

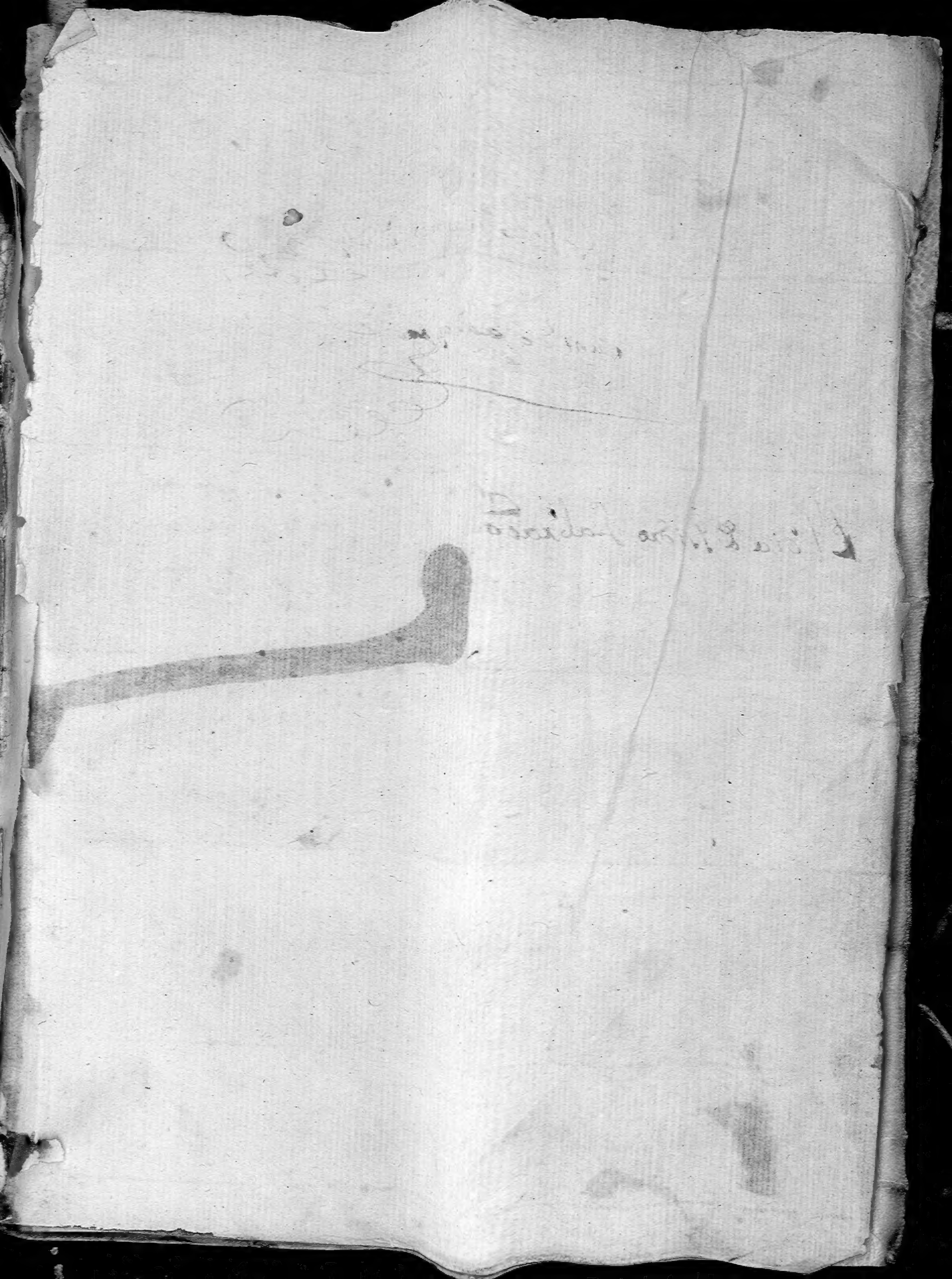

de gratia et merito.

et. A. d. o. pergamine, foliis lani-
ta et S. M. ydi. completor, hinc tracto

do.

R = Pergamene - de gratia & merito.

1. Codex de Deo auspice difficilimum, aggredimur
Gratia. dicendum tractatum gratiae: de qua Au-
gustinus lib. 2. ad Bonifacium prope finem
(qui tomus septimo habetur) ait: gratia Dei
non solum sidera, et omnes coelos, sed etiam
omnes Angelos supergreditur: qui eo gravior
vobis apparere debet, quo utilis ad effugandas
haereticorum tenebras, et Dei amicitiam conse-
quendam. Agunt igitur Doctores Scholastici
de gratia cum sequentiis. Magistro in
2. sententiarum a dist. 26. usque ad 29. in-
clusivè, et in 2. dist. 12. Et praecipue nosse Sub-
tilis Doctor cum suis secretoribus, et in 4.
dist. 16. Et alibi sparsim. Quis vero Thomas
cum suis sequacibus in prima secunda à quest.
III. Et infra.

Et licet aliqui gratiam auxiliantem
cum sanctificante miscuerint, utramque congerere,
et in vno redigere in hoc eodem tractatu
conentur; nos in presenti tractatu ad confu-
sionem vitandam solum de gratia sanctifican-
te, quae huius tractatus materia praecipua est, ser-
monem instituimus, licet aliqua de gratia auxilia-
trice.

auxiliatrice promovere sit necesse, et alia pro-
ut opus fuerit vel discutere, vel supponere.

Tractatum igitur istum in quatuor divi-
^{lemus} ~~lemus~~ distinctiones, in quarum prima, quae quasi
preambula ad reliquas est, de necessitate gra-
tiae tam ad cognoscendum verum, quam ad
faciendum bonum tam ordinis naturalis, quam
supernaturalis agemus. In secunda de dispo-
sitionibus requisitis ad gratiam. In tertia de
ipsa gratia sanctificante secundum se, de
eius quæ causis, et formalibus effectibus. In
quarta denique de effectu potissimo gratiae
in genere efficientis, qui est meritum. Dis-
tinctiones in quaestiones, et quaestiones in ar-
ticulos, et ita in partes, sinecessitas patula
verit, intersecantes, et numeri marginali-
bus, ut de more habemus, paragraphos singulos
signantes. maioris claritatis gratia.

Distinctio I. de necessitate
gratiae tam ad cognoscen-
dum verum, quam ad velle bonum.
Cum

2
Cum voluntas non possit ferri in ignotum ne-
que per fugam illud odiendo, seu abjicien-
do, neque per persequutionem ei anno-
re inhaerendo: nisi enim volentem quin gra-
tiam cognitum: merito de necessitate gratiae ad
cognoscendum verum tam speculativum, quam
practicum agemus: deinde de necessitate gra-
tiae ad faciendum bonum sermonem institu-
imus. Quapropter sit.

Quaestio I. de necessitate gratiae ad cognoscendum verum.

De medio omnino Aquinocatio aufe-
rans, praemittere necessarium duxi multipli-
cem acceptionem gratiae hominibus necessa-
ria primo statu, ut postea ad quodvis fa-
ciam satis. Quapropter sit.

Articulus I. de multiplici gratiae receptione, eiusque divisionibus.

1 Gratia primo accipitur pro benevo-
lencia

benivolentia, fauore, sine Amicitia, qua
Amicabiliter Deus creaturam rationalem
diligit, sine in ipsa complacet, vel talis
Amicitia, seu benivolentia ponat aliquid
intrinsecum in ipsa rationali natura, qu-
am diligit, vel non; sed solum extrinse-
ce in illa complacet: iuxta illud Lucae
cap. 1. inuenisti gratiam apud Deum.
Unde in hac acceptione ipse actus divinae
voluntatis, quo Deus creaturam diligit,
seu in illa complacet, gratia nuncupatur,
quammis talis actus Deo ~~intrinsecus~~, et
creatura extrinsecus sit.

2. Secundo solet accipi gratia pro
decore, et venustate hominis; unde homo,
sive mulier venusta, sive decora gratio-
sa communiter appellatur, de qua gratia
et venustate ut pote parum aut nihil uti-
li ad finem ultimum consequendum Aut
Spiritus Sanctus Proverb. 3. fallax
gratia, et vana est pulchritudo: mulier
timens Dominum ipsa laudabitur. Sed
iste gratiae acceptiones parum aut nihil
deserviunt

3
deservimus ad nostrum institutum.

3
actione, Tercio accipitur gratia pro gratia-
tione acceptione, sine recompensatione. Et
gratulatione beneficii accepti; unde Platone
Phaëto Patri gratulanti quod ei cursum de-
derit, sic ait Quidius lib. 2. Metamorpho-
seos: gaudes, et inquit grates agis inde
parienti. Et infra hinc igitur debitas gra-
tias utrumque dicetur. Pro tam manueto
patre semper agam. Et Math. 26. num.
21. de Christo Domino dicitur: Et accipiens
calicem gratias egit, et dedit illis. Cicero
lust. 1. ad Thersakon. cap. 1. gratias agimus Deo
semper. Et ipse in 5. in omnibus gratias agit.
Cuius gratia acceptio communissima, et re-
ceptissima est tam apud scriptores sacros, quam
profanos.

4
Quarto accipitur gratia pro dono, sine
beneficio nobis. Sicut indebitum Margito, vel tale
donum naturale sit, vel supernaturale: in quo sen-
sus creatio, sine formatio nostra a natura est
quod nobis indebitum, et a Deo conditum liberaliter
nobis Margita gratia nobis facta non incongrue
appellatur.

Appellatur; Et idem dico de conatu conser-
uatio, quo Deus nos conseruat in esse, de
sanctibus terra, quibus nos parit, et nutrit; de
donis tam animae, quam corporis, quibus
Deus, quos vult exornat; Et licet in sacra
scriptura haec, quae modò numerauimus, raro,
vel nunquam gratiae nomine appellentur; ta-
men quia à Sanctis Patribus aliquan-
do nomine ^{gratia} ~~us~~ ^{us} vocantur, merito vocabulum gra-
tiae eis adaptari, et conuenire non nega-
mus, cum Augustinus dicat tom. 2. apud
15. quaedam non improbanda ratione dici-
tur gratia Dei, quae creati sumus: alia
est tamen, qua praedestinati vocamur, iusti-
ficamur, et glorificamur. Et infra: illam
vero gratiam, qua creati sumus, etiam
si ita appellandam non immerito intelli-
gimus; mirum est tamen, si ita appella-
tam in illis legitimis prophetis, Euange-
licis, apostolicis quae litteris legimus. Et Pau-
lus 1. Corinth. epist. 15. gratia autem Dei sum
id, quod sum. Vbi Paulus gratiam vocat iux-
ta communem eius interpretum intelligenti-
am

4
intelligentiam non solum id, quod superna-
turaliter est per Dei dona supernaturalia,
quae habet, sed etiam id, quod per natu-
ram est, scilicet homo, cum indiffinitè di-
cat: gratia Dei sum id, quod sum; id est,
totum quod sum.

Hanc gratiam, quae gratia creatoris
communiter ab authoribus appellatur,
Pelagius admittēbat, et tam magni eam
faciebat, quod omnem aliam gratiam na-
turam elevantem, et coadiuvantem ad
opera supernaturalia vitae aeternae meri-
toria, et non necessariam negabat; nam
cum a catholicis convinceretur de neces-
sitate gratiae ad opera vitae aeternae me-
ritoria; respondebat: verum esse gratiam,
nobis necessariam esse, non verò aliam
distinctam ab illa, quam docet Aposto-
lus, dum ait: gratia Dei sum id, quod
sum; id est, (ait Pelagius) homo; nam
licet gratuito, et liberaliter Deus hominem
condiderit, semel homo creatus ab ipso gra-
tia, vel auxilio non eget ad omne opus
perficiendum

perfectum, vel meritorium, vel non me-
ritorium. Quae sententia utpote à fide, et
veritate aliena, merito à Sanctis Patri-
bus, et concilijs, et præcipue à Tridentino
sess. 6. cap. 5. et can. 3. utpote hæretica
anathematizatur, et dampnatur.

Quinto accipitur gratia, et magis
proprie, prout ad nostrum institutum spectat,
pro dono naturam rationalem supponente,
Et ipsi natura superaddita non debito,
sed liberaliter largito, ipsam quæ ele-
vante, et adiuvante ad opus, ad quod
ex se, tali dono secundo, impotens natura
est vel physice, vel saltem moraliter omni-
bus circumstantijs attendis, vel tale donum
supernaturale sit quoad substantiam, vel
solum quoad modum ordinis naturalis,
vel supernaturalis; de quo satis infra:
Et dicitur liberaliter largita, ut non intel-
ligatur tale donum naturæ debitum, seu
Ab illa modijs aliquibus operibus promeriti-
tum: nam ut ait Apostolus ad Rom. cap.
11. si gratia iam non ex operibus alioquin

gratia

gratia iam non esset gratia. Quod expli-
cant. Ambrosius sic ait: manifestum est,
quia gratia donum Dei est non debita
merces operibus, sed gratuita ratione
misericordia interueniente concessa.

Quidam supponunt naturam, ut gratia
creationis prae-supposita intelligatur; nam
qui creatus non est, nec capax alicuius
iuvamini, seu doni est.

Si tale donum naturam eleuat
ad opus, quod ex se natura physice
considerata non valet; ut si sit ad opus
vita aeterna meritorium, censebitur
donum tale gratia supernaturalis
quoad substantiam respectu ad opus su-
pernaturale simpliciter necessaria, cu-
ius modi est illustratio intellectus, et
sancta cogitatio, et inspiratio volunta-
tis, quibus Deus hominem excitat ad
hoc ut a summo peccati resurgat, et
ad Deum gratiam, et amicitiam accedat.

Si vero opus, ad quod tale do-
num a Deo datur, sit ~~extra~~ sphaeram,
et

Et vires natura, Et solum sit ad hoc
ut fiat in circumstantijs, in quibus sine
tali dono fieri moraliter non potest,
tale donum solum supernaturale quo-
ad modum est: v.g. quod hic Et nunc
alium occurrat species sui patris memo-
rativa, v't aliquod bonum pietatis circa
illum exerceat: vultu ceco veritutes,
qui licet non excedat vires naturae. Secun-
dum se considerata, tamen attentis
circumstantijs, Et modis, quibus impe-
dita est natura caci ad videndum,
Et impossibilis indicatur vius.

9 Curus tale donum potest esse
vel positivum, vel negativum: positi-
vum quando positivè determinat, et ele-
vat naturam ad opus, quod ex se, et
absolutè, vel saltem attentis circum-
stantijs non potest. Negativum vero
quando solum dēseruit tale donum
ad remouendum prohibendum, quod
opus fiat, quod est protectio externa
solet ab authoribus appellari, sen gra-
tia

gratia externa protectionis.

10 Sexto dividitur gratia in creatam
et increatam: author enim ipse gratia
ab Ecclesia, et sanctis Patribus ali-
quando gratia, et donum appellatur. Sic
enim de Spiritu Sancto canit Ecclesia:
donum Dei altissimi. Unde Augustinus
epist. 61. de verbis Domini epist. 2. sic
ait: gratia quippe Dei donum Dei est;
donum autem maximum Spiritus Sanc-
tus est, et ideo gratia dicitur. Et ali-
qui Theologi asserunt, quod anima Chris-
ti Domini iustificatus, et fit Deo grata
non per aliquam formam creatam, sed
per personalitatem, et naturam divinam
quam gratiam increatam vocant, sine
gratiam unionis.

11 Gratia vero creata est aliquid
a Deo dependens, et ab ipso liberaliter
naturae rationali concessum, et largitum:
qua dividitur iterum in actualem, et habi-
tualem: actualis est donum liberale per
modum actus secundi, sine operationis actua-
lis

actualis, sine tale donum sit concursus
Dei, quo creaturam liberaliter vivat
ad id, quod est supra naturam crea-
turæ, vel absolute, vel cum talibus cir-
constantijs considerate; vel sit aliquis
actus à Deo infusus, quo intelletus illu-
stratur; sive intenditur ad opus bo-
num, ut meritorium exercendum,
sive sicut cogitatio &c, quæ ides
actualis dicitur, quia cito transit per
modum operationis, et non manet per-
manent, ut manet. Habitus. Gratia
vero habitualis est donum per modum
habitus infusum, vel tale do-
num sit ipsa gratia sanctificans, vel
non: de quo latius infra.

12

Septimo dividitur gratia in gra-
tis datam, et in gratiam sanctifican-
tem: gratia gratis data est illa, quæ
cum peccato mortali est compatibilis
et invenitur pluries de facto, et ad
salutem aliorum potissime, sine præci-
pue est data, et ordinata: cuius modi
sunt

sunt omnes, quas Paulus 1. Corinth. epist.
12. commemorat, dum ait: divisiones
gratiarum sunt: idem autem Spiritus.

Alij quidem per Spiritum datus sermo
sapientia: alij sermo scientia secundum
eundem Spiritum: alteri fides: alij gra-
tia sanitatum: alij operatio virtutum: alij
prophetia: alij discretio Spirituum: alij genera-
linguatum: alij interpretatio sermonum. Haec
autem omnia operatur unus, atque idem
Spiritus. Similiter singulis prout vult. Quas

Omnes gratias quilibet quamvis accelerativum
habere potest, ut patet de Cayba, qui donum
prophetia, quamvis transcurrenter habuit, cum
dicat evangelium Joann. cap. 11. Hoc non
dixit de semetipso, sed cum esset Pontifex
Anni illius, prophetavit.

13

Gratia vero sanctificans est qua
dam forma accidentaliter infusa in animam,
illam sanctam, iustam, et Dei ami-
cam reddens: quae quidem forma de lege
ordinaria incompatibilis est cum peccato mor-
tali. Et licet videatur coincidere ista gra-
tia

gratia cum illa, quam gratis datam appel-
lamus, eo quod utraque gratis à Deo clar-
giatur, et sic utraque gratis data potest
appellari; maxime tamen discriminan-
tur: illa enim gratis data antonomas-
tice nuncupatur, eo quod quasi gratis da-
tur, sine frustra, quatenus ad salutem
habentis illam parum, aut nihil conducit,
sed solum ad aliorum utilitatem deservi-
at. Gratia vero sanctificans etsi gratis
datur ad salutem propriam illius, cui da-
tur, potissime deservit; Et sic non gra-
tis data nuncupatur, cum valde utili-
ter, et non gratis, sine ~~superuacua~~
nec recipiatur.

14

Octavo dividitur gratia in grati-
am per modum actus primi, et per
modum actus secundum: gratia per
modum actus primi est donum à Deo
liberaliter largitum potentiam
rationalis creatura continens poten-
tem ad operandum opera, quae sine
tali dono non posset; V. g. Omnes habi-

tur

habitus infusi ordinis supernaturalis ad
simpliciter operandum. Et ipsa omnipo-
tentia Dei quasi in actu primo proximo
applicata ad iuvandas potentias ad super-
naturaliter operandum. Gratia vero per
modum actus secundi sunt vel concursus
Dei ad supernaturaliter operandum, et
illuminatio intellectus, sine inspiratio volun-
tatis; Et alia huiusmodi, quae quasi tran-
seunt a Deo dantur, et cito desinunt
esse. Sed ista gratia diuisio fere coin-
cidit cum illa num. 11. tradita de diui-
sione gratiae in actuatam, et habituatam.

Non diuiditur gratia in operan-
tem, et cooperantem, excitantem, et
adiuantem, praeueniens, et concor-
dantem, sine subsequente. De quibus
diuisionibus potest videri Suarez Opuscu-
lum lib. 3. cap. 3. et 4. Gratia operans,
excitans, sine praeueniens, quae solum
pene diuersas connotationes, et omne
ea distinguuntur, cum in se sint idem, nil
aliud est, quam donum a Deo infusum in po-
tentijs

potentij. Minima ipsis merè passive se ha-
bentibus ad hoc ut homo excitetur, ut à
somno peccati revivatur iuxta illud Apoca-
lypsis. 3. ecce ego ad os meum, et pulvis. De
quo dono diffinitum est in concilio Brauxi-
cano 2. cap. 9. Et 11. quod fit in nobis si-
ne nobis: quod intelligendum est non vo-
luntate sine nobis plenè libere consenti-
entibus (ut aliqui Scotistæ asserunt) sed
sine nobis aliquid in illis facientibus, sed
merè passive existentibus: cum can.

11. dicat ipsum concilium: multa bona
sunt in homine, quæ non facit ipse homo.

16
tergo

Vnde Cuius Augustinus libro
de gratia, et libero arbitrio cap. 13. sub
titulo 5. fol. 429. sic ait: ut velimus,
Deus in nobis sine nobis operatur. Ecce
gratiam prævenientem, qua homo à
Deo prævenitur: excitantem, qua à Deo
homo excitatur: operantem, qua à Deo
homo proximè potens operari constitui-
tur. Augustinus docet: in nobis sine no-
bis à Deo operante fieri absque aliquo
nostro

nostro influxu, sine concursu: cum autem
volumus, et si volumus, ut faciamus,
cooperatur (supple Deus ait Augustinus)
ecce gratiam cooperantem, coadiuvan-
tem, concomitantem, sine subsequente
quia ad illam primam gratiam subsequi-
tur: Et ipsa coadiuvat Deus, et simul
concurrit ad actum bonum, quem elici-
mus: tamen sine illo (prosequitur Au-
gustinus) operante ut velimus, vel cooperan-
te cum volumus ad bona pietatis operari
valemus.

1) Nec valet illud, quod communi-
ter contra hoc affirmatur, videlicet, quod
gratia operans, praeueniens, sine excitans
actus vitalis est, quo homo vitaliter ex-
citatur, et quo cognoscit^{ur} bonum facien-
dum, vel malum fugiendum; siue quo
voluntas inspiratur, et ascenditur ad
bonum prosequendum; Sed de ratione
actus vitalis est, quod a potentia vitali,
quae vitaliter, medio ipso operatur, elicia-
tur: ergo talis gratia excitans necessario
fieri

ficari debet in nobis à nobis dependen-
ter medio aliquali influxu, Et non me-
re passiva potius potentis se habentibus.

18

Respondes enim amittendo ma-
iorem, Et negando minorem: cognitio
Nim, qua Deus vitaliter intellectu-
ter operatur, et percipit obiectum quod-
cumque cognoscibile (Et idem dico de
actu divine voluntatis.) vitalis est in
omnium sententia, et tamen non elicitur
ab intellectu divino, cum sit intellectio
non producta. Et similiter intellectus crea-
tus in probabiliore sententia potest me-
dia ~~intellectione~~ intellectione divina vi-
taliter intelligere; et tamen ipsa divi-
na intellectio ab intellectu creato mini-
me est producta. Et Angelus audit
Et cognoscit quod sibi alter Angelus loqui-
tur mere passivè se habens solum per
receptionem cognitionis ab Angelo sibi
loquente in eius intellectum producta. Unde
nego consequentiam: optimè enim compa-
ratur, quod si actus vitalis, medio quo,
potentia

potentia talis merè passivè se habeat, et
invenitur quidam circa eadem actum habeat influxum.

Ratio vero cooperans, concomi-
tans, coadiuvans, sine subsequens, qua no-
mina eidem gratia prout diversa munera,
sed minus exerceat, adaptantur, est donum, quo Deus
pro merito nobiscum cooperatur operantem meritoria, si-
cut etiam de se habentibus. Sine quodli-
bet de illis, quae actualiter in talia opera influunt

transmissis concomitantibus in rationem naturae create si-
cut etiam quodam modo ita producendo, sine faciendo
et operando. ~~quod ex se non per se~~, iuxta illud
Pauli I. Corinth. cap. 15. num. 10. abundan-
ter illis dabitur laboranti non ego solum,

sed etiam qui cooperantur ei.

Alqui dicitur primum de
sanctis dicens. Non enim sequitur, qui in 3.
parte q. 96. art. 3. docet, membrum divinum
esse ordinatum super ratione divinis gratia in
operantem, et cooperantem gratia in-
tificanti convenire. Quoniam etiam sequi-

ta Richardus in 2. dist. 26. q. 6. Gabriel
et alij avertunt, quod gratia sanctificans
quarentur

Quatenus constituit potentiam, in qua est,
voluntatem videlicet proximè potentem
operari, dicitur gratia operans, præveni-
ens, et antecedens. quatenus vero si-
militer cum voluntate creata concurrat ad
opus meritorium, dicitur cooperans coad-
juvans, sine cooperans. Unde membra
præfata divisionis eidem gratia sanc-
tificanti posse adaptari, prout diversa
operationes et officia exercent existimant.

2^a Sed falsam esse hanc doctri-
nam facile potest comprobari: nam ut
ex Augustino, et multis Prauxicani
quim. 15. et 16. Testatur habetur: gratia ope-
rans in nobis sine nobis sit, non solum
sine nobis plenè liberè consentientibus, sed
sine nobis. Aliquid ad ipsam gratiam fa-
cientibus, sed gratia sanctificans non
sit in nobis sine nobis plenè liberè con-
sentientibus, dum ad eam consensus
plenè liberè in nobis requiratur, de quo
ita videbimus, nec sine nobis aliquid
ad ipsam facientibus, cum plures actus
nobis

possint sint necessario prerequisite ad eius
infusionem: Ergo prædicta divisionis nequit
esse membrum gratia sanctificans, neque
similiter potest ei adaptari, quod sit gra-
tia propriè cooperans; nam gratia coope-
rans se tenet ex parte Dei cooperantis;
sed influxus, quem gratia iustificans
præstat ad opus meritorium sciendum
non ex parte Dei, sed ex parte ipsius
gratia iustificantis se tenet: ergo &c.

22

Unde cum communi Patrum,
conciliorum, et Theologorum sententia
dicendum nobis est, quod gratia auxilia-
rix est membrum diuisum præfata diui-
sionis, membra verò diuisentia sunt
prædicta à nobis enumerata, quamuis
gratia sanctificanti latè, et minùs pro-
priè prædicta diuisio aliquo modo possit
adaptari valere propter auctoritatem
extrinsecam Authorum, qui hoc defendunt.

23

Decimò diuiditur gratia in auxili-
antem, et iustificantem: gratia iustificans
ut supra num. 13. diximus, est forma, qua
homo

homo intrinsece iustificatur, et dignus fit
selektionis Amicabilis Dei de genere
+ habitu qualitatibus, Et per modum animae inha-
rens, ut latius infra apparebit. Gratia
vero auxiliatrix est dispositio ad talem
gratiam iustificantem, sine qua gratia
elevationum ad opus vite aeterna
meritorium, sine tale auxilium per mo-
dum actus primi, sine secundi sit.

24

Et autem ad breviorum me-
thodum praefatae gratiae ut sic ~~divi-~~ ^{dis-}po-
nes reducimus, gratia in prima, secunda,
tertia, et quarta acceptione deservita, vi-
delicet quatenus similiter pro benevolen-
tia, et favore, quatenus pro decore ali-
quando usurpantur; quatenus pro gratia-
tum actione, seu gratulatione accipi-
unt, sine pro beneficio creationis naturae,
ut num. 4. diximus. Gratia ut sic quatenus
est quoddam donum naturam supponens,
Et ei est indebitum, ipsamque elevans
ad opus, quod ex se vel physice, vel mora-
liter efficere non valet, dividitur primo
in

in creatam, et increatam: hac derelicta
 gratia creata dividitur in gratiam super-
 naturalem quoad modum, et gratiam super-
 naturalem quoad substantiam: gratia super-
 naturalis quoad modum derelicta; illa, quae
 supernaturalis est quoad substantiam subdividi-
 tur in actuale, et habituale, sine in grati-
 am per modum actus primi, et in gratiam
 per modum actus secundi: Gratia habitualis
 ulterius dividitur in sanctificantem, et non
 sanctificantem: et hac illa omnia in gratiam
 gratis datam, et non gratis datam, quales
 est habitus fidei, et spei infusus. Gratia
 per modum actus secundi, quae proprie auxi-
 liatrix est, subdividitur in operantem, et coope-
 rantem, praevientem, et concomitantem, exci-
 tantem, et coadiuvantem: ut supra manet
 ostensum. Et dicta de gratia ut sic divisioni-
 bus sint satis, ut ad alia transeamus.

Articulus 2. de multiplici statu in-
 quonatura humana intigenz gratia videt
 considerari.

Hominem

25

Hominem gratia egere propter sua-
 turæ imbecillitatem ad quam plura opera
 exercenda ut dogma fidei indubitatum suppo-
 nitur. Et cum humana imbecillitas non in om-
 ni statu sit æqua, necesse est, quod pro diver-
 sitate statuum in quibus homo potest conside-
 rari, veniat, maior vel minor indigentia
 gratia ei oritur. Unde necessarium præmitte-
 re iudicium, quid sit status, ut aperitiùs tam dic-
 ta, quam dicenda percipiantur.

26

Statum ergo prout ad nostrum in-
 stitutum spectat sic ab Scoto, ex quo omnes
 transcripserunt, describitur in 1. dist. 3. q. 3.
 Q. sed contra istam conclusionem. V. si quaeritur.
 sub num. 24. fol. 466. Status est stabilis
permanencia legibus divina sapientie fir-
mata. Unde omnis permanencia humane
 nature non huius, vel illius individui, sed om-
 nium eiusdem conditionis, quæ legibus divi-
 na sapientia firma, et stabilis est, status
 noster appellatur.

27

Statum igitur primò dividitur in statum
 viæ, et reverendi, ~~sive talis terminus in perma-~~
 nentia
 patria

Patria, sive quod idem est in statum beatitudinis
acquirende in quo omnes homines, qui
in hac vita morali viantes sumus, et sta-
mus; Et in statum beatitudinis pervenimus, quod
est terminus, sive vel terminus, vel
vel status damnatorum,
vel beatorum, qui statum beatitudinis posse-
re nuncupatur; quales sunt omnes beati, qui Deo
fine nostro ultimo feliciter fruuntur in Patria.
Et de hoc statu et tempore bonorum omnium aggre-
gatione perfecte in materia de beatitudine

ex profecto agitur.

28

Statu, sive beatitudinis acquirende status
triplex est ex Scoto in 2. dist. 29. per totam;
~~alij statu plures statuque terminis, videli-~~
cet status naturae purae, status iustitiae ori-
ginalis, sive ut alij dicunt naturae integrae, et
status naturae lapsae; quibus alij addunt statum
naturae separatae, sive gratiae.

+ omnes alii
quos alij in-
quint.

29

Status purae naturae, sive ut alij
dicunt naturae in puris naturalibus, qui nunquam
fuit, nec existit, est ille, in quo homo esset si
in puris naturalibus a Deo firmaretur cum
omni

omni sua perfectione naturali sibi connaturali-
ter debita, Et cum concursu divinae providentiae
sibi proportionato; ita ut homo in tali existen-
tiam minimè foret elevatus ad finem su-
pernaturalem, neque ad illud per peccatum
averteretur, sed solum ad finem naturalem
per conditiones.

30

Sed petis, quid sit hominem esse
elevatum ad finem supernaturalem? Res-
pondeo, quod nil est aliud, quam quod Deus
lege invariabili sua divina sapientiae providen-
tia speciali gratuita libere per suo libro
decreverit, quod homo ad Deum tenden-
tum in Patria ordinem per media congrua
ad talem finem consequendum: ut in sum-
ma sit idem hominem ad finem supernatu-
ralem à Deo ordinari, ac dicere Deum;
Volo, quod homo in ultimo fine in Patria sua
erit me clare, et intuitivè videndo, et dili-
gendo; ad quod si volo dare auxilium, quo
se disponat ad gratiam, et gratiam, qua
dignus sit gloria, nisi per ipsum hominem im-
pedimentum opponatur. Quae determinatio,
providentia,

providentia, sine ordinatio Dei libera, et gra-
tiosa est, et minime homini secundum se de-
bita, non posset Deus absque ulla hominis in-
iuria talem ordinationem non habere, sed so-
lum creare hominem, et eum deselinquere,
in manum concilij sui, sine eo quod homo Deo
ultimo sine ullaquam suberetur. Nam ut ait
Hieronymus lib. 1. in Iannem cap. 23. creatura cum
servavit nutu solum, et voluntate Patris
ad supernaturalia elevarur.

Homo igitur in statu pura nature, qui
a Deo non erat elevatus ad finem super-
naturalem consequendum per merita, neque
Ab illo per demerita averteretur, duo ha-
beret, positivum primum, et negativum, siue
privativum alterum positivum, quod ha-
beret, sicut integra omnium suarum perfec-
tionum sibi connaturaliter convenientium,
ut haberet integrum, et perfectum intel-
lectum cum facultate intelligendi quodcumque
intelligibile sibi proportionatum, plenam que li-
bertatem, seu liberum arbitrium ad volen-
dum, siue obediendum pro suo libito, et placito
Natura

organâ illa, quibus potentia omnes sensiti-
ua, sine animalis facultate, sine potentia
absque impedimento aliquo possent operari: ap-
petitum similiter sensitivum, quo naturaliter
qualibet eius sensitiva potentia ad appetibile
sibi delectabile inclinaretur, vel tale delecta-
bile esset rationi consonum, vel dissonum
(appetitus enim sensitivus, sine animalis
coco natura impetu, propensione, quæ natura-
li ferretur in suum appetibile, et delectabile,
abstrahendo ab hoc quod sit ratioⁿⁱ dissonum,
vel consonum) nam 1^a ait Scotus in
2. Report. dist. 29. q. 2. §. dico. nam. 5. fol. 380.
appetitus sensitivus ita est natus ferri in su-
um obiectum, sicut brutum in sibi conveniens.

32

Secundum in homine in puris na-
turalibus existente rebellio carnis adversus
spiritum, sine potentiarum sensitivarum,
et animalium adversus rationem, et
Expresse docet Scotus in 2. dist. 29. q. unica.
§. hi dicunt. V. præterea illa rebellio. sub
num. 3. fol. 931. et §. potest dici num. 4. fol.
922. nam animalis, et sensitiva potentia
ad

ad appetibile sui delectabile propendere
cetero natura pondere: Et ratio laboraret
in cohibendo, Et frando talem appetitum,
si ratio non dissonus aut turpis foret. De qua
Rebellionem carnis, siue appetitus animalis
in homine contra rationis dictamen Paulus ad
Rom. cap. 2. num. 23. ait. vides autem aliam
Legem in membris meis repugnantem legi
mentis meae, Et captivantem me in lege
peccati, quae est in membris meis.

33

Negativum vero, siue privativum,
quod homo à Deo conditus in puris naturali-
bus haberet, foret carentia peccati, cum neces-
sario eo quod à Deo creatus absque peccato
fore deberet, aliud peccatum in Deum autho-
rem naturae refunderetur; non quod talis
homo in puris naturalibus creatus, siue effor-
matus peccare non possit, sed quod à Deo cum
peccato creari non valuit: Et consequenter
omnes defectus, Et deformitates, siue deordina-
tiones, quae effectus sunt peccati, Et ab illo velti-
ti à radice, et fonte dimanant, in illo prout
sic à Deo in puris naturalibus neutiquam forent.

Et

Et similiter haberet convenientiam gratiae, sine
iustitia Originalis, et omnium illorum effec-
tum, qui à gratia procedunt, aliam non in
provis naturalibus diceretur. Cui quidem status
ut possibilis ab omnibus fere Theologis admitti-
tur, licet nunquam existerit, neque existat. Vide
Suarium tom. de gratia lib. 4. prolegomenon. cap.
1. num. 16. fol. 122.

34. Secundus status, in quo homo potest consi-
derari, est iustitia Originalis cum qua nos-
ter progenitor Adamus formatus à Deo
fuit iuxta communem catholicorum senten-
tiam, qui quidem status praeter sanctitatem
et gratiam, qua eius anima iustificata, et ami-
ce Dei erat, quoddam aliud supernaturale in-
cludebat quo tanta tranquillitate fiebat, quod
caro non concupisceret adversari spiritum,
sed omnia eius potentia sensitiva, sine ani-
males perfectissime subiciebantur eius volun-
tati, et voluntas facillime rationi se confor-
mabat, ita ut nullam experiretur tribulationem,
tam, vel rebellionem in carne
Experiretur

~~Adversus~~ tristitiam, luctum, vel rebellionem in carne; sed omnia absque difficultate ulla, immo ut aliqui aiunt, cum perfecta delectatione voluntatis hominis subsiciebantur, et hoc rationi. A quo felicissimo statu Adam per peccatum cecidit.

35. **U**tram autem ista perfecta tranquillitas absque rebellionem carnis, siue maximatione appetituum sensitivorum contra rationem, proveniret ab aliquo uno dono supernaturali in voluntate hominis existente, vel à pluribus donationibus in potentijs sensitivis, siue animalibus in herentibus, ratione quorum quilibet sensitiva potentia delectabiliter à suo proprio sensibili delectabili facillime avertetur, et se submittit regulanti rationi, ut docet Scotus in 2. dist. 29. quest. 1. potest dici. ~~ut~~ quod si dicatur, num. 5. folio 23. non est huius loci tractare.

36. **S**tatus igitur iste supra primam naturam in puris naturalibus à numero 29 usque ad 33, explicarum addit et gratiam, qua homo iustificabatur, et erat Deo gratus, et amicus; et insuper rectitudinem in omnibus suis potentijs, qua facilliter, et delectabiliter absque aliqua rebellionem, vel peccati, fomite potest recte, laudabiliter, timore et merito operari; cui status etiam immortalitas erat anexa in sensu ab Scoto explicato in 2. dist. 19. questione unica per totam. Et similiter innocentia eo quod nullus alius noceret, neque de aliquo verecundaretur quod nil turpe, et rationi dissonum in tali statu daretur; mulieres quæ absque virginitatis lesione filios generarent, et parerent, ut expresse docet Augustinus lib. 14. de civitate Dei. Capite. 37. 19. 13. et 26.

37. **T**ertius status est nature lapsæ, in quo omnes filij Adam, qui peccatum originale contraximus, sumus, dum in hac via mortali vivimus: qui ideo à sanctis Patribus, concilijs, et scriptura sacra, lapsi dicimur; quia per peccatum

peccatum nostri primi parenti ~~transiit~~ ^{transiit} ab illo felici-
tatis iustitiae originalis statu, et in miseras peccato annexas
lapsi sumus. Quia tamen solus diuini in statum naturae
lapsum existentis in gratia, et in statum naturae lapsae
in peccato mortali existentis. Sed ista differentia,
licet magna sit inter vnum et alterum, parum ad res
sens facit, et sic omittitur: Cum tam iustus, quam peccator
egeat gratia, et utique in natura lapsa vere sit, dum
vuit; Et peccator talis statui subiectus, scilicet rebellionem
carnis fomitis peccati. &c.

38

es

ss

Plures defectus communiter assignant Patres, Con-
cilia, et Sacra scriptura, quos homo contraxit per pecca-
tum, quibus subiectus est in hoc felicissimo statu: primus
est mortis defectus; more enim teste Apostolo ad Roma-
nos capite 5. per peccatum intrauit mors in mundum.
Secundus est fomitis, siue rebellionis effrenatae carnis
aduersus spiritum. Tertius ignorantie, siue qualis, nam
omnis peccans ignarus est, et ut ait August. libro de
gratia, et libero arbitrio. capite 3. Approbare vera profan-
sis est naturae lapsae non institutae. Infirmitates, dolores,
lassitudines, veacundiam &c.

39

re

Predictis defectibus Alij addunt ex Scoto depen-
dentiam animae ~~et~~ ^{et} corporis aphantasmatibus in intelligen-
do; sed immerito; nam in 1. dist. 3. quest. 3. I. sed contra.
Vbi queritur. sub numero 24. folio 466. ubi citatur, solum du-
bitationis difficultatem proponit Augustinus 15. de Trinita-
te, capite ultimo, ubi ait: ^{que causa} ^{acie fixa} etiam ipsam lucem videre non possi-
mus utique infirmitas? et quae eam tibi facit, nisi utique
iniquitas? Et tandem ~~Respondetur~~ ^{Respondetur} in 2. dist. 26. quest. 2.
I. Dico. veram istam. sub numero 5. folio 381. sic rem diffinit;

+ Report.

Whitman

Voluntas in naturalibus suis nata est condelectari appe-
titui sensitivo cui coniungitur; sicut intellectus intelligere
per phantasmata corporis cui coniungitur. Sentit ergo

Scotus, quod non est pena peccati, ut noster intellectus
non cognoscat nisi dependentes a phantasmatibus, et orga-
n^{natura}is corporis, cui coniungitur, sed conditio^{natura}ne, que ipsam
concomitantur in omni statu vite. Sic dum est in via. nume-
ro 4. folio 554. quest. 18. de anima. I. idem omissis.
Quidquid Thichius dicat in suo commentario super distinc-
tionem 22. ex 2. I. quantum ad secundum numero 3 pro-
pe finem folio 326. Vide Scotum quest. 14. quodlibet.
I. Sed contra. ~~Vid.~~ dico igitur. Sub numero 12. folio 322

40 Distinguitur igitur iste tertius status secundo in hoc,
quod omni perfectione supernaturali, sive omni supernatu-
rali dono, quo homo erat ornatus, dum illo felicissimo statu
permanet, tam in corpore, quam in anima expoliatus
per ~~peccatum~~ manet. Unde in Concilio Tridentino Sessi-
one 5. Canon 1. de fide definitum extat, quod homo non
solum sanctitatem, et iustitiam pro peccato amittit,
sed etiam quod totus homo deterioratus fuit tam secun-
dum ~~corpus~~, quam secundum animam, quia om-
nes miseriae supra enumeratae, et penas suo peccato
subsequ^uas, expe^uctus est.

41 **H**abet tamen homo in statu naturae omnia
sua naturalia integra quoad facultatem completam
operandi operationes sibi contrarias, et suis natura-
libus viribus proportionatas; nam ut expresse docet
Scotus in 2. Report. Dist. 35. quest. unica. I. Concedo nume-
ro 1.

numera. folio 395. Peccatum nūc intrinsecum de natu-
ra corruptum, quod probat ex Divisione de divinis nomini-
bus cap. 4. Dicitur: naturalia in damnatione manent splen-
didissima, et consequenter potius iuxta in peccatis, siue pecca-
tum originale contrahentibus. Alias homo in tantum posset
addere peccata peccatis, ut vitam destrueret naturam,
quod est falsum, ut ibidem Scotus docet I. ad primam
questionem contra. sub numero 4. eodem folio. et
in 2. Report. dist. 4. quest. unica. I. circa vericulum ne-
stra ratio. numero 7. folio 282.

42 Neque obstat, quod communiter peccatum dicatur esse
contra naturam: Nam recte idem Scotus exponit in 2.
dist. 7. quest. unica. Quantum ergo aliter sub num. 26. fol.
578. Peccatum est contra naturam, hoc est contra illum actum,
qui natus est elici concorditer, et conformiter inclinationi na-
turali, siue dictamini naturali rationis eiusdem rationalis
nature. Et ibidem docet etiam Richerus I. dico. sub nume-
ro 8. fol. 581.

43 Unde necessarium est dicendum, quod homo in sta-
tu nature lapsus nudatus donis, et perfectionibus omnibus
supernaturalibus, quibus in statu iustitie originalis, siue
innocentie erat vestitus, licet non habeat in eam, quod
est gratia, et cetera dona supernaturalia, prestabant ad bene,
et recte operandum; nil tamen ei deficiat de necessariis
sibi connaturalibus, ad recte, et rationi conformiter operandum;
licet difficultatem sentiat in frenando motum effrenate natu-
re; et si alias ex frequentatione actuum peccantium habitum

Vitiosum peccandi acquisiuit, maiorem
difficultatem recte operandi sibi acqui-
rere necesse est.

44

Distinctio vero, quae versatur in-
ter hominem in puris naturalibus exis-
tentem, et hominem per peccatum lap-
sum quod physicum, siue physica vi-
ta ad conformiter rationi recte operan-
dum, nulla est, cum uterque habeat ple-
nam, et perfectam libertatem absque
ullo physico impedimento, et rectum, et
integrum rationis dictamen, quo recte
posset iudicare, et discernere inter
bonum, et malum; et voluntas ad
id, quod sibi placuerit, magis libere se poterit
determinare, et similiter divina provi-
dencia aeque se gerat circa utrumlibet;
cum unus, et alteri sit parata ad suos
fines sufficientia auxilia denegare:
Et similiter uterque rebellionem cor-
dis adversus rationem, siue spiritum
pateretur, et difficultatem in motu anima-
li cohibendo.

Unde

45

Unde totum, distingueretur sicut
 homo nudatus, siue ~~expoliatus~~, ut nudus; nu-
 dus diceretur in statu pura naturae, eo quod
 non haberet vestes supernaturalis gratiae,
 quibus poterat vestiri, et ab eis coadiuvari;
 expoliatus vero, siue nudatus dicitur in
 statu naturae lapsae, eo quod iustitiam ori-
 ginalem, quam in primo nostro parente
 accepit, per peccatum originalem amisit,
 et sic ab illa ~~expoliatus~~ manet.

46

Neque obstat, quod homo per pecca-
 tum vulneratus dicatur Luce cap. 10.
Seminiunus felix, et plagis ei impositis.
Quod Glossa ibidem explicat: in naturalibus
vulneratus, siue laesus. Nam ut ait Scotus
 in 2. Repert. dist. 29. q. 2. in fine. fol. 381.
 ista locutio sacrae scripturae est para-
 bolica, et metaphorica: nam sicut vul-
 nus ~~fit~~ per divisionem partium con-
 tinuorum earum unione ~~destructa~~; ita na-
 tura humana dicitur vulnerata per pec-
 catum, quia per ipsum unio, quae erat
 inter gratiam, et iustitiam originalem
 et

Et ipsam naturam disoluta est; et sicut ho-
mo vulneratus minus aptus efficiens ad
operandum, ita homo per amissionem gra-
tia, et originali iusticie minus aptus man-
sit ad opera meritoria, cum solum possit ad
suscipi illa sine gratia partiatore, initiative, et re-
sistencie merito.

¶ Neque dubitamus, quod in homi-
ne lapso fomes peccati reperiamur, qui ab
Apostolo lex peccati dicitur ad Rom. cap. 7.
Et peccatum aliquando etiam dicitur, non
quia peccatum sit, sed quia ut Trident. sess.
6. can. 21. docet, ex peccato est, et ad pec-
catum inclinatur. Cui quidem fomes etiam
vario conatu concupiscentia ibidem ap-
pellatur. Nam respondes cum Scoto locis
supra citatis, quod homo in statu nature
pure eandem rebellionem carnis haberet,
quam modo habet, eandemque concu-
piscenciam, sive appetitum ad suum ap-
petibile delectabile, et consequenter diffi-
cultatem eandem ad recte operandum,
quam modo habet in natura lapsa, hac vo-
lumus

solum differentia, quod tunc tali rebellio
fomes peccati non diceretur, nec lex pecca-
ti, eo quod non ^{ex} occasione peccati, sed ex na-
tura conditione in ipso reperiretur. Nec vi-
militer diceretur lex peccati, nec Tyrannus
eo quod quasi violenter hominem in peccati
servitutem redigat: nec illa concupiscentia
libidinis, sine peccata vocaretur.

48

Nunc autem in statu naturae la-
p- Et dicitur rebellio. Namque quam ex-
perimus, fomes peccati, et lex peccati, et
concupiscentia effrenis; non quia aliquid
physicum ei addatur, vel minuat de
natura naturaliter secum delectabile ap-
petere; sed quia ut ait Scotus in 2. dicit.
32. q. unica. I circa istam materiam. V. dico
igitur sub nom. 2. fol. 248. per peccatum
Amisit homo virginalem iustitiam, quae
erat quasi frenum cohibens ipsam naturam
ab immoderata delectatione. Et sic non positi-
ve, sed per privationem fit prona ad concu-
piscendum immoderate delectabilia. Sicut
exemplificat Divus Anselmus lib. 1. de Concep-
tione virginali cap. 5. de navis facto gubernati-
culo:

gubernante: et Equo pecto freno: qui di-
mittitur sibi, et ex hoc exequitur motum inor-
dinatum, quem exhiberet illud seminum.

49 Dixi consuetò, quod nulla est diffe-
rentia quoad physicum, sive quoad intrinsicam
naturam inter hominem in puris naturalibus

existentem, et hominem in natura lapsa:

nam quoad moralem magna valde differentia

moralis inter primum, et alterum reperiri-

tur; nam homo in puris naturalibus ad fi-

nem supernaturalem non esset ordinatus,

ut num. 30 et 31 docemus: Et consequen-

ter et deficeret. divina providentia adiuta

et auxiliis diis praeiuvans ad talem finem

consequendum. In statu vero naturae lapsae

et est ordinatus ad finem supernaturalem,

et ei praestat Deus sufficientia adiutoria,

et auxilia ex sua supernaturali providen-

tia ad finem supernaturalem consequen-

dum; in statu purae naturae, nec Dei ami-

cus, nec inimicus foret, et in statu natu-

rae lapsae necessario debet esse aut inimi-

cus per peccatum, aut amicus per gratiam &c.

Nota

Nota in super, quod ~~Secus~~ locus supra
 citati distinctionem facit inter iustitiam
 Originalem, et gratiam: haec inquit, est,
 quae iustum, sanctum, et Deo amicum
 hominem constituit, et in illo statu con-
 tinueret: illa vero videlicet Originalis iusti-
 tia etiam in quodam bono supernaturali,
 quo potentia hominis rectificabatur, ne
 caro aduersus spiritum pugnaret, consistebat
 formaliter, quamvis status Originalis utrum-
 que includat et iustitiam Originalem, et gratiam.

Et. Aliqui auctores asserunt, quod status
 iustitiae Originalis debet vocari status naturae
 integrae, et perfectae: status vero purae naturae
 debet vocari status naturae non integrae,
 non quia iustitia Originalis ad integritatem
 naturae quoad intrinsecum sui expectet, sed
 quia iustitia Originalis ad integrat quendam
 naturae, et perficit, siue rectificat naturam in
 ordine ad operationes rectas, eo quod fomi-
 gem peccati, et rebellionem carnis quoad ac-
 tum secundum a natura tollit. Quod Durandus
 in 2. dist. 28. q. 1. non placet, eo quod homo necessa-
 rio

+ ad

necessario integer debet esse, eo quod sit cum facultate exercendi omnes suas operationes sibi connaturales: sed solum est quæstio de nomine: Vtrum natura pura integra debeat dici, eo quod nil intrinsecum quod ei in integritatem intrinsecam expectat, deficiat: An integra non debeat appellari, eo quod careat perfectione licet ipsi non debita, qua motus suos animales carnis adversus spiritum sanante: maxime cum in communi Latini conveniunt pro eodem usurpatur communiter natura integra, ac natura cum iustitia Originali: sed cum de re convertitur, non est cur in quæstione de nomine immoremur.

52

+ iustitiam

Sed contra dicta num. 40. de Amissione iustitiæ Originalis, et omnium donorum supernaturalium propter peccatum: nam Eva peccavit, et tamen non statim iustitiam Originalem, nec integritatem nature amisit; signum ergo est, quod amissio integritatis nature, sine iustitiâ Originali non est effectus peccati. Maior est de fide: minor probatur: nam cum prius Eva, quam Adam peccaverit

peccaverit, ut constat ^{ex} Sacerdotu Genes. 3.
Et tamen in illo tempore intermedio, nec cog-
novit se esse nudam nuditate, qua et vi-
beretur, neque sensit aliquos motus inordi-
natos, sive Libidinosos, neque frigoris aut ca-
lorem; quae omnia ex amissione origina-
lis iustitiae necessario ei deberent inesse: ergo &c.

{3} Huic dubitationi respondet Abulensis
in cap. 3. Genes. cap. 6. et 7. Et Catherinus opu-
culo de peccato Originali; quod Eva non
amisit integritatem naturae, neque iusti-
tiam originalem, donec peccavit Adam,
licet prius illo gratiam iustificantem ami-
serit; quia peccatum Eva fuit personale,
non vero capitale, sicut fuit Adae peccatum,
qui constitutus est à Deo caput non solum
physicum, sed etiam morale totius humani
generis. Unde si Adam in iustitia accep-
ta perseveraret, et aliquis ex eorum filijs
peccaret, ut pariet, non amitteret iustitiam
originalem, nec naturae integritatem, licet
gratiam sanctificantem amitteret, eo quod
peccatum talis non capitale, sed personale
proprium

persona particularis foret: sic similiter
 Eva peccando, licet gratiam iustificantem
 Amiserit, non tamen iustitiam originalem
 perdidit: nam bene comparatur, cum Iusto.
 Per predictum, quod aliquis sit in peccato mor-
 tali, et quod iustitiam originalem non amittat,
 nec naturae integritatem. Quae Originalis
 iustitia solum poterat deperdi per peccatum
 capitale, non vero per peccatum personale;
 Unde eo predictum argumentum non urget.

54

Caeterum vero l. part. q. 25. art. 5.
 Aliter ad argumentum respondet negan-
 do videlicet minorem; quod Eva in illo tem-
 pore intermediario, quod mediavit inter suum pec-
 catum, et peccatum Adami, iustitiam ori-
 ginalem, et naturae integritatem non ami-
 serit, licet non absolute, secundum quid ta-
 men: quod et explicat Boetius, quod bene
 Amittit originalem iustitiam, non quia illa
 prout prius existeret, sed quia contra
 Deum debuit carentia per suum peccatum,
 Et facta est talis iustitia indigna. Quod posset
 confirmari

confirmari exemplo: nam Deus precepit
Adam, ut non comederet de ligno scientiae
boni, et mali: in quocumque enim die
comederis ex eo, morte morieris. Et ta-
men non statim mortuus est Adam.
Et cum hoc sit veritas divina senten-
tia ex eo precepto, quod ab usu ligni
boni Adam contraxit debitum morien-
di: ergo similiter in nostro casu. Quae
doctrina aliquibus Scotistis non displicet,
immo maxime placet.

¶ Alter ergo Suarez respondet ad ar-
gumentum tom. 1. de gratia, prolegomen.
4. cap. 2. §. nihilominus num. 11. fol. 138
negando videlicet, quod Eva in ipso me-
mento instanti, in quo peccavit, antequam Adam
de arbore vitae comederet, instanti
Originali simul cum gratia non ami-
serit: Et ad eius probationem res-
pondet negando, quod aliquos motus
inordinatos non senserit, cum maiori au-
ditate concupiscendo cibum Vitae, quam
naturae

natura integra promissum erat: unde sicut et
 lapsa, ita et terra per amissionem iustitiae
 originalis manet.

56

Neque obstat, quod motus Libidinis
 non extiteret, cum et nunc non semper
 valere sentiamus, maxime cum illud
 tempus, sine spatio brevissimum fue-
 rit. De calore, aut frigidityte nil mirum,
 cum Paradisi locus amoenissimus fue-
 rit, et temperatus, accommodatusque
 naturae humanae, siue non vestitae. Et idem
 dicendum est de verecundia ex nuditate
 orta, quam punit non advertere, maxime
 cum eius mens iam vitata solum de cibi
 vetiti comestione curaret. Quod evidenti-
 ssima instantia valere confirmari: cum
 senserim est, quod per eum cibi vetiti
 nil expecta est de scientiae argumento,
 quam ei callidus Amulatus promiserat;
 Et tamen id non advertit, sed solum de
 invitando virum ad arboris comestionem
 sollicitus. Quolibet ex dictis probabiliter
 potest

potest sequi solutio: sed hanc ultimam
probabiliorem iudico, et sanctorum Pa-
trum testimonijs conformiorem.

Articulus 3. Utrum ad cog- noscentiam omnes veritates spe- culatiua homo in quolibet statu ex enumeratis gratia indigeat, et in ratione, sine auxilio?

¶ Remitto primo, quod veritas alia
est speculatiua; alia practica; alia sim-
plex; alia vero composita, siue compo-
sitionis. Veritas speculatiua est illa
quae ab intellectu speculative cognoscitur
prae se in perceptione tali veri posui-
tendo, siue eo quod ultra intellectus
transeat ad diuersionem practicae, siue
adus voluntatis, vel a voluntate im-
petari, qui bonus, vel malus sit in ge-
nere moris: Vg. huius veritatis cogni-
tio

cognitio: forma est pars compositi: materia
 prima susceptivum est formarum: totum
 est maius sua parte &c. quae ideo verita-
 tes practicae speculativae sunt, et appellan-
 tur, quia intellectus in earum perceptione
 ultimam quiescit, nec ultra extenditur ad
 directionem actus, qui sit practicus.

58

Veritas vero practica est illa, in
 cuius cognitione non quiescit ultimam in-
 tellectus, sed ulterius progreditur ad
 regulandos, et dirigendos actus volunta-
 tis, sive ad prosequendum bonum, sive
 ad malum fugiendum: Vnde Deus est di-
 ligendus; iustitiae in qualibet hominum
 societate est vivendum; honestum est
 prosequendum; turpe, et rationi dissonum
 est vitandum &c. Veritas vero simplex
 sive practica in conformitate actus simpli-
 cis cognitionis cum re, sive obiecto ab ipsa
 cognitione percepto absque aliqua affirmatio-
 ne, sive negatione de illo. Veritas vero
 complexa, sive complexioni est illa, in qua ali-
 quid affirmatur, vel negatur de aliquo alio
 per

per iudicium, quod est secunda nostri in-
tellectus operatio.

52

Tractata veritate pro nunc omi-
sa; specularia in creatam, et increa-
tam subdividitur: hæc, quæ in Deo
reperiuntur, V.g. Deus est trinus in personis;
Et unus in essentia: Verbum est geni-
tum: Spiritus Sanctus spiratus, &c.
procedens &c. illa vero ulterius dividi-
tur in naturalem, et supernaturalem.
Supernaturalis est, quæ in rebus super-
naturalibus reperitur, ut D. in fide,
spe, et charitate. Naturalis est, quæ
in rebus naturalibus invenitur. Quæ ul-
terius subdividitur in naturalem sen-
sibilem, et insensibilem: sensibilis,
quæ sensu ^{um} ministerio potest acquiri. In-
sensibilis, quæ non valet per sensuum
ministerium acquiri.

60

Secundo præmitto, quod hic
non quaeritur, utrum homo gratia sanc-
tificante egeat ad aliquas ex his verita-
tibus cognoscendas? Certum enim est,
quod

25
quod homo sine illa, immo in peccato mortali
existens plures veritates valet cognoscere
et de facto cognoscit: sed utrum aliqua
gratia auxiliante, sine aliquo dono natu-
rae superaddito, et ipsi indebito indigeat,
ad aliquas, vel ad omnes veritates ordinis
saltem naturalis cognoscendas, vel tale
donum sit gratia gratiae data, vel de ordi-
ne naturali, vel supernaturali quoad
modum, vel quoad substantiam; ita ut
praeter concursum simultaneum causa
prima omnibus causis secundis necessari-
um aliquo alio adiuvamine, vel elevami-
ne egeat natura de ordinaria providentia
indebito ad huiusmodi veritates percipiendas.

61 Prima igitur circa presentem
difficultatem sententia affirmat, nullam
veritatem ordinis supernaturalis, natura-
lis ve, neque practicam, neque speculativam
posse cognosci ab homine sine in puris natura-
libus, sine in iustitia originali existente,
et potissime in natura lapsa absque aliqua gra-
tia Dei, vel supernaturali adiuvamine;
Sic

licet non explicet in quoniam ista gratia con-
sistat. Quae quidem gratia datur nobis
ad quamlibet veritatem sine errore per-
cipiendam, et non per Christum, quia
Christus illam nobis non meruit; cum talis
gratia solum ad cognitionem veri specu-
lativi daretur, non autem ad hoc ut
per talem cognitionem ad iustificationis
gratiam disponamur. Hanc sententiam
sequuntur Vazquez prima secunda disp.
188. cap. 2. et sequentibus.

62

Secunda vero sententia as-
serit, quod homo in quolibet statu
ex dictis consideretur etiam naturae
potest lapsum ⁺ quamlibet veritatem specula-
tivam ⁺ a donis naturalibus attingere
et cognoscere divinum, licet non possit
omnes collectivè cognoscere, quamvis hoc
impotentia ad omnes collectivè attingenda
ab aliquibus moralibus, et non physica dica-
tur. Hanc sententiam sequitur à Suarez
lib. 1. de necessitate gratiae, cap. 1. et 2.
fol. 246. et sequentibus: illam quae amplex-
itur

Partem hanc de-
cit ab aliquibus
gratia sui

Amplectitur mater Felix tractatu de gratia
cap. 4. diff. 2. num. 5. fol. 56. Et plures

+ Afferitur

Alij Scotista in suis manu scriptis: estque
sententia valde communis: Afferitur que pro
illa Doctor noster. Subtilis in 2. dist. 28.
q. unica, licet eius non afferant verba:
quod non miror, cum Scotus in predicto lo-
co neque verbum, aut Tota de hoc profe-
rat, nec dicat, nec deperse, nec de peracci-
ent.

63

Que sententia in ab authoribus
illam amplectentibus probatur: quolibet
veritas speculativa ordinis naturalis est
obiectum proportionatum intellectui huma-
ni: ergo quolibet veritas ordinis natu-
ralis potest naturaliter cognosci ab homine
in quocumque considerentur statu absque ali-
quo auxilio, siue gratia eius intellectum ele-
vante. Antecedens probatur: non enim mino-
rem proportionem habet intellectus natu-
ralis cum naturali intelligibili, quam poten-
tia visiva cum quocumque obiecto visibili;
sed hoc absque aliquo elevamine, auxilio, vel
gratia

gratia potest naturaliter quodcumque visi-
bile videre: ergo et intellectus naturalis
quancumque veritatem naturalem intel-
ligibilem intelligere.

85 64

Sed salva pace tantorum Magi-
strorum infirmo, et valde frivoli nituntur
fundamento, quod falsissimum esse, et
medii Scoti contrarium luce meridiana
clarius demonstrari: nam ex propo-
sitione veri naturalis ad intellectum na-
turalem non recte inferitur, quod talis
naturalis intellectus dum phantasmati-
bus est ligatus, et ab eis in suis opera-
tionibus dependens possit naturaliter
absque aliquo elevamine illud cognoscere.

65

Est N° 65 neu-
sita de aliqua
mai claridad

Unde arbitratur non est in via
Scoti, quod licet ens creatum in tota
sua latitudine sumptum vel natura-
le, vel supernaturale, dummodo
non connectatur cum increato ex-
tremo, sit obiectum proportiona-
tum intellectui creati naturalis se-
cundum se considerati, et est prout
abstrahitur

2)
abstrahit à sensibus; tamen intellectus
phantasmatibus ligatus non potest omne
ens creatum naturale, vel superna-
turale cognoscere. Unde probare oportebit
quod omne verum naturale erat obiec-
tum proportionatum intellectui naturalis
etiam phantasmatibus ligati; quod nun-
quam probabuntur.

66. Porro Scotus in 1. dist. 3. q. 3. §. sed
contra istam conclusionem. V. si quaeratur.
Sub num. 24. fol. 400. docet expresse,
quod obiectum proportionatum Attingen-
tia, siue quod de facto intellectus homo
humani pro isto statu potest attingere,
est quiddam rei sensibilis: hoc sunt eius
verba. Abilitum est illis legibus sapien-
tiae (divinae) quod intellectus homo non in-
teligat pro isto statu nisi illa, quorum spe-
cies reducunt in phantasmata. Et hoc prop-
ter penam Originalis peccati, siue propter
naturalem concordiam potentiarum animae
in operando. Et in fine §. ~~Argumentum~~ li-
cet primum obiectum adequatum sibi in mo-
uendo

inveniendo pro statu isto sit quidditas rei
sensibilis. Et idem docet q. 14. quodlibet.
¶ sed contra. V. dico igitur. sub num. 13.
fol. 353. Item 2. dist. 12. q. 1. §. sequitur
secundo. V. dico. num. 20. fol. 626. ubi
docet, quod materia prima secundum se,
id est nuda ab omni forma, non est per
se à nobis pro statu isto cognoscibilis eo
quod prout talis sensibilis, hoc est, a tali
quo sensu perceptibilis non sit.

Ex quo solum veritas naturalis sen-
sibilis, vel quae medijs sensibilibus potest
haberi, est obiectum proportionatum na-
stri intellectus pro statu isto: ergo solum
illa veritates, quas medijs sensibilibus
percipere possumus, valemus pro statu
isto cognoscere, et non omnes in ea
latitudine à predictis Scotistis assig-
nata. Probatur consequentia: nulla
omnipotentia potest extra latitudi-
nem obiecti sui adequati exire: sed
obiectum adequatum nostri intellectus
pro statu isto est veritas sensibilis, ut
docet

docet ~~Scotus~~ Scotus expresse locis praefatis, et
 q. 1. prologi. §. contra istas. V. ad primum.
 num. 11. fol. 10. ubi ait: non enim cognos-
citur anima a nobis, nec natura nostra
pro statu suo, nisi sub ratione aliqua ge-
nerali abstrahibili a sensibilibus &c. er-
 go et idem docet Scotus q. 19. de anima
 §. dicendum. num. 5. fol. 558.

68 Secundo impugnatur praedicta doc-
 trina: nam dato quamvis minime concessio
 quod intellectus phantasmatis ligatus posset
 cognoscere omnes veritates, quam potest
 cognoscere secundum se consideratus, et pro-
 ut a phantasmatis dependet; adhuc est
 falsissimum, quod omnes veritates speculati-
 vas valeat, et potest naturaliter cognoscere.
 Nam ut ait Scotus q. 3. prologi. §. sed du-
 bium est. V. de possibilitate in fine. num. 25.
 fol. 102. homo, immo neque Angelus neque
 naturaliter cognoscere imaginis relationem
 quae fundatur in anima ad Deum neque in
 primum, neque in ultimum: Et ratio potest est:
quia respectus non potest cognosci sine cognitio-
ne

cognitione amborum ~~extremorum~~; Et ita
respectus, qui est ad hanc essentiam (divinam
 videlicet) ut haec non potest cognosci sine
cognitione huius essentiae ut haec. Et idem
 docet Scotus q. 14. quodlibet. §. contra
 istam. V. ad secundum. num. 24. fol. 304.
 Ergo datur aliqua veritas speculativa, qua
 videtur homo, et imago Dei unius, et trini,
 quae non possit ab intellectu creato huma-
 no, vel Angelico naturaliter cognosci: Er-
 go falsa est illa sententia, quae oppositum
 affirmat.

69. Dico ergo primam conclusionem pro
 responsione querit: si dependentia anima
 in suis operationibus aphantasmatibus,
 et sensibus est poenalis, Et in poenam
 peccati Originalis hominibus influit,
 taliter quod si homo non peccasset, omni-
 one a sensibus in suis operationibus intel-
 lectus, et voluntas dependeret, Et ali-
 qui Scotice asserunt Et Scotus quodli-
 bet. 14. §. sed contra. V. dico igitur. subnum.
 12. fol. 333. minime potest sustineri quod om-
 nes

omnes veritates speculativas, quas homo po-
test naturaliter cognoscere in statu pura
natura, siue iustitia originalis, potest etiam
cognoscere in statu natura lapsa.

20

Hac conclusio ita evidens est, ut fere
nulla egeat probatione: quis enim audiuit
dicere, quod homo sensibus, et phantasmati-
bus ligatus ~~potest~~ naturaliter cognoscere quid
quid potest intellectus humanus separatus, vel
Angelus? Maxime cum in nostra doctrina om-
ne ens creatum, siue ordinis naturalis sit, siue
ordinis gratiae praesertim absolute sit obiectum
proportionatum intellectus creati secundum se, id
est, a phantasmatibus separati; quod non esse
obiectum naturaliter attingibile a nobis pro-
pter statum omnes ut de fide supponunt: Et Sco-
tus fatetur q. 1. prologi citata numero nostro 6.

21

Dico secundam conclusionem: si deper-
denda intellectus nostri a phantasmatibus, et
sensibus non est poenalis, sed conditio naturae
humanae, saltem dum est in via; quod videtur
inimare. Item locis supra relatis et in q. dist.
45. q. 1. & contra hoc. V. ad tertiam dico. num. 5.
Sol.

Sol. 163. eadem veritates speculativas, quas
potest homo cognoscere in statu naturae pu-
rae, sine iustitia Originali, potest ho-
mo cognoscere naturaliter abique aliquo ele-
mentum gratiae, hac solum differentia,
quod in statu iustitiae Originalis homo
minime fatigaretur, cum omni fatigatio,
ac vexatio foret ab illo longe in pra-
dicto statu. In statu vero naturae purae
aut lapsae cum fatigatioe sensuum, et la-
bore. Haec conclusio ex infra dicendis fa-
cile elucidabitur.

¶ Dico tertiam conclusionem supposita con-
clusionem secundam: homo in quolibet statu
naturae purae, iustitiae Originalis, vel na-
turae lapsae potest naturaliter cognoscere ab-
que aliquo auxilio gratiae Veritatem om-
nis principij per se notam, et conclusionis de
illo necessario illatae, de cognitis per expe-
rientiam, et de actibus nostris tam intel-
lectualibus, quam sensibilibus, et hoc sine de-
ceptione, aut errore. Ita Scotus exprimit.
dist. 3. q. 4. § quantum ad secundum articulum.

num.

num. 3. Et 8. fol. 48a.

3 Probatum: nam principium per se notum ta-
lis naturae est, quod terminis apprehensis complexio
eorum inter se evidens cuilibet videnti apparet; sed in-
tellectus viatoris potest apprehendere terminos istius prin-
cipij; totum est maius sua parte: siue de quolibet
est verum dicere est, vel non est: ergo potest naturali-
ter cognoscere veritatem huius, et cuiuslibet similitis prin-
cipij absque aliquo auxilio gratiae, sicut multi philosophi
gentiles hoc idem absque gratia cognoverunt. Et idem
duo de conclusionem necessaria ex his prioribus itata.

4 Probatum de cognitio per experientiam: nam
cognitio per experientiam quod si ignis huius ligno
applicatus, et alibi alteri applicatus ligno illud cremat; po-
test recte inferre, quod omnis ignis est cremativus ligni
sibi applicati ex sua natura: et de actionibus nostris ita est
certum, quod ut ait. Scimus in eodem l. num. 22. citatus
de terris. num. 10. fol. 484. proposita quaestione ab ali-
quibus philosophis: utrum nunc dormiamus, an vige-
mus? Respondet philosophus a Metaphysica textu 26.
isti rationem quaerunt, quod non est ratio; demonstra-
tionis enim principij non est demonstratio. Nihil enim est
tam evidens, quam quod quilibet cognoscat velle, quando
vult.

vult; et non velle, quando non vult: se intelligere, quan-
do intelligit; se sentire, quando sentit &c.

55 Dico quartam conclusionem: homo in quolibet statu
ex dictis considerans attentè sua natura, et statum
quo à sensibilibus, et phantasmatibus dependet, solum
potest cognoscere naturaliter absque aliquo elevamine
gratia veritates obiectorum sensibilium, vel aliorum
in eis inclusorum saltem abstractivè, siue illativè, si-
lem cognitionem debet habere ex obiectis, quæ intel-
lectum humanum pro isto statu possunt movere: ut
Scotus expresse in 4. Report. dist. 45. q. 4. §. 8. respon-
deo. V. respondeo. sub num. 2. fol. 815. et locis supra,
num. 66. et 67. relatis, ubi dicit: si loquimur de
obiecto circa quod potest coniuncta, et separata ex
qui actum suum, non est idem obiectum: quod potest
in anima coniuncta, cuius pro statu isto ligatur
potentia, ut non possit nisi circa quiddam sensibilem
sensibilem, vel sensibilem.

56 Probatum: solum illam veritatem potest
homo pro isto statu cognoscere, quæ reperitur
in obiecto sensibili, quod per primum movet sensum
ad hoc ut intelligat intellectus: nimirum est in intel-
lectu, quin prius fuerit in sensu: sed solum veritas
obiectorum sensibilium, vel aliorum in eis inclusorum,
siue eorum, quæ ex eis per illationem inferuntur, sunt
huius modi recte Scotus: ergo solum tales veritates potest
homo

homo pro statu isto (et idem dico de statu naturae
purae, et iustitiae originalis) absque elevatione
gratiae cognoscere. Et confirmatur: nam nulla po-
tentia potest extra latitudinem sui obiecti opera-
ri; sed obiectum intellectus pro isto statu est ve-
ritas praefata: ergo. Unde concluditur eodem loco nu-
per citato, quod anima dum est ligata corpori qu-
amvis sit obiectum proportionatum sui intellectus nu-
de sumpti, non tamen ut corpori ligati: Et sic requirit
a suomet intellectu se cognoscere nisi illative, et a
posteriori.

22 Dico quintam conclusionem: de his, quae per
sensuum ministerium homo valet cognoscere, potest
abstrahere aliquas rationes communes, siue rerum
quidditates medio intellectu agentis, qui mundat obiecta
a phantasmatibus, et materialitate: Et de istis quiddita-
tibus potest homo naturaliter habere sententiam veram
discurrendo, et syllogizando, et hoc absque aliquo au-
xilii gratiae, sed solum cum concursu Dei generali
potest. Nam nil horum excedit capacitatem intellectus
creati etiam pro isto statu, et experientia constat: ex-
git ita potest homo facere absque aliquo gratiae elevatione.

28 Dico sextam conclusionem: etiam aliquas verita-
tes speculativas, quae pertinent ad Deum autorem naturae
potest homo occasione desumpta ex sensibilibus, quae nunc
videmus, et experimus, cognoscere saltem illative, et a
posteriori absque aliquo auxilio gratiae elevantis: V.g. quod
Deus sit; quod sit prima omnium causa, quod sit ultimus
finis

finis ad alium non ordinabilis &c. Probatur ex
Rom. ad Rom. cap. 1. num. 20. dicente: invisibilia Dei
creatura mundi per ea, quae facta sunt, intellectus
conspiciuntur; sempiterna quoque eius virtus, argu-
mentum divinitatis. Et quod loquatur Apostolus de hominibus
in statu naturae lapsae existentibus ex ipso sacri
contextu evidenter apparet. Et psalm. 18. Regni vo-
ces ait: coeli enarrant hoc est, manifestant gloriam
Dei. Ecclesiorum cap. 12. non sine testimonio reliquit se-
metipsum beneficiens de coelo, dans pluviam, et tem-
pora. Et Sapientia 13. a magnitudine speciei, et
rursus cognoscibiliter poterit creator horum videri
August. serm. 55. de verbis Domini: interroga mu-
di ornamentum, coeli fulgorem, dispositionem que-
siderum, solem diem sufficientem, lunam noctis
solatium; interroga terram fructificantem, herbas
et lignis, animalibus plenam, hominibus exornatam
interroga gratia, et vide, si non sensu suo sibi resp-
deant: Deus nos fecit.

19 Unde concludendo quaestionem dico, quod
cum ad nostrum praesens institutum non pertineat
investigare quatenam cognosci possint ab homine
dum ligatus phantasmatibus existit; neque discen-
tere modo, utrum dependentia a phantasmatibus in
operando sit naturae humanae conditio, vel potius
poena peccati? Universaliter ad quaesitum re-
spondeo, quod si homo ut credo, semper fuit
dependens a phantasmatibus in cognoscendo
nullam veritatem potuit homo viribus naturae
cognoscere in statu naturae lapsae purae, vel ius-
tiae originalis, quam non possit naturaliter
cognoscere

etiam absque aliquo eleuamine gratia cognoscere
in statu natura lapsa; cum naturalia hominis in
regna post peccatum manserint.

80 De alijs rebus cognoscibilibus, quae sine
ministerio sensuum ex sensibilibus obiectis
pro nunc non possumus acquirere; non est dubi-
um, quod illa possumus cognoscere naturaliter per
extrinsecam propositionem, vel reuelationem (non
Dei) sed alicuius testis veracis, cui fidem natura-
lem praestamus. Nam ut docet Quous. lib. 15. de Tri-
nit. cap. 12. Absit, ut scire nos negemus, quae tes-
timonio aliorum didicimus: alioquin nescimus
esse Oceanum; nescimus esse terra, atque vr-
bes, quae celeberrima fama commendat. Et lib.
11. de ciuitate Dei cap. 3. ea, quae remota sunt
a nostris sensibus, quoniam nostro testimonio
scire non possumus, de his alio, teste requiri-
mus, eis quae credimus a quodam sensibus remo-
ta esse, vel, fuisse non credimus. Apud Scotum
q. 14. quodlibet. fol. 351. sub num. 4.

81 Et ex hoc fit, quod cum fides ex auditu
generetur teste Apostolo ad Rom. cap. 8. et
num. 10. quomodo credemus, quem non audierunt?
Quid homo potest naturaliter cognoscere omnia
fidei mysteria, et ea fide acquisita credere, solum
per extrinsecam praedicationem, sine propositionem
eorundem

58
eorundem mysterium: ut quod Deus est trinus
quod Verbum assumpsit naturam humanam
Scilicet: nam ad adhuc omnia credenda, sive
per fidem cognoscenda circa meritum vite
eternae solum eorum propositio est necessaria
Via: ut expresse docet Scotus in 3. dist. 2.
q. unica. §. de primo. num. 4. et infra. fol.
460. Et §. secundo de fide. num. 6. fol. 462
Unde ibidem §. ad questionem tamen de
co. num. 14. fol. 468. docet, quod solum pro
pter auctoritatem sacra scripturae, et san
ctum, et non propter aliquam rationem
quae hoc convincat, fides infusa admitten
da est, cum sine illa solum per fidem
acquisitam possit homo naturaliter sci
re et credere omnia mysteria revelata
quamvis aliter ac per fidem infusam cogn
oscantur, et credantur.

82

Argumenta autem, quod contra
hanc nostram resolutionem posunt effor
mari aequè, immò magis militent contra
ea, quae de cognitione veritatis practica
dicturi sumus; Et sic illa proponunt omnia
onus postea proponenda, et dissolvenda, nec
eodem iterum atque iterum repetamus. quapropter
sit.

Articulus. 4.

Codex de
gratia 2.

no falsa de la

23

Articulus 4. Utrum ad cognoscen-
da omnes veritates practicas ordi-
nis naturalis homo indigeat in quolibet
statu ex dictis speciali gratia illustra-
tione, auxilio, siue adiuvamine?

83

Diximus supra num. 59. veritatem prac-
ticam esse in qua ultimata intellectus non qui-
escit, sed ultra progreditur ad actus voluntatis
licitos, vel imperatos dirigendos, seu regulandos:
Et cum tales actus sint vel circa agibilia, cuius mo-
di sunt actus, qui boni, vel mali sunt in genere
moris, per quos homo efficitur dignus laude, vel
vituperio: vel circa factibilia, quales sunt actus
artificis construendi domum, arcam, ensam &c. no-
tandum est, quod questio non procedit de istis actibus,
qui artificiales dicuntur, cum nil faciat ad bonitatem
artificis in genere moris, quod eius actus artificiales, qui
ad arte facienda terminantur, regulari sint, vel non
sint per artis precepta: Cum saepe de aliquibus ser-
monibus Hispano dicatur: es buen hombre, pero mal
sastre: sed questio solum est de veritate practica
circa agibilia, ut quod tibi non vis, alteri non debes face-
re; nulli est sine causa recedendum; pacifice in republica
est vivendum.

84

Cum igitur omnis actus bonus a cognitione
praeuia practica regulabilis sit necessario vel bo-
nus bonitate morali, vel meritoria et gratuita ut
docet

docet Scotus in 2. dist. 7. q. unica. §. ad quartum. num. 12.
et 12. fol. 266. Et in 2. Report. dist. 40. §. dico. num. 3. fol.
280. dist. 41. §. ad questionem. V. ideo dico. num. 4. fol. 409.
hinc fit, quod sicut actus boni regulabiles sunt alij, et alij
ita cognitio practica, quae est eorum regulativa, sit alia
et alia, naturalis videlicet, vel supernaturalis; ut ex
presse docet Scotus in 4. dist. 14. q. 3. §. hic dicitur. Q. re
gula. sub num. 2. fol. 22. ~~improsentiarum~~ igitur non
cognimus de cognitione practica regulativa actus me
ritorij, quia certum est, ut infra latius docebimus,
quod huius modi cognitio absque speciali gratiae
illustratione haberi non potest; sed de cognitione
veritatis practicae, quae est regulativa actuum
voluntatis praecise in genere moris.

85

Prima igitur sententia affirmat nul
lam veritatem practica regulativam actus boni
in genere moris posse cognosci ab homine neque in
statu pura naturae, neque in statu naturae lapsae
absque aliqua gratiae illustratione, auxilio, siue
adiuvamine. Unde ad hoc quod homo in natura lap
sa existens cognoscat hanc veritatem practicae, bo
num est honorare parentes, non furari, non nocere
alteri, pauperi indigenti bonum est subvenire &c. ne
cesse est, quod aliqua speciali illustratione gratiae eius
mens illustretur; alia nil horum posset naturaliter
cognoscere: ita Gregorius Ariminus in 2. dist. 18. q. 1. Caput
Suis ibidem art. 1. Quaeque prima secunda disp. 18.
cap. 23. et 5. a qua sententia parum Caietanus distat
12. disput. 109. art. 2. dum ibi docet, quod haec omnia, et alia
ordinis

+ naturalis

ordinis talis, possit homo in statu isto cognoscere, tamen non potest naturaliter habere absque speciali gratificatione iudicium practicum imperativum, quod ultimum resolvat, et dicat; hic et nunc pariter homina; indigenti subveni; alteri non noceas.

86.

Secunda vero sententia affirmat hanc, vel illam veritatem practicam, seu quamlibet diuini, quæ ordini naturalis est, posse ab homine etiam pro statu isto cognosci; licet non omnes colligat quia ad huius modi collectionem data impotentia non physica, sed moralis ex parte hominis; sic communiter omnes fere Scotistæ, quos hucusque vidi uno excepto, Montepiloso: est quæ fere omnium Thomistarum, et Iesuitarum, sed non sibi bene coherens.

87.

Dico ergo primam conclusionem pro responsione quesiti: in statu naturæ lapsæ, absque aliquo gratificatione, illustratione, siue adiuvamine potest naturaliter homo cognoscere omnia vera practica, quæ naturaliter in statu puræ naturæ, siue originalis iustitiæ posset cognoscere: si in quolibet statu ex dictis ex naturæ conditione habuit dependentiam à phantasmatibus, et non ob poenam peccati illam contraxit: probatur: nam ut supra manet ostensum num. 41. et 46. Homo per peccatum, nil amisit de natura; ergo nec de facultate intellectiva, sibi intrinsicâ, et connaturali: sed tunc ad cognitionem veri practici ordinis naturalis gratia non egebat. ergo nec modo in statu naturæ lapsæ.

88.

Et confirmatur: nulla potentia exterior sensitiva, gratia

gratiz elevatione indiget ad ~~scia~~ obiecta proportionata, et sui
ordinis attingenda, in nullo ex predictis statibus; ergo neque po-
tentia intellectiva ad perceptionem veri practici naturalis,
quod tunc attingebat natura ~~scia~~ ^{enim} ~~patet~~; ideo non vivit. V. 6.
gratiz elevatione non eget ad videndum coloratum, quia tale
est obiectum eius proportionatum; sed omnis veritas natura-
lis practica, que in quolibet statu ex dictis, naturaliter cognosce-
batur, etiam modo in isto statu est obiectum proportiona-
tum intellectus nostri, ergo. &

89

Dico secundam conclusionem: omnis veritas cui-
uslibet principij practici ordinis naturalis, vel conclusionis,
ab illo necessario demonstratur; ~~scilicet~~ ^{et} consona, siue con-
formis, est naturaliter cognoscibilis ab homine in quoli-
bet statu ex dictis, absque aliqua gratiz illustratione: ita
Scotus expresse in 3. Dist. 31. quest. unica. §. ad ques-
tionem. numer. 5. folio. 898. Et ibidem: ~~Via~~ alio mo-
do. num. 8. et §. ad argumenta. ~~Via~~ in statu innocentie.
sub num. 14. fol. 911. et in 4. dist. 14. quest. 3. §. hic dici-
tur. ~~Via~~ regula. sub num. 2. fol. 12. et in 2. dist. 1. ques-
t. unica. §. quantum. ~~Via~~ ad aliud de simili. num. 21
fol. 518.

90

Probat^rur ex illo Pauli ad Romanos. cap. 2. num.
14. gentes, que legem non habent, naturaliter ea, que legis
sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi
sunt lex; qui ostendunt opus legis scriptum in cor-
dibus suis, testimonium reddente illis conscientia
ipsorum; et inter se inuicem cogitationibus accusantibus
aut

Aut etiam defendentibus. Que verba communiter inte-
lliguntur a Patribus degentibus nullam legem præter na-
turalem habentibus, qui per legem naturæ in cordibus
eorum scriptam habent notitiam naturalem veritatis
practice, a natura insitam, per quam instruuntur
de bono faciendo, et turpi siue rationi dissono vitan-
do. Unde August. in psalmo 86. ait: manifestatoris mi-
sericordie, in ipsis cordibus veritatem scripsit; quod tibi non viz ab-
teri nefeceris; Et hoc antequam lex (scripta videlicet) da-
retur. Ita Hieronimus: Epist. ad Alganiam quest. 8 Chri-
stianus, Beda Fulgentius.

91

Et confirmatur: nam ut ait Scotus in 4. nu-
per citato, numero nostro marginali. 89. si non deficeret cog-
nitio naturalis, conueniens naturæ humane, posset pro quocumque
statu deuenire in cognitionem istius regule, scilicet, de pec-
cato est duplicandum. Que adeo nota est naturæ lumini, sicut
notum est, malum esse fugiendum, et bonum prosequendum esse.
Sed in quocumque statu, etiam naturæ lapsæ homo solum lu-
mine naturæ illustrat, posset naturaliter cognoscere malum,
turpe, et rationi dissonum fugiendum esse; et bonum ho-
nestum, et rationi conforme esse amplectendum: ergo tam
de principio practico, quam de conclusione ex illo necessario
deducta, siue illi consona, et conformi potest homo ha-
bere notitiam naturalem, absque gratiæ illustratione.

+ tus

92

Et roboratur: nam si homo non posset naturali-
ter cognoscere veritatem practice faciendo, siue vitando;
sequeretur, quod nil turpe teneretur vitare; et nil rationi conso-
num facere, teneretur; sed à nullo potest admitti: ergo neque
illud

+ non

illud, ex quo sequitur ^{la} neque probatur: **C**atenus homo tenetur tu-
pe vitare, et honestum prosequi, quia cognoscit hoc prosequen-
dum esse, et illud vitandum: probatur: nullus enim tenetur
ad fugiendum turpe, quod esse tale ignorat, neque amplec-
tendum honestum, quod esse tale ⁺ cognoscit. **E**rgo si homo
nequit naturaliter cognoscere quid teneatur facere, siue vitare;
neque ad hoc vitandum, neque ad illud faciendum tenetur, quod
est contra Apostolum oppositum, ament enim supra citato loco

93

Quasus; si homo non posset cognoscere naturaliter
alterum non esse sine causa nocendum, per atrem, esse hono-
randum; futurum non esse faciendum &c. Sed ad hoc gra-
tia specialis illustrationis egere; sequitur quod non solum
gratia esset necessaria, ad huiusmodi praecepta servanda;
sed etiam ad transgressionem peccaminosam eorum; pro-
batur: nam transgressio peccaminosa cuiuscunque praecepti
necessario praerequirit aduentum, siue cognitionem talis
praecepti; sed absurdum est asserere, quod ad peccandum est
necessaria gratia: ergo.

94

Secundo probatur: nam ut in nostro tractatu
de legibus, numero margin. 331. Et infra late docuimus
omnia praecepta decalogi, ut patet de lege naturae, semper et
in omni statu, vim obligandi habuerunt, etiam antequam lex
scripta populo Israelitico, per Moysen traderetur, ut ex-
presse Scotus docet, in 3. numero 82. citato: **E**t hoc respec-
tu omnium gentium, siue nationum; sed si ad cognitionem
huiusmodi legis naturalis, gratia homo indigeret, non po-
set virtutibus naturae, talis legis praecepta observare; ergo ne-
que ad eius observationem teneatur; quod falsum, impium

Et

et hereticum est. Patet consequentia; nam nullus lege naturae
tenetur ad id, quod per naturam non potest.

95

Dico tertiam conclusionem: etiam ad cognoscendo vera
practica supernaturalia, circa meritum vitae eterne, eorum re-
latione humana supposita, homo non eget speciali gratie illu-
stratione, sed satis est eius intellectiva facultas, cum ta-
lis veri practicae proportionem ab homine faciat: ita noster
Petrus disput. 2a de gratia artic. 1. num. 4. fol. 206.
probatur. Nam omnia supernaturalia vera ad talia re-
ducuntur, ut docet Scotus quest. 1. prologi. §. contra. 2a
secundo sic. num. 8. fol. 6. Scilicet quomodo, et qualiter
finis supernaturalis, Deus, videlicet, acquiritur; secundo
cognitio omnium, quae sunt necessaria ad finem consequen-
tum: tertio, quod omnia sufficiant ad consequendum ta-
lem finem: sed omnia ista potest homo naturaliter
cognoscere, per hoc precise, quod ei ab alio homine pro-
ferantur: ergo ad huiusmodi vera cognoscenda homo non
 eget, etiam pro statu isto, gratie illustratione.

96

+ quod huius
modi

Minor probatur: nam si hoc non posset cogno-
scere homo naturaliter, frustra predicantur evangelia ho-
minibus adultis, et infidelibus, quibus finis ultimus et
premius proponitur, et explicatur quomodo eum possint
consequi; neque eis imputaretur ad culpam verae practicae
non crederent, sed est falsum in omni sententia. Signum
quod a quolibet predicta vera proponantur, potest homo
naturaliter illa cognoscere. Et confirmatur ex dictis
num. 81. de mente Scoti. Nam sicut homo potest na-
turaliter cognoscere Deum esse unum in personis, et
unum in essentia, per hoc, quod ei huiusmodi veritas

Speculativa

speculativa proponatur ab aliquo, ita potest cognoscere
quod peccatum, V.g. offensivum Dei, est impedivum pae
ni; eterni; et eterni suplicij inductivum.

97

Dico quartam conclusionem: licet homo possit natura
liter, quaecumque liber veritatem ex dictis diuim cognosce
re, non tamen omnes simul collectivè: in hac conclusio
ne omnes Sectores conveniunt, quamvis in modo eam
explicandi differant; alij enim asserunt, quod hec ^{im} po
tentia ad omnia cognoscibilia, siue practica, siue specu
lativa cognoscenda, simul collectivè non physica, sed moralis
est. alij vero affirmant, quod talis impotentia est physi
ca, et non moralis: nos vero sic conclusionem exprimimus: nu
llus intellectus creatus potest simul omnia cognoscibilia
coniunctim, siue collectivè cognoscere, quæ diuim posset, et
valeret percipere, quia licet quodlibet sit obiectum proportio
natum sue facultati intellectivæ; non tamen inde infer
tur quod omnia simul sumpta, eius facultatem operan
di non excedant. Non solum moraliter, sed etiam phy
sice.

98

Quod instantijs manifestissimis valet confirmari;
licet enim materia prima possit omnes formas substan
tiales diuim accipere, et ad quamlibet inclinari; ta
men ab omnibus formis, una numero materia infusa
si minimè naturaliter potest, imò nec de potentia ab
soluta, in sententia valde probabili: Et licet ignis A. V.g.
possit naturaliter producere ignem B, C, et D, diuim,
quia quilibet est proportionatus sue virtuti productivæ, non
tamen naturaliter potest omnes prædictos ordines, simul cau
sare: et licet homo possit hoc pondus, ut quatuor levare,

Vel

vel illud, siue aliud, non tamen omnia pondera ista simul.

99

Vnde cum intelligibilia vera, tam practica quam speculatiua, sint fere infinita, et virtus intellectiua hominis finita, et limitata in omni statu, in nullo valet omnia simul collectiue cognoscere, sicut nec plures actus circa obiecta disparata simul habere. Quod a Deo certum iudicio, ut oppositum sit error in omni philosophia.

100

Si vero conclusio intelligatur ~~non~~ ^{non} de simultate omnium cognoscibilium, sed de successione, ita ut queratur, utrum homo possit omnes veritates collectiue sumptas naturaliter cognoscere, non simul, sed successiue vnā post aliam; dicendum est quod si omnia ei proponantur, et tempus non desit, potest absque aliqua speciali gratia illustratione, cum quolibet veritas existeret, sic sue facultati intellectiue proportionata, et intelligendo intellectum vnū verum, non efficiatur minus potens ad aliud verum cognoscendum.

101

Coetereum cum tempus huius vite sit breue, et non omnia veracibilia proponantur sine acquisitione, studio, et labore, quibus sensus fatigantur, et ipsa anima de corpore grauetur iuxta illud sapientie cap. 2.

Num. 15. corpus quod corrumpitur affrauat animam.

~~et~~ ^{et} ~~ita~~ ^{ita} moraliter impossibile, et quod homo viuis nature omnia veracibilia practica, et speculatiua cognoscat;

non quia ex se ab homine pro isto statu cognoscibilia non sint, sed quia eorum cognitio, a pluribus circumstantiis

dependet

+ et alia plura impedientia ad sint, habetur

quod⁺ quod⁺ quod⁺ dependet, quod⁺ moraliter impossibile est, ad unum, et
simul concurrant in sensu predicto. Et dicca sim satis ad alia.

Argumenta contradictoria

102

Secundam

Primo arguitur, contra nostram conclusionem num. 1.
positam: Et num. 22. expositam, in qua asserimus, quod
omnem veritatem speculativam homo in statu naturae lapsae potest cognoscere. Et homo dete-
rioratus est per lapsum peccati non solum secundum a-
nimam, sed etiam secundum corpus, ut de fide stabi-
litur est per Tridentinum sess. 5. canone 1. ergo
etiam eius intellectiva facultas deteriorata mansit,
et infirma, siue per peccatum vulnerata: ergo non om-
nia, quae in illo statu poterat viribus suae naturae cognosce-
re, etiam pro statu isto valet percipere. Probatur conse-
quentia; nam si nil minus posset pro isto, quam pro
illo statu cognoscere, non totus Adam, tam in corpore quam
in anima indeterius fuisset per peccatum mutatus.

103

Et confirmatur: nam homo per peccatum con-
traxit ignorantiae vulnus, ut omnes Patres fatentur,
et praecipue August. lib. 22. de Civitate Dei. cap. 22.
et 1. Retractionum cap. 9. ergo minus potens est ho-
mo ad cognoscendum verum in statu naturae lapsae,
quam foret in statu purae naturae, vel iustitiae originalis.
Probatur consequentia: nam minus potens est intellec-
tus ad cognoscendum verum in statu, in quo potest
errare, decipi, siue ignorare; quam in illo errare, siue
ignorare

ignorare non potest; sed in statu nature lapsus potest errare,
et ignorare, non autem in statu nature pure, siue iustitie origina-
lis; et docet Augustinus num. 38. Relatus: ergo minus potens
est ad cognoscendum verum intellectus humanus in isto statu, quam
in illis.

104

Respondeo ad argumentum, ex dictis num. 41. et 46. dis-
tinguendo antecedens: homo deterioratus fuit per peccatum se-
cundum corpus, et animam, quia aliquid de intrinseca ratione,
siue virtute physica corporis, vel anime per peccatum amisit, per
quod minus posset de operationibus sibi connaturalibus, nego
antecedens: quia perfectionem supernaturalem, media qua cor-
pus perfecte, et cum tranquillitate subiacebat anime, amisit, con-
cedo antecedens. Et eadem distinctione, distinguo consequens:
ergo etiam intellectiva hominis facultas deteriorata mansit, infir-
ma, et vulnerata, quatenus priuata per peccatum transiit do-
nis supernaturalibus, quibus confortabatur ad veritates superna-
turales percipiendas, concedo consequentiam, ad veritates sibi con-
naturales attingendas, nego consequentiam. Sicut enim natu-
ra mansit integra, ita facultas operandi, et omnia sibi conna-
turalia, integra, et illa manserunt ad omnem operationem or-
dinis nature efficiendam. Unde nego consequentiam, ibi statam,
quod videlicet minus potens mansit intellectiva hominis facul-
tas ad percipiendum verum naturale per peccatum, quam erat
antea: Et hoc supponendo, quod in quolibet statu ex dictis ho-
mo intelligebat dependentem a phantasmatibus, ex conditione
nature.

Ad confirmationem

Ad confirmationem autem argumenti respondeo di-
 tingendo antecedens: homo per peccatum contraxit vulnus
 ignorantie, quatenus amisit cognitionem supernaturalium, quam
 in statu iustitie originalis habebat, et etiam auxilium, seu
 privilegium recte, et sine errore cognoscendi in statu iustitie
 originalis homini datum ultra possibilitatem ipsius naturae,
 et ipsi indebitum, ut docet ~~Scotus~~ Scotus in 3. distinct. 36. ques-
 tionibus unica. I. quantum ad istum articulum. Versic. Et si tunc.
 Sub num. 14. folio. 306. Suarez lib. 1. de necessitate gratie
 cap. 1. I. ad primum num. 19. fol. 250. omittit antecedens,
 contraxit vulnus ignorantie, ratione cuius minus potens mansit
 ad cognoscendum verum sibi connaturale, quam foret in statu
 pure naturae, nego antecedens: et similiter nego consequentiam.
 Eadem enim difficultas cognoscendi verum, et eadem
 nescientia aliquarum veritatum, qualis est in homine in sta-
 tu pure naturae, est in homine lapsi; sed nunc dicitur igno-
 rantie vulnus, quod tunc foret pura nescientia; et nunc vul-
 nus ignorantie appellatur, eo precise, quod per peccatum
 privilegium recte intelligendi, et sine errore amisit, et sub-
 iectus errori mansit, Et luce gratie privatus ad supernatura-
 lia, ut posset, cognoscenda.

Omnia Dixi consulto, omittit non enim certum est
 in via Scoti, quod Adam etiam in statu iustitie originalis
 non potuit habere aliquam ignorantiam, cum expresse
 Auerat Doctor in 2. distinct. 22. quest. unica. I. respondeo. ver-
 sic. si autem. Num. 3. fol. 844. quod ignoravit Adam, quod
 tanta pena sibi sequeretur per peccatum: hec sunt eius verba.
 Sicut enim hoc esse contra preceptum Dei comedere delicto,
 sed

sed ignorantia circumstantiarum consequentium ut po-
te utrum tanta pena sequeretur, bene potuit habere illam
ignorantiam ante peccatum. Et, Et nil mirum, nam
Eua etiam habuit originalem iustitiam, Et tamen seduc-
ta est teste Apostolo. 1. ad Timotheum cap. 2. in fine
dicente: Adam non est seductus; sed mulier autem seduc-
ta in praevagatione fuit. Unde sicut Eua potuit decipi,
iudicando verum falsum, quod diabolus promiserat; ita
Adam potuit ignorare culpam esse merito puniendam, tan-
ta poena, quam ei Deus pro culpa infligit.

108

Secundo arguitur: cuiuslibet veritatis cognitio est
donum Dei; ergo absque Dei dono, siue gratia nequit
homo naturae viribus aliquam veritatem cognoscere. Antece-
dens est commune: Nam ut in concilio Arauxicano cap. 22.
dicitur: fatendum est tam veritatem, quam iustitiam esse ab
illo fonte, quem in exco sitare debemus. Et similiter
in Meliitano cap. canone 4. docetur Deum esse, qui docet
hominem scientiam, iuxta illud psalm. 93. Alias esset
in homine, de quo posset gloriari contra illud Pauli 1.
Corinthios cap. 4. quid habes, quod non accepisti? quod si
accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? Ego ne contra
hoc possum dicamus, quod homo potest gloriam de veri cog-
nitione proprijs viribus, dicendum est, quod non nisi per di-
vinum donum, Et gratiam potest homo aliquam veritatem
cognoscere.

109

Respondet ex communi Theologorum consensu con-
cedendo, quod cognitio veri est donum Dei, quatenus a Deo habet
homo.

homo intellectum, qui possit illam attingere, ex concursu simulta-
neo, sine quo impossibile ei foret talis cognitio neque illa alia, non
verò est donum Dei quasi ad ipsam requiratur aliqua specialis
gratia, quæ naturam intellectus eius haberet siue eleuaret ultra
id, quod medio generali Dei concursu ex ordine nature debito poter.
Vnde concedo, quod nil est in homine, quod non sit à Deo accep-
tum, de quo possit gloriari homo, quod independentem à Deo illud
habeat; sed non omnia, equanimiter sunt à Deo; alia non
enim sunt à Deo auctore nature, cuiusmodi est ipsa natura hu-
mana, et omnis eius facultas operativa, quæ ~~est~~ et conser-
uetur, gratia est Dei creationis ^{oris} ~~ut~~ supra num. 4. et 5. manifest-
tentum. Et similiter concursus generalis ordinis naturalis, quæ De-
us ad omnia opera nature humanam adiuvat; providentia, qua
eum dirigit ad finem naturalem, et de necessariis ad ope-
randum ei prouidet. Et alia sunt à Deo auctore supernatu-
rali, quæ hominem eleuant ad finem supernaturalem conse-
quendum; et hæc propriissime à gratia Dei prouenire dicun-
tur, eo quod supra vires nature medio auxilio homini in-
debito, et à Deo gratiosè concessa in ordine ad talem finem
consequendum homini sunt.

410

Ceterum nego, quod, omnis veri naturalis
cognitio sit donum Dei, vel quælibet scientia naturalis, ad
quod homo egeat speciali gratia eleuatione, siue euectione.
Cum homo gratia creationis supposita, et simultaneo con-
cursu ordinis naturalis, ac sua naturali providentia pos-
sit nature viribus quamlibet veritatem ex dictis cognoscere.
Et hoc non contra concilia sacra, ~~tr~~ maxime ad illa
conformiter

+ immo

iam

conformiter cum solis Patres, et concilia adituant ne-
cessitatem gratie ad opera vite eterne meritoria, contra
Pelagium; et non ad opera, que sunt ordinis natu-
ralis. Ut iam videbimus. Quia ut Petrus Diaconus
cap. 6. ait: sine gratia potest homo cogitare, et deside-
rare humana; non autem divina.

III

Tertio Arguitur contra nostram primam
et secundam conclusionem num. 8. et 89. posi-
tas, in quibus asserimus, quod homo in statu nature lap-
se per vires nature absque aliquo gratie elevatio-
ne cognoscere veritates practicas faciendorum, siue
vivandorum regulativas. Authoritatem sacre scrip-
ture: Sapientie enim cap. 1. dicitur: omnis sapientia
a Domino Deo est: ergo nulla est alius veritatis sapi-
entia, siue cognitio, que a Deo non sit media eius illus-
tratione, et gratia. Et confirmatur ex verbis Pauli 2. Co-
rinthi cap. 3. non quod sufficienter simus cogitare ali-
quid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra
ex Deo est: et 1. Corinthi cap. 12. num. 3. nemo potest
dicere Dominus Iesus nisi in Spiritu Sancto: ergo ex
mente Apostoli nullus habet sufficientem virtutem cogi-
tandi, aut cognoscendi aliquid, nisi a Deo sufficienti-
am ei dante, neque dicere Iesus nisi a Spiritu Sancto
adiuvante.

a Domino

112

Nec valet responsio, quod nostra sufficientia ex
Deo dicitur eoquod a Deo nostra facultas intellectiva
est, sicut et nostra natura; sed iam ipsa natura, et

Facultate

facultate habita nostrum est, et nostris viribus proportio-
 natum aliquid cogitare, siue scire verum: nam contra
 D. Augustinum, ~~et~~ sine debito est, cum Sanctus Doc-
 tor lib. 1. de gratia Christi cap. 25. tem. 1. ^{op}positum as-
 serat his verbis: quomodo dicit liberi arbitrij latus as-
sertor; quod possumus benecogitare Deum; quod autem
benecogitemus nostrum est? Cui respondet humilis gra-
 tis predicator: non quia idonei sumus cogitare aliquid
 a nobis &. Unde concilium Melitanum canones
 sic dicitur: Utrumque est donum Dei, et scire quid fa-
cere debeamus, et diligere ut faciamus.

133 Respondeo Res ad primam authoritatem, quod sapientia
 omnis naturalis a Deo autore naturae est sicut et ip-
 sa natura, eo quod Deus prima omnium causa sit: si ve-
 ro sit supernaturalis sapientia, quae est, quae ad finem super-
 naturalem consequendum deseruit, a Deo taliter est su-
 pernaturaliter operante, quod ipsam homo non potest vi-
 ribus naturae: Et eadem distinctione, distinguo conse-
 quens: ergo nulla cognitio siue scientia veritatis super-
 naturalis, siue quae ad finem supernaturalem condu-
 cit, quae non sit a Deo media eius illustratione, con-
 cedo consequentiam: nulla est cognitio veritatis natura-
 lis, quae solum ad finem naturalem deseruit; quae non
 sit a Deo autore naturae, concedo; a Deo autore
 gratis, siue ab eius gratis illustratione, nego. Ad secun-
 dam, et tertiam Pauli authoritatem respondeo. Quod

Efficientia

+ à gratia

sufficiencia nostra ex Deo est veluti auctore naturalis,
 vel ut gratie auctore. Et solum negat in predictis verbis
 sufficientiam cogitandi aliquid, quod ad finem superna-
 turalem consequendum deseruiat, seu disponat; non ve-
 ro negat sufficientiam ad cognoscendum verum, quod
 ordinis naturae est. Et ad finem supernaturalem atin-
 gendum non deserui. Hoc idem respondendum debet ad
 B. Augustini auctoritatem; nam bene cogitare, siue bo-
 na cogitatio, quae est ordinis gratiae, et ad consequendum fi-
 nem supernaturalem deserui, et conducit. Dei auxili-
 ante necessario est; at vero bona cogitatio ordinis natu-
 rae, quae ad talem finem non conducit nostra est, et viui-
 bus naturae nostrae proportionata.

415

+ Domine:

Et quod haec sit propria, et genuina intelli-
 gentia Sanctorum Patrum, qui sic praedicta sacrae
 scripturae loca, et similia intelligunt; potest clarissi-
 me interregari enim Regius Pater psalmus 4. quis os-
 tendit vobis bona? scilicet facienda, aut mala fu-
 gienda, ut docet ibidem Gloria responder: signatum est
 super nos lumen vultus tui Domine: quod omnes Patres in-
 telligunt de lumine naturali rationis, quod nobis osten-
 dit facienda, siue vitanda; ut tractatu nostro dele-
 gibat numero 152. et infra late docuimus: unde Chry-
 sostomus sermone 52. in genesim prope initium sic
 ait: nullus praetereat, quod ignorant virtutem negligit.
 Sufficientem enim magistrum habemus conscien-
 tiam; Et fieri non potest, quod qui illo adiumento
 priuetur; nam simul transformatione hominis implan-

+ cum

tata est

est scientia faciendum, et non faciendum. Et Diuus
Prosper libro contra collatorem cap. 22. quis ambigat hu-
manam sapientiam humano generi, ad temporalis vi-
te utilitatem ex natura a Deo condite superare reli-
quid? Si enim neque ad ista terrena ordinanda ratio-
nalis animi vigeret ingenium, non vitata esset, sed ex-
tincta natura. Ergo extinguere naturam, est ei denega-
re facultatem intelligendi vera ordinis.

+ SM

116

Sed contra Chrys. consuetudo est hominum precipue
timoratis conscientie ab Ecclesia approbata, et sanctis
Patribus commendata, et ab ipso Deo laudata 2. Paralipo-
menis cap. 1. petere adiutorium a Deo ad cuiusvis veritatis
intelligentiam consequendam: ergo signum est, quod homo
nullam veritatem valet cognoscere, sine Dei adiutorio et
gratia. Antecedens est per se notum: consequentia proba-
tur: Nam ut dicitur in Carthaginensi concilio in episto-
la ad Innocentium Papam, quae est 10. inter epistolas
Augustini: si possibilitate naturae, et arbitrio voluntatis, in
potestate sunt constituta: quis non ea videat a Deo
inimmaniter peti? et facilius orari cum orando po-
cuntur, quae naturae nostrae iam ita condite sufficienti-
bus viribus obtinentur? Unde Augustinus lib. de na-
tura, et gratia cap. 18. quid stultius, quam orare
ut facias, quod in potestate habear? Et libro de bono
perseuerantiae cap. 2. quam non poterimus, si in nos-
tra omnino potestate esset, nec a Dei gratia pende-
ret. Ergo vel stultie, facilius, et inaniter petitur ad-

+ fallaciter

+ fallaciter

adiutorium

117

adiutorium à Deo ad scientiam, et veritatem attingendam, vel ad hoc eget homo Dei adiutorio et gratia.

Respondens distinguendo antecedens: consuetudo est laudata petere adiutorium à Deo ad cuiusvis veritatis intelligentiam, ad hoc ut talis veritatis cognitio ad Deum finem supernaturalem reducat, et propter Dei gloriam fiat iuxta saluberrimum Apostoli concilium 1. Corinthios cap. 10. omnia in gloriam Dei facite. Et ad Colossenses cap. 3. omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi facite, gratias agentes Deo et Patri per ipsum. ~~concedo antecedens: ad hoc ut absolute talis cognitio veri naturalis habeatur, nego.~~ Hoc enim potest naturaliter homo sine Dei speciali gratia adiutorio interueniente facilius, et perfectius possit homo huiusmodi verum intelligere, quam si illud percipere possit suis viribus naturalibus.

+
Aquisgranensis
falsa alio

118

Neque ex inde requeretur quod esset inanis, aut fallax nostra petitio, cum petat à Deo aliquid, quod licet homo ex se possit, non tamen ita perfecte, siue facilitate sicut Dei adiutorio intercedente, et maxime cum ibi non ultimata quiescat nostra petitio, sed ultra tendat ad petendam gratiam, qua etiam ista ordinis naturae ad Deum ultimata referantur, et propter Dei gloriam fiant. Nam etiam concedere intra facultatem naturae est, et ipsam conseruandam necessarium, et tamen opti-

+
comitatur
ad ritum

imum

optimum consilium est, quod cum fiat, ad Dei gloriam
deferatur, et propter vitam tuendam, qua possimus ei ser-
vire. Quod omnia assererat Pelagius a nobis viribus natu-
re fieri posse etiam cum vite eterne merito: Et idem
reprehenditur ab Augusti^{no} dicendo, quod si id verum esset,
inanis esset gratie petitio, et adiutorij Dei ordinis superna
fuerat.

119

Immo

Quarto arguitur: quilibet veri cognitio dependet ex
varijs circumstantijs, quas potuit Deus ordine nature non
immutato aliter disponere, et cognitionem consequentia im-
pedire; ergo quod ipsam non impediatur, immo taliter circums-
tantias disponat, quod veniat in cognitionem veritatis,
gratia est Dei, et non totaliter in hominis potestate. An-
tecedens probatur: Cuiuslibet veri cognitio dependet ex
hoc, quod species talis veri intellectui occurrat, et propona-
tur; sed quod talis occurrat species et non alia, non est
in hominis potestate: Ergo ad Dei gratiam spectat,
quod talis cognitio veri habeatur. Maior est per se nota:
ad obiectum enim et potentiam pariter notitia: minor ha-
betur ex August. qui lib. 1. ad Simplicianum ques-
ti. 2. sic ait; voluntas nisi aliquid occurrerit, quod de-
lectet, atque inuitet animum moveri, nullo modo potest.
Hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate. Ergo
nisi gratia Dei in hac parte intercedat, nequit homo
viribus nature aliquam intelligere veritatem.

120

Respondetur concedendo antecedens, et negando
consequentiam; Nam etiam ex varijs circumstantijs,

Et

et dispositionibus dependet, quod ignis V. g. hoc lignum cre-
 met, et non aliud; et tamen nullus dicit, quod Dei grati-
 am expectat, quod tales circumstantias non impediatur
 fiat talis ligni, et non alterius crematio. Similiter a vari-
 is dispositionibus pendet ~~quod ignis~~ quod ignis A. V. g.
 producat ignem B. et non ignem C. Sive D. eiusdem ordi-
 nis, quos omnes ex se producere valet, et tamen non ad gra-
 tiam Dei, sed ad summum, ad eius altissimam provi-
 dentiam expectat, quod ignis B. et non ignis C. et B. ig-
 nea producat. Si similiter in nostro casu: quod talis veri
 species, et non alia occurrat, non ad Dei gratiam, sed ad eius
 exactissimam providentiam expectat non ordinis gratie
 sed ordinis nature.

121

Negue obstat quod talis veri cognitio, ab ~~ab~~ obiecto sine
 eius specie dependat, tanquam altera causa, nam etiam
 visus secularis huius albi, ab ipso albo, sine eius obiecto de-
 pendet, et tamen nullus somniavit, quod ad hoc album
 et non aliud videndum necessaria esset potentia visiva
 gratia crebescens, sine levante, nec tot. ~~asserimus~~, quod
 sine obiecto, vel specie veri possit fieri veri cognitio; sed
 quod asserimus est, quod ad cognoscendum hoc, vel illud
 verum intellectui propositum, et ipsum intellectum mo-
 vent, et coadiuvant, non eget intellectus aliqua specia-
 li gratie illustratione, siue adiuvantia.

122

Unde concedo, quod non est in hominis potestate, quod
 talis veri species occurrat, ceterum nego, quod sit gratia, vel
 ad gratiam expectet, quod ei talis species occurrat; ex ordine

Mim

enim à diuina prouidentia p[re]fixo p[ro]uenit, quod nunc
talis uenit, et non alterius species intellectui proponatur:
Sicut et quod hec materia formam, quam habet, amittat,
et ad aliam habendam transeat; et hoc non ex peculiari
gratia, sed ex ordine causarum, et ex Dei exactissima
prouidentia. Et sic et non aliter uerba August. intelli-
genda sunt.

123 Quinto arguitur, contra nostram conclusionem
num. 82. positam, in qua asserimus, quod homo etiam
in statu nature lapsæ potest cognoscere naturaliter quam
libet ueritatem principij practici, uel conclusionis ab
eius cognitione illa derivatæ: & cognitio practica, siue cogitatio congrua
de bono agendo, et de malo vitando; sed omnis cogita-
tio hominis intenta est ad malum; ergo nulla homi-
nis cognitio potest esse pro isto statu, sine Dei specia-
li gratia, que ad prosequendum bonum hominem in-
ducit, et illum auerstat à malo: ergo nullam ta-
lem cognitionem practicam potest homo pro
statu isto habere sine Dei speciali dono, et gratia.

124 Maior est sexta; et ex dictis num. 20. et infra ha-
betur: minor uero probatur ex sacra pagina ge-
nesis ^{cap.} 6. num. 5. dicitur: quod cuncta cogita-
tio intenta esset ad malum omni tempore. Unde
Psal. 107. 2. cap. 20 dicitur: cum ignoramus, quid
agere debeamus, solum hoc habemus residuum, ut
oculos nostros dirigamus ad te: ergo taliter om-
nis

34

omnis nostra cogitatio ad malum intenta est prona,
ut ignoremus, quid agere debeamus abque Dei auxilio
et gratia.

125

Respondes concedendo maiorem, et distinguendo minorem: omnis cogitatio hominis intenta est ad malum universaliter, nego minorem; ut implurimum, eo quod homines ut implurimum malum intendunt concedo minorem, et nego minorem consequentiam: et ad eius probationem respondes, explicando in eodem sensu verba ex genere relata: nam licet dicatur ibi, quod cuncta cogitatio omni tempore ad malum est intenta, siue intendens malum, hoc non debet intelligi universaliter respectu omnium, sed ut implurimum, quia plures sunt homines, qui malum intendunt, quam qui bonum prosequuntur. Et hec locutio communiter in sacra scriptura veritatur: cum ibidem dicatur; omnis quippe caro corrupta erat viam suam. Et tamen ex eodem contextu sacro constat, quod pro eodem tempore Noe inventus est iustus, et plures alij: Unde non de omnibus generaliter predicta verba intelligenda sunt, sed ut implurimum, cum quo optime compatitur, et quod plures non intendunt malum; et quod omnes possint si velint naturae viribus verum faciendum cognoscere, et malum vitandum.

126

Ad secundam auctoritatem ex Paralipome-
non respondeo, quod verba predicta sunt Iosaphat
orantis ad Dominum ut se et suos ab hostibus libera-
ret, quibus resistere non valebat ob eorum multitudi-
nem, et suorum paucitatem absque Dei protectione
et

et auxilio; quod patet ex eis, quæ ibidem dixit: in nobis non est tanta fortitudo, ut resistere possimus huic multitudinī, quæ insit super nos. Unde autem cum ignoramus quid agere debeamus. & non tamen dicit semper ignoramus, cum multoties homo naturaliter cognoscat quid debeat facere, quid quæ debeat vitare.

121

Sexto arguitur contra nostram conclusionem numero 95. positam, in qua asserimus, quod etiam vera practica supernaturalia, ut quod peccatum est offensivum Dei, et præmiū eternū impeditivum & potest homo naturaliter cognoscere, et sola eorum propositione; auctoritate Doctoris subtilis qui in 4. dist. 14. quest. 3. sic dicitur. Vers. alia regula sub num. 2. fol. 13 ubi sic ait: Alia regula respiciens peccatum detestandum tantummodo est nota ex revelatione, scilicet quod peccatum est detestandum, in quantum est Dei offensivum, vel in quantum aversum a Deo, vel impeditivum acquisitionis beatitudinis, vel in quantum est detrimentum finalis miserie. & ergo ex mente Scoti solum hæc veritas practica nobis est cognoscibilis ex Dei revelatione, et non ex mera hominis propositione, et sic videtur ut falsa sit contra Scotum nostra prædicta conclusio.

128

Et confirmatur: hæc veritas practica: peccatum est in detrimentum miserie eterne est veritas fidei à Deo revelata, ut ibidem docet Scotus expresse: ergo Dei revelatione reclusa nullatenus est

ab

ab homine, ⁱⁿ imò neque ab Angelo naturaliter cog-
noscibilis. Antecedens est indubitatum in omni
sententia. Consequentia probatur: Nam si veritas
fidei esset a nobis naturaliter cognoscibilis, non indi-
geremus Dei revelatione, et fide ad illam cognos-
cendam, nec daretur ad talem veritatem fides. Nam
fides solum est ad credenda, et cognoscenda vera
illa, quæ intellectus non capis suis viribus, nec videt; ~~in~~
intra illud prope mine sacramentalis: quod non ca-
pis, quod non videt, animosa firmat fides præter ve-
rum ordinem: quod nec veritatem practica prædic-
tam nec aliquam aliam fidei potest homo naturaliter
cognoscere, et sic fuit conclusio, et doctrina supra nu-
mero 80. et 81. Habita de alijs veris supernaturali-
bus cognoscibilibus.

Et roboratur amplius: de fide definitum stat
in Tridentino sessio 6 canon. 3. quod homo non potest
credere mysteria fidei suis viribus. Adque adiuto-
rio Spiritus Sancti, et gratia: hæc sunt verba
concilij: Siquis dixerit sine præveniente Spiritu
Sancti inspiratione atque eius adiutorio hominem
credere, sperare, diligere, et penitere posse ana-
thema sit. Ergo nostra conclusio ut fidei contra-
ria omnino est admittenda.

Pro huius Argumenti solutione præmitto, quod
dupliciter potest queri: ut fidei veritas nobis ignoscere
sive

+ ad

sive à nobis cognosci, vel per fidem infusam, vel per
fidem acquisitam; si cognoscatur fide infusa, que testi-
monio Dei innititur, ~~et~~ hoc Dei revelatio mani-
festativa talis veritatis nobis est necessaria; Sive
in fide humana, sive ab hominibus acquisita cre-
datur talis veritas, nulla Dei revelatione egemus nec
gratia. Unde licet ad hoc quod ab aliquo homine ali-
qua fidei veritas primo cognoscatur, necessaria sit Dei
revelatio, qua nota tali homini, sive Ecclesie fiat; ta-
men postquam à Deo simul revelata est, potest
homo, cui revelata est, alterum eam docere; et iste
secundus habere de illa fidem acquisitam, et sic de alijs.

+ 131
in forma

Nunc autem infra ad argumentum respon-
deo, verba Scoti admittere, et venerando, explican-
do quæ ea: hec veritas, scilicet, peccatum est detestan-
dum et offensivum Dei, et aversivum à Deo, impe-
ditivum premij, et indolentivum eternalis miserie.
Et, solummodo est cognoscibilis primario ex Dei
revelatione, et fide supernaturali, et infusa;
concedo; nisi enim Deus revelaret hoc, non posset
ab homine, imò neque ab Angelo cognosci ex prin-
cipijs naturalibus. Nam ut ait Apost. ad Roma.
cap. 7. nam & concupiscentiam nesciebam. Sup-
ple esse peccatum Dei offensivum, impeditivum premij,
et

et ~~inductum~~ in meritum misericordie, ut omnes expositores exponunt.)
 Nisi Lex diceret non concupisces. Unde tractatu nos-
 tro de legibus. an. 244. et infra late docuimus
 ad Scotum in 4. dist. 50. quest. 2. I. de secundo di-
 co. Vers. et dico. num. 12. fol. 633. quod lege diui-
 nae positiva seclusa nullum esse peccatum morta-
 le Theologicè scilicet, impedimentum premij eterni,
 et eternalis misericordie inductum.

132

Ut veritas predicta cognoscibilis secundario
 sit supposita. Dei revelatione, homo eget gratia
 illustrationis, fide, siue revelatione Dei ipsi facta:
 Nego. Nam ab homine, cui revelata est, potest
 illam naturaliter discere, ut manet dictum. Et
 hoc est, quod vult Scotus in predicto loco, ut legen-
 ti patebit, et nil aliud. Et eadem distinctione
 distinguendum est consequens: Et altera con-
 sequentia est neganda.

133

Ad confirmationem autem num. 128. po-
 sitam respondes, concedendo antecedens, videli-
 cet, videlicet quod hec veritas, peccatum est in-
 ductum in meritum misericordie eterne, est veritas fidei: et dis-
 tinguido consequens: ergo seclusa Dei revelatio-
 ne non est ab homine cognoscibilis primario
 fide

fide supernaturali infusa, concedo: secundario eius
revelatione supposita, non est fide humana, et acquisi-
ta cognoscibilis ex hominum testimonio, nego. Nam ut
Joannes ait in sua canonica ^{1. epist.} cap. 5. num. 9. Si testi-
monium hominum accipimus, testimonium Dei ma-
ius est; Unde sicut testimonio diuino aliquid reue-
lante fidem prestamus; ita hominum testimonio
aliquid testificantem fidem adhibemus. Hoc naturali-
ter, et illud supernaturaliter media fidei illustratio-
ne. Ex qua ~~hic~~ patet ad reliquum argumenti.

134 Ad alteram autem confirmationem num. 129.
positam ex Tridentino respondeo admitendo sacri
concilij verba, ut ipsa sonant absque aliqua expositio-
ne, si integra, et non diminuta referantur: nam
quod ibi damnat concilium iuxta doctrinam antea
Sessionis, ab ipso traditam cap. 6. eiusdem ~~Sessionis~~, non est, quod
homo suis viribus absque preueniente Spiritus Sancti
illustratione, siue inspiratione, et eius adiutorio possit
credere quodquod possit credere, sicut oportet, ut ei ius-
tificationis gratia conferatur. Quod verissimum quidem
est. Unde cum qui fide acquisita, articulis fidei fi-
dem acquisitam adhiberet, non crederet talia fidei
mysteria, sicut oportet. Hinc fit, quod tantum abest
quod concilium sit contra nos, quod potius est pro no-
bis. Sed de hoc latius infra.

3)

Quaestio 2. de necessitate gratiae ad volen-
dum, et faciendum bonum ordinis natu-
ralis in statu naturae lapsae.

Postquam in superioribus egimus de veris, quae
homo potest cognoscere pro statu naturae lapsae
in quo nunc est: nunc venit investigandum, quod-
nam bonum ordinis naturalis possit homo viri-
bus naturae officere etiam pro isto statu; qua-
propter sit.

Articulus 1. utrum ad velle, et facere o-
pus quodlibet bonum morale ordinis natu-
ralis homo in statu naturae lapsae exeat gra-
tia, sine eius auxilio?

135

Praemittitur igitur ex Secundo in 2. dist. 29. uni-
ca. §. ad solutionem. V. tertia bonitas. sub num.
11. fol. 566. et in 2. Report. dist. 1. q. 3. §. ad vinti-
tam questionem. num. 2. fol. 296. et dist. 40. q.
unica. §. dico. num. 3. fol. 408. et dist. 41. eius-
dem secunda q. unica. §. ad questionem. Vide O.
dico. num. 4. fol. 409. et quodlibet. 1. §. de secundo.
V. ulterius. sub num. 4. fol. 461. quod actus volun-
tatis liber, qui primario ex se laudabilis, vel vi-
superabilis est: Actus enim, qui non est liber nec
bonus, nec malus, nec dignus laude, vel reprehensio-
ne potest dici, nisi imperatus a voluntate sit, potest
dici bonus triplici bonitate naturali, morali, vel gratuita:
ut latè tractatu nostro de legibus num. 410. et infra do-
cuimus.

bonitas

136

Bonitas naturalis actus consistit in integritate eo-
rum, quae requiruntur ad esse naturalem, siue phy-
sicum ipsiusmet actus, ratione cuius unus actus
voluntatis in esse physico melior est alio, et mai-
orem induit rationem appetibilitatis ut v.g. actus cha-
ritatis naturalis, siue naturalis pietatis temerius
vel intemius; hic enim illo appetibilior ut melior
est. Bonitas moralis actus est integra convenientia
eorum, quae recta ratio dicitur debere convenire tali
actui: ut quod sit circa tale, vel tale obiectum illud
amando, vel odio persequendo, quid sit propter ta-
lem finem honestum, quid sit quando, ubi, et quomodo
faciat. Unde quoties actus est conformis rectae rationis di-
stamini, bonus moraliter est, et denominatur.

137

Bonitas denique gratuita, siue meritoria
consistit praecise in hoc, quod talis actus sit Deo ac-
ceptus in ordine ad supernaturale premium gra-
tiae, vel gloriae, quo Deus decrevit talem actum
remunerare. Quae bonitas ita se gerunt, quod
secunda supponit primam, et secundam tertiam.
Sicut prima potest esse sine secunda, et secunda sine
tertia.

138

Quarto igitur non procedit de actu bono boni-
tate naturali: certum enim est indubitanter
est, quod homo sapiens, immo ipsum Daemon potest
facere, et velle facere actus, qui bonitate naturali boni
sint; cum omnis actus quantumvis peccaminosus in suo
physico

physico aliquam bonitatem naturalem, saltem
 transcendentelem includat. Nec de actu bono, bo-
 nitate gratuita, siue meritoria super naturalis pag-
 inatur, sed de maiori. nulli ~~est~~ catholico, ut latius infra docebimus,
 in dubio, quod ad operandum meritorie
 gratia homini necessaria est. Sed solum procedit de
 bonitate morali, utrum videlicet ad hoc ut homo ve-
 lit, possit, faciat aliquod bonum opus morale bonitate
 morali completa cum omni circumstantia, quam rec-
 ta ratio dicitur, actu debere inesse, & quia gratia
 sine elevatione egeat.

139' Alij addunt alteram bonitatem artibus, bo-
 nitatem videlicet artificialem, que consistit in
 hoc, quod actu, qui circa artificia versatur, s. g.
 domum construendo; depingendo imaginem,
 faciendo scannum &c. taliter sit regulatus, et com-
 mensuratus preceptis. Talis autem, ut neque ab eis
 deficiat per diminutionem, neque ea excedat per
 superabundantiam: sed ita bonitas parum, aut
 nihil facit, et sic omittitur.

140 Cum ergo homo lapsus, de quo questio procedit,
 sit in duplici differentia, alius enim ex fidelis
 qui Christi Domini fidem, ut ab Ecclesia catholi-
 ca Romana traditam amplectitur; et alius siue

28
alii sint infideles, vel quia Christum non fatentur, ut
Iudaei, vel quia aliquem, vel aliquos fidei articulos non
admittunt, ut heretici, vel quia Deum penitus ignorant,
ut pagani, Iudei, et abique hominum consortio, veluti
peccatores in sylvis compensis erant, et ex fidelibus
alii sint in charitate, et gratia, et alii illa careant;
nec difficultates diversas, immittentes, questum con-
fundamus, articulum in partes dividemus, mai-
or claritatis gratia.

Paul. 1. utrum homo lapsus in
fidelis, siue fide supernaturali, et
Dei carens, possit aliquod opus bo-
num morale facere, absque gratia fidei.

141
Prima sententia affirmat à nullo infideli,
siue Deum totaliter ignorantem, siue aliquem fidei ar-
ticulum non admittente posse fieri aliquod opus bonum
morale; hęc sententia est Liconiensis, in sermone
quodam de adventu, quam etiam amplectitur Gre-
gorius ibidem in 2. dist. 29. quest. 1. artic. 2. co-
lorario 3. quamvis hic solum illam doceat de fide tota-
liter Deum ignorante, non vero de alijs infidelibus,
qui aliquos fidei articulos negant, quos postea se-
cutus est Michael Bayus, dum propositione 29. sic ait

omnia opera infidelium sunt peccata, et veritates
philosophorum sunt vitia.

142

Secunda vero sententia, et a nobis firmi-
ter defendenda. docet ab homine lapso quantum-
vis sceleratissimo infideli, etiam Deum esse, siue ani-
mam esse immortalem, siue premiandum esse pro
meritis, negante, posse fieri aliquod opus bonum
morale virtutis naturae, absque aliquo gratiae adu-
camine; ita Doctor noster Subtilis in 3. dist. 36.
quest. 20. §. de tertio articulo. versic. potest dici.
num. 26. versic. sed si e converso. num. 27. fol. 828.
ubi expresse affirmat, nullam virtutem moralem
habere connexionem cum Theologia necessaria,
et sine illis posse esse virtutem perfectam in sua
specie, et in 2. Report. dist. 28. quest. 20. §. aliter
dicitur. versic. item sub num. 7. fol. 316. et alibi
passim, et est communis omnium Scotistarum licet
Thomas prima secunde quest. 105. artic. 4. solum
videatur concedere homini lapso infideli, quod po-
sit per suas naturales vires, edificare domum;
plantare vineas. Et alia huius modi. Verba sunt ipsius.

143

Probatum conclusio et auctoritate Ecclesie,
que est hereticam impiam, et detestabilem damnat pre-
dictam Michaelis Bay propositionem, nuper relata;
ut videre licet in bulla Pij. 5. et Gregorij. 13. que in-
cipit provisionis nostre. Sedate Rome apud Sanctum

Petrum

Petrus anno 1514. ubi alias 29. eiusdem. damnat:
ex qua damnatione sic argumentum conficitur, hec
propositio videlicet; omnia opera infidelium sunt pecca-
ta, est heretica; ergo eius opposita, sive aliqua infideli-
um opera non sunt peccata, est de fide: ergo talia ope-
ra que peccata non sunt, bona sunt in genere moris; sed
alia opera non sunt mala in genere moris, alias es-
sem peccata: ergo sunt bona, bonitate morali, que ra-
tio optima est, maxime in Thomistarum sententia, que
actus nullus indifferentem admittit; sed omnem docet es-
se necessariū, vel bonum vel malum.

144

+ patientia

Secundo probatur ex Augustino: sermone de sa-
tisfactione, et affectus in iure. dist. 3. sermone de peniten-
tia. cap. Inquit de heretico, et schismatico, ubi sic dici-
tur: sic moriatur, ne neget Christum, numquid eius
patientiam, condemnabimus? Ergo talis hereticus
haberet patientiam, que iure virtus, et bona est bonita-
te morali, licet non haberet, nec Christum. Et con-
firmatur ex Tridentino sect. 6. cap. 6. Et canone 1.
ubi damnatur error Lutheri, asserentis opera omnia,
que ante iustificationem fiunt, esse peccata: ergo aliqua
opera, que ab infidelibus antequam ad fidem
conuertantur, non sunt peccata, sed bona moraliter et
digna laude.

145

Tertio probatur ex sanctis Patribus: Hieronymus
in homilia de fide, et lege nature, tom. 3. sic ait:
Offendes multos, qui quamvis sermonem veritatis non

Acceperint,

acceperint, et foris sint, operibus tamen veritatis ut ap-
paret sunt conspicui. Invenies viros misericordes, compa-
tientes, iustitiae vacantes, sed nullos facientes fructus
operum; nam si haec sint opera bona, necessarium est ut
praecedat opus summum fidei; videlicet non ut ista sint
bona, sed ut sint fructuosa; nam statim subiungit:
similes mihi videntur, qui operibus bonis fruuntur, et
Deum pietatis ignorant, reliquique mortuorum, pulchre
quidem in dictis, sensum autem pulchritudinem non ha-
bentibus. Et Imperfectus homilia 26. in Matheum. Gen-
tiles humanitatis causa reprobos peregrinos, licet non
propter Christum, quem ignorant. Et idem Chrysosto-
mus homilia 62. ad populum Antiochenum: nec malus
potest omnino malus esse, sed evenit ut aliquid ha-
beat boni; nec bonus omnino, sed ex nonnullis solet ha-
bere peccata.

146

Idem O. Hieronimus super cap. 1. ad Ga-
latas, docet, dum ait: multi absque fide, et euange-
lio Christi, vel sapienter faciunt aliquid, vel sancte,
ut apparentibus frequentantur, ut inopi manum porrigant;
non opprimant vicinos; aliena non decipiant. Et D. Gre-
gorius homilia 26. in evangelia, hoc idem fatetur suis
verbis; sunt nonnulli, qui proximos diligunt propter
affectus caritatis et carnis, quibus in homine sacra
aliqua non contradicunt, sed aliud est, quod sponte im-
penditur naturae, aliud quod ex charitate.

Probatum

Probatur igitur quarto nostra conclusio ratione: quilibet homo quamvis infidelis habens rationis dictamen non impeditum, potest cognoscere naturaliter abque gratificatione, siue ~~examine~~ ^{examine} omnes veritates practicas ordinis naturalis, quas supra numeravimus. Ut scilicet. Bonum honestum esse amplectendum; esse fugiendum malum; nulli nocendum esse sine causa; non esse furandum; fidem in promissis servandam esse &c. ergo potest naturaliter velle, et facere abque aliquo gratificatione. Paret, nil enim potest intellectus naturaliter dicere, siue cognoscere, in quo voluntas non possit pendere, siue ^{amare} cognoscere naturaliter, aliam minus potentem esset voluntas, ad attingendum bonum, quod est eius obiectum, quam intellectus ad suum verum obiectum cognoscendum.

Et quia ratio predicta eque probat de infideli ac fidei, sic specialiter de infideli nostra conclusio probatur; si propter aliquam rationem infidelis non posset efficere naturaliter aliqua opera bona moralia, maxime propter dependentiam cuiuslibet operationis boni in genere moris, a fide supernaturali; ~~ergo sine illa~~ sed nulla est assignabilis dependentia aliquorum actuum, qui boni sunt in genere moris, a fide supernaturali: ergo sine illa infidelis potest facere omnia opera talia moraliter bona, eodem prorsus modo ac potest fidelis:

maior est certa; salum enim dependentia unius ab alio in genere cause physice, seu moralis (ut etiam includitur conditiones, siue circumstantie) impedit, ut unum sine alio invenitur.

149

Minor in qua est difficultas probatur: nam si aliqua esset dependentia boni moralis a fide, maxime quia tale bonum non posset proponi voluntati, nisi per fidem supernaturalem, vel quia voluntas non posset velle illud tale bonum, et illud facere, nisi cognoscendo aliquod per fidem, vel quia circumstantia finis talis operis, non nisi per fidem posset cognosci, vel quia circumstantia persone in civitate infidelitatis existentis, necessario inficeret tale opus, nec perfecte fieret, sed a nulla ex his dependentia. datum boni moralis ad fidem: ergo optime potest homo infidelis, facere aliquod, immo plura opera bona moralia.

150

Minor probatur, nam ut supra num. 87. et infra late docuimus, homo naturaliter potest cognoscere bonum esse, et rationi consonum alteri sine causa non nocere; pauperi subvenire; aliena non rapere; et quod sibi non vult fieri, alteri non facere: ergo etiam si homo nullam habeat fidem, potest hec omnia voluntati proponere, et voluntas illa amplecti, et facere; probatur consequentia: nam actus, qui non est regulabilis per fidem, sine illa proponi te valet fieri; sed huiusmodi actus non sunt regula-
biles

regulabiles per fidem, patet; nam non sunt fidei cre-
dibilia, sed intuitu naturae cognoscibilia ab ipso rationis
naturali lumine: ergo possunt absque illa proponen-
te naturaliter fieri.

151

Et probatur; nam si per impossibile non
esset auctor fidei supernaturalis, Deus videlicet, et es-
sent homines in eodem statu ac modo sunt, adhuc esset
rationi dissonum, turpe, Et malum in genere moris,
Alteri sine causa nocere, Et istud opposita essent
consona, bona, et honesta: ergo signum evidens quod
huiusmodi opera, quae bona sunt moraliter independen-
ter à fide supernaturali, supponere impossibile non foret
esse bona moraliter.

152

Probatum quoad secundam partem, scilicet fine, Et
circumstantia persone; nam finis cuiuslibet operis bo-
ni moralis a quo specificatur, Et in specie talis vir-
tutis constituitur, est honestitas ipsiusmet operis, ut
expressè docet Scotus in 3. citato. num. 142. patet;
nam qui parentes honorat, solum propter honestatem
ipsius actus honorationis parentum, Et non propter
alium finem, actum honestam pietatis elicit; sed ta-
lis finis, siue honestitas talium operum, naturaliter
est cognoscibilis ab homine quantumcumque infidelis:
ergo potest propter illam velle, Et facere quodlibet
Et huiusmodi opus morale sine gratia.

153

De circumstantia persone operantis probatur:
Nam infidelitas operantis non potest inficere opus quod

non

non facit ex infidelitatis motu, sicut nec fides operan-
tis honestat opus, quod ex fidei motu non fit, cum
tam in uno, quam in altero fides, vel infidelitas se
habeant solum de materiali, et per accidens ad tale opus,
sed pariter honorare, alteri non nocere, fidelita-
tem in promissis servare, non fiunt ex motu fidei, si-
ue infidelitatis, sed solum ex honestate ipsius actus, et
ex dictamine rationis naturalis, talia esse facienda dic-
tante: ergo circumstantia infidelitatis persone, nec-
essario quod huiusmodi actus sint ~~malitiam~~, sicut
nec fides operantis necessario facit, quod tales
actus sint boni.

in contractibus
et
non facit

154

Et confirmatur: nam eatenus infidelitas
operantis potest inficere tale opus, quatenus face-
ret talem personam turpem, abominabilem, et Deo
odibilem; sed stare potest quod aliquis fidelis sit
turpis, abominabilis, et magis Deo odibilis, quam
infidelis, et tamen a fidei potest fieri, quodlibet opus
morale ex dictis, quod sit inde quaque perfectum in sua
specie determinate virtutis: ergo idem dicendum
est de fidei.

Argumenta contradictoria

155

Primo arguitur, ~~autem~~ ^{secundum} Apostolo: cap.
14. ad Romanos, sic ait: omne quod bonum est ex fi-
de operaturur: sed nullum opus infidelis est ex
fide: ergo nullum opus potest facere infidelis, quod sit
bonum

bonum virtutis, siue morale etiam ordinis naturalis; et
confirmatur: nam si posset infidelis facere aliquod opus bo-
num morale, sine fide, posset etiam placere Deo peccale
opus bonum et honestum; sed sine fide impossibile est plae-
re Deo, tunc eodem Apostolo ad Hebræos, cap. 11. ergo im-
possibile est, quod homo sine fide faciat aliquod opus bonum
morale.

156

Respondetur cum communi Patrum consensu Chri-
stomus, Anselmus, Ambrosius et aliorum, quod ibi non
loquitur Apostolus de fide supernaturali, et theologia,
de qua nostra est disputatio, sed de dictamine rationis, si-
ue proprie conscientie, ita ut sit sensus, quod omne illud,
quod non est de dictamine rationis, sed contra ipsam, est
peccatum; et tunc quod loquitur ibi de fide theologia,
eodem modo est explicandum, ut omne quod non est ex
fide id est, contra fidem peccatum est; et sic nego quod
nullus opus infidelis sit, quod contra fidem non sit, nam
parentes honorare, pauperes subuenire, et huiusmodi alia,
que ab infidelibus fiunt, non contra fidem sunt, et sic
sunt bona.

157

Ad confirmationem autem argumenti respon-
deo distinguendo maiorem: si posset infidelis facere
opus bonum morale, sine fide, posset etiam placere Deo
peccale opus, complacentia naturali, qua Deus de om-
ni bono complacet, concedo; complacentia, qua amici-
biliter diligeretur a Deo, in ordine ad finem supernaturalem

sem

supernaturalem, propter tale opus ipsi retribuendum,
negat maiorem. Et de hac complacentia docet Aposto-
lus, quod impossibile est, quod fiat ab homine sine
fide, non vero de illa. Unde negat consequentiam.

158

Arguitur secundo ex Augustino, qui infidelibus
veras esse virtutes negat lib. 19. de ciuitate Dei cap.
15. ubi sic ait; qualis corporis, atque vitiorum potest
esse mens domina veri Dei nescia? Nisi dicat, qui
verum Deum nescit, nec corpore nec vitijs domina-
re valet: ergo nullum opus valet virtutis officium;
idem docet lib. 5. de ciuitate Dei cap. 12. et lib. 13.
capite ultimo. Et confirmatur ratione eiusdem
Augustini: nam ut actus sit bonus in genere mo-
ris, et perfectus virtutis, non satis est, quod termi-
netur ad obiectum bonum, et rationi consonum,
sed quod sit propter bonum finem, nam docet
Subtilis Doctor lib. 4. contra Iulianum Pelagi-
anum cap. 5. sub littera M. fol. 336. Non ueris
itaque non officijs, sed finibus, a vitijs discernen-
das esse virtutes, officium est autem, quod facien-
dum est, finis vero propter quod faciendum. Et in-
super non tantum intuendum est, quod agitur; sed cau-
sa querenda est cur agitur; quia virtus a vitio magis
fine distinguitur, quam officio. Sed non operatur
propter

propter finem, qui propter Deum non operatur: ergo
infidelis saltem, qui totaliter ignorat Deum, nequit effi-
cere aliquod virtutis.

159

Ista consequentia patet: nullus enim valet ope-
rari propter illum finem, quem ignorat; minor proba-
tur ex eodem Augustino; qui ibidem sub littera B. co-
lumna 1. fol. 332. licet concedat, quod infidelis potest
efficere aliquod opus, in quo peccatu non videatur effi-
cere, tamen in hoc peccat, quod tale opus non referat
ad Deum, propter quem operari tenebatur; hec
sunt eius verba: in hoc tamen peccantes, quod homi-
nes sine fide ad Deum finem ista opera referant, ad
quam referre debuerunt. Et 5. de civitate Dei. capit.
22. non est vera virtus, nisi ad Deum finem tendit.
Vbi est bonum hominis, quod melius non est. Et robo-
ratur; nam omne bonum creatum est participatio
boni increati, quod est Deus: ergo nisi ad ipsum tan-
quam ad finem ultimum referatur, ab operante non be-
ne operatur, nec bene fit.

Nec valet dici; quod satis est, quod propter
honestatem ipsius operis, que intendatur ab ope-
rante ad hoc, ut vera virtus sit, nam, ut ipse August.
docet lib. 19. de civitate Dei cap. 15. iam citato; licet
aliquibusdam tunc vere et honeste parentur esse vir-
tutes, tunc cum referantur ad se ipsas, nec propter
aliud

44
aliud ex potentia, etiam tunc inflat, ac superat, sunt,
et ideo non virtutes, sed vitia dicenda. Ergo ex mente
Augustini: bonitate parentes, egenis subvenire, alteri
non nocere, et alia huiusmodi, si propter se ipsas fiant,
et in Deum, ac potius ultimum finem non referantur,
nec opera virtutis sunt, nec bona in genere moris.
ergo qui Deum finem ultimum ignorat, nequit aliquod
opus bonum facere.

161.

Ad has et similes D. Augustinus, et sanctorum Pa-
trum auctoritates, respondeo ex eodem Augustino;
quod virtutes, quas operantur infideles, eatenus false
virtutes ab ipso Augustino appellantur, non quia eis
deficiat aliquid, ad esse verget propriam lauda-
~~mentum~~ virtutis, necessarium, sed quia sine fide cum sine
fide veri Dei, et Christi fiant, minime infidelibus
deserviunt ad Deum finem ultimum consequendum,
nec ad eius amicitiam obtinendam, ut ipse met
Augustinus eodem capite 3. Contra Iulianum cita-
to ait: si ad consequendam veram beatitudinem, quam
nobis fidem per Christum promisit, nil profunt
homini virtutes, non sunt vere virtutes. Quod etiam D.
Prosperus docet lib. sententiarum, sententia 106. dum
ait: ubi deest cognitio eternæ, et incommunicabilis vi-
tutis, falsa virtus est, quam in optimis moribus.

162

Quod amplius idem Augustinus declarat,
dum

Regnum
Censende
dum prope finem eiusdem capiti sic ait: quoniam con-
cedis, opera infidelium, que tibi videntur bona, non tamen
eos ad salutem eternam perducere. Scito nos illum hominem
bonum dicere, illam bonam voluntatem, illud opus bonum,
sine Dei gratia, que per unum ~~in~~ mediatorem datur, posse
conferre, per quod solum homo ~~possit~~ ad eternum Dei
donum, ~~regnumque~~ perducitur, sed non propterea, talia
opera, non sunt ~~bona~~ virtutes merito laudabiles.
Ut ipse docet Augustinus lib. de spiritu, et littera. cap.
25. ubi sic ait sibi, qui naturaliter ea, que legi sunt
faciunt, non sunt habendi in me merito eorum, quos Chris-
tus iustificat gratia, sed in eorum potius, quorum eti-
am inopiam, nec Deum vocant in pie, veraciter que
coluntur, quedam tamen facta legimus, vel novimus,
vel audimus, que secundum iustitiam regulam, non
solum vituperare non possumus, verum etiam me-
rito, recte que laudamus. Sicut non impediunt avi-
ta eterna iustum, quedam peccata venialia, sine
quibus beata non ducitur, sic ad salutem eter-
nam nil prosunt impio (infideli videlicet) aliqua
bona opera, sine quibus difficiliter vita cuiuslibet pe-
ccati hominis invenitur.

163
Unde ad argumentum respondendo, concedendo
maiores: videlicet, quod ad hoc ut actus sit bonus
in genere moris, non satis est, quod ad obiectum bo-
num, et rationi consonum terminetur; sed quod
propter

propter ~~unum~~ finem fiat, ut late tractatu nostro
de legibus docuimus. num. 36. Et infra; et nego mi-
norem, videlicet, quod nullus ~~nullus~~ finis bonus possit
esse inventus ab operante, nisi solum Deus, licet enim
verissimum sit, quod Deus est finis prestantior, et
excellentior quocumque alio ab operante intento, ta-
men falsum est, quod quotiescumque homo bonum
virtutis citra meritum vite eterne operatur, tenetur
illud tale opus de fine ultimo referre in Deum, cum
satis sit, quod propter honestatem ipsius mei ope-
ris virtutis operetur.

164. Ad minorem autem probationem id Au-
gustinus ~~docuit~~ ^{docuit} in ~~12~~ ¹² allegam, dicens quod
homines sine fide in hoc peccant, quod non refe-
runt bona ~~que~~ ^{quae} agant in finem, ad quem debent
tunc referri; respondet ex eodem Augustino, in fine
praedicti capitis, quod non intendit Sanctus Doctor
quod tanta opera sint peccaminosa; et mala, ex eo quod
ad Deum finem ultimum non referantur; sed quia a praedictis
infidelibus in plurimum, et regulariter finis praeter praedic-
tum ~~intentionem~~ ^{intentionem} praefigunt, ut in plurimum propter finem
praeterintentionem operentur, ut ipse Sanctus Doctor docet 5. de civi-
tate Dei cap. 12. relato. Ubi agit de clavis Romanorum
gentis, et lib. de continentia cap. 13.

Quod patet ex eodem Augustino: nam Tullia

Juliano sibi sic interroganti: si Gentiles secundum opera
unt, numquid quia non ex fide peccatum est? Sanctus
Doctor respondet: prorsus in quantum non est ex fide, pecca-
tum est; non quia per se ipsum factum peccatum est: sed
de tali opere non in Domino gloriamur, sed in impijs negat
esse peccatum: sic si aperte dicat, in hoc tali Gentilis nu-
tum operiens peccat, quod gloriatur de tali opere, et
non in Domino. Unde non deemnam damnat, cum
dicat, quod ipsum factum peccatum non est; sed gloriam
vanam, propter quam operatur, quae abque dubio peccatum
est.

Ad eius autem confirmationem et eodem Augustino
adductam cum Bo. respondet quod quando virtutes
propter se ipsas expetuntur, sine propter earum
honestatem exercentur, sistendo ibi in fine, et positi-
ue alium finem excludendo; tunc virtutes inflatae, ac su-
perbiae, ac vitiosae sunt, et haec est, quae Sanctus Doctor
ibidem damnat; et sic de civitate Dei, ut legenti pate-
bit; at vero quando virtutes propter earum honestatem
diliguntur, et exercentur, et si nullus alius finis in-
tendatur, dummodo ab operantibus excludatur, ve-
re sunt virtutes, et laude dignae, cuiusque optime adap-
tata definitio virtutis, est Cicero. lib. 2. de inventione
tradita, et ab August. repetita, et admissa predicto
cap. 3. contra Julianum: scilicet, virtus est habitus, seu
actus

acut naturae modo, et rationi consentaneum; sed de

hoc latius a parte agemus.

167 Sed contra dicitur: qui eleemosynam V. g. egens

faciunt propter honestatem ipsius eleemosynae, et non

propter finem ultimum, qui est Deus, facit finem

ultimum talis operis, ipsam eleemosynam honestatem:

168 Sed qui facit finem ultimum aliquid creatum, et non

Deum, necessario Deum offendit: esse Gentilis, sine in-

fideli, quidam eleemosynam, vel facit aliud opus bo-

num, propter honestatem ipsius talis operis, et non

propter Deum, peccat: sed nequit facere aliquid prop-

ter Deum, qui Deum ignorat: ergo infidelis, saltem qui

ignorat Deum, nequit facere aliquid opus bonum morale,

sive virtutis: maior probatur: ille facit finem ultimum

creaturam, qui in creatura ultimam quiescit, et non

refert illam ad creatorem: sed sic se habet, qui dat

eleemosynam propter honestatem ipsius

eleemosynae, et non propter Deum: ergo Minor eum?

169 Item in omni sententia iuxta illud Augustini

lib. 8. 3. Questionum. quest. 3. omnis peruersitas, que vi-

tiū nominatur est vti fruendus, et fuit utendis. Id est

facere finem ultimum, circa quem robur debet esse fuit

pro aliquam creaturam, quam debemus vti, ut gra-

tias agamus Creatori. Ergo.

170 Aliqui huius difficultati respondent, negando

maiorem: Et ad eius probationem respondent

distinguo

distinguendo maiorem; ille facit creaturam finem
ultimum, qui in creatura, quæ ad Deum referibilis non
est, qualis est creatura peccaminosa; Ultimatus quidem; con-
ceditur; nam omnis peccator creaturam finem vlti-
mum sua operatione peccaminosa facit. Ille facit cre-
aturam finem ultimum, qui in creatura, quæ ex se
ad Deum referibilis quæritur ultimata, Nam ad De-
um non referendo efficiuntur negant; nam satis est,
quod istam virtualiter ad Deum referat per relatio-
nem, quam dicit ipsa creatura, quatenus bona ad
primum bonum; quod est Deus, etiam si talis rela-
tio ab operante non cognoscatur. Ad hoc ut ipsa crea-
tura non finis ultimus operantis intelligatur.

169

Aliter tamen ad argumentum respondeo;

distinguendo maiorem; qui dedit elemosynam

Est maior ista
arbitrio caritatis
palabris

Margaret propter honestatem praeiudicium ipsius elemosynæ,
faceret finem ultimum ipsam elemosynam honesta-
tem parvatiue, ex quo dedit elemosynam

te

parvaret; concedo: positivè, ex quo dedit elemosynam
ultimam finem velle positivè ponere; nego mai-
orem eadem distinctione maiorem distinguo:

qui facit finem ultimum creaturam positivè pe-
cat; concedo minorem; qui facit creaturam finem
ultimum parvatiue peccat, nego minorem. Alias qui
faceret barbam, seu ambularet ex levitate, causaret non

propter

propter Deum peccant; et nullus actus esset indiffe-
rens in genere moris; cuius oppositum repetissime docet
Sotus, et precipue in 2. dist. 41. questione unica per totam.

40

Ad eius autem probationem, eadem distinctione res-
pondetur illi facit finem ultimum creaturam, qui in
creatura ultimata quiescit, et illam non refert ⁱⁿ creato-
rem, per privationem solum differentie illius ad Deum,
nego maiorem; per actum positivum quo velit in ipsa
creatura manere, et nolit positivum illam ad creatorem
referre, concedo maiorem. Et nego minorem; et si-
militer consequentiam. Ad eius confirmationem est

Quod August. auctoritate eadem expositione, si-
ue distinctione respondet: quod summa perversitas
~~positivum in non~~ consistit, non in non referre opus
bonum morale, quod facimus ad Deum; sed quod
in ipso bono ita gloriemur, quod finaliter quiesca-
mus, nollendo positivum illud ad Deum referre.

101

Sed contra dicit: ego saltem infidelis ido-
latra, qui se, et omnia sua opera vertit in suum
idolum, quod ut Deum veneratur, et colit; nequit
facere aliquod opus bonum ~~virtutis~~ probatur: nam
etiam si non recordatur actus, quod, et omnia opera
committit in idolum, videtur talis actus preceden-
tis omnia opera, que postea facit, censentur in su-
um idolum, velata, tanquam in suum ultimum
finem, a sua voluntate suis operibus prefixum:
Sed

sed omnis actus, qui actualiter, vel virtualiter relatus
est ad ^{creatorum} creatorem, tamquam ad finem ultimum ne-
cessario est peccaminosus; ergo omnia opera talis infi-
delis necessario sunt peccata; et nullum opus po-
terit facere, quod bonum sit, etiam in genere moris.

112

Maiores probatur: ideo opera iusti meritoria
censentur, et in Deum finem ultimum relata, quia
iustus actum per prius sicuit, quo se totum contu-
lit in bonum finem ultimum, qui Deus est: sed si-
militer talis idolatra se totum contulit actu ante-
cedenti ad sua opera in prauum finem, qualis est
suum idolum, quod tamquam Deum veneratur;
ergo sicut opera iusti virtute actus non retractati
Antecedenti, censentur in Deum in Deum finem
ultimum relata, et eatenus sunt meritoria; ita
opera talis infidelis, virtute prioris actus non re-
tractati, quo se contulit in suum finem idolum,
debent censeri ad talem finem (idolum videlicet)
relata, et consequenter necessario sunt pecca-
minosa.

113

Respondetur distinguendo consequens: ergo
infidelis idolatra, qui se, et sua opera omnia con-
tulit in suum idolum, requirit efficere aliquod opus
bonum virtutis, quotiescumque virtute talis actus,

quo

quo se, in saum idolum contulit, operatur; conce-
do consequentiam: quotiescumque operatur, etiam
si de tali actu non recordetur, nec virtute eius opus
sibi inceptum, nego consequentiam: Et ad eius pro-
bationem respondeo distinguendo maiorem: et-
iam si non recordetur talis actus omnia opera,
que parte virtute illius actus prius facit, censen-
tur in talem finem relata; concedo: opera, que
non sunt virtute talis actus facta, et alia: ex se
non sunt ex natura sua in talem finem refe-
ribilia ad finem prauum, quod sunt opera
viciis, consentur in tale idolum relata, ne-
go maiorem.

124

Secundum differentia versatur inter ope-
ra bona ad finem malum relata, et opera ma-
la, que etiam ad eum finem prauum referun-
tur; quod licet cum ex natura sua sint ad talem
finem prauum, ex quo praua referibilia virtute cuius-
libet actus antecedentis relata in talem finem, censen-
tur; at vero illa, cum ex se, et sua natura attenda,
non sint ex se ad finem malum referibilia, nisi
in finem bonum, quando ad finem malum refe-
runtur, quasi violenta relata ad talem finem pra-
uum consentur, et sic cessante actu, quo in talem
finem prauum referuntur, quasi nature pondere
veniunt

veniunt ad suum centrum, et in finem primum re-
lata non censentur: Ut patet de gravi lapide. g.
Iuxta projecto, qui impulso sibi a propiciente
deficiente naturae pondere deorsum des-
cendit querendo centrum.

Ad maiorem autem probationem respon-
deo, distinguendo maiorem, ideo opera iusti censentur
meritoria, et in Deum finem ultimum relata,
quia virtute prioris actus iustus se, et omnia opera
sua in Deum contrahit; Et alias ipsa opera in Deum
et omnia opera sua finem ultimum, ex se sunt referibilia, concedo maio-
rem. Nam si primum sufficeret, etiam peccatum
veniale, quod facit iustus, in Deum finem ultimum,
censetur relatum: Et idem dico de ceteris indi-
ferentibus, quos iustus potest habere, et tam isti,
quam illi actus meritorij censentur.

176

Unde omiko minorem: Et distinguo con-
sequens, ergo sicut opera iusti censentur in Deum
finem ultimum relata, ita opera Falsi infidelis ido-
latæ, que virtute actus prioris fiunt, et in illa talis ac-
tus moraliter influit, et ad ipsum idolum, ex se sunt
referibilia, in ipsum debent conferri relata, conce-
do consequentiam: opera infidelis que ex se non sunt
in finem primum referibilia, ut opera virtutis, nec ad
ipsa opera moraliter influit prior actus, cum occa-
sione

49
occasione eius non simfacta, sed ob honestatem ipsius
virtutis; nego consequentiam. Quod videlicet ad tale
idolum relata, censeantur; Et consequenter nego, quod
opera virtutis non sunt cenda.

111
Sed contra dices: ergo saltem opera
indifferentia, que neque ex se sunt bona, neque ma-
la, si ab infideli idolatra fiant, exunt mala, et in ma-
lum finem relata. Respondeo negando consequen-
tiam, nam si opus indifferens ex se non sit
neque in bonum, neque in malum finem referibile; ta-
men si non fiat virtute actus, quoad finem malum
referatur; neque occasione eius, ita ut prior actus
habeat aliquem influxum morale, materiale
opus in sua natura operis indifferens manet.

128
Sed contra dices: ergo iam infidelis ali-
qua opera munda potuit habere, quod est contra
Apostolum ad Titum, cap. 1. in fine dicentem: omnia
munda mundi, conquinata sunt, et infidelibus
nil est mundum. Respondeo, distinguendo
consequens: ergo infidelis potuit efficere opera mun-
da, munda conducente ad salutem anime, gra-
tiam videlicet, nego consequentiam; munda gra-
tialis, que ad finem supernaturalem nil deser-
uit, concedo consequentiam: et de operibus mundis
in primo sensu loquitur Apostolus; non vero de ope-
ribus, que solum munda censeantur, quatenus bona
sunt

sunt in genere moris. Nam si Angelus damnatus
potest efficere opus bonum morale. Et nullo capite vi-
tiosum, ut docet Scotus. Et praesse in 2. Report. dist.
1. quest. 3. §. ad tertiam questionem. Versic. 2. dico.
Et ver. item per actionem. 28. fol. 226. cur hoc non possent
infideles? Alia minoris note argumenta omitto.

Par. 2. utrum homo lapsus gratia,
et charitate carens, possit aliquod opus
bonum morale efficere, et velle, abque ad-
iuvamine gratiae talis. Aquin. Summa ad 2. ad 1. 86.

129

Prima circa presentem difficultatem sententia
affirmat, nullum opus sine circumstantia vitiante,
posse fieri ab homine, charitate carente, et in peccato
mortalis existente, sed necessario omne opus peccatoris
infectum esse, macula peccati in homine existente; hanc
sententiam sequitur Catharinus, super caput 3. Genesios,
super illa verba. Adam ubi est? Illam que prius docuit Jo-
annes Flus hereticus; ut in concilio constantiensi, se-
ctione 15. refertur, et damnatur; illam que secutus est
postea Michael Bayus, dum propositione 35. ex-
cussus damnatus, sic ait: omne quod agit peccator aut
ex peccato, peccatum est. Et propositione 40. pecca-
tor in omnibus suis actibus servit dominanti cupiditati.

Secunda

180

Secunda vero sententia affirmat, quod peccator in peccato mortali ~~existens~~ potest habere plures actus bonos, in genere moris, et virtutis absque aliqua circumstantia vitiante, et in sua propria specie perfectos. Hanc sententiam sequitur communis ~~Catholicorum~~ ^{Theologorum} consensus; cum nostrat ~~Abbatum~~ ^{Principe} Scoto in 3. dist. 36. quest. unica. I. de tertio articulo. Veraciter potest dici. num. 26. fol. 828.

181

Sit ergo nostra firmiter defendenda, et sustinenda conclusio: homo lapsus in peccato mortali existens absque charitate, et gratia potest efficere aliqua opera bona moralia, que sint vere virtutes, absque aliqua circumstantia vitiante: probatur primo, ex Tridentino sess. 6. canone 2. et ex bulla Pij. 5. et Gregorij. 13. Vbi damnatur sententia Bay, asserentis omnia opera peccatoris esse peccata, antequam gratia, et charitas accedat: ergo de fide est aliqua opera posse esse, et fieri ab homine in peccato existente, que non sint aliquo vitio, vel macula peccati infecta: ergo erunt necessario et alia opera bona moraliter. Que communiter maxime tenet, in sententia S. Thomae, que nullum actum admittit, qui sit indifferens, sed necessario docet, quod debet esse, aut bonus, aut malus.

182

Probatur consequentia: nam ex eodem concilio cap. 6. eiusdem sessionis, plures actus sunt necessary in peccatore, dum in peccato mortali est, ad hoc ut se disponat, ac preparet saltem remote, ad gratiam sancti

sanctificantem, et charitatem de actu fidei, iuxta
illud Apud Pauli ad Hebræos cap. 11. acceden-
tem ad Deum, oportet credere timorē divine iustitię;
metus punarum inferni &c. Sed tales actus non sunt
peccaminosi, cum nullus actus peccaminosus sit dispo-
sitio ad gratiam, nec a Deo preceptus, neque sunt indiffe-
rentes; quia, per actus indifferentes, nunquam disponi-
tur homo ad Dei amicitiam consequendam: ergo sunt
actus boni in genere moris, et absque ulla circumstan-
tia vitianti.

183.

Secundò probatur ex illo Luce cap. 11. date ele-
emosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. Et Ma-
thæi 6. dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimi-
ttimus debitoribus nostris. Sed hæc verba non solum ad
iustos, sed etiam ad peccatores dicta intelliguntur,
ex communi Patrum consensu: ergo signum est, quod
peccator et potest remittere debitum, sine iniuriā; et
potest elemosynam dare, absque aliqua circumstantia
predictos actus vitianti; alias non essent Tales actus
a Deo precepti. Matth. cap. 5. Si ergo vos cum sitis mali,
nostri, quia data filijs vestris, &c. quanto magis Pa-
ter vester qui in caelis est. &c.

184.

Tertio probatur ratione: nam ut habetur ex dic-
tis pro prima parte questionis, homo infidelis potest
elicere opus bonum morale, absque aliqua circumstan-
tia vitianti: ergo potiori iure idem dicendum est de
homine infideli in peccato mortali existente. Et confirma-
tur

tuz a paritate rationis: nam gratia sanctificans, siue
charitas existens in homine iusto, non necessario dignifi-
cat omnes actus, ab homine iusto elicitos. Valiter quid,
omnes sunt meritorij, alia peccato venialiter non po-
tuit, nec actus indifferentes habere; cum neque pecca-
tum mortale existens in anima, necessario maculat, si-
ue deformat omnes actus, qui ab homine in peccato
mortali existente eliciuntur, ita ut omnes sint deme-
ritorij, et mali: ergo potest aliquando efficere actus na-
ture bono, et rationi consentaneos, qui vere virtuosij
sint in sua specie, absque aliqua deformitate vitianti.

185

Quarto probatur: nam homo lapsus in peccato
mortali existens, tenetur omnia precepta moralia
ordinis naturalis servare; ergo potest illa servare;
patet ista consequentia: Antecedens enim est indu-
bitatum infide: nam Deus nemini impossibilia pre-
cipit: ergo potest efficere opus bonum morale a lege
preceptum: hinc sic, sed tale opus bonum morale a
Dei lege preceptum, non necessario efficitur
aliqua circumstantia mala, ipsum opus vitiante, alias
Deus precipiet actum, qui necessario foret vitiosum, et
malum: ergo potest homo in peccato mortali existens,
efficere aliquod opus bonum, virtutis morale, absque
aliqua circumstantia vitiante.

Nota

Nota propter hanc intelligentiam dictorum, quod hic solum queritur, utrum homo sine gratia sanctificante, et charitate possit efficere opus morale, ex nulla parte vitiatum; non vero investigamus, utrum ad tale opus aliqua gratia auxiliatrix sit necessaria, quia de hoc postea agemus. Et dicta pro presenti quesito sint satis, ut ad aliam transeamus.

Argumenta contraria

187

Primo arguitur auctoritate Christi Domini, qui Matth. cap. 7. num. 18. postquam dixit attendite ad prophetas; a fructibus eorum cognoscetis eos; sic ait: Non potest arbor bona malos fructus facere; nec arbor mala bonos fructus facere. Sed arbor mala in ista Salvatoris metaphora, est homo inquinatus peccato morali, gratia et charitate carens: ergo talis homo nequit facere bonos fructus, vel virtutes morales: et confirmatur ex Apostolo 1. Corinthios cap. 13. dicente: Si linguam hominum loquar, et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans, aut cymbalum tinuens &c. Unde postea, cap. 16. idem Apostolus nos monens dicens: Omnia vestra in charitate fiant. Sentiunt et Apostoli: quod nil boni potest fieri à nobis sine charitate.

188

Et verba ex Augustino qui lib. 1. Retractationum

cap. 15. ubi de voluntate nostra agens, sic ait: in tantum libera est, in quantum liberata est, (supple à peccato)
et in tantum appellatur voluntas; Alioquin potius
cupiditas, quam voluntas appellanda est. Unde vo-
luntas sine charitate, non est, nisi vitiosa cupiditas.
Sed ex cupiditate vitiosa, nil boni, et honesti potest
iri. Ergo voluntas nostra sine charitate diffusa,
et peccato infecta moraliter, nil boni, et honesti valet operari.

189

Et lib. de gratia, et libero arbitrio, cap. 18. sic ait:
praecepta charitatis tanta, et talia sunt, ut quodquid se
putaverit homo facere bene, si fiat sine charitate, nullo
modo fiat bene. Et lib. 1. de gratia Christi. cap. 26. quid
beneficemus, nisi diligemus? Vbi non est dilectio nu-
llum bonum imputatur; nec recte bonum opus voca-
tur: et infra: gratia per officium legis directores; lex
sine gratia praevalicantes. Ergo ex mente Augustini
nullum opus bonum potest facere homo, sine charitate:
pater; Nam non potest esse opus bonum, nisi bene fiat;
Sed sine charitate, nullo modo fit bene: ergo &c.

190

Respondes ad verba Christi Domini, in quibus
vis ut ex ipsis constet de falsis prophetis agit. Ve-
risimum quidem esse, quod a falsis prophetis, sine hypo-
critis, nil boni possumus expectare, non absolute, sed
cum animo falso fallendi operantur, cum eorum opera
ad hunc finem dirigantur. Sed non est necessarium,
quod semper in omnibus, qui agunt ex hac intentione,
et

et animo procedant, et sic aliquando non est negandum
ar, quod aliquando opus bonum morale, ex nulla parte
vitiosum operentur.

191

+ Dominus

Que explicatio ex ipso verbo Christi Domini
deducitur manifeste, Nam sicut arbor bona, in qua re-
presentatur iustus, potest aliquando fructus mali
peccati veniales facere, ut ipse Dominus docet Prover-
bium. Cap. 14. Septies in die cadit iustus, ita arbor mala
que est peccatoris imago, quandoque fructus bonos facit,
re, opera, videlicet bona, ex nulla parte vitiosa. Quia
etiam ex ipsa metaphora a Salvatore data patet; di-
quando enim contingit, quod arbor bona, et saluifera
fructum aliquem insipidum producat; et arbor mala, et
infirma, fructum rapidum, et venustum; Unde dicendum
est, quod verba Salvatoris intelligenda sunt ut impluri-
mum; non vero semper, et pro omni eventu. Cum etiam
Demones aliquando opus bonum faciant, saltem creden-
do, teste ~~apostolo~~ Iacobo. Cap. 2. in catholice epis-
tole. num. 19. dicente: In credis, quia unus est Deus: be-
ne facis; et demones credunt, et contremiscunt.

192

Ad confirmationem autem ex S. Paulo res-
pondeo, quod sensus verborum Pauli est, quod si
post omnia opera ibi ab ipso enumerata, charitas
non sequatur, que est, que dat ius ad hereditatem
beatam

beatam; mihi proderunt opera prefata; et sic com-
parari non potest cymbala tinnienti, quod ad inque-
ritum Caleris vocat, et illud frans manet. Non vero
quia sine charitate, illa, siue alia bona opera non
possint fieri; cum supponat, quod a non habente
charitate fiant, vel hypotesin saltem admittat, quod
ab ipso sine charitate fierent, nil ei proderent, ex eo
quod ei non darent ius ad beatitudinem. Ad secun-
dam autem auctoritatem, ex eodem Apostolo respon-
deo, quod predicta verba sonant optimum consilium,
non vero quod aliter non possit fieri.

193

Ad auctoritatem *Beati Augustini*, et similes
alias, quae pro eadem parte possumus adduci, res-
pondeo cum *Thoma in 3. dist. 36. quest. unica. S. de*
extro articulo. versu. preest dici. num. 26. fol. 828. ut
tractatu nostro de charitate dist. num. 38. fol. 29. do-
cumur, quod virtutes morales in charitate separate mul-
titer a Sanctis Patribus imperfecte appellantur, et in-
formes, pro quanto charitate, que ordinat illas ad finem
ultimum, carent; et sic non habent omnem perfectionem,
quam poterant habere, si a charitate in talem fi-
nem ordinarentur. Hec sunt verba Scoti: pro tanto
igitur dicuntur esse informes sine charitate, et formate
per charitatem, pro quanto charitas ordinat ipsas,
et earum

et eorum finem in finem ultimum; in qua ordinatione est
ultima eorum perfectio, licet extrinseca, tamen quia ista
imperfectio non est eorum secundum propriam speciem,
ideo quilibet eorum potest esse perfectus in sua specie sine
charitate.

194

Vnde quoties Augustinus docet, quod illud bonum
quod sine charitate fit, non beneficit, intelligi debet, non
bene fit ultimate, secundum ultimam perfectionem, quod
sit tale opus habere, si ordinaretur ad Deum per chari-
tatem; non vero quod aliqua perfectione propria, et intrin-
seca careat, in sua propria specie virtutis: unde in omni
re bono morali duplex perfectio potest assignari, alia intrin-
seca, extrinseca alia; extrinseca per ordinationem
intrinsecam talis operis ad Deum, que fit per charitatem
ut V. volo pauperi subuenire, propter Deum summe dilecti
intrinseca perfectio operis est, quam habet ab obiecto ipsius
actus, et fine intrinseco, qui finis operis solet appellari; ut
volo dare elemosinam extreme indigenti, propter boni-
tatem ipsius elemosine bonum est enim sic indigenti
subuenire.

195

Hac responsione generali supposita, respondeo
nunc ad primam authoritatem, quod voluntas sine
charitate, adeo appellatur ab Augustino, cupiditas vitiosa

quia

quia radix vitiosæ concupiscendi, et ut implurimum
 sue vitiosæ cupiditati succumbit concupiscendo inordina-
 te; non quod in omni actu suo dominantî cupiditati
 deserviat, quia hec est propositio quadragésima Ray
 Damata; unde nil obstat, quin in illis possit operari rec-
 te, et ratio conformiter. Nec obstat, quid Augustinus
 in secunda auctoritate allegata dicat, quod nullo
 modo fiat bene, quod sine charitate fit; sed debet in-
 telligi, nullo modo habet ultimam perfectionem, quam illi
 Charitas requirit, si cum illa coniungeretur. Non ve-
 rò quod in genere moris non fiat bene.

Secundo arguitur: nil potest facere peccator si-
 ne charitate existens, per quod non sit reus,
 et ut talis a Deo punibilis: ergo nil potest fa-
 cere, quod opus bonum sit, et laude dig-
 num; Antecedens habetur ex cap. 2. Iacobi:
 Num. 10. quicumque ergo totam legem servaverit, offen-
dat autem in uno; factus est omnium reus: ergo
ex mente Apostoli, nil potest facere, qui Deum
per peccatum habet offensum, per quod non sit reus,
et ut talis a Deo punibilis. Consequentia probatur:
 nam implicat, quod opus sit bonum, et laude dig-
 num; et quod peccatorum homo reus sit apud Deum,
 et ut talis punibilis.

19) Respondeo distinguendo antecedens: nil potest fa-
cere homo sine charitate, per quod non sit reus forma-
liter ~~per se~~ ^{per se} ~~positivè~~, concedo antecedens: nam per nil
boni moralis, quod potest facere homo, aufertur ab illo
mala peccati moralis, quod potest facere homo à qua
reus denominatur formaliter: nil potest facere per
quod non sit reus actualiter meritorie, per quod debeat,
et mereatur à Deo puniri; nego antecedens. Nam
per opus bonum morale quod facit, nec meretur pu-
niri, nec Deum offendit. Unde nego consequentiam.

Ad probationem autem antecedentis, respondeo
explicando Apostoli verba; et dico, quod qui in vno
offendit, factus est inimicum reus quoad inimi^{ci}atiam
cum Deo: non quia inimicus fiat per opus bonum,
quod facit, siue potest facere, sed quia per tale
opus bonum morale, per quod gratiam eius amittit.
Alia, minoris notæ argumenta omitto, quia ex dictis,
et hinc inde dicendis, facile solventur.

Pars 3. Utrum ad velle et facere
quodlibet opus bonum morale, homo la-
pus ebeat aliquo gratie adiuvamine.
198 **Eximus hucusq; de infideli; et de fidem**
Tenente,

+
tudo est. ^{hinc} ~~veniente~~ a divinitate per peccatum nudato; non
necessita de ma- inquirendo utrum ad tale opus, quod utrumque
ior claritas. Facere ~~posse~~ probavimus, sicut nec fides ~~superna~~
turalis, nec charitas sit necessaria, saltem aliquo
gratie auxilio ~~et tunc~~ ^{et tunc} opus habuerit. Nunc uni-
versaliter de omni homine in statu nature lapsi
difficultas ~~proponitur~~ ^{proponitur}. Ad quam resoluendam
dicta non parum ~~in~~ ⁱⁿ iuvabunt.

199

Prima ergo circa presentem difficultatem
sententia affirmat, nullum opus bonum moraliter
etiam ordinis nature, quod sit in sua specie
perfectum, et absque aliqua deformitate vitian-
te, posse effici ab homine in statu nature lapsi
existente, sine speciali auxilio Dei, ordinis
saltem naturalis, vel supernaturalis: hanc sen-
tentiam amplectitur Arminensis in 2. dist.
Capitulum ibidem dicitur. artic. 1. et 3. Gar-
rius de acacia lib. 1. de quadripartita iustitia cap.
10. Quos ita acriter sequutus est Vazquez in pri-
ma secunda, dicitur. 190. Alios quam plures pro
ista sententia fuisse, et tunc aduocans quod oppo-
sitam sententiam parvam tamen esse infide, non
vereat ~~asserere~~, et eorum Plagiariorum affinem,

et

et ut talem à sanctis Patribus, et concilijs sa-
cra damnatam.

200

Secunda sententia docet, hominem in sta-
tu iustitiae lapsu posse officere aliquod opus mo-
rale ordinis naturalis viribus naturae abque
aliquo gratiae auxilio, sine et nemine solium
cum generali concursu Dei, quem Deus de
providentia ordinaria omnibus rebus secundis
ad operandum intra sui ordinis sphaeram non
delegat. Et consequenter posse hominem servare
aliquod præceptum positivum morale, non
tantum in transgrediendo illud, sed etiam
positive libere illud adimplendo.

201

Hanc sententiam docet Scotus expresse in
2. dist. 28. questione unica. V. sic dicitur.
versic. sic dicitur. num. 4. fol. 212. et in 2.
Report. dist. 2. quest. 3. V. dico igitur. versic.
idem agitur. num. 15. et versic. idem nisi sic esset
in fine. num. 16. fol. 224. et dist. 36. citata ex 3.
est que communiter recepta sententia ab utrius-
que scholæ sectatoribus; præ illa que affectus
Sanctus Thomas 12. quest. 109. artic. 2. et 3.

Primum Bonaventura. Patrum noster in 2. dist. 28. ar-
tic. 1. quest. 2. est quæ sine controversia omnium fe-
cit. ~~Patrum~~ Chrysostomus, similiter 61. ad po-
pulum, et 26. in Mattheum. Hieronimus lib. 3.
contra Pelagianos in fine; et in cap. 1. et 5. ad Sa-
latar. Gregorius homilia 21. in evangelia. Pa-
maximus lib. 3. de fide. cap. 14. et aliorum pluri-
mum. Augustinus lib. de perfectione iustitie. cap. 19.
Et lib. de Spiritu, et litera. cap. 21. et 28.

202

Dico ergo primam conclusionem pro respon-
sione quesiti: homo in statu nature lapsæ vi-
tus nature, absque aliquo gratie et auxilii,
siue adiutamine, potest velle, et facere aliquod
opus bonum morale iudicis naturalis, ex nullo
capite vitiosum, vel defectuorum, et proinde ali-
quod præceptum Dei morale affirmativum im-
plere potest, et circa illud non peccare. Probatum pri-
mo conclusionis ex oppositæ sententiæ damnatione:
hec enim est propositio 31. Bay, ab ecclesia damna-
ta in Bulla Six quinti, et Gregorii 13. supra nu-
m. 147. velata: scilicet: cum Pelagius sapit, qui
boni aliquid naturalis; hoc est, quod ex nature vi-
tus solis ducit; agnoscit. Et hec similiter que est 22

in ordine: Pelagianus est error: dicere quod liberum
arbitrium valet ad illud peccatum vitandum: et hec
que in 6. Nonnis; Pelagianus error admitti potest
nisi aliquis liberi arbitrii bonus, sine non malus;
et gratia Christi iniciam facit, qui ita sentit.

203

nota

Ergo Sententia, que docet, quod aliquod bi-
nam opus morale ordinis naturalis potest fieri ab
homine solis viribus nature, et catholica est ab Ec-
clesia approbata, obque aliqua natura censura: et si-
militer non esse hominem per liberum arbitrium solum
aliquid peccatum vitare et propositio damnata: et si po-
tente hominem per liberum arbitrium peccatum aliquod
vitare, sciendo opus preceptum, est de fide. Pro-
bat utraque consequentia: nam illa propositio est
de fide, vel saltem maxime fidei conformis, cuius
opposita, et heretica est ab Ecclesia damnata; sed
conclusio opposita nostre conclusioni est ab Ecclesia dam-
nata: error nostre conclusio ut de fide, vel saltem
ut fidei valde conformis, et affinis est sustinenda.

204

Namque vi huius rationis oppressus, et in-
ter plures angustias constitutus fatari compellitur;
quod Barus non est damnatus, propter propositio-
nes reprobata; quia propositiones predictae fere sunt
maliter

+ hoc gratis

formaliter in sanctorum Patrum reperitur: sed
 propter censuram, et notam quædam vocantur eas. Re-
 lagianas. sed iniquum. Vazquez admisso, quamvis
 minime concesso: ergo saltem tenetur Vazquez fa-
 tē, quod propositio opposita illis non est Pelagiana-
 rum, sed propositio, quæ potest sustine^{re} conformiter fidei
 catholice, absque aliqua ^{nota} censuræ: ergo penes
^{malè} ~~sunt~~ dissentit Vazquez, quod nostra controversia est fe-
 lē Pelagiana, et sic efficitur eadem pena, qua Ba-
 nus dignus.

205

Præterquam quod falsissimum est, quod
 hoc ipsum Vazquez docet. nam si solum propter cen-
 suram damnantur Bæ pro~~positiones~~ prædictæ:
 nullatenus ~~ut~~ hereticæ damnantur, sed ut falsæ:
 sed sic est quod non solum ut falsæ, sed etiam ut hereti-
 cæ prædictæ propositiones damnantur. Nam si ego di-
 cerem hanc propositionem non dār actum libe-
 rum in individuo indifferentem, qui nec bonus, nec ma-
 lus sit in genere moris, est hereticum; non in Ecclesia
 ut hereticum damnet; sed ut falsum, cum senten-
 tiæ opposita sit etiam probabilis; ergo stare non potest,
 quod propositiones Bæ sint ut hereticæ damnatæ; et quod
 solum propter censuram eandem ut hereticæ damnentur.

206

Rursus hæc sunt verba, quibus prædictæ proposi-
 tiones

+ coram

hiones ab Ecclesie capite damnantur: quas senten-
tias ⁺ stricto ~~examine~~ nobis examine ponderatas, quam-
quam nonnulla aliquo pacto sustineri possent, in vigore,
et proprio verborum sensu ab assertore intento, hereti-
cas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, et
impias, autas offensionem imminuentes, presentium
auctoritate damnamus, circumscribimus, et abolemus.

Ergo predictae propositiones ut sonant, in proprio ver-
borum sensu sunt hereticæ, et damnatæ; sed hereti-
cæ requirunt esse, nisi oppositæ et contrariæ essent ali-
cui fidei articulo; patet; nulla enim propositio est here-
tica, nisi quia alicui fidei veritati est contraria; ergo
doctrina quæ oppositum affirmat, et predictis proposi-
tionibus contrarium de fide est, vel saltem fidei articu-
lis multum contraria, et affinis. Et sic nullatenus
est. Vazquez audiendus, quatenus predictas Bar-
propagationes damnatas conatur defendere, imò ut
erroris suspectus est repudiandus.

Est auctoritas
muni a me

20

Secundo probatur ex illis Pauli verbis ex
cap. 2. ad Romanos. Gentes, quæ legem non habent,
naturaliter quæ legi sunt faciunt. Quæ verba communiter
intelliguntur de gentibus tam fidelibus, quam in-
fidelibus; ut videre licet in August. lib. 6. de Spiritu,
et Hieron. cap. 28. Ambrosio in eadem verba; Chri-

208.

Chrysostomo homilia 5. origine, lib. 2 in epistola ad
Romanos. Hieronimo in cap. 24. **Isaie**, et alij. Nam
quod solum intelligi debeant de gentibus ad fidem Chris-
ti conuersis, et de illam negantibus est propositio 23.
Bay damnata: cum Pelagio sentiunt, qui hunc locum
Pauli intelligunt de gentibus fidei gratiam non ha-
bentibus. Sed infideles, qui legis precepta faciunt,
seu adimplent naturaliter, nullam ad hoc habuerunt
gratiam, alias non naturaliter legis precepta ad-
implerent: ergo potius iure fideles poterunt sine
gratie adiuvamine, naturaliter aliqua precepta
adimplere, faciendo opus bonum preceptum a lege.
Et confirmatur Augustino: qui lib. de
spiritu, et littera cap. 28. citato, locum predictum
Pauli de gentibus etiam infidelibus intelligit, et
hac ratione Pauli sententiam confirmat: non est
ipsi homines erant: et vis illa nature inerat eis, qua
legitimum aliquid anima rationalis et sentit, et
facit. Ergo ex mente August. cuilibet rationali
fidei, vel infidei inest naturalis vis, siue facul-
tas faciendi aliquid legitimum, siue bonum, quo
aliquod legis preceptum possit impleri, absque aliqua
circumstantia

circumstantia vivante; in hypognoſticon lib. 3. cap. 3 idem
doce

209

Tertio probatur ratione: nam ex dictis supra à num.
89. Et infra, intellectus hominis victoris in statu nature
lapſe exiſtentis poteſt naturaliter, abſque aliquo gratie
adiuvamine cognoſcere, non eſſe alteri ſine cauſa nocendum;
non eſſe fugiendum; parentes honorandos eſſe. & ergo
voluntas eiusdem hominis poteſt naturaliter velle, et
facere quodcumque iſtorum, abſque aliquo gratie adju-
vine: antecedens habetur ex dictis; conſequentia pro-
bat. quod poteſt proponere naturaliter intellectus vo-
luntas, in quod voluntas naturaliter poſſit tendere
ſe pro poſitione intellectui accommodando; ſed intellectus
naturaliter poteſt proponere voluntati bonum facien-
dum, et fugiendum malum: ergo voluntas utrumque
facere naturaliter poteſt.

Et confirmatur: non minus potens eſt voluntas
hominis in ſtatu nature lapſe exiſtentis, ad velle bo-
num ſibi naturaliter ab intellectu propoſitum, quam
intellectus eiusdem hominis ad cognoſcendum verum
ſibi naturaliter propoſitum: ſed aliquod verum prac-
ticum ſibi naturaliter propoſitum homo pro ſtatu
iſto valet naturaliter cognoſcere, ut conſtat ex dictis.

Ergo

ergo et voluntas potest illud bonum velle naturaliter, abs-
que aliquo gratie eleuamine. Maior probatur: nam si volun-
tas huius practica veritate sibi ostensa bonum est generare
parentes, non posset velle parentes honorare, vel esset quia
ex se esset mala; vel quia ex se non esset vera ad velle,
vel non velle bonum sibi ostensum: sed neutrum est dicen-
dum. Ergo fatendum, quod velle naturaliter parentes
honorare, sicut intellectus naturaliter cognoscere honoran-
dos esse.

Ad hanc conclusionem: Bonum opus bonum
morale ordinis naturalis, quod intellectus humanus pro
statu isto naturaliter potest cognoscere; potest etiam vo-
luntas humana etiam pro statu isto velle, et facere:
ista conclusio sufficienter ex prioribus probatione manet
probata; et nihilominus sic suadem potest: Nulla causa
naturalis eget eleuatione, siue gratia Dei, ad suos effec-
tus contranaturales producendos; sed satis est virtus pro-
portionata cum effectu, et Dei simultaneus concursus
quem omni cause secunde prestat: ergo idem di-
cendum de voluntate; sed nullum velle ordinis na-
turalis excedit virtutem effectuum voluntatis; idem
dico de bono naturali, quod est proportionatum
eius obiectum, si ab intellectu ei proponatur: ergo
voluntas hominis pro statu isto potest velle, et fa-
cere omne opus bonum morale ordinis naturalis,
quod

quod potest intellectus naturaliter cognoscere, et et
proponere.

212

fide

Dico tertiam conclusionem: etiam illa bona,
que naturaliter non possunt ab homine pro statu
isto cognosci nisi media, vel humana, vel divina,
et infusa. Et 4°. quod de peccato est dolendum, qua-
tenus impeditiuum premij supernaturalis est; quatenus
est in ~~in~~ ⁱⁿ eternum eternalis miserie; quatenus est offer-
suum. Et quod bonum est in Deo sperare; ipsum
diligere, et credere. Et potest voluntas creata omnia
ista velle, delectari, et facere naturaliter
absque aliquo gratie auxilio, vel adiuvamine citra
meritum vite eterne.

213

Probatum: nam ut infra docebimus, etiam
si intellectus creatus absque gratie et adiuvamine non
possit naturaliter Deum intuitivè videre, tamen
voluntas potest naturaliter Deum sic ostensum
diligere, absque aliquo gratie et adiuvamine: ergo
etiam si omnia predicta non possint naturaliter
ab homine seclusa reuebasitè cognosci; potest vo-
luntas naturaliter omnia predicta velle, et facere,
absque aliquo gratie adiuvamine citra meritum
vite eterne. Et confirmatur: nam ad hoc ut volun-
tas possit velle bonum, nil aliud requiritur, nisi

quod.

quod ab intellectu ei proponatur; ergo siue proponatur ei
naturaliter, siue supernaturaliter per fidem, nil obs-
tat quominus possit illud absque gratie eleuamine velle.

214

Sic quartam conclusionem: omnia predicta bona
moralia, quae diuini potest velle, et facere voluntas ho-
minis pro isto statu naturaliter absque aliquo gratie
aduiuamine, potest homo naturaliter velle, et facere
etiam effectus, non simul, sed successiue prout ei
occurrunt, et proponuntur. Et hoc non solum physice
quatenus suae virtuti physice, proportionantur; sed
etiam moraliter attenti omnibus circumstantijs.

215

Hae conclusio est contra omnes Scotistas, quos
hucusque vidi, Monte Pileo excepto, qui omnes Tho-
mae principijs inherendo, et praecipue Suarezio,
qui lib. 1. de necessitate gratie cap. 8. oppositum do-
cet, ex quo quam plura de verbo ad verbum trans-
cripserant, tam acriter oppositum docent, quod hanc
nostram conclusionem damnatam et temerariam,
et erroneam non vereantur arrexere. Sed satis est
mihi Scotum habere patrem, qui in 2. dist. 28. quest.
unica, per totam illam apertissime, licet sub alijs termi-
nis docet, et Montem Pileum, qui sub expressis ver-
bis illam docet, dixit. 20. de gratia artic. 2. 3. et 4.

216

Probatum ratione: nam intelligibile est, quod
homo

homo possit naturaliter velle, et facere hoc opus bonum
morale, et illud, et aliud, et sic de omnibus sufficien-
ter enumeratis secundum, et diuisim, Et quod non
possit omnia predicta numerata opera velle et fa-
cere collectivè, non simul, sed successivè prout occurrunt
opportunitas, et ei proponuntur: ergo si homo pro sta-
tu isto potest facere, et velle omnia opera prefata
secundum, et diuisim accepta, potest omnia collectivè
eadem potentia physica, et morali, quæ potest sin-
gula.

21)

Antecedens probatur: nam ex singularibus suffi-
cienter enumeratis, optima fit ratio per ascensum:
ut si potentia aliqua potest naturaliter, videre hoc colo-
ratum, et illud, et aliud, et sic de alijs sufficienter enu-
meratis: ergo potest naturaliter videre omne obiectum
coloratum: et optima consequentia per ascensum evi-
dentem illata: ergo si homo potest naturaliter quod-
libet opus bonum morale ex predictis velle, et facere; op-
tione inferatur, quod omne opus morale talis ordinis possit
facere. Patet; nam collectio omnium singularium in
sensu explicato, nil aliud dicit, quam universalita-
tem eorum singularia sub se includentem. Sed quia
de hoc latius infra ageamus, cum de possibilitate,
omnia præcepta observandi sermonem instituamus.

Prænotandum

61
Præterea dicta, sufficient.

Argumenta contraria.

218. Primo arguitur contra prædictam primam conclusionem
num. 202. positam; auctoritatibus sacre scripture; Paulus
enim 1. Corinth. cap. 12. docet, quod nemo potest di-
cere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto: Et statim
subiungit, divisiones gratiarum sunt eadem autem spi-
ritus corroborans primum dictum, quod nisi in Spi-
ritu Sancto, et gratia eius, nemo potest dicere Do-
minus Iesus: Sed multo minus difficile est dicere Iesus,
quam officere aliquod opus bonum morale. Et abstinere
a sensualitate: ex quo si ex Apostolo constat, quod ho-
mo non potest naturaliter dicere Iesus, nisi adiuvetur
Spiritu Sancto, multo minus poterit facere naturali-
ter opus bonum. Vt castitas.

219. Et confirmatur: nam si homo posset naturali-
ter facere opus bonum morale, absque gratia Spiritus
Sancti, et eius adiuvamento haberet ex se, unde posset gloria-
ri, et non in Domino: sed hoc est, contra ipsum Apostolum
cap. 4. eiusdem epistolæ, dicentem; quia habes, quod
non accepisti: quod si accepisti, quid gloriaris, quasi non
accepisti? Unde Ioannes cap. 15. Saluator Unus ait: si
ne me nihil potestis facere. Ergo. & Maior preparat: nam
posset homo gloriarí de opere bono à se facto: Et confirmatur.

nam

tauten
Hauten

præter

nam ut Iohannes cap. 15. Saluator Dominus dicit: si-
ne me nihil potestis facere. quod Augustinus, et alij
Sancti Patres exponunt, nihil id est, peccatum: ergo senti-
unt Patres, quod homo sine gratia et auxilio solum
potest facere peccatum.

220 Hoc ipsum confirmatur ex sacro concilio
Arauxicano 2. ubi canone 22. dicitur: nemo ha-
bet de suo, nisi mendacium, et peccatum; ergo non
habet homo de suo, unde possit in aliquod opus bonum
morale: patet ista consequentia: nam iuxta communem
iurisperitorum sententiam, ceptio iuris firmat regulam
in oppositum: sed solum excipit peccatum, et mendaci-
um, quod habet homo ex suo, id est, ex suis viribus na-
turalibus: ergo opus bonum, quod non sit ex aliquo ca-
pite peccatum, nequit fieri ab homine sine gratia
Spiritus Sancti. Et corroboratur amplius ex eodem
concilio: canone 20. ubi dicitur nulla bona facit ho-
mo, que non prestat Deus, ut faciat homo: ergo
quod faciat homo aliquod bonum opus, a Dei gratia,
que a Deo prestat ut faciat dependet necessario.

221 Respondeo prius, ad has, et alias quam plu-
res auctoritates, que contra hanc nostram senten-
tiam solent adduci, quadam generali responsione ex
Tridentino sectione 6. canone 3. desumpta, quod
quocumque

quotiescumque Apostolus, concilia, siue Ecclesie Patres
docent, quod nil bonum potest facere homo sine gratia;
debent intelligi, et explicari, sicut oportet; vel tanquam
meritorium gratie, et glorie, ut supra a num. 161. et
infra docuimus; non vero quia nil bonum in genere
moris, citra meritum vite eterne, possit fieri ab homi-
ne naturaliter, ~~et~~ iam manet ex sacra pagina, et
sanctis Patribus probatum.

222

Hac supposita doctrina, que vas est totius
nostre resolutionis. Respondeo ad auctoritatem Pauli
ex cap. 12. ad Corinthios: quod nemo potest dicere, Do-
minus Iesus, fructuose, et sicut oportet ut ei iustifica-
tionis gratia conferatur, nisi in Spiritu Sancto, et
media eius gratia et auxilio, et hoc est, quod ibi
Apostolus intendit, et non aliud. Nemo potest dice-
re Dominus Iesus, citra meritum vite eterne nisi
in Spiritu Sancto, et eius gratie auxilio, nego
maiolem: ad minorem Respondeo, illam omittendo,
siue eadem distinctione, explicando: facilius est
dicere Iesus, quam se in caritate seruare, si vtrum-
que sine merito vite eterne fiat, concedo; si primum
fiat sicut oportet, et meritorie; et secundum in genere
moris tantum, nego minorem: nam hoc naturaliter
ab homine potest fieri, illud vero sine gratie auxi-
lio homini impossibile est. Unde nego consequentiam, vel
illam

illam eadem distinctione distinguo.

223

Ad confirmationem autem argumenti
positam, respondeo distinguendo maiorem:
Si homo posset suis viribus, operari bonum morale citra meritum
vitz eterne operari, haberet ex se, unde posset gloria-
ri perfecte. Et sicut ei oportet gloriam, nego maiorem: nam
absoluta perfecta gloriatio in celis est, eodem modo
terre: haberet ex se, unde posset gloriam inaniter, in fru-
tore, et sine merito, concedo maiorem. Et nego minorem,
quod hoc sit contra Apostolum; nam ibi solum docet, quod
non habemus, unde gloriamur perfecte, et sicut oportet
quasi a Deo, a quo accipimus gratiam, media qua me-
ritore, et sicut oportet in Domino debemus gloriamur. quod
si amplius se extendant Verba Apostoli, ad opera bona
moralia de quibus etiam non debemus gloriamur; dicen-
tum est, quod cum natura sit a Deo, et concu-
sus quo tale opus bonum fit, non ex unde gloriamur per-
fecte, quasi hoc sine Deo possumus, cum omnis nostra
sufficiencia ex Deo sit, velut auctore naturae, vel
gratie auctore.

224

Ad alteram confirmationem ex verbi Chri-
sti Domini, Ioannis 15. adductam, respondeo, verum-
num quidem esse, quod sine Deo nil possumus, quia
ad omnia opera nostra cuiuscumque ordinis sint, saltem
Dei

Dei concursu generali egemus. Ad Aliud. ~~Ad~~ positionem,
super illud verbum nihil, illud intelligendo per peccatum:
concedo illam libenter in hoc eodem sensu, quod cum Deus
ad peccatum nobiscum non concurrat; solum peccatum sine
Deo nobiscum concurrente possumus, et non aliquod opus,
quod non sit peccatum, cum ad omne tale opus Dei con-
cursus sit nobis necessarius; ceterum nego, quod propter
Dei concursum aliqua eius gratia indigeamus, ad
opus bonum morale faciendum citra meritum vitę eterne.

225

Ad confirmationem aliam ex concilio Araudicano
num. 220. adductam, respondeo eodem modo, verba
concilij sacri explicando: nemo habet de suo, id est,
quod possit sine Dei adiutorio, et concursu efficere nisi
mendacium, et peccatum, quia ad hoc non prestat
Deus concursum (licet etiam ad peccati materiale Dei
concursu indigeamus) et sic debent intelligi concilij verba;
non vero quod homo non possit ex se sine gratię adiuuamē-
te, concursu solum generali de omnibus causis recun-
dis connaturaliter debito, nisi peccatum et mendacium
facere; quod patet euidenter, nam hoc esset coincide-
re cum sententia, Barj damnata, cuius propositio

28. Peccat. Librum arbitrium sine gratia, et Dei
adiutorio non nisi ad peccatum valet. Ergo ad aliquod va-
let sine gratia, et Dei adiutorio, quod nec peccatum, nec
mendacium sit. Ad aliud ex eodem concilio, nulla bona
facit homo, que non prestat Deus, ut faciat homo: Inne-
digendum

Intelligendum est, sicut oportet, et in sensu explicato, non
absolute loquitur concilium de operibus solum bonis
in genere moris; sed de operibus per quae ad vitam eter-
nam meritorie ascendimus.

226

Omnia alia quam plurimum sanctorum Patrum
authoritatibus, quae in sensu à nobis dicto accipiende
sunt, et explicande. Arguitur secundo a ratione:
non eodem modo concurrit Deus cum homine ad
opus bonum morale; ac concurrit ad opus pecca-
minosum, et praeiudicium, etiam quo materiali: sed ad
hoc concurrit Deus solum generali concursu omnibus
causis secundis necessario absque aliquo alio spe-
ciali adiuvamine: ergo ad illud concurrit aliquod am-
plius praestando propter concursum universalem, et
generalem: Ergo ad opus bonum morale facien-
dum, aliqua ex parte, Dei gratia homo eget.

227

Maior est de fide in concilio Tridentino diffini-
ta, canone 6. Sessione 6. ubi sic dicitur: Siquis di-
ixerit mala opera, ita ut bona Deum operari, non
permissivè solum, sed etiam proprie, et per se a
Deo, et sic proprium eius opus, non minus proditio
Iudae, quam vocatio Sauli, Anathema sit. Sed si
equaliter, et eodem concursu Deus ad utrumque
concurreret, et non ipso indigeremus magis ad

opus

opus bonum, quam ad malum; non esset minus opus
proprium Dei opus bonum, quam peccatum: ergo non
eodem modo concurrit Deus ad unum, quam ad
alterum: ergo ad opus bonum faciendum, aliquo alio
et prater eger homo ~~propter~~ concursum universalem.

228 Et roboratur. Aliter Deus est causa operis ab
ipso precepti, et iussi, aut causa operis ab ipso pro-
hibiti; sed huius solum est causa universalis, qua-
tenus ad materiale eius universalis concursu omni-
bus causis secundis connaturaliter debito concurrit;
ergo ad illud ampliori concursu concurrit: aliter que di-
ciceretur Deus causa, et author mali, sicut dici-
tur omnes boni causa, et author.

229 Respondes ad argumentum, dixi quoniam
do maiorem: non eodem modo concurrit Deus
ad opus bonum, ac concurrit ad opus peccaminoso-
sum intra Spheram, et latitudinem authoris
naturalis, nego: extra ordinem authoris naturalis,
concedo: nam licet ad opus bonum morale concu-
rat Deus tam quoad materiale, quam quoad
formale; et aliter Deus sit causa moralis consulendo,
monendo, et inclinando ad opus morale bonum,
quod ad peccatum non facit. Tamen tam natura-
lis est concursus Dei, ad bonum materialiter, et
formaliter sumptum, ac est concursus eius, ad malum
tractum, siue materiale peccati, cum unum et alterum

alterum sit ordinis naturalis, quoad omnia, quae De-
us in utroque facit. Unde nego minorem, et similiter con-
sequentiam.

130

Ad confirmationem autem ex sacro concilio
deductam, concedo libenter, quod non eodem modo
Deus est causa ~~mali~~, ac est causa boni, et maxime
ordinis supernaturalis, de quo agit ibi concilium, ut
pater, in exemplo, ab ipso atato, de mirabili con-
versione Pauli. Nam mali, siue peccati solum est cau-
sa permissiva quoad eius formale, et naturalis quoad
materiale: at vero boni supernaturalis Deus causa
potissima, et magis principalis est, quam creatura:
et hoc est quod vult concilium; non vero quod concu-
sus alterius ordinis sit, quem prestat ad bonum in
genere moris, ac est concursus eius ad materiale pec-
cati, nam cum hec entitas, et illa ordinis naturalis
sit concursus, eiusdem ordinis debet esse, ac est en-
titas ad quam concurrat. Et sic uterque naturalis.

231

Unde nego minorem; quod videlicet, si De-
us eodem naturali concursu concurreret ad opus bo-
num, ac concurrat ad materiale operis mali,
non sit minus opus Dei bonum, ac est malum;
cum ad hoc solum de materiali, siue ad eius mate-
riale, et ad illud tam ad materiale, quam ad
formale. ~~formale~~ Et sic nego consequentiam. Ad confir-
mationem autem argumenti num. 228. positam,
respondet

respondeo concedendo maiorem; et minorem, et ne-
gando consequentiam: nam ad hoc ut aliter Deus di-
catur causa boni, ac dicitur causa, et author mali,
satis est differentia assignata; sine eo quod ponatur
ex parte eius concursus, quoniam⁺ ordinis naturalis,
nec connaturaliter defuit creaturæ. Et sic de

non

232

nec

Tertio arguitur contra nostram conclusionem
num. 211. positam, in qua asserimus, quod homo po-
test naturaliter velle, et facere quodcumque bonum
practicum, quod intellectus humanus pro statu
isto valet naturaliter cognoscere: stare potest
quod intellectus naturaliter cognoscit aliquod bonum
faciendum, et quod voluntas illud non possit velle,
et facere sine gratia: ergo falsa est conclusio, in qua
universalitate tradita. Antecedens probatur; nam
homo presentem non timore conscientie, et alias
inacundus, cui aliam alter dedit publice, et co-
ram multis, qui testes sunt iniurie sibi facte, po-
test naturaliter cognoscere, malum esse iniuriam
vindicare; et tamen si potest vindictam sumere,
moraliter impossibile est, quod velit non se vindicare,
in a Deo magna frequentatur gratia: ergo et stare
potest de

233

Respondeo negando antecedens: et ad eius
probationem

probatorem respondes, quod impossibilitas mora-
lis non dicit necessitatem simpliciter, et infallibilem
ita ut oppositum licet raro, aliquando non possit
evenire. Ut bene notavit nostra Felix tractatu de gra-
tia cap. 4. difficultate 9. num. 1. I. contra hanc so-
lutionem, prope finem fol. 508. licet parum conformi-
ter ad quamdam finem: et sic concedo antecedens,
in hoc sensu, quod videlicet, sine Dei gratia, et auxi-
lio raro, et difficilissime posset homo, in tali hypo-
thesi velle non se vindicare; ceterum nego, quod ab-
solute non possit se abstinere a vindicta; alias
non peccaret se vindicando; quia nullus peccat in
eo, quod vitare non potest, sed quia de peccatis exten-
tatione graui, postea latius acturi sumus, praenun-
dicta sufficiant.

234

Quarto arguitur contra notam conclusionem
tertiam, in qua asserimus, quod homo potest natura
licet detestari, et odio prosequi peccatum, ut offensivum
Dei & Deum diligere, et sperare & absque gratie
auxamine. In primis videtur esse contra mentem
Scoti, qui in 4. dist. 14. quest. 2. I. ad huiusmodi
Nectus. num. 14. fol. 48. licet videatur similem pro-
positionem habere, tamen omnes Scotiste, ut vide-
re licet in eius commentariis ibidem, et solitariis,
oppositum affirmant, ut Scotum a censura pelagia-
nismi

+
Scholiato
re,

pelagianismu defendant: ego sententia ~~anne~~ Scoti-
te, quod predicta nostra propositio pelagianismum sa-
pit. Et confirmata ex Tridentino, sess. 6. canon. 3. ubi
dicitur: Siquis dixerit sine preueniente Spiritus Sanc-
ti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere,
diligere, aut penitere posse, sicut oportet, anathema sit.

235

Neque obstat, quod in concilio probatur illud
verbum, sicut oportet, ut supra num. 134: nam con-
cilium utrumque non copulatiue, sed disiunctiue ase-
rit; quod homo nequit sine gratia Spiritus Sancti,
diligere, aut penitere, credere, aut sperare; quod
sic ratione ostendit: si homo posset naturaliter ~~odis-~~
~~se~~, sine detestari peccatum ~~ut~~ offensiuum Dei est,
posset se naturaliter ad gratiam disponere ~~pe-~~
nitendo, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia
conferatur; hoc apertissime pelagianismum est,
Et ut tale ab Ecclesia damnatum: ergo et illud
ex quo sequitur. Maior probatur: ~~odis-~~ et detestari
peccatum ut offensiuum Dei est, est formalissime actus
contritionis propter Deum summe dilectum; quem
dolet esse offensum; sed actus contritionis in omni-
um sententia dispositio, sicut oportet ad gratiam est:
ergo si homo posset naturaliter detestari peccatum
ut offensiuum Dei, posset naturaliter contreri de pec-
cato, et sic ad gratiam sicut oportet se disponere.

Et

Et confirmatur: nam in eodem concilio sess. 6. cap. 6. constat dispositio, quæ requiritur ad gratiam, in hominibus data, quando Christum omni iustitie fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod, et detestationem &.

ergo si homo naturaliter potest diligere Deum, et propter ipsum sic dilectum odire, et detestari peccatum; potest naturaliter se disponere ad gratiam, sicut oportet hoc est hereticum ergo &.

237

Respondeo negando antecedens: quod videlicet nostra propositio contra Scoti mentem sit, nam Scotus in 4. citato, ut videre licet in textu, et eius commentariis, et Scholiastæ docent, solum agit, de detestatione peccati, quæ dispositio ad gratiam, et sanctificantem, ipsam gratiam præcedit, et ab homine supernaturali gratiæ auxilio fit: quam peccati detestationem, et dispositionem ad gratiam, sine gratia auxiliante fieri, pelagianismum est; non vero de detestatione peccati, quæ viribus nature fieri potest ab homine; quæ dispositio ad gratiam, nec de condigno, nec de congruo est, etiam si fiat propter Deum summe dilectum amore naturali, qui viribus nature potest haberi.

238

Negue verba concilij, ut bene notauit noster Pius in disp. 20. de gratia. artic. 2. et 3.

sunt

9
sunt contra nos, imò maxime nostre conclusioni fa-
vienti, cum non damnet absolute, quid diligere,
sperare, aut poenitere possint viribus nature ab
homine fieri; sed quid possint fieri, sicut oportet:
ergo sentit concilium, quod licet non sicut oportet,
tamen naturaliter prædicta opera naturaliter
possunt ab homine sine gratia, adiuvamine fieri,
ut supra num. 234. docuimus.

239

Ad confirmationem autem ex verbis con-
cilij num. 235. allatam, respondeo, negando ma-
iorem: quod videlicet, qui posset nature viribus
detestari peccatum, ut Dei offensum, posset se ad
gratiam disponere poenitendo, sicut oportet: et
ad eius probationem respondeo, distinguendo
maiores. Ad id, Et detestari peccatum, ut offensi-
um Dei est, formalissime est actus contritionis, vel na-
turalis, si viribus fiat nature; vel supernaturalis,
si fiat medio auxilio gratie, concedo maiorem;
supernaturalis semper, nego maiorem. Et ad mi-
nores eadem distinctione, respondeo: actus con-
tritionis naturalis, qui sine gratie auxilio potest
fieri naturaliter ab homine, est dispositio ad gra-
tiam, nego minorem. Unde nego consequentiam.

240

Ad aliam confirmationem num. 236. posi-
tam, ex eodem concilio respondeo, distinguendo
antecedens

Antecedens: tunc datur in hominibus dispositio,
sicut oportet ad gratiam: quando Christum omnis,
autem fontem diligere incipiunt, amore naturali,
qui viribus naturae potest haberi, nego; amore super-
naturali, qui fit gratiae auxilio, concedo. Et idem
dico de odio, ac detestatione, quam haberet circa
peccatum, nam si talis detestatio, et odium pec-
cati medio auxilio supernaturali fiat, optimè erit
dispositio ad gratiam; si verò solum viribus natu-
rae fiat, minime dispositio ad gratiam erit. Et cum
in nostra acceptione solum de amore naturali Dei,
et naturali peccati detestatione agamus, hinc fit,
quod in nullo sit nobis concilium contrarium, imò
maximè nobis fauet, ut videre licet in praedicto
cap. 6. quod incipit: disponuntur autem ad ius-
titiam, dum excitati divina gratia, et adiu-
Christum diligere incipiunt, ac propterea mouen-
tur aduersus peccata per odium aliquod. & Ibi
clarissimè docet, quod est amor Christi, et detestatio
peccati, quae fit ab hominibus excitatis, et adiu-
tis divina gratia, est dispositio ad gratiam;
non verò si viribus naturae talis amor Dei,
siue peccati detestatio fiat.

quantam conclusionem num. 214. posuimus, in qua
asserimus, quod omnia bona, quae potest facere ho-
mo sine gratia diuisim, potest viribus naturae
facere collectivè. & non recte inferitur, homo po-
test hoc bonum facere sine gratia, et illud, et ali-
ud, et sic de alijs diuisim: ergo potest omnia
opera bona ordinis naturalis collectivè naturali-
ter facere: ergo falsa est conclusio. Antecedens
probatum. Ex dictis supra num. 97 et 98. non
inferitur ex eo quod intellectus naturalis possit hoc
verum intelligere, et illud & sic de alijs or-
dinis naturalis, quod omnia possit vera naturalia
collectivè cognoscere: ergo neque etiam inferitur, quod
si possit velle, et facere. Hoc et illud diuisim, quod
possit omnia collectivè: ~~pro~~ consequentia; nam
in utroque par militat ratio.

patet

242. Respondes conformiter ad ibi dicta, dis-
tinguendo antecedens: ex eo quod possit hoc, et
illud diuisim, non sequitur, quod possit omnia co-
lectivè simul, concedo antecedens: nam ad hoc tot
actus necessarij essent, quot bona essent, quae debe-
ret facere, ut Scotus docet expresse in 2. Report.
distinct. 28. I. dico. verum. contra. Subnum. 4. fol.
326. non inferitur, quod possit omnia collectivè

propter collectio accipitur, pro universalitate, nullum
opus excludente, nego antecedens: et similiter
consequentiam. Unde in eodem sensu, quo num. 91.
et 98. docuimus, non posse intellectum naturaliter
omnia vera simul collectivè cognoscere; dicimus in
presentiam non posse voluntatem, omnia bona
naturaliter velle, et facere collectivè simul.

243. Sed contra dices: ergo sub num. 101. do-
cimus, quod attentis circumstantijs a quibus cog-
nitio omnium veritatum dependet, impossibile mo-
ratur est, quod homo omnes veritates ordinis
etiam naturalis cognoscat viibus naturæ: ita
dicendum est de voluntate, quod attentis circum-
stantijs à quibus dependet, quod bonum ope-
retur, neque maliter omnia bona etiam ordi-
nis naturalis, operari, et velle: patet conse-
quentia: nam more est maius ratio unius, quam
alterius.

244. Respondes primo, negando consequenti-
am: et ratio disparitatis consistit in hoc, quod
veritates speculative longe plures sunt, quam
practice, quæ dicant de bono faciendò, et malo
fugiendo; et minus inter se connexæ, quam istæ,
quæ ad rectificandum, siue regulandum hominem
in suis

6
in suis operationibus naturalibus ordinantur:
cum fere omnes in istis duobus includuntur. Sum-
mum bonum super omnia est diligendum; et
proximo non est faciendum, quod nobis fieri noli-
mus iuxta illud Math. cap. 22. num. 39. ab his
duobus mandatis uniuersa lex pendet, et prophe-
te. Unde non sequitur quod quia moraliter non
possit omnia vera speculative cognoscere natura-
liter; propter rationem ibidem num. 100. dictas:
quod voluntas non possit naturaliter, et moraliter
omnia bona velle, et facere, quæ ordinis sunt na-
turalis.

245

Præterquam quod ut num. 213. docuimus,
et infra latius docebimus, non recte inferitur, in-
tellectus non potest naturaliter hoc bonum (diui-
num V. g.) naturaliter cognoscere; ergo neque volun-
tas potest naturaliter illud amare: nam potest
lati ~~improperius~~ ^{obici} respectu intellectus, quin
detur respectu voluntatis; quia tot difficultates sunt
vincende, ad hoc ut voluntas velit bonum sibi
qualecumque ostensum; ac sunt superande ad
hoc ut ab intellectu cognoscatur. ~~Quod~~ de hoc lati-
us infra, et sic paritas non tenet.

246.

Secundo respondeo concedendo maiorem

consequentiam;

consequentiam, sed nego, quod ibi dixerimus impos-
sibile morale esse, sed videri impossibile morale; non
quod homo possit ~~omne~~ verum speculativum cognos-
cere ordinis naturalis; sed quod de facto omne
fale verum cognoscat: et idem possumus dicere
de bono ordinis naturalis, quod impossibile morali-
ter videtur, quod homo omnia bona fidei ordinis ve-
lit de facto, et faciat. Et cum impossibilitas mora-
lis non offerat infalibilem necessitatem, fidei
quod oppositum non possit evenire; ut num. 233. do-
cuimus; sed solum denotet maximam difficultatem;
concedo libenter, quod non nisi cum difficultate maxi-
ma potest evenire, quod homo sine gratia omnia ope-
ra bona moralia ordinis naturalis faciat attentis om-
nibus circumstantiis: sed ex hoc nil contra nos. Et
dicta pro hac celebri difficultate sint satis; alia eni-
que hic desiderari videntur, ex hinc infra dicendis
potest fieri
Satis.

Articulus 2°. Utrum homo in statu na-
ture lapsę viribus nature, absque ali-
quo gratię elevamine possit omnia pre-
cepta moralia, ordinis naturalis adim-
plere, non solum divisim, sed etiam colle-
tive.

Prima

24)

Prima circa presentem difficultatem sententia affirmat, nullum praeceptum morale naturale posse ab homine impleri, absque aliquo auxilio gratiae. Hanc sententiam sequuntur omnes auctores, quos supra num. 192. retulimus, et alij a Nazquez citati, quatenus asserunt, ad quodlibet opus bonum morale gratiam auxiliantem esse necessariam; unde consequenter affirmant, quod fieri non potest, quod homo non peccet, quando observantia alicuius praecepti instat, nisi gratia, siue auxilio eius adiuvetur.

248.

Secunda sententia affirmat, posse quidem hominem aliqua praecepta quoad substantiam implere, naturae videlicet, faciendo rem praeceptam quoad substantiam, nisi grauis adsit tentatio; sed minime posse omnia praecepta collectivè adimplere, et peccata eis opposita vitare: ita omnes Auctores, quos supra num. 200. memoravimus; cui adhaeret noster Felix tractatu de gratia cap. 4. difficultate 9. num. 4. fol. 805. pro illa quae affert D. N. Subtilis, licet non dicat, ubi hoc docuit Scotus; est communis omnium fere Thomistarum, et etiam Scotistarum sententia, ita ut nullus Scotista, quem ego viderim, propter nostrum

+ praeter

Philosum

Pilorum contrarium doceat.

Ut autem certa ab incertis separemus: premi-
 nee oportet, quod precepta dupliciter possunt adim-
 pli; vel faciendo rem preceptam precise quoad
 substantiam, Vg. proximum diligendo; non furando:
 non occidendo; elemosynam egeno faciendo largien-
 do: vel hec omnia faciendo ex intentione mandantis,
 scilicet ex charitate, que hec opera precepta vivificat,
 dando eis ~~ex~~ valorem, et meritum ad observatio-
 nem preceptum hoc secundo modo, nulli est dubium,
 quin gratia, et charitas sit homini necessaria; sed
 quod homo non teneatur hoc modo precepta im-
 plere; sed plenissime faciat satis preceptis, rem pre-
 ceptam quoad substantiam faciendo, clarissime docet
 Scotus in 2.º distinct. 28. quest. unica. S. hic dicitur.
 Versic. contra. num. 3. fol. 912. Et in 2. Report. eadem
 distinctione, et questione. S. aliter. Versic. contra illud
 num. 1. fol. 316. Et tractatu nostro de legibus num. 445.
 Et infra.

Et Ratio Scoti est clarissima, que sic se habet:
 si Deus precipiens intendebat quemlibet obligare ad servan-
 dum preceptum ex charitate; ergo quicumque faciens opus
 precepti, (hoc est, opus quod a precepto precipitur) ~~omni~~
 charitate

charitate peccat mortaliter. Hoc dicere non videtur aliud,
quam preiudicare omnes, qui semel commiserunt peccatum
mortale, ut nullum opus bonum ex genere postea faciant,
ad quod tamen alias sunt adstricti. Et et tunc peccaret
mortaliter, faciendo tale opus, quod est bonum ex gene-
re, et ex precepto; quod est absurdum.

251

Premittit Secundo: quod observatio preceptorum
ut in tractatu nostro de legibus num. 352. docuimus, pot-
est stare dupliciter; vel positive, vel negative: nega-
tive non faciendo contra preceptum, neque illud trans-
grediendo; positive rem preceptam a precepto faciendo.
Nam potest fieri, quod aliquis non transgrediatur
preceptum, et tamen quod illud positive non adim-
pleat: ut patet de dormiente tempore, quo tenetur
Missam audire, qui licet preceptum audiendi Mis-
sam non adimpleat, tamen illud non violat, siue
transgreditur: et idem dico de habente ignorantiam,
siue inadvertentiam invincibilem alicuius
precepti, qui licet rem preceptam non faciat, ta-
men tale preceptum non transgreditur.

252

Tertio premittit, quod precepta moralia sunt
in duplici differentia; alia positiva; negativa alia;
hec, que per negationem actus exprimuntur; ut non
occides.

occider: non matricaberis: non falsum testimonium
dices, &c. que eatenus negativa dicuntur, quatenus per
ipsa aliqua actio positiva fuit. Vg. vel falsi Testimo-
nij fieri prohibetur, illa vero, que actionem aliquam
positivam a nobis fieri iuvat; ut Qd. proximum dili-
ges: honora parentes; et hęc differentia inter præ-
cepta positiva, et negativa versatur: quod hęc semper,
et pro semper obligant, nullo enim tempore licet furari,
mentiri, aliquem occidere &c. illa vero licet semper
obligent, non tamen pro semper, sed aliquando; non
enim in omni tempore tenetur homo, proximum di-
ligere; parentes honorare; pauperi indigenti sub-
venire; alius qui aliquando istos actus omitte-
ret, peccaret.

253

Ex hoc autem evidenter deducitur, quod
nullum minus requiritur ad observationem præcep-
ti negativi; quam ad adimplerionem præcepti po-
sitivi; nam ad hoc observandum necessarium
est aliquid facere; dare Vg. elemosynam, ad
præcepti elemosynę adimplerionem: actus dilac-
tionis proximi elicere, ad adimplendum præcepti
dilectionis proximi &c. At vero ad adimplerionem
præcepti

præcepti negativum, nil necessarium est agere; imò ne-
cessarium est, quod homo non faciat actionem, quæ per
tale præceptum prohibetur; quia per meram negatio-
nem, siue suspensionem actus prohibiti, tale præcep-
tum adimpletur: Ut non furaberis, per negationem
actus furandi; non occides, per suspensionem actus
occidendi: Et sic de alijs.

254

Dico primam conclusionem: Homo naturæ vi-
ribus, cum solo universalis Dei concursu, potest ali-
quod præceptum morale positivum adimplere, non
præceptam, quoad substantiam operis faciendo, citra
meritum vite eterne; et peccatum contra tale pos-
itivum præceptum evitando. Hæc conclusio satis
probata manet, ex dictis supra a num. 202. usque
ad 210. et sic ex ibi dictis probatur: nam homo
viribus naturæ potest dare elemosynam extreme
indigenti; proximum diligere; siue parentes hono-
rare, ut satis ibi manet ostensum; ergo potest natu-
raliter præcepta positiva, quæ illa fieri iubent ad-
implere; et sic peccata contra illa præcepta vitare. Pa-
tet consequentia: nam quod elemosyna v.g. in ta-
li circumstantia sit præcepta, nil addit intrinsecum,
ipsi elemosynæ secundum se, ratione cuius faciat
elemosyna magis difficilem, quam esset, si non
præciperetur.

preciperetur: ergo si homo in circumstantia, qua videtur
pauperem extreme indigentem, potest naturaliter
ei elemosynam dare; etiam potest illam facere,
prout preceptum, et sic illud preceptum elemosynae
adimplere. ergo potest faciendo falsam elemosynam,
peccatum contra preceptum de elemosyna facien-
da vitare; Et idem dico de alijs preceptis positivis
proximum diligendi, parentes honorandi. &c.

1255

Et confirmatur ex damnatione sententiae
Bay, cuius 29. propositio falsis est: Pelagianus
est error dicere, quod liberum arbitrium valet
ad vitandum peccatum vitandum: ergo deside est, quod
liberum hominis arbitrium valet, vitare naturae ali-
quod peccatum vitare; sed nullum magis valet
vitare, quam illud, quod opponitur precepto, quod
naturae viribus valet adimplere, rem preceptam,
ad substantiam faciendum: ergo si homo potest na-
turaliter rem preceptam, a preceptis positivis
moralibus facere; potest eius modi precepta ad-
implere, et peccata contraria vitare.

256

Huc addo conclusionem: quod dato, quod ho-
mo daret elemosynam, quando eius viget preceptum,

intest

in tempore videlicet extreme necessitatis; et illam non
 daret sic extreme indigent, propter honestatem ipsi-
 us eleemosynae; sed propter vanam gloriam, vel alium
 finem prauum: Et idem dico de illo, qui paren-
 tes propter finem vanitatis honorant, adhuc pesta-
 tem eleemosynam sic pauperi largitam faceret
 tanti precepto eleemosynae, quamvis alia, per va-
 nam gloriam, preceptum humilitatis frangeret.
 Et late probavimus tractu nostro de legibus a nu-
 m. 368. usque ad num. 375.

25)

Dico secundam conclusionem: homo in statu
 naturae lapsae potest viribus naturae, implere omnia
 precepta naturalia moralia, diuine accepta, hoc,
 vel illud & et omnia peccata, quae talibus preceptis
 opponuntur, vitare, absque merito vite eterne, solum
 cum Dei generali concursu ad summum. Probatur
 hae conclusio, eodem fundamento, et ratione, qua
 primam probauimus: nam nulla est assignabilis ra-
 tio, ad hoc ut possit homo naturaliter, egero sub-
 uenire, et parentes honorare; et non possit quodcum-
 que aliud preceptum morale eodem modo adimplere,
 si diuinum accipiat: ergo quod dicitur de vno,
 de quolibet diuinum eius ordinis debet affirmari.
 Et confia

Et confirmatur: idēo potest naturaliter homo im-
plere praeceptum honorandi parentes, &c. quia potest
naturaliter efficere rem praeceptam, parentes hono-
rando, et circa illud exerceendo hoc opus virtutis pie-
tatis; sed etiam potest facere rem quamcumque prae-
ceptam à quolibet alio praecepto morali. Ergo &c.

258

Et probatur: nam homo in statu pure na-
turae conditus, prout videtur in natura proportio-
natis, quodlibet praeceptum morale in decalogo con-
tentum obsequare: ergo et homo lapsus potest natu-
raliter suis naturalibus viribus, omnia praedicta
praecepta adimplere, et sic peccata eis opposita vi-
tare. Antecedens probatur: nam omnia prae-
cepta decalogi, vel sunt strictissime de lege na-
turae, ut vult Sanctus Thomas; vel sunt sal-
tem legi naturae valde congrua, ut vult Scotus in
2. distinct. 31. per totam. Tamen in omni sen-
tentia, hominem in omni statu ex se uniformi-
ter obligandi vim habent. Ut supra nam. 94. do-
cimus: ergo homo in statu naturae pure posset
illa naturaliter obsequare. Probatur consequentia:
quia tunc nullum gratiae auxilium tali homini
daretur

daretur, ex quo non esset elevatus ad finem su-
pernaturalem, ad quem consequendum auxilia gra-
tie hominibus dantur; ergo signum evidens est,
quod absque tali auxilio visibus naturae posset illa ob-
servare; alias fenestra, ad omnia illa adim-
plere, et nec haberet vires ad eorum adimpletio-
nem, nec Deus auxilia supernaturalia, quibus
posset, ei prestaret; quod impium est credere.

259

Prima consequentia probatur: nam ut sepius
supra docuimus, vires naturales hominis non sunt
extinctae, nec diminutae in aliquo per peccatum,
quod facultatem negativam operandi; ergo si
homo in statu purae naturae posset omnia praecep-
ta moralia adimplere; et peccata eis opposita vi-
tare: hoc idem est dicendum de homine in sta-
tu naturae lapsae existente; maxime cum nulla
obstet sufficientis fundamenti ratio.

260

Dico tertiam conclusionem: ad observa-
tionem cuiuslibet negativae praecipi, sive ut verius
dicam, ad eorum non transgressionem, non solum
non est necessaria aliqua gratiae elevatio, sed nec
concursus generalis primae causae: ut bene notavit
Guillelmus à Rubione in 2. distinct. 28. quest. 1. §. quan-
quantum

161

+ ad

quantum ad tertium. Probatur nam preceptum Vg. non
occidendi, per solam negationem occisionis liberam, siue
per formalissime non occidere, adimpletum; sed homo
potest sine concursu Dei non occidere: ergo potest tale
preceptum implere. Probatur: Ad negationem actus po-
sitivi occisionis non concurret Deus, concursu generali,
et communi, quod effectus positivus causarum secun-
darium concurret: patet; nam concursus Dei est ad
adiuvandam causam secundam ad agendum, non
ad non agendum: ergo non solum sine gratia, sed si-
ne causa prima concurrente, potest homo preceptum
non occidendi adimplere; et idem dico; et confir-
matur: nam per hoc precise, quod intelligatur suspen-
sio, tam ex parte Dei, quam ex parte hominis, intelli-
gitur non occisio posita in re; sed ad suspensionem
concursus non datam, concursus: ergo sine illo po-
test intelligi, et esse negatio occisionis, que est adim-
pletiva precepti.

262

Abque

Dico quartam conclusionem; homo vi-
ribus nature potest ~~atque~~ aliquo auxilio gratie, om-
nia precepta, que divisim posuit, naturaliter obse-
rare, etiam collectivè sumpta adimplere, et hoc non
solum potest physicè, sed etiam moraliter, per totum

Tempus

Tempus vite sue; licet cum magna difficultate: et con-
sequenter potest omnia precepta peccata talibus pre-
ceptis opposita vitare: extra meritum vite eterne. ~~hæc~~
Hæc conclusio est conformis eis, quæ supra a num. 24. et
infra docuimus; est que contra omnes fere Thomis-
tas, et Scotistas; ita ^{ut} solus noster Philosophus illam acu-
tissime defendat; disputando de gratia. artic. 4. Et
illam in hoc almo D. Bonaventuræ Collegio, in publi-
cis concertationibus Theologicis defendimus; vita que
fuit omnibus mirabilis, eoquod eam nunquam audie-

263. Hæc conclusio, si fallor, ita expressissime habe-
tur ab Scoto, ut oppositam non nisi contra eius men-
tem expressam possit defendi, in 2. Report. distinct.
28. quest. unica. in qua inquit; Utrum liberum arbi-
trium sine gratia possit cavere a mortalit' peccato.
Sic se habet titulus questionis. Resolvendo questio-
nem S. dico. num. 2. fol. 315. docet, quod vitare
peccatum, potest intelligi dupliciter; vel vitare pecca-
tum habituale, quod in anima per modum reatus ad
penam manet, actu peccati ^{actu} transito: et hoc modo, ne-
quit homo per liberum arbitrium cavere ab isto peccato,
sine gratia; quia peccatum habituale existens in
Anima

anima, nisi gratia accedat, à qua expellatur, nequit
ab anima ~~autem~~ per nullum opus naturae. Alio modo
potest queri, utrum homo possit evitare peccatum, non quod
iam commisit, quia ad praeteritum non est potentia, sed
committendum; ita ut per solum liberum arbitrium, abs-
que omni gratia possit evitare quemlibet actum pecca-
minorum, qui dicitur peccatum actuale, illum talem
actum non faciendum.

264

Et in hoc secundo sensu ^{versiculis} ~~vers.~~ de peccato

num. 5. fol. 376. sic ait: de peccato secundo mo-
do ut consistit in actu, dicitur, quod homo per
liberum arbitrium existens in peccato originali,

+ potest

vitare omne aliud peccatum consistens in actu;
quod late confirmat, dicens: sed dico de alijs pec-
catis occurrentibus ex tentationibus, quod adhuc

possibile est, per liberum arbitrium omnia talia
vitare mortalia; quia de quocumque, id est occu-

urrentibus, possibile est, ex naturalibus deliberare,

et iudicio existente completo potest voluntas recte eli-

gere; et per consequens, potest omne peccatum

occurrens ex tentatione vitare. Et refert se ad

dicta in 2. distinct. 2. quest. 3. §. ad tertiam ques-

tionem. num. 27. fol. 296. Quod late prosequitur dicta

confirmant

76

confirmando, et impugnando Henrici sententi-
am, que asserit posse quidem singula diuisim vita-
re, non tamen omnia collatiue: ergo ex mente Sco-
ti nulla conclusio habetur.

265

Et confirmatur ex eodem Scoti: qui versi-
cul. contra. subnum. 4. sic predicat sententi-
am Henrici impugnat: qui potest resistere mul-
tis (supple. tentationibus) diuisim, si non occurrat
quod semper unum illorum, equaliter potest resis-
tere uni, et omnibus: sed quibuscumque occu-
rentibus tentationibus, non potest haberi ple-
nus consensus simul, nisi unus; qualis requi-
ritur ad peccatum mortale; igitur equaliter po-
test resistere omnibus, sicut uni. Hoc idem la-
tissime patet Scotus contra Henricum in 2.
distinctione Oxoniensi. eadem ~~tractatione~~ ~~28~~ questione eni-
m unica. §. contra. etas. diuisam. num. 5. foli-

ne 28

913. Et clarius in 2. distinctione. 7. quest. unica. §.

quantum ergo. versio. potest tamen. num. 28.

fol. 518. ergo quod possit singula peccata vitare
diuisim, et non collatiue, apertissime est contra
Scotum.

266

Pursus in eadem questione: §. ad questionem.
folii

folio 915. sicut: ad questionem potest dici, quod pec-
catum vno modo potest accipi, pro ipso actu elicitio di-
formi, loquendo de peccato commissionis; alio mo-
do pro macula, que remanet per actum elicitum
& Secundo modo dicto, quod liberum arbitrium
non potest ex se cauere omne peccatum mortale, pro
statu isto; quia anima sine gratia, aliquo peccato
maculatur, vel originali, vel actuali, a quo non
liberatur, nisi per gratiam: ergo ex mente Sco-
la licet homo pro statu isto non possit sine gra-
tia cauere, nisi liberari a macula, que habitua-
liter manet in anima, transacto peccato actuali;
tamen potest omne peccatum actuale vitare, ut
dicitur contra Henricum ibidem probatur

267

Probatur dicta nostra conclusio ratio-
ne eiusdem ~~loci~~; ex. 2. num. nostro 264.
citata: homo non tenetur, precepta Deuote
alio modo, quam possit per liberum arbitrium:
quia nihil precipitur a Deo, nisi quantum possi-
bile est. Deus enim nihil precipit implere se-
cundum Sanctos, quod est impossibile: sed ho-
mo tenetur ex lege nature, et ex precepto Dei
omnia precepta moralia adimplere, non solum

diuini

diuiniue, sed etiam collectivie: ergo potest homo per li-
berum arbitrium, omnia precepta moralia collecti-
ue adimplere, et peccata eis opposita vitare.

268.

Et confirmatur ex dictis supra num. 216.
nam intelligibile est, quod homo possit nature vi-
ribus, hoc preceptum determinatum servare; et
illud, et illud, et sic de alijs; et quod omnia
collectivie servare non possit: ergo &c. Et roboratur:
quia nullo alio modo data in homine potentia,
ad collectionem alicuius multitudinis, nisi quia da-
ta in ipso potentia ad omnia singularia sub
tali collectione comprehensa; ergo qui habet poten-
tiam ad servandum quodlibet preceptum diuini,
habet potentiam ad omnia collectivie servanda;
non simul, sed successivie, et prout quodlibet eorum
se offert observandum.

269.

Et roboratur: nam si homo non possit obser-
vare omnem collectionem preceptorum moralium, ne-
cessario deveniendum esset ad unum, quod observare
non possit, ratione cuius tota illa preceptorum collec-
tio sibi non observabilis foret; ergo statim non possit,
quod omnia diuiniue possit servare precepta; et non
omnia collectivie: quod sic explico; homo potest obser-
vare,

¶
Decem

observare primum, et secundum, et tertium, et quar-
tum, et usque ad nonum, et ad decimum deveniendo;
per quatuor. Aut potest illud observare, aut non; si pri-
mam; ergo potest etiam illam collectionem servare;
patet: nam illa collectio solum ex illis ~~partibus~~ com-
posita; si non; ergo non valet omnia illa divisim a-
dimplere: ergo dicendum necessarium est, quod si poterit
divisim omnia observare; potest etiam collectivè,
nam aliud est intelligibile.

270

Respondet huic nostræ rationi quidam
acutissimus Scotista, in suis manuscriptis, quod
bene verum est, quod homo quodlibet præceptum di-
visim sumptum potest servare naturaliter, si deter-
minate quodlibet sumatur; sed non inde bene in-
ferre, quod possit omnia collectivè servare; nam
observatio collectionis non solum dicit observanti-
am singulorum, sed exclusionem alterius præ-
cepti vage sumpti, et accepti; unde potest homo
hoc primum determinate sumptum adimplere,
et secundum, et tertium, et quartum, et sic de
alijs. Ceterum necesse est moraliter, quod aliquod
eorum non servet; non determinatè hoc, vel illud,
sed unum, vel alterum vage. Unde ut argumentum
concluderet

concluderet, debet sic affirmari: homo potest
quodlibet præceptum determinate, et vage servare:
ergo potest ~~omnia~~ ~~servare~~ ~~servare~~: non tamen in-
feratur, hoc determinate valet, et illud &c. ergo
omnem collectionem ex his valet.

221 Quod confirmat infantia: supponendo quod
si quinque ~~quingue~~ homines solum essent in hoc clauso gym-
nasio, et quod dum unus eorum clauderet tantis-
per oculos ei ~~maueretur~~ ~~pallium~~; certum
esset tunc, quod neque hic homo determinate po-
set dicere, quod ei ~~pallium~~ abstulit, neque ille
determinate, neque tertius, neque quartus; et ta-
men certissimum foret, quod aliquis vage ex
~~eorum~~ ~~eorum~~, vel iste, vel ille, vel alter &c, ei ~~sublatum~~
est pallium: Ergo optime stare potest, quod ho-
mo possit hoc præceptum determinatum servare,
et illud etiam determinate, et illud, et sic
de alijs, et quod aliquod eorum vage, vel hoc,
vel illud, vel illud non possit servare.

222 Sed hanc doctrinam saluberrimam esse,
aliud enim sic intendam probare: talis ~~homine~~, quod ille
est, cui sublatum est pallium, non scit, nec cognos-
cat determinate, quis illud sibi abstulit, licet
vage cognoscat, quod talis, vel talis eorum, qui in
Gymnasio

Gymnasio exant, illud sibi abstulit; et aliud est,
quod vere, et realiter non sit determinate falsum, qui
pallium sustulit: ~~nam~~ nam hoc est impossibile,
quod sibi auferatur pallium ab uno, et quod non
ab uno sit determinate pallium sublatum.

273

Vnde hoc exemplum sic contra ipsum re-
torquens: in tali hypotesi non posset verificari,
quod primus determinate non sustulit pallium,
neque secundus, neque tertius, neque quartus, quia
necessario aliquis eorum determinate fuit, qui
pallium furaui; ergo si posset verificari de quo-
libet diuisim, hic determinate non furaui illud;
neque sic secundum signando; Et sic de alijs;
verum sine dubio fuit, quod neuter eorum
pallium sustulit, quod est contra Hypotesin
casus: ergo nec de tota illa collectione posset verifi-
cari, quod omnes determinate indemnes sunt
a furto, licet de nullo in particulari cognosca-
tur, quod falsum fuerit peccator.

274

Vtensio nobis nostra ratio, et oppo-
sitio de falsitate, convincitur: ~~nam~~ intelligibile est
quod ~~meritum~~

+ decem

+ decem

+ in

Chimæicum, et impossibile, quod homo servet
de facto ~~decem~~ præcepta decalogi (de his enim
potissime est contraria) quolibet diuini ad
implendo; et quod totam illam collectionem, que
ex illis ~~decem~~ præcipit conuagat, non servet, et
adimpleat: eas intelligibile est, et falsum, quod
omnia possit diuini seruare, et adimplere;
et quod totam collectionem, que ex illis conuagat,
non possit successive seruare. Antecedens est per
se notum: nam si totam collectionem non ad-

+ dictis

impleat, esset propter alium præceptum trans-
gressionem, siue violationem; sed supponimus,
quod omnia diuini adimpleat, et servet: ergo
nullum eorum transgreditur, et sic omnia collectivè
seruat; qui quolibet diuini adimplet.

275

Prima consequentia probatur: nam si
curse habet actus ad actum, ita se habet pro-
portione seruata, potentia ad potentiam; sed
ex obseruatione actuali omnium præceptorum de-
calogi, diuini sumptorum, inferitur euidenter
obseruatio actualis totius collectionis, que ex illis
singularibus conuagat, et constat; ergo ex potentia
obseruandi quolibet ex illis diuini, inferitur infalibilia
potentia

potentia ad conservandam totam illam collectionem.
 Exemplo res clara fiet: suppono, quod tan-
 tum sint quatuor combustibilia in hac aula, et unus ignis, qui possit quodlibet
 eorum combustibilem seorsim comburere: si de
 facto talis ignis primum, secundum, tertium, et
 quartum unum post alterum cremaret; evidenter
 sequeretur, quod omnia combustibilia, que sunt
 in hac aula collectivè sumpta actualiter a tali
 igne cremata, siue combusta sunt: ex eo quod
 possit talis ignis quodlibet ex illorum combustibili-
 um cremare, siue comburere: inferatur evidenter,
 quod possit omnia talia combustibilia collectivè sum-
 pta successivè comburere: ergo à simili qui potest om-
 nia precepta decalogi vitibus naturæ servare unum
 post alterum, sequitur evidenter, quod totam illam
 collectionem preceptorum servare non simul sum-
 pta, sed successivè unum post aliud: patet ista
 consequentia; nam si de facto illa servaret, unum
 post aliud; sequeretur, quod omnia de facto essent
 servata: ergo ex eo quod possit unum post aliud
 servare, sequitur, quod totam illam collectionem pos-
 sit servare.

Responder

217

Respondeo predictus Scotista, quod licet ex observa-
tione actuali, et in exercitio posita omnium precep-
torum diuini acceptum, necessarium inferatur,
quod tota preceptorum collectio est observata; non
tamen ex eo quod possit homo omnia diuini acce-
pta seruare; sequitur, quod possit totam illam co-
lectionem adimplere, et nullam aliam ratio-
nem assignat, nisi quia iam sequeretur, quod
posset homo totam collectionem preceptam seruare.
Mirabilis profecto solutio: In qua datur pro ratione
questio, que defendari debuerat: nam si argumen-
to euidenti liceret hoc dare responsum; neque conse-
quentiam: quia ex illa deducitur, falsum esse,
quod defendo, ad quod demonstrationes deserui-
rem? Unde probanti hominem esse rationalem, siue
posse ratiocinari, ex eo quod actualiter ratiocinat; por-
ro respondere similiter, concedo, quod ratiocinat;
Et nego, quod possit ratiocinari, quia iam seque-
retur falsum esse, quod defendo, videlicet homi-
nem non posse ratiocinari.

218

Et confirmatur ulterius: nam ~~ex~~ possibile
posito in esse, dummodo alteri non sit impossibi-
le, nullam sequitur inconueniens: sed possibile est,
quod

quod homo. omnia praecepta moralia nullo modo excludit.
Si uisim unum post aliud sequi: ut ipsi aduersarij
fatentur: ergo ex eo quod talis possibilitas reduca-
tur ad actum, siue ponatur in esse, maxime cum prae-
cepta ipsa, nec res ab illis praeceptis inter se non sint
impossibiles; nullum sequitur inconueniens: sed
ex eo quod ponatur in esse omnium praeceptorum ob-
seruatio, licet diuisione, et separatim, sequitur impos-
sibilitas, quod homo possit illa omnia collectivè ser-
uare: ergo nullum est inconueniens sequutum ex
proposita conclusione, et doctrina.

219

Dixi consilio de possibili posito in esse, dummodo
alteri non sit impossibile; quia licet de uno po-
ssibili posito in esse, nil contradictionis, vel inconue-
nientis sequatur, potest tamen sequi illud inconueni-
ens, ex eo quod ponatur in esse aliquod possibile, quod
alteri esse impossibile, etiam in esse posito: ut bene
notauit Scotus in 1. dist. 39. quest. unica. S. ad ar-
gumenta. vltim. dico. subnum. 28. fol. 1314. Nam
possibile est, me sedere, et possibile est, me non sedere;
et tamen posita uno in esse, non est possibile, quod
alterum, quod est sibi impossibile, pro eodem nunc
in esse ponatur. Quod autem res praecepta non sint
inter se impossibiles, patet euidenter: ergo si
non

non sunt impossibiles, et omnes sunt possibiles,
nullum est inconueniens, quod omnes in esse ponentur
ab homine, et quod ab homine omnia diuiniue fiant:
ergo et collectivè non simul, sed unum post aliud.

280

Secundò probatur conclusio nostra auctoritati-
bus: Spiritus Sanctus Deuteronomij capit. 30.
sic populo Israelitico loquitur: mandatum hoc,
quod ego precipio tibi, hodie non supra te est. Et
loquitur de vineariis Domini mandatis, et patet
ex textu: ergo si nullum mandatum Dei est su-
pra hominem, nec diuiniue, nec collectivè accep-
tum, potest homo viuis naturæ, absque gratia
Dei adimplere: probatur, ex sequentibus verbis,
Ubi sic ait, non est supra te, neque in caelo situm,
ut possis dicere; quis nostrum valet ad coelum
ascendere, ut deferat ad nos illud, ut audiamus,
et taliter utque opere compleamus? ergo taliter est in homi-
ne, (hoc aut) in eius potestate totam legem adimplere,
et mandata eius seruare, quod sine eo, quod ali-
quid gratiæ ei offeratur, de caelo, viuis naturæ
omnia collectivè adimplere potest. Patet ista conse-
quentia, ex glossa supra predicta verba, quæ sic
ait: id est mandata Dei moderata, et temperata
sunt

sunt humanis viribus. Et Theodoretus ibidem: ob-
servandum legum facilitatem subicit oculis.

281 Rursum probatur, ex Tridentino sess. 6. cap. 11.
ubi ait: impossibilia non iubet; quod ex verbis Chri-
sti Domini, Math. cap. 11. confirmat: regnum meum
suaue est, et onus meum leve. Sed nimis grauis,
et onerosa esse Dei praeceptorum collectio, si nobis
impossibilis foret; et praecipiens Deus illam obser-
uari, impossibile quid nobis iuberet? ergo nec hoc con-
tra concilium dicatur; facendum est hominem viri-
bus naturae posse omnia Dei praecepta moralia tam
faciliter quam collectivae servare. Hic idem docet
ibidem, canone 18. his verbis: siquis dixerit Dei prae-
cepta homini, etiam iustificatio esse ad observand-
um impossibilia, Anathema sit.

282 Rursum haec est propositio 4. damnata ab Inno-
centio in Bulla cum occasione, data Romae, apud
Sanctam Mariam. Anno 1553. Aligua Dei praecepta ho-
minibus iustis volentibus, et conantibus secundum
praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia, de-
est quoque illis gratia, qua possibilia fiunt. Ergo op-
posita est defide. Rursum haec est propositio 54. Bayli-
finiense, haec sententia Deum homini nihil impossibile
praecipere

precepisse, falso tribuitur Augustino; cum sit *Platij*.

Exo. de

282

Unde Augustinus lib. de duabus animabus,

cap. 12. peccati deum teneri aliquem, quia non fecit, quod facere non potest, summe iniquitatis, et insanie est. Et lib. 1. Retractationum cap. 9. magis

tum, quod cavere non potest peccatum non est:

ergo ex mente Augustini, peccati deum hominem

arbitrari, quia totam preceptorum collectionem non servat, si illam servare non potest, summe iniquitatis, et insanie est.

283

Respondent aliqui ex nostris: quod omnes

predictae rationes, ex Scoto desumptae, optime probant, quod homo naturae viribus possit totam collectionem moralium preceptorum adimplere physice, ex eo quod quodlibet eorum, nec tota eorum collectio vires physicas naturaliter hominis non excedat; non tamen exinde inferatur, quod possit moraliter omnia sine gratia servare:

Nam potentia moralis super physicam addit liberam expeditionem potentiae taliter, quod illa, quae eam impedire possunt, absint, et adiuvantia praesto

sint,

sint, et advenit. Et cum tot impedimenta experiantur
homo, ad bene operandum, et precepta adimplenda
ex carnis infirmitate, ex modo, et demonio aduersan-
te, licet homo possit physice, non bene inferatur, quod
etiam possit moraliter.

284

Sed quis non videt hoc esse manifestum effu-
gium? Nam eadem potentia, qua potest homo natura-
liter servare quodlibet preceptum, diuine acceptum,
potest et omnia collectivè servare; sed non solum phy-
sice, sed etiam moraliter potest homo viribus sua-
turque servare quodlibet preceptum morale diuine; ut ip-
si aduersarij fatentur: ergo non solum physice, sed et
moraliter potest viribus naturæ, omnia precepta
naturalia collectivè servare. Maior omnibus rationi-
bus pro nostra conclusione adductis potest probari; nam
omnes equè de vna, et altera potentia probant.

285

Et nihilominus probatur: ille habet potentiam mo-
ralem liberam, et expeditam ad aliquid faciendum;
qui si tale cum deberet, non faceret, peccaret; sed si
homo non observaret quodlibet preceptum natura-
le morale, et omnia collectivè, peccaret, ut est
manifestum: ergo non solum habet potentiam
ad

ad observanda omnia talia praecepta divini-
 et collectivè physicam; sed etiam moralem: maiora
 ter, nam eatenus qui breviarium non habet, non
 peccat, si non recitet divinum officium, ad quod
 tenetur; quatenus moraliter non potest sine brevia-
 rio divinum officium recitare, sed physicè sua natu-
 ra attenta id physicè possit: ergo ad hoc ut aliqua omis-
 sio, siue commissio sit imputabilis ad culpam, non solum
 requiritur, quod habeat potentiam physicam ad illam vi-
 tandam, sed etiam moralem: ergo si homini impu-
 tatur ad culpam, quod totam collectionem praecepto-
 rum non servet, evidens est, quod possit illam ser-
 vare, non solum physicè, sed etiam moraliter.

286

Dico quintam conclusionem: etiam quando
 concurrebat gravi, imò gravissima demonis, carnis,
 vel munditiae tentatio potest homo viribus natu-
 rz, absque aliqua gratia elevari, taliter tenta-
 tionem vincere, licet cum magna difficultate, et
 praeceptum quodlibet divini, siue collectivè adim-
 plere, et peccatum quodlibet mortale contra tale prae-
 ceptum vitare, absque merito vite gerere: haec conclu-
 sio est, contra omnes Scotistas, Monte Piloro excep-
 to; illam tamen defendunt. Ricardus articulo 2. con-
 tra.

contra Lutherum & Instantur. versic. Hec
confirmatio: Sententia Platoni lib. 2. de iustificatione
cap. 4. et 13. Molina in concordantia questi. 14. arti-
cul. 13. disput. 19; proinde citatur Q. Thomas prima
secundae. questi. 109. artic. 5. et 8. et questi. 11. artic. 1. et
questi. 8. artic. 3. Ricardus in 2. dist. 28. artic. 2. questi. 23.
Epiphanius in 2. dist. 28. questi. 1. artic. 4. Guillelmus a Rubio-
ne in 2. dist. 28. §. quantum ad tertium. Nam que pro-
babilem iudicat Suarez lib. 1. de necessitate gratiae cap.
24. num. 9. fol. 336. ubi ait: oppositum non posse proba-
ri efficaciter ex Sanctis Patribus, et concilijs.

281 Hec conclusio expresse habetur ab Scoto, in
2. Report. dist. 28. questi. unica. §. dico. versic. de pecca-
to secundo modo. num. 3. fol. 336. numero nostro 264.
iam relatus; ubi sic ait: sed dico de alijs peccatis occu-
rentibus ex tentationibus, quod adhuc possibile est,
per liberum arbitrium omnia talia vitare mortalia:
Et reddit rationem efficacissimam; que talis est: quia
de quocumque (peccato videlicet) occurrentibus (supple,
qualibuscumque tentationibus) possibile est, ex natura
liberis deliberare, et iudicio existente completo, potest
voluntas recte eligere; et per consequens potest omne
peccatum occurrens ex tentatione vitare. Quid pro nostro
Sententia

sententia clarius?

288

~~288~~
corinth.

Probatur primo conclusio ex illis Apostoli verbis:
~~Quintus~~ cap. 10. fidelis est Deus, qui non patie-
tur vis tentari, supra id, quod potestis: Ergo ad suauem
Dei providentiam ordinis naturalis expectat, quod
Deus non permittat, nos tentari supra id, quod viribus
naturae possumus: ergo potest homo naturae viribus quam-
libet tentationem quantumcunque magnam viri-
bus naturae superare; et quodlibet peccatum mortale
contra quodlibet morale preceptum vitare.

289

Et confirmatur ex Dno Bernardo; qui sermone
in quadragesima lucra E. fol. 25. sic ait: verumta-
men in nobis est, si vinci volumus, et nemo nostrum
in hoc certamine deficiunt invictus, sub te est, homo
appetitus tuus; et tu dominaberis illius. Dnes. ann.
more. potest inimicus excitare tentationis mo-
dum; sed in te est, si volueris dare, sive negare
consequi: ergo ex mente D. Bernardi potest homo
si vult, quamlibet tentationem vincere, et quodlibet
peccatum vitare: Ergo &c.

290

Probatur ratione Scoti loco citato: qualibet
tentatione occurrente, potest naturaliter homo delibe-
rare, et advertere plena deliberatione, et advertentia,
malum

malum esse prestare tentationi consensum, et bonum esse, non conformiter ad illam operari: ergo potest voluntas hominis naturaliter velle ~~ferre~~ dissentire, et negando consensum; et bonum abintestini propositum prosequi, et operari. Antecedens est certum: nam si homo non haberet plenam advertentiam, qua cognosceret malum vitandum, et bonum faciendum, non peccaret mortaliter. Unde Aug. Lib. 22. contra Iulianum Manicheum cap. 44. sic ait: qui in ebrietate commisit incestum, culpandum esse non quantum incestus, sed quantum ebrietas meretur. Et non alia ratione, nisi quia ebrius non habet plenam advertentiam mali, quod operatur.

291 Minor probatur: nam si voluntas non posset sua natura attendere se conformari iudicio pleno et perfecto intellectus sibi proponenti bonum esse, non prestare tentationi consensum, vel non esset naturaliter libera, vel esset naturaliter mala; ut expresse docet Scotus in 3. dist. 21. quest. unica. §. de primo. versic. dico igitur. Subnum. 11. fol. 654. cuius hec sunt verba: nihil potest intellectus recte dicere, in quod dictatum non possit voluntas

voluntas naturalis, naturaliter tendere; alias vo-
luntas esset naturaliter mala, vel saltem non libera.

Quod non esset libera patet; nam potentia libera
est, quae posita omnibus requisitis ad agendum, potest
pro suo libito agere, vel non agere. Quod esset mala
exinde inferitur, quod necessario vellet malum, et
non bonum.

292

Et confirmatur: nam in tanto quantum
cumque tentatione magna, vel homo peccat ei pre-
benda consensum, vel non: patet; quia inter pecca-
re, vel non peccare, non datur medium: si primum:
ergo absolute physice, et moraliter potest homo vi-
tiae naturae, non prebere tentationi consensum:
patet; quia nullus peccat in eo, quod physice et
moraliter vitare non potest: Et supra num. 282.
manet ortentum: si secundum evertitur ques-
tio, quia nos solum defendimus, quare non pec-
care: eadem. Et idem dicendum est, de omni
tentatione collectivae sumpta, ac de qualibet seor-
sim accepta, propter rationes, quibus conclusio-
nem precedentem probavimus.

293

Secundo probatur nostra conclusio, ratione
meo videri evidenter quia, qua hanc eandem con-
clusionem in publicis concertationibus usus fui,
et nil

et nil roboris apparuit contra illam: Si aliqua tentatio iudicanda esset magna, maxime illa in qua vita, honor, et omni^e naturalis commodu^m euidentissime periclitatur; sed hanc preest homo viribus nature vincere, absque aliquo gratis dono: ergo et nem. Maior est euident, vel si non, alia fortior asionetur.

294

Minor in qua est difficultas à paritate rationis euidentissime probatur: homo infidelis ad defensionem sui erroris se exponit morti, illam amplectendo, sufferendo verbera, ludibria, et incommoda magna, ita ut patiatur se ignibus sibi applicatum cremari, ut experientia est manifestum; non possumus dicere, quod Deus illa auxilia prestat ad huiusmodi mala sufferenda; alia Deus auxiliaret ad malum, quod est blasphemum; imò concedendum est, quod sufficientia auxilia ei non denegat ad suum errorem deponendum, quibus intellectus suus illuminatur, ut videat se falli in sua secta, et errore. Deus enim illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum: Iohann. cap. 1. et eius voluntas inflammatur: ergo ad non frangendum legem Dei, et suam fidem seruandam homo

homo viribus naturæ, hæc omnia potest absque aliquo Dei
auxilio, et gratia. Patet consequentia; nam si illud
potest ille ad tuendum errorem, quanto magis poterit
Catholicus ad legem Dei, et veritatem servandam?

Argumenta contraria.

295

Primo arguitur contra nostram primam, et se-
cundam conclusionem: num. 254. et 255. paritas:
in qua posuimus: quod homo in statu naturæ lapsæ potest
vires naturæ, omnia præcepta moralia naturalia ob-
servare, divitiis, et peccata eis opposita vitare: ~~et~~
auctoritatibus sacre scripturæ: Paulus enim ad Roma-
nos cap. 7. num. 23. sic ait: video autem aliam
legem in membris meis, repugnantem legi mentis
meæ, et captivantem me in lege peccati: quæ verba
commentari intelliguntur a Sanctis Patribus, de
concupiscentia effrenata carnis, quæ pugnat adversus
spiritum, et rationem: Et statim subiungit Apo-
stolus: infelix ego sum: quis me liberabit de corpo-
re mortis huius? et respondet: gratia Dei per Iesum
christum Dominum nostrum: ergo sentit Apostolus,
quod nemo in tantis periculis constitutus potest exiri
a lege

a lege peccati, siue morte eius, nisi Dei gratia, et
auxilium per Spiritum Dominum ei adiuvet, et
liberet.

296

Quintus Sapientie octavo dicitur: nemo po-
test esse continens, nisi Deus dederit. Et Jacobi
cap. 3. 7. 8. dicitur: natura bestiarum domita
sunt a natura humana; linguam autem nullus
hominum domare potest: ergo nullus potest naturali-
ter, nec esse continens, nec linguam domare, ni-
si Deus dederit auxilium gratie. Et roboratur ex
verbis Christi Domini Luc. 17. impossibile est, ut
non veniant scandala, et autem illi per quem veni-
unt. Et Math. 18. num. 6. necesse est, ut veniant
scandala; verumtamen ut homini illi per quem
scandalum venit. Sed si homo viribus sue nature
posset scandalum evitare, et preceptum de non
prebendo alijs scandalum adimplere, non esset
necessarium, nec impossibile, quod scandala non
evenirent: ergo necessario fatendum est, quod im-
possibile omnino est homini auxilio gratie desti-
tuto, omnia precepta moralia collectivè, neque di-
visivè adimplere, et peccata eis opposita vitare.

297

Nec valet dici, quod si homo non posset totam
legem

legem sine gratia adimplere, non peccaret, ea non
 adimplendo: non ea verbis Christi Domini vela-
 tis constat, quod scandala de quibus loquitur, sunt
 peccaminosa, et mala, cum utrobique dicat: Ve autem
illi, per quem scandala veniunt. Et tamen ait scan-
 dala predicta necessario evenire, ita ut impossibile sit
quod non eveniant: ergo etiam si ~~hominis~~ viribus
 naturae impossibile sit totam legem collectivè ad-
 implere sine gratia; Utare potest, quod peccet,
 illam non obsequando.

298

Respondet ad primam auctoritatem, con-
 cedendo, quia concupiscentia effrenata carnis mul-
 tum alit, et inclinat ad peccatum. ceterum nu-
 llam necessitatem peccandi homini imponit: quod
 si captivus in lege peccati, hoc non est violentiam,
 siue coactionem spiritui inferendo, ex qua homo non
 peccaret; sed quia multum ad peccatum inclinat; et
 quando Spiritus dicit interrogativè; quis me libe-
rabit a corpore mortis huius? et respondet, gratia
 Dei; non est quia sine illa per naturae vires non pos-
 set liberari. Licet difficultes, ut diximus, in predic-
 ta nostra conclusione; sed quia frequentius homi-
 nes concupiscentie suae se libere submitteant, nisi
 a Dei

a Dei gratia, et auxilio adiuuantur: vel quia
ut docet noster Hilarius loco citato: loquitur ibi Apo-
stolus de liberatione certa, et infalibili, a concu-
piscencia peccati, de qua nemo potest esse certus,
nisi Dei gratia, et eius revelatione intercedente.

299

Ad secundam, et tertiam auctoritatem re-
spondeo; quod nemo potest esse continens infali-
biliter, nec infalibiliter linguam domare, siue
frenare, sine Dei gratia, ut ait Hilarius; vel quod
nemo potest esse continens sicut oportet, nec sicut
oportet cum merito vite eterne, sine gratia est
verum, sine tali merito, sed absolute quoad
substantiam operis, est falsum, et hoc est, quod
ibi intendit Apostolus, et non aliud.

300

Ad auctoritates autem ex Luca 12. et Ma-
thei 18. respondeo primo, ex Hilario apud cate-
nam auream, quod Christus Dominus loquitur ibi
de scandalis crucis, et passionis eius, quod ex suppo-
sitione decreti de Christo Domino mortuo in cruce,
necesse est ut veniant, scilicet quod impossibile fo-
ret, quod eius mors Iudeis scandalosa non eveni-
ret, iuxta illud illud Apostoli 1. Corinth. cap. 1. Nos
predicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem
scandalum.

Ad aliam auctoritatem ex Luc 11. respondet
 Theodoretus, in catena aurea: necessitas ista sorti-
 tur originem ex libero arbitrio; videns enim
 Dominus qualiter homines incurrunt malo, nec
 proponunt aliquid boni; dicit, quod quantum est ex
 consequentia eorum, quae videntur, necesse est, con-
 tingere scandala; sicut si Medicus quemquam
 mala dieta ventrem, dicat, necesse est, hunc
 egrotare: ac si dicat, si homines nolint se emenda-
 re, et à vitijs auertere, necesse est, ut scandala eve-
 niant, et impossibile est, quod aliter fiat, non
 absolute, sed ex suppositione, quod nolint se co-
 rrigere. Unde ex praedictis locis nil contra nos in-
 fertur.

Unde distinguo minorem: si homo posset vi-
 ribus naturae scandala, et peccata vitare, et si-
 lum legem adimplere, non esset impossibile ab-
 solute, quod scandala non evenissent; concedo
 minorem: non esset impossibile, quod non evenissent
 scandala ex suppositione, quod nolit homo, cum
 posset, ita vitare, nego minorem, et similiter conse-
 quentiam: quod ~~tunc~~ ad scandala vitanda homo
 egeat speciali gratia. Unde nego, quod stare possit,
 quod

Vide licet

+ Valeat

quod homo ex se praecepta adimplere non potest, et quod
et illa adimplenda teneatur.

304

Secundò arguitur auctoritatibus conciliorum,
et Patrum: si homo licet difficultè Dei praecepta mo-
ralia posset adimplere, posset licet non facile omnia
praecepta servare; sed hoc damnatum est in Nelyu-
tano concilio, canon. Si ergo non est dicendum. Ma-

ior ex se patet; minor probatur: ex verbis concilij Sa-
ci, quae talia sunt: quicumque dixerit ideo nobis gra-

tia iustificationis dari, ut quod facere per libellum

divinum iubemus, facilius possimus implere per

gratiam, tamquam et si gratia non daretur, non

quidem facile, sed tamen possumus, etiam sine illa

implere divina mandata, Anathema sit ergo. &c.

305

Nec valet dici, quod ibi loquitur concilium de
adimplitione praeceptorum, sicut oportet, ut per talem
observationem mereamur; non autem de observa-
tione praeceptorum, citra meritum, quae fieri potest
rem praeceptam, quò ad substantiam faciendo, quod
satis est, ut non peccet; nam concilium loquitur de
observatione, quae fit ad vitandum peccatum; in qua
nullum datur meritum; nam ibidem in epistola Patrum

Concilij

concilij, quæ in epistola 89. August. habetur, sic res de-
claratur: Unde satis apparet, quod ad non peccandum,
quaminus esse non dubitetur arbitrium voluntatis; eius
tamen potestas non sufficit, nisi adiuvetur infirmi-
tas. ergo loquitur concilium de observatione præcep-
torum, quæ non excuset à peccato.

306

Respondes, quod sacrum ~~et~~ Militarium
concilium loquitur de observatione præceptorum Dei,
quæ fit ex intentione mandantis, cum merito vite
eternæ, ad quam observationem necessariam esse
gratiam, et charitatem, supra num. 249. ex Sco-
to docuimus: et quod hæc sit mens genuina concilij,
patet; nam damnat, posse præcepta ab homine obser-
uari sine gratia sanctificante; quod requirit intelligi,
nisi in predicto sensu quatenus ~~videlicet~~ ^{id est} ex inten-
tione Dei mandantis ea adimplere, adimplen-
tur; quod verissimum est: Non vero de observa-
tione præceptorum, quæ fieri potest faciendo solum
præceptam quodam substantiam, licet sine merito
vite eternæ, ut ibidem Scotus num. 250. probauimus.

307

Ad secundam auctoritatem ex eodem concilio:
respondes, quod non peccare, stat dupliciter, vel solum
peccatum

30

peccatum contra praeceptum vitandum; vel ipsum
peccatum vitare cum merito; et ad hoc docet con-
cilium, quod non sufficit in nobis liberum arbitri-
um, quod verissimum fateor: non tamen vult con-
cilium, quod ad vitandum praecise citra meritum pecca-
tum, non sufficit in nobis liberum arbitrium: quod
patet evidentissime: Nam definitum est de fide con-
tra Michaelem Bayum, quod liberum arbitrium
ex se valet absque gratia, aliquod peccatum vita-
re, ut supra num. 255. docuimus: quia haec est pro-
positio 29. Bayi damnata: Pelagianus est error di-
cere, quod liberum arbitrium valet ad vllum pecca-
tum vitandum: ergo concilium praedictum non lo-
quitur in sensu huius sententiae damnatae, sed
in sensu a nobis explicato quatenus videlicet,
non peccare, siue peccatum vitare coniungitur
cum merito.

308

Sed contra dices: homo nequit viribus natu-
rae, nec vitam eternam promereri, nec iuste vivere:
ergo nequit omnia praecepta, nec aliquod eorum ser-
uare: Antecedens expresse habetur ex Tridenti-
no, sess. 6. canon. 2. ubi sic dicitur: Siquis dixe-
rit ad hoc solum divinam gratiam per Christum
Iesum

Iesum dari, ut facilius homo iuste vivere, ac
vitam eternam promereri possit; quasi perli-
bentem arbitrium sine gratia utrumque, sed esse
tamen, et difficile possit, anathema sit. Consequen-
tia probatur: nam homo, qui precepta Dei adimplet,
vivit iuste, sed nequit vivere iuste sine gratia; ergo ne-
que precepta adimplere.

310

Respondes, distinguendo antecedens, quoad
secundam partem: Homo non potest iuste meritorie vi-
vere sine gratia, concedo: non potest vivere iuste le-
galiter sine gratia, nego antecedens: Et similiter con-
sequentiam. Iustitia enim ut vere dicitur Philosophus
notavit, est duplex, alia que meretur; et hec
sine gratia dari non potest; alia legalis, qua
conformiter legi operamur, eius precepta adim-
plendo, et hec gratiam non requirit. Ad eius au-
tem probationem. Et Tridentino eadem distin-
tione respondeo; non enim loquitur concilium
de iustitia legali, qua quis iuste vivere potest,
precepta legis adimplendo, citra meritum vite
eternę; nam hec sine gratia potest fieri; sed
de iustitia, que fundat ius ad hereditatem
beatam;

beatam; quæ sine Dei gratia nobis est impossibilis.

Et per hoc patet ad reliquum argumenti.

311

Ad secundam auctoritatem ex eodem concilio respondetur; quod concilium loquitur ibi de observatio-
ne præceptorum, quæ est dispositio ad gratiam sanc-
tificantem, tamquam meritoria. Solum de congruo ip-
sius gratiæ: et ad observanda præcepta hoc modo, scili-
cet, cum merito, docet petendum esse a Deo auxilium,
quo adiuti possimus; quod verissimum fateor: non vero
loquitur de observacione præceptorum quoad substantiam,
quæ fieri potest sine merito vivens nature. Et sic nil contra
nos.

312

Tertio arguitur Auctoritate Sanctorum Patrum,
qui hanc nostram nostram sententiam videntur, ut
Pelagianam damnare: nam August. lib. de gratia,
et libero arbitrio. cap. 1. in principio sic ait: magnum
aliquid Pelagianum de iure præsumitur, quando dicunt,
non iuvaret Deus, quod scit non posse ab homine
fieri, quia hoc nesciat? Sed idcirco iubet aliqua, quæ non
possuntur, ut noverimus, quid ab illo petere debeamus:
ipsa est enim fides, quæ creando impetrat, quod lex
imperat. Et infra: certum est enim, nos mandata
servare, si volumus; sed quia preparatur voluntas a
Domino

Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus,
quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est,
nos velle, cum volumus, sed ille facit, ut velimus
bonum; certum est, nos facere, cum facimus; sed
ille facit, ut faciamus, querendo vires efficacissimas
voluntati. Ergo ex mente August. aliqua Deus iubet,
que non possumus; ut poscimus, quid ab illo petere
valeamus: ergo ratio nostrę conclusionis, que in hoc
fundatur, quod Deus non iuberet sua precepta ad
implere, si illa seruare non valeamus, pelagianum
nam sapit. Idem docet Innocentius 1. epistola. 25.
ad concilium Cartaginense, Basilus, Hieronimus,
et alij.

313 Respondes conformiter ad dicta: quod Augustinus
arguit contra Pelagium, qui assererat, nos posse im-
plere fructuose, et cum meritis virę et omnia Dei
precepta, ex ea quid a Deo in ordine ad talem finem
illo nobis precipit obseruari, quod August. negat, nisi
Dei gratia intercedat, qua possumus, illa ut oportet, ad-
implere; non vero intendit sanctus Doctor, quod non
possumus sine gratia, precepta seruare citra meritum,
faciendo rem, que quod substantiam nobis precipitur.
Neque refert, quid prædicta verba contrarium videantur.

Iux.

videantur Jonae: nam ut ait Scotus in 2. distinct. 33.
quest. Vm. §. sed si queratur ~~ad primum.~~
num. 4. fol. 962. frequenter Sancti extinguendo
Mantes contra se ~~loquuntur~~ ~~extinguunt~~ loquuti
sunt, volentes declinare ad aliud extremum;
et ita multum ponderandum est, contra quos he-
reticos Sancti loquuti sunt; sicut August. contra
Arium videtur, quasi declinare ad Sabellium; et
e conuerso; similiter videtur contra Pelagium de-
clinare ad Arium, et e conuerso.

314 Unde quotiescunque Patres, et concilia asse-
runt, quid requirit homo sine gratia, precepta ad-
implere; intelligi debet fructuose, et cum merito vi-
te eterne, vel sicut oportet, ut ei iustificationis gratia
conferatur: quod evidentissime ex ipsis Patribus, et
analit. constat, cum semper cum ista modificatio-
ne loquantur, ut ex ipsorum verbis, vel antecedentibus,
vel subsequentibus aperte patet.

315 Quarto arguitur ratione: nullum preceptum po-
test homo adimplere, nisi per actum iustum, et bonum,
qui iuste, et bene fiat; sed requirit homo abque chari-
tate, et gratia facere actum iustum, et bonum, bene
et iuste; ergo requirit homo abque charitate et gratia,
aliquid

Maiores
patet,

aliquid Dei preceptum adimplere. ~~maiores~~
~~patet~~, ex Deuteronomio cap 16. iuste quod
iustum, prosequeris: ergo non satis est, iustum
efficere, sed necessarium est, quod iuste fiat.
Unde Aug. in Exameron cap. 5. est modus
in rebus, sunt certi denique fines, quos ultra,
citra què nequit consistere virtus.

316

Minor probatur: actus, siue res precep-
ta fieri nequit, iuste, et bene, nisi fiat ex intentio-
ne mandantis talem rem, a nobis fieri; sed ex
dictis num. 306. et 249. nequit fieri res precepta
ex intentione Dei mandantis, sine gratia, et
charitate: ergo nequit homo facere actum, siue
rem preceptam, iuste et bene, sine charitate,
et gratia. Unde Aug. lib. de gratia et libero arbi-
trio cap. 18. ait: quod sine charitate fit, non be-
ne fit: maior probatur: qui facit rem a Deo pre-
ceptam, et non eo modo, quo Deus precipit, ut
faciat, eius intentionem adimplendo, non facit vo-
luntatem Dei, neque preceptum servat, ut Deus
iubet servari; sed qui non facit voluntatem Dei,
eius precepta non adimplet: ergo nequit fieri res
a Deo precepta, iuste, et bene, nisi fiat ex intentione

Dei

Dei mandantis.

317

Et roboratur: Deus precipit sua precepta obse-
quare, ut vita eterna vivamus: Ps. ex. Mathei. 22. et
Luce. 10. habetur ergo homo, qui precepta servat,
et non eo modo, quo consequatur finis a Deo inten-
tus, non bene servat precepta: sed qui non servat
precepta, bene potius illa transgreditur, quam
servat: ergo si sine charitate, et gratia nequit ho-
mo, Dei precepta servare, modo quo consequatur
vita eterna, non potest servare Dei precepta,
neque aliquod eorum.

318

Respondet, quod argumentum optime probat,
quod Dei precepta nisi ex intentione mandantis ad-
impleantur, et in ordine ad finem a Deo intentum,
minime ad hunc finem consequendum, eorum ob-
servatio desideratur, quod verissimum fateor. Pro eius
tamen solutione premittit, quod finis cuiuslibet pre-
cepti est duplex; ut in nostro tractatu de Legibus
num. 446. et 447. satis docuimus: Unus intrinsecus
et alius extrinsecus: finis intrinsecus precepti, siue
actus vivitici, qui precipitur, qui et finis operis,
siue operantis totus appellatur, non est aliud, quam
honestas ipsius actus, qui a precepto precipitur;
Et

ut V.g. finis intrinsecus præcepti præcipientis, castitatis, et temperantiae esse vivendum, nil est aliud, quam honestas ipsius actus castitatis, siue temperantiae, qui est finis intrinsecus, propter quem actus castitatis, et temperantiae præcipiuntur nobis.

319

Finis vero extrinsecus præcepti, siue rei, quæ præcipitur, est ille, in ordine ad quem talis res præcepta, et honestas eius ultimatur ~~ultimatur~~ ordinatur: ut V.g. amor Dei, siue eius obedientia: quia eatenus finis extrinsecus appellatur, quatenus eo fine variato, vel omisso, res præcepta, siue actus præceptus in sua propria specie vitatur, in tegra et perfecta manet; ut supra num. 193. ex toto docuimus: ita enim proprie esset actus temperantiae, siue castitatis, velle temperate, siue caste vivere; sine eo quod tales actus fierent propter Deum, ac euent, si propter Deum summè dilectum operarentur.

320

Secundo præmittitur: quod finis ad quem cuiuslibet præcepti observatio debet ordinari ad hoc, ut tale præceptum bene bene adimpleretur, non est finis extrinsecus, sed intrinsecus, qui finis operis, siue operantis dicitur; nam finis extrinsecus legis, siue præcepti non cadit

cadit sub quolibet præcepto; sed sub præcepto particu-
lari, ad quod cum positum sit, non tenetur ho-
mo semper, sed aliquando, quando videlicet ins-
tat talis præcepti obligatio. Unde licet præcepta om-
nia moralia ad Dei dilectionem, tamquam ad fi-
nem extrinsecum à Deo intentum ordinentur, om-
nia talia præcepta possunt bene adimpleri ab
homine, etiam si non per talem finem ab homi-
ne observentur, et solum tenetur Deum dili-
gere, quando præceptum dilectionis Dei instat,
non vero quando alia adimplet præcepta.

in forma 321

in minore

Hic prædictum, infra ad argumentum respon-
deo, omittendo maiorem, arguendi gratia: Nam ut
supra num. 255. et tractatu nostro de libris à num.
368. et infra docuimus: Aliquod legis naturalis præ-
ceptum potest adimpleri per actum indifferentem, imò
et malum: Et negando: et ad eius confirmationem
ex Deuteronomio; quod Si iuste, debet intelligi
de iustitia legali, hoc conformiter ad legem fiat, ab-
que aliqua circumstantia viante, tali præcepto oppo-
nita; non de iustitia, que procedit à gratia sancti-
ficante, et charitate. Unde quotiescumque iustum
et bonum operatur, conformiter ad legem, et rationem

iuste

iuste, et bene fit, licet sine gratia, et charitate
fiat. Ad auctoritatem Aug. respondeo: quod modus,
et finis ad virtutem requiritur, quod habeat fi-
nem intrinsecum bonum, et quod modo sibi connatu-
rali fiat, quod omne potest habere sine gratia.

322. Ad minorem autem probationem, num. 316.

positam, respondeo, negando maiorem: finis
enim extrinsecus legis non cadit sub lege, nisi quan-
do de illo in tali lege datur speciale praeceptum: Et
ad eius probationem ex Aug. respondeo, ut supra nu-
mero 194. quod sine charitate fit, non bene fit ultimate,
hoc non habet totam perfectionem, quam poterat ha-
bere ex eius extrinseca ordinatione ad Deum,
concedo: non bene fit, quia aliqua perfectio intrin-
seca ei deficiat, nego. Vide, quae diximus ibi, ne
iterum repetantur.

323.

Ad variationem, quae probatur, respondeo, dis-
tinguendo maiorem: qui facit rem a Deo preceptam
et non eo modo, quo Deus precipit, ut fiat, non fa-
cit eius voluntatem, si talis modus etiam sub Dei
praecepto cadit; concedo maiorem: si talis modus non
precipitur a Deo, sed se habet ut finis extrin-
secus, qui sub praecepto Dei non cadit; nego
maiolem.

maiorē: et similiter nego consequentiā.

Et cum modus operandi ex gratia sanctificante, vel propter illam non cadat sub praecepto, hinc fit, quod possit homo, omnia praecepta naturalia servare, sine eo, quod sit in gratia, et charitate.

Praecepta enim non in alio sensu sunt interpretanda, nec ad plus extendenda, quam verba ipsa per quae utuntur, sonant, et ex vi eorum verborum colligi potest, et tractatu nostro de legibus num. 333. et infra docuimus. Cum igitur ex dictis num. 185. homo possit sine charitate, et gratia efficere opus bonum morale, sine circumstantia vitante, potest per tale opus praeceptum sine gratia adimplere.

324

Quinto additur contra nostram conclusionem num. 265. positam, in qua asserimus, quod homo possit praecepta Dei negativa servare, sine elatione gratiae, imo, et sine concursu Dei generali, per meram suspensionem, siue negationem actus prohibiti, nequit praeceptum prohibitivum, siue negativum adimpleri; et ad talis praecepti adimplerionem, aliquis actus positivus est in homine necessarius: Hinc sic; sed talis actus nequit sine Dei concursu

+ per magis actus
subordinatus

concursum haberi: ergo falsa est nostra predic-
ta conclusio. Antecedens probatur: nam dormiens
habet suspensionem, siue negationem actus oc-
cidendi; furandi; mentiendo, et tamen nullus
asserit, quod per suspensionem istarum actuum,
quam tunc habet, talia precepta adimplet; licet
ea infingeret; non bene infertur, infingit talia
precepta: ergo illa obsequat: ergo signum evidens
est, quod per meram actus suspensionem ne-
quit aliquod preceptum, etiam negativum ad-
impleri.

325

Consequentia probatur: nam preceptum
quodlibet debet adimpleri, vel per actum positi-
vum, vel per privationem positivi actus; sed
preceptum negativum non adimpletur per sus-
pensionem actus: ergo necessarium debet adim-
pleri per actum aliquem positivum: Sed hic
nequit sine Dei concursu haberi: ergo neque pre-
ceptum negativum observari, sine Dei univer-
sali concursu: Ergo &c.

326

Respondetur distinguendo antecedens:
per meram suspensionem naturalem actus
positivi

positivum nequit præceptum positivum talis actus ad
implem, concedo antecedens; per meram suspensio-
nem liberam actus positivum nequit præceptum posi-
tivum talis actus adimplem; neque antecedens. Nam
cum obviatur præceptorum sit actus humanus, ne-
cessario debet esse liber. Unde ex defectu libera-
tis perfectæ, quæ ad actum humanum simpliciter re-
quiratur, neque dormiens, neque amens, neque
ebrius obediatur, nec frangit aliquod præceptum,
sive rem præceptam faciat, sive prohibitam.

32)

Unde nec consequentiam; quod videlicet, ad
liberam adimplerionem præcepti negativum, aliquis
actus positivus necessario requiratur: nam opti-
mè potest homo cum deliberatione plena, et
advertentia libera omittere mendacium, homici-
dium, vel furtum, per meram suspensionem
liberam actus furandi, occidendi, vel mentien-
di, sine eo quod positivè velit non furari, non
occidere, vel non mentiri: Cum maxime in nos-
tra sententia possibile sit pura omisso non
solum voluntaria, sed etiam libera, absque om-
ni actu positivo, qui sit eius causa, occasio: Et
per hoc patet id reliquum argumenti.

Sexto

328. Sexto arguitur, contra nostram quartam conclu-
sionem num. 262. positam; in qua asserimus, quod
homo quibus naturę potest omnia pręcepta moralia
collective adimplere, non solum physice, sed etiam,
moraliter, et peccata eis opposita vitare: et pri-
mo ex auctoritate Ecclesię, quę in oratione Domi-
nicę quartę post Epiphaniam sic ait: Deus, qui
nos in tantis periculis constituit, pro humana
nostrę fragilitate non posse subsistere: dāno nobis
salutem mentis, et corporis, &c. ergo senti Ecclesia,
quod impossibile nobis moraliter est, per multum
tempus sine peccato subsistere, nostra fragilita-
te carente, nisi adiuvetur nostra fragilitas, et
infirmitas diuinę gratię adiutorij: ergo licet homo
valeat hoc, vel illud peccatum vitare, non tamen
omnino. Alias falsum esset, quod Ecclesia docet,
quod nefas est, dicere.

329. Rursus ex Tridentino sess. 6. cap. 13.
et canon. 22. defide constat, quod homo etiam ius-
tificatus per multum tempus nequit sine Dei auxilio
in accepta iustitia perseverare. hoc sunt concilij
verba: Siquis dixerit, iustificatum sine speciali au-
xilij Dei, in accepta iustitia perseverare posse,
anathema.

anathema sit: Sed si posset naturæ viribus, omnia
peccata vitare, Dei omnia præcepta adimplendo
collectivè, posset perseverare in iustitia, sine gra-
tia accepta; patet; nil enim aliud est perseve-
rare in gratia, quam non peccare, sine efficere pec-
catum, quo destruetur gratia: ergo nostra doctri-
na falsa, et damnata à sacro concilio est.

330

Et roboratur ulterius: homo iustus sine Dei
gratiæ auxilio speciali nequit naturæ viribus diu
perseverare in gratia, omnia præcepta collectivè
adimplendo, et peccata eis opposita vitando: ergo
petiori iure, homo in peccato mortali existens ne-
quit naturæ viribus, sine auxilio Dei speciali
omnia præcepta collectivè adimplere, et peccata
eis opposita vitare. Patet consequentia: nam ut
in concilio Mechiniano canon. 3. dicitur: gra-
tia non solum datur ad remissionem peccato-
rum, sed etiam ad adiutorium ne de cetero
committantur: hæc sunt concilij verba: si quis
dixerit, gratiam, per quam iustificamur per
Christum, valere ad solum remissionem pecca-
torum, quæ commissa sunt, et non etiam in
adiutorium, ne iterum, committantur, anathema

sit: Ergo si homo cum isto gratie adiutorio, sine Dei
speciali auxilio vitare omnia peccata non valet;
minus poterit homo, cui gratie adiutorium deest, et
Dei auxilio privatus.

331

Et viro ulterius rationem ex August: qui libro
de perfectione iustitiae, prope finem sic ait: damnam
negantem, nos orare debere, ne intremus in tenta-
tionem; negat hoc, qui contendit ad non peccandum
gratie Dei adiutorium non esse homini necessarium;
sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem,
quod ab auribus omnium remouendum; et ore om-
nium anathematizandum esse, non dubito: Ergo ex
mente Augustini; conclusio nostra; quae asserit, quod
ad non peccandum, et omnia praeccepta adimplenda
sufficit nobis liberum arbitrium, sine Dei gratie
adiutorio, ab auribus omnium remouenda est, et
omnium ore anathematizanda.

332

Respondeo ad primam auctoritatem ex
Ecleria: quod ibi loquitur Sancta mater Ecclesia
de subistere, quod nos habemus per gratiam sanc-
tificantem, ad quam homo non potest suis viribus;
vel si loquatur de subistere sine peccato, non debet
intelligi, quod homo non possit absolute se ab omni
peccato

peccato actuali custodire; sed quod non potest secun-
dum quod, quatenus omne peccatum vitare in tan-
tis periculis constitutum. Sine difficultate maxima
requirit fieri: et sic nil contra nos. Unde distinguo
consequens: ergo sentit Ecclesia, quod nobis est mora-
liter impossibile, omnia peccata vitare; si impossi-
bilitas moralis sumatur, ut docet Pilorus disput. 20.
artic. 8. num. 1. fol. 221. per difficultate maxima,
concedo consequentiam; si sumatur absolute, ita ut
non possit contrarium evenire, ergo consequentiam.
Unde in primo sensu idem erit dicere, impossibile
moraliter est, quod homo in tantis periculis consti-
tutus non peccet, nisi Dei gratia adjuvetur; ac dice-
re, homo ^{difficultissime} poterit omnia peccata vi-
tare sine gratia: quod verissimum fateor; sed ex
hoc nil contra nos.

difficultissime

333 Ad secundam auctoritatem ex Tridentino
respondes, cum nostro Piloro loco nupè citato:
quod concilium loquitur in eodem sensu in canone
predicto, ac in cap. 13. cui correspondet predictus
canon, et ipsum concilium explicatum relinquit
canone 16. eisdem sessionis; ita ut sit sensus, quod
qui dixit hominem iustificatum iniustitia accepta
posse

posse perseverare cetero, et infallibilitera cum merito
vite eterne, Anathema sit. Cum nemo infallibili cer-
titudine sciat, se in gratia perseveraturum esse,
nisi id ex divina revelatione cognoscat; non vero dam-
nat concilium, quod homo diu per naturae vires possit
omnia peccata vitare; cum in canone 18. diffiniat
mandata Dei homini non esse impossibilia. Unde
ad perseverandum in gratia cum merito vite eterne
gratia est necessaria; non vero ad perseverandum
sine tali merito, et omnia peccata vitanda, praecep-
ta quae sine vite eterne merito adimplenda.

334

Secunda auctoritas ex concilio sacro Melita-
tano non facit contra nos: fatemur enim libenter,
quod gratia sanctificans et data ad remissionem pec-
catorum commissorum, et ad adiuvandum ne iterum
committantur; ceterum nego, quod sine tali gratiae
adiutorio homo naturae viribus non possit talia pec-
cata vitare citra meritum vite eterne. Idem respon-
dendum ad Divi Augustini auctoritatem; nam ad
non peccandum cum merito vite eterne gratia sine
dubio necessaria est; non vero ad non peccandum
absque tali merito. Et sic nil contra nos. Unde ne-
go consequentiam, ex illo antecedenti ex verbis Aug-
ustinianis,

335

illam ~~vel~~ illam in predicto ~~sententia~~ ^{Sensu} distinguo.

Sed contra dicitur: ex dictis nequit homo præcep-
ta servare, et peccata eis opposita vitare cum merito
vitæ eterne, sine Dei auxilio et gratia; sed nequit homo
omnia præcepta collectivè servare, peccata eis opposita
vitando, sine merito vitæ eterne: ergo nequit omnia præ-
cepta collectivè servare, sine Dei auxilio et gratia.

Idem ex dictis habetur; minus probatur ex verbis
Christi Domini Matth. cap. 19. num. 17. et Marc. 10.

num. 18. et Luc. 18. num. 16. quidam enim Domino

interrogant, quid boni faciam, ut habeam vitam eter-

nam? dicit ei Christus: si vis vitam ingredi, ser-
va mandata. Et explicans, et declarans, quæ mandata

debeas servare, ad vitam eternam consequendam;

non homicidium facies; non adulterabis; non

facies falsum; non falsum testimonium dices;

honora patrem tuum, et matrem tuam; et dili-

ges proximum tuum sicut te ipsum: ergo servare hæc

omnia collectivè includit necessario meritum vitæ eter-
næ; ut ipse Christus Dominus docet: ergo &c.

336

Et confirmatur nam nihil aliud præcipit nobis
Deus, ut faciamus, ad vitam eternam promerendam,
nisi eius divina mandata adimplere, et peccata eis
opposita

opposita vivando: Et patet ex Salvatoris verbis:
ergo vel potest homo naturae viribus vitam eternam
promereri, sine Dei auxilio et gratia, quod doctores
heretici, et vitale damnant, vel nequit homo
naturae viribus, omnia praecepta collectivè servare,
et peccata eis opposita vitare: ergo &.

337 Proinde concedendo maiorem, et nego
minorem, vel eam distinguendo: nequit homo
omnia praecepta collectivè servare, et peccata eis
opposita vitare, sicut oportet, et intentione mandati
ad vitam eternam, concedo minorem: ne
quit homo omnia praecepta adimplere, rem praecepta
quod submaximè operis faciendo, ad hoc ut non
imputetur ei ad peccatum, quod talem rem praecep-
tam non fecerit, sine eo quod per talem praecep-
torum observantiam vitam promeretur eternam
nego minorem, et similiter consequentiam. Quod cum
denicissima instantia ^{patet} nam si ut ipsi adversarii
fatentur, observatio unius praecepti, quod viribus na-
turae potest ab homine parari, nullum includit me-
ritum: ergo neque omnium: cum non sit maior ra-
tio unius, quam alterius.

338

Ad minoris autem probationem ex verbis
Christi

Christi Domini respondeo: quod servare omnia
precepta ex intentione mandantis, et sicut oportet,
offert necessario viam eterne meriti, et hoc est,
quod Christus Dominus docet, dum dicit: si vis ad
vitam ingredi, serva mandata, sicut oportet

charitate, et eius motu; non facere rem precep-
tam quodam substantiam faciendo; quia hoc nil in-
cludit meriti, quod evidenter patet ex alijs

Christi Domini verbis: Matth. 23. mul-

ti dicent mihi in illa die: Domine, Domine in nomine

tuo prophetavimus, et in nomine tuo demonia egi-

mus, et in nomine tuo virgines multas fecimus;

et non ingressi sumus; et nunquam nos; discedi-

te a me, qui operamini iniquitatem: ergo non omnis

operatio virtutum, siue levis adimpleta est via eter-

ne meritoria, sed illa dumtaxat, que fit ex intentio-

ne mandantis, cum Deo gratia, et auxilio.

339

Quod ulterius potest comprobari ex eis, que

docet Scotus in 1. distincta. 13. quest. 3. §. ad solutionem.

verbi. quantum ad primum. num. 21. fol. 963. quia ex

nullo actu, quem experimur in nobis, possumus conos-

cere, nos esse in gratia, et charitate; vel nostra opera

Deo esse accepta gratuita acceptione, in ordine ad primum

Sed

Ad si breuantia omnium praeceptorum quoad prae-
tam substantiam operum, quae praescripserunt, habere
esse memoria viresque, posset homo cognoscere absque
Dei revelatione se operari opera digna vires, et esse
fingit. ^{est} quod contra Ecclesiasticum cap. 9. dicentem:
nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit: ergo
nam est, quod nullam deordinationem praeceptorum quoad
ad substantiam non subsequitur gratia, neque ad
illa observanda est necessitas: ad quod universa
et quae eveniant iusto, et iniusto, bono, et malo. Et ut
et pariter dicitur: Quia in cap. 4. nihil
in iustis suis curas, sed non in hoc iustificatus sum.

Et sic in hoc antecedente praedicto distinguendum ante-
cedens, confirmationis argumenti, et consequentia
panda.

340 Septimo arguitur contra nostram conclusionem
requit homo necque viribus omnia peccata venia-
lia collectivè vitare: ergo neque omnia peccata morta-
lia collectivè vitare valat. Antecedens est de fide,
ut Tudeentino seff. 6. canon. 23. habetur, cuius hec
sunt verba: Siquis dixerit, hominem posse in tota
vita peccata omnia etiam venialia vitare, nisi
ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata

Virgine,

virgine. Iones Octavia. Anathema sit. Conre

quentia probatur: etenim ex re sepius dictis in-
feritur, quod homo potest, omnia precepta collectivè ad-
implere, et peccata eis opposita vitare, quatenus
ad utrumque homo lege nature, et divina positus te-
netur. Sed etiam homo eadem lege tenetur, ad non
peccata venialiter, ex eo quod hoc non inferitur,
quod sine speciali Dei auxilio possit, omnia peccata
venialia vitare; ita neque ex eo quod teneatur homo,
omnia precepta collectivè adimplere, et omnia
peccata eis opposita vitare, inferitur bene, quod
utrumque possit, sine Dei speciali adiuvamine.

Et roboratur bene comparitur, quod homo pos-
sit viribus nature cavere, si vitare hoc peccatum
veniale, et illud, et quodlibet divinum, et quod non
possit sine speciali gratie privilegio, omnia ve-
nialia collectivè vitare; ergo etiam compatibile
est, quod homo nature viribus possit, hoc preceptum
adimplere, et illud, siue hoc, et illud peccatum vita-
re, et quod omnia collectivè vitare non valeat, ni-
si speciali Dei adiuvamine gratia. Antecedens expre-
sse habetur ab Thom. in 4. Report. distinct. 21.
quest. 1. 8. respondeo. resic. dico igitur. subnum. 2.

fol.

fol. 342. hec sunt verba Scoti: omnem culpam venialem non potest viator effugere, licet illam, et illam, et quamlibet diuina. Consequentia probatur: quia non est maior ratio vnius, quam alterius.

342. In huius argumenti Mutatione premittitur: quod veniale peccatum dupliciter in nobis contingit; aliud est enim, quod ex hominis plena deliberatione contingit, et fit, ut mendacium iocum, quod aliquando homo sciens, et consentiens profert: aliud vero est, quod sine plena deliberatione hominis fit; ut actus primo primus qui licet sit voluntarius, a principio intrinseco se determinante cum conditione fixi procedit; tamen quia talis motus incertus, et subitus est, non liber perfecte, et plene consentit, et ideo peccatum veniale nuncupatur ab Scoto, licet sit in materia gravissima, in

2. Repetitur distinctio. 2. questio unica. Edicitur. veniale ad aliud prope finem subnum. A fol. 360. Etiam alijs; peccatum ex surreptione naturae, siue ex infirmitate vocatur.

informa 342. Nam ad idem infra ad argumentum respondeo, denotando antecedens: requirito viribus naturae, omnia peccata venialia, quae ex plena deliberatione procedunt vitare; nego antecedens: quae ex surreptione naturae, et

et ex defectu plene aduertentie. proueniunt, concedo antec-
cedens; et nego consequentiam: nam ut docet *St. Philo-*
sophus disput. 20. de prout. artic. 8. num. 4. fol. 220. pec-
cata, quae ex plene deliberatione, et aduertentia pro-
cedunt, in plena hominis potestate sunt, ut pro suo
libio committantur, vel non committantur. Et cum
omnia mortalia, et a quibuslibet reservari debeant
fieri, quae ex plene deliberatione, et aduertentia
procedunt, veluti non mortalia, sed venialia forent;
Unde si, quod minus mortalia et venialia, quae plene
deliberatione committuntur, in plena sint hominis
potestate, ut fuit, et non est.

344. Ad probationem autem consequentiae respondeo.
distinguens maiorem: id est inferens, quod homo possit
omnia mortalia, contra praeccepta moralia vitare, qui
ad hoc tenetur praecise, nego inquit: quia ad hoc te-
netur, cum sint res plene deliberatione commissa, et
consequenter in plena hominis potestate, concedo
maiorem et omnino maiorem: licet optime possit in
via fortiter negari. Peccatum enim veniale nullo prae-
cepto diuino prohibetur, et prohibetur, alia non
veniale, sed mortale quod est, sed solum Dei con-
cilio interdicitur: ut expresse docet *Scotus* in 2.

Report.

Reportat distinc. 21. quest. unica. §. dicitur. Ven-
ie. dico. num. 3. fol. 36. his verbis: non distinguun-
tur mortale, et veniale in hoc, quod mortale est circa
finem, et veniale circa ea, que sunt ad finem; Sed
in hoc, quod tenentur contra precepta, et non contra prae-
cepta. Et idem docet in 2. Exonienti, eadem dis-
tinctione, allegando §. idem error. num. 3. fol. 83.
quodammodo mandatum dicitur. Felix, trac-
tatu de peccatis cap. 16. distinc. 2. num. 4. fol.
628. Unde non consequentiam.

Ad confirmationem argumenti respondeo
distinguendo antecedens: bene compatitur, quod
homo possit peccare mortaliter, et venialiter diuini pecca-
ta, et venialia plena deliberatione prouenien-
tibus; et quod omnia venialia, etiam que ex surrep-
tione sunt, etiam si sunt venialia non possit
concedo, et quod omnia, que ex plena delibera-
tione procedunt, non possit veniale; ergo antecedens
et similiter consequentiam. Ad probationem au-
tem antecedentis respondeo; quod Ceterum ut ex ipso
contextu constat, idem docet, quod peccatum aliquod
veniale requiritur, etiam si sit veniale, quod non
plena deliberatione committitur; Unde licet hoc,
Et

et illud, et quodlibet diuini, ~~quod~~ si deliberatione plena, vitare possit, non ~~tanquam~~ omne, quatenus omne includit sub se aliquod, quod ex defectu plene deliberationis non sit perfecte liberum, et sic non est in plena hominis potestate illud vitare. Et hoc eodem modo verbis concilijs explicanda sunt, et non aliter. Unde nil contra nos.

346

Octauo additur contra nostram quintam conclusionem num. 286. posita, in qua ~~arguimus~~ arguimus, quod homo viuis naturę potest quamlibet Tentationem etiam magnam vincere, et ea existente preceptum quodlibet diuini, sine collectivè adimplere, et peccata eis opposita vitare &c; auctoritate Christi Dni, qui Math. 6. num. 13. docet, nos petere a Deo auxilium ad tentaciones vincendas, his verbis: et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo: ex quo videtur, quod si Deus tentatione instante nos deserat, auxilia gratis denegando nobis; infallibiliter ab ipsa tentatione superamus. Et confirmatur ex Tridentino sess. 6. cap. 13. dicente; de peccata quę superant cum carne, cum mundo, cum diabolo; in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia: Ergo nemo potest vincere in ista pugna, horum inimicorum tentatione instantem.

nisi. ~~ni~~ ⁿⁱ can. Dei gratia, siue auxilio. Pro falsa conclusi-
one. Arguitur ad primam Christi auctoritatem
quod verbi: predicas monemus, petere adiuvamen-
to gratiae a Deo, ne in tentationem cadamus; et
indemur. ~~Si~~ ^{Si} ~~enim~~ ^{enim} homo potest evadere ~~et~~ ^{et} ~~de~~ ^{de} ~~ma-~~ ^{ma-} ~~gnam~~ ^{gnam} ~~tentationem~~ ^{tentationem} ~~instante,~~ ^{instante,} nisi Dei auxilio
adiuvetur; ceterum nego, quod saliter sit neces-
sarium Dei auxilium, ut sine illo homo non possit,
~~tentationem~~ resistere, et ab illa non superari.
Nam Bar. propositio 30. damnata, quatenus as-
serit; quod nullam tentationem potest homo sine
gratia vincere, ut in eam non inducatur, vel ab ea
non superetur: hoc desiderat, quod homo potest vi-
cibus ~~et~~ ^{et} ~~aliquam~~ ^{aliquam} ~~tentationem~~ ^{tentationem} hoc modo vincere
et cum ~~hoc~~ ^{hoc} ~~si~~ ^{si} ~~maior~~ ^{maior} ~~ratio~~ ^{ratio} ~~unius,~~ ^{unius,} quam alterius,
quod dictum de una, dicimus de omnibus. Unde
concedo, potendum esse auxilium a Deo, maxime
tentatione instante, non quasi quid simpliciter
necessarium ad tentationem vincendam; sed
quam quod sine quo ratio, et difficultas homo evadere
indemur. Unde non consequentiam, si scilicet, quod
nisi adiuvetur gratia, infallibiliter a tentatione super-
emur. Cum in nostra potestate sit tentationi prebere
consensum.

consensum, vel illam reijcere, ut supra 289. ex
 Divo Bernardo diximus.

348

Ad confirmationem autem adductam ex
 Tridentino respondeo; quod proprie victores non sunt,
 qui ab hostibus non superantur; sed qui hostes su-
 perant; unde ex pugna carnis, Demoni, et
 mundi, possumus tales hostes vincere, premium
 meriti ex tali victoria reportando, nisi gratia adiu-
 vemur; et hoc est, quod vult concilium, et non ali-
 ud: Unde distinctio consequens: ergo nemo potest
 vincere in ista pugna cum merito vite eterne, sine
 oratione Dei, vel auxilio, concedo consequentiam;
 Sine tali merito, per hoc precise, quod a predictis
 hostibus non superetur, nego consequentiam.

349

Sed contra dices: si homo possit viribus
 naturae tentationi magne resistere, sequeretur, quod
 tanta conscientia posset manere in occasione pro-
 xima peccandi, et in quolibet periculo quantumvis
 maximo labendi; sed hoc est falsum, teste Eccl-
 esiastico cap. 3. num. 2. dicente: qui amat
periculum, peribit in illo: ergo et illud ex quo sequitur.
 Maior probatur: cum eatenus homo nequit tanta cons-
 cientia, in periculo proximo peccandi manere, quatenus
 ab

ab illo non ⁱⁿvinci, non est hominis plena potestate; sed
si homo haberet ex se sufficientes vires ad quamlibet tenta-
tionem vincendam, in plena potestate eius esset, a tentatione
quantumvis maxima non superari; ergo in quolibet occasio-
ne, quantumvisque proxima peccandi posset homo manere:
quod ~~est~~ nullus theologorum admittit.

350 ~~Propter~~ negando maiorem ~~est~~ eius probationem
respondeo similiter negando maiorem: non enim quia non
est hominis potestate, ab occasione proxima peccandi non vin-
ci, ideo peccat, qui in tali occasione proxima manet; sed
quia difficillime, et raro ex tali occasione homo evadit in-
dennis a culpa, et sic peccat necessario, quisquis in ta-
li occasione sine urgente necessitate voluntarie perseverat.

351 Sed contra: hominem a tali occasione labendi
exhibemus tentationibus instantibus, indemnem a
culpa abire, omnes Patres, et Doctores tribuunt non na-
turę, sed gratię Dei, sine auxilio: ergo signum est, quod ho-
minem in tali occasione non vinci, non est effectus naturę, sed
gratię Dei. Antecedens probatur, ex veritate modo loquendi
communiter ~~dictum~~ sermone hispano in simili eventu, vel
casu: Dios me tubo de su mano: ergo si in tali eventu,
in occasione Deus non dedisset homini dexteram celestis
auxilij infallibilis laberetur. Quod ulterius potest confirmari
ex

ex psalmo 116. ubi dicitur: nisi Dominus custodierit
civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam: ergo custodia
 civitatis animę a Deo est; alia omnis agentia huma-
 na est frustanea.

352

Respondeo, distinguendo antecedens; omnes Pa-
 tres tribuunt gratię hominem a tentatione, siue occa-
 sione proxima peccandi non vinci; ex eo quod ut implu-
 ximum sine tali Dei auxilio homo labitur; concedo
 antecedens: ex eo quod sine tali auxilio homo liberari
 non potest, nego antecedens: et similiter distinguo
 consequens: ergo signum est, quod talis effectus non na-
 ture, sed gratię est ut impluximum, concedo consequenti-
 am: semper est necessarium, nego consequentiam. Et idem
 respondeo ad illum loquendum. Petri tritum, et vti-
 tatum modum; qui verus est ut impluximum, non ve-
 ro semper: cum sine ceteri auxilio quandoque ho-
 mo indemnus a culpa ex tali occasione evadat. Et
 hoc idem respondendum est ad verba ex psalmo
 rebata, quę intelligi debent ut impluximum; vel si sem-
 per cum merito vite eterne, ad quod homo sine gratia
 non valet.

353

Non arguitur: etiam si homo valde famelici-
 phisicę non possit edere de cibo approximato, non
 prohibito,

prohibito, neque aliquo obstaculo sibi impedito, se à
talibus cibi ~~comestione~~ ^{abstinendo}; nihilominus tamen
omnes theologi fatentur, quod ei impossibile moraliter est,
in tali casu, siue euentu, non comedere: ergo a simi-
li etiam si homo sua libertate attenta possit non com-
misceri cum femina formosa valde sibi inuitanti, et
in loco apto, et nullo obstaculo impedito existeri, et de
motu alius excitante; nihilominus impossibile mo-
raliter debet censei, quod talis homo, et precipue si
non sit timoratus conscientie non peccet: igitur licet
homo siue possit talem tentationem vincere, non ta-
men moraliter sine Dei auxilio et oratione.

354 Et confirmatur: nam tales circumstantie et si
physice voluntatem ^{non} immutent, illam tamen determinant
moraliter; ergo voluntas hominis in tali euentu ma-
gis non potest non determinata moraliter, et necessitata ad peccandum
non peccare, nisi Dei adiuvetur
oratio; sed hoc moraliter ad peccandum, qui in tali circumstantia exis-
tit, quod iuxta prudentum estimationem ergo ma-
gis non potest non
peccare iuxta prudentem necessitatur moraliter ad peccandum.

355
Estimatio-
nem: Respondeo, premittendo, quod impossibile mora-
liter iuxta communem theologorum acceptionem, mul-
tiones recipitur cum magna difficultate; ita ut
illud

illud dicatur moraliter impossibile, quod difficilissime
potest evenire; et bene notavit doctor Petrus de
regula. Artic. 8. num. 3. prope finem. fol. 220
et artic. 9. num. 3. fol. 224. Et nota Felix tractatu
de materia cap. 4. difficultate 9. num. 1. fol. 808. quod ani-
maliterentia aliqui ex natura dum impotentiam mo-
ralem ducunt, vel aliquid moraliter esse impossi-
bile; taliter esse impossibile indicant, ut oppositum
impossibile absolute sit, quod eveniat; quod falsi-
simum est, et animadvertione dignum: nam hec
differentia inter impossibile logicum, siue physicum,
et inter impossibile morale versatur: quod hoc cum
non sit impossibile absolute, sed secundum quid,
aliquando solet evenire; illud vero cum absolute
impossibile sit, absolute impossibile est, quod eveniat.

in forma 56

Hoc supposito, infra ad argumentum respon-
deo, distinguendo antecedens: impossibile morali-
ter est, quod homo talis in tali circumstantia consti-
tutus non comedat sumpto impossibile pro diffici-
limo, concedo antecedens; sumpto impossibili pro
illo, quod contradictionem involuit, quod non comedat,
nego antecedens: et eodem modo distinguendum est
consequens. Ad alteram consequentiam ibi illatam;

Proo
3

ergo nequit homo talem tentationem moraliter vincere.
sine Dei gratia siue auxilio in potentia, quæ dicitur
possibilitatem absolutam, nego; non potest homo secundum
quid, id est, sine magna difficultate, concedo.

357. Ad confirmationem autem argumenti nam. 354.
positam, respondet distinguendo antecedens; tales cir-
cumstantiæ moraliter determinant voluntatem talis ho-
minis, talia quæ sine difficultate maxima non pos-
sit non peccare, concedo. Sed quod absolute non possit
non peccare, nego antecedens. Et eodem modo distin-
guendum est consequens. Et ad eius probationem res-
pondeo, ostendendo maiorem, et minorem, et dis-
tinguendo consequens. Ergo voluntas hominis manet
necessitata ad peccandum absolute, nego; quia si
hoc verum esset, non peccaret; secundum quid ita
etiam, et talis circumstantia possit non pec-
care, concedo.

358. Proximo arguitur: datum aliquod præcep-
tum morale, quod homo sine gratia, siue Dei auxilio
adimplere non possit; ergo falsum est, quod omnia
præcepta tam diuine, quam collectivè potest ho-
mo sine omni auxilio, siue adiuvamine adimple-
re. Antecedens probatur; nam homo nequit naturalibus
virtutibus

naturæ viribus diligere Deum super omnia tam in-
tensiue, quam appetitiue; sed de Dei dilectione
super omnia intensiue, et appetitiue datur nobis
speciale præceptum: ergo hoc præceptum speciale
nequit homo viribus naturæ sine adiutorio gratiæ
adimplere. Hoc argumentum specialem tangit diffi-
cultatem, hic inde examinandam, et sic eius solu-
tionem ex nuper dicendis habebimus. Quapropter sit.

Articulus Tertius. Vtrum homo lap-
sus viribus naturæ absque gratiæ elemamine
possit Deum super omnia diligere?

Dupliciter ex communi Patrum et Concilio-
rum consensu potest Deus a nobis diligi; vel ut
auctor naturæ, et finis naturalis omnis creaturæ est;
vel ut auctor supernaturalis, et beatorum crea-
turæ rationalis est. Unde ^{inter} ad quesitum satisfaciamus,
articulum in duas partes diuidemus; in quarum pri-
ma ad primum, et in secunda ad secundum, quid
de mente Scoti tenendum elucidabimus. Quaprop-
ter sit.

Par.

Par prima. Vtrum homo lapsus vi-
ribus naturae possit Deum super omnia
diligere, ut auctor naturalis est.

359

Permuto primo; quod Deus ut auctor naturae du-
pliciter potest à nobis amari; vel amore amicitiae, vel
concupiscentiae: amor amicitiae, ut tractatu nostro de
charitate distinct. 1. à num. 490. et infra latè do-
cuius, est amor benevolentiae, siue benevolentiae,
quo quod Deum, siue quemcumque alium propter se ip-
sum amamus, non expectando aliquod remunera-
tionis, vel lucri pro tali amore. Amor vero concu-
piscenae est ille, quo eum diligimus non per
se, sed propter illa, quae de eius manu accipimus;
ut v.g. propter ~~conservationem~~ conservationem, gubernationem,
et providentiam, quam erga nos habet.

360

Rursus amor concupiscentiae potest esse, vel
circa illud quod est bonum nobis, ut in exemplo nu-
per allato; vel circa illud, quod est bonum amati;
ut h. amo Deum, et quia illum amicitabiliter diligit pro-
pter se, amo Deo sapientiam, potentiam, providenti-
am &c. qui quidem amor quatenus ad Deum termi-
natur,

terminatur, dicitur amor benevolentie, siue
amicitiae; quatenus vero terminatur ad sapi-
entiam, potentiam, et providentiam, quam
Deo volo inesse, dicitur amor concupiscentie, eo
quod ad talia bona concupiscenda Deo amato
terminatur. Unde amare Petrum propter se,
est amor amicitiae; concupiscere vero illi hono-
res, divitias, et similia, est amor con-
cupiscentiae; quo amor amicitiae intercedit, siue
explicatur; nam eo maius est illius amicitia
erga aliquem, quo maiora bona illi concupisci-
mus, siue desideramus.

261. Secundo premittitur, quod diligere Deum
super omnia, potest statim dupliciter; vel super
omnia obiective; vel super omnia intensiue; vel
super omnia appetitativum. Super omnia obiective,
ut volenda illi maiora bona inesse, quam alteri
dicimusque. Super omnia intensiue, ut amando
illum actu intensius amemus, quocumque alio
amore, quo alia quocumque diligimus. Super
omnia appetitativum, ut Deum appetitando su-
per omnia alia obiecta diligamus, ita ut compa-
rative facilius, potius eligamus Deum esse, et
alia.

alia deficere, quam Deum deficere, et si omnia
alia creata possint sine Deo esse, ut in tractatu
nostro de charitate distincta 3. à num. 225. Et in-
ferat docuimus.

Hic præiactis, prima circa præsentem diffi-
cultatem sententia affirmat, quod homo in statu na-
turæ lapsæ, neque integre, nequit Deum propter
se ipsum amore benevolentie, sine amicitie, dilige-
re super omnia rebus modo, ex his nuper dictis,
absque speciali elevatione auxilij, seu gratie. Et idem
affirmat de Angelo, cui talem amorem iudicat im-
possibilem, siue viuis, siue extinctis. Hanc conclusionem
requiritur Alexius in 2. quest. 30. membro 1. §. 2.

Albertus in parte tract. 4. quest. 14. membro 4. artic.
2. Alricus doctus lib. 2. summe tract. 1. cap. 4. et 6.
Bañez, secunda secundæ, quest. 23. artic. 1. Belar-
min lib. 6. de gratia, et libero arbitrio. Vazquez, pri-
ma secundæ, disput. 125. cap. 2. et 5. et disput. 190.
qui Deum diligimus, semper esse superna-
turalem, et viuis, et extinctis creaturæ impropor-
tionatam.

Secunda vero sententia affirmat, quod
Angelus

Intellectus, siue homo tam in statu naturæ puræ, quam
in statu naturæ lapsæ potest Deum super omnia
amore beneuolentiæ, siue amicitie naturalis na-
turaliter diligere, secundo quocumque dono eleua-
to in 3. dist. 29. f. tunc gratiæ. Hanc sententiam expresse docet
vnic. art. 3. §. Scotus in 2. distinct. 28. quest. unica. et potest
isti igitur rationi
bus. num. 13. fol. 52 illa opinio. num. 8. fol. 916. Et 2. Report. ea-
dem distinctione, et quest. §. aliter. Versic. item.
sub num. 1. fol. 396. Et in quest. 12. Quodlibetalium.
§. de tertio principali. num. 6. fol. 464. Et in 3. Re-
port. eadem distinct. et quest. §. de tertio articulo.
Versic. dico initia. num. 13. fol. 533. Et in 4. distinct. 12.
quest. 3. §. ad solutionem. Versic. quantum ad primum.
num. 21. fol. 963. Et pluribus alijs in locis Scotum
sequuntur omnes fere Scotiste, Petigiano excep-
to. Scotum sequitur Abulensis in cap. 19. Martij.
quest. 122. Suarez lib. 1. de necessitate gratiæ cap. 31.
fol. 366. Et alij Thomistica secta, non pauci apud
Suarez velant, vt Caietanus, Medina, Contradus, et
alij.

+
in 3. dist. 29. f. tunc gratiæ.
vnic. art. 3. §.
isti igitur rationi
bus. num. 13. fol. 52
et vers. quantum. nu-
m. 15. et

+ schola

364

Ut autem ad queritur cum distinctione, et cla-
ritate respondeamus, dico primam conclusionem:
homo in statu naturæ lapsæ, siue puræ potest viribus
naturæ

namque, solum cum communi influentia, seu con-
cursu Dei ordinis naturae. Deum super omnia di-
ligere amore concupiscuntque, ut auctor naturae est.
In hac conclusione fere omnes Theologi conveni-
unt, quamvis in modo eam explicandi, aliquate-
nus differant. Probatur. Conclusio ratione fun-
damentali. Scoti ex 3. citato, et ex 4. distinct.
49. quest. 2. §. ad primam questionem. Versic. secun-
da conclusio. num. 20. fol. 345. quia ratio natura-
lis dicitur, supremum appetibile esse super omnia ap-
petendum, siue concupiscendum: sed Deus ut auctor
est naturae, est supremum appetibile ordinis natura-
lis; ergo ratio naturalis dicitur, Deum auctorem
naturae esse super omnia appetendum, siue concupis-
cendum: ergo voluntas naturalis potest natura-
liter Deum super omnia sibi concupiscere, siue appe-
tere. Patet ista consequentia: nam nihil potest in-
tellectus naturaliter ostendere voluntati, ut dili-
gendum, quod voluntas naturaliter non possit dili-
gere: ergo &c.

365

Et confirmatur: nam voluntas ex sua pro-
pensione naturali taliter fertur naturae pondere
in bonum sibi naturaliter convenient, quod ad id
diligendum

110
diligendum, siue concupiscendum amore elicitio
conformiter sue inclinationi naturae operatur; sed
nil magis est bonum sibi convenient, quam Deus
author naturae, qui ut talis eam condidit, gubernat,
providit, et conservat: ergo potest suis naturali-
bus viribus Deum super omnia alia sibi appeti-
bilia concupiscere, siue amare. Probatur consequen-
tia: nam nullus actus naturalis maior est in potes-
tate voluntatis, quam ille ad quem pendere naturae
inclinatur; huius modi est actus dilectionis Dei, ut
bonum appetibile ipsius voluntatis, et eius author est:
ergo talem actum potest voluntas naturae viribus eli-
cere absque gratiae elevatione.

366

Dico secundam conclusionem: homo viribus
naturae, siue in statu naturae pura, siue lapsae consi-
deretur, potest viribus naturae Deum super omnia di-
ligere amare benevolentia, siue agnitione naturalis,
ut summum bonum est in se, et finis naturalis om-
nis creature naturae. Probatur ratione Scoti ex 3. ci-
tato: nam ratio naturalis ostendit Deum, ut natu-
rae autorem esse summe diligendum in se, et
propter se: ergo voluntas naturalis cuiuslibet homi-
nis potest Deum autorem naturae in se, et propter
se

se diligere. Sed talis dilectio est amor benevolentie
sive amicitie naturalis: ergo potest voluntas homi-
nis talem Dei amorem naturaliter elicere.

+ patet 362

Antecedens; nam ratio naturalis demonstrat,
in ^{di}intelligibilibus essentialiter ordinatis esse unum pri-
mum, et supremum in se, et propter se diligibile,
à quo omnia alia dependent; sed huius modi est De-
us, ut author est nature: ergo ostendit ratio natura-
lis, Deum autorem nature esse summe, et super
omnia diligendum. Et confirmatur: nam ita pro-
positio Deus author nature super omnia est dili-
gendus; taliter est primum principium practicum,
quod per se sit notum, et nullus sane mentis va-
let illi dissentire. Prima consequentia probatur: nam
nihil patet intellectus naturalis naturaliter pro-
ponere voluntati, in quod sic propositum, et sibi osten-
dum non possit voluntas naturaliter tendere, et
diligere; aliter ut ait Scotus, aut voluntas esset
naturaliter mala, aut non libera, sed intellec-
tus hominis in quolibet statu nature pure, vel lapsę,
potest naturaliter cognoscere Deum autorem natu-
re esse super omnia propter se diligendum: ergo
voluntas potest naturaliter Deum autorem nature
Super

super omnia propter se diligere.

368

Dico tertiam conclusionem: homo tam in statu naturae purae quam lapsae potest viribus naturae, Deum autorem naturae super omnia tam obiectivè, et apprehensivè diligere amore benevolentiae, siue amicitiae naturalis. Quas partes habet haec nostra conclusio: prima est, quod homo potest naturae viribus, Deum autorem naturae propter se ipsum diligere amicaliter amore benevolentiae, siue amicitiae.

Secunda quod talis amor Dei potest esse super omnia, etiam supra ipsum hominem sic Deum amantem.

369

+ prima secundae de

Probatum conclusio quodam primam partem contra Lazquez, qui ~~te~~ disput. 195. cap. 2. docet, omnem amorem benevolentiae siue amicitiae erga Deum ~~esse~~ esse supernaturalem; nam haec est propositio 34. Bar damnata: distinctio illa duplicis amoris naturalis, ut quo Deus amatur, ut author naturae, et gratuitum, quo Deus amatur, ut beatorum, vana est, et commentitia, et ad illudendum sacris literis. Ergo conclusio nostra, quae docet, posse Deum a nobis amari, amore benevolentiae, siue amicali naturali, maxime conformis est doctrinae catholicae

ibid.

300 catholice ab Ecclesia approbata.

Et confirmatur: homo potest alium hominem dilige-
re, amore benevolentie, siue amabili: ergo potiori iure po-
test Deum amore benevolentie amare. Antecedens est per
se notum; nam ut docet Aristoteles & Ethicor. Cap. 3. et 4.
Et communis philosophorum consensus, amicitia siue amor
benevolentie inter homines, est actus naturalis, et eo honestior
quod magis a proprio commodo abstrahit, et eo non innititur
ad amandum. Consequentia probatur; eo fortius alius
normam veritatem ad suum finem, et amabilem
amorem bonum, quod nobis proprium diligendum, quo
magis bonum, et honestum est in se; sed toto tractu nature
ut magis, neque eque bonum, et honestum requiritur, ac De-
us, ut author omnis nature creatq; est: ergo si homo nature
quibus, potest alium hominem amore benevolentie, siue
amabili, diligere posse, potiori iure potest Deum autho-
rem nature propter se ipsum amore benevolentie, siue
amabili amare.

301

Et roboratur ulterius: nam Deus ut nature au-
thor est dignus amari propter se, etiam circumscribendo
ab illo omnem beneficentiam, quam erga nos exercet;
et ut talis a nobis naturaliter cognoscibilis; ergo potest volun-
tas naturalis hominis quolibet gratie auxilio recluso Deum

ut talem propter se diligere. Probatur consequentia:
nam sub illa ratione potest Deus à nobis naturali-
ter amari, sub qua est naturaliter cognoscibilis; sed
Deus ut author naturæ est summum bonum, est in se
et propter se diligibilis, est à nobis cognoscibilis natu-
raliter: ergo et amabilis.

392

Probatur quod secundam partem: nam ra-
tio naturalis dicat Deum ut summum bonum esse
esse super omnia propter se diligendum propter se
diligendum; sed ut author naturæ summum bo-
num est in se; ergo ratio naturalis dicat, Deum
ut authorem naturæ esse super omnia ordinis natu-
ræ propter se diligendum: ergo voluntas hominis in-
quocumque statu potest Deum authorem naturæ
super omnia diligere. Patet: nam nil potest in-
tellectus naturaliter dicere, in quo dictatum si-
ne ostensum non possit voluntas tendere.

393

Et confirmatur: nam homo naturæ viuis
potest rem creatam, et finitam super omnia, etiam
supra se ipsum diligere: ergo potius iure poterit natu-
ræ viuis Deum summum bonum, et finem natu-
ræ omnis creaturæ super omnia, etiam supra se
ipsum amare. Antecedens patet ex Aristotele. 9.

Ethicorum. cap. 8. et 9. ubi late probat, quod fortis po-
liticus se exponit evidentissimo mortis periculo,
propter amicos, et patriam, et in hoc maxime a
Gentilismo laudabantur: patet etiam de Pilade,
et Oreste, qui ut Divus Augustinus docet, lib. 4. con-
fessionum. cap. 6. ita amore amicali coniungeban-
tur; quod cum unus eorum morti esset tradendus,
quilibet paratus erat, pro altero mori, et inuicem
inter se alterutrum pro subeunda morte, ne al-
ter periret. Unde Augustinus ait de illis; ille iubet
Piladem charum periturum Orestem; sic negat,
hinc que vicin proferat utraque mori. Quod etiam plu-
rimum euentum experientia confirmat.

374 Consequentia probatur: nam quod homo
facere potest pro amico finito, et limitato, de cu-
ius redemptione, siue deciproco amore minime est in-
fallibiliter certus; id potest eisdem naturae viuis fa-
cere pro amico infinito, et illimitato, de cuius amore
neque dubitare, huius modi est Deus, ut auctor est
naturae: ergo potest homo eum super omnia, etiam
supra seipsum diligere amore beneuolo, siue
amicabili. Et hoc adamentum virtutis Apostolus
pro Romanis cap. 13. item. 21. docens, homines etiam
Dei

Gentiles esse inexcusabiles, qui cum cognovissent
Deum (quem non poterant ignorare) non sicut De-
um glorificaverunt, aut gratias egerunt. Quod Bernardus
confirmat libro de diligendo Deum,
his verbis: clamat in natura, et nota rationis ius-
titia, quia ex toto se illum diligere debet, cui
se totum debere non ignorat. Nam si cui plus debemus,
plus diligere tenemur; Deum, cui totum esse natu-
re debemus, super omnia diligere debemus. ^{†tenemur}

325

Secundo probatur: primum et positivum de-
calogi præceptum, quod quasi basis, et fundamen-
tum aliorum est, ad quod omnes tenemur, siue in
statu puræ naturæ, siue lapsæ, est de Deo super om-
nia diligendo; ergo est præceptum naturæ lumine
naturæ notum. Patet; nam nullum est decalogi
præceptum, quod naturale non sit, et visibus naturæ
proportionatum: ergo præest homo naturæ visibus
illud tale præceptum adimplere. Consequentia pro-
bat: nam nil præcipitur, maxime de lege naturæ,
quod vires naturales hominis excedat; sed Deum
super omnia diligere, præcipitur sub lege naturæ:
ergo sic Deum diligere vires naturæ humanæ non
excedit.

Nec

Nec valet dici, quod possumus illud implere
 media Dei gratia, quæ præstò est nobis, maxime ad
 ipsum diligendum, non vero sine illa; neque ex
 inde inferitur, quod teneamur ad id, quod non possumus.
 nam verè id possumus, quod per amicos possumus: sed
 per Deum, sine eius adiutorium, qui maxime nobis
 amicus sine dubio est, possumus tale præceptum ad-
 implere; extra minime est dicendum, quod Deus no-
 bis præcipit aliquid, quod implere, et facere non pos-
 simus.

Hæc inquam, licet à quàm pluribus offeratur,
 commentitium, et effugium est: nam auxilium gra-
 tiæ, eo quod tale non est in nostra potestate, sed Dei;
 neque nobis pro libito nostro datur, sed pro libito Dei
 tribuentis; neque quando nos volumus, illud habemus,
 sed quando Deus vult, quod illud habeamus; ergo
 si sine tali auxilio, quod habere in nostra potestate
 non est, impossibilis nobis est Dei super omnia di-
 lectio; absolute nobis est impossibilis, et sic Deus
 præcipiens nobis eum super omnia diligere, ad im-
 possibile vult nos obligeare; quod impium, et blas-
 phemum est. Patet Consequentia; nam ille actus
 non est in libera nostra potestate, qui dependet
 necessario

necessario ab aliquo, quod habere, vel non habere,
in nobis non est; Sed talis Dei super omnia amor
dependet necessario a Dei auxilio (ut dicunt
Averroes) quod habere in nobis non est; ergo
talis Dei amor in libera nostra potestate non est.

Ergo.

328

Propterea: homo in statu naturae purae tenetur,
Deum super omnia diligere naturae lege; sed in ta-
li statu nullum haberet supernaturale auxili-
um, cum non esset ad finem supernaturalem
ordinatus; ergo sine tali auxilio posset Deum
super omnia diligere. Tamen, quoniam ad nihil tene-
tur, quia vires eius excedunt, et statum natu-
rae purae. Consequenter probatur, quod sepe sepius
dicitur: nam omne id, quod homo vires naturae
posset in statu purae naturae, posset etiam in sta-
tu naturae lapsae, cum eadem indivisibiles ha-
beat vires homo in vno statu, ac in altero. Vi-
de supra dicta. nam. 258. et infra.

329

Tercio probatur: nam in Scotus docet in
1. dist. 11. quest. 3. §. ad 1. rationem. Nam quan-
tum ad primum. sub num. 21. Et in 3. dist. 22. quest.
unica, §. uti s. contra. Nam. ad 1. sub num. 14. fol.

362. si homo viribus naturae non posset Deum su-
per omnia diligere, sequeretur, quod ille, qui cognos-
ceret se super omnia diligendum, cognosceret infra
diligere Deum. Nihiliter, se habere gratiae auxilium, sine se esse
in charitate, vel saltem proximè ad illam dispo-
situm; sed hoc est falsum, et hereticum, et vti tale
damnatum in Tridentino sess. 6. cap. 9. vti potè con-
tra id, quod ab Spiritu Sancto dictum Ecclesias-
ticis cap. 2. sunt iusti atque sapientes; et opera eo-
rum in manu Dei; et tamen nescit homo ~~totu~~
male, ut ovis dionis sit. Ergo dicendum quod homo
naturae viribus Deum vult super omnia diligere.
363. Ad quartam conclusionem: homo viribus
naturae potest absque aliquo gratiae auxilio, Deum
super omnia diligere actu interiori, ferventiori, et
intentioniori, quo aliquis existens in gratia, et cha-
ritate, Deum super omnia diligit, et tamen sic na-
turae viribus Deum diligens, nullum habebit meri-
tum de tali dilectione; et minus intense ex chari-
tate Deum amans, merebitur. Hec conclusio est con-
tra omnes Scotistas, et auctores, pro secunda sen-
tentia numero nostro marginali 363. relatos, Mon-
te Pilato excepto. Nam licet omnes conveniant
cum

... in hac, quia homo viribus naturae potest
Deum super omnia diligere etalem amorem vo-
cant infirmum, debilem, et inefficacem.
Hanc conclusionem expresse docet Sco-
tus in 2. Report. distinct. 28. quest. unica. §. ali-
ter dicitur. Versic. item. subnum. 1. fol. 326 infi-
ne, cuius haec sunt verba: Et si existens in pec-
cato mortali non habeat ad hoc conscientiam de
volendo aliquid, quod iniuste abstulit, potest
habere vehementiorem modum diligendi Deum,
quam multi existentes in peccato; et tamen
non eum diligere dilectione meritoria; nec ta-
men in hoc diligendo peccat novo peccato. Ergo
ex mente Scoti habetur expressa nostra conclu-
sio. Probatur ratione: Nam ut in tractatu nostro
de charitate dicit 3. num. 255 ordine charita-
tis servato potest quis actu maiori intentione
vis amoris diligere naturaliter patrem, aut
matrem, quam Deum, ita ut Deum actu,
proximum diligat ex caritate; et patrem
naturaliter diligat actu intenso, verito: ergo
idem dicendum est de amore naturali, quo quis
potest

potest diligere naturaliter Deum super omnia. Pa-
ter consequentia, nam actus amoris, quem potest
homo habere circa bonum finem, et limitatum,
non est de necessitate illi circa Deum, bonum infi-
nitum, et illimitatum.

383. Et confirmatur: nam ubi idem num. 260.
docuimus, habens charitatem ut octo non semper te-
neat Deum ut octo diligere, sed satis est, quod
eum diligit amore, in quantum, sed unum: et
ratio est, quia cum voluntas in qua charitas sub-
iecta est, sit libera, potest pro suo arbitrio uti cha-
ritate, scilicet, secundum maiorem, vel mino-
rem caritatem, quem prestat, et sic cum tali
caritate proportionatur actus amoris, et non cum
habitu: ergo nullam implicationem iniecit, quod
habens charitatem propter Deum diligit
amore simpliciter supernaturali, et meritoque
ut inquit, et quod in prioribus naturalibus exis-
tens, Deum super omnia amore naturali citra
modum diligit ut octo.

384. Pro quinta conclusionem: homo et
cum in statu nature, scilicet existens, potest
suis naturalibus, Deum super omnia apprehendere,
sive

110
sive appetitiue super omnia diligere, non so-
lum per tempus breue, sed etiam per longum
spatium amore ita efficaci, et firmo, ut paratus
sit, mortem subire pro Deo sic summe dilecto, ab-
que merito vitę eterne. Hęc conclusio facili ex dic-
tis num. 323. potest probari: nam id potest face-
re homo pro bono finito creato, puta pro amico:
ergo potiorē iure id poterit, propter Deum infinitum
bonum facere; Antecedens ex ipsa experientia
constat; consequentia probatur: quia maior ali-
cuius voluntas nostra ad bonum diligendum, quo
maius bonum est, quod sibi diligendum proponitur:
ergo &c. Argumenta, quę contra has nostras con-
clusiones possunt efformari, quia quę, et maior
militant contra ea, quę pro secunda parte quę-
ritur dicenda sunt, postea soluentur.

Part 2^a Vtrum homo in statu na-
turę lapsę possit naturę viribus, Deum
ut autorem supernaturalem diligere,
Super omnia.

385 Pro huius quęritę resolutione premitto; quod
aliud

aliud est, diligere Deum supernaturaliter, et
Deum supernaturalem, siue Supernaturalium
causam, et authorem diligere. Diligere Deum
supernaturaliter, est, eum amare, amore super-
naturali, et merito, à voluntate gratia auxi-
liatrice adiuta dicto. Diligere vero Deum, ut
supernaturalium authorem, est, eum amare, ut
auctor supernaturalis est, vel talis amor natu-
ralis sit viribus naturæ elicitus, vel medio au-
xilii supernaturali.

386

Ex quibus manifestè deducitur, quod non
bene inferitur, diligitur Deus ab homine, ut auctor
supernaturalis est; ergo diligitur amore superna-
turali; cum etiam ut talis amore naturali possit
à nobis diligi; nam supernaturalitas, quæ se tenet
ex parte motus, non infert supernaturalitatem
actus, et maxime in nostra schola, in qua vni-
versaliter ab omnibus cum Soto defenditur,
quod intellectus naturalis phantasmatis repa-
ratus potest naturaliter contingere quodlibet obiec-
tum supernaturale creatum maxime absolu-
tum. Neque etiam inferitur, diligitur Deus
ut auctor naturalis, siue verum Naturalium;

Osgo
S

117
ergo diligitur amore naturali; nam etiam ut
talis potest diligi amore supernaturali. Et hec
doctrina, maxime est advertenda, nam plures
confundunt supernaturalitatem, vel naturali-
tatem ex parte morum amabilis, cum natura-
litate, vel supernaturalitate ex parte poten-
tiæ, siue actus.

361

Prima circa presentem difficultatem sen-
tentia affirmat, quod homo naturæ viribus ne-
quit Deum, ut autem supernaturalem dilige-
re super omnia; eo quod talis Dei amor ita
excellens est ex sua specie et natura, quod
neque ab homine, neque ab Angelo, nisi magis
supernaturali auxilio fieri non valeat. Hanc
sententiam sequuntur omnes Authores Supra-
num. 362. relati; et Suarez lib. 2. de necessi-
tate gratiæ cap. 14. fol. 444. Plures alios au-
thores, et Patres pro se afferens, et libro eo-
dem cap. 11. fol. 427, quatenus docet, actum
charitatis, siue dilectionis naturalis, et superna-
turalis, esse aliud, et aliud; siquidem sub alia,
et alia ratione obiectiva; quod idem affirmat
de actu fidei infusæ, et acquisitæ.

Secunda

388 Secunda sententia affirmat, Deum posse ab homi-
ne, etiam ut authorem supernaturalem naturali-
ter super omnia diligere, absque aliquo auxilio, sine
deumine. Hanc sententiam sequitur Scotus lo-
cis supra num. 363. citatis. Et in 1. dist. 1. quest.
4. §. contra quantum. versic. item. sub num. 15
fol. 218. et in 4. dist. 49. quest. 10. §. ad primum.
versic. 2. num. 12. fol. 539. Scotum sequuntur om-
nes veri Scotiste; et ex Thomistis Molina in Con-
cordia, quest. 14. artic. 13. disp. 2. Soreza de beatitu-

Secunda secundum dicitur, disp. 3. membro 2. Aragon. ~~225~~ quest. 1. artic. 1.

389 Ripalda, disput. 45. sect. 5. Et alij non pauci.

Pex prius tamen animadvertendum est, quod
hic non controuertimus, utrum ad Deum autho-
rem supernaturalem diligendum, aliqua illustra-
tio ex parte intellectus requiratur; certum enim
est, quod cum nunc volitum, quin praecognitum; neces-
sario praerequiritur, quod Deus ut author super-
naturalis cognoscatur, ad hoc ut possit, ut author
supernaturalis diligere; vel talis cognitio Dei
authoris supernaturalis habetur per fidem in-
fusam, siue per fidem acquisitam, siue per
extrinsecam predicationem, siue propositionem
talis

390

talis deiecti, et sapia. num. 95. et 96. docuimus.
His praedictis, ad primam conclusionem:
homo lapsum potest naturae viribus, absque aliquo
auxilio eleuamine se tenente, ex parte voluntatis;
Deum et authorem supernaturalium supra om-
nia, etiam supra se ipsum diligere. Probatur
ratione Secunda ex 3. dicta. 11. quae sunt. Sicut
igitur. nam. 15. q. 1. 11. 12. Pro autem super natura-
li ab intellectu cognito, siue apprehenso, siue per-
ficiam apprehensum, siue per extrinsecam hominis
proprietatem, siue propriam, ratio recta dicitur
Deum in supernaturali autorem esse super omnia
diligendum. ergo voluntas ex partibus naturalibus potest
Deum et authorem supernaturalium supra omnia dili-
gere. Praeterea inquantum; nil enim ratio recta potest
dictare voluntati, in quod sic dictatum non possit vo-
luntas per amorem fondere, aliter voluntas esset
naturaliter mala, vel non libera; Sed neutrum est
dicendum: ergo &c.

391

Et confirmatur: eo velamentius, et fortius
ad istam voluntatem hominis ad dilectionem boni si-
bi ostensi, quo sub maiori boni ratione sibi ab-
intellectu propinquo; Sed Deus et author super na-
turalis

supernaturalis proponitur ad intellectum voluntati
hominis sub maiori boni ratione, qua potest proponi:
nam illi^{us} voluntas ad eius amorem, quod
estque aliquo eius amamine potest sic sibi os-
tendere super omnia diligere. Maior patet; nam
cum voluntas non amet nisi bonum sibi ostensum,
propter ostensum, quod maior ratio boni sibi ostendi-
tur in obiecto diligibili, et magis indignatur, et afflic-
tus ^{eius} amor^e in minor^e deest evidens; con-
sequens legitima: ergo.

392

Et notatur.

Deus ut author supernatura-
lis proponitur voluntati sub maiori ratio-
ne diligibilis: quam quando ut author naturalis pro-
ponitur. Item Deus ut beatificator, et satiator ul-
timus nostri appetitus naturalis est sub maiori ra-
tione diligibilis proponitur, quam Deus ut solus
author est naturae et sic ex dictis. pro prima parte
huius quæritur a num. 368. et infra, homo potest
naturæ viis, Deum amore amicitie et benelo-
gentie super omnia diligere; ergo etiam potest
Deum autorem supernaturalem eodem amo-
re super omnia amare.

Secundo probatur ex eodem Scoti in. l.
dist.

dist. 1. quest. 4. § Contra. verum. Item. subnum. 15.
 fol. 218. nam et ibidem Scotus docet, si homini
 + ~~constituitur~~ gratia et charitate ~~destinatus~~ manifestaretur di-
 vina essentia, et Deum clarè, et intuitivè videret;
 utique voluntas talis hominis viribus nature poter
 Deum sic clarè visum amare; cuius ratio funda-
 mentalis. Hec est: voluntas hominis potest nature
 quibus Deum obscurè apprehendit per fidem, di-
 ligere super omnia: ergo quoniam iure Deum clarè
 visum poterit amare naturaliter super omnia.

394

Consequentia probata ab Scoto: nam
 cognitio veri se habet, ut applicatio eius ad hoc
 ut a voluntate diligatur; Sed Deus minus applicatus
 est voluntati, si minus approximatus per fi-
 dem, quam per claram visionem, patet, quia per
 hanc clarè sicuti est videtur et per illam solum
 obscurè, et enigmatice, iuxta illud Pauli 1. Corin-
 th. cap. 13. Deum autem videmus quare per specu-
lum in enigmate, tunc autem facie ad faciem:
 ergo potius iure voluntas hominis poterit Deum
 clarè visum, naturaliter diligere. Patet consequen-
 tia, nam quod clarè, et perfectius cognoscitur obier-
 tum diligibile, eo perfectius poterit voluntate diligi.
 Ergo

Exord.

395

Hoc ut indubitato in nostra schola supposito,
probatur nostra conclusio: si ob aliquam rationem
homo non posset naturaliter Deum aut hominem su-
pernaturalem diligere, maxime quia nequit homo
ex naturalibus Deum aut hominem supernaturalem cog-
noscere; sed hęc ratio non obstat; probatur: quia
etiam si homo viribus nature non posset Deum vide-
re intuitivè, et facilius, nihilominus Deum sic vi-
sum potest voluntas naturaliter illum amare: ergo
etiam si homo nature viribus non posset Deum aut ho-
minem supernaturalem cognoscere, si tamen illum
qualitercumque cognosceret, vel mediâ fide infusa,
vel acquisita, posset ut talem Deum super om-
nia amare.

396

Tertio probatur à posteriori: si propter ali-
quam rationem homo ex partibus naturalibus non pos-
set Deum ut aut hominem supernaturalem diligere
super omnia, maxime quia voluntas hominis gra-
tia et charitate destituta est mœre naturalis, et ob-
iectum diligibile, Deus videlicet subtili ratione
mœre supernaturalis; sed hoc non obstat: ergo &c.
Probatur; nam ut expresse docet Scotus, in 4.
Dist.

dist. 10. q. 8. §. respondetur ad questionem. versic.
 contra rationem. num. 9. fol. 566. et ibidem §.
 tertia conclusio. versic. ad argumenta. fol. 570.
 Etiam iniquitas, charitas, vel fides, seu ali-
 quodque per se creatum sit supernaturali enti-
 tatiue in se, potest nihilominus a potentia intellec-
 tua naturali hominis, vel Angeli intuitiue cog-
 nosci exi etiam si Deus sit author supernatura-
 lis ei; sic obiectum supernaturale potest a volun-
 tate naturali, naturaliter diligere, seu amare. Et
 confirmatur: nam supernaturalitas ex parte obiec-
 ti intellectus non per se supernaturalitatem ex par-
 te potentie intellectus ad illud considerandum: ergo ne-
 que supernaturalitas ex parte obiecti voluntatis pe-
 tit necessario supernaturalitatem ex parte potentie
 voluntatis ad illud amandum.

39) Quatio probatur ex eis, que docet Scotus
 in 3. dist. 21. quest. unica. §. de tertio dico. vers. ad.
 questionem dico. sub num. 21. fol. 656. et dist. 26.
 quest. unica. §. ad questionem. vers. hoc distingun-
 tur. sub num. 14. fol. 631. et dist. 23. eiusdem ter-
 tij. §. de primo. vers. preterea sub num. 4. fol. 460.
 et §. secundo de fide. vers. preterea. num. 8. fol.
 463. vbi

ubi latet probat, quod homo potest ex puris naturalibus
credere, diligere, et sperare, ex eodem motivo for-
mali ut credit, sperat, et amat in medijs fide, spe,
et charitate infusis; namque virtutes infusae non
distinguntur a fide, spe, et charitate acquisitis
ex eorum obiectis formalibus: ergo etiam si Deus
ut author supernaturalis est in se, sit obiectum
formale charitatis infusae, potest nihilominus di-
ligi ab homine, ut charitatis naturalis acquisitae.
Et confirmatur nam ut ait Scotus dist. 23.
c. 3. hereticus ^{ex se} negans existentiam Christi
in mirabili ~~Sacramento~~ Sacramento, et credens
Deum esse trinum, et unum, Verbum assumpsisse
naturam humanam, et alia fidei mysteria, prop-
ter auctoritatem Dei revelantis, non habet fidem
infusam, siquidem illam amittit per heresim; et tamen
ex eodem motivo alij mysterij fidei; ergo ad huius
modi mysteria credenda non eget fide infusa; neque
aliquo gratiae auxilio: ergo neque ad Deum ut author
supernaturalis est diligendum, eget auxilio gratiae
aut charitatis. Patet, quia nihil potest homo cognoscere
naturaliter, nisi in media revelatione humana
et doctrina, quod naturaliter etiam non possit dili-
gere; sed

sed homo potest fide humana cognoscere Deum auctorem supernaturalis; ergo potest non aliter eum supra omnia diligere.

399

Sed dicitur: quod hereticus non credit alia fidei mysteria, dum unum eorum negat, quia Deus revelavit illa, et sic non ex eodem fidei motivo credit, ac credit catholicus; sed contra: nam ut docet Scotus, dist. 23. ex B. citato. fol. 463. Deum esse infinite veracem est cognoscibile, immo demonstrabile naturaliter: ergo talis hereticus credens Deum revelare verbum, v. g. factum fuisse hominem; istud verum credit ex eodem motivo, ac credit catholicus: patet; quia utraque eo precipue tale fidei mysterium fatetur, quia Deum sibi revelavit, et dixit, qui nec potest fallere sua veracitate attenta, nec falli ob suam infinitam sapientiam. Et confirmatur: nam homo potest aliquid credere, quia homo alius sibi revelavit tale esse verum: ergo potiori iure potest credere naturaliter, quod Deus revelat: patet; nam ut docet Apostolus, si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est.

400

Dico secundam conclusionem: talis Dei auctoris

authoris supernaturalis amor, quem homo lap-
sus nature viribus potest habere, potest esse ita ef-
ficax, quod efficaciter potius velit homo Deum su-
pernaturalium autorem esse, quam ipsum esse,
et propter ipsum sic superomnia dilectum mor-
tam subire, potius quam Deum offendere, quin
talis amor sit vitz eternę meritum. Hęc con-
clusio est contra omnes auctores num. 388. relator;
et precipue Scotum, Monte Piloro excepto; Qui
docent talem Deę amorem necessario esse ineffi-
cem, sed tantum fore^m quandam simplicem va-
leatatem; et si aliquis eum fore efficacem conce-
dit, ait esse efficacem in actu primo, et signatę,
non vero quoad executionem.

401

Hanc conclusionem licet non sub istis
terminis expressę docet Scotus in 3. dist. 21. quest.
unica. S. istis igitur rationibus. num. 13. et 14. fol. 152.
et probatur ratione eisdem: nam in primis Ratio
naturalis dicitur Deum autorem supernaturalem
sic esse diligendum: ergo potest voluntas hominis ex
prius naturalibus sic eum diligere. Pater; quia nil
potest ratio naturalis dictare, quod voluntas natura-
lis non possit ex naturalibus amore prosequi.

Secundo

402

Secundo: nam homo potest naturaliter appreciare amore, et efficaci, bonum creatum, amicum, vel rem publicam, seu patriam, quod illam preferat omni alio diligibili, volendo efficaciter potius patriam, seu rem publicam esse, quam ipsum esse: ergo potius tunc, idem poterit respectu Dei auctoris supernaturalis, et illum appreciatiue diligendo, quod potius velit Deum auctorem supernaturalem esse, quam ipsum esse. Antecedens est manifestum; consequentia probatur: nam ratio naturalis dicitur bonum infinitum esse super omnia finita, etiam supra seipsum sic diligendum.

403

Tertio: nam si homo ex parte naturalibus non posset Deum auctorem supernaturalem sic super omnia appreciare, et diligere, posset quilibet inueniens se sic primum, et paratum ad diligendum super omnia appreciatiue Deum, cognoscere se habere gratiam, siue eius auxilium; sed hoc est falsum: nam ex eo bono vixit odio, vel amore dignus sit: ergo et illud, ex quo sequitur,

Argumenta contraria

Primo argumentum contra nostram primam conclusio-
nem; in qua asserimus, quod Deus est naturae au-
thor, cuius naturae potest a nobis super omnia
diligere amorem concupiscentiae &c. Deus ut author est
gratie, et naturae rationalis glorificator, est nostrum
sapientum, appetibile, et in tale super omnia con-
cupiscentiam, et diligendum: ergo Deus ut au-
thor est naturae, non est super omnia concupiscenti-
um, siue amore concupiscentiae diligendum. Ante-
cedens est per se notum, et dictis pro secunda
parte patet quod si habetur: Consequentia, proba-
tur: nam conditionem inuenitur, quod Deus sub dupli-
ci ratione, siue consideratione sit a nobis super
omnia diligibilis: ergo &c.

Antecedens probatur: nam vel Deus ut au-
thor naturae est diligibilis supra Deum ipsum, et
est gratiae author, vel non. Si primum: ergo Deus
ut author est gratiae non est supra omnia diligibilia
diligibilis, ut num. 390. et infra docuimus: patet;
nam Deus ut naturae author est supra Deum au-
thorem gratiae diligibilis. Si secundum: ergo Deus
ut author naturae, non est super omnia diligibilia
diligibilis: patet; nam Deus ut author supernaturalis
gratiae

gratie est diligibilis; et tamen non supra ip-
sum sic consideratum, Deus ut naturę author
est diligibilis: et sic talis Deus ut author
naturalis esset excelsus, et excelsus: quod est
contradictorium. Et idem argumentum vice ver-
sa posset efformari de dilectione Dei, ut authoris
supernaturalis; nam vel esset sic diligibilis su-
per omnia, etiam supra ipsum Deum autho-
rem naturę, vel non: sed prædicta nostra conclu-
sio falsa, et contradictoria inveniuntur.

406

+ ordinis

Respondens distinguendo antecedens: Deus
ut author supernaturalis gratię est supremum
appetibile supra omnia diligibilia sui ordinis (su-
pernaturalis videlicet) diligendus, concedo an-
tecedens super diligibilia alterius ordinis (na-
turalis videlicet) antecedens. Et eodem modo
distinguentium est consequens: cum Deus ut
author naturę non est supra omnia diligibilia
alterius ordinis, vice recipiendus, concedo
consequentiam, super omnia diligibilia sui ordi-
nis naturalis, neque consequentiam. Deus enim
in duplici linea, scilicet naturę etiam nobis supremum
diligendus; et linea ordinis naturalis, et supernatura-
lis in

In linea ordinis naturalis supra omnia diligibi-
lia talis ordinis; in linea vero supernaturali su-
pra omnia diligibilia sui supernaturalis ordinis.
Et cum tales ordines sint diversae rationis, et inter se
non sint incompatibiles; hinc fit, quod in utraque li-
nea, et ordine possit respectu super omnia amari.
407. Ad autem probationem respondet; quod Deus
ut author naturae non est supra, neque infra seipsum
quodammodo gratiae à nobis diligendus; nam tales ordines
autem, vel naturae et gratiae, taliter sunt disparati
inter se, quod non valent comparari: unde nego con-
sequentiam; nam quando dicimus, quod Deus ut a-
uthor est naturae, debet super omnia amari, debet su-
pra omnia intelligi sui ordinis, non alterius; et eodem
modo intelligendum est, quando dicimus, quod Deus
ut author supernaturalis gratiae, et super omnia a-
mandus, super omnia sui ordinis, scilicet superna-
turalis. Et sic dicitur argumentum.

408. Sed patet pro pleniori dictorum intelligentia,
quodnam ex dictis sit excellentius motum amoris.
Deus ut naturae author consideratur; vel ipse Deus
ut author supernaturalis gratiae et gloriae? Nam si pri-
mum: ergo amor Dei ut naturae authoris erit exce-

llentior

8. Codex de gra.

et amore ipsius
ut authori
supernaturali
motuum. Paret; nam
eo excellentior est.

est excellentior est. ergo &

409

Respondetur, quod nostrum esse supposito, quod
a Deo autore nature est dependens. Excellentissi-
mum motuum ex parte Dei alliciens nos
ad eius amorem concupiscentie est. autorem esse
et largitorem gratie, et glorie: at vero cum ad hoc,
quod gratiam, et gloriam habeamus, necessario
praequiratur, ut sumus: qui enim non est, ne gratie,
ne glorie capax valeat esse; Deum esse nature
naturae autorem, et largitorem, ac conserva-
torem, excellentissimum motuum etiam est
in isto ordine ad inuitandum, et accipiendum
nos, ad Dei amorem: et sic utraque pars in sua
linea dat pretium.

410

Ceterum quia nostrum esse, quod a
Deo nature autore est dependens, ad ipsum
Deum beatifice attingendum in patria. medijs
supernaturalibus adiumentis, ab ipso etiam
Deo autore supernaturali elargitis; est fa-
tendum, quod ex suppositione, quod homo sit, et ha-
beat esse, quod excellentissimum motuum est Deus
autbor

author supernaturalis ad sui nos afficiens amo-
rem; quam ipse Deus ut author est naturae pre-
cisè; sicut in toto ordine diligibilem ordinat
quod induit rationem finis; excellentius est illi
quod ad ipsum tanquam medium ordinatur. Nam
licet natura non sit medium, est tamen subiec-
tum, quod ordinatur ad finem supernaturalem
attingendum.

411 Secundo arguitur contra secundam con-
clusionem num. 366. positam; in qua asseri-
mus, quod homo naturae viribus, potest Deum
amore benevolentis, sive amabili diligere & re-
qui homo Deum amabiliter diligere, quin
sit amicus Dei; sed nequit esse Dei amicus abs-
que dono supernaturali gratiae: ergo neque Deum
amabiliter diligere. ~~Plurimum patet~~ Maior
patet; nam esse alicuius amicum formaliter
nil aliud est, quam esse dilectorem illius, cum
reciproca redamatione ex parte amati: minus
est de fide; nullus enim potest per formam na-
turae viribus habitam constitui Dei amicus.

412 Et roboratur: qui Deum amabiliter dili-
geret, à Deo amabiliter diligeretur; Sed qui
amicabiliter

amicabiliter a Deo diligitur, amicus Dei est, ius-
tus, ac Sanctus: ergo si homo potest naturae vir-
tutibus, Deum amicitia diligeret; potest naturae
virtutibus amicus Dei iustus, ac sanctus constitui,
quod est pelagianismus, et tale damnatum. Ma-
ior probatur. Ex cap. 8. Proverbiaum, ubi ipse De-
us ait: ego diligentes me dilao: ego diligit amicabi-
liter eos, qui amicitia eum dilao.

413

Respondeo, distinguendo maiorem: nequit
homo Deum amicitia diligeret, quin sit amicus
Dei, amicitia generali, et communi; qua Deus de
omni actu bono naturali complacet; concedo maio-
rem: amicitia speciali gratuita, qua Deus ami-
cos iustos specialiter diligit in ordine ad beatitu-
dinem supernaturalem; nego maiorem. Ad mino-
rem eadem distinctione respondeo; nequit homo es-
se Dei amicus amicitia gratuita speciali absque
dono gratiae supernaturali, concedo minorem: ami-
citia naturali; qua Deus de omni bono complacet,
nego minorem: et similiter consequentiam.

414

Ad confirmationem autem argumenti, eadem
distinctione respondeo; qui Deum amicitia
diligeret, à Deo amicitia diligeretur amore amicitiae
naturalis.

naturalis, quo Deus de omni bono naturali complacet,
concedo maiorem; amicitia speciali, qua iustos gra-
tuitè diligit, in ordine ad finem supernaturalem, ne-
go maiorem: et minus eodem modo est distinguenda, et
consequentia neganda. Sicut enim Deus suos dilecto-
res diligit, diligit tamen eodem amore, quo ab ipsis
diligitur; si amore naturali eum diligunt, amore na-
turali, et in ordine ad naturalem finem eos amat.
Si amore supernaturali eum amant; amore super-
naturali, et in ordine ad supernaturalem finem eos
diligit, modo tamen infra latius explicando.

415

Tertio arguitur contra nostram conclusionem
num. 369. positam; in qua asserimus, quod homo po-
test naturæ viis Deus appreciative super om-
nia diligere. & Deum super omnia appreciative di-
ligere, nequit intelligi, quin sic Deum diligens, illum
supra seipsum appetat, taliter quod potius vellet
Deum esse etiam cum propriæ vitæ suæ dispendio,
quàm e contra; Sed talis amor actus perfectissi-
mus charitatis est: ergo nequit homo viis natu-
ræ, talem actum habere. Minor probatur: ex
Joannis cap. 15. versic. 13. dicente: maio-rem hanc
dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat
quis

quis pro amicis suis: Ego esse hominem
paratum ob Deum dilectum animam pone-
re, si opus fuerit, efficaciter, acutus perfectissi-
mus est charitatis, quo maior nullus esse potest;
ergo nequit homo ex naturæ viribus hunc actum
habere: patet consequentia; nam ad actum perfecti-
ssimum charitatis, quæ potest homo in medio superna-
turali auxilio, nequit homo ex viribus naturæ
sufficere, huiusmodi est actus prædictus: ergo
et.

416 Respondet quidam Contra alias doctissimus,
quod talis Dei amor licet sit super omnia, et per
consequens supra ipsum hominem sic Deum dili-
gentem, tamen necessario foret amor inefficax, qui
in executione, et exercitio deficeret, et tentatis-
si graui succumberet: nam si efficax foret, indu-
ceret obseruationem omnium præceptorum, et ex-
cluderet cuiuslibet præcepti violationem, quod viri-
bus naturæ fieri non potest.

417 Sed quia ut habetur ex dictis, nullam im-
plicationem inuoluit, quod homo: naturæ viribus
totam collectionem præceptorum obtemperet, talem
Dei amorem esse vere efficacem, qui coniungatur
cum

cum effectu volito, non valetur admittere. Unde
aliter ad argumentum respondeo, concedendo
maiolem; et distinguendo minorem: Sed talis a-
mor Dei super omnia appetitivus actus est
perfectissimus charitatis naturalis, vel supernatu-
ralis, concedo minorem: actus perfectissimus cha-
ritatis supernaturalis est, nego minorem. Sicut
enim homo medio supernaturali auxilio potest De-
um supra se ipsum ~~appetitivus~~ diligere
amore supernaturali; sic nature viibus potest
illum supra se ipsum appetitare amore natura-
li, qui in hoc ultimo distinguitur, quod ille me-
ritus est, iste vero non. Unde nego consequen-
tiam.

418

Ad eius autem probationem respondeo, verba
Christi Domini ex Joannis 15. Admittendo, et illa
explicando; dico, quod animam ponere, siue mor-
tem pro amicis subire, non est actus charitatis
formaliter, sed fortitudinis, licet sit à charitate
imperatus: unde animam pro amicis ponere, eate-
nus vocatur amicitia magna, siue dilectio, quate-
nus à magna dilectione imperatur, et est magne
amicitiæ signum diagnosticum; ceterum non
est

est dilectionem amicitiae, siue dilectionis superna-
turalis; cum idem possit homo propter naturalem
amorem, siue amicitiam. Unde fatetur, maiorem
dilectionem naturalem, vel supernaturalem, ne-
minem posse habere, quam animam pro amicis
ponere; ceterum nego, quod animam pro amicis
ponere, sit necessario actus charitatis siue dilec-
tionis supernaturalis, cum possit etiam natura-
lis esse: Quis cognoscere esse paratum animam
pro Deo ponere, cognosceret, se charitatem super-
naturalem habere, quod est hereticum, et viti-
ale damnatum. Unde nego utramque consequenti-
am ibi illatam.

419 Quarta arguitur contra nostram pri-
mam conclusionem ex secunda parte quesiti-
oni. 3da, positam; in qua asserimus, quod ho-
mo naturae visibus potest Deum super omnia
ut autorem supernaturalem diligere, & homo
sensus nequit naturae visibus Deum autorem
supernaturalem naturaliter cognoscere: ergo ne-
que ut talem valet naturaliter amare. Antece-
dens est per se notum: cognoscibile enim su-
pernaturale neutiquam proportionatur cum po-
tentia,

potentia intellectiva naturalis. Consequentia pro-
batu: nam in utraque potentia respectu sui obiecti
est attingibilis par militat ratio.

420

Et confirmatur: ideo intellectus naturalis
maximè pro statu isto nequit cognoscere naturam vi-
ribus Deum ut autorem supernaturalem, quia
Deus ut talis intelligibile supernaturale est, et in-
tellectus potentia intellectiva naturalis; Sed etiam
Deus ut autor supernaturalis est diligibile, et su-
pernaturale; et voluntas hominis potentia volun-
ta naturalis: ergo sicut intellectus noster pro sta-
tu isto nequit cognoscere naturaliter Deum ut au-
torem supernaturalem, sic voluntas nostra ne-
quit Deum ut autorem supernaturalem amare:
Ergo &

Objection

421

Hic argumento respondet quidam Scotis-
ta alius doctissimus, negando, quod intellec-
tus noster non possit cognoscere naturaliter Deum
autorem supernaturalem, sicut cognoscere potest
alia quaecumque intelligibilia supernaturalia: nam
ut supra num. 396. ex Scoto docuimus; supernatura-
litas se tenens ex parte obiecti, intellectus non pos-
sit necessariò supernaturalitatem ex parte potentie
cognoscentis

cognoscentis, ut patet in *Angela*, qui naturaliter omnia gratie mysteria intelligere valet. Unde nego similiter consequentiam.

422

Sed salva pace tanti magistri vellem ipsum interrogare, de quo intellectu loquatur? si de *Angelico*, vel humano a phantasmatibus separato, verum esse, quod docet, fateor: Sed questio de isto non procedit, sed de intellectu humano pro isto statu: si de isto loquatur falsum *humaneum*, et absque fundamento ulla est eius assertum, quatenus infert, quod sicut intelligibile supernaturale est proportionatum obiectum potentie intellectus naturalis *Angeli*, sic etiam sit obiectum proportionatum potentie intellectus *Humani* pro isto statu.

423

Quapropter aliter ad argumentum respondendo conformiter ad superius dicta, distinguendo antecedens: homo lapsus nequit naturalibus viribus Deum ut authorem supernaturalem cognoscere immediate, et per se ipsum, concedo antecedens: media revelatione saltem humana predicatione, et doctrina, ut supra num. 95. et 96. et nup. 130. et infra docuimus: Nego antecedens.

424

Nam ut ibidem docuimus, intelligibilia
indivisa

ordinis supernaturalis possunt à nobis cognosci, vel
supernaturaliter media fide divina, vel naturaliter
media fide acquisita revelatione humana, et doctrina,
sive predicatione intercedente. Vide, quæ diximus ibi,
ne iterum eadem repetamus. Unde licet Deus ut author
supernaturalis non possit per se immediate (ordine
nature servato) movere, et immutare intellectum
humanum pro statu isto, ad sui cognitionem intuiti-
uam, potest nihilominus, ut talis naturaliter cognos-
ci media revelatione humana, predicatione, et doc-
trina.

425

Et nego. similiter consequentiam à paritate
rationis illatam: nam sicut intellectus humanus pro
statu isto licet non intuitivè, nequè immediate, me-
diatè saltem, et abstractivè potest cognoscere Deum
authorem supernaturalem, ita voluntas humana pro
statu isto potest naturæ viribus Deum sic cognitum a-
mare.

426

Et quamquam hæc doctrina nuper tradita
sit indubitata, nisi apud valde imperitos, demus
exercitiis gratia antecedens; quod videlicet intelle-
tus humanus pro statu isto non possit naturæ viri-
bus Deum authorem supernaturalem
cognoscere

cognoscere; adhuc hoc gratis admisso; nego conse-
quentiam; quid videlicet nec voluntas humana
pro statu isto valeat Deum auctorem superna-
turalem amare. Et ratio disparitatis est clarissi-
ma, demente Scoti iuxta superius dicta nu-
me. 393. et 94. nam cognitio boni solum se ha-
bet, ut conditio, et applicatio, ad hoc ut a volun-
tate diligatur; et nil tenet, quod talis cognitio,
sive conditio, vel non possit naturaliter ha-
beri; ad hoc ut voluntas sua natura attenta
possit illud tale bonum amare. Nam si Deus
clare videretur ab homine pro statu isto, volun-
tas absque aliquo ordine supernaturalis elevam-
ini posset illum amare; ut docet Scotus in 1. dist.
1. q. 4. §. contra. Versic. item. sub num. 15. fol. 218.

423

Quod patet manifestissimis instantiis:
nam illud organum, vel potentia visiva requiritur
necessario, ad hoc ut homo videat; et etiam si in to-
to ordine causarum naturalium non sit aliqua cau-
sa, que possit organum illud reparare, sed a Deo
miraculose reparetur, actus videndi postea a tali
potentia elicitus non naturaliter, et potentia talis
naturaliter videret. Similiter igitur existens Hispani
Naturaliter

naturaliter valet eliminare lignum Romę existens,
etiam si naturaliter non possit ille applicari.

428

Sed contra dices: voluntas hominis pro
statu isto solum remote sua virtute attenda pote-
rit Deum auctorem supernaturalem diligere, si
videlicet ei proponatur; non autem proxime: patet;
nam ad amandum, quodlibet ^{diligibile} ~~amabile~~ proxime re-
quiritur ^{diligibile} ~~amabile~~ cognoscibilis pręnotio. Respon-
deo, concedendo maiorem consequentiam: nam se-
mel dato, quod intellectus nature viuis non possit
Deum cognoscere vt auctorem supernaturalem, ne-
cessarium est fateri, quod neque voluntas potest illum
amare proxime, nisi ei proponatur: Sed ex hoc nil
contra est: quia solum asserimus, quod ex parte
voluntatis non requiritur aliquod gratię eleuati-
um, et eius virtutis completum, ad hoc vt possit
ex se, Deum auctorem supernaturalem diligere,
si ei proponatur.

429

Quinto arguitur contra eandem conclusio-
nem: dilectio Dei auctoris supernaturalis su-
per omnia necessario affert omnium pręceptorum
obseruationem; Sed obseruatio omnium pręcepto-
rum connectitur ex diuina institutione, lege, et
~~peccato~~

Pactum cum hominibus ergo si homo potest naturae vir-
tutibus, Deum auctorem supernaturalium super om-
nia diligere, potest se disponere ad gratiam: hoc
est factum: ergo &c. Maior pars; nam qui Deum
super omnia appetitive diligit, nullam quamvis
minimam vult eius offensam; imo in omnibus
vult, quia voluntatem adimplere.

430. Minor probatur ex Joannis cap. 14.

num. 21. ubi Christus Dominus ait: qui ha-

bet mandata mea, et servat ea; ille est quid-

ligit me: qui autem diligit me, diligetur a Patre

meo, et ego diligam eum, et manifestabo me ei.

ergo ex lege pacto, et promissione divina

debetur cum diligentiis gratia immodica, quae in hoc

quod Deus se homini manifestare consistit. Et con-

firmatur ex Augustino, qui lib. de natura et gra-

tia cap. 2. tom. 2. fol. 22. ait; quod si homo sap-

ius posset sine gratia, omnia praecepta adimplere, pos-

set esse de vita aeterna securus. Ergo &c.

431. Et roboratur ex verbis Pauli ad Romanos cap.

13. nam 12. dicens: plenitudo legis est dilectio: ergo

qui Deum diligit totam adimplet legem; sed legis adimple-

tio cum gratia, et peccatorum remissione connectitur:

ergo

...non potest. Quia autem supernaturalis na-
...adimplere
...et sic iustificari. Minus probatur: nam hec est propositio
...Charitas illa, que
...est semper coniuncta cum
...dilectio, que
...legis, semper
...peccatorum, que nullo
...de lege divina inagratia: exord.
...ad 335. Quia hinc argumentum. Videte, que ad
...simile argumentum. Supra a num. 318. Inque ad 335.
...nam certum est, quod
...vel quoad subs-
...et modum, scilicet ex
...intentione mandantis. Cum modo ita stet: ut pa-
...et ad damnationem proportionis. Et Bay hoc negantis
...his verbis: collebat illa doctrina distinctio diuine
legis mandata, bifariam adimpleti; altero modo quan-
tum ad preceptorum operum substantiam tantum; al-
tero quantum ad eorum quemdam modum, videli-
cet secundum quem valent operantem perducere ad reg-
num gloriarum, hoc est ad regnum meritorium, commen-
ditia est, et excludenda. Unde si hec est damnata,
opposita.

433

Hinc forma:

Hac igitur doctrina, unde fide supposita, res-
 pondeo ^{hi} ad argumentum, ostendendo maiorem, et
 distinguendo minorem: Obsecro omnium præcepto-
 rum quoad substantiam præcisè connectitur cum gra-
 tia, neque minorem: Obsecro omnium præceptorum
 quoad substantiam, et modum, quæ adimplentur ex
 intentione mandantis, connectitur cum gratia, conce-
 dendo minorem; et neque consequentiam: Nam licet homo
 possit nature viribus Deum super omnia diligere;
 et per consequens, omnia præcepta quoad substantiam
 adimplere, non tamen quoad modum, scilicet ex inten-
 tione mandantis, et sicut oportet, et sic nequit se ex
 nature viribus ad gratiam disponere.

434

Ad idem autem confirmationem ex verbis
 Christi Domini in 430, videlicet, exponendo, quod
 verba Christi Domini in hoc eodem sensu ab Ecclesia
 catholica approbata sunt exponenda; videlicet quod
 qui Deum diligit, et eius mandata, sicut oportet, adim-
 plet, non solum quoad substantiam, sed etiam quoad
 modum diligetur a Patre, et consequetur premium.
 Non vero qui hæc facit solum quoad substantiam, et
 non sicut oportet. Ad confirmationem ex Augustino
 Respondeo

respondeo; quod fabissime affectus Sanctus Doctor
pro sententia opposita, cum sit pro nostra; cuius hec
sunt verba pro citator ac per se natura humani ge-
neris ex illius unius peccatoris carne procreata,
si potest sibi sufficere (ut Leaguus, contra quem arguit
Sanctus, falsi doceat) ad adimplendam legem, per-
ficiendam quae iustitiam de premio debet esse secuta,
hoc est, de vita eterna. Nam nisi praedesset observa-
tio legis, si iustitiam non perficeretur. Adimplen-
do, sicut oportet.

435. Eodem modo respondeo ad confirmationem ex
verbis Pauli, plenitudo enim legis sicut oportet
est dilectio, quae connectitur cum remissione peccato-
rum, et gratia, non vero plenitudo legis quoad sub-
stantiam totius. Et ideo damnatur Bayus in predi-
ca propositione, quia ipse negavit distinctionem ob-
servationis legis, sine praecceptum quoad substanti-
am, et quoad modum, ut patet in eius verbis num.
432. velans, primum conformiter ac false doctrinae
dicere plenitudo legis meritoria. (nam aliam legis
adimplerionem non agnovit) non semper connecti-
tur cum remissione peccatorum, quod falsum, et he-
reticum est. Non vero est falsum, sed verum, et
catholicum

catolicum, quod plenitudo legis quoad substantiam
precise non connectitur cum gratia, neque cum ve-
missione peccatorum. Et hec doctrina animadver-
sione digna est, quia ad quam plura necessaria.

436

Sexto arguitur contra nostram secundam
conclusionem num. 400, in qua asserimus, quod
talis Dei amor viribus naturae humanae potest esse
ita efficax, quod efficaciter possit homo velle Deum
auctorem supernaturalem esse, potius quam ipsum
non esse, et propter ipsum sic dilectum mortem subi-
re: Qui Deum sic efficaciter diligeret, quod propter
illum sic dilectum, ne aliquod peccatum contra ipsum
committeret, aliquod eius preceptum frangendo, mor-
tem subiret, verè esset Martyr, et se ad gratiam
efficaciter se disponere; quod est hereticum, et pel-
agianum.

437

Antecedens patet: nam non solum est verè
Martyr, qui mortem subit, nec aliquod fidei arti-
culum negat, sed etiam qui ne Deo offensionem
aliquam afferat, mortem subit, ut omnes fateri-
tur. Consequentia probatur: quia nulla maior dis-
positio potest excogitari ad gratiam; quam illa, cui
ex promissione divina talis gratia debetur, ut
ne

ne transitus per purificationem fiat, sed saltem
caelos ascendat. Nam ut Innocentius tertius
ait, capite. Cum Martire, de celebratione mis-
sae in iuxta facit Martyr, qui pro Ma-
tyre orat, cuius nos debemus orationibus com-
mendari; certavit enim contra peccatum usque ad
mortem.

438

Hoc argumentum celeberrimum tandem dif-
ficultatem, quomodo videlicet martirium dispo-
nat ad gloriam; Et quoniam dispositio ex parte
Martyris requiratur, ut ei corona martirij debeat,
de quo vide Suarez, tom. 3. in tertiam partem dis-
put. 29. quest. 69. artic. 10. sect. 3. fol. 407. Et ex neo-
tecis Hurtado de martyrio tract. 5. fol. 68. et
infra. Omnes igitur Catholici fateri tenentur, quod
voluntas patiendi martirium, ad hoc ut illi passus
debet esse non solum ex motivo charitatis sive alte-
rius virtutis (de quo modo non curamus) sed etiam ex
gratia Spiritus Sancti praevemente, atque exci-
tanti, et quod medio eius auxilio fiat; ut deside con-
stat ex Trident. sess. 6. cap. 5. et 6. Unde si demus,
quod aliquis sine istis adiutoribus gratiae auxiliantis
mortem subiret in peccato mortali existens, etiam
si

si hoc faceret, ob articulum Dei defensandum,
 Abque dubio damnaretur.

39 Et quoniam Theologi fatentur, quod pre-
 requisitum in Martyre dispositio, quae primum ducat
 ex parte, aliter non Martyr Catholicus, sed
 Ethnicus, sine politico est: verum talis dispo-
 sitio in peccato aucto debeat esse contritio su-
 pernaturalis, vel animi opinabile est inter
 Doctores, et Sacerdotes, et Doctores, et Patro-
 nis. Sicut Bonaventura existimat necessari-
 am esse in Martyre contritionem, qua ~~est~~ mor-
 tem gratiam mereatur, aliter nil ei martirium
 proderit. Hec sunt eius verba, in 4. dist. 4. part. 2.
 quod 2. articulo. Baptismus sanguinis liberat pau-
 cos, et totum a veniale liberat, a mortali non,
 quia presupponit charitatem; aliter nihil vale-
 ret ad salutem. Sicet enim martirium actus ex-
 cellentissimus fortitudinis sit, non tamen est
 sacramentum, et sic non confert gratiam ex
 opere operato, sed operantis conformiter ad dis-
 positionem, quam habet Martyr.

440

Causa igitur nostre conclusionis potius spe-
 culativa, quam practica videtur potius; nam homo

V. G.

¶ in peccato mortali existens, qui ita fermen-
ti amore naturali in Deum, vel eius fidem
incenderetur, ut mortem potius subiret, quam
Deo offensionem aliquam afferret, non est veri-
simile, quod ei Deus sua supernaturalia au-
xilia denegaret, ut passio eius esset illi profi-
cua: ceterum cum non implicet, quid Deus talia
auxilia etiam tali homini non det, et alias
id posset homo pro amore sui creati patri, non
est cum denotetur, quod id posset pro Deo.

441

Hic præstat, infra ad argumentum
respondens distinguendo antecedens: qui Deum
sic efficaciter diligeret, quod propter illum sic
dilectum ne aliquam offensionem contra ipsum
committeret, ut illam mortem potius subiret, quam
ipsum offendere, vere esset Martyr, et ut talis
honorandus, et talis amoris esset vel
a charitate supernaturali imperatus, vel ali-
quid valens in medio supernaturali auxilio,
concedo antecedens: si esset talis amor more
naturalis, neco antecedens: et similiter neco
consequens. Nam sicut Hæreticus occisus
pro defensionem alicuius veritatis catholice,
quam

quam faceret, non est vere Martyr, neque aliquod
 propter mortem, quam patitur, meretur, eo quod in
 peccato mortali vitam finit; ut Scotus docet in
 3. dist. 36. quest. unica. §. de tertio artic. Versic. con-
 tra hoc. fol. 828. Sic adulter in peccato mortali
 mortali mortem sufferens pro Deo amore naturali
 & summe dilecto, neque est vere Martyr, neque
 aliquod vite supernaturalis meretur; iuxta illud
 Pauli 1. Corinthios cap. 13. si tradidero corpus me-
um, ut ardeam, charitatem autem non habue-
ro, nihil mihi prodest.

442 Sed contra dices: impossibile est sine
 + Abundanti + abundanti Spiritus Sancti gratia, hominem in tanto
 dispendio, sine discrimine fortiter manere in Dei
 dilectione, et fide: ergo impossibile est quod homo naturae
 viribus possit mortem subire, ne Deo dilecto offensio-
 nem afferat. Precedens expressio habetur ab Augusti-
 no, qui lib. 13. de civitate Dei. cap. 2. de Martyribus
 ait: sed quando sine abundantia gratie spiritus illius, qui
ubi vult spirat, tantum Christum amare possent, ut
eum in tanto vite discrimine sub tanta spe venie negare
non possent. Quasi dicat nunquam; quam illa interro-
 gatio quando, idem est, ac si dicat nunquam. ergo etc.
 Respondeo

Respondeo negando antecedens: nil enim potest
 homo facere pro amore naturali rei create, quod non
 possit facere pro amore naturali Dei creatoris, et po-
 tiori titulo et ratione. Ad auctoritatem Augustini
 respondeo, quod Sanctus Doctor loquitur ibi de ve-
 ris Martyribus, qui ex abundanti Spiritus San-
 ti gratia in fide roborantur; non vero de homine sic
 naturaliter Deum diligente, quod propter ipsum mor-
 tem subiret: nec illa interrogatio quando, idem dicit,
 ac nunquam; sed solum dicit difficultatem, siue varia-
 tatem; nam raro inuenietur homo (et forte nunquam)
 qui mortem subeat propter Deum dilectum, cui De-
 us sua auxilia supernaturalia non prestat, ut eius
 passio, et mors sit illi salutaris; quod non est contra
 nos, quidem fatemur; ceterum non convincit, quod
 fieri oppositum deprecet.

Quod patet evidentissime ex eis, que docet
 Divus Cyprianus Epist. 12. ad fratres; ubi eos mo-
 net, et instruit, ut quilibet praebeat seipsum, antequam
 ad martyrium accedat, faciendo prius exomologesim,
 id est, confessionem sacramentalem peccatorum, vel
 saltem contritionis actum, si Confessoris copia non
 adest, ne aliter facientes, et vitam corporis, et animae
 miserabiliter

misericorditer perdant. Hec sunt eius verba: ne impor-
tuno tempore acerba poma decerpas; nemo enim

nam suam qualem et qualem fluctibus pri-
usquam diligenter refecerit in altum denique commi-
tit; nemo tunicam suam accipere, et induere prope-
rat, nisi eam et ab artifice perito saram viderit, et
a fullone curatam receperit &c. Et idem docet lib.
de lapidis num. 105. quod superfluum esset consulere,
si satis esset ad verum martirium mortem subire.

Quibus addo Magistro Sententiarum, qui expli-
cans locum prefatum Pauli; si tradidero corpus me-
um, ita ut ardeam: sic ait: sine charitate quippe
hoc potest esse, sed non prodesse, sicut et bona opera
non ex quantitate sui, sed ex charitate plus minus
se prosunt.

445

Sed de hac difficultate amplius cum de dis-
positionibus praerequisitis ad gratiam sermonem
instituerimus; hoc solum ut indubitato praemisso,
quod nullus actus virtutis moralis quantumvis maxi-
mus, et perfectus, aliquid facit ad meritum, nisi vel à
charitate supernaturali impetatur, vel saltem me-
rito supernaturali auxiliò obviatur, ut infra latius
parebit. Et hec pro hac celebri difficultate sint satis, ut
ad

ad alia transierimus.

Quaestio tertia de necessitate gratiae ad opera supernaturalia exer- cenda.

Hucusque latè egimus de necessitate gratiae ad
opera bona moralia ordinis naturalis efficienda; nunc
venit investigandum, utrum gratia sit simpliciter, vel
saltem secundum quod necessaria, ad opera bona mora-
lia ordinis supernaturalis; ut scilicet ad actum fidei, spei,
et charitatis exercendos. Quapropter sit.

+ primus

Articulus ubi aliqua praemittun- tur ad responsionem quaestioni necessaria.

446

Regnito primo de dictis tractatu nostro de cha-
ritate dist. 1. a num. 178. usque ad 224. Charitatem,
fidem, et spem, quae sunt virtutes theologicae, eo
quod a Deo per se infunduntur Deum pro obiecto sibi
specificatiue vindicant; (hoc enim dicit virtutem theo-
logicam esse) formas esse supernaturales, non so-
lum quoad modum, sed etiam quoad substantiam,
quae

quod in esse supernaturali consistunt a suis
 praedicatis essentialibus, et differentialibus:
 recte videtur auctorem. 448. et infra huc probatum de

444. Secundo, patet ex dictis tractatu de cha-
 ritate, et infra eum de merito latius dicendis, quod
 actus qui procedit a praedictis virtutibus theologicis
 fide videlicet, spe, et charitate efficiuntur, simili-
 ter sunt supernaturales, non solum quoad modum,
 sed etiam quoad substantiam, quia ex suis praedicatis
 differentialibus parantur ab intrinseco. Nec ab habi-
 tu supernaturali in sua ordina, vel ab auxilio Dei
 extrinseco actualem habet habitus suppleto.

448. His praecatis, dicitur. Sane unam conclusio-
 nem pro responsione quesiti, de fide est, quod oratio
 cuilibet homini est necessaria, ~~in ordine~~ ad operan-
 dum opera supernaturalia praecipue meritoria; ita
 ut nulla anima intellectiva, quae de facto datur,
 habeat ex se sufficientem virtutem ad actum aliquem
 supernaturalem efficiendum, Dei oratio, siue eius au-
 xilio secundo.

449. Probatur conclusio ex illo Iannis testimo-
 nio cap. 15. ubi Christus Dominus ait: sine me ni-
hil

181
nihil potest facere. Sed communiter omnes Pa-
tres intelligunt, ut supernaturali, et ad vitam
perpetuam conducent. Sine Dei misericordia
auxiliante fieri non potest. Et probatur ratione:
opera supernaturalia, eo quod talia petunt ab in-
tellektuali a supernaturali principio; sed re-
clara gratia, sine auxilio Dei nullum est in homi-
ne principium supernaturalis, sine supernatura-
li. Unde patet, nam quod quod homo habet per
naturam non supernaturali, sed naturale est:
ergo quilibet homo eget Dei supernaturali auxilio
ordinis gratie ad supernaturaliter operandum.
Nulla autem inter Catholicos circa hoc controuersia,
et quam habemus in hoc cum hereticis infra doce-
bimus, cum de merito, et de dispositionibus ad
gratiam agamus.

Distinctio secunda de disposi- tionibus requisitis ad gratiam sanctifi- cantem.

Primum inueniuntur de necessitate gratie tam
ad cognoscendum verum, quam ad volendum bonum
tam

tam ordinis naturalis, quam supernaturalis;
nunc iuxta à nobis in præfatione præmissa inue-
stigandum venit, quænam dispositio requiratur ex
parte susceptivi ad gratiam iustificantem acci-
piendam. Propter sit.

Quæstio prima utrum ad recipien-
dam gratiam aliqua dispositio requiratur.

Articulus in quo ad quesitum fit satis.

450 Premisso primo; quod dispositio ad gratiam ius-
tificantem, de qua questio præcedit, dupliciter potest
esse prærequirita ad ipsam gratiam; vel ex parte
susceptivi, tanquam quid præparans, et physice pro-
portionans subiectum, ad hoc ut possit proxime ip-
sam gratiam sanctificantem recipere, et eius ef-
fectum formalem, vel ex parte agentis, Dei videli-
cet, qui gratiam sanctificantem est largiturus; tan-
quam quid obligans, necessitans, vel saltem alliciens
Deum, ad hoc ut conferat gratiam, et sine quo illam non
largiretur.

451 Secundo premisso; quod prædicta dispositio ad
gratiam

gratiam in duplici sensu praedicto adhuc duplici-
ter potest excogitari, necessaria ad infusionem gra-
tiae, vel tanquam dispositio habens ex natura rei
connexiorem cum ipsa gratia, sicut corpus organi-
cum cum anima, quae organizatio, et materiam
disponit ad animae receptionem, et quodammodo
De necessitate inponit, ut infundatur
in corpore sic organizato, vel tanquam
dispositio non ex natura gratiae posita, sed solum ex
Dei institutione, et voluntate praedestinata.

452

Tertio praemitto, quod talis dispositio ad
gratiam praerequisita, vel potest esse in Angelis,
primis parentibus, infantibus, siue amentibus, qui
ad usum rationis non pervenerunt, vel in adultis,
et ratione utentibus, qui sunt in presenti statu
naturae lapsae, et licet potissime de istis questio pro-
cedat, nihilominus de alijs, ut certa ab innocentis
separemus, nonnulla dicemus.

453

His praefatis, dico primam conclusionem:
in subiecto gratiae sanctificantis receptivo, quale
est anima in rationalibus, et Angelus in intel-
lectualibus, nulla dispositio physica ex parte ipsi-
us receptivi ex natura rei requiritur, quae coheret,
siue

sue prepararet susceptum in ratione talis ad
gratiam suscipiendam.

454

Ita Scotus expresse pluribus in locis sue
doctrinae, et precipue in questione prima prologi
§. contra istas duas rationes. Vnde si autem sub

num. 2. fol. 2. §. ad questionem respondeo. num.

20. fol. 25. et in 4. dist. 1. quest. 5. §. contra istam opi-

nionem. num. 4. fol. 81. et probatur ratione: nam

anima rationalis ex natura sua capax est ex se

gratie sanctificantis: ergo nulla dispositione illam

coaptante eget, ad hoc ut per se et immediate ipsam

gratiam sanctificantem recipiat. Antecedens habe-

tur ex Aug., qui lib. 1. de predestinatione Sancto-

rum cap. 4. sic ait: proinde posse habere fidem, si-

cut posse habere charitatem naturae est hominum;

habere autem fidem, quemadmodum charitatem

gratie est gratiarum.

455

Et confirmatur ratione Scoti: nam si aliqua

dispositio ex parte suscepti esset necessaria ex natu-

ra dei ad gratiam suscipiendam, vel esset natura-

lis, vel supernaturalis: non primum: nam nulla

esset ratio, cur anima rationalis naturalis non es-

set ex se capax proximae gratiae, et media illa dispo-

sitione

dispositione naturali capax efficietur; neque
secundum, quia si anima eo quod naturalis, non
esset capax gratiae, quae est forma supernaturalis;
etiam non esset capax talis dispositionis superna-
turalis; et sic ad illam alia dispositio necessaria
foret, et ad istam alia, et sic in infinitum: ergo
vel fatendum est, quod etiam si anima sit quid
naturale, est receptivum gratiae capax, quae est for-
ma supernaturalis, vel quod non est capax alicuius
dispositionis supernaturalis; quod falsum hereti-
cum, et sine fundamento est.

456 Dico secundam conclusionem: in Angelis, et
primis parentibus nulla dispositio fuit ex parte eo-
rum necessaria, neque ex natura rei, neque ex Dei
institutione ad gratiae sanctificantem^{is} infusionem:
patet; nam ut omnis Theologorum cohors fatetur,
a quibus non discedit Scotus, fuerunt creati in
gratia, vel saltem in secundo signo postquam habue-
runt esse, gratia eis fuit collata absque aliquo ipso-
rum actu: ergo signum evidens, quod gratia in illis
nulla dispositione egebat, ad hoc, ut eis tribueret su-
um effectum formalem.

457 Dico tertiam conclusionem: in parvulis, sive
amentibus

amentibus, qui ratione ~~ut~~ non valent, nulla requi-
ritur neque ex natura rei, neque ex divina ordinatio-
ne de proprio ~~ad gratiam recipiendam~~ recipiendam;
ita communiter omnes Theologi. Et probatur ratio
nam si in his aliqua dispositio esset necessaria ad
infusionem gratie, maxime aliquis actus, quo se Deum
per amorem ~~conversarent~~ converterent, et a peccatis per odium,
et detestationem averterent. Sed huiusmodi actus non
est illis necessarius, imo neque possibilis ob defectum
usus rationis: ergo nulla dispositio est illis necessaria
ad gratiam recipiendam. Et confirmatur: nam de fide
est, quod huiusmodi infantes, sive amentes ~~et~~ per rege-
nerationis lavacrum regenerantur, et gratiam adoptio-
nis filiorum Dei accipiunt: ergo signum evidens est, quod
nulla dispositio ex parte ipsorum requiritur ad consequen-
dam gratiam.

458 Dico quartam conclusionem: in adultis, qui
uti valent ratione, et mortali aliquo peccato personali
maculantur, aliqua dispositio ad infusionem gratie
est necessaria ex divina institutione, qua dispositio-
ne se a peccatis per odium, et detestationem aver-
tant, et ad Deum per amorem convertantur. Hec
conclusio est de fide contra Lutherum, qui talem
dispositionem

dispositionem proaciter negat, et illam que docet ex
presse Trident. sess. 6. de iustificatione cap. 6. et 4.
+ ~~hanc~~ ~~probat~~ ~~dele~~ cap. 2. dicente: conuer-
timini ad me, et ego conuertar ad vos. Et **Isaie** cap. 45.
conuertimini ad me, et salui eritis. Et **Ieremie** 3. reuer-
tere ad me, et ego suscipiam te.

459 Probat in super et **Augustino** de peniten-
tia cap. 2. dicente: omnis, qui iam suę voluntatis arbi-
trarius constitutus est, cum accedit ad sacramentum fi-
delium, nisi peniteat eum veteris vite, nouam non
potest inchoare. Ex quibus **Augustini** verbis, sic probat
Scotus in 4. d. 4. q. 5. §. respondeo. versic. dico tunc
sub num. 2. fol. 342. nostram conclusionem: Deus non
iustificat nolentes; sed aduersus, qui Deum propria
culpa habet offensum, et nullam displicentiam habet
de tali offensa, intelligitur nolens amicitiam Dei:
ergo hunc Deus media sua gratia non iustificat.

460 Et confirmatur: Deus ad suam amicitiam non
trahit coactos, sed eos, qui voluntarie et libere eius
amicitiam volunt, et desiderant: ergo illi, qui per pec-
catum proprium sunt Dei inimici, Deus non confert
gratiam, qua amici Dei formaliter fiant, nisi aliqua
dispositione, qua saltem eius amicitiam velint dispon-
nantur.

disponantur.

461. Nulla fere est inter Catholicos de his notis
asseris controuersia; Hæretici autem et præcipue
Lutherani, qui omnem dispositionem ad gratiam sanc-
tificantem procaciter negat, his fundamentis innititur:
primo quia per peccatum omnino extinctum est
in nobis liberum arbitrium. Secundo, quia per peccatum
Omnia opera, que ab homine ante iustificationis gra-
tiam fiunt, etiam Dei meritoria; Tercio, quia iam non
iustificaretur homo gratis, sed ex operibus, quod est
contra Apostolum ad Rom. cap. 11. oppositum docentem.

462. Primum huius rationis fundamentum, ut hereti-
cum, damnatur in Trident. sess. 6. de iustificatione, can.
4. et 5. Secundum damnatur ibidem can. 7. Tertium
similiter ibidem damnatur, et nihilominus de illo infra
latius loquemur. Videre Auctores, qui de controuersiis
fidei contra Hæreticos specialiter agunt. Et satis sit
pro nunc ipsa fundamenta ut hæretica habere.

Articulus secundus utrum talis dis-
positio in adultis prærequirita ad gratiam
debeat esse supernaturalis, vel naturalis suf-
ficiat.

463 Premissimus in precedenti articulo, nullam dispositionem physicam ex parte susceptivi gratie ad ipsam recipiendam requiri. Et cum ex dictis ibidem num. 460. in adultis aliquam dispositionem moralem ad gratiam esse necessariam docuerimus; nunc venit investigandum, utrum talis dispositio debeat esse supernaturalis intrinsece, ad quam homo non possit absque aliquo auxilio eleuante; vel naturalis sufficiat.

464 Pro cuius enodatione premitto ex communi Theologorum consensu, quod duplex est dispositio ad gratiam, vel proxima, vel remota; perfecta, seu imperfecta; ultima, et non ultima; iuxta ea, que docet Trident. sess. 14. Cap. 1. et sess. 6. cap. 6. est igitur dispositio proxima perfecta, siue ultimata ad gratiam sanctificantem, illa, que de lege ordinatur ex beneplacito diuine voluntatis coniungitur cum ipsa gratia sanctificante, et ab illa non separatur quoad realem eius durationem: nam in eodem temporis instanti, in quo talis dispositio datur, gratia a Deo perfunditur in anima sic disposita. Dispositio vero remota est illa, que licet ad gratiam preparet, et disponat, tamen gratiam tempore antecedit, neque immediate cum gratia coniungitur, sed mediate, alia dispositione proxima, vel aliqua additione

additione.

465

Sicut enim in naturalibus dispositiones necessario prerequiruntur in susceptibus ad formam naturalem recipiendam alie sunt proximę, quibus positis statim absque ulla intermedia forma ad quam disponunt, inducuntur; taliter quod subiectum sit ultimatae dispositioni ad formam aliquam, et quod ipsam ~~non~~ habent. Alie vero sunt dispositiones remote, quę licet subiectum aliquo modo disponant, non tamen ultimatae, et sic non semper connectuntur cum forma, ut patet de calore remisso in ligno, qui licet disponat ipsum ad cremationem, non tamen ultimatae; sic etiam respectu forme supernaturalis gratię conformiter servata proportionem philosophandum est.

466

Secundo premitto; quid dispositio precipue remota ad gratiam potest esse positiva, vel negativa. Positiva, quę medio actu positivo fit, positivę disponens subiectum per modum meriti ad gratię susceptionem; ut lo. de sol. imperfectus de peccatis commissis, qui communiter auxilio nuncupatur. Negativa, quę valde improprie dispositio appellatur, at illa, quę non positivę nec medio positivo actu subiectum ad gratiam disponit sed solum remouendo prohibens, quod possit gratiam

gratiam impedire, ne introducat, siue infunda-
tur: ut Ve. non peccare, quod eatenus dicitur disposi-
tio ad gratiam, quatenus peccatum remouet, quod possit
prohibere gratie infusionem.

467) Tertio praeclaro; quod ad huc talis dispositio negati-
ua potest esse talis dupliciter; vel proprie, et rigore
negatiue; vel improprie, et late: proprie, et rigore ne-
gatiue Ut Ve. non peccare absque aliquo actu positivo,
quo homo posititiue velit non peccare, sed per meram
+ peccaminosi actus ~~posititiue~~ suspensionem. Dispositio vera negativa
improprie, et late, ut Ve. actus, quo ego dico, volo non pec-
care, siue volo nullum praeceptum frangere; qui actus
licet posititiue sit formaliter, tamen quia, precise
ad negationem peccati terminatur, quod est prohi-
bens gratiam, negativa dispositio ad illam precise nun-
ciatur.

468) Quarto praeclaro; quod huiusmodi dispositio-
nes tam proxime, quam remote, dupliciter possunt
intelligi necessarie ad gratiam, vel permanentes et
per modum habitus; vel transientes, et per modum
actus: permanentes et per modum habitus, ita ut illa
dispositione transacta, et deperdita gratia fluat,
et labatur: ut forma corporeitatis Ve. in physicis pere-
unte

potente in homine anima rationalis, ad quam
per modum habitus, et permanentes disponit, desi-
nit informare: transeuntia, ut media dispositione
necessario pre requisita ut gratia infundatur, qua se-
mel infusa, ~~et~~ ^{esset} ~~dispositio~~ ^{dispositio} desinat ~~esse~~, gra-
tia tamen perseverat, quia ea ~~est~~ ^{est} ~~ad~~ ^{ad} ~~fieri~~ ^{fieri},
non ad conservandum.

469 Quinto premittitur: quod tam proxima, quam
remota ad gratiam, adhuc potest dupliciter necessaria;
+ dispositio vel extra sacramentum, vel cum sacramento me-
dia eius receptione: nam quomodocumque peccator
addeatur gratiam iustificantem consequatur, ne-
cessaria est, quod ad illam suscipiendam preparatur,
et disponatur secundum leges a Deo prefixas:
Et cum alie, et alie sint dispositiones pre requisite in
vno, ac in altero casu; tam de iustis, quam de
illis sermonem instituimus.

470 Sexto premittitur: quod questio solum
procedat de dispositionibus de lege ordinaria pre-
requisitis ad gratiam sanctificantem, quam Deus
per modum habitus infundit in anima, et media
qua homo renovatur intrinsece, et fit permanen-
ter filius, et amicus Dei: nam ad hanc solum gra-
tiam

gratiam dispositiones ex parte aduerti sunt necessa-
rie. Gratia enim omnino prima auxiliatrix, et si vi-
deatur ut gratia, nulla eget ex parte hominis dis-
positione, ut infra latius docebimus.

411 Prima igitur circa presentem difficulta-
tem assertio fuit Pelagij, et aliorum plurimum he-
reticorum ipsum sequentium; qui teste Divo Augus-
tino libro de Hæresibus, qui libro 6. duorum operum
habetur: Hæresi 88. assererat, nullam gratiam
sive eius auxilium necessarium esse ex parte ho-
minis, ad gratiam sanctificantem recipiendam,
ad merendam quæ eternam vitam; sed gratia crea-
tura in quolibet adueto supposita, posse hominem
naturæ viribus se ad gratiam tam remote, quam
proximè preparare, et disponere, omni auxilio
ordinis supernaturalis recluso.

412 Secunda assertio huic similis fuit Semi-
pelagianorum, et Nestorianum, sic dicti, quia
Nestorius in Gallia literis et doctrina licet parum,
ut implurimum tuta floruerunt; qui licet necessita-
tem gratiæ auxiliantis ad opera vitæ eterne meri-
toria, et gratiam iustificationis obinendam fatean-
tur; asserunt tamen ad hanc gratiam auxiliatricem
promerendam

promerendam liberum sufficere arbitrium, naturae vi-
 ribus se ad vitam gratiam preparans, et disponens.
 Cui heresi subscribitur Casianus Presbiter lib. 12 de
 institutis monachorum cap. 24. Licet aliqui eum ab
 isto ~~omni~~ liberare conentur, ut facit Henricus
 Brunniquet eius commentator, et alij.

+ ex parte

413

Tertia assertio est Durandi in 2. dist. 28.

quest. 5. qui asserit, quod homo viis naturae potest
 se disponere ad gratiam, ipsam promerendo per
 bona opera naturalia viis naturae facta; licet hoc
 meritum doceat non esse de condigno, sed de congruo;
 et alias necessitatem fidei supernaturalis ad huius
 modi opera efficienda fateatur, in quibus a Pelagia-
 nis distinguitur, qui tale meritum de condigno ei
 prestabant, et necessitatem fidei supernaturalis non
 agnoscebant. Et pro hac eadem sententia citatur Gabr.
 et in eodem 2. d. 28. q. unica, in responsione ad pri-
 mum dubium. Ciceranus t. 1. Opusculorum tract. 4.
 q. 1. Et noster Doctor Subtilis in 4. d. 14. q. 2. artic.
 2. sed falso imponitur tanto magistro huiusmodi error,
 qui merito a fide omnibus damnatur, ut infra lati-
 us videbimus.

+ tom.

414

Quarta assertio licet regulariter asserat
 hominem

hominem non posse naturae viibus, se disponere ad
gratiam, in casu tamen medio poenitentiae, siue bap-
tismi sacramento posse hominem, se ultimum ad grati-
am disponere naturae viibus, autumat. Ita Sotus
lib. 2. De natura et gratia cap. 3. ~~et 4.~~ et 4. et 14. q. 2. artic.
5. Canon relectione de poenitentia cap. 5. quamvis a-
lij praedictos auctores ab ista censura libera conentur.

455

Dico ergo primam conclusionem pro respon-
sione quaeriti: dispositio tam proxima, quam remota
positiva, quae requiritur in adultis, et peccatoribus ratio-
ne utentibus, ad gratiam iustificationis obtinendam
extra sacramentum, necessario debet esse entitativè
supernaturalis à Deo supernaturali auctore mira-
culatè immissa; Et ad quam habendam vires non suf-
ficiunt naturae. Sed necessario Dei auxilio ordinis su-
pernaturalis egent, sine quo homini impossibilis foret
iustificatio, et ad illam dispositio.

456

+ 6

Hec conclusio est de fide, quam sine nota exo-
rit nullus negare potest, in illa quae conveniunt omnes ca-
tholici auctores, et praecipue nostra catholicissimus Sub-
tilis Doctor; ut infra suo loco videbimus. Probatur
igitur nostra conclusio auctoritatibus sacrae scripturae:
Jeremie cap. 31 Qui propheta: converte me
One

Domine, et conuertar. Et Threnorum 5. conuertere nos
 Domine ad te, et conuertemur; quod sic sacrum
 Tridentinum concilium cap. 5. in fine explicat:
 cum respondemus conuertere nos Domine ad te, et
 conuertemur, Dei nos gratia praeuenire confite-
 mur. Et Ieremias 31. postquam enim conuertisti
 me, ego poenitentiam, facientiam videlicet, et
 sicut oportet. Et Joannis 6. nemo potest venire ad
 me, nisi Pater meus traxerit eum.

477

Rursus Joannis 15. de Christo Dominus Do-
 minus suis discipulis ait: sicut palmet non po-
 test ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vi-
 te, sic nec vos, nisi in me manseritis; ego sum vi-
 tis, vos palmites. Et infra vers. 16. non vos me legis-
 tis, sed ego elegi vos. Que verba sic Divus Augustinus
 exponit libro de gratia, et libero arbitrio cap. 18. fol.
 430. nunquam non et ipsi potius elegerunt eum, et
 omnibus temporibus seculi praeferunt? Sed quia elec-
 ti sunt, elegerunt; non quia elegerunt, electi sunt; Ali-
 gentium hominum meritum nullum esset, nisi eos eli-
 genti gratia Dei praeueniret.

+ Secundo

478

Tertio probatur ex concilio sacris, ubi con-
 tra Pelagianos hec veritas erat diffinita: in Meliitano
 Canone

canone 4. et ~~Thomastico~~ canon. 1. 23. et 25. et in Tru-
dentino cap. 5. cuius hec sunt verba: declarat prete-
rea (supple. Sancta Synodus) ipsius iustificatio-
nis ~~etiam~~ ^{etiam} ~~in adultis~~ ^{in adultis} a Deo per Christum
Iesum preueniente gratia sumendum esse; hoc
est, ab eius vocatione, qua nullis etiam existentibus
meritis vocantur &. Et canone 3. eiusdem ref-
ertur: Siquis dixerit sine preueniente Spiritu Sanc-
ti inspiratione, atque eius adiutorio hominem cre-
dere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut opor-
tet, ut ei iustificationis gratia conferatur; anathema
sit. Ergo actus, quibus homo disponitur ad gra-
tiam, non naturales, sed supernaturales sunt.
Patet; nam si naturales forent, homo posset aliquan-
do tales actus elicere, et sic se ad gratiam dispo-
nere, siue ~~preparare~~ ^{rate} et roborari ex damnatione
propositionis. quare ~~Patet~~, quod talis est: vita eterna
homini integro, et ~~congrua~~ ^{congrua} Angelo promissa fuit
innum. bonorum operum; et bona opera ex lege natu-
re ad consequendam illam per se sufficiunt.

479

Tertio probatur ex sanctis Patribus, et
precipue ex Augustino, qui clarissime hanc eam-
dem veritatem docet, tam loco nuper relato, quam in
alijs

alijs quàm plurimis, et præcipue libro de predestina-
tione Sanctorum cap. 20. et lib. 3. de Hypoconitico ad
art. 3. contra Pelagianos, ubi sic ait: fol. 441. Viti-
to ergo libero arbitrio, totus homo est vitiatus, per quod
absque adiutorio gratie quod Deo placet, nec valet inci-
pere, nec perficere sufficit: præuenitur autem medi-
cina, id est, Christi gratia, ut sanetur, et repare-
tur in eodem vitiata voluntas. Et lib. 2. de bono per-
seuerantiæ cap. 1. post eam autem hominis non
nisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, ut ho-
mo accedat ad eum; neque nisi ad gratiam suam vo-
luit pertinere, ut homo non recedat ab eo.

480

Hoc idem docet Scotus libro de gratia et
libero arbitrio cap. 16. infine, et cap. 13. in principio,
ubi sic ait: fol. 429. ut ergo velimus in nobis sine nobis
operari; cum autem volumus, et sic volumus, ut fa-
ciamus, nobiscum cooperari; tamen sine illo, vel
operante ut velimus, vel cooperante cum volumus,
ad bona pietatis opera nihil omnino valeamus. Eandem
sententiam docet Pius Tuncus lib. 4. cap. 28. Di-
uites Ciprianus lib. 2. epistola 2. Ambrosius lib. 2.
commentariorum in Lucam cap. 3. Sanctus Hieroni-
mus in cap. 63. Isaie, et alij quàm plures.

quatio

Quaestio probatur ex D. nostro Subtili, qui quàm
plurimè negat hominem naturæ viribus se posse dispo-
nere ad gratiam: et præcipuè in 1. d. 12. q. 3. §.
de secundo articulo dico. num. 29. fol. 968. cuius
hæc sunt verba: dico quod Deus de potentia absolu-
ta bene potuisset acceptare naturam beatificabilem
acceptatione speciali prædicta existentem in puris
naturalibus: et similiter actum eius, ad quem esset
inclinatio eius mæne naturalis, potuisset acceptare,
ut meritum: Sed non creditur (fide diuina vide-
licet, ut ibidem veras. quantum igitur. explicat)
ita disparare quod naturam puram, vel actum eius
sic acceptet; quia actum ex puris naturalibus esse
meritum appropinquat errori Pelagij. Quid de men-
te Scoti clariùs?

Et in eadem questione §. ad argumenta ver-
sa. ad secundum. sub num. 33. fol. 972. hæc præfert
verba: concedo igitur, quod posset habere actum (ho-
mo naturæ viribus) circa tale obiectum, (Deum vide-
licet) ostensum, ubi nudè (hoc est, clarè et intuiti-
uè) sine per actum fidei; Sed iste actus circa obiec-
tum ostensum à fide, non esset meritum; quia
non esset secundum inclinationem illius habitus,
Secundum

secundum quem solum Deus disponit acceptare
actum. Occeribi clarissime docet, quod amor Dei
clare vult, siue obscure perfidem, si sit sine gratia
per quam Deus acceptat hominem, et eius actum, non
erit meritorius.

483

Quarus in eodem. l. d. 44. q. unica. § respon-
des. vers. staret enim. num. 4. fol. 1569. clarissime
docet, quod de potentia absoluta reprobus potest
saluari, quia dum est in via, potest gratia Dei
perueniri, et illa media saluari. Hec sunt Doc-
toris verba: staret cum ista, quod omnis finali-
ter malus damnabitur, quia est lex prefixa de
damnandis; quia iste adhuc non esset finaliter
peccator, sed posset esse non peccator, maxime dum
est in via; quia potest eum Deus sua gratia perueni-
re. Ubi ex eo probat, quod peccator potest fieri non
peccator; non quia potest opera naturalia ordinis
naturae facere, sed quia potest gratia Dei perueniri,
et sic se ad gratiam sanctificantem disponere.

484

Tandem in 4. d. 20. q. unica §. in ista q. vers.
primum patet. sub num. 3. fol. 403. probatur ex Augu-
stino, et Patribus, quod penitentia in extremis, siue do-
lor de peccatis commissis est salutaris ad gratiam
Sanctificantem

sanctificantem, et gloriam obtinendam; cuius ratio est
hęc: cum ergo opus sit non hominis, sed Dei, fructuo-
sa poenitentia inspirare potest eam, quando cumque vo-
luerit sua misericordia & ergo quod homo sine peccato poeni-
tentiam, siue per alium actum fructuosam, Sicut opor-
tet, disponatur, non est opus hominis, hoc est intra
virtutem naturalem hominis, sed Dei misericorditer illam
dispositionem inspirantis, et eadem coadiuvantis.
Vide alia quam plura loca Doctoris in scilicet
supra de 14. q. 2. ex 4. fol. 44. ubi clariissime li-
beratur Scotus a calumnia asserentium Scoti esse
sententiam, quod homo naturae viribus potest se dis-
ponere ad gratiam medijs actibus naturalibus.

485

Quinto solet ab aliquibus Scotistis sic probari
ratione: omnis dispositio ad aliquam formam neces-
sario debet esse eiusdem ordinis cum ipsa forma,
ad quam disponit; sed dispositio naturalis, quam
homo naturae viribus valet prestare absque auxilio
gratiae, non est eiusdem ordinis (immo longe inferio-
ris classis) cum ipsa gratia sanctificante: ergo nul-
lus actus naturalis potest esse dispositione proxima
nec remota, ad gratiam sanctificantem. Maior po-
ter; nam de ratione dispositionis ut talis est, quod
sit

sit proportionata ad formam, ad quam disponit;
 Sed dispositio naturalis nequit esse proportionata ad
 gratiam supernaturalem: ex eo &c. Minor etiam
 est per se nota: quod enim de linea ordinis natura-
 lis est, neque est eiusdem ordinis, neque proportionem
 habet aliquam cum illo, quod ordinis supernatura-
 lis est.

486

Consequentia etiam est manifesta de dispo-
 sitione remota: nam si actus naturalis eo quod talis
 nequit proxime disponere ad gratiam sanctificantem,
 quia hec supernaturalis entitativè est, neque ad ali-
 quam dispositionem eius proximam valet, quia eti-
 am hec supernaturalis debet esse, et sic necessario
 dispositio tam ad ipsam gratiam sanctificantem, quam
 ad dispositionem proximam, ad illam debet esse eius-
 dem ordinis supernaturalis, et proportionis.

487

Sed talis probatio, quam ex Suarez lib. 8.
 cap. 1. fol. 219. transcriperunt, multum doctrinam^{am} tho-
 mistarum^{am} redolet, in qua et gratiam ex natura rei sanc-
 tificare docetur, et dispositiones ad illam ex rei na-
 tura illam promereri, quarum neutrum in nostra Sco-
 tica doctrina sustineri valet, nisi apertissime Scoto
 contradicendo.

Unde

488. Unde sic contra talem probationem inrudo: vel dispositio prefata ad gratiam est talis, quod ex sua natura ad gratiam sanctificantem disponit, et cum illa connectitur; vel solum hoc ex Dei beneplacito, et libera institutione prestat: non primum; nam nullus actus quantumvis supernaturalis connectitur ex natura sua cum gratia sanctificante, neque meriti rationem induit, ut infra latius docebimus: ergo secundum: ergo si ex Dei libera acceptione dependet, quod actus sit meritorius saltem de congruo gratie, et quod ad illam disponat per modum meriti, mali venientia ad proportionem, quam debet habere actus, qui est dispositio ad gratiam sanctificantem cum ipsa gratia, et quod petat esse eiusdem ordinis.

489. Paterquiam quod, quod intendit predicta Ratio, cum dicit, quod dispositio ad formam debet esse necessario eiusdem ordinis cum ipsa forma? Nam vel debet esse eiusdem ordinis perfectionis; et hoc patet evidenter esse falsum: nam dispositio, que est ~~sub~~ ⁺ ~~accidens~~ ⁺ accidens, disponit ad formam, que est substantia: et universaliter quolibet dispositio est inferioris perfectionis, ac est forma, ad quam disponit: et similiter forma corporeitatis est dispositio ad gratiam animam rationalem

T;

rationalem, etiam si hec nobilior sit, et spiritalia-
 tis, et illa corporea vel vult dicere, quod debet esse
 dispositio ad formam eiusdem ordinis predicamenta-
 lis cum forma, et hoc etiam est falsum; nam su-
 perficies, que est de predicamento quantitatis, est dispo-
 sitio ad colorem, que est qualitatis, et calor, qui est ac-
 cidentis, est dispositio ad formam ignis, que est subs-
 tantia...

490

+ quod

Exemplum sicut forma corporeitatis organice, que
 est ordinis corporei, potest esse, et est de facto disposi-
 tio ad animam rationalem, et ordinis spiritalis
 est, et calor, qui est de ordine accidentium, est dispo-
 sitio ad formam ignis, que est de ordine substantie; ita
 similiter actus naturalis etiam si inferioris ordinis
 sit, ac est gratia sanctificans, potest esse dispositio
 congrua ad illam.

491

Cum igitur ex dictis num. 426. predicta nos-
 tra conclusio sit de fide; fide precipue credenda est, et
 sic nulla ratione naturali demonstrabilis, alias non
 de fide, sed evidens foret, et scientifica; licet fide
 supposita, aliquibus congruentijs, et rationibus in con-
 gruentijs fundatis potest confirmari. Unde nulla ratio
 desumpta ab alijs disputationibus, que ex natura rei sunt

tales,

tales, et ad formam physicam physice disponunt, vale
sufficienter nostram conclusionem probare fide seclura.

492

+ quantum

+ varr.

Probatum ergo conclusio ratione ex fide deducta,
quam insinuat S^{ctus} in 4. d. 14. q. 4. §. 1. quantum ad testi-
um articulum. V. concedo ergo. num. 10. p. 93. mor-
uus nequit operationes vite exerceere, nisi prius sus-
citatus sit; Sed peccator dum in peccato mortali exis-
tit, mortuus est, et carens vita spiritali supernatu-
rali: ergo nisi prius suscitatus sit, nequit operationes
vite exerceere. Maior est per se nota; et hanc eandem me-
taphoram ab Spiritu Sancto adducta Ecclesiasticu cap.
13. A mortuo quasi nihil peris confessio: vivis, et sa-
nus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis
in miserationibus illius. Et cap. 15. v. 9. non est speciosa
laus in ore peccatoris.

493

Et roboratur: Sicut enim mortuus carens vita na-
turali, impotens est ad operationes omnes vitales ordinis
naturalis; sic mortuus vita spiritali gratie impotens
est ad operationes gratie spirituales exerceendas, nisi
aliquomodo suscitetur: tunc sic; Sed operationes, quibus
homo disponitur ad gratiam sanctificantem, sunt opera-
tiones vite spiritalis: ergo nisi suscitetur peccator,
nequit eas exerceere: Sed a nullo alio nisi a Deo auctore
Supernaturali

supernaturali vite spiritualis anime potest suscitari
peccator mortuus in peccato mortali: patet ex psalmo 83;
numquid medici suscitabunt, et confitebuntur tibi? Ergo
nisi peccator a Deo suscitetur per eius gratiam exci-
tantem, et coadiuvantem, nequit se ad gratiam sanctifi-
cantem preparare, atque disponere.

494

Et confirmatur: nam operatio vitalis necessario
debet procedere a principio vivo; sed operatio, qua homo
se disponit ad gratiam, est vitalis vita spirituali: ergo
ab homine vivo, siue aliquomodo suscitato peti necessa-
rio procedere; sed in homine peccatore nullum aliud princi-
pium vivum vite spiritualis reperitur, nisi auxiliatrix
gratia, qua homo excitatur, siue aliquo modo suscita-
tur, et coadiuvatur: ergo necessario ab isto principio
dispositio ad gratiam iustificantem debet procedere: ergo
peti necessario esse supernaturalis: patet; Nam opera-
tio naturalis non peti a principio supernaturali pro-
cedere.

495

Secundo probatur ratione deducta ex mente Sco-
ti verbis in 1. d. 17. q. 3. numero supra 481. relatis:
Dispositio moralis ad gratiam sanctificantem aliquo mo-
do est meritaria ipsius gratie: et docet Scotus expresse
in 4. d. 14. q. 2. §. quantum ad tertium articulum. & hoc
declarat.

+ errori
+ Dominice

declaratur. num. 7. fol. 92: ergo necessario debet esse
supernaturalis. Pater consequentia; nam ut ait Sco-
tus in 1. citato, actum ex puris naturalibus esse me-
ritum appropinquat ~~ex~~ Pelagij. Unde docet Sanc-
ta mater Ecclesia oratione ~~Dominice~~ 18. post Pente-
costen: tibi sine te (sine Deo videlicet supernaturali
authore) placere non possumus. Et oratione 12. om-
nipotens et misericors Deus de cuius munere venit,
ut tibi a fidelibus tuis digne, et laudabiliter mania-
tur &c. Et alibi: actiones nostras, quesumus Domi-
ne, aspirando praeueni, et adiuvando prosequere;
ut cuncta nostra oratio, et operatio a te semper
incipiat, et per te crepta finiatur: Ergo nisi
sit operatio, quae à Deo authore supernaturali
incipiat, nequit esse dispositio congrua ad gratiam.

496

Tertio probatur: nam congruum est, ut
qui Dei inimicus per peccatum est, ad ipsum
Deum supplex, et humilis per amorem venera-
tur, ut gratiam reconciliationis eius acquirat, per
actus, qui Deo aliquo modo placeant; Sed actus, qui
à Deo authore supernaturali non sunt, non placent
Deo complacencia, quae conducat ad supernatura-
lem vitam: ergo actus, qui peccator ad gratiam, et
amicitiam

amicitiam supernaturalem. Dei disponit, necessa-
rio debet esse a Deo supernaturali auctore, et me-
dio eius supernaturali auxilio. ~~Minor~~ patet ex-
emplo; in humanis enim ad recuperandam amicu-
tiam cum alio necesse est, quod disponatur homo,
per obsequia, quae aliquo modo placeant illi, cuius am-
icitiam desiderat. Minor est de fide: ergo &c.

49)

Dico secundam conclusionem: etiam dispo-
siti ad gratiam obtinendam medio sacramento Bap-
tismi, vel poenitentiae, necessario debet ex Dei dono,
et Spiritu Sancti Motione medio eius auxilio su-
pernaturali. Conclusio est de fide, et ut talis doc-
ta in Tridentino sess. 13. cap. 4. Et probatur ratione:
nam dispositio requisita in peccatore adulto ad conse-
quendam gratiam medio sacramento est auditio,
sive contritio imperfecta; sed haec fit ex Dei dono,
et Spiritu Sancto, non inhabitantis, sed mouentis
inspiratione, illustratione, et impulsu: ergo necessa-
rio ista dispositio potest esse supernaturalis.

+ ad 498

Dico tertiam conclusionem: dispositionem
pure negativam ad gratiam, quae in veniendo pro-
hibens ipsam gratiae infusionem consistit, ut q. non
peccare, per meram actus peccaminati suspensionem,

et

et improprie, et latissime dispositio ad gratiam nuncupatur; non est necessarium gratie auxilium. Probatur: nam ut supra num 260 docuimus, ad observationem precepti negativi, *scilicet* siue ad non peccandum, non solum non eget homo auxilio gratie, imo neque consensu Dei, ut cause universalis: ergo si per non peccare homo saltem negative disponitur licet improprie ad gratiam sanctificantem, remouendo prohibens; ad huius modi dispositionem non eget gratie auxilio, sed praecauendum est semper, ne praedictum non peccare dispositio absolute ad gratiam nuncupetur; sed cum isto addito, negatiua: nam dispositio, quae simpliciter debet appellari talis, est solum positua, quae per modum meriti disponit, ad quod meritum semper eget homo auxilio gratie.

499

Dico quartam conclusionem: nulla dispositio positua ex praefatis ad gratiam sanctificantem necessario praerequitur ad illam per modum habitus, et permanentem physice, sed saltem est, quod persistet moraliter, quam persistenter habet Deus per actum oppositum non retractatur: probatur; nam desinente, esse actu contritionis, *scilicet* qui est dispositio proxima,

proxima extra sacramentum ad gratiam:
Adhuc ipsa gratia perseverat in anima: ergo
signum evidens est, quod talis actus contritionis
non requiritur ut dispositio permanentes, et per
modum habitus ad gratiam, sed transeuntia, et
per modum actus.

Argumenta Contradictoria

500 Primo arguitur contra notam primam conclu-
sionem num. 415. positam; in qua asserimus, quod
dispositio ad gratiam sanctificantem nequit esse
ex natura viabilis, sed necessario debet esse super-
naturalis, auctoritatibus scripturæ sacre, quibus
nitebantur Pelagiani ad negandam gratiæ neces-
sitate ad huius modi dispositiones: Quia Pro-
verbia cap. 16. ait Spiritus Sanctus: homi-
nis est animam preparare; et Domini guberna-
re linguam: sed ubi loquitur, ut ex textu patet, de
preparatione ad gratiam et amicitiam Dei: ergo ad
hoc animam preparare hominis est, et non gratiæ
Dei: ergo per actum, qui est in hominis potestate
naturali potest homo se preparare, et disponere ad gra-
tiam

gratiam.

501

Et confirmatur ex Zacharie cap. 1. ubi dicit Dominus: conuertimini ad me, et ego conuertar ad vos: ergo signum est, quod Deus expectat nostram ad eum conuersionem per naturam, hoc est, per opera nature nostre possibilia, et proportionata. Ad hoc ut conuertatur ipse ad nos per gratiam. Patet etiam ex Isaie cap. 30. v. 18. ubi dicitur: expectat Dominus, ut misereatur vestri: ergo ut Deus misericorditer peccatum condonet, et infundat gratiam, expectat nos, id est, quod nos ad ipsum conuertamur; et sic ad eius amicitiam, et gratiam preparamus.

502

Ad primam auctoritatem ex cap. 16. Dionysium respondeo ex communi Patrum, et Theologorum consensu, quod verissimum quidem est, quod hominis est preparare animam, sine illam ad gratiam sanctificantem disponere; cum homo actibus propriis ad gratiam se prepararet, sed non actibus propriis viribus nature elicitis, sed actibus, qui licet sint proprii hominis, sunt etiam Dei ad tales actus mouentis, et auxiliantis medio suo supernaturali auxilio gratuito

gratuito, ut infra latius docebimus. Unde conce-
do maiorem in hoc sensu, et minorem; et nego
consequentiam, videlicet, quod animam prepara-
re, taliter sit opus hominis, quod non sit, et potissi-
me, et principaliter Dei talem preparationem ad
gratiam inspirantis, et ad illam per suum auxi-
lium gratie adiuvantis, ut supra num. 480. ex
Augustino docuimus. Quod docuit Paulus do-
cet 1. Corinthi. cap. 15. v. 10. dum ait: abundantius
omnibus laboravi, non ego solum, sed gratia Dei
mecum.

503 Ad secundam autem, et tertiam autori-
tatem ex Zacharie 1. et Isaie cap. 30. respondeo,
ex sacro Tridentino concilio cap. 5. et can. 4. quod
eatenus admonemur, ut ad Dominum conuertamur,
quatenus medio eius supernaturali auxilio libe-
rum est nobis, et in nostra voluntate ad Dominum
converti, inspirationi eius assentiendo; vel ad ip-
sum non converti, eius inspirationes, et auxilia
abijciendo in nobis: et sic Deus expectat, ut nos
sue auxilianti gratie, et vocationi correspondentes,
quod in nostra est potestate, eius auxilio supposito,
ad Deum per bonam nostram voluntatis conuertamur,
ut

ut misereatur nostri, suam gratiam sanctifican-
tem nobis largiendo.

504

Unde sic ait Concilium in fine predicti ca-
pituli. S. cum dicitur conuertimini ad me, et ego
conuertar ad vos. Zacharie 1. libertatis nostrae ad-
monemur; cum respondemus, conuertere nos
Dñe ad te, et conuertemur. Ieremie oratione
prope finem; Dei nos gratia praeueniunt confite-
mur. Unde non quia in nostra potestate sit, na-
ture viribus ad Deum fructuose conuertere, ideo à
Domino monemur, ut nos ad ipsum conuertamur;
nam hoc est pelagianismus; Sed quia Dei auxi-
lio gratiae supposito, in nostra potestate est medio
tali supernaturali auxilio ad Deum fructuose
conuertere. Unde nego consequentiam ibi illatam, vi-
delicet, quod Deus expectat conuersionem, quae passi-
ficabit nobis naturae viribus, ad hoc ut misereatur
nostri, suam nobis largiendo gratiam.

505

Sed contra dicit: gratia sanctificans,
ad quam disponitur homo, propriissime, et verissi-
me est gratia; Sed de ratione gratiae est, quod non
fiat intuitu ultimus operis meritorij, ne cadat sub
merito: ergo ad hoc, ut Deus infundat in nobis
talem

talem gratiam, nulla esset homo dispositione mora-
li per modum meriti: ergo si eatenus naturæ viis
nequit homo se preparare ad gratiam sanctificantem,
quatenus opera naturæ non sunt meritoria; optimè po-
tuit homo per talia opera se disponere ad gratiam, eti-
am si minime meritoria sint.

506

~~Manet~~ per se nota: minor vero probatur
auctoritate, et ratione: nam ut Apostolus docet ad
Rom. cap. 11. v. 6. si autem gratia iam non ex operi-
bus, alioquin gratia iam non esset gratia: ergo de ratio-
ne gratiæ quod non propter opera, siue merita detur,
alioquin non esset gratia. Et confirmatur ratione: nam
gratia idem significat, ac donum, siue beneficium gra-
tis collatum; sed de ratione doni, et beneficii gratuiti
est, quod ab accipiente non promereatur: ergo &
Minor probatur ex Ambrosio supra præfata verba
Pauli sic dicentis: manifestum est, quia gratia
donum Dei est, non debita merces operibus, sed gra-
tuita ratione misericordie interveniente concessa; sed
si gratia medijs aliquibus dispositionibus aliquo mo-
do promeretur, non esset donum gratuita ratione
concessum, sed debita merces: ergo neque esset gratia:
ergo. &

Pro

507

Pro huius argumenti solutione nota: quod li-
 cet gratia, ut ex nominis et homologia constat,
 sit donum grati concessum, ut Augustinus do-
 cet, serm. 61. de verbis Domini cap. 1. quid est gratia?
 grati data: quid est gratia donata? non reddita: ta-
 men gratia sanctificans inter omnes alias gratias
 creatas quasi antonomastice gratia appellatur
 apud auctores, et Pater; non quia magis liberali-
 ter sit donata, sed quia et grati donatur, et Deo
 gratus, amico, et ab illo amabilis reddit.

508

Notandum igitur est, quod donum grati colla-
 tum dupliciter potest intelligi: vel omnino gra-
 ti, ita ut nil etiam de compenso inveniamus in acci-
 piente tale donum intuitu cuius donetur: et hoc
 rigorosissime potest gratia, siue gratiosum appellari:
 vel quia licet donetur ob aliquod obsequium, vel
 meritum; tamen quia valde excedit donum ip-
 sum meritum grati donari, dicatur. Unde Aris-
 totes lib. 2. Rhetoricarum cap. 1. ait: grati-
 am esse, per quam dicantur rogati grati aliquid
 facere, non pro re aliqua, neque ut sibi quidquam,
 qui faciunt, subveniant, sed ut cui faciunt. quia
 licet rogans, seu petens aliquomodo per suppli-
 cationes

509

supplicationes, seu preces, quas facit, beneficium, quod
petit, mereatur; tamen quando maius est beneficium,
quam preces promerentur, dari gratis dicitur.

Unde merito a Sanctis Patribus gratiam
sanctificantem gratis dari, docetur, quia licet
homo per dispositiones antecedentes ad ipsam, illam
de congruo promeretur, tamen quia tam superabun-
dans beneficium est, gratis donari dicitur: eo quod

~~Secundum dignum a talibus dispositionibus non promeretur:~~

Ut expresse docet Tridentin. sess. 6. cap. 8: gratia ipsa,
~~que nullomodo cadit sub merito, nec de congruo, nec~~
~~de condigno, est gratia primae vocationis, illustratio-~~
~~nis intellectus, et inspirationis voluntatis,~~
~~qua nullis omnino existentibus meritis homines vo-~~
~~cantur: utrum. 4. & ex Tridentino docuimus.~~

Gratia vero, quae aliquod meritum de congruo ex
parte recipientis requirit, est gratia sanctificans,
ad quam dispositiones esse prae requisitis in adulto,
supra num. 4. docuimus.

in forma 510

His praedictis ~~in~~ ad argumentum respondeo,
concedendo maiorem; scilicet, quod gratia sanctificans
preparatur gratia est, ^m in auctoritate talis dicta,
quia non solum gratis datur, sed gratis non reddit, ut
num.

num. 502 diximus: et distinguendo minorem: de
ratione gratie est, quod non fiat intuitu alicuius ope-
ris, et quod non cadat sub merito, si gratia prima
sit, que nullam aliam supponit, ut est gratia prime
vocationis, illustrationis, et inspirationis, concedo mi-
nores: si gratia sit sanctificationis, iterum subdis-
tinguo; si sit prima gratia sanctificationis, que nul-
lam aliam supponit, de ratione talis est, quod non ca-
dat sub merito de condigno, concedo. De congruo, ne-
go. Si sit secunda gratia sanctificationis, quale est
^{augmentum}
~~augmentum~~ gratie, quod a iustis, et in gratia
existentibus promeretur de condigno, nego. Nam
^{aug}
~~augmentum~~ gratie propriissime gratia est, et tamen
a iustis in gratia existentibus de condigno promere-
tur, ut infra latius docebimus.

S. 11 Ad minorem autem probationem ex verbis Pau-
li, respondeo cum Tridentino sess. 6. cap. 8. quod Apo-
stolus loquens ibi de merito de condigno, quod negat ad
primam gratiam sanctificationis, et de merito de con-
gruo, quod primam gratiam auxiliatricem vocationis,
inspirationis &c. non admittit: et sic ait, quod si gratia
sanctificationis esset ex operibus promerita, non esset gra-
tia, sed merces; ut ipse Apostolus ad Roman. cap. 4. num.

4. docet: ei autem, qui operatur, (meritorie videlicet
de condigno) merces non imputatur secundum gratiam,
sed secundum debitum. Et per hoc patet ad reliquum
argumenti. Et dicta pro huius argumenti solutione, ma-
ximè sunt memorie mandanda, et semper de promp-
tu habenda, quæ ad quàm plurimam intelligenda, maximè
necessaria.

512

Sed contra dicitur: ergo gratia primæ vocationis
est maior gratia, quàm gratia sanctificationis. Proba-
tur: nam illa est maior gratia, quæ magis gratis dona-
tur; sed gratia primæ vocationis magis gratis donatur,
nullum quæ, neque de condigno, nec de condigno supponit
meritum, imò magis demeritum: gratia vero sanc-
tificationis licet de condigno dispositionem, et meri-
tum supponit: ergo illa maior est cetera gratia. Et confir-
matur: nam ea est maior gratia, quæ magis est gratui-
tum donum, et minus promeritum, ut docet Apo-
stolus ad Rom. cap. 5. v. 8. Cum ait: commendat au-
tem charitatem suam Deus in nobis, quoniam
cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mor-
tuis est. Sed maius donum est, maius quæ gratuitum,
gratiam primæ vocationis absque meritis ullis, imò cum
demeritis nostris nobis conferre, quàm gratiam sanc-
tificationis

sanctificationis aliquo modo promerentibus dare:
ergo illa maior gratia est ista.

513

Respondes distinguendo consequens: ergo gratia prime vocationis maior est gratia sanctificante in vocatione. Non magis gratuitè concessi, concedo consequentiam: in vocatione maioris boni absolute, nego consequentiam: nam per gratiam sanctificationis Deo gratias, dilectus, et amicus constituitur homo; et non per vocationis gratiam; cum adhuc ista supposita possit de facto damnari: et hoc est, quod Apostolus prefatis verbis ponderat, quod videlicet, ita gratiore Christus passus pro nobis, quod nullo modo ipsum promeriti sumus, imò per peccata demererebamur.

514

Quod exemplo materiali exponi valet: si aliquis dedisset merè gratiore Petro Vt. vnum talentum; et alias dedisset eidem Petro, quia illum rogauit precorè multa millia talentorum; quodnam istorum esset maior donum? à fortiori secundum, licet primum esset magis gratuitum, eequod nulla exigente causa, aut dispositione est collatum. Idem proportionè seruata dicendum est in nostro casu.

515

Secundo arguitur auctoritatibus Sanctorum Patrum Gregorij; qui sententię Celasij prima.

prima prima facie videntur favere. videntur. Et in
prima Divus Gregorius Nazianzenus oratione 31.
in cap. 19. exponens illa verba Christi Domini: non
omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

Sic ait, quibus datum est? volentibus datum est,
et quos ipsi, qui animi inclinatione ita feruntur: Ego
ex mente Nazianzeni eis, qui inclinatione natura
se propensi sunt ad bonum, et illud volunt facere,
Deus dat sua auxilia, quibus ad gratiam iustifi-
cationis se disponant: ergo iam ex parte auctoris da-
tae operis, intuitu cuius Deus conferat gratiam.

516

Eodem videtur docere Divus Iannes
Chrysostomus, homilia 20 in Genesim, his verbis:
tanta est erga nos Dei misericordia, quod ubi vide-
at voluntatis nostrae firmum propositum, non tardat,
neque differt, sed accelerat: Ergo ex primo nostrae volun-
tatis proposito movetur Deus ad dandam nobis. Et tomo
3. homilia, 17. in Iannem, illa verba cap. 1. v. 38. ex-
ponens: videns eos sequentes se, sic ait: Sic admo-
nere possumus, Deum suscipere nos beneficiis nos-
tris non preveniente voluntate, sed a nobis incipi-
endum esse; sed cum nos pariter paratoque animo
ad succipiendam gratiam exhibemus, tunc mul-
tas

51)

518

Varquez⁺ in primam partem to. 1. disput.
89. cap. 4. et disput. 91. cap. 8. ~~Arguitur~~ ~~et~~ ~~conceditur~~,
et in ~~secunda~~ ~~parte~~ ~~conceditur~~, clare concedit sanctos Patres
Graecos, et praecipue Chrysostomum Episcopos fuisse in
carceribus Semipelagianorum; et sic praedicta, et alia
scripsisse

1 seu

519

scribere non ut catholicis, sed ut semipelagianis,
sive eorum errori proximi, quos potuit indemnes
facere à culpa, vel ignorantia, ~~tem~~ in aduertentia;
vel non pertinaciter adhaerere predicto errori.
Sed quis, nisi Vazquez ita effrenate ~~et~~
~~Antea~~ potuit de tantis Patribus vere Ecclesie
minibus tam indecenter loqui? Quod ergo Vazquez
sententia sit temeraria, falsa; et nil veritatis
habeat, patet ex concilio ~~Laodicensi~~ ⁱⁱ no 2. in cuius
cap. 1. et 25. testatur: sententiam, seu doctrinam
contrariam semipelagiano errori fuisse arreptam
ab antiquis Patribus; sed nullus antiquior Na-
zianzeno, cuius auctoritatem allegat Augustinus
lib. 2 de bono perseneuanti cap. 19. ad confutan-
dos semipelagianorum errores: ergo longe ab
isto errore, fuit Nazianzenus, et idem dico de Chri-
stostomo.

520

Respondet ergo ad primam auctoritatem Ci-
li Nazianzeni; quod in predictis verbis nil repe-
tur, quod semipelagianorum errorem sapiat; solum
enim docet ibidem, quod caritatis perfecte donum
(de hac enim virtute ~~ibi~~ agit) confertur à Deo
volentibus non naturæ viribus, sed Dei impulsu,
et

et motione; et aliquando etiam Deus illud con-
fexit eis, qui naturalem inclinationem, et humorum
proportionatam temperiem habent ad castè viven-
dum: non quia, huius modi inclinatio sufficiat,
aut requiratur, quasi quid alliciens Deum, ut tale
donum confectat; cum etiam alij talem disposi-
tionem, sine inclinationem naturalem non haben-
tibus, idem donum à Deo concedatur. Sed quia
Deus solus medijs naturalibus uti, ut suavius su-
am gratiam diffundat. Nam ibi Sanctus Doctor
contendit, quod bonum opus liberum dispositivum
ad gratiam non esse nostrum solum, nec Dei soli-
us, sed utriusque hominis, videlicet, et Dei, licet
precipue Dei, ita ut propterea totum Deo possit
adscribi. Quod verissimum, et catholicissimum, et à
pelagianismo errore longè alienum.

521

Quod evidentissime patet ex verbis ipsius
Sancti Doctoris, quæ ibi immediate subiungit, quæ
talìa sunt: cum illud audis, non est volentis, neque
cuaerentis, sed miserentis Dei: ad Rom. 9. idem tibi
existimandum censeo: quoniam enim nonnulli
sint, qui ob recte facta, ita animi effeuntur, ut
ad totum sibi adscribant; his verbis eos docet
Paulus

Paulus, quod ipsum etiam recte velle, diuino auxilio
indiget: idcirco ait, non volentis, et est, non solum vo-
lentis, nec currentis solum, sed etiam miserantis Dei.

Ita quoniam velle quoque ipsum a Deo est. (ut idem do-
cet Apostolus ad Philippenses cap. 2. v. 13. Deus est

enim, qui operatur in vobis, et velle, et perficere) op-

+ totum

timo illa, totum Deo assignavit: quantumlibet cur-

ras, quantumlibet ceteras, opus habes eo, qui dat co-

ronam. Cuius verba si Vazquez levisset, non tantum

Q doctorem, et Ecclesie firmissimam columnam no-

ta erroris ^{intereret} non videret; quod ~~per se~~ ^{per se} ~~magis~~ ^{magis} ~~facile~~ ^{facile}

et inuincibilissime docet tantum doctorem

et patrem in semipelagianum errorem inci-

disse.

522

Ad auctoritatem ergo S. Iohannis Chri-

stostomi deueniendo, respondeo: quod in prima

solum docet Sanctus Doctor, quod Deus vbi firmum

propositum nostre voluntatis, quod medio audi-

lio sue gratie fit, in nobis videt, non tardat, sed

accelerat per gratie uberiora auxilia, et dona: Et

in hoc sensu consequentia est concedenda; quod si

intendat aliquis, quod tale firmum propositum suf-

ficit, quod naturae viribus habeatur; tunc neganda est

consequentia

consequentia; et quod hec intelligentia sit de mente
Augustini.

523

Ad secundam et tertiam auctoritatem res-
pondeo; quod in prefatis verbis solum intendit
Sanctus, non preueniri à Deo nostras voluntates ali-
quo prae-motionis genere, quod indifferenciam, et liber-
tatem nostrae voluntatis tollat; quod satis indicat per
illa verba, non antecedit nostras voluntates, ne le-
datur liberum arbitrium: sed aliquid fieri à nobis
liberè, licet non sine gratia, et auxilio Dei; ut
mediante illo disponamus, et preparamus ad alia
maiora, et uberiora dona gratiae: unde cum
ait, à nobis incipiendum esse, et oportere nos pri-
us eligere; non excludit gratiam Dei excitan-
tem, qua à Deo praeueniamus, et cooperantem,
qua adiuvemur; sed solum excludit gratiam, qua
necessestemur. Nam ut infra videbimus, dispositio
ad gratiam debet esse in nobis libera, et sic quod
libera sit, à nostra habet libera, et non necessitata
voluntate; licet quod sit aliquo modo meritoria, ha-
beat à gratia Dei praeueniente, et coadiuvante.

524

Ad quartam auctoritatem denique, respon-
pondeo; quod in praedictis verbis, nostrum eligere
tantum

159
tantum est, et velle, Dei autem ad perfectionem
perducere; non significat nostrum solum esse, velle,
et eligere, quasi id sine Dei gratia fructuose possi-
mus; Sed esse in nostra potestate eligere, et velle,
supposita divina gratia, qua à Deo excitamur,
et coadiuvamur. Cui gratie excitanti, et coadiuvanti
si libere assensum prestemas, et Dei vocationi res-
pondeamus, Dei est ad perfectionem gratie perdu-
cere, ampliora gratie beneficia nobis communicando.

525

Et quod hec sit mens et intelligentia genui-
na Sancti Doctoris, patet evidentissime ex eis,
que ibi, et alibi passim docet, ubi fatetur necessita-
tem gratie ad quodlibet opus fructuosum; ut vide-
ri licet in homil. 4. in cap. 2. epist. ad Ephesios:
et in cap. 1. epistolę 2. ad Titum Timotheum homil. 2.
et clarius homil. de Adam, et Eva, que ~~lib. 1.~~ suo-
rum operum habetur; ubi circa medium sic ait:
Sed ne aliquis dicat, quid non accepi, quid à me
exiit Deus? non habet excusationem; quia om-
nis accipiens gratiam, tam in eadem gratia acci-
piet et lumen; quod si male fecerit, adripnet sibi; si
autem bene fecerit, adripnet Deo, à quo venit om-
ne donum optimum. Ergo ex mente Sancti Doctoris;
à

526 à Deo venit, quod bene aliquid fructuosè faciamus.
Quod ibidem infra ampliùs his verbis de-
clarat: his ecclesiasticis regulis et divina
sumptis auctoritate documentis; ita adiuvante
Domino confirmati sumus, et omnium bonorum
affectuum, atque operum, et omnium studio-
rum, omniumque virtutum, quibus ab initio fi-
dei ad Deum tenditur, Deum profiteamur autho-
rem: et non dubitemus ab ipsius gratia, omnia
hominis merita provenire: per quem item fit ut
aliquid boni, et velle inuestramus, et facere. Quod cla-
rè pro nostro intento, et mente genuina Sancti
Doctoris: ~~ex præcedentibus et imprudentissime~~ Val-
quez nota Semipelagiani tantum Sanctum, et Doc-
torem inuit.

527 Tertiò arguitur auctoritatibus Doctoris Sub-
tilis; quibus docere videtur, quod homo naturæ viri-
bus potest se disponere ad gratiam, et sic cum Pela-
giani, vel Semipelagiani coincideret. Quod Val-
quez et Valencia, et alij ~~Semipelagiani~~ imprudenti-
ssimè affirmant. Et in primis Scotus in 4. d. 14
q. 2. § ad huius intellectum. cum. 14. fol. 45. sic
ait: ad hunc intellectum sciendum, quod peccator in
peccatis

16
peccatis exstans potest ex naturalibus cum com-
muni influenza considerare peccatum commissum,
ut offensum Dei, et contra legem diuinam, et ut
auersum a Deo, et ut impedimentum premij, et ut in-
dignum supplicij, et sub multis talibus rationi-
bus; et potest voluntas sub aliquo sub aliqua illa-
rum rationum, vel sub multis illud peccatum sic con-
sideratum detestari, et ille motus potest conseruari,
et intendi ante infusionem gratie. Potest etiam ista
detestatio esse totaliter circumstantionata circums-
tantijs moralibus debitis: iste autem modus di-
citur attritio, et dispositio, siue meritum de congruo
ad deletionem peccati mortalis &c. Et idem dicit ibi-
dem, ~~ita~~ nec est certum: Ergo ex mente Scoti
datur meritum de congruo ad gratiam iustificantem
in nobis ex viribus nature cum communi influen-
tia ordinis naturalis.

528

Dane Scotus hunc textum, et litteram
Scoti exponunt, et illic trepidauerunt timere, ubi
nullus est timor. Unde nostre Vopa de iustificatione
q. 1a. et 11. illa verba Scoti, in quibus fundatur ca-
lumniam, videlicet, potest ex naturalibus, cum
communi influenza, ad referenda esse ad solum
intellectum

intellectum, et non ad voluntatem, quasi intel-
lectus ex naturalibus cum influentia possit vo-
luntati proponere peccatum detestandum; et si vo-
luntas ex naturalibus cum influentia communi
detestari non possit. Et hoc esse Scoti mentem
autumat. Videri sequitur Angles in 4. q. 1. de
essentia peccati artic. 6. et alij.

§ 29

Bartholaeus vero explicat textum, pro-
ut volunt aduersarij, nempe illum motum peccato-
ris, quo mouetur ad detestandum peccatum sub
illis, vel alijs rationibus esse ex naturalibus vi-
ribus naturae elicium, autumans hanc esse
controuersiam inter Doctorem Subtilem, et nomi-
nales, illis assentientibus necessitatem auxilij su-
pernaturalis ad fructuose poenitendum, et Sco-
to huiusmodi necessitatem negante: Cum nil ali-
ud aduersarij contendant, ut Scotum inter Pla-
bianos in hoc sentire, enumerent.

§ 30

De finibus vero tractatu de iustificatio-
ne, et Habentinus in 4. disp. 14. docent: quid nomi-
ne communi influentiae intelligit Scotus auxili-
um speciale ordinis gratiae, quo impossibilis
est homini ad Deum fructuosa conuersio; sed quomodo
hgc

hec expositio verbis Doctoris adaptari, videat quilibet; nam ipse non probat.

§31

Prima expositio sustineri non valet:

nam non minus requiritur ex parte intellectus gratia auxiliatrix ad opera meritoria, et dispositiva ad patriam, quam ex parte voluntatis; cum teste Concilio Melinitano cap. 4. utrum sit donum Dei cogitare, quid faciamus, et eligere ut faciamus. Secunda ut ~~communis~~ Scoti menti est rejicienda; et tertia et insufficientis minime admittenda, ut optime docet commentator Scoti supra eandem distinctionem 14. num. 26. fol. 51.

+ Contraria

§32

Intelligentia igitur genuina Scoti in praefatis verbis ab eius Scholiatore est desumenda in scholio ad verba predicta fol. 44. et ab eius commentatore num. 28. fol. 52. quae in hoc consistit, quod per hanc ex naturalibus, non intelligit Scotus, excludere gratiam auxiliantem, sed solum gratiam sanctificantem; quod patet exinde, quod Scotus in praedicta questione artic. 2. §. de secundo articulo. num. 13. fol. 42. quaeritur utrum dispositio ad gratiam, siue poenitentia necessario sit actus formatus, ut docet Sanctus Thomas, quatenus ait, quod omnis dispositio ad gratiam sanctificantem provenit

prouenit ab ipsa gratia, de qua infra: vel sufficiat
actus informis, id est, qui habetur sine gratia sancti-
ficante. Et respondet ibidem & de tertio dico: quod
omnis dispositio praeuia ad gratiam necessario est
informis, quia praecedit gratiam, et charitatem;
& cuius solius inherencia, et inclinatione ad ac-
tum, obicitur actus formatus.

533

Vnde Lex naturalis non est idem, ac
secundum vires naturae nude, secundum quod homo
absque gratia sanctificante, et in peccato mortali
existens, potest considerare peccatum sub illis ra-
tionibus media gratia auxiliante: quod patet eu-
denter ex ipso contextu; nam in eadem dist.
q. 3. §. hic dicitur. & alia regula. sub num. 2. fol.
23. apertissime docet; quod homo non potest cognoscere
naturae vires, nisi media Dei reuelatione, peccatum
esse detestandum, ut offensiuum Dei, ut impediuum
premy, ut indetentiuum eternalis supplicij & ergo
non intendit excludere ab isto homine auxilium super-
naturale fidei, sine quo impossibile foret tale pecca-
tum sub istis rationibus detestandum, neque alia ad-
iutoria ordinis supernaturalis, ut sancta, cogitatio,
illustratio &c.

L

534

Ly autem ex communi influentia, non est intelligenda influentia ordinis naturalis, qua Deus cum omni causa naturali concurrit, sed influentia communis ordinis supernaturalis: nam sicut Deus universaliter concurrit cum omni causa secunda naturali influentia eiusdem ordinis, ac est causa, et effectus ab illa producendus, sic cum causis supernaturalibus, siue aliquo modo supernaturalitatis Deus universaliter concurrit cum influxu supernaturali iuxta exigentiam causae, et effectus ab illa producendus: et sicut primus concursus, siue influentia dicitur universalis, quia ex lege universalis sancita a Deo omni causae naturali debetur, ita secundus concursus, siue influentia dicitur universalis, quia ex lege Dei universalis ab ipsa sancita, omni causae supernaturali debetur.

535

Quod expresse docet Scotus in 1. d. 11. q. 3. §. ad argumenta. N. ad secundum dico sub num. 39. fol. 273. per haec verba: dico, quod Spiritus Sanctus cooperatur voluntati habenti charitatem, quia Spiritus Sanctus omni causae secundae generaliter cooperatur ad illum actum, ad quem secundum formam suam ordinatur. Eae ubi Scotus vocat concursum, siue cooperationem generalem, quam habet Deus ad adiuvandam charitatem

501
sen gratiam, et talis concensus sit ordinis su-
pernaturalis, sicut est ipsa charitas seu gratia. Que
loquutio vocando videlicet cursum, sive influxum com-
munem, quo Deus sua lege universalis statuit coope-
rari respondentem sue vocationi per gratiam, veritata
est in Sanctis Patribus. Et videre licet in Augusti-
lib. de perfectione iustitie contra Celestium, Ratioci-
natione 17. et lib. 1. Retract. cap. 25. et alijs. Vide
commentatorem Scoti, qui validissimis rationibus
eum vindicat a calumpnia. Et cum ex dictis a num.
481. usque ad 484. inclusive, de mente Scoti constet,
non est cur hic, de tanto doctore dubitemus.

536

Unde in eodem sensu docet Scotus in
predictis verbis, quod homo cum communis influentia
potest detestare peccatum, et se ad gratiam sanctifi-
cantem disponere; ac dixerat antecedenter in 1.
dist. 46. q. unica. §. respondeo. p. ad primum. num.
3. fol. 1384. quod Deus vult omnem hominem
salvum fieri, quatenus omni homini confert adu-
toria communia, (non ordinis nature, sed gratie,
que communia dicit, quatenus nulli negantur) quibus
potest gratiam, et gloriam adipiscere. Hec sunt
verba Scoti: ita dico in proposito, quod etsi Deus
non

non habeat voluntatem beneplaciti ad istum sal-
uandum, tamen vult ut illa adiutoria communi
attendente ad salutem omnium, quibus esse eti-
am potest sufficienter bene vivere, et saluari: prop-
ter quod dici potest, quod quantum est ex parte sui,
vult omnes saluos fieri.

§ 32 Que expositio licet Scoti, si alicui parum con-
formis litteram Scoti videatur, et dicat, non be-
ne Scotum explicari ex eis quae antecedentes, et sub-
sequentes ipse docuit: explicet mihi obscuras illas ve-
ba Sancti Thomae, ex 2. 2. 28. q. 1. art. 4. ubi si ait:
ad gratiam habitudinem habendam potest homo se pre-
parare ex solo libero arbitrio. Et ibidem ad 4. ad-
dendum est, quod etiam ad fidem habendam aliquis
se preparare potest per id, quod in naturali ratione
est: Unde dicitur, quod si aliquis in barbaris natu-
rationibus, quod in se est, faciat, Deus sibi reuela-
bit illud, quod est necessarium ad salutem. Et q. 14. de
veritate, art. 11, si aliquis nutritus in sylvis ductum
naturalis rationis sequeretur, certissime est tenendum,
quod Deus ei revelaret ad credendum necessaria. Et
ibidem ad 2. si non fecerimus, quod in nobis est,
ut ductum naturalis rationis sequamur, Deus non
deficiet

deficiet nobis, ab eo, quod est necessarium.

538

Si ergo verba Sancti Thomae, quibus docet, quid
ad gratiam habitalem habendam potest homo se
preparare ex solo libero arbitrio; possunt ab ipsis
in sano sensu conformiter catholice doctrinae expli-
cari; maxime ex eis, quae antea et postea idem Sanc-
tus Doctor docuit; cum verba Scoti non poterunt
eodem modo exponi, sine eo quod tantus Doctor
nota aliqua officiatu erroris? Et quod mihi addide-
runt responsum, idem reddam objectionem, quam
mihi ex textu, et littera Doctoris officiant.

539

Quarto arguitur ratione contra rationem,
qua probatur nostra conclusio supra num. 492:
Homo peccator dum in peccato mortali est, et perse-
uerat, est vere mortuus carens vita spirituali gra-
tia; nequit quae aliquas operationes vitae meritorias
exercere; sed dum non habet gratiam sanctificantem,
est, et perseverat in morte peccati, etiam si gratia Dei
auxiliante, excitante, praeveniente, et concomitante
adiuvetur: ergo si dum est mortuus morte peccati, nequit
se disponere ad gratiam sanctificantem; semper
est impotens ad dispositionem ad talem gratiam,
dum non habet ipsam gratiam sanctificantem:
Sed

sed dispositio ad gratiam sanctificantem necessario de-
bet precedere ipsam gratiam sanctificantem, ad quam
disponit: eam falsam et implicatorem doctrinam in
predicta nostra probatione voluit.

540

Ratio ex nostra predicta conclusione habetur:
minor est de fide: gratia enim habitualis est vita
anime; taliter quod si homo in peccato mortali existens,
quantumcunque gratia auditiva Dei esset indu-
tus, et adiutus, antequam haberet gratiam sancti-
ficantem, moreretur, sine dubio dampnaretur. Conse-
quentia est evidens: ergo etc.

541

Respondetur cum Scoti in 4. d. 14. q. 4. §. quan-
tum ad tertium articulum. R. concedo. sub num. 2.
fol. 23. quod suscitari a morte peccati, potest dupli-
citer intelligi; vel suscitari simpliciter, vel suscitari
secundum quid. Homo mortuus morte peccati dicitur
suscitari simpliciter, cum accipit gratiam sanctifi-
cantem, que est vere et proprie vita spiritualis anime:
ille vero, qui habet aliquas dispositiones ad talem gra-
tiam, ut scilicet, dolorem de peccatis, et propositum de cetero,
illa, de quibus debet committere, non committendi;
dicitur suscitatur secundum quid, quia licet nondum ha-
beat gratiam sanctificantem, que est vita anime; habet
tamen

tamen aliquam dispositionem ad illam.

542

Verba accipite Scoti, quae talia sunt: concedo
ergo, quod ante receptionem dignam poenitentiae, oportet
suscitari vel simpliciter, vel secundum quid, scilicet,
ut habeat aliqualem displicentiam de peccatis, et pro-
positum cauendi decetero &c. ergo homo cui confertur
ut auxilia, quibus aliquantulum disponatur ad gratiam
sanctificantem obtinendam, licet sit mortuus per cul-
pam, quatenus gratia sanctificante caret, quae est vita
spirituali animae; non ita est mortuus indicandus, quod
non sit saltem secundum quid suscitatus per Dei au-
xilia, quibus potest aliquas operationes vitae exerce-
re, disponendo se ad gratiam sanctificantem, quae est
vita simpliciter animae.

543

Purc autem in forma ad argumentum respon-
deo, concedendo maiorem, et distinguendo mino-
rem: homo dum gratia sanctificante caret, perseue-
rat in morte peccati, etiam si gratia auxiliatrice po-
tatur, totaliter, ita ut nulla actio viua saltem dis-
positiua gratiae sanctificantis sit ei possibilis, nego,
minorem taliter quod medijs supernaturalibus auc-
xilij gratiae praeuenientis, quibus est suscitatus secun-
dum quid, possit aliquas operationes vitae meritorias
de

de congruo gratie potest exerceere, concedo minorem;
et nego consequentiam. Nam in predicta nostra pro-
batione intenditur, quod videlicet homo mortuus per
peccatum, per gratiam auxiliantem suscitetur aliquo
modo a Deo, ad hoc ut possit reced. gratiam sanctifi-
cantem disponere, quod ante auxilia supernaturalia
Dei ei impossibile foret. Et sic contra nos.

544

Ratio adiuncta: si prima dispositio ad grati-
am non esset totaliter in homine plena, et libera po-
testate, sed dependeret a Dei auxilio supernaturali,
sine quo viribus nature non posset homo, se preparare
ad gratiam iustificationis obtinendam; sequeretur, quod
non esset homini imputabile ad culpam, quod ad De-
um non conueneretur ad eius amicitiam, et grati-
am obtinendam; sed hoc est falsum, et ut hereticum
a Patribus, et concilijs damnatum: ergo et illud ex
quo sequitur.

545

Sequela probatur: nam ille actus, qui impos-
sibilis est homini, siue peccatori adulti, non est ei im-
putabilis, quia ex sua culpa et negligentia oritur,
quod talem actum non habeat; sed actus supernatu-
rales, quibus homo disponitur ad gratiam sanctifican-
tem, sunt eo quod homini tales secundum vires na-
ture

nature impossibiles: ergo non oati hominū peccatori
adulto imputabile ad culpam, quod ad Dei gratiam,
et amicitiam non preparatur, et disponatur.

546

Nec valet illa communis responsio, quod vide-
licet aeternus imputatur peccatori ad culpam, quod
non conueniat se ad Deum, non quia id possit fa-
cere peccator absque Dei auxilio et gratia; sed
quia id potest medio Dei auxilio, quod semper
est a Deo hominī preparatum: iuxta illud Apoca-
lipsis, 3. v. 20. ecce sto ad ostium, et pulso, si quis
audierit vocem meam, et aperuerit mihi ianuam,
intrabo ad illum &c. Et ad Timotheum 1. cap. 2. v.
4. Deus vult omnes homines saluos fieri &c. Et
cum id possimus, quod per amicos possumus: et
cum Deo nostro amicissimo possumus; absolute
in nostra potestate est nos ad gratiam disponere me-
dio eius auxilio.

547

Nam contra inuago: nam prima omnino
dispositio ad gratiam requisita ex parte adulti, est
sancta cogitatio, qua Deus intellectum nostrum illus-
trat, et illuminat, ut à somno peccati resurgamus;
sed hanc sanctam cogitationem habere, non est
in nostra potestate, nec semper illam habemus;
ut

138
ut experientia comperitum est: ergo absolute non
est in hominis potestate, se preparare ad gratiam.
Maior est de fide: minor quoad primam par-
tem patet, quia nunquam quod merè gratuite
à Deo nobis conceditur, in nostra potestate, et libi-
to est, quod illud habeamus quoad secundam
nam experientia est manifestum, quod multoties
taliter rebus humanis sumus intenti, quod nulla
cogitatio sancta nobis inest; et potissime patet in
barbaris infidelibus, qui nunquam talem sanctam
cogitationem habuerunt. Ergo &c.

548

Ex rebararia: nam illud, quod non est
homini liberum, nisi ex suppositione alicuius, quod
habere, vel non habere, non est in libera eius potes-
tate, non est ei liberum absolute illud tale; sed se
preparare siue disponere ad gratiam, non est
homini liberum nisi ex suppositione cogitationis
sanctæ, quam Deus pro sue libito infundit, quando
et quomodo vult; et quam habere, vel non habe-
re, non est in hominis potestate: ergo absolute non
est liberum homini, se disponere, et preparare ad gra-
tiam: sed quod absolute homini non est liberum, non
est ei imputabile, taliter quod sue culpe adscribatur,
quod

quod illud non faciat: ergo si preparatio, siue dispositio ad gratiam pendet a dono supernaturali Dei, non est imputabile homini, quod non conuertatur: hoc est falsum ergo &.

549

Ecce validissimum argumentum, quo utuntur heretici ad negandam necessitatem gratie auxiliantis ad gratiam iustificationis obtinendam. Pro huius Mutatione. premittit ex Scoto in 1. d. 46. supra num. 536. citata, et ex communi Patrum, et Theologorum sententia; ut defide habetur in concilio Coniensi, tractatu de sacramentis, fol. 91. §. prior gratia. quod nulli peccatori adulto deest in hac vita sufficiens auxilium, siue auxilia, quibus si velit, possit gratiam iustificationis obtinere. Nam Deus, qui vult omnes homines saluos fieri; vult etiam omni homini auxilia sufficiens et adiutoria, quibus possit saluari. Ex cum illustratio intellectus, siue sancta cogitatio sit vicum ex auxilijs, sine quibus homo impotens est ad ipse bonum gratie dispositivum, hanc etiam illustrationem, siue sanctam cogitationem nulli hominum quantumvis sceleratissimo negat sua misericordia. Deus est enim, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ioannis. 1. Et

167
ab hac eius illuminatione, siue gratuita illustratione
nullum excludit.

550

Et licet Deus semper sit paratus, quatenus
est ex parte sui, huius modi auxilia conferre; ita ut
nunquam ex parte eius stet, quod homo non conuer-
tatur; et de facto omni homini ea conferat; non ta-
men pro semper, sed pro aliquando, etiam si pro ali-
quando illam in poenam peccati neget: Nam sicut
qui pulsat per spatium unius horae ad ostium, etsi
non semper sit in tota illa hora sine intervallo pulsans,
sed aliquo spatio interiecto, iterum atque iterum per
intervallo pulsans, dicitur tota illa hora pulsasse;
sic Deus semper dicitur pulsare, etsi pro aliquibus
intervallo a pulsatione sue vocatiōis caret.

551

Secundo premitto ex tractatu de auxilijs,
quod et si aliquando Deus huius modi sanctam cogita-
tionem, illustrationem, et inspirationem peccatori
denegat, siue differantiam dare in poenam peccati
commisi; ut omnes admittunt, et Scotus docet in
2. dist. 3. quest. unica. §. de secundo dico. A. ad pro-
positum. num. 18. Et dist. 3. quest. 2. §. ad questionem.
num. 22. et ibidem §. secundum prob. sub num. 23. fol.
1005. Amen nunquam est concedendum, ut docet
Scotus

Scimus ibidem N. sed iste modus. num. 24. quod tempo-
re, siue occasione accidenti, in qua peccator, peccator
tenetur sub culpa mortali resipiscere, siue se ad gra-
tiam conuertere; Deus supra dicta, et alia suffi-
cientia auxilia detinet, quibus possit, si velit, se pre-
parare ad gratiam; ita ut semper stet ex parte peccato-
ris, et nunquam ex parte Dei, quod non conuertatur.

552

His praedictis in forma ad argumentum, quod
validissimum faceret, respondes, negando sequentem
maioris; videlicet, quod si homo ^{vult} ~~non~~ naturae non
possit se disponere ad gratiam sine gratiae auxilio,
non esset ei imputabile, neque eius culpe adscriberetur,
quod non se conuerteret. Nam satis est, quod semper
quando tenetur homo poenitere, Deus tribuat cogitatio-
nem sanctam, et reliqua gratiae sufficientis adiutoria,
quibus possit, si velit, ad Deum conuerteri, ut eius culpe
adscribat, quod non se conuertat.

553

Ad eius autem probationem num. 545. posi-
tam, respondes, distinguendo maiorem: ille actus, qui
est impossibilis secundum vires naturae peccatori adul-
to, non est ei imputabilis, si adiutoria supernatura-
lia requirita ad talem actum non habeat, conce-
do maiorem: nam esse petere ab homine quod non
valet;

valet; si vero habeat sufficientia adiutoria, ad hoc
ut possit homo talem elicere, nego maiorem; Et
concedo minorem; et consequentia eadem distinctio-
ne respondetur: ergo non est homini imputabile ad
culpam, quod non se disponat ad gratiam, dum suffi-
cientia auxilia, et adiutoria non habeat; concedo con-
sequentiam; dum illa habet, nego consequentiam. Et
de huius modi actibus disponentibus ad gratiam, ve-
rissime ait Trident. sess. 6. cap. 11. Deus impossibilia
non iubet, sed iubendo monet, et facere, quod possis,
et petere quod non possis; et adiuuat, ut possis.

§ 54 Ad aliam autem comprehensionem num. 547.
positam, respondeo, concedendo maiorem, et minorem,
Et distinguendo consequens: ergo non est homini impu-
tandum ad culpam, quod non se preparat, et disponat
ad gratiam, dum illa sancta cogitatione, et reliquis au-
xiliis ad illam dispositionem requisitis caret, conce-
do consequentiam: Et nego suppositam consequentiam,
quod tempore accedente in quo tenetur homo sub morta-
li, se preparare ad gratiam, illa sancta cogitatione ca-
reat: dum habet talem sanctam cogitationem, et au-
xilia, Reliqua sufficientia requisita, et instat precep-
tum se convertendi, nego consequentiam. Nam etiam
si

si homo talem sanctam cogitationem, et reliqua adiutoria requisita habeat, si preceptum non instat poenitendi, siue se disponendi ad gratiam, adhuc non ei imputabitur sub mortali, quod non respondeat poenitendo, siue se ad gratiam disponendo.

SSS Ad ultimam vero comprobationem num.

§ 48 positam respondeo distinguendo maiorem:

quod non est liberum homini, nisi ex suppositione alius, quod non est in eius libera potestate, absolute non est ei liberum sedulo illo, quod habere, vel non habere in eius manu non est, concedo: suppo-

§ 49. minor man. si illa, quod potest, nego maiorem; et concedo minorem. et consequens eodem modo est distinguendum. Licet enim homo absolute ex se non possit sine sancta cogitatione se disponere ad gratiam, tamen quia illa supposita iam valet se ad gratiam preparare, sue culpe adscribendum est, quod supposita tali Dei illustratione, quam Deus nunquam occasione, et precepto instante negat, non se conuertat, et disponat.

SSS Sed contra dicas: ergo iam admititur, quod aliquando Deus priuat hominem suis adiutorijs, et sufficientibus auxilijs, quibus possit se preparare ad
cuius

eius amicitiam, et gratiam: respondens concedendo
 consequentiam: nam ut Trident. docet, sess. 6. cap. 11.
Deus namque sua gratia semel iustificatos non de-
serit, nisi ab eis prius deseratur. Vbi supponit,
 quod in penam peccati deserit aliquando Deus ho-
 mines. Et idem docet August. lib. de correctione, et
 gratia, cap. 11. Et lib. de natura, et gratia cap. 26. Et
 Scotus in 2. dist. 35. quæ 2. in fine fol. 1006. Nam,
 etiam si ad suam suavitatem providentiam, et miseri-
 cordiam expectet, nunquam instante obligatione,
 et precepto hominem deserere, et auxilia sufficien-
 tia, quibus posset parere, denegando, ad eius tamen
 iustitiam, et meritum infinitum pertinet, aliquando in pe-
 nam peccati illa denegare, vel differre. Sed
 de hoc latius in materia de auxilijs.

552 Sexto arguitur: opus bonum, quod habet
 immediatum ordinem ad gratiam, est dispositio ad illam;
 sed opus bonum morale viribus nature factum ha-
 bet immediatum ordinem ad gratiam: ergo tale
 opus est congrua, siue sufficiens dispositio ad
 illam. Maior est manifesta: nam ordo, quem di-
 citur opus bonum morale ad gratiam sanctifican-
 tem, non est ordo cause ad effectum, cum gratia non
 sit

secundum esse naturale, quod habet, est immediatum receptivum gratie, et ad recipiendam ^{etiam} ordinatur; et tamen non est dispositio ad illam: Et negando minorem in hoc eodem sensu, et similiter consequentiam. Quilibet ex dictis est sufficiens responsio.

560. Septimo arguitur: si propter aliquam rationem homo nature viribus non posset se ad recipiendam gratiam sanctificantem disponere, et preparare, maxime quia nullus actus nature viribus factus proportionem habet cum ipsa gratia sanctificante; sed hec ratio est nulla: ergo &c. Paret maior: nam si aliqua dispositio necessaria est ad aliquam formam, maxime illa, que proportionem aliquam habet cum ipsa. Minus probatur: nam etiam si forma corporeitatis organica nullam habet proportionem entitativam cum anima rationali in homine, nihilominus est sufficiens dispositio, ad hoc ut Deus illa supposita infundat statim animam: ergo &c.

561

Huic argumento difficiliter respondent, qui proportionem entitativam requirunt inter dispositionem ad gratiam, et ipsam gratiam, ut sunt Thomiste, et quam plures ex Scotistis, qui in hac parte illis adhererunt: Ut supra num. 485. diximus, quod

quos à num. 481. usque ad 490. rejicimus. Nos vero,
qui proportionem negamus inter actus naturales,
et ipsam gratiam, non ideo illam non admittimus,
quia proportio entitativa, et ex natura rei requi-
ratur inter dispositionem et formam; sed quia
ut ait Scotus quest. 1. prologi. §. contra. N. per hoc
tua. sub num. 8. fol. 1. et §. contra istas duas
rationes. Ad argumentum. num. 13. fol. 11.
non est querenda habitudo, siue proportio en-
titativa inter media, et finem, nisi quando me-
dia ex natura rei ad talem finem ordinantur,
et ipse finis ex naturali sequela sequitur ad ta-
lia media. Et cum dispositiones ad gratiam solum
sint media ad illam consequendam non ex na-
tura earum, sed ex Dei libera institutione, ut
docet Scotus ibidem, nullam proportionem preexigunt,
nisi quod à Deo acceptentur ut merita saltem de
congruo, ut Deus gratiam conferat. Quod omne op-
time explicavit Lilius, disput. 20. de gratia, ar-
tic. 6. num. 5. fol. 212.

62. Unde aliter ad argumentum respondeo,
distinguendo maiorem: si propter aliquam rationem
homo nature viribus non posset se disponere ad
gratiam,

+ satisfactio-
nem

gratiam, maxime, quia actus naturę viribus fac-
tus non habet proportionem entitativam in genere
rei cum ipsa gratia; nego maiorem: quia non ha-
bet proportionem ex ordinatione Dei, qui noluit,
actus naturę naturaliter acceptare, ut gratię meri-
torius, neque ut dispositionem sufficientem, conce-
do maiorem; Et nego minorem, Et similiter conse-
quentiam. Si enim Deus, ut potuit, voluisset accep-
tare actus viribus naturę elicitos, ut congruam, vel
condignam ^{satisfactionem} pro culpa, et dispositionem
ad gratiam, eodem modo ad illam disponent, ac
modo disponent actus, qui medio Dei supernatu-
rali auxilio disponent. Et docet Scotus in 1. su-
pra num. 481 citatur. Sed de hoc latius infra.

563

Octavo arguitur: qui facit opus bonum mo-
rale, non peccat; sed qui non peccat, disponitur ad
gratiam: ergo qui facit opus bonum morale, dis-
ponitur ad gratiam. Maior ex dictis habetur:
minor probatur: qui non peccat, remouet prohibens,
quod possit impedire gratię infusionem; sed qui re-
mouet prohibens ad aliquam formam, disponit ad
illam: ergo qui non peccat disponitur ad gratiam.
Maior habetur ex dictis pro nostra tertia conclu-
sione

conclusionem num. 48. minor probatur: nam actus
quod remouet prohibens ad introductionem anime
rationalis; v. g. disponit ad illam; et idem dico de
forma ignis. Ergo &.

564 Huius argumenti respondet quidam Sco-
tista, alius doctissimus; quod bene verum est, quod
qui facit opus bonum morale, imo et indifferens, non
peccat, et consequenter remouet prohibens, quod pos-
set gratie infusionem impedire: ceterum ex hoc
non infertur, nisi quod opus bonum morale solum
negatiue disponit ad gratie sanctificantis infusio-
nem; non vero positue; Et cum dispositio negati-
ua non sit sufficiens ad formam positiuam, hinc fit,
quod opus bonum morale, quod solum priuatiue si-
ue negatiue disponit ad gratiam, non sit proprie,
sed lata et inepta ad illam dispositio.

565 Optima doctrina, sed non Scotica, sed prout Tho-
mistica in qua dispositio positua requiritur ex parte sus-
ceptiui, v. g. materie panis, que illam afficiat, et in illa
subiectetur, ad hoc vt ipsam materiam passiuè dispo-
nat ad forme introductionem: nos vero, qui princi-
pijs Scoti inherendo dispositiones ad aliquam for-
mam non in forme susceptiuo, quale est materia pri-
ma

prima, sed in toto composito cōsumendo subiectari
defendimus, consequenter asserimus, quod calor, &c.
qui disponit materiam ad formam ignis introducen-
dam, solum negativam materiam primam disponit
ad eandem formam, quatenus remouet qualitates
contrarias, quę impediunt in ligno formę ignis in-
troductionem, quibus destructis, et lignum in quo
subiectabatur, destruitur, et manet materia pri-
ma sicut nata a forma ligni, et sufficientissime
disposita ad formam ignis, cuius secundum se est
capax immediata, absque aliqua dispositione positi-
ua in se recepta.

566. Quapropter ad id argumentum respon-
deo, concedendo maiorem, et distinguendo minorem:
qui non peccat, disponitur ad gratiam sanctifican-
tem, remouendo prohibens, quod in peccatore
~~est, et impedit infusionem gratię; nego minorem.~~
posset inesse, et infusionem gratię impedire; concedo
minorem: remouendo prohibens, quod in peccatore
inest, et impedit infusionem gratię; nego minorem.
Nam peccatum, quod in peccatore adulto, est, non
remouetur, neque auferatur per opus bonum postea ab
ipso factum: et sic licet non peccando, cetera peccata,
quę

que posset committere, et amplius gratie infusio-
nem impedire, remoueat; tamen peccatum semel
commissum non auferatur per opus bonum subse-
quutum, et sic non omne, quod impedit gratie in-
fusionem, remouet. Nam dormiens etiam non
peccat, et sic remouet peccata, que si non dormiret,
posset committere, et gratiam impedire; et nihilomi-
nus non dicitur, quod homo per somnum ad gra-
tiam dispositus, nisi valde improprie, et cum is-
to addito negative.

56

Et ad eius probationem eadem distinc-
tione respondeo: qui non peccat, remouet prohibens;
quod posset ponere gratie impeditiuum, concedo
maiozem: remouet prohibens, quod iam potuit pec-
cando; nego maiozem. Nam peccatum iam commis-
sum per opus subsequutum bonum non auferatur.
Et dicendum minoem: qui remouet prohibens tam
habitu, quam habendum, disponit ad formam,
si talis forma sit naturaliter subsequuta ad sub-
iectum priuatum prohibente, concedo minoem:
si non sit naturaliter subsequuta; sed à Deo pro
suo libito, et placito infundenda; nego minoem. Et
cum gratia sanctificans non sit forma, que ex
naturaliter

naturali sequela introducat in subiecto non im-
pediatur, sed a Deo liberaliter, et misericorditer infun-
ditur. ~~hinc fit~~ ~~hinc fit~~ quod licet opus bonum prohibens om-
ne remoueret, adhuc non esset sufficiens dispositio ad
gratiam sanctificantem, sed illam cum isto addito
~~impropria, et negativa~~

568

Itaque arguitur contra nostram secundam conclu-
sionem num. 49. positam, in qua asserimus, quid
dispositio necessario requisita in peccatore adulto ad
recipiendam gratiam medio sacramento, debet esse
necessario ex Dei dono, et auxilio supernaturali,
Auctoritate Doct. Subtilis, qui in 4. dist. 14. quest.
4. § quantum ad tertium. D. dicitur sub num. 6.
fol. 92. ubi nullam aliam dispositionem requirit Doc-
tor in adulto ad consequendam gratiam per Baptis-
mi sacramentum, quam voluntatem recipiendi Bap-
tismi sine fisione, dummodo non ponat obi-
cens peccatum. Hec sunt Doctoris verba: sicut
ergo adultus primam gratiam deserventem origi-
nali potest habere duplici via, vel ex bono mo-
tu disponente ad illam se conuersus; vel ex sus-
ceptione baptismi; ita Et in proposito.

569

Hoc declaratur sic, (prosequitur Scotus)
quia

quia ad primam inceptionem gratie requiritur a-
liquis modus meritorius de congruo: ad secundam
autem non requiritur nisi voluntaria receptio
Baptismi, et sine fictione, hoc est, cum inten-
tione suscipiendi, quod confert Ecclesia, et sine
actu, vel voluntate peccati mortalis: ita quod in
primo requiritur aliquid opus intrinsecum ali-
quo modo acceptum, tanquam meritum de congruo
In secundo solum requiritur opus exterius cum
amotione interioris impedimenti. Ergo falsa est
nostra praedicta conclusio, in qua asserimus, quod
dispositio requisita ad gratiam medio sacramen-
to debet attritio, sine contritio supernaturalis.

570

Ex quibus sic argumentum conficitur: Ex
mente Scoti solum requiritur in adulto recipiente
Baptismum, v. voluntas recipiendi illud, v. ab
Ecclesia confectus, et amotio impedimenti interio-
ris, scilicet, peccati mortalis. Sed hoc totum po-
test habere homo sine speciali Dei auxilio gra-
tiae: ergo sine tali auxilio potest homo naturae viri-
bus se disponere ad gratiam medio Sacramento:

ergo &c.

571

Gabriel in 4. dist. 4. quest. 2. artic. 2. post
quam

quam conclusionem et dist. 14. quest. 2. artic.
2. n. 2. Bernardus in 4. dist. 14. quest. 4. Adria-
nus, quolibet. 5. artic. 3. Silvester in summa, ver-
bo confessio, 4. quest. 21. Angelus ibidem num.
21. Aut dicitur. Item in ea fuisse sententia,
quod nulla attritio, sine contritio requiratur in pecca-
tore adulto ad recipiendam gratiam medio Baptis-
mo, sed solum voluntas illud recipiendi abque fic-
tione, ut argumentum intendit probare: quod patet
evidentissime esse falsum ex eis, quae docet Scotus
in eodem 4. dist. 4. quest. 5. Respondens. N. alio mo-
do. Et sic dicitur in num. 2. fol. 242. Non sic ait: iste,
qui habet actualiter obiecta carnis gratiam, puta in-
fidelitatem, vel aliquod peccatum, quod tunc actu
voluntatis committit, vel quodpiam commisit, et nullo
modo ibi deservit, unde modo recipit gratiam, bap-
tismalem, de qua loquitur ergo ex mente Scoti ali-
qua duplicitate, sine attritio, sine contritio requi-
ritur in peccatore adulto, sed hoc ut recipiat gra-
tiam sanctificantem, medio sacramento Baptis-
mi.

512
t. solo
Deinde ergo scilicet. Scitum est, quod adul-
ter, qui adhuc in peccato originali est, et nullum
mortale

mentale, vel veniale personale commisit; non e-
get bene motu contritionis, vel attritionis, vel po-
nitentia aliqua ad dignam receptionem sacra-
menti baptismi: non tamen de peccatis, siue attri-
tio necessaria debet versari circa peccatum proprium
personale, quod est materia, de qua dolere debet;
non vero circa peccatum solum originale, quod li-
cet contrahatur, non tamen propria voluntate com-
mittitur. Unde in supposito quod aliquis adultus so-
lum esset peccato originali infectus, et peccato pro-
prio peccandus, esset sufficienter dispositus
ad gratiam sanctificantem recipiendam, medio
sacramento baptismi, per suam voluntatem re-
cipiendi baptismum sine fictione, et per amotionem
impedimenti peccati; sed huiusmodi voluntas reci-
piendi baptismum necessaria debet esse ex mo-
tibus supernaturalibus, lumine fidei prehabito, et
ex sancti cogitatione, et Deo misericorditer immis-
erenda, quia proprium habet servandi, et Deum
suo aliquo modo superiorem diligere; alias gra-
tiam baptismi minime reciperet. Et docet Thi-
dorus. c. 1. de cap. xii. fine.

513

Secunda Sectio de peccatis facientibus contra
nos,

nos, qui in praedicta nostra conclusione loquimur
 non de actu particulari, sed universaliter de a-
 ctu peccatore, non solum peccato originali infec-
 to, sed etiam peccato, siue peccatis personalibus
 maculato. Et in hoc accedimus, quod dispositio ad
 gratiam sanctificantem recipiendam est affectio
 sine consensu etiam cum baptisni sacramento;
 ut expresse docet definitum in Trident. sess. 6. cap. 6.
 dum ait: monetur aduersus peccatum per odium
aliquid, et detestationem, facit, per eam penitenti-
am, quam ante baptismum agi oportet. Et sess. 14.
 cap. 4. Vide commentarium. Senti, supra dict. 4. ex
 1. articulo. Num. 2. §. 253. et infra.
 De peccatis, infirmis ad augmentum
 respondet, diminuendo maiorem: et mente Scoti
 ubi est medium requirunt in adultis succipiente. V. g. baptismum,
 velum. Deserviendi illud, et ab Ecclesia confectum, et
 amaro impediendi interioris, si talis adultus solum
 in peccato originali infectus; concedo maiorem:
 si in infirmis peccatis personalibus aliquo commisit;
 sed non maiorem: et non minorem adhibere: quod videli-
 cet, non ex narumibus velle incipere bap-
 tismum sine fide, et aqua. Periculum et gratia,
 qua

spirituali

§ 15

qua ei inspiraret misericorditer bonum esse suscipere
baptismum ad salvandam animam. Nam sicut
sine fide inquit ad baptismum fructuose accede-
re; ita sine voluntate a Deo excitata, et adiuta suo
supernaturali auxilio neque velle fructuose a-
qua regenerationis regenerari.

Sed contra dicitur: in paucis sufficit et
dispositio ad gratiam iustificationis obtinendam
voluntas sola parentum recipiendi baptismum
etiam si sit exacta, et ficta, sine simulata, immod-
esta voluntate parentum valide, et fructuose
conferri illi baptismum, et gratia, quae per ipsum
causatur, ut expressè docet Sacer in 4 dist. 4.
quest. 9. P. dico. num. 2. fol. 236. ergo in adultis
voluntate originali infecta non sufficiens
dispositio ad recipiendam gratiam medio
baptismo voluntas naturalis illud recipiendi ab-
que fictione. Patet consequentia; nam voluntas
parentum supplet voluntatem pauperis; sed illo-
rum voluntas non est recta, quod sit recta, neque
non ficta, sine excitata Dei inspiratione: ergo
neque voluntas adulti hoc requirit ad hoc ut gra-
tiam per baptismum consequatur.

Et

576

Et roboratur: nam si in adulto esset necessa-
ria voluntas recipiendi baptismum sine fictione
ex motivo supernaturali, ex medio Dei superna-
turali auxilio, quilibet baptizatus posset dubi-
tare, an esset vere baptizatus; et conse-
quenter posset iterum, atque iterum baptizari; Sed
hoc non permittit, imo prohibet Ecclesia: ergo
signum est, quod solus voluntas naturalis reci-
piendi baptismum sine fictione, est sufficiens
dispositio ad gratiam. Patet patet; nam nullus
potest scire certo utrum voluntas, quam habet
faciendi aliquid quod bonum est, sit ex
motivo spirituali, seu non: ergo &c.

577

Respondendo concedendo antecedens; et
negando consequentiam; et ratio disparitatis est,
quam tradit Tertius quest. 2. ex 4. nuper citato: quia
Dei maius dominium habet in parvulis, quam
ipsorum parentes; et sic diu constat ex volun-
tate Dei, qua vult omnes baptizari, non est at-
tendenda voluntas ~~et~~ parentum, si sit ficta,
vel coacta, neque horum pueri voluntatem suppleat,
nisi sit facta ex causa, de qua ad iustitiam introio-
rem habendam parum, aut nihil est curandum.

In

+ ex

In adultis vero cum propriam habeant volun-
tatem, et Deus nullum trahat inuitum, requi-
ritur eius liber consensus, non viribus nature
factus, sed ~~ad~~ Dei auxilio, et gratia oratus, ut
ei iustificationis gratia conferatur: nam initium no-
strae iustificationis à Deo sumendum est; ut defi-
nitè definitum in Trident. sess. 6. cap. 5.

§ 8

Ad confirmationem argumenti respondeo
negando sequelam maiorem: nam aliud est,
quod ad recipiendam gratiam per baptismum
necessaria sit dispositio in adulto, medio super-
naturali auxilio facta, et aliud est, quod ad
verè esse baptismum dispositio aliqua requi-
ratur: nam ad hoc, quod aliquis verè sit bap-
tizatus, et iterum minime rebaptizandus, sufficit,
quod velit suscipere baptismum, cum voluntate
recipiendi, quod confert Ecclesia, siue talis
voluntas naturalis sit, siue supernaturalis, me-
ritoria, vel demeritoria. At vero ut gratiam per
baptismum recipiat, requiritur dispositio ex au-
xilio supernaturali orta, quam si non habet
adult baptizatus, cum illam habeat, gratia à Deo
infundetur: ut docet Scotus expresse in 4. dist.
4.

17.
4. quest. 5. citata. §. responderetur. ¶. et si obijciatur.
num 3. fol. 242.

Axioma illud Theologorum fa-

cienti, quod in se est, Deus non dene-

gat gratiam, obijciatur ^{explicatur} et exploditur.

f. 19

Secundo arguitur ex illo communissimo Theo-
logorum Axiomate, facienti, quod in se est, Deus non
denegat gratiam: sed in nobis non est, nisi opera bo-
na moralia ordinis naturae facere: ergo huius modi
opera facienti. Deus non denegat gratiam. Maior
est apud omnes Theologos receptissima. Minor pro-
batur: nam opera ad quorum efficientiam necessaria
est gratia auxiliatrix, non sunt in nobis, hoc est, in
nostra libera, et plena potestate: ergo non de istis ope-
ribus, sed de illis, quae in nostra plena potestate sunt,
illud axioma est intelligendum: huius modi sunt
opera bona moralia naturalia: Ergo huius modi
opera facienti. Deus non denegat gratiam: ergo per
opera bona naturalia potest homo se disponere ad
gratiam.

Sicet

Deo sumendum, sed à nobis incipientibus bene apre-
hendi, quod est dogma damnatum in Trident. sess. 6
cap. 5.

582

Tertius sensus potest esse, quod facienti, quod
in se est virtus naturae, Deus non denegat grati-
am auxiliatricem, non quia Deus pactum, sine
legem fecerit de illa gratia sic sperantibus dan-
da, sed quia tanta est Dei benignitas, et misericordia,
quod exigam illam rationem meriti, licet non
de condigno, nec de congruo, quae in bonis operibus
moralibus non permittat sine remuneratione ma-
nere; unde infallibiliter Deus gratiam auxilia-
tricem sic operanti praeparat, ut se praeparat, et dispo-
nat ad gratiam; sed etiam hic sensus est aperte
semipelagianismus, quatenus concedit aliquod me-
ritum quantumvis exiguum operibus naturae vir-
tutibus factis, quam iam aliquo modo posset homo,
naturae virtutibus gratiam auxiliatricem promereri,
quod est dogma damnatum.

583

Quartus sensus potest esse quod facienti
quod in se est, Deus non denegat gratiam auxilia-
tricem, quia se disponat ad gratiam sanctifican-
tem, non quia talia opera habeant aliqualem
meriti

meriti rationem, neque quia Deus pactum inie-
xit de danda gratia sic operanti; sed quia talia
opera aliquo modo Deum alliciunt, ut intuitu
eorum moveatur Dei misericordia, quae paucis
ad miserendum indiget. Ad dandam gratiam:
sed iste sensus etiam non est admitendus: nam
hoc idem Maggillenses intendebant, videlicet,
quod opera viribus naturae facta Deum allici-
bant, ut eorum intuitu gratiam elargiret. Unde
nulla connexio est admitenda inter opera bona
moralia naturalia, et gratiam, neque quod intui-
tu eorum Deus det gratiam citius, vel facilius,
quam sine illis.

584

Quintus sensus est, quod facienti, quod in se
est viribus naturae, Deus non denegat gratiam
auxiliantem, non quia infallibilem connexionem
habeat opus bonum, quod sic facit cum tali gra-
tia; cum aliquando etiam facienti, quod in se
est, talem gratiam non tribuat, cum semper e-
am pro suo libito, et placito donet; neque quia
talibus opera sic viribus naturae facta aliquam ra-
tionem habent merendi talia auxilia; neque
quia Deus intuitu eorum moveatur ad sua auxi-
lia.

auxilia prestanda; nam etiam non facienti, quod
in se est, gratiam suam non denegat pro suo libito
Deus; sed quia ut supra num. 551. et 556. peccata
aliquando impediunt Dei auxilia, ut docet Ecce-
sin oratione Domini quare aduentus: ut per au-
xilium orationis tue, quod nostra peccata prepediunt. Et
cum non peccet, qui facit opus bonum merale, minora
impedimenta habet ex parte sui, ad hoc ut Deus
suam gratiam auxiliantem tribuat; et sic aliquo mo-
do per talia bona opera disponitur homo saltem ne-
gative, remouendo prohibens, quod posset impedire
gratiam largitionem; et hic sensus catholicus est, et
nulla dignus censura. Et in hoc sensu intelliguntur illa
verba Apostoli 1. ad Timotheum cap. 1. misericordi-
am consequutus sum, qui ignorans feci. Vbi pro aliqua
iniqua conuersionis ratione reddit, quod ex ignorantia
et ideo leuius peccauerit, quia sic minus im-
pediuit gratiam Dei, quam non accepisset, si gra-
uius peccasset, nisi Deus maiori misericordia eum
perueniret.

585

Sextus sensus est, quod facienti, quod in
se est virtus naturae gratiam prehabitis, De-
us non denegat gratiam; qui sensus multipliciter
potest

exterior

potest esse verus: primo quod quotiescunque mysteria fidei sufficienter homini infideli a predicatoris, siue ministro autentico proponuntur, (que propositio pertinet ad gratiam ~~etiam~~ vocationis) statim Deus talem infidelem interiorius illuminat per illuminationem gratie interioris, ut credat; et sine illuminatione interiori ei foret impossibile credere; et hoc nisi tunc ponat impedimentum peccati animo

vel intentione

in credendi; nam ad Dei exactam providentiam ordinis gratie expectat hominem interiorius illuminare, ut credant, quoties exteriorius illuminantur; nam qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire, non deficit in necessariis, ad hoc ut consequatur salutem, et maxime cum illis ipsa salus proponitur: cui illuminationi interiori si ipse homo acquiescat, et obtemperet, non denegat Deus suam inspirationem voluntatis, qua ad credendum, et recipiendum homo inflammatur.

586

Secundo, quod peccator habens fidem, et spem supernaturalem, et gratiam, et charitate carens, non enim per hoc, quod homo per peccatum gratiam

Sacrifici-

notando sanctificationem operum, fidem, et spem supernatu-
 ralem, et quodammodo, ^{nisi} peccatum fuerit, aut
 illi merito et deprecationibus, et diffinitionibus. **Secundum. res.**
Canon. 28 In quibus multis hinc supernaturalibus
 habitibus, quod potest, ut ad Deum converatur, pro-
 ponendo. **Dispositio** peccati mortalis. Deum commi-
 si, quodammodo, et sperando veniam a Deo per Chris-
 ti merita obtinenda, statim Deus dat illi auxili-
 um excitans, quo possit, si velit, ad Deum fructuose
 converteri. **Et** ~~etiam~~ ^{etiam} sensus verus, et catholi-
 cus est; nam tunc non facit summa, quod in se est per
 vires nature, sed per vires fidei, et spei supernatu-
 ralis, quasi dona gratie; et de istis verissimum
 est, quod Deus ex audit clamantes ad se, et quod
 Deus propitius est omnibus invocantibus eum in veri-
 tate. **Secundo** potest intelligi, quod facienti, quod
 in se est, mediis supernaturalibus auxiliis iam re-
ceptis. Deus ampliora et cumulativa auxilia
 non denegat, sed statim tribuit, et amplius ad
 maiora impetrandum beneficia adiuvari. **Secundo** ponat: et
 in hoc sensu intelligitur illud. **Apocalypsis. 2.** Si
 quis aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum. **Quarto**
 potest

...quod potest intelligi de iure, iam gratia, et charitate
...in ipso media
...ad gratiam illi
...dones perveniat ad meritum illud per
...fieri dominum, quod Deus ob suam
...dignetur.
...sint satis. qui
...consulatur

Articulus 3. qui in actus sint ne-
cessarii ex parte peccatoris ad ius-
tificacionis gratiam obtinendam de le-
ge ordinaria.

...prærequiritur
ex parte aduli ad iustificacionis gratiam obtinendam,
...art-
...et cum tales dispo-
...medijs Dei
...nunc investi-
...qui
...ad gratiam in peccatore adulo de
lege ordinaria requiruntur, nam de Dei absoluta
potentia

...potentia non est dubium, quin absque aliquo actu, pos-
sit Deus suam gratiam cui voluerit, largiri; maxi-
me si non ponat obicem peccati actualis, ut infra
latius dicemus; a qua difficultate facile per obse-
quentes conclusiones manifeste medietatem

589

Propter primam conclusionem primus actus,
scilicet voluntas pura ad actum diffinitum spiritualis
in peccatore peccatoris adulti ne-
cessaria est. Quod etiam in Romano cap. 11. Verac.

impossibile est placere Deo. Unde: acceden-
tem ad Deum oportet credere, quia est; Et inqui-
rentibus, respondetur, numeratorem. Et cap. 9. fides est spe-
cundum substantiam (non autem fundamentum) rerum,
argumentum non apparentium. Et Matth. ultimo:
qui vero non crediderit, condemnabitur.

590

Propter secundam conclusionem hic actus fidei
ex parte peccatoris adulti regulariter requisitus ad
iustificacionis gratiam obtinendam, debet esse
necessarius actus illius fidei, qua credimus fidei
doctrinam a Deo revelatam, et ab Ecclesia Romana
propositam, et in act. fidei. sess. 6. cap. 6. actus, quo
credimus imperium a Deo diffusi imperium per grati-
am

181
salutem eius per redemptionem, que est in Chri-
sto Iesu; atque vera esse illa, que diuinitus reuelata
atque promissa sunt.

99 *¶* Probatur nunc utraque conclusio ratione: nequit
homo se disponere ad Dei gratiam, et amicitiam
consequendam, nisi ad ipsum per amorem ac-
cedat, et a peccatis, que eum ab illo separabunt, per
penitentiam, et detestationem recedat; sed hoc nequit
homo, sicut oparetur, cognoscere, nisi per fidem, qua
in illis reuelatis veris est, que a Deo reuelata sunt; cu-

90 *¶* respondendi sunt hec: caput. primus actus ex parte
peccatoris videtur requirere ad iustificationis
gratiam obtinendam, et actus fidei superna-
litate, quod dicitur dona fidei ab Ecclē-

91 *¶* ista prout. Maior patet; nam agens intel-
lectuale, quod propter finem operatur, nisi ex amo-
re finis non operatur, nec ad talem finem
consequendum: Et cum sit verum, quin preconi-
zetur, oparetur, quod per prout per fidem cognoscatur.

92 *¶* Minus ex infirmitatibus satis patebit.

93 *¶* Dico tamen conclusionem. licet sit fides
necessaria in peccatore ad gratiam iustifica-
tionis obtinendam, non tamen est necesse, quod
actu

actu, et explicitè omnia fidei mysteria credat, sed
 satis est, quod universaliter, et confuse credat illa,
 quatenus credit vera esse, quæ divinitus revelata
 sunt, et ab Ecclesia proposita. Unde fides solum
 explicita, quæ ex parte eius requiritur, est eorum ar-
 ticulorum, quæ docet Trident. Sess. 6. cap. Credo;
 nempe, quod impius iustificatur per gratiam Dei,
 per merita Christi sibi collata; quod per peccatum
 Deum habet offensum; quod ad veniam obtinen-
 dam necessarium est, ad eum per amorem con-
 fiteri, et se offensas, quas commisit, detestari;
 et quod vere poenitentibus veniam non denegatur.
 De quibus omnibus infra.

593

Dico quartam conclusionem: fides sic ex-
 plicita licet necessaria ex parte peccatoris ad ubi
 ad gratiam iustificationis obtinendam, non tamen
 est sufficiens dispositio ad illa, sed plures alij ac-
 tus requiruntur: nam ut docet Iacobus in sua
 canonica cap. 2. v. 26. fides sine operibus mortua
est. Et infra v. 24. videtis, quoniam ex operibus ius-
tificatur homo, et non ex fide tantum. Probatur:
 nam homo non solum per intellectum, sed etiam et
 potissime per voluntatem recedit a Deo per peccatum,
 quod

quod voluntarie commisit: ergo non satis est, quod
ad ipsum Deum per fidem, quae pertinet ad in-
tellectum, accedat credendo, quae ipse revelatur,
sed necesse est, quod per voluntatem ad ipsum ac-
cedat diligendo, et sperando.

§94. Dico quintam conclusionem: propter actum
fidei alij actus necessario requiruntur ex parte pec-
catoris adulti, ad iustificationis gratiam obtinen-
dam, quorum meminit Trident. sess. 6. cap. 6. quos
hoc ordine memorat: primus, scilicet fides est timor
divinae iustitiae; secundus, spes veniae per Chris-
tum obtinendae; tertius, amor Dei omnis iusti-
tiae fontis; quartus, odium, et detestatio peccati,
sive dolor, et penitentia, sive poenitentia: quin-
tus, propositum inchoandi novam vitam, sive se em-
mendandi in eis, quae committere dolet; sextus, in-
tentio, sive propositum Dei mandata servan-
di; septimus, propositum recipiendi baptismum, si
talis, qui sic disponitur, illud non receperat, vel reci-
piendi sacramentum poenitentiae, si erat iam bap-
tizatus. Vnde eodem Tridentino docetur sess. 14. cap.

§95. Quos actus necesarios ad iustificationem impij
esse,

esse, ex sacra scriptura constat: de fide iam di-
 ximus supra num. 589. de timore, Ecclesiastici
 cap. 1. v. 21. timor Domini expellit peccatum; nam
 qui sine timore est, non potest iustificari. Et Pro-
 verbiorum cap. 14. v. 22. timor Domini fons vite,
 ut declinet a ruina mortis. De spe Math. cap. 9.
 v. 2. confide fili, remittuntur tibi peccata tua: et 1.
 Joannis cap. 3. num. 3. omnis, qui habet hanc spem,
in eo sanctificat se: et ad Roman. 8. v. 24. spe e-
nime salvi facti sumus. Psalms. 36. v. spera in
Domino, et fac bonitatem. Et v. 40. adiuvabit eos
Dominus, et liberabit eos, quia speraverunt in eo.
 Unde Ambrosius lib. 1. de poenitentia cap. 1. nemo po-
test bene agere poenitentiam, nisi qui speravit in-
dulgentiam: et ratio est classicissima, nam qui des-
 perat finis consequutionem, ad ipsum consequen-
 dum non applicat media.

596

De Dei dilectione, et amore patet ex cap.
 3. Joannis epistolae 1. v. 14. nos scimus, quoniam
translati sumus de morte ad vitam, quoniam dili-
gimus. Et Luc. 1. v. 2. remittuntur ei peccata
multa, quoniam dilexit multum. De dolore pecca-
 torum commissorum, et poenitentia, Luc. cap. 18. v.

Et nisi poenitentiam habueritis, omnes simul peribitis: et v. 5. si poenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. De proposito inchoandi novam vitam, et Dei praecepta observandi ad Ephesios cap. 4. v. 12. hoc spiritus dico, et testificor in Domino; ut iam non ambuletis, sicut et gentes ambulantes in vanitate & Et v. 22. deponite vos secundum pristinam conversationem, veterem hominem, qui concupiscit secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestrae; et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, et sanctitate veritatis. Et ad Colossenses: nunc autem deponite et vos omnia: etiam indignationem, malitiam & Et Ezechielis 18. v. 21. si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, et custodierit omnia praecepta mea; vita vivet, Et non morietur. Et de proposito recipiendi sacramentum, Ioannis, cap. 3. v. 3. nisi quis renatus fuerit de novo, non potest videre regnum Dei. Unde sacramentum susceptio sacramenti in re, vel in voto, cuilibet adulto est necessaria ad gratiam iustificationis obtinendam.

59) Primum autem omnes predicti actus
necessario

necessario requirantur in quolibet peccatore adulto,
ad iustificationis gratiam obtinendam semper, et
in omni casu, et eventu, licet ad diversas mate-
rias pertineat tractare, videlicet, ad materiam
fidei; penitentiae; baptismi; auxiliorum: et alias
nihilominus per difficultates subsequentes, de quoli-
bet singillatim agemus, ~~et~~ ad nostrum impa-
sentiam interdum expectant, et decet. Quapropter

Difficultas 1. Utrum actus fidei
sit ita simpliciter necessarius, in omni
casu, et eventu ad impij iustificationem,
ut nunquam sine illo possit homo iustificari.

598

Licet omnes catholici necessitatem fidei fate-
antur, ad iustificationis gratiam obtinendam com-
muniter, et regulariter; in casu tamen aliquo au-
tument, non ita necessariam esse fidem actua-
lem in peccatore adulto, quod sine illa, licet va-
leat non possit homo coram Deo iustificari: ita
noster Vega lib. 6. de iustificatione cap. 20. et 21.
et Soto lib. 1. de natura, et gratia cap. 11. et 2. Quos
omnes

omnes fore Theologi, ut singulariter opinantes, et sententiam minus tutam sequentes, acriter reprehendunt.

599

Sit ergo prima conclusio. in omni casu, et eventu homini ad ultro peccatori fides actualis supernaturalis actus est simpliciter necessarius ad gratiam iustificationis obtinendam; ita ut sine tali fidei actu nulli unquam contingat iustificatio. Hec conclusio probatur ex locis supra num. 589. et 590. relatis; et precipue ex Tridentino cap. 7. ubi de ista fide sic ait: Nulli unquam contingit iustificatio. Et cap. 8. fides est humane salutis initium, fundamentum, et radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est, placere Deo, et ad filiorum eius consortium pervenire. Idem docent omnes Patres, et Theologi, qui possunt apud authores videri.

+ sine qua

600

Probatum: nam ex eis, que requiruntur in omni casu, et eventu ad impij iustificationem, nullum ~~imp~~ firmius fundamentum possumus habere, quam illud, quod revelat, et docet Ecclesie determinatio ab Spiritu Sancto per ipsam revelata, quam ~~tractu~~; sed ab Ecclesia est determinatum, quod sine fide nulli unquam contingit iustificatio; ut patet ex Tridentino nuper citato: ex quo fides Sacrum

actum esse simplicitate necessarium omni peccatori
adulto, ad iustificacionem gratiam obtinendam, est
veritas fidei. Et confirmatur: nam in eis, que depen-
dent a libera Dei voluntate, non possumus habere
aliam constantiam, nisi quam tradit revelatio per
Ecclesiam facta; sed quod actus fidei sit omni ho-
mini adulto necessarius ad iustificacionis gratiam ob-
tinendam, precise pendet ex Dei libera ordinatio-
ne, et voluntate: patet; nam sicut dat gratiam par-
vulis absque actu fidei; vel alio pariet, si vellet, eam
conferre adulto: ergo Ecclesie determinationi in scrip-
turis sacris fundatę assentiendum est; et non alijs
quantumcunque apparentibus rationibus: sed Ec-
clesia universaliter, et absque casus limitatione
docet actum fidei esse cuiuslibet adulto peccatori neces-
sarium ad salutem: ergo ei est fides prestanda in
omni eventu, et casu.

601
+ conclusionem) Dico secundam conclusionem: non iudico im-
probabile quod homo adultus infidelis V. g. qui
nihil de pertinentibus ad fidem unquam audi-
vit, et a Deo per illustrationem intellectus cognitio-
nem aliquam supernaturalem Dei accepit, vel me-
dio eius supernaturali auxilio eliciat, si statim

in eius frequentissimum amorem medio Dei su-
pernaturali auxilio super omnia prorumpit, me-
dio isto actu supernaturali amoris Dei super om-
nia iustificatur, taliter quod si postea statim mo-
riatur, ad coelos ascendat, absque aliquo actu fi-
dei supernaturalis, quae auctoritate Dei revelan-
tur mittatur.

602

Hanc conclusionem in predicto casu non
reputat improbabilem Ripalda de ente supernatu-
rali disput. 20. sess. 22. et 23. et disput. 63. sess. 4. et
statuitur. S. illam quae vidisse defensam in publicis conce-
rationibus in Salmanticensi academia anno 1633. ab-
que ulla nota, et scandalo: est quae diuinae pietati,
Et misericordiae sententia valde consona. Et proba-
tur ratione: nam non alio fundamento defendi-
tur communiter a Theologis necessitatem actus fi-
dei in peccatore adulto, ad iustificationis gratiam
obtinendam, nisi quia cognitio supernaturalis Dei
est necessaria praerequisita ex parte eius intellec-
tus, ad hoc, ut eius voluntas possit. Deum super
omnia amore supernaturali diligere, quae dilec-
tione ultimare disponitur ad gratiam; sed talis
cognitio Dei media eius illustratione, et auxilio
habita,

habita, et verè supernaturalis, et si non sit fi-
dei rigorat: ergo Deum supernaturaliter cognitum
potest voluntas talis hominis supernaturaliter
super omnia diligere, et sic eam diligendo dis-
poni ultimè ad gratiam

603

Maria est certa, ut videre licet in nostro

Felix tract. de gratia cap. 7. diffin. 2. num. 1. fol.

956. et mater Doctor Subtilis in 3. dist. 25. quest.

1. §. de primo dico. num. 2. fol. 492. et commen-

tator eius ibidem §. respondens secunda. num. 42. fol.

504. Vbi ex eo probat necessitatem fidei etiam

in eis, qui scientifice demonstrant Deum esse

cognoscunt, ad eum supernaturaliter amandum, re-

quirunt propositio supernaturalis cognitionis. Et

Quare disput. 12. de necessitate fidei sect. 3.

num. 5. et sect. 1. num. 1. qui omnes ideo iudicant

actum fidei ad iustificationem in adulto necessari-

um, quia necesse est, quod Deus supernaturali-

ter per intellectum proponatur, ad hoc ut per vo-

luntatem supernaturaliter ametur: ergo in casu,

quo vel Deus infunderet in intellectu hominis adul-

ti cognitionem sui; vel media eius illustratione ab in-

tellectu Deus supernaturaliter cognosceretur, et non

per

per actum proprium fidei rigore, posset voluntas
illam sic propositum supernaturaliter super om-
nia amare, et se disponere ad beatitudinem.

Secundo potest suaderi sic praedicta con-
clusio: non minus sequitur actus fidei in adulto
ad consequendam vitam eternam, quam ad conse-

quendam beatitudinem sanctificantem: patet, nam &

qualiter scripturae, et concilia in uno, et in altero

loquuntur, teste Maximo. 16. qui

vero non crediderit, condemnabitur. Sed his non

tantum, potest addiscari, in quo adultus sal-

vetur sine aliquo actu fidei: ex quo etiam potest

dari casus, in quo sine ullo actu fidei iustificetur.

Minor probatur: nam si parvulus baptizatus, et

in sylvis exultans, ubi nihil de mysterijs fi-

dei audiret, ad usum rationis perveniret, et

dictamen naturalis rationis sequeretur, tali-

ter quod legem naturae non violaret, moreretur;

etque dubio in caelum ascenderet, et saluaretur:

ut de communi Theologorum consensu docet Scoti

commentator. in 3. super dist. 25. quest. 1. §.

casus autem talis. num. 6. fol. 494. et §. dico-

quinto. num. 58. fol. 502. Propter sicut iste in isto casu
saluaretur

saluaretur absque actu aliquo fidei; ita ille in al-
tero illo casu posset iustificari absque fidei actu.

608

Tertio potest confirmari: nam omnes, qui
actum fidei necessarium esse in adulto peccato-
re ad gratiam reconciliationis acquiendam, faten-
tur, docent, talem actum esse necessarium, quo
credat Deum remuneratorem esse, et propitium
sibi fore per Christum; unde fides explicita Chris-
ti redemptoris, et Trinitatis, atque Dei remunerato-
ris, in eorum sententia adstruitur in omni eventu
necessaria; ut sacra Scriptura constat, et ex con-
cilio sacris habetur: et nihilominus in casu, quo
Deus precare vitalis alicui proponeretur, et ni-
hil de Trinitate, aut Christo, vel remuneratio-
nis pro meritis, posset talis in ~~actibus~~ Dei sic pro-
positi amorem super omnia praevalere, et vlti-
mo ad gratiam disponi: ut docet commentator Sco-
ti in 3. dist. 25. citata §. respondetur ergo. num. 45.
fol. 505. et §. itaque et confirmatur. num. 69. fol.
509. Ergo sicut sine fide explicita Christi, Dei
ut remuneratoris, et Trinitatis potest quis saltem
in casu iustificari; ita sine fide explicita unius
Dei, sed solum per eius cognitionem supernatu-
ralem

zalem media eius illustratione poterit in Dei
amorem super omnia praevalere medio eius
auxilio, Et sic ultimatè ad gratiam se dispo-
nere.

606

Quarto: quia equaliter dicitur in Scriptu-
ra, necessarium esse baptismum, sine poeniten-
tiam, aut contritionem de peccatis, ad iustifica-
tionis gratiam obtinendam, ac dicitur fidem
necessariam esse homini peccatori adulto;
sed sine baptismo in re recepto, et sine poeni-
tentia, aut dolore explicito peccatorum potest
adultus peccator iustificari saltem in casu, ut
omnes Theologi fatentur: ergo et sine fide, quae
Dei revelationi, et auctoritati nitatur. His ra-
tionibus et alijs, quas apud auctores videndas
omitto, praedicta nostra fulcitur, quae ut probabilis
potest defendari, ut iudico; licet prima sit sen-
tior: Unde quae pro eius probabili defensione di-
xi, libenter sanctae Romanae Ecclesiae correctio-
ni submitto.

Argumenta contraria

Restat

Restat nunc fundamentis utriusque conclu-
sionis, quæ contraria adinvicem sunt facere satis.
Unde ad primum præ prima conclusione & verbis
Incident. num. 599. Relatis respondeo; quod præfata
Dei cognitio, quam potest homo in carne secundæ nos-
træ conclusionis habere mediâ Dei illustratione
& auxilio, etiam est fidei cognitio, licet non fidei
rigorose, quæ Dei testimonio nititur; sed fidei late
quatenus est cognitio Dei supernaturalis, et non
clara, sed obscura, et gnomatica; Et hoc suffi-
ciat saltem in casu ad iustificationem habendam,
licet regulariter actus fidei rigorose requiratur. Et
cum ibi indiffinitè loquatur concilium, et Apосто-
lus quod sine fide impossibile est Deo placere:
et sine illa nunquam alicui continet iustifica-
tio, non explicando de qua fide rigorosa, vel lata
loquatur, rectè potest explicari de cognitione prædic-
ta, quæ licet lata sit fides, et sufficit saltem in
casu; et sic nil ex ipso concluditur evidenter
contra nos. Et eodem modo possunt explicari aliæ
authoritates.

Ad eius autem confirmationem a Ratio-
ne num. 600. positam respondeo, concedendo maió-
rem

⁺
stricti

maiores, et distinguendo minorem: ab Ecclesia
est diffinitum, quod sine fidei actu, vel ~~extincto~~⁺
regulariter, vel late et in casu, nulli unquam contin-
git iustificatio, concedo minorem: sine actu fidei
rigorose nego minorem: Nam hoc non declaravit in
prefatis verbis Ecclesia, neque in ullis alijs. Et
cum de ista supernaturali cognitione salvetur, quod
sit a Deo nostre iustificationis initium, cum ipsa
sit a Deo auctore supernaturali, et prima dis-
positio ad gratiam; hinc fit, quod de illa recte pos-
sint intelligi prefata verba, et quolibet alia, dum-
modo ab Ecclesia aliud non determinetur. Et
ad confirmationem ibi adductam eodem modo res-
pondeo, verissimum quidem esse, quod absque ac-
tu fidei vel ~~extincto~~⁺, vel late, nulli contingit
iustificatio, ceterum aliquando contingit, saltem in
casu, sine fidei actu rigorose, cum sola cognitione Dei
supernaturali, quae est fides lata.

⁺
stricti

609

Ad primam rationem pro secunda con-
clusionem num. 602 positam respondeo, negando
absolute maiorem; videlicet, quod quia voluntas
nequit supernaturaliter amare Deum, nisi super-
naturaliter cognoscat; ideo necessario praerequitur
actus

189
actus fidei ex parte intellectus: nam si solum
esset necessitas, ex eo quod nil voluimus, quin per
cognitum, peccatum adulter, qui materialiter media
fidei acquisita, sive doctrina, cognosceret Deum
authorem supernaturalium, (quod fieri posse supra
num. 95. 96. 130; 394. et 395. et num. 423. docui-
mus) posset illum sic cognoscere supernaturaliter,
et prout oportet, medio auxilio diligere, et sic se
ad gratiam preparare atque actus fidei ex parte
intellectus, immo et abque aliqua eius illustra-
tione; et similia conseruentur evidenter scienti-
ficis. Quamvis enim impotentem, hac cognitione sup-
posita, aliqua aliquis fidei actu circa hoc articulum
posset medio auxilio ex parte voluntatis eum sic
diligere supernaturaliter, et ad gratiam disponi; quod
nos non admittimus, licet de hoc illud concedat,
et de hoc articulo. ~~De hoc articulo~~
Necessitas ergo actus fidei desumitur non
ex naturali ordine potentiarum, sed quia ut
docet Scotus in 3. dict. 25. quest. 1. §. de primo
indicia num. 2. fol. 492. Deus disposuit, atque
decrevit, non acceptare actum voluntatis, nisi
regulatum per fidem. Unde hoc est vera, nil vo-
litum

voluntum sicut oportet, nisi per fidem cognitum;
et non per aliam quamcumque cognitionem: quae
dispositio divina nobis innotescit per scripturam
sacram, et concilia in quibus dicitur, non quod
accidentem ad Deum oportet cognoscere; sed
oportet credere: et non quod cognitio etiam super-
naturalis est, sine qua nulli unquam contigit
iustificatio: sed quod sine fide nulli unquam
contigit iustificatio, cum fides sit radix, et
principium nostrae iustificationis, quod non di-
citur de alia Dei cognitione, quae non sit fidei
cognitio, etiam si sit supernaturalis: Et ubi
verba ista distinguuntur, necesse est distinguere debemus.
Vnde concedo minorem, et distingo conse-
quentiam: Nego voluntatem talis hominis poterit in
illa causa Deum super omnia diligere amore su-
pernaturali dispositio ultimata, et preparato-
rio gratiae sanctificantis; nego consequentiam:
non dispositio nec preparatio gratiae, concedo
consequentiam: nam cum talis Dei amor su-
pernaturalis non ex natura rei disponat ad gra-
tiam, sed ex institutione, et libera voluntate Dei
volentis talem actum acceptare, optime poterit
acceptare

acceptare ut meritum, et dispositum gratie
 actum supernaturalem amoris Dei, qui a fi-
 de regulatur; et non alium, qui ab alia cogniti-
 one dirigitur; etiam si iste actus intentionis sit
 in merito illo, sicut acceptant ut meritum ac-
 tum amoris Dei, licet valde verum, qui eli-
 citur a charitate supernaturali, et auxilio; et
 non actum intentionis amoris, qui elicitur natu-
 raliter a potentia naturali libera; et per hoc
 patet ad secundam confirmationem num. 603.
 posuimus.

612

Ad secundam autem probationem num.

603 posuimus, respondeo, distinguendo maiorem: non
 minori necessitate requiritur actus fidei in adul-
 to peccatore, qui suam saluationem, et iustifica-
 tionem debet agere, sine sollicitudine, qualis est, qui
 caret gratia, et in ipso acquiritur, tenetur labora-
 re, concedo maiorem: nam talis, neque gratiam
 neque gloriam consequetur sine fidei actu: in adul-
 to iam iustificato, qui non ut adultus, sed ut paru-
 lus meretur sine eo quod proprio labore et sudore
 gratiam est consequutus, acceperit; quod in
 actu fidei sit simpliciter necessarius ad sal-
 uari

salvati; immo neque actus amoris Dei, nec qui-
libet alius; nam talem non dabitur vita eterna, ut
corona promissa cernentibus et laborantibus, sed
ut hereditas filijs eo quod per gratiam, quam in
baptismo recepit, et non amittit, heres factus est
Dei: unde concedo minorem; et nego consequenti-
am. Sed dices: ergo iam iste sine fide saluabi-
tur. Respondes distinguendo consequens: sine fi-
de actuali, concedo consequentiam; sine fide habi-
tuale, nego consequentiam. Nam cum gratiam
baptismalem recepit, etiam fidem, et spem re-
cepit, de quo infra.

613

Ad tertiam autem probationem num. 605. posi-
tam, respondes negando maiorem: nam licet
regulatio requiratur in adulto peccatore fides
explicita Trinitatis Dei venerationis, et Chris-
ti, ad gratiam sanctificantem consequendam,
tamen in casu admittunt Doctores, quod fides
explicita saltem Dei sufficit ad gratiam conse-
quendam cum fide implicita, et virtuali alio-
rum articulo: unde non recte inferitur, ho-
mo potest iustificari sine fide explicita huius, vel
illius mysticis, sine articulo: ergo sine fide omnium
articulorum

animatorum poterit saluari; nam hoc est impossi-
bile, ut docet Scriptura sacra, et Ecclesia, et illud
est inter auctores opinabile.

14

Ad ultimam confirmationem num. 606. po-
nitur, respondens negando maiorem: nam ut
constat ex Patribus, et Ecclesia, et precipue ex
Tridentino sec. 7. can. 4. susceptio sacramenti
baptismi, vel poenitentiae non semper requiritur ac-
tualis, et in re, sed aliquando sufficit in voto, hoc
est, in proposito recipiendi illa sacramenta op-
portunitate accedente, ad consequendam gratiam;
at vero fides necessario requiritur et in re, in peccatore adultis ad gratiam reconcilia-
tionis acquirendam, neque enim aliquis potest virtuali-
ter contineri, sicut potest voluntas recipiendi
sacramentum, et dolor de peccatis, qui in amo-
re fementissimo Dei super omnia interpretatus
inclusus: nam cum fides sit initium totius dis-
positionis ad gratiam, non est in quo virtualiter
contineatur, nam initium destructo, sive fundamento
non potest, nil edificij spiritalis construi, aut
edificari valere. Prima igitur sententia ^{et cu} ~~sententia~~
est, et sic ipsi adhaereo libenter: secunda probabilitate
non

non caret; et sic arbitror, probabiliter posse
ampliori.

Difficultas 2. Utrum actus spei
sit necessarius simpliciter in adulto ad
iustificationis gratiam obtinendam.

645. Diximus supra num. 595. actum spei
esse peccatori adulto necessarium ex divina ins-
titutione ad iustificationis gratiam obtinendam,
ut constat ex Trident. Et locis sacre Scrip-
+ prophetis. ~~hanc~~ cuius ratio est; nam regula
iuxta loquendo nullus mouetur ad finem, quem
consequi non sperat: ergo ad hoc ut homo mo-
ueatur ad consequitionem gratie, et peccatorum
remissionem, necessario debet gratiam, et talem
remissionem sperare: quod potest ulterius con-
firmari; nam tota nostra salus, et iustifica-
tio pendet ex libera promissione diuina, qua pro-
mittitur sic, vel sic operanti gratiam, et gloriam
conferre: ergo ad hoc ut homo rationaliter mouea-
tur in ordine ad consequenda Dei promissa, de-
bet ipsa sperare, nam si illa desperat, non mo-
uebitur

movebitur ad illa consequenda. Et sic ait Am-
brasius loco citato: nemo potest bene agere poeniten-
tiam nisi qui sperat indulgentiam.

Item verum indubium, utrum tanta sit
necessitas actus spei ad iustificationis gratiam
obtinendam in quolibet peccatore adulto, quod in
nullo casu et euentu possit fieri. De lege ordina-
ria iustificari sine actu formali, et explicito
spei? Videri Felix tract. de gratia cap. 1. diffi-
cultate 5. Quibus distinguendum. num. 8. fol. 976.
Senti, cum Suario lib. 8. de gratia cap. 19. §. ubi

loquimur. num. 3. fol. 260. cum doctrina fere in
omnibus libenter accipere, quod si adultus ius-
tificandus est infidelis, actu spei simpliciter,
indiget ad gratiam iustificationis obtinendam; si
vero sit fidelis, in quo iam supponitur spes habi-
tualis, licet regulariter, et communiter actu spei
indigeat, tamen in casu poterit gratiam iustifica-
tionis obtinere absque actu spei.

611
Sic ergo nostra conclusio, licet regulariter,
et communiter actu spei requiratur in peccatore adul-
to tam fideli, quam infideli, ad gratiam iustificatio-
nis obtinendam, tamen in casu tam fideli, quam infi-
delis.

infidelis, ~~quod infidelis~~ impii qui desperant, po-
 terit de lege ordinaria iustificari absque actu ex-
 plicito spei. Hanc conclusionem docet noster Ve-
 ga lib. 6. in Trident. cap. 2. Petrus de Soto lect.
 10. de poenitentia. aliter Soto lib. 2. de natura, et
 gratia, cap. 13. et in 4. dist. 14. quest. 2. artic. 5.
 S. hinc suadeat petent. Gregor. de Valentia tom. 2.
 disput. 8. de gratia, quest. 3. punct. 4. S. quibus
 ita probatur. fol. 1109. Hanc docet noster Cas-
 tillas tract. de spe, disput. 1. quest. 12. S. eo vero
 distinguo. num. 4. fol. 509. et S. itaque. num. 10.
 fol. 508.

Barbarus primo conclusio de fidei;
 nam voluntas peccatoris fidelis medio superna-
 turali auxilio potest diligere super omnia Deum
 sibi per fidem propitium absque eo, quod tunc
 occurrat aliqua a Deo sperandum: ergo poterit
 per talem actum amoris proximè se disponere
 ad gratiam sanctificantem, et ipsam in tabica
 suā dominare. Antecedens probatur; nam actus
 dilectionis Dei super omnia non dependet essen-
 tialiter ab spe, sed à bonitate infinita Dei
 sibi à fide supernaturali sufficienter propitius:

ergo & Et infirmitas nam rationes Hebraei
persequuntur perfectioris actus charitatis circa
Deum quod magis superius quam Deum pre-
cedens in nobis est et in nobis remissione: ergo
bonum est quia cum charitate, sine dilectionis
et per se ipsum in actu continetur regulariter cum actu
spei, neque alio deo separatur. Rursus consequentia pro-
bat. Nam ratio per se ipsam perfectior, et po-
tentior dispositio ad eternam quam amor Dei super
omnia, et caritas super omnia alia licet: ergo si
hic per se ipsum non potest habere medio Dei auxilio
abque actu spei, ut patet per se disponere medio
motu: tunc ad hoc ad eternam. Et videmus de actu conti-
nente rationem, nam perfectione potest homo peccator
esse et accipere de peccato commisso que esse Dei offensi-
onem per se ipsum non potest abque aliquo actu spei,
in maiori parte. Quod primum tunc non occu-
rat. Tamen talis ratio, si ei occurrat:
De peccato
De peccato peccatore qui per peccatum despe-
dit rationem per se ipsam perdidit, probatur
nam non eadem gratiam, sed poterit non recordari de tali
peccato, et Deum per fidem agnoscendo ipsum super
omnia

omnia intensissime amare medio super
omni ratione naturae. Ergo poterit se ad pra-
miam pergere. poterit etiam contemni de pe-
ccato: invocari in communibus, et explicita mentione
particulari peccati desperationis, eo quod
per tunc non occurrat in particulari, et
tamen potest esse dolor, quod statim iustifica-
tionis gratia ei inferatur: poterit etiam si
ei tale peccatum desperationis occurrat abs-
que aliquo actu spei. Quia super omnia
perfectissime diligere, et de tali peccato
poenitere: ergo poterit sine actu spei ad pra-
miam pergere. Antecedens probatur: nam
ille, qui sine actu speret, poenitet me des-
perasse, non quia in tali actu te o Domi-
ne habui offensum, et ita poenitet me, quod
mihi ante non accipere veniam, im-
mo certo sciam, quod propter illud pec-
catum desperationis estis infallibiliter,
et eterniter damnandus, adhuc me poe-
nitet desperasse, et non alia ratione, ni-
si quia tu o Domine fusti per talem actum
offensus: proinde iste actus valde me
doloratur.

meritorius esset, et absque dubio digna dispo-
silio gratie; sed potest homo etiam peccato des-
perationis sibi accusare, hunc actum facere
incedo Dei auxilio, vel saltem abstrahendo
ab omni, quod de Deo posuit sperare, de
ipso peccato penitere, et Deum super omnia
diligere: ergo poterit se disponere, et preparare
ad gratiam.

20

De peccato infidelis, qui nunquam ha-
bit sponte, neque fidem: nam si primo ei Deus sub
motu boni infirmi proponeretur, et cum ei infirmi-
tudine boni infirmi amore dignum, et super omnia
amabilem per actum fidei medio supernaturali
si recte adhiberetur, posset statim abs-
trahere ab omni in eis perturbare amorem,
et super omnia appetendo; sed tunc non
sperat aliquid a Deo, quarendum est ei Deus
propositus, ut remuneratus: ergo sine actu spei
poterit in tali casu respondere ad gratiam: immo si
ei ut remuneratus proponatur, et ut misericors;
et ut a quo iustitia est speranda, et peccatorum
remissio, poterit fieri in illius bonitatem
absolutam, amorem abstrahendo omnibus rationibus
abstrahendo;

abstrahendo; et de peccatis, eo quod eius offen-
se sint, precare dolendo; quod statim ei infunda-
tur gratia: ergo &. Patet; nam actus perfec-
tissimus charitatis, sive Dei dilectionis, ut
diximus, nullatenus dependet ab spe, sed so-
lum a bonitate infinita per fidem ostensa: ergo
&.

621

Et confirmatur; nam fidelis peccator abs-
que spei exercitio, et exercito actu per se ius-
tificari, ut adversarij fatentur. Ergo signum
evidens est, quod actus exercitus spei exer-
citq non est simpliciter necessarius ad
consequutionem gratie: ergo infidelis, in
quo nunquam profuit fides nec spes, si-
ne spei actu poterit etiam iustificari in
casu. patet; nam actus spei preteritq, quam
habuit fidelis, de quo nullo modo recorda-
tur, quando iustificatur, nequit moraliter
influeret in ipsam iustificationem: ergo eodem
modo est philosophandum, quod necessitatem
actus spei de fidelis, ac infideli.

622

Et probatur; nam loca Scripturae,
et concilio, quae docent, necessariam esse
spem

spem ad iustificationem adulti peccatoris con-
veniente explicantur ab authoribus contrariis
sententiis, per hoc, quod concilia, et Scriptura lo-
quantur regulariter, et non de casu particulari;
Et quod si etiam hunc casum comprehendant, lo-
quuntur de spe non actuali, et exercita, sed inter-
pretativa, et virtuali, qualis est, que reperitur in pecca-
tore fideli; sed etiam in peccatore infideli reperi-
tur, licet non virtualis, saltem interpretativa
spei in tali hypotesi: ex quo ideo dicendum est de
uno, ac de altero. Minor probatur; nam qui dili-
git super omnia Deum, optime interpretatur, quod
in illa sperat. Et cum actus spei sit etiam circa
Deum, et minus perfectus in sua spe, optime
potest interpretari, quod diligens Deum spe-
rat. *caus. 1. q. 1. art. 1. ad 2. m. 1. d. 1.*

623. Q. Respondet Sutor, ubi supra, et ex ipso
natura rationis. *lib. 1. c. 1. d. 1.* quod bene verum
est, quod infidelis, qui Deum per fidei illustra-
tionem non cognoscit, et cum sic cognitum
super omnia Deum non amat, dispo-
neretur ad pravam, et iustificaretur; ceterum
negant suppositum, quod talis infidelis sic
possit

possit Deum diligere de lege ordinaria,
etiamsi de absoluta non implicet; quia De-
us decrevit, non conuenire de lege commu-
ni ad auxiliandam voluntatem ad sui amo-
rem, sine eo quod per prius ipse auxili-
et ad actum spei, qui de lege communi est
prærequisitus ad dilectionem.

624

Sed parius est euasio, quam solutio;
nam inde constat Suaro, et Felici, quod
Deus talem legem sancit? non ex Scrip-
tura sacra et concilijs: nam ut ipsi ad-
mittunt, sine eo quod Deus auxilietur fide-
lem peccatorem ad sperandum, potest in
casu eius voluntatem auxiliari ad amo-
rem, et sic iustificari potest in tali casu fi-
delis: ergo idem poterit Deus facere de le-
ge ordinaria cum infideli. Patet; nam ali-
am legem, neque aliam gratiam, neque dis-
positionem fecit Deus pro fidei, ac pro in-
fideli: ergo arbitrarier sine fundamento est
talis disparitas.

Argumenta contraria
Primo

t esse

Primo arguitur ex Tridentino sess. 6. can. 3. dicente: Siquis dixerit sine praeueniente Spiritu Sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit: ergo sentit concilium, quod ad hoc ut homini ~~in~~ gratia iustificationis conferatur, oportet, ut homo per prius credat, speret, ac diligat; sed actus fidei, et charitatis, sine dilectionis Dei debet explicitus: ergo et spei: patet consequentia; nam equaliter loquitur concilium de uno, ac de altero actu. Et confirmatur: nam ex dictis num. 599. et 600. actus fidei est simpliciter necessarius homini adulto, ad gratiam iustificationis acquirendam; sed fides nisi ad eam spes accedat et charitas, neque vivit perfecte cum Christo, neque corporis eius vivum membrum efficit; ut docet Trident. eadem sess. 6. cap. 7. ergo si fides nequit disponere ad gratiam, nisi ad eam spes accedat, et fides est simpliciter necessaria in omni casu et eventu, etiam ^{et} spes.

Respondeo primo, quod argumentum egue

militat contra nos, ac contra Suarez, ~~Felicem~~
~~com~~, et alios, qui dicunt, quod sine actu spei
potest in casu peccator fidelis adultus iusti-
ficari: Unde secundo respondeo ex communi
Theologorum consensu, quod ibi loquitur sacrum
concilium de iustificatione infidelium, qui
paulatim fidem ex auditu concipientes mouen-
tur in Deum, et regulariter procedunt de uno
in alterum actum via iustificationis, ut im-
pleximum ordinariè; non vero loquitur con-
cilium de omni casu, et eventu; Unde licet
regulariter actus spei requiratur, non tamen
in omni casu; sed satis est, quod non des-
peret, vel quod speret interpretatiue, et in vo-
to: quod patet euidenter ex ipso concilio; nam
etiam docet in eodem canone et cap. 2. peni-
tentiam, siue dolorem de peccatis in adulto
esse necessarium: Et postea sess. 14. cap. 4. do-
cet, non semper talem dolorem esse necessari-
um explicite; sed satis est, quod sit implici-
tus, et virtualis, siue interpretatiuus: ergo idem
dicendum est de actu spei, qui sufficit, quod sit
in voto, siue interpretatiuus, et virtualis.

Sed

Sed contra dices: actus fidei ad iustificationem requisitus non sufficit, quod sit virtualis, sine in voto, sed necessario requiritur, quod sit explicitus, et formalis: ergo idem dicendum est de actu spei. Consequentia probatur; nam ut diximus supra num. 610. actus fidei non ideo est dicendus simpliciter necessarius ad iustificationem adulti; quia sit ex natura rei requisitus, sed quia Deus ordinavit iustificationis gratiam non conferre nisi credentibus; sed etiam Deus ordinavit non conferre gratiam nisi in eum sperantibus: ergo idem dicendum est de uno, ac de altero actu. Minor probatur; nam ex alio capite scimus, Deum revelasse, actum fidei, necessarium esse, nisi quia Ecclesia, Scriptura, et concilia ab Spiritu Sancto edocta hoc docent; sed etiam docet universaliter, ut patet in praefatis Tridentini verbis; actum spei esse necessarium ad gratiam iustificationis obtinendam: ergo sine fundamento asseritur, quod in aliquo casu potest homo adultus iustificari sine actu spei.

Sacra

Respondes, quod etiam haec difficultas equaliter agit contra illos, ac contra nos. Unde de omnium consensu

+ respondeo ^{consensu} respondes concedendo antecedens, et ne-
gando consequentiam; et ad eius probationem con-
cedendo maiorem, et negando minorem: non enim
equali necessitate docet concilium, necessarium es-
se actum spei in adulto in omni casu, et eventu
+ ac Actum fidei; nam de isto docet, quod sine illo
nulli unquam contigit iustificatio, cap. 7. et cap. 8.
quod fides est humane salutis initium, funda-
mentum et radix: Quod nunquam dixit de spe:
Unde disparitas necessitatis unius, et alterius be-
ne inferatur ex verbis Ecclesie, unum et alterum
docens esse necessarium, unum scilicet actum spei
regulariter, et communiter; alterum vero scili-
cet actum fidei simpliciter, et sicut conditio si-
ne qua non. Unde concedo maiorem, et nego mi-
norem, et similiter consequentiam.

629

Secundo arguitur: fidelis adultus, qui
in peccatum desperationis incidit, moraliter
intelligitur in predicta desperatione manere,
donec talis desperatio retractetur, ut omnes Theo-
logi fatentur; sed non retractatur desperatio sine
actu spei: ~~ergo~~ ergo talis nequit se dispo-
nere ad gratiam sine actu spei. Minor probatur;
nam

198
nam actus desperationis non retractatur nisi per
actum oppositum spei, sicut odium non nisi per amo-
rem, et gula nisi per actum explicitum temperantiae
in cibis: exo &c.

630

Respondes concedendo maiorem, et negando
minorem: retractatio enim formalis desperatio-
nis non fit per actum contrarium spei, sed per de-
testationem, idium, et dolorem, quo homo poenitet
desperasse: et idem dico de retractatione odij, que
fit per talis odij poenitentiam, siue poenitentiam
am: nam licet per actum spei retractatio desperatio-
nis intelligatur interpretative; nam optime inter-
pretatur, quod qui sperat, non perseverat in despera-
tione, immo ipsam retractat: et idem dico de alijs
de odio, &c. et gula &c; tamen non est simpliciter
necessarius actus spei, ad hoc ut intelligatur ho-
minem inde in desperatione, quam habuit, non
perseverare; sed sufficit vel sola de desperatione,
vel actus spei, vel amor Dei super omnia, in quo
quasi virtualiter omnis observatio aliorum precepto-
rum Dei includitur, vel contritio peccatorum omnium
vape et indistincte acceptorum, si aliter non occurrant:
Et per quolibet horum sufficienter intelligitur actus des-
perationis

desperationis retractatus, sicut et quodlibet aliud
peccatum.

631

Sed contra dices: ergo iam in peccatore adul-
to desperato, siue qui desperavit, si memorie occurrat
peccatum desperationis, tenetur sperare ad gratiam
iustificationis obtinendam; quod docet noster Casti-
llo loco supra num. 61, citato: respondeo distingu-
endo consequens: Requiritur actus spei explicitus,
nego consequentiam; actus spei vel explicitus, vel
virtualis, siue interpretatus, aut implicitus, con-
cedo consequentiam: nam ad remissionem pecca-
ti desperationis quando memorie occurrat, satis
est dolor, siue poenitentia. De illo, in quo virtuali-
ter, siue interpretative actus spei includitur: vel
amor Dei super omnia medio supernaturali auxi-
lio elicitus, in quo virtualiter, siue implicitus ob-
servatio precepti sperandi, sicut et omnium alio-
rum preceptorum implicita observatio interpreta-
tur, nam qui sic Deum diligit, interpretatur in
nullo velle eum habere offensum.

632

~~631~~

Tertio arguitur de infideli, qui nunquam
speravit, et est quasi replica precedentis solutio-
nis: actus spei vel fialis, vel virtualis requiritur
in

Formalis

192
in peccatore adulto ex nuper dictis ad gratiam ius-
tificationis obtinendam; sed in peccatore, qui despe-
ravit, et infideli, qui nunquam actum spei elicuit,
non reperitur actus ~~formalis~~ spei in casu nostrae con-
clusionis, neque actus spei virtualis: ergo nullo
modo poterit etiam casu predicto iustificari. **Minor**
quoad primam partem constat; nam est casus nos-
træ conclusionis, quod videlicet non habeat talis
peccator actum explicitum, et formalem spei: quo-
ad secundam, quod nec spem habeat virtutalem proba-
tur; nam talis actus spei nequit virtualiter contineri ni-
si in habitu spei, vel in actu spei, quem aliquando
habuit, et non retractavit; sed talis infidelis et fide-
lis, qui in desperationem incidit, non habet habitum
spei; patet de infideli, qui nunquam illum habuit, et
de fidei, qui talem habitum perdidit per desperatio-
nem; neque unus nec alter aliquem actum antea
habuit spei; de infideli evidens; de fidei des-
perato patet; quia licet aliquando ante desperatio-
nem speraverit, tamen per desperationem illum ac-
tum spei antea factum retractavit: ergo nullo modo
poterit etiam in casu nostræ conclusionis iustificari,
sive se ad gratiam preparari.

Respondeo

Respondes omittendo maiorem, et negan-
 do minorem quoad secundam partem, videlicet,
 quod in tali peccatore actus spei virtualis, siue
 implicite non reperiatur: et ad eius probationem
 respondes negando maiorem; vel illam clarita-
 tis gratia distinguendo; Actus spei nequit conti-
 neri nisi vel in habitu spei, vel in actu non re-
 tractato propria et rigorosa continentia virtuali,
 omitto maiorem: nequit contineri in alio quam
 in habitu, vel actu spei continentia virtuali mo-
 rali interpretativa et implicita, que sufficit in
 casu nostrae conclusionis, nega maiorem: nam si-
 cut dolor de peccatis omni tempore necessarius ad
 gratiam iustificationis obtinendam, et votum recipi-
 endi sacramentum poenitentiae in homine fidei,
 vel sacramentum baptismi in infidei, interpre-
 tative intelliguntur virtualiter inclusa in amore
 Dei super omnia, teste Trident. sess. 14. cap. 4.
 Et haec continentia sufficit in actu Dei dilectio-
 nis, ut sit sufficiens dispositio ad gratiam; ita
 actus spei interpretatur implicite, et virtualiter,
 siue in voto inclusus in ipsa Dei dilectione super om-
 nia, et sic est sufficiens dispositio ad gratiam,

quin

quin magis ex parte spei requisitus in tali eventu,
seu causa.

634

Quod patet evidentissime; nam omnes Theo-

logi fatentur, quod amor Dei super omnia est virtua-

lis detestatio omnis peccati, et quod in illo omnium

peccatorum in speciali, et singulatim detestatio, et do-

cta interpretatur: ergo etiam peccati desperationis

in amore Dei tali includitur virtualis detestatio;

sed detestatio desperationis est virtualiter, siue in-

terpretatiue actus spei: ergo et in amore Dei super

omnia includitur virtualiter detestatio desperationis,

etiam includitur virtualiter, siue interpretatiue ac-

tus spei saltem mediate; sed huius modi actus

spei sufficit in casu nostre conclusionis: ergo in illo

non est simpliciter necessarius actus formalis spei.

Et dicendum pro presenti difficultate sint satis. Qui plu-

ra desideraverit, auctores consulat.

Difficultas 3. utrum omnes alij actus

ad iustificationem requisiti sint explicitè

necessarii simplices, vel sufficiant impli-

cati?

Diximus

Diximus hucusque de necessitate actus
fidei, et spei; nunc restat examinare, utrum alij
actus, quos supra num. 594. necessarios esse dixi-
mus ad gratiam iustificationis obtinendam, sint
ad hoc requisiti explicitè, et formaliter, vel satis-
sit, quod implicitè virtualiter, et interpretatiue
in impij iustificatione requirantur; at quia, de
actu contritionis, et Dei dilectionis super omnia,
non est dubium, quin vel unus, vel alter expli-
citè extra sacramentum requiratur; et de illis
specialiter infra latius est agendum, nunc de
illis non querimus, sed de alijs, scilicet de timo-
re Dei, de proposito nonne vitz &c.

I quo homines

Dico ergo primam conclusionem pro
responsione quesiti: timor Dei, siue diuine ius-
titie, & quasi seruilitèr paenas timent inferni,
non propter Dei amorem (nam tunc non serui-
lis, sed filialis esset timor) sed propter malum
paenæ ex cuius consideratione a malo culpa mul-
toties homo retrahitur, et abstinetur, poenitet,
quod ipsum peccasse; Et si utilis sit ad iustifi-
cationis gratiam obtinendam, ut docet Trident.
sess. 14. cap. 4. et illam licet non ultimè dis-
ponat

disponat; non est tamen simpliciter necessari-
us, quia aliquando contingat hominem sine ta-
li timore iustificari.

Quid talis diuine iustitie timor sit uti-
simus, patet ex Eodem sess. 6. cap. 6. dum ait:
dum peccatores se esse intelligentes a diuine ius-
titie timore, quo uolunt concutiantur &c. Et idem
docet can. 5. eiusdem sess. ^{nis} et cap. 4. sess. 14. hoc
enim timore concussu ~~uolunt~~ ad longam
dilationem plenam terronibus penitentiam egerunt,
et misericordiam a Domino impetrarunt. Quod dif-
finit ~~inducit~~ certum. Tunc enim asseren-
tem talem timorem ad gratiam non disponere,
immo magis peccatorem facere. Probatur ra-
tione: nam ille accit^r est utilis ad gratie conse-
quutionem, qui ad illam obtinendam disponit;
sed accit^r iste timoris sic se habet: ergo &c. Mi-
nus probatur; nam talis timor a hominem retra-
het a peccare, et ad dolere, quia penitere de pec-
catis commissis hominem inducit: ergo ad grati-
am disponit.

Talem autem timorem non esse sim-
pliciter necessarium probatur; nam ut Ioann. 1.
Canonica

canonica, cap. 4. num. 18. dicit: perfecta cha-
ritas foras mittit timorem; quoniam timor poe-
nam habet, qui autem timet, non est perfectus
in charitate: ergo charitas perfecta sine isto
timore servari reperitur: sed charitas, sine
Dei dilectio disponit ad gratiam: ergo si illa si-
ne timore valet reperiri, poterit homo sine isto
timore se disponere, et preparare ad gratiam.
Et confirmatur; nam etenim timor Dei ad
impii iustificationem deservit, quatenus ad pe-
nitentiam inducit, et ad amorem Dei; sed a-
mor Dei, et ~~penitentia~~ penitentia possunt sine timore
aliquando reperiri; ut patet de filio Prodigio,
qui non timore patris motus, sed in eius benig-
nitate confusus dixit: surgam, et ibo ad patrem
meum. ergo timor talis non est simpliciter neces-
sarius ad gratiam iustificationis obtinendam.
Et confirmatur ex Hieronymo super cap. 26.
Isaie, ubi docet timorem esse vtilem, ut Deum,
quem per beneficia non sensimus, per tormenta
discamus. Et Augustinus serm. 13. de verbis A-
postoli: fac, ut timore poene, si nondum po-
tes amare iustitiae: ergo si homo ad Deum per
Amorem

amorem accendat; ipsum super omnia sicut oportet diligendo, ista non est timor.

639. *Secundam conclusionem: propositam*

includendi novam vitam; Dei praecepta servandi;

et sacramentum recipiendi; non requiritur quod

ut actu explicetur, quia explicite, et distincte om-

nia ista actualiter formaliter vellet, sed satis est,

quod talis actus sit in toto virtualiter, siue inter-

pretatione intentionis in Dei super omnia dilectio-

ne, et contritionis actu: ita expresse Trident. sess.

14. cap. 4. et probatur; nam qui horum omnium

oblitus, vel ad illa non intentus in Dei per fidem

ostensi amorem super omnia praesumeret, vel

in suorum peccatorum indistentem dolorem, et de-

testationem sufficientem se disponeret ad gra-

tiam: ex quo non requiritur actus explicite circa

illa omnia, et si regulariter praecedant in homine, ad

hoc in bono actus peccator se prepararet, et consequen-

tia gratiam.

Argumenta contraria.

640. *Primo arguitur contra primam par-*

tem nostrae conclusionis, in qua asserimus, quod talis

Dei

50
incompatibilis:

Dei timor est utilis: ad gratiam iustificatio-
nis obtinendam: ille actus non est utilis dispo-
sicio ad gratiam, qui ~~compatibilis~~ est cum ipsa
gratia, et ut talis ab ipsa excluditur, et expelli-
tur, sed timor servilis diuine iustitiae, seu Dei
est huiusmodi: erga Deum. Maior patet; nam
dispositio, quae incompatibilis est cum forma, non
est utilis dispositio ad illam. Minor probatur
ex verbis Iohannis 1. canonica cap. 4. supra re-
lati. N. 18. dicentis: perfecta charitas foras mit-
tit timorem; sed charitas, et gratia sunt idem:
ergo gratia expellit, ut suum incompatible,
timorem: erga Deum.

64
Respondet omittendo maiorem, et dis-
tinguendo minorem: Timor Dei servilis propter
spem talis, qui timor est Dei timet puniri,
antequam charitas, et gratia accedat, et per quem
homo se abstinere a peccato, non quia voluntas
peccandi desit, sed quia timet ne puniatur, est
incompatibilis cum gratia, concedo minorem;
nam iste timor, qui cum voluntate peccandi est
coniunctus, non disponit ad gratiam: ut bene
notamus postea Lexa supra cap. 4. Iohannis
Velatum

iustum, non. 12. immo talis timor, utpote peccati
 non potest debere; quoniam timorem sic optime declarat;
 sicut mulier habens voluntatem adulterandi, abstinet
 ab hoc, quia timens a viro. punitur. Qui timor non est de
 quo per ecclesiasticum dicitur; timor Dei expellit pec-
 catum, cap. 1. immo peccatum non in effectu in ef-
 feruntur. Timor ergo, qui ad iustitiam detinen-
 dam iuvat, et a peccatis domineat. Detinet, et se-
 nat, et a voluntate peccandi, ut dicitur. Tident. sess.
 14. cap. 4. et sic et ad charitatem disponit, et cum
 ipsa est comparabilis; et de isto timore, nego minorem.

42 Ad minorem autem probationem respondes,
 verba Apostoli explicando. Charitas foris mittit
 timorem, quia homo timet, ne a Deo punia-
 tur propter peccatum, concedo; quo timet, ne a Deo
 derelinquatur, nego. Unde ille timor, quem homo habet
 a Deo, est in peccato, ne a Deo iuste puniatur,
 charitate, et gratia auferente cessat; nam homo
 habens charitatem, et gratiam, iam est solutus,
 nec habet quod iam damnationem timeat, dum
 est in gratia; etiam si adhuc debeat timere, ne a
 Deo derelinquatur, et gratiam veiat, et amicitiam per-
 dat, et sic, finitibus dandis; et non quia talis
 timor

timor sit cum gratia incompatibilis, ideo cessat; sed quia cessat causa timendi, nempe peccatum, quod per gratiam destruitur, ratione cuius homo damnari timebat. Sic cum homo nesciat, et infallibiliter, dum est in via, non possit connotare, utrum in gratia sit, vel non sit, semper illi aderit causa timoris. Nam obiectum timoris, quod est malum (bonum enim non timetur, sed amatur) non solum est malum, quod homo scit certe imminere ut futurum, sed etiam malum, quod opinative probabiliter potest evenire, siue imminere.

44

Secundum ergo geminum predictorum verbum. **T**ertium est, quodatenus dicatur, quod charitas perfecta foras mittit timorem, non quia charitas quantumcumque minima illam non expellat, ut bene notat **Gregorius** ibidem cum 16. declaravit: sed quia charitas excludit peccatum, quod est causa timendi, et obiectum timoris propter penam illi debitam. Verde dicit Beda super Iosiam: aliud est timere Deum, ne mittat in gehennam, qui timor non datur carnis accedente charitate cessante; et aliud est timere, ne te deserat, qui timor carnis

carnis

castat permanere in seculum seculi. Unde licet
 dispositio, quae se, et incompatibilis, cum gra-
 tia non sit dispositio ad illam, tamen forma,
 quae non est, sed ratione ad illam est cum gra-
 tia incompatibilis, potest esse ad illam dispositio.
 Et cum timor peccati non est ex se, sed ex moti-
 tum, unde non, quod respicit, subiect peccati, sed cum gratia
 incompatibilis, ergo quod ipsum peccatum non sit
 comparabile cum gratia, optime potest esse ad
 eam dispositio.

644

Secundo arguitur contra Dei servilis
 non est dignus laude, nec meritis: ergo nequit
 esse dispositio vultu ad gratiam. Precedens pro-
 bat ex illis verbis Psalmi cap. 2. V. 19. tu credis,
quoniam unus est Dominus; bene facis, et demones
credunt, et contremiscunt. Super quae verba docet
 gloria, quod fidei confessio ex timore orta similis
 est demonum fidei. Et Augustinus, serm. 16. de
 verbis Apostoli: dicit Christum fidei Dei, Math.
16. hoc dicit Petrus, et audivit, Beatus est Si-
mon Bar-Iona: hoc dixerunt demones, et audie-
rant obmutescere. Super. Quia ergo discerne fidem
 Petri et demonum, a fide demonum? Unde dicitur Dixerunt? demones
 hoc

fieri elicitur ad arcam. preparat, et dispo-
nit. Unde in verbis prefatis Jacobi solum ad-
monetur, quod fides sola sufficit ad sa-
lutem: quod verum est, nam et de-
mone credunt, et tunc non proficiunt, et in ver-
bis Augustini instauratur, quod timor solus qualis
est demoniorum, non est sufficiens, ut opus ex
illo procedens ad salutem preparat, nisi cum
alio requiritur. Quod dubitari
nequit, et sic nihil contra. ~~non~~

46 Tertia responsio contra secundam
proponitur, quod dicitur, ex qua num. 638
dicitur, quod deinde, non est equum sim-
pliciter ad iustificationem in omni casu: ~~non~~
quia homo sine timore adest in aliquo casu ius-
tificari, ergo in mandatis et ceteris, et non re-
solvitur saltem in maiori. Deinde quilibet adultus
necessarius ad gratiam, et amicitiam consequen-
dam. Antecedens probatur. Illis verbis Ec-
clesiastici cap. 1. ~~non~~ qui sine timore est, non
potest iustificari. Que verba, si absolute prola-
tum sunt, aut eventum excludunt, in
quo sine timore possit homo iustificari. Et confir-
matur:

Confirmatus: non ex alio capite magis infer-
tur necessitas fidei ad iustificationem adul-
teri, quam ex illis verbis Apostoli ad Hebre-
os sine fide impossibile est placere Deo: sed
equidem dicitur ab Spiritu sancto, qui sine ti-
more est, non iustificabitur: ergo sicut ex primis
inferatur necessitas simplicitatis fidei in omni casu,
et ex secundo, ita et secundis necessitas simpli-
tatis. Dei simplicitas concluditur ad iustificatio-
nem adteri in omni casu.

Confirmatus ex verbis Quintini
in evangelia, ubi ait: pra-
estantia per timorem evertitur,
sed cuiuslibet
impio: adulo: nec carnia: est: utiozum emen-
terio ad saltem consequendum: ergo si is-
sine timore: neque eius
amplius ex August.
lib. de catechizandis rudibus cap. 5. sic ait:
rarissime accidit, immo vero nunquam, ut quis-
quam verum sciat, nisi per Christianum, qui non
per aliquo modo Dei timore per se ipsum: et
ex mente Augustini nullus unquam iustificatus
qui

qui Dei timorem non habet.

648

Respondes negando antecedens; et ad eius probationem ex verbis Ecclesiastici, respondes, ea explicando cum gloria; qui sine timore est, hoc est, audaciter Dei timorem contemnit, non iustificabitur; qui sensus ex verbis immediate subsequentibus inferitur; quibus dicit idem Ecclesiasticus: iracundia enim animositatis illius, submersio illius est. Et ad eius probationem concedo maiorem, et nego minorem; Non enim eadem necessitate requiritur in peccatore adulto ad iustificationis gratiam obtinendam actus fidei, ac timoris: actus; nam ille requiritur, ut simpliciter necessarius, utpote omnis iustitie radix, et fundamentum, sine vero, non nisi, et quaedam utilis dispositio: Ut patet ex Trident. locis supra relatis, et ex terrore verborum Sanctorum, qui dicit quibus dicitur unum, et alterum esse necessarium. Unde homo sine timore non potest iustificari regulariter, et communiter, seu ut iudicamus, bene tamen in eam ut exstat probatum.

649

Ad confirmationem autem argumenti

ex

30
ex verbis Sancti Gregorii, respondeo, quod mens
Sancti Doct. ut ex eius contextu patet, ea est, quod
ut implurimum ab assuetis vitijs magis homines
recedunt, avertuntur, et emendantur propter ti-
morem, quam per amorem, nam tanta est pro-
pensity hominum, et propensio ad malum, quod
ratio quis cessat a peccatis propter Dei amorem
magis quam propter eius timorem. Ad autori-
tatem Augustini respondeo, quod homines precipue
rudes, insipientes, et inculti, de quibus agit ibi,
ratio accedunt ad Christum, nisi propter Dei
timorem, quod verum est; et illud, quod addit,
immo vero nunquam, intelligi debet regulari-
ter, et ut implurimum; sed non docet, quod ali-
quando aliquis per amorem non accedat; ut ip-
se Sanctus Doctor docet, quod potest aliquan-
do fieri, ut patet ex verbis eius supra num. 638. re-
lati: fac, vel timore, vel amore, si nondum possis
amore iustitie: ergo aliquando potest homo amore
iustitie se ad gratiam preparare. Argumenta
autem, quae contra nostram secundam conclu-
sionem num. 639. positam, efformari possunt,
facile ex dictis, et infra dicendis solventur,
et

et sic illa omittimus.

Difficultas 4. utrum saltem in casu
possit homo sola fide iustificari, siue ad
gratiam disponi?

650

ari

Diximus supra num. 593. actum fidei super-
naturalis solum non esse sufficientem dispositio-
nem ad gratiam communiter, et regulariter; nunc
queritur, utrum saltem in casu, vel peculiariter
possit homo adultus peccator sola fide iustificari, si-
ue ad iustitiam sufficienter disponi. Omisso ergo
antiquissimo hereticorum errore a tempore ^{re} Aposto-
lorum exorto, assistentium sola fide impium ius-
tificari; ~~et~~ quem postea ex parte suscitavit
Lutherus, quem alij heretici sequuntur; sit nos-
tra vera, et catholica conclusio; neque regulari-
ter; ~~et~~ neque in casu aliquo, siue euentu potest ho-
mo adultus peccator per solam fidem iustificari,
vel ad gratiam iustificationis sufficienter disponi,
neque vitam eternam promereri.

651

Probatur conclusio ex Trident. sess. 6. cap.
7. ubi dicitur; fides nisi ad eam spes accedat, et cha-
ritas;

charitas, neque unit perfecte cum Christo, neque
corporis eius vinum membrum efficit: quia ratione
verissime dicitur fidem sine operibus mortu-
am, et otiosam esse. Et ibidem can. 9. Si quis
dixerit sola fide impium iustificari, ut ita intelli-
gat nihil aliud requiri, quod ad iustificationis gra-
tiam consequendam cooperetur, anathema sit:
Sed ibi concilium indefinite loquitur, nullam fa-
ciens exceptionem: ergo absolute est dicendum,
quod in nullo casu potest impius sola fide iusti-
ficari, sine ad iustificationis gratiam obtinen-
dam se disponere.

652 Et confirmatur ex verbis Iacobi Apostoli
cap. 2. prope finem: videtis, quoniam ex operi-
bus iustificatur homo, et non ex fide tantum:
Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est,
ita et fides sine operibus mortua est; sed corpus
sine spiritu ita mortuum est, quod nil vitale, sine
operationis vitalis valeat efficere, conducens ad
vitam naturalem: ergo fides sine operibus,
et alijs ad gratiam sanctificantem requisitis, om-
nino insufficiens est ad consequendam vitam spi-
ritualem, que habetur per gratiam, autem non
habetur, Et

Index 12 de
oratio

Et Paulus 1. Corinth. cap. 13. si habuerim om-
nem fidem, charitatem autem non habuerim, ni-
hil mihi prodest.

653

Ratione probatur: nam ut ex Trident.
sess. 6. cap. 8. et ex 1. Cor. prima Corinth. cap. 3
num. 11. habetur; fides est radix initium et fun-
damentum totius edificij spiritualis renovationis
hominis per orationem; sed in nullo edificio satis
est ad eius plenam structuram habendam fun-
damentum ponere, sed necesse est supra ipsum
edificare, ut structura plena habeatur: ergo in
nullo casu, aut eventu poterit homo sola fide tem-
plum spirituale animae renovare, sine reedifica-
tione, si totum edificium per peccatum corruit. Et con-
firmatur: nam homo necessario debet liberè ad
Deum per voluntatem, sicut liberè ab illo per pec-
catum recessit: ergo alia dispositio ex parte vo-
luntatis necessario prerequisite in impio ad gra-
tiam iustificationis obtinendam propter fidem, qua
Deum credit, et cognoscit: in hoc omnes conveni-
unt catholici, et sic non amplius immoror.

+ accedere

Argumenta contraria.
Hæretici

Heretici contrarium opinantes, multa nobis obijciunt ex Scriptura; ut est illud Pauli ad Rom. cap. 1. num. 17. iustus autem ex fide vivit: ergo sentit Apostolus, quod per fidem homo iustificatur, et vivit vita spirituali, de qua ibi loquitur. Et confirmatur ex eodem Apostolo ibidem cap. 3. num. 20. quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Et infra num. 22. et 24. iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, et super omnes, qui credunt in eum: ergo iustificatio nostra non fit per opera alia, quam per fidei operationem. Probatur ex eodem Paulo, eodem cap. 3. num. 28. dicente: arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. Et cap. 4. num. 3. credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam. Et his similia multa alia docet ad Hebræos cap. 11. per totum: ergo non iustificatur homo per opera alia legis, sine preceptis, sed per solam fidem.

Respondeo ad has et similes auctoritates, Apostoli verba transcribendo Trident. cap. 8. quæ talia sunt: cum vero Apostolus
dicit

dicit iustificari hominem per fidem, ea verba
 in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ec-
 clesie catholice consensus tenuit, et expressit; ut sci-
 licet per fidem ideo iustificari dicamus, quia fi-
 des est humane salutis initium, fundamentum,
 et radix omnis iustificationis, sine qua impossibile
 est placere Deo, et ad filiorum eius consortium
 pervenire. Unde intentio Apostoli in predictis, et
 alijs verbis non est, quod per solam fidem homo
 iustificetur, vel ad gratiam iustificationis dis-
 ponatur; sed quod adeo est fides necessaria sim-
 pliciter ad iustitiam, quod sicut sine fundamen-
 to impossibile est domum edificare, vel construere,
 ita sine fide impossibile est placere Deo, et ad
 gratiam preparari, atque disponi. Ceterum non
 negat aliud præter fidem esse necessarium
 ad iustitiam obtinendam; cum docet expresse
 prima Corinth. cap. 13. num. 2. et si habuero omnem
 fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem
 non habuero, nihil sum. Ecce quomodo docet, quod
 fides sine dilectione nihil prodest ad iustificatio-
 nis gratiam obtinendam. Et ad Galatas cap. 5. num.
 6. nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid
 valet,

* 656
 Epistola

valet, neque praeputium, sed fides, quae per chari-
tatem operatur: ergo si fides absque charitate,
sive Dei dilectione inueniatur, nihil valet. Et
cum ex ipso Apostolo constet, in quo sensu
loquatur de fide, non est cui ad alium sen-
sum ipsi Apostolo contrarium verba eius
torquantur.

657 Unde quoties in sacra Scriptura
dicitur, quod per fidem homo iustificatur,
intelligendum est de fide viva, sive forma-
ta, quae per dilectionem operatur, hoc est, con-
iuncta inuenitur cum Dei dilectione, et charita-
te: quando autem dicitur, quod sola fide homo
vivit, fit iustus, vel quid simile; intelligendum
est initiative, et dispositivae in adequatam, non au-
tem adequatam, et formaliter; nam initium sa-
lutis non est salus nisi initiative; et funda-
mentum aedificij non est aedificium nisi funda-
mentaliter.

658 Ad illa autem verba Pauli ad Ro-
man. 3. num. 28. arbitramur etiam iustificari
hominem per fidem sine operibus; quae viden-
tur contraria illis, quibus Iacobus cap. 2. prope
finem

finem: videtur, quoniam ex operibus iustificatur
 homo, et non ex fide tantum. Respondeo quod in
 predictis verbis non maior est Iacobus Paulo contra-
 rius, quam Paulus sibi ipsi, qui cap. 2. ad Rom. ait:
 num. 13. ait: non enim auditores legis iusti sunt
 apud Deum; sed factores legis iustificabuntur. Est
 ergo genuinus sensus verborum Pauli, ~~et~~ quem tra-
 dit August. lib. 83. 99. ~~in~~ quest. 16. videlicet, quod
 Paulus loquitur de operibus, quae fidem precedunt:
 Iacobus vero de operibus, quae fidem sequuntur: ita
 ut sensus sit verborum Pauli, homo iustificabitur
 sine illis operibus, quae facit, antequam habeat fidem,
 quia ista opera sine fide facta nil ad eius iusti-
 cationem devalent. Et Iacobus dicit, quod ex ope-
 ribus, quae media fide homo operatur, iustificatur ho-
 mo, et non ex sola fide. Idem docet August. lib. de
 fide, et operibus cap. 14. et in praefatione ad psalm.
 31. unde de operibus, quae viribus naturae ante fidem
 fecerit, ait Paulus, quod non iustificatur homo; et
 Iacobus, quod operibus ex gratia fidei factis iustifi-
 catur, quorum utrumque verissimum est, et vnum
 alteri minime contrarium.

Christi Domini Marci 9. num. 22. quibus di-
xit homini sibi petenti liberationem filij sui à de-
mone à quo vexabatur: si potes credere, omnia
possibilia sunt credenti. Cui homo respondit: credo
Dne: et Christus Dominus filium suum sta-
tim à demone liberavit: ergo sola fides est ne-
cessaria ex Christi Dni sententia ad libe-
rari hominem à demonis servitute, et grati-
am consequendam. Rursus Luc 8. num.
50. dixit Christus Dominus **Lairo**, cuius fi-
lia defuncta erat: noli timere, crede tantum,
et salva erit: ergo fides sola est sufficiens ad
salutem consequendam.

660

Respondeo, quod in predictis verbis
loquitur Christus non de fide ad iustificatio-
nem necessario requisita; sed de fide mira-
culorum, qua homo crederet Christum Domi-
num posse illa miracula facere: quæ fides
licet sit sufficiens ad impetrandam corporis sa-
nitatem, non tamen ad salutem animæ consequen-
dam: quod patet evidenter; nam fides, quam
Christus Dominus in vno, et altero casu petiit,
non fuit fides filij demonium habentis, neque
filij

fide. Tunc, quæ iam erat mortua; sed fides
 unus, et alterius; et fides ad iustificationis
 gratiam obtinendam necessario debet esse in eo-
 dem, in quo fit iustificatio, et non in altero. Unde
 nego utramque consequentiam, vel illam distinguo:
 ergo fides sola est sufficiens ad impetrandam cor-
 poris salutem, tanquam ad iustificationis grati-
 am consequendam, nego.

661

Tertio obijciunt illa Christi Domini
 verba, quæ dixit mulieri fluxum sanguinis pa-
 tienti. Lucæ 8. num. 48. filia fides tua te sal-
 uam fecit, vade in pace. Et idem dixit Marc.
 cap. 5. num. 34. et Marc. 9. num. 22. ergo fides
 sola potest saluare aliquem. Rursus Lucæ 7.
 in fine Christus Dominus dixit Magdalenz;
fides tua te saluam fecit, vade in pace: Sed ibi
 eius peccata dimiserat, ut patet ex verbis antec-
 dentibus, remittuntur tibi peccata tua: ergo illa ex
 sententia Christi Domini salua fuit a peccatis,
 per fidem: ergo fides sola sufficiens est ad remissio-
 nem peccatorum, et infusionem gratiæ obtinendam
 saltem in aliquo casu.

662

Respondet ad primam auctoritatem, quod
 ibi

ibi loquitur Christus Dominus de saluatio-
ne illius mulieris ab infirmitate fluxus san-
guinis, quam patiebatur; ut patet ex verbis Mar-
ci, fides tua te saluam fecit, vade in pace, et esto
sana a plaga tua: et ab ista plaga, siue infirmi-
tate sanari, est quod illa mulier desiderabat;
quam salutem corporis potuit sua fides impetrare,
qua antea dixerat: si tetigero tantum fimbriam
vestimenti eius, salua ero. Non vero loquitur ibi
Christus de saluatione, siue liberatione mulie-
ris a peccatis, de qua parum aut nihil mulier
illa curabat. Et licet fides potuit a ^{omni} ~~omni~~ salu-
tem corporis impetrare; non tamen potuit sola
fides eam a peccatis liberare; multum enim ma-
gis requiritur ad salutem anime consequendam,
quam ad corporis salutem impetrandam; nam
huius salus quid naturale est, illius vero quid su-
pernaturale, et Dei solius excellentissimum do-
num omnium, quod Deus valet conferre hominibus.
Ad secundam autem auctoritatem res-
pondeo, quod ex illius Lucę contextu euidentissi-
me inferatur contrarium: nam prius Christus Do-
minus dixerat Phariseo, in cuius domo erat,
quod

112

quod remiserat Magdalene peccata, quia illa multum eum dilexerat; hec sunt eius verba: propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: et postea dixit Magdalene; remittuntur tibi peccata. Unde altera verba, fides tua te salvam fecit, necessario sunt intelligenda non de fide informi, siue de sola fide, sed de fide viva charitate formata: nam non dixit Deus, quod ideo remiserat eius peccata, quia crediderat, sed quia multum dilexerat. Qua ergo ratione remissio peccatorum tribuenda est fidei, et non potius dilectioni? profectio nulla.

664

Quarto arguitur auctoritatibus sanctorum Patrum, qui fidei sole iustificationem tribuere videntur; et imprimis Chrysostomus homilia de fide, et lege naturae, ubi sic ait: nullus sine fide vitam habuit; lazarus credidit tantum, et iustificatus est. Et homilia 3. in epistola ad Titum: si credis fidei, cur alia inferas, quasi fides non sufficiat iustificare sola? ergo saltem in aliquo casu fides sola valet impii iustificare. Patet ex latrone, qui existens in cruce credidit tantum, et iustificatus est.

665

Ad primam auctoritatem respondeo: quod
ibi

ibi Chrysostomus non negat latronem alios ac-
tus interiores. Ipei videlicet amoris et pecca-
torum detestationem non fuisse. Dei miseri-
cordiam implorando, ad hoc ut iustificare-
tur; sed solum decet, quod absque aliquo ac-
tu exterioris poenitentiae, v.g. ieiunij, flagella-
tionis, vel absque operibus exterioribus pie-
tatis misericordiam consequutus per fi-
dem non informem, sed per dilectionem
formatam, de qua Paulus ait ad Galatas
5. num. 6. quod fides, quae per dilectionem
operatur, est, quae prodest, et valet in Chris-
to Iesu.

686. Et quod hec sit mens sancti Doc-
toris patet evidentissime; nam, ex sa-
cro contextu Luc. 23. num. 42. constat,
alias actus interiores exterioriter ex-
plicatos. Habuit latro in cauce praeter fi-
dei actum; nam impraemis alteri latro-
ni Christum improperanti et illusorie
dicenti; sic tu es Christus, saluum fac te
metipsum, et nos; increpans eum, dixit;
neque tu times Deum; quod in eadem
damnatione

(21)

^{QS}
damnatione ~~est~~, ex quo constat eum timorem Dei
habuisse. Et postea dixit: nos quidem iuste
patimur, nam digna factis recipimus; hic
vero nil mali gessit: ex quibus constat, se pecca-
torem esse, et illa poena dignum cognovisse, et pa-
tienter illa^m tolerasse, qui est actus poenitentiae tole-
rative; et Christum Dominum indemnem recog-
novit; et tandem quod misericordiam Dei implo-
rasset, illum credens, et sperans sibi fore propiti-
um, nam dixit: Domine memento mei, dum ve-
neris in regnum tuum: quae omnia non potuit tan-
tus Doctor ignorare. Unde ly credidit tantum, de-
bet intelligi fide formata, siue cum dilectione, timo-
re, et alijs actibus interioribus coniuncta; et iusti-
ficatus est, absque aliquibus actibus exterioris poe-
nitentiae, siue corporis macerationis.

66)

Ad secundam autem authorita-
tem respondeo, quod ibi agit Sanctus Doctor
contra Iudeos, et contra aliquos, qui licet iam
fidem Christi, et euangelium receperant, tamen
aliquas ceremonias Iudaicas observabant, pu-
tantes necessarias esse ad consequendam salutem;
et sic contra illos ait; si credis fidei, id est,
euangelio

euangelio, cum alia inferat, alia videlicet,
que euangelium non iubet, nec permittit; quasi
sola fides, id est euangelium, omnia praecepta
ad salutem necessaria includens, non sit suf-
ficiens iustificare absque alijs ceremoniali-
bus, et ritibus legis antiquae: Et quod hec sit
eius mens, patet ex eis, que immediate sub-
iungit: quid legis iugo collum submittis? Ac
si dicat, fides euangelica sola, quatenus om-
nia praecepta necessaria ad salutem includit,
te valet iustificare; et sic vanum est, aliud
querere, et collum iugo veteris legis submitte-
re; sed fides euangelica, que sufficit ad
iustitiam, non est fides informis, sed for-
mata, et alijs actibus necessarijs coniuncta,
ut ipse Doctor sanctus fatetur homil. 1. in
epist. ad Timotheum: non est sola fides o-
pus, sed etiam charitate: ergo in hoc eodem
sensu praedicta verba sunt intelligenda, et
non in alio.

668

Alias plures auctoritates aliorum
Sanctorum Patrum nobis obijciunt, quae ex dic-
tis facile poterunt explicari; dicendo quod per
fidem

112

per fidem non intelligunt Sancti, excludere alia
opera ad iustificationem requirita; sed sensum es-
se, fide hominem iustificari initiatiue vel disposi-
tiue, non complete, sed incomplete; vel quod fidem,
quam Patres docent, hominem iustificari, fidem esse for-
matam cum charitate coniunctam, et cum alijs ad salu-
tem necessarijs: nam ut August. docet serm. 23. de verbis
Apostoli: a fide domus Dei credendo fundatur, speran-
do exornatur, diligendo perficitur. Et non satis est, fundamenta
eijcere, parietes sperando erigere; sed necesse complementum
per charitatem dare. Et dicta sint satis, ut ad alia transea-
mus.

Difficultas. S. Vtrum omnes actus, qui
ad gratiam disponunt, necessario debeant
liberi esse?

669 Eoimur hucusque de actibus disponentibus pec-
catorem ad gratiam iustificationis obti-
nendam actu contritionis, et charitatis omisso, de
quibus infra; nunc restat examinare vtrum tales ac-
tus fidei, spei, timoris (et idem dico de actu contri-
tionis, vel Dei dilectionis) oporteat esse liberos, tali-
ter quod non solum a Deo fiant nobis mere passive
nobis

nos habentibus, sed quod etiam a nobis fiant sal-
tem partialiter medio Dei supernaturali auxilio?
Et ratio dubitandi est; nam Hæretici omnem dis-
positionem ad gratiam negantes, si aliquem actum
prærequiritum admittunt, asserunt taliter esse a Deo
prædictum actum, quod peccator nihil omnino adit
ad illum, sed merè passive se habet, passive illum
recipiendo.

650

Pro cuius enodatione præmitto; quod nullus
actus, qui requiritur ut dispositio in adultis ad iusti-
ficationis gratiam obtinendam, eatenus ad illam
necessarius indicatur, quatenus ex natura sua ad
gratiam disponit, sed quatenus ex Dei institutione
prærequiritur; ut expresse docet Trident. Sess. 14. cap.
4. his verbis: Sunt autem quasi materia huius sa-
cramenti ipsius poenitentis actus nempe contritio,
confessio, et satisfactio, qui quatenus in poeniten-
te ad integritatem sacramenti, ad plenam
quæ, et perfectam peccatorum remissionem ex
Dei institutione requiruntur, hac ratione po-
nitentis partes dicuntur. Unde potuit Deus gra-
tiam conferre adultis, sicut confert eam par-
vulis absque aliquo actu proprio ipsius poenitentis.

Secundò

611
Tunc est nunc
romulita de
disponere con
maior clarior.

Secundo praemittit, quod non controuertitur,
utrum inspiratio voluntatis, et intellectus
illustratio, qua Deus intellectum hominis in pec-
cato existentis illustrat, ut a somno resurdat pec-
catis; et voluntatem inflamat, siue allicit, ad hoc
ut a peccatis resipiscat; et in Deum conuertatur; sint
actus vitales a Deo immediate infusi in intellectu
hominis, et voluntate homine illos recipiente, quae
passiue se habente ad eorum receptionem, et nullate-
nus ad ipsos influente, vel potius intellectus illustra-
tio sit quid per modum habitus intellectum illumi-
nante; et voluntatis inspiratio sit etiam per modum ha-
bitus, et principij voluntatem reclinante, medio quo vo-
luntas elicit actum proprium, sicut, quoad gratiam
se preparat, et disponit: Et idem dico de intellectus illus-
tratione: nam haec disputatio in materia de auxilijs
habet proprium locum; et quamuis vnum et alterum sit
probabile, nihilominus secunda pars videlicet, quod non
sunt actus vitales secundum quid per modum habitus,
et principij intellectum adiuvantem, et voluntatem, pro-
babiliter mihi videtur; quamquam oppositam in prae-
sentia mei Magistri aliquando defensam.

612

Et ratio est, non quia tradit Suarez lib. 8.
de

de oratione cap. 8. et prologomene 4. cap.

2. Et alibi quam plures tam ex Scoti
discipulis, quam ex Thomistica schola se-
quuntur: nempe quod de ratione actus vitalis
est, quod vitaliter elicitur, siue effectiue pro-
cedat a principio viuo per ipsum operante;
nam hoc esse falsum in Scoti sententia nul-
lus valet ignorare, nisi qui Scotum saltem a
limine salutis, sed quia de ratione cuiusli-
bet actus, quod homo disponitur ad orationem, est,
quod ab ipso homine procedat, taliter quod res-
pectu illius aliquem habeat influxum, et non
merè passive se habeat, saltem partialem:

Quod patet ex Trident. sess. 6. can. 4. ubi
sic ait: si quis dixerit liberum hominis arbi-
trium à Deo motum, et excitatum nihil coope-
rari assentiendo Deo excitanti, atque vo-
canti quoad obtinendam iustificationis gra-
tiam se disponat, ac præparet, neque posse
disserere: si velit, sed veluti inanime quod-
dam nihil omnino agere, merè que passivè
se habere, anathema sit.

conclusionem pro responsione quesiti: omnes actus supra num. 594. enumerati, nempe actus fidei, spei, dolor de peccatis, seu contritio, Dei super omnia dilectio, timor diuine iustitie, propositum inchoandi nouam vitam, et sacramentum recipiendis, qui regulariter hominem peccatorem ad gratiam iustificationis recipiendam disponunt, necessario debent esse liberi, vel elicti, vel imperati, et plena deliberatione facti, ad hoc ut gratiam possint hominem preparare, atque disponere; ita ut nullus actus, qui homini non sit imputabilis ob defectum deliberationis, vel libertatis, est sufficiens dispositio ad gratiam.

614

Conclusio est de fide, ut constat ex Trident. nuper citato, et cap. 5. eiusdem sessionis 6. ubi sic dicitur: ut, qui per peccata a Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratie libere assentiendo, et cooperando disponantur. Et infra; cum dicitur, conuertimini ad me, et ego conuertar ad vos; Zachari cap. 2, libertatis nostre admonemur. Et Matth. 19. si vis ad vitam ingredi, serua mandata; ubi

Etiam

etiam libertatis nostrae admonemur. Et Ma-
th. 23. num. 32. Christus Dominus ait: Ieru-
salem Ierusalem, quoties volui congre-
gare filios tuos, quemadmodum gallina con-
gregat pullos suos sub alas, et noluisti? Ec-
ce relinquetur vobis domus vestra deserta:
Ergo ex sententia Christi Domini, solum
volentes, et libere se ad Deum conuertentes,
poterunt iustificari; nam nolentes non acci-
pit Deus: qui creavit te, sine te, non iusti-
ficabit te sine te. August. de poenitentia. Et
Corinth. 2. cap. 9. v. 7. non ex tristitia aut ex
necessitate hilarem enim datorem diligit
Deus.

625

Probatum ratione: nam congruum est, et
diuinae providentiae maxime consonum, ut auer-
sionis à Deo, et ad ipsum conuersionis par
sit ex parte hominis conditio; Sed homo non
auertitur à Deo, nisi per liberum eius, et volun-
tarium recessum, per peccatum videlicet, quod
voluntarie, et libere commisit: ergo neque se con-
uertit, ut oportet, ad Deum, nisi per eius libe-
rum, et voluntarium accessum, per actus videli-
cet,

Sicut

videlicet, qui aliquo modo eius gratiam, et amicitiam merentur, et sint laude digni; sed actus, qui non est liber in homine, nec laude, nec vituperio dignus est: ergo &c. Maior est certissima; licet enim homo, qui voluntarie pro suo merito libito ab alterius amicitia declinavit, et recessit, non efficitur dignus amicitiam deperditam recuperandi, nisi libere, et spontaneè ad eius gratiam, et amicitiam accedat; sic qui per peccatum pro suo libito Dei gratiam, et amicitiam perdidit, non est illa dignus iudicandus, nisi voluntarie, et libere iterum ad illam accedat.

626

Quod autem talis actus, per quem homo ad Dei recuperandam amicitiam per peccatum deperditam, oporteat esse plenè deliberatus, et liber: probatur ex August. et Scot. in 4. dist. 20. quest. unica. §. in ista quest. 2. secunda conclusio. num. 4. fol. 403. ubi ex eo probat, quod poenitentia, quæ videtur haberi in extremis, vix est vera poenitentia sufficiens ad salutem, quia tunc impeditur prout liberi arbitrij, vel prout liber rationis, et voluntatis, et timore, vel dolore inhaerentibus: Et actus displicentis de peccato ad hoc ut sit sufficiens

+ cum

sufficiens ad veram poenitentiam, siue intin-
secam solam, siue ad dignam susceptionem
sacramenti poenitentie. Requirit liberum vsum
rationis et voluntatis. Unde August. lib. de
vera, et falsa poenitentia cap. 19: ~~Et~~ ^{Et} si
venit poenitentia, tantus aliquando cruciatus
ligat membra, et dolor sensum opprimit, ut
vix homo aliquid cognoscere valeat: Ergo ex
mente Scoti, et Augustini actus, qui est ali-
quo modo gratie meritorius, et dispositio ad
illam, debet esse plene liber.

677

Et confirmatur ratione: delibera-
tio, que requiritur ad peccatum mortale propri-
um, debet esse necessario plena, et perfecte
libera: ergo deliberatio, que requiritur in
actibus ad gratiam, que est peccato opposita
debet esse necessario plene, et perfecte libera.
Antecedens est certum; multoties enim con-
tingit, quod actio, que ex se foret peccatum mor-
tale, ob defectum plene deliberationis, non sit
nisi veniale, et aliquando potest esse ita in-
deliberata, quod nec veniale sit. Consequen-
tia probatur; nam non minor deliberatio
Requiritur

requiritur ad meritum, quàm ad demeritum,
ut omnes admittunt; sed ad demeritum neces-
saria est deliberatio plena: ergo et ad meritum:
ergo in actibus, qui per modum meriti disponunt
ad gratiam, plena deliberatio est requisita.

678

Dico secundam conclusionem: etiam in
adulto solo peccato originali infecto, et non perso-
nali, in quo nullus actus contritionis, aut do-
lor de peccatis requiritur ad gratiam iustificatio-
nis obtinendam, ut supra num. 572. ex Sco-
to docuimus; necessariò requiritur quòd volun-
tas recipiendi sacramentum, actus fidei ad id
requisitus, amor Dei, et propositum seruandi
præcepta, per quos actus regulariter ad gratiam
disponitur, sint perfecte, et plenè liberi, ut con-
gruè ipsum ad dignam susceptionem gratiæ me-
dio sacramento disponant. Probatur; nam si-
cut Deus universaliter disposuit, quòd non im-
putetur homini ad demeritum culpe mortalis, ac-
tus, qui non sit plenè liber; ita disposuit, quòd
nullus actus ei imputetur ad demeritum, neque
ad eius gratiam, et amicitiam obtinendam, ni-
si fuerit plenè liber: ergo &c.

Argumenta contradiſta

629

Primo arguitur contra noſtram primam & conclusionem num 623. poſitam, in qua aſſerimus, quod omnis actus, qui hominem adultum diſponit ad gratiam, debet eſſe liber & unus ex predictis actibus requiſitis ad conſequendam gratiam in peccatore adulto eſt poenitentia, ſive dolor de peccatis; ſed talis actus nequit eſſe liber, ſive voluntarius: ergo aliquis actus neceſſarius ad deletionem peccati, et gratie conſequutionem poſeſt eſſe non liber. Maior ſupponitur ex dictis; et minor probatur: nam poenitentia niſi eſt aliud, quam poenitentia; ſed nequit homo habere poenam de actu, ſive ab actu, qui in eius libera poſteſtate eſt, et quem liberè vult habere: ergo talis actus poenitentie nequit eſſe liber. Minor probatur: nam poenitentia, ſive iuſtitia teſte Auguſt. lib. 14. de civitate Dei, cap. 15. non eſt niſi diſſenſio animi de his rebus, quæ nobis volentibus accidunt: ergo de actu, quem liberè

libere habemus, nec possumus dolere, neque tris-
tari, siue poenitere: ex eo si poenitentia est neces-
saria ad gratie acquisitionem, implicat, quod talis
actus sit voluntarius, alias non esset poenitentia.

680

Respondes cum Scoto in 4. dist. 14. quest.
1. §. de tertio articulo. N. tunc ad argumentum.
sub num. 13. fol. 20. concedendo maiorem, et negan-
do minorem, et similiter consequentiam: et
ad eius probationem concedo similiter maiorem,
et nego minorem; non enim solum de actu libe-
ro, quem in sua manu est habere, vel non habe-
re, potest homo tristari tristitia causata ab il-
lo actu, sed etiam ab opposito de tristitia, et
dolore potest gaudere, ut ipse August. docet lib.
de poenitentia; peccator de peccato doleat, et
de dolore gaudeat. Ad authoritatem August.
in eius probationem adductam respondeo, quod
verum est, quod de rebus, que nobis volentibus ac-
cidunt secundum affectionem iustitie, et commo-
di, tristari, siue poenitere non possumus: cete-
rum de rebus, que secundum affectionem com-
modi sunt nobis disconuenientes, et nolite, etiam
si sint nobis libere secundum affectionem iustitie,
et

et secundum rectam rationem, possumus poenitere, et tristari; quae tristitia nobis patienter tolerata dicitur, et est voluntaria, poenitentia, quia libere illam poenam sustinemus, et causamus, et Deo satisfactionem dignam reddamus pro offensis. Sed de hoc latius in tractatu de poenitentia.

681

Secundo arguitur: omnis actus, qui nos disponit ad gratiam, dicitur necessarius, ad hoc ut Deo aliquam satisfactionem pro eius offensis reddamus; sed non est de ratione satisfactionis, quod sit libera plene, et de liberaata: ergo optime poterit homo se disponere ad gratiam actibus aliquomodo coactis, et involuntariis. Maior est certa; nullus enim alterum habens offensum ad eius amicitiam, et gratiam disponitur, nisi per aliqualem satisfactionem pro offensa. Minor probatur: nam qui debet Petro 50. centum nummos aureos, sufficientissime, et plenissime illi facit satis tale debitum soluendo; etiam si id faciat vi coactus violentex, immo et si ab illo nolente tales nummi per iudicem auferantur, et Petro creditori

creditori suo reddantur: Ergo si homo habet De ¹²⁰
um offensum ex eo V.g. quod elemosynam pau-
peri non dederit precepto elemosynę instante,
sufficientissime Deo poterit satisfacere per elee-
mosynę largitionem, etiamsi illam violenter faciat.

682

Respondes concedendo maiorem, et
distinguendo minorem: non est de ratione sa-
tisfactionis pecuniarię, vel bonorum temporali-
um, quod fiat voluntarię, concedo minorem, ut
ratio optime in exemplo debiti pecuniarij probat:
non est de ratione satisfactionis pro debito ho-
noris, quod fiat voluntarię, iterum subdistin-
guo: ad hoc ut pacifice detur satisfactio personę
offensę in humanis, omitto; ad hoc ut detur satis-
factio, et per illam gratiam, et amicitiam personę
offensę acquirit, nego: nam licet offensum ~~in~~ ^{per} fat-
so testimonio V.g. sufficienter maneat satisfactum
ab offensore, per hoc quod publicę, et coram omnibus,
qui illud cognoverant, dicat se mentitum esse, eti-
amsi id faciat coactus; tamen ad hoc ut eius a-
micitiam reconciliet, et ad eius gratiam redeat,
necesse est, quod non coactus, sed libere, et spon-
tanęe talem satisfactionem reddat: Et cum sa-
tisfactio,

satisfactio, quam homo offert pro offensis Deo
factis, sit non solum ad hoc ut Deus satisfac-
tum^m maneat, sed ad hoc ut eius gratiam, et a-
micitiam per peccatum deperditam restauret;
hinc est, quod nunquam homo si libere non sa-
tisfaciat, potest eius amicitiam acquirere; ma-
ximè cum Deus nulli unquam parcat pro
offensa sibi illata, quin ei gratiam infundat
ex lege, et institutione divina, ut infra lati-
us dicemus.

683

Sed contra dices: potest homo Deo sa-
tisfactionem condignam reddere pro eius
offensis, etiam si talis satisfactio involun-
taria, nolita, et coacta^{sit}: ergo falsa est doc-
trina nuper tradita. Antecedens probatur;
damnatus Deo facit satis pro culpa, etiam
si coactus, et violentus in inferno patiatur:
ergo &c. Probo antecedens: ille facit satis
pro offensa, à quo offensus nil amplius
potest requirere, siue exigere secundum
perfectam iustitiam; sed nil amplius potest
Deus secundum leges iustissimas suas diu-
ne iustitiæ exigere à damnatis, nisi quod
ibi

ibi crucientur: ergo tales damnari Deo satisfac-
ciunt pro offensis etiam secundum leges iusti-
tie: sed illa satisfactio est violenta, nolita, et
coacta: Ergo non est de ratione satisfactionis, quod
sit voluntaria, et libera etiam pro offensis.

84. Respondeo negando antecedens: et ad
eius probationem ~~respondeo~~ ~~negando~~ antecedens;
quod videlicet damnari Deo satisfaciant pro
offensis per tormenta, que patiuntur: et ad eius
probationem respondeo distinguendo maiorem:
ille satisfacit pro offensa, à quo offensus nil
aliud potest exigere secundum leges iustitie, quo-
ad satisfactionem ~~concedo~~ pro pena culpe de-
bita, et offensa, concedo: quoad satisfactio-
nem pro culpa, et amicitiam recuperandam,
nego. Aliud enim est satisfactio, et aliud satis-
passio: nam satis passio est penam culpe de-
bitam secundum leges iustitie pati; ad quod
non est necesse, quod voluntarie illam penam
patiatur, siue sustineat; nam qui hominem occi-
dit, satis patitur pro morte alteri illata, per
hoc quod eadem morte puniatur, etiamsi volit
talem mortem sufferre. Satisfactio vero di-
cit

non solum

[†]
dicit reddere satis pro offensa, sed etiam gratiam,
et amicitiam offensi sibi reconciliare; et sic
licet damnati satis patiantur pro offensis
Deo illatis, etiam secundum iustitiae leges à
Deo sancitas, non tamen Deo satisfaciunt,
immo semper Deus manet ab illis offensus,
cum eis suam offensam nunquam remittat.

685

Quod patet instantia in humanis:
nam si Petrus V. o. alapam dedit Paulo, nil am-
plius potest exigere ab illo, nisi quod eius manus
abscindatur, quae est poena tali culpe correspon-
dens secundum leges strictae iustitiae; et per
hoc quod manus Petri percussoris abscinda-
tur, et satis patiatur Petrus pro illa offen-
sa Paulo illata, non inde inferitur, quod Pau-
lus ita maneat satisfactus, et quod nullo alio
egeat ad eius recuperandam gratiam, et amici-
tiam propter offensam deperditam, et reci-
sam: sic similiter in nostro casu dicendum
est proportionem servata.

686

Sed contra dices: damnati satis
patiando solvunt ex iustitia debitum, quod
contracterunt per culpam Deo illatam: ergo
satisfaci-

satisfaciunt. Antecedens probatur; totum ius,
quod Deus secundum leges iustitię habebat
adversus damnatos, manet totaliter extinc-
tum per illam satis passionem, taliter quod
Deus nil aliud ab eis exigere valet de vigore
iustitię, nisi quę ibi satis patiuntur: Ergo ta-
les damnati solvunt ex iustitia debitum, quod
per culpam contraxerunt satis patiēdo pro
illa. Prima consequentia probatur: nam nil
aliud requiritur ad satisfactionem pro debito,
quā ipsius debiti solutio; Sed damnati per
satis passionem solvunt ex iustitia debitum,
quod per culpam contraxerunt: ergo satisfaciunt.

68)

Et roboratur exemplum et instantiam su-
pra adductum in nos retorquendo: si abscissio ma-
nus est sufficiens disparatio satisfactio, seu sa-
tis passio pro offensa alape Pauli illata, inius-
te peteret Paulus aliam maiorem satisfactionem
pro offensa alape, et iniuste nolet Petri amici-
tiam: patet; nam nil amplius secundum leges ius-
titię potest ab eo petere, nisi quod eius manus ab-
cinderetur ~~et~~ vetur in poenam peccati, et offensę:
ergo hac poena soluta, et eius manu abscissa,
iniuste

+ re

iniuriæ maiorem satisfactionem requireret
ad eius superandam amicitiam: ergo idem
dicendum est de damnatis, qui licet involun-
tariè satisfaciuntur, adhuc Deo satisfaci-
unt pro offensis satisfactione requisita ad a-
mitiam: ergo &c.

688

Respondeo cum Scotto in 4. dist. 14.
quest. 1. §. de quarto. V. et si arguas. num. 12.
fol. 134. distinguendo antecedens: damnati
satis patiēdo solvunt debitum poenæ, quod
per culpam contraxerunt, concedo antecedens:
solvunt debitum ipsius culpe, taliter quod
culpa ipsa maneat per satisfactionem extinc-
ta, nego: et similiter nego consequentiam. Et
ad probationem antecedentis respondeo dis-
tinguendo antecedens: totum ius, quod De-
us habet ad exigendam poenam, pro cul-
pa, manet extinctum per illam satisfactio-
nem damnatorum totaliter, nego: initiatiue, si-
ue quoad partem, concedo: nam donec totali-
ter sit tale debitum solutum non extingui-
tur ius exigendi poenam; et cum illa poe-
na sit eterna, et fine careat, nunquam dam-
nati

damnati finaliter solvunt, etsi sint in actuali
solutione.

689. Et ad eius probationem distinguendo
maiores: nil aliud requiritur ad satisfac-
tionem pro debito, quam debiti solutio totalis,
concedo partialis, nego. Sicut enim si poena
debita esset pro uno anno, non intelligeretur so-
luta, donec totus annus esset transactus; sic
poena aeterna non erit totaliter soluta, donec
aeternitas transeat. Et cum hoc non possit
transire, eo quod aeterna, et infinita induratio-
ne nunquam damnati poterunt finaliter solve-
re poenam, quam debent pro culpa.

690. Ad eius autem confirmationem res-
pondet negando antecedens: quoad secundam
partem, quod videlicet iniuste nolet Paulus
amicitiam Petri per hoc precare, quod eius ma-
nus abscinderetur pro alapa, sibi data: nam li-
cet quoad satisfactionem nequit exigere, quod
Petrus plus patiat, quia iam satis est passus
secundum legem iustitiae, tamen ad satisfactio-
nem reconciliativam necessarium est, quod satis-
factio,

22
satisfactio, quae sibi datur, sit libera; nam si
coactus est, non solum ~~invenit~~ non meretur
reconciliare sibi amabiliter sic satis pacien-
tem; immo magis excitat eius inimicitiam
et odium: unde nego consequentiam, videlicet
quod damnati involuntarie satis patiundo,
Deo satisfaciunt satisfactione reconciliativa,
taliter quod eius amicitiam valeant recupera-
re; cum de ratione satisfactionis reconcilia-
tivae, quae datur pro offensis tam in creatis,
quam respectu Dei, sit, quod sit libera, et
spontanea plene, ut docet Scotus loco nuper
citato, alias non erit satisfactio, sed satis-
passio, quae eo quod nolita, et coacta, etsi sol-
vat poenam, non tamen culpam, et sic non est
reconciliativa, nec amicitiae deperditae restau-
rativa.

Difficultas 6. utrum actus con-
tritionis, siue detestationis peccati, et
actus dilectionis Dei super omnia neces-
sario requirantur expliciti, vel impliciti sufficiant?
Epimus

691

Cominus hucusque de necessitate aliorum ac-
tuum, qui ad iustificationem peccatoris adulti re-
quiritur; ^{monit} ~~enim~~ venit examinandum utrum di-
lectio Dei, et peccatorum detestatio, siue contritio
taliter sint requisiti ex parte peccatoris adulti ad
iustificationis gratiam obtinendam, quod sine illis,
~~vel illorum~~ aliquo nunquam iustificatio alicui con-
tingat. Pro cuius resolutione primum ex Scoto
in 4. dist. 14. quæst. 2. §. alia conclusio. V. ad illam
ergo. cum 10. fol. 10. quod multoties voluntas ex
Dei amore movetur ad detestandum peccatum,
et illud in se vindicandum, ut offensivum Dei;
et multoties etiam ex odio, et detestatione peccati
ut offensivum Dei movetur ad Dei amorem; unde
quando voluntas ex amore Dei movetur ad odi-
um peccati; tunc talis peccati odium a charita-
te imperatur; cum vero ex odio peccati, et ex
voluntate illud in se vindicandi movetur in Dei
amorem, tunc amor Dei ab actu poenitentis est
imperatus, taliter quod ad invicem inter se et
subiunguntur, et imperantur, quandoque unus, quan-
doque alter.

692

Secundo primum quod contritio, que sic
communiter

communiter diffinitur, est dolor, sive detesta-
tio peccati propter Deum precise, ad hoc ut sit suf-
ficiens dispositio extra sacramentum ad grati-
am iustificationis obtinendam in adulto, re-
quiritur, quod sit suo modo super omnia vide-
licet, quæ sunt ab homine detestabilia, ita ut
comparatione facta ~~potius~~ videretur sibi detes-
tabile magis inesse, quam detestabile culpe
quod Deus est offensa: nam licet amor Dei
ex charitate petita esse Dei appetitum
super omnia alia appetibilia, quod potius
vellet omnia non esse, quam Deum infinite
diligibile, et appetibile non esse; ita odi-
um et detestatio Dei eius offensa debet
esse super omnia detestabilia, licet non sem-
per sit necessarium in uno, neque in altero
actu, quod ista expressa comparatio fiat,
sed sat est, quod si ei occurrer, fiat.

693

Hic prædictis, dica primam conclusio-
nem: licet regulariter et communiter uterque
actus dilectionis Dei videlicet, et contritionis
in peccatore adulto requiratur; tamen in ca-
su, quo aliquis fidelis peccator Deum super
omnia

super omnia diligeret, dilectione videlicet su-
pernaturali, et intentione proportionata, scilicet, ex
toto corde, et nullum peccatum detestandum ei
occurreret, neque aliud propter Deum sibi per
fidem ostensum sufficienter ultimamè dispo-
nere ad gratiam sanctificantem obtinendam, abs-
que aliquo actu explicito contritionis, siue detestatio-
nis peccati, cum sola contritione virtuali in tali
Dei dilectione inclusa.

694

In hac conclusione fecit omnes Theo-
logi conveniunt: et probatur; nam ut ait Paulus
ad Rom. cap. 13. num. 10. plenitudo legis est dilec-
tio. Et Christus Dominus Mathei 22. num.
40. in his duobus mandatis (dilectionis vide-
licet Dei, et proximi) universa lex pendet, et
prophete; ergo plenissime fit satis legi iustifi-
cationis per Dei super omnia dilectionem: patet;
nam ab ista dilectione universa lex pendet: ergo
etiam legi, quæ modum iustificationis prefixit, et
ad eam necessaria iubet, plenissime fit satis per
Dei super omnia dilectionem in casu quo alia Dei
precepta non occurrant. Et confirmatur; omnes a-
ctus ad iustificationem peccatoris adulti re-
quisiti

requiritur ad Dei super omnia dilectionem quasi ad finem ordinantur, vel quasi media remotiora ad medium iustificationis magis propinquum; sed medio proximo posito ad alicuius finis consecutionem alia, quae remotiora sunt, non arbitrantur necessaria simpliciter: ergo homo, qui Deum ex toto corde super omnia diligeret, absque actu formalis contritionis iustificaretur.

695

Secundo probatur: nam actus contritionis eatenus ad iustificationem requiritur, quatenus per illum homo, qui per peccatum à Deo aversus erat, per mali, quod fecit, detestationem, ad Deum conver-
tatur: iuxta illud Ezechielis cap. 33. num. 11. nolo mortem impij, sed ut convertatur impius à via sua, et vivat: sed maior, et perfectior conversio ad Deum fit per eius super omnia amorem, quam peccatorum odium, et detestationem: ergo in casu, quo homo Deum super omnia diligeret ex toto corde, et nullum ei peccatum detestandum occurreret, sufficientissime esset ad Deum conversus

conuersus, et ad eius gratiam, et amicitiam dis-
positus.

696

+ cationem

Dico secundam conclusionem: in ^{casu} actu, quo
homo peccator perfectum actum contritionis ha-
beret, et Deum super omnia explicitè non dilige-
ret, quod fieri posset, nullam ~~implicitam~~ inuoluit,
sufficienter ultimariè disponderetur ad gratiam iusti-
ficationis habendam, sine actu explicito dilec-
tionis Dei, sed solum cum virtuali Dei amore
in illo contritionis actu incluso: ita Scotus expres-
se in 4. num. 69. citatus. Et eadem dist. 14. quest.
2. §. ad huius intellectum. Et neque est certum. sub num.
14. fol. 45. et quest. 4. eiusdem distinctionis. §. quan-
tum ad textum. Non solum ergo. num. 2. fol. 92.
quem omnes fere Scotistæ sequuntur, et ex alijs
Suaro. tom. 4. in tertiam partem de poeni-
tentia disp. 4. sect. 2. §. videlicet. num. 6.
fol. 82. Gabriel in 4. dist. 14. quest. 1. artic. 2. con-
clus. 5. Et alij quam plures. Notandum opusculo de
poenitentia, quest. 85. artic. 2. debio unico.

+ 20

697

Probatum primo ex Trident. sess. 14. cap.
4. ubi de contritione, que hominem ad iustitiam
preparat, et aliquando ultimariè ad illam extra

Sacramentis

sacramentum disponit, sic ait: contritio ani-
mi dolor, ac detestatio est de peccato commis-
so, cum proposito non peccandi decetero. Et
postea; ita demum preparat ad remissionem
peccatorum, si cum fiducia diuine misericor-
die, et voto prestandi reliqua, coniuncta sit
& ubi concilium nullam mentionem facit de
Dei explicita dilectione: ergo sentit concilium,
quod per talis contritionis actum absque expli-
cita Dei dilectione, et cum sola dilectione in vo-
to, siue virtuali potest homo peccator aliquando
iustificari.

698

Secundo probatur: tali actui contritio-
nis debetur ex Dei promissione, et pacto ius-
tificatio: ergo homo, qui antequam Deum super
omnia diligeret, actu explicito dilectionis con-
tereretur de peccatis, statim absque Dei ex-
plicito amore iustificaretur. Maior probatur ex
Ezechielis cap. 18. et 33. v. 12. impietas im-
pij non nocebit ei, in quacunque die conuersus
fuerit ab impietate sua. Et psalm. 31. dixi:
confitebor aduersum me iniustitiam meam
Domino: Et tu remisisti impietatem peccati
mei. Et

Et 2. Regum cap. 12. V. 13. statim ac dixit Da-
uid; peccavi Dno: audivit a propheta Nathan;
Dominus quoque trastulit peccatum tuum: non mo-
tieris: ergo vera et perfecte poenitentis remissio pec-
cati promissa est.

699

Tertio probatur ratione: nullo alio fun-
damento asserimus Dei super omnia dilectio-
nem ex toto corde elicitum medio supernaturali
auxilio, hominem iustificare, sine ad gratiam
iustificationis disponere, nisi quia ex Dei revele-
tione per sacram Scripturam tradita cognosci-
mus tali dilectione promissam esse peccatorum re-
missionem, quae absque gratiae sanctificantis infu-
sione non fit: Luce 7. remittuntur ei peccata mul-
ta, quoniam dilexit multum; sed etiam ex reve-
latione Dei per sacram Scripturam tradita cog-
noscamus contritioni perfecte promissam esse re-
missionem peccatorum, et vitam animae, ut patet
ex locis nuper relatis: ergo sicut amor Dei su-
per omnia potest in casu hominem sufficienter
disponere ad gratiam, absque actuali explicita
contritione; ita hoc sine illa &c.

Argumenta contradiecta Primo

Primo arguitur contra nostram secun-
 dam conclusionem num. 696. positam, (nam ar-
 gumenta, quæ contra primam efformari valent,
 facile soluentur ex dictis, dicendo quod contri-
 tio formalis requiritur regulariter in casu, tamen
 sine illa potest homo iustificari sola contritione
 virtuali in Dei amore inclusa; unde bene sal-
 uatur, quod contritio in omni euentu est necessa-
 ria vel formaliter, vel implicitè; quod non est
 nec contra concilia, nec Patres, qui sic rectè
 possunt explicari) authoritatibus sacre Scryp-
 ture, quibus necessitas simpliciter amoris Dei
 ad iustificationem insinuat. Ioannes enim
 1. canonica cap. 3. ait: qui non diligit, manet in
 morte. Et Corinth. 1. cap. 13. sine charitate
 nihil sum. Et Deuteronomij cap. 4. v. 29. cum qu-
 quesieris ibi Dominum Deum tuum inuenies eum;
 si tamen toto corde quesieris, et tota tribulatio-
 ne anime tue. Vbi in prioribus verbis significa-
 tur Dei ex toto corde dilectio: in posterioribus ve-
 ro significatur dolor de peccatis cum amaritudi-
 ne anime, qui ex Dei amore habet valorem,
 et efficiam: ergo sine Dei dilectione nequit
 homo

+ tuum

de oratione
101

homo etiam in casu iustificari.

Et confirmatur ex August. lib. de vera,
et falsa poenitentia cap. 13. dicente: sine amo-
re nemo unquam gratiam inuenit, nec veniam as-
sequutus est. Et lib. 2. contra Cresconium cap. 12
de dilectione agens ait: que si absit, cetera frus-
tra fiunt. Et serm. 1 de tempore: veram poeniten-
tiam non facit, nisi odium peccati, et amor Dei:
ergo poenitentia, siue contritio, que sine Dei di-
lectione fieret, vera non esset. Et lib. 14. de ciuita-
te Dei capite ultimo: si pro vno scelere om-
nia sua distribuunt indigentibus, nisi desistant
a peccatis, habendo charitatem, nihil eis prodes-
se potest. Idem docet Gregorius homilia ultima
in Ezechielem circa finem; et lib. 3. Dialogo-
rum cap. 34. et Bernardus serm. 116. in canti-
ca, et alij: ergo ex mente Sanctorum Patrum
nihil potest prodesse elemosyna, ieiunium, aut
dolor de peccatis, si sine Dei fiat dilectione: ergo
Et

102

Ad has, et alias similes sacre Scriptu-
re, et Sanctorum Patrum Authoritates respon-
des, quod verum est, quod regulariter requiritur
Dei

Dei amor in adulto ad gratiam iustificationis
obtinendam, et hoc est, quod Sancti, et Scrip-
tura intendunt, videlicet, quod homo nequit regu-
lariter iustificari absque Dei dilectione; non vero
quod in casu, seu peculiari eventu absque Dei di-
lectione iustificari nequeat; et si alicubi in Scrip-
tura, vel in Patribus diceretur quod in nullo casu,
et eventu potest iustificari peccator adultus abs-
que Dei dilectione; deberet exponi de dilectione
virtuali, et in causa, vel in aliquo alio equivalen-
te; non vero esset intelligendum dilectio^{ne} expres-
sa, et explicita; quia licet hec regulariter sit
necessaria, in casu tamen sufficit dilectio Dei
virtualis, in causa, siue interpretativa, siue in
aliquo equivalente, quod posset pro tali dilectione
equivalere, illam supplendo quoad effectum obti-
nendi gratiam.

103

Quod patet manifestissimis instantijs
in Trident. sess. 14. cap. 4. in principio dicitur:
fuit autem quovis tempore ad impetrandam veni-
am peccatorum hic contritionis motus necessari-
us: quibus significatur, quod in nullo tempore homo
sine contritione aliquando potest iustificari; et
nihilominus

nihilominus omnes admittunt, quod in ~~actu~~^{casu}, quo
aliquis repente ad martirium raperetur, et ex
turbatione animi nullum peccatum occurreret,
si Deum, propter cuius fidem tuendam pati
parabatur, ex toto corde diligeret, gratiam infal-
libiliter consequeretur absque contritionis actu expli-
cito, sed solum cum contritione virtuali in tali Dei
^{retata} dilectione interpretata, et inclusa: ergo sicut necessi-
tas actus contritionis non semper petit actum
explicitum diligendi, sed aliquando implicitus, et
virtualis erit satis. Et sicut licet interpretari con-
cilij prefata verba, dicendo, quod ibi loquitur com-
muniter, et regulariter; sic licebit etiam interpre-
tari quaecumque verba, quae necessitatem actus amo-
ris videtur exigere.

204

Secundo arguitur à ratione: ad hoc ut
actus contritionis sit, sicut oportet, ad gratiam re-
conciliationis acquirendam, necessario debet elici
ex motu formali charitatis medio supernatura-
li auxilio; sed nequit aliquis actus elici ex for-
mali motu charitatis, nisi ipse actus charitatis
sit, vel ab actu charitatis imperatus: ergo actus con-
tritionis perfecte, quae sicut oportet, preparat, et
disponit

disponit hominem ad gratiam, necessario pre-
requirit actum explicitum charitatis, à quo
sit imperatus. Maior patet; actus enim con-
tritionis ut sit, sicut oportet, necessario debet
esse propter Deum summè dilectum; sed De-
us ut summè dilectus est motuum formale, et
specificativum, non solum in actu primo, sed
in actu secundo charitatis: ergo talis actus
contritionis ut sit, sicut oportet, necessario de-
bet esse elicitus ex motivo formali charita-
tis. Minor, et consequentia probatur: Deus
summè dilectus non movet in actu secundo,
et in exercitio, nisi ad sui amorem super om-
nia, quo diligitur, vel ad actum, quem impe-
rat eius dilectio, ad actum videlicet, quo ho-
mo nolit Dei sic dilecti offensam, ex eo quod
Deum amet; cuius modi est detestatio pecca-
ti, propter Deum summè dilectum: ergo si
actus contritionis debet elici ex motivo for-
mali charitatis, necessario debet vel actus
charitatis formalissime esse, vel supponere ac-
tum explicitum, et formalem charitatis: ergo
si ab isto charitatis actu separetur, erit dispo-
sitio

+ actus
vera

dispositio insufficient, et non sicut oportet: ergo ille non est homo dispositus ad gratiam.

205

+ diligibile

Respondeo concedendo maiorem; quod contritio sicut oportet debet esse ex motu formali charitatis: ceterum nego, quod Deus ut summe dilectus sit motuum formale neque charitatis, neque contritionis; sed Deus ut in se est summum bonum, summe ~~diligibile~~ et omni amore propter se dignum: nam sicut obiectum motuum cognitionis non est obiectum ut cognitum, sed ut cognoscibile; sic obiectum amoris non est res ut amata, sed ut amabilis; et nego minorem, videlicet, quod actus requiritur elici ex motu formali charitatis, nisi actus formalis charitatis sit, vel ab illo imperatus: nam sicut bonum diligibile mouet ad sui amorem per se, et immediate, ita per se, et immediate mouet ad odium, et detestationem mali sibi oppositi; nam rectum est iudex sui, et obliqui. Et similiter nego consequentiam cum eius probatione: non enim solum amor boni mouet ad odium oppositi, sed etiam ipsum bonum allicit in se, et ad sui amorem, et ad mali sibi oppositi detestationem.

206

Sed contra dices: detestatio peccati, et est

et nolitio, siue odium mali peccati; sed omnis
nolitio mali necessario supponit actum volitionis
boni, propter quod illud nolumus malum: ergo
actus contritionis, qui est nolitio, et odium peccati
propter Deum necessario supponit amorem Dei,
propter quem sic dilectum odio prosequimur, de-
testamur, et nolumus peccatum. ~~peccatum~~. Maior
est certa; minor probatur ex Scoto in 4. dist. 49.
quest. 5. §. ad questionem. N. paginissa. sub num.
2. fol. 423. ubi docet, nolle, non potest haberi
nisi in virtute alicuius velle: ideo enim homo
N. non vult, se abstinere à cibo amaro, quia
vult sanitatem. Et in 2. Report. dist. 6. quest.
2. §. dicimus. N. de primo dico. sub num. 4. fol.
288. ubi sic ait: de primo dico, quod duo sunt
actus positivi voluntatis; velle, et nolle: nolle
non potest esse actus primus voluntatis; tum
quia nolle non est nisi propter velle &c. ergo noli-
tio, siue detestatio peccati propter Deum, necessa-
rio debet supponere actum charitatis, quo De-
um velimus, et diligamus: ergo &c.

107

Respondens concedendo maiorem, et
distinguendo minorem cum eodem Scoto in 4.
citato

citato: omnis notitia mali necessario debet suppo-
nere actum volitionis boni, vel actualem, vel vir-
tualem, concedo: nihil enim volumus, nisi quia
oppositum volumus vel actu, vel habitu, seu virtu-
te: necessario debet supponere volitionem, siue
amorem explicitum boni, nego minorem: nam ut
Scotus se explicat in eodem 4. Report. dist. 49.
quest. 4. §. respondes. N. praeterea. sub num. 4. fol.
901. nolle verò habetur in voluntate, nisi medi-
ante velle; et hoc tanquam per actum elicatum,
vel saltem per habitum inclinantem: ergo ex men-
te Scoti non omnis nolle supponit velle elicatum
in actu secundo, sed aliquando sufficit illud velle
precedere, vel in habitu, vel in actu virtualiter.
Unde nego consequentiam.

+ non

208

Sed contra dices: inintelligibile est,
quod homo nolit malum actualiter, quin intelliga-
tur eius oppositum bonum, videlicet velle: ergo
intelligibile est, quod homo nolit, et odio prosequa-
tur malum peccati propter Deum, quin intelliga-
tur diligens bonum oppositum, quo illud malum
punit, scilicet Deum diligens: ergo &c. Respon-
deo distinguendo antecedens; intelligibile est,
quod

quod homo nolit malum, quin intelligatur volens
actualiter; et explicitè bonum oppositum, Deum
videlicet, nego: quin intelligatur implicitè virtua-
liter, et interpretatiuè volens eius oppositum, De-
um videlicet, concedo: Et hæc dilectio sufficit in
casu ad gratiam reconciliationis obtinendam: op-
timè enim interpretatur, quod qui peccata super
omnia detestatur eo quod Dei offensina, De-
um super omnia diligit, licet non explicitè, in-
terpretatiuè et virtualiter, quod est satis.

109

Sed contra: homo propter Dei amo-
rem debet detestari peccatum, ut detestatio
sicut oportet, fiat: ergo detestatio peccati, sicut
oportet, Dei amorem supponit. = Respondes;
homo debet detestari peccatum propter Dei a-
morem explicitum, quem antea habeat, et a quo
moueatur ad peccati detestationem regulariter,
concedo: in omni casu et euentu, nego: nam
satis est, quod propter Dei amorem virtualiter
inclusum in Deo summo bono, propter quem
peccatum odit, et detestatur, et in ipsa peccati
detestatione interpretatiuè intellectum, pecca-
tum detestatur, ad hoc ut gratiam consequatur.

Tertio

7 10

Tertio arguitur: Dei super omnia dilectio
requiritur saltem implicita, et virtualis, ad hoc ut
contritio, et peccati detestatio fiat, sicut oportet;
sed Dei super omnia dilectio nequit contineri
virtualiter in tali detestatione peccati: ergo neces-
sario fatendum est, quod Dei super omnia expres-
sa, et formalis dilectio requiritur, vel nulla neque
formalis, neque virtualis. Maior habetur ex dic-
tis; Minor probatur: actus dilectionis Dei super
omnia, utpote nobilissimus charitatis actus in actu
contritionis, utpote ordinis inferioris, nequit virtua-
liter contineri: et idem dico de quolibet alio actu
virtutis inferioris: ergo &c. Antecedens probatur; nam
quod est maioris perfectionis, et precipue in specie, ne-
quit contineri in illo, quod minoris perfectionis spe-
cifice est; sed actus charitatis, siue Dei dilectionis
super omnia simpliciter maioris perfectionis est,
quam actus contritionis: ergo nequit in illo virtuali-
ter contineri.

7 11

Et roboratur: actus contritionis conti-
netur virtualiter ex dictis in actu dilectionis Dei su-
per omnia: ergo actus dilectionis Dei super omnia
nequit in actu contritionis contineri. Patet; nam
continentia,

+ quod

continentia virtualis unius in alio alterius ordinis,
et speciei est propter eminentiorem virtutem,
quam habet continens respectu contenti; sed im-
plicat, duo alterius ordinis adinvicem ratione
eminentioris perfectionis excedantur: ergo et quod
unum in alio adinvicem contineantur. Si contri-
tio in dilectione Dei propter eminentiam dilectio-
nis continetur; implicat, quod contritio contineat
virtualiter, siue eminenter actum dilectionis Dei:
ergo &.

12

Respondes concedendo maiorem, et ne-
gando minorem; et ad eius probationem respondes,
quod ratio optime probat, quod actus charitatis ne-
quit physice virtualiter, siue eminentialiter physi-
ce in actu contritionis, qui longe inferioris perfec-
tionis est, contineri; sed non probat, quod non possit
in illo virtualiter moraliter contineri: nam continen-
tia moralis, siue interpretativa, non requirit necessa-
rio maiorem, neque equalem perfectionem in continen-
te, quam in contento: nam gratia longe excellen-
tius quid est sacramentis, et tamen in illis contine-
tur, non physice, sed moraliter: et cum actus contri-
tionis solum moraliter, et non physice actum Dei
dilectionis

dilectionis contineat, quatenus optime interpretatur,
quod dolens de offensa Deo illata eum diligit;
hinc fit, quod etiam si actus contritionis in sua spe-
cie longe inferioris perfectionis sit, quam actus cha-
ritatis, adhuc valet hunc virtualiter continere non
physice ratione eminentioris perfectionis, sed mo-
raliter quatenus est actus, qui potest allicere vo-
luntatem ad Dei amorem, si ei sic diligendus
proponatur: et optime in tali casu Dei dilectio
interpretatur.

> 13

Ad eius confirmationem respondet
concedendo antecedens in sensu predicto de con-
tinentia morali, et non physica; nam nullus ac-
tus voluntatis physice continetur in alio, ita ut
possit physice ab illo causari: et negando conse-
quentiam: nam licet in eis, quae physice in alijs
continentur, non possit mutua, siue reciproca con-
tinentia vnum in altero contineri ob rationem, quam
tandem adducit argumentum; tamen de continentia vir-
tuali morali nulla est implicatio; nam cum hec
continentia solum sit secundum quid, et penes
diversos respectus rationis, siue consideratio-
nis intellectus, et circumstantias, non est in
conueniens

inconueniens, quod vnum sit contentum in vna
circumstantia, et in altera continens, sub vna
consideratione causans, et sub alia causatum
ab eodem non physicè, sed moraliter, quatenus
causa moralis dicitur, et est alliciens, consulens,
excitans ad aliquam actionem, etiamsi nullum
influxum habeat respectu illius. Et cum actus
dilectionis Dei excitet, et moueat ad eius of-
fensę detestationem, dicitur causa illius, et
virtualiter moraliter illam continere; et simili-
ter cum dolor de offensa Dei excitet, et alli-
ciat voluntatem ad Dei amorem, dicitur etiam
causa Dei dilectionis; et sic vult argumentum.

14 Quatio arguitur: intentio finis prout
essentialiter est mediocrum electione; sed amor
Dei est finis intentio, et contritio est medium
ad talis finis consecutionem: ergo necessariò de-
bet presupponi amor Dei ad actum contritionis:
ergo &c. Maior patet; nam intentio finis nihil ali-
ud est, quam amor finis, ex quo mouetur agens
ad applicanda, siue ponenda media ad talis finis,
quem amat, consecutionem: ergo sicut impos-
sibile est, quod homo moueatur ad ponenda, siue
eligenda

Alienda media, quin precedat amor finis in ali-
quo priori saltem naturae; ita impossibile erit, quod
homo moveatur ad detestandum peccatum pecca-
tum, quod est medium ad Deum consequendum
per gratiam, quin precedat in illo amor Dei, quo
moveatur ad Deum finem ultimum per gratiam
consequendum.

719

Respondes distinguendo maiorem: inten-
tio finis est prius essentialiter electione mediorum
explicita, vel implicita, et virtuali; concedo ma-
iorem: explicita, et actualis semper, nego maio-
rem: et distinguo minorem: amor Dei est inten-
tio finis, et contritio est medium, quando ex
Dei amore explicito homo movetur ad actum
contritionis, concedo minorem: quando non
movetur ex Dei dilectione, sed ex ipso Deo
diligibili, nego minorem: nam tunc contritio
est intentio. ^{enim} Dupliciter finis patet intendi
vel per eius explicitum amorem, vel per
amorem eius virtuale: et cum contritio
sit virtualiter Dei dilectio, induit prout sic
rationem finis intentionis; et prout ad
gratiam disponit, induit rationem medij.

+ potest

Sed

Sed contra dices: intentio finis neces-
sario debet precedere saltim natura electio-
nem medium; sed Dei dilectio in actu
contritionis contenta non precedit ipsum
contritionis actum, immo quasi subsequitur:
ergo implicat, quod actus contritionis, qua-
tenus virtualiter continet Dei amorem,
sit intentio, et prout detestatio peccati sit
electio, sine medium. Patet; nam idem
respectu eiusdem nequit esse essentialia-
ter prius, et essentialiter posterius.

217

Respondet omittendo maiorem,
vel illam distinguendo: quando finis inten-
ditur explicitè, concedo; quando solum im-
plicitè intenditur, nego. Et quod hæc inten-
tio virtualis, et implicita sufficiat, patet in
illo, qui iter conficit Romam versus, qui eti-
amsi non recorderetur Romæ, adhuc ab itinere
non desistit virtute actus prioris: vel conce-
do maiorem, et distinguo minorem: Dei
dilectio in actu contritionis virtualiter conten-
ta non precedit ipsum contritionis actum,
in quo continetur in existendo, et in exer-
citiis,

exercitio, concedo: non precedit in intentione,
neque: nam qui vult dare eleemosynam propter
honestatem precipue ipsius actus eleemosynę, ho-
nestitas talis actus non precedit, immo quasi
subsequitur ipsum actum in executione, et ta-
men ab ipsa honestate movetur, ad talem actum
efficiendum.

118

Quę doctrina multis instantijs valet con-
firmari; nam sepe contingit, quod homo, qui vi-
det alteri iniuriam aliquam sine causa fieri, et
amisi ille, qui talem iniuriam patitur, sit ei ignotus,
et nullo modo dilectus, dolet de tali iniuria, et ali-
quando taliter, quod vult eam iuste vindicari: et
optime interpretatur, quod proximum diligit, ex eo
quod de eius iniuria dolet: ergo optime potest stare,
quod videns Deum offensum propter sua peccata,
que contra eum commisit, de eius iniuria doleat,
etiamsi antea nullo modo eum dilexerit; et ex hu-
ius dolore Dei offensę optime interpretabitur, quod
Deum virtualiter et interpretative diligit, et sicut
in primo casu amor proximi non actualis, sine ex-
plicitis, sed virtualis, et implicitis in dolore de eius
offensa inclusus movet hominem ad iustam vindic-
tam.

vindictam, et satisfactionem sumendam
ab offensione; ita in secundo amor Dei virtua-
lis, et implicitus valebit mouere hominem ad
vindicationem iustam offensus Dei in se sumen-
dam per poenitentiam.

219

qui accedit

Similiter Sacerdos ^{inductus} ~~se induens~~
vestibus sacerdotalibus, ^{et} ~~et accedens~~ ad altare
ad Missam celebrandam, et tempore consecra-
tionis accedente, non habet intentionem ex-
plicitam, et expressam consecrandi, neque antea
illam habuit; in sententia probabiliter vere con-
secrat sola cum intentione virtualiter inclusa
in illis medijs, quae iam executioni manda-
uit: ut docet Scotus in 4. dist. 4. quest. 4.
§. de tertio membro. §. sequens autem. sub
num. 4. fol. 238. et dist. 6. quest. 6. §. distin-
guitur. §. ex his. sub num. 3. fol. 329. et 300.
optime potest stare, quod intentio virtualis
quae in medijs inclusa sit sufficiens, ad
hoc, ut media executione mandentur, et fi-
ni consequatur: ergo etiam si amor Dei
foret semper intentio, et contritio medium,
sufficere possit amor Dei virtualis, et in-
terpretatiue

interpretatur, in contritione inclusus, ad hoc
virginis consequatur, posito illo medio. Et omitto
alias instantias quam plures apud autores
videndas.

Difficultas 1. Vtrum adultus ad
consequendam gratiam medio sacra-
mento aliqua contritione vera, vel
Dei dilectione egeat?

20. Respondit ex Trident. sess. 6. cap. 6. et ex
communi Theologorum consensu, quod ad hoc
ut peccator adultus gratiam iustificationis me-
dio sacramento consequatur, requiratur aliquis
dolor de peccatis commissis, et eorum detes-
tatio, et aliqua Dei dilectio licet informis me-
dio auxilio supernaturali; quod optime decla-
ravit Scotus dist. 14. in 4. quest. 4. §. quan-
tum ad tertium articulum. §. concedo. sub-
num. 9. fol. 93. his verbis: concedo ergo, quod
ante perceptionem dignam sacramenti oportet
suscitari,

suscitari, vel simpliciter, et tunc per poe-
nitentis sacramentum non deletur peccatum,
sed gratia, que inficit, augetur: vel suscitari
secundum quid, scilicet ut habeat aliquam
displicentiam de peccatis, et propositum cau-
di decetio, et velit suscipere sacra-
mentum poenitentis, in quo attritio fit contritio,
et tunc suscitatur simpliciter per sacramentum.
Ecce ubi clarissime docet Scotus, hominem
gratia-excitante egere ad dignam perceptio-
nem sacramenti. Et idem docet in 4. dist. 4.
quest. 5. §. respondes. N. alio modo. et N. dico.
tunc. sub num. 2. fol. 242. de adulto recipien-
te baptismum, in quo requiritur aliqua con-
tritio, siue attritio de peccatis, que commisit.

121

Tota ex hoc difficultas est, utrum requi-
ratur in tali adulto contritio, vel satis sit, quod
attritionem habeat? Pro cuius decisione pre-
mittere oportet, quid sit attritio, et in qua
contritione distinguatur? Communiter ergo at-
tritio dicitur dolor de peccatis propter poenas
inferni, vel propter aliquod noxamentum natu-
rale, quod homo timet pati pro culpa, quam
commisit;

non

comit; et in hoc a ~~anxitionem~~ a contritione
distingunt; quia illa respicit pro obiecto spe-
cificativo, et motivo ~~penas~~ inferni, vel ma-
lum, quod timet homo: et contritio licet de pec-
catis sit dolor, tamen ⁺dolet peccator, quando
contrahitur de peccatis, nisi quatenus Dei offen-
sa sunt, quem diligit; et sic contritio habet
pro motivo Deum per charitatis actum super
omnia dilectum; unde istos actus in specie
distingunt. Ita Scotus in 4. dist. 11. quest. 2.
Ricardus ibidem art. 1. Valquez 3. part. quest.
86. art. 2. dub. 2. Suarez disput. 5. de poeni-
tentia. sect. 1. et communiter omnes Thomiste,
quibus non pauci, immo quam plures ex no-
stris adhaerent.

22

At verò nos cum Scoto loco nuper ci-
tato, et eadem dist. 14. quest. 2. §. ad huius, §.
et si manet. sub num. 14. fol. 45. Et commentato-
re Scoti ibidem num. 129. fol. 66. supponimus,
quod ex eodem motivo potest homo anxiari, vel con-
teri; et sic anxio non distinguitur a contritio-
ne, nisi penes maiorem, vel minorem intentio-
nem intra eandem specie, ita ut dolor de peccatis
sufficiens

si fuerit remissus in tali gradu, in quo non sufficit ad gratiam consequendam extra sacramentum, erit attritio; si vero fuerit sufficiens ad gratiam preparare extra sacramentum, erit contritio. Vide Scoti commentatorem, ubi latè sententiam oppositam Thomistarum impugnat.

223.

His prædictis, dico primam conclusionem: detestatio et dolor de peccatis commissis, quæ est sufficiens dispositio in adulto peccatore ad gratiam reconciliationis acquirendam cum sacramento, necessario debet esse non solum ex Dei motione, et impulsu, medio eius supernaturali auxilio, sed etiam ex motu charitatis, siue proximo, siue remoto. Probatur; nam dispositio ultimè medio sacramento ad salutem, et sanctificationem animæ ad vitam æternam, et finem ultimum consequendum: ergo necessario debet esse ex motu charitatis, vel a charitate elici, siue imperari. Patet consequentia; nam quod ex motu charitatis non fit, seu ab illa elicitur, seu imperatur, nihil

nihil valet ad salutem teste Apost. 1. Corinth. cap.
 13. dicente: si ~~est~~ charitatem non habeam, ni-
hil mihi prodest. Et ad Galatas Scin Christo te
in neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium:
sed fides, quae per charitatem operatur.

224

Et confirmatur: nam dolor de peccatis, qua-
 tenus inductiva sunt gravi supplicij, et peccatori
 nociva, potius oritur ex amore proprio, quam ex
 amore Dei, de cuius offensa non dolet: ergo
 ut gratiae reconciliationis sit acquisitivus, ne-
 cesse est, quod talis dolor sit aliquo modo prop-
 ter Dei offensam. Probatur consequentia;
 nam parum, aut nihil valet in humanis ad
 amicitiam recuperandam cum offenso, quod
 offendens doleat, et poeniteat de offensa prop-
 ter necumentum carceris, &c. vel exilij, siue
 alterius damni temporalis, quod pati timet
 propterea offensionem, quam fecit, si alias
 non resipiscat offensor, et poeniteat de offensa,
 quam alteri fecit, quia offensa est illius: ergo
 si peccator doleat de offensa Dei, non qua-
 tenus est eius offensa, quia de hoc non poe-
 nitet, sed quatenus nociva, et inductiva alicui-
 us

ergo ut

alicuius damni proprii; parum, aut nihil ir-
te dolor inbebit iuvabit illum ad gratiam re-
conciliationis cum Deo obtinendam: ~~Et~~ talis
dolor, et peccati detestatio fiat, sicut oportet, sa-
cramenti susceptione, necesse est, quod fiat ex
motivo supernaturali Dei, et propter ipsum,
et quod eum offendisse poeniteat ex charitatis
motivo, scilicet propter ipsum Deum.

225

Et roboratur ex Trident. sess. 6. cap. 6.
ubi docet modum, quo adulti peccatores dispo-
nuntur ad gratiam consequendam medio bap-
tismo, his verbis: disponuntur — dum pecca-
tores se esse intelligentes, a divina iustitia timo-
re, quo utiliter concutiuntur, ad consideran-
dam Dei misericordiam se convertendo, in
spem exiuntur, fidentes Deum sibi propter
Christum propitium fore, illum que tanquam
omnis iustitiae fontem diligere incipiunt: ac
propterea (quia Deum videlicet diligunt) mo-
nentur adversus peccata per odium aliquod, et
detestationem, hoc est, per eam poenitentiam,
quam ante Baptismum agi oportet: ex odio, et
detestatio peccati, quam oportet ante Baptismi
perceptionem

perceptionem habere ad gratiam reconciliationis habendam, licet a timore diuine iustitiae incipiat, ab amore tandem perficitur, taliter quod propter Dei amorem peccatorum detestatio fieri debeat, ad hoc ut peccator gratiam reconciliationis per Baptismi sacramentum accipiat.

126

Dico secundam conclusionem: dolor et detestatio de peccatis in peccatore adulto requirita ad gratiam iustificationis obtinendam medio sacramento eiusdem ordinis, et speciei debet esse, et ex eodem motu charitatis, ac est dolor et detestatio, quae hominem ad gratiam recipiendam disponit extra sacramentum; et solum ab illa distinguitur secundum maiorem, vel minorem intentionem intra eandem speciem. Probatur ex Trident. sess. 14. cap. 4. ubi de contritione requirita ad ritè suscipiendum poenitentiae sacramentum agens, sic ait: contritio, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi decetero. Quibus verbis contritionem ut sic diffinit, prout abstrahit a perfecta, quae extra sacramentum sufficit, et ab imperfecta, quae nisi cum sacra-
menti

sacramenti susceptione iungatur, non sufficit
ad gratiam obtinendam: Quod evidentissi-
me inferatur ex verbis postea subsecutis: do-
cet praeterea, et si contritionem hanc aliquando
charitate perfectam esse contingat, hominem
que Deo reconciliare, priusquam hoc sacra-
mentum actu suscipiatur & quod non
diceret concilium, si de sola contritione per-
fecta, et rigore ageret; nam media ista
non aliquando, sed semper, et necessario
homo extra sacramentum iustificatur: Et de
fide ibidem definitur; et cap. 2. eundem sen-
sibus.

22)

Pro ex sacro concilio idem contritionis
actus in specie, et idem Dei super omnia
amor, et ex eodem auxilio supernaturali, et
supernaturali eodem motivo, et fine requiritur
in adulto ad gratiam iustificationis obtinen-
dam siue intra, siue extra sacramentum;
sola differentia ab eodem concilio assignata
cap. 2. et 4. praefato: Quod contritio extra sa-
cramentum debet esse ex ingenti dolore, et
detestatione de peccatis magnis nostris fletibus,
et

et laboribus; dolor vero, seu contritio, quæ cum
sacramento sufficit, non intensus, et vehemens
requiritur, sed in gradu remissionis sufficit.

228

Probatum: nam si diversus esset finis,
et motuum unus, et alterius actus posset homo
cognoscere, si dolor, quem habet de peccatis, es-
set sufficiens ad impetrandam veniam, et gra-
tiam extra sacramentum; sed hoc est impos-
sibile absque Dei revelatione sciri; ut supra
num. 329. diximus: ergo &c. Maior patet; nil
enim certius valet cognoscere homo, quam moti-
um, et finem, qui eum movet ad operandum:
ergo si dolor de peccatis solum propter poenas
inferni esset dispositio solum cum susceptio-
ne sacramenti, naturaliter cognosceret homo,
quod tunc talis dispositio non erat sibi suffi-
ciens extra sacramentum; et quod si talis
dolor esset propter Deum precise, sibi sufficeret:
quod patet esse falsum tam ex dictis numero
nuper citato, quam ex eis, quæ diximus num.
329. et infra: Vbi ostensum est, quod ex eodem
motivo potest homo et naturaliter Deum amare, et
supernaturaliter, fructuose, et infructuose: alias
ex

ex distincto motivo sciet homo, quando amat,
sperat, et credit fructuose, et quando non.

329

Dico tertiam conclusionem: Attritio exis-
timata etiam ut talis, siue contritio imperfec-
ta non quoad speciem, sed quoad gradum eius
intentionis est dispositio, quæ requiritur in pecca-
tore adulto ad gratiam iustificationis obtinen-
dam medio sacramento. Et idem dico de Dei
super omnia dilectione) ita Scotus, et eius com-
mentator locis supra relatis: et in commento
Scoti supra dist. 14. quest. 4. num. 54. fol.
95. quoad primam partem satis probata ma-
net ex dictis: quoad secundam vero probatur
contra auctores prefatos, et num. 121. et alios,
asserentes contritionem esse necessariam sal-
tem existimatam a poenitente ut talem, licet
in re non sit nisi attritio ad consequendam gra-
tiam medio sacramento.

330

Probatum hac ratione: de fide est, et omnes
catholici admittunt, quod non requiritur tantus
dolor de peccatis, nec tam fervorosa et intensa
Dei dilectio ad consequendam gratiam in adul-
to medio sacramento, ac requiritur extra sa-
cramentum

sacramentum, aliàs susceptio sacramenti esset
 inanis ad gratiam reconciliationis obtinen-
 dam: ego minor dolor, qui communiter dicitur at-
 titio, etiam ut talis existimatus erit sufficiens dis-
 positio in adulto ad gratiam consequendam: Proba-
 tur consequentia; nam talis contritio, siue atti-
 tio non disponit ad gratiam, prout existimatur
 aliter, ac est; sed prout talis est in se absque falsa
 estimatione, siue deceptione: patet; nam aliàs
 falsa estimatio valeret ad veritatem salutis
 consequendam; sed falsa estimatio non est ex
 Dei auxilio, quia Deus non auxiliatur ad menda-
 cium, sed ex viribus naturae depravatae: ergo
 iam natura valeret ad constituendam disposi-
 tionem ad gratiam, quae aliàs talis non foret, quod
 est errorem: ergo &c.

Argumenta contraria

31. Primo arguitur contra primam et
 secundam conclusionem: in hoc auxilio à contri-
 tione distinguitur, quod auxilio fit ex motivo poe-
 narum inferni, vel ex turpitudine, et feditate
 peccati;

peccati; contritio vero propter Deum fit:
ergo falsum est, quod solum distinguitur pe-
nes maiorem, et minorem intentionem, et quod
ex eodem specificantur motivo. Antecedens pro-
batur ex Trident. sess. 14. cap. 4. cuius hæc sunt
verba: illam vero contritionem imperfectam,
que attritio dicitur, quoniam ex turpitudinis
peccati consideratione, vel ex gehennæ, et pœ-
narum metu communiter accipitur; si volun-
tatem peccandi excludat, cum spe veniæ decla-
rat. (supple sancta Synodus) verum donum
donum Dei esse, et Spiritus Sancti impul-
sum, quo pœnitens adiutus viam sibi ad
iustitiam parat: ergo ex mente Tridentini
Attritio habet pro motivo penam inferni,
et per hoc dicitur contritio imperfecta, et
in hoc distinguitur a perfecta, que Deum
habet pro motivo.

232

Respondens negando antecedens:
et ad eius probationem ex verbis Tridentini
obiectis; respondens, quod Tridentinum in
pæfatis verbis, solum assignat motivum
excitans, quod regulariter, et communiter solet
homines

homines excitare ad dolorem, et poenam de peccatis; et daret quod huius modi excitativum, vel est ipsa peccati foeditas, et turpitudine, vel poena gehennae: quod verissimum quidem est, magis enim regulariter homines excitantur ad emendationem culpe, timore poenae, quam amore iustitiae: ut docet Scoti commentator in 4. dist. 14. quest. 2. num. 132. fol. 66. Unde sicut qui nollit celebrare sacrum, nisi stipendio accepto, posset recte celebrare non habendo stipendium pro motivo specificante, sed pro motivo alliciente, sine quo non celebraret, ita qui ex turpitudine peccati, vel ex timore poenarum inferni excitatur ad Dei amorem, et odium peccati, potest id recte, et laudabiliter facere, non habendo pro motivo specificatio suae detestationis, et amoris ipsam peccati turpitudinem, et inferni poenas, sed ipsum Deum propter quem dilectum, sive diligibilem movetur ad poenitentiam.

33 Quod vero non agat ibi cunctilium de motivo specificante, quod dat speciem Actui in genere rei, et modi, patet evidentissime ex illis verbis communiter concipitur; sed enim communi-
ter

communiter, idem significat, ac ut implurimum,
sive regulariter, non necessario, et semper, quod
non dixerit Tridentinum, si intendere docere,
quod peccati turpiter, sive timor poenarum ge-
henne esset specificatum motuum attritionis,
sive contritionis imperfecte; nam obiectum spe-
cificatum actus non communiter, et ut impluri-
mum requiritur ad actum, sed semper, et neces-
sario; taliter quod sine illo impossibile est, quod
intelligatur actus: ex quo non intendit concilium
assignare pro obiecto motus specificatio attritio-
nis poenas inferni, aut peccati turpitudinem; sed
pro obiecto excitatio, quatenus ex horum con-
sideratione allicitur homo ad auerendum de
peccatis ex motu charitatis, ut talis attritio
sit fauorosa medio sacramento.

¶ In eodem igitur sensu agit predic-
tum cap. 4. sess. 14. de attritione requisita ad
gratiam reconciliationis acquirendam medio sa-
cramento poenitentiae; ac agit de poenitentia
requisita ad eandem gratiam comparandam
medio sacramento baptismi sess. 6. cap. 6. Unde
de sicut hoc docet, quod homines ad iustificatio-
nis

iustificationis gratiam disponuntur, dum
 excitari divina gratia credentes per fidem,
 que divinitus revelata sunt, peccatores se esse
 intelligentes a iustitie divine timore utili-
 ter concutiuntur; et adhuc non sistendo in
 isto timore, quia nondum ^{ill} homo est dispositus
 sufficienter, ~~etiam~~ cum sacramento, addit,
 quod sic timore concussi ad divinam misericor-
 diam confugiunt, et in spem eriguntur, fiden-
 tes Deum sibi per Christum propitium fore,
 illam que diligere incipiunt; ac propterea mo-
 ventur adversus peccata per odium aliquod,
et detestationem, hoc est, per eam poeniten-
tiam, quam ante baptismum agi oportet.
 Ex quibus evidenter concluditur, quod timor
 divine iustitie, siue pœnarum inferni solus est
 quod utile ut excitativum ad fructuosam po-
 nitentiam, non vero est motivum specificati-
 vum illius.

735

Sed contra dices: ibi distinguit
 concilium contritionem perfectam ab imper-
 fecta; et hanc vocat attritionem: ergo neces-
 sario attritio debet habere obiectivum specifi-
 cativum

specificatum directum, ac habet contri-
tio. Probatur consequentia; nam illi actus,
qui ab eodem specificatio formali specifican-
tur, necessario eiusdem perfectionis sunt:
ergo si attritio est contritio imperfecta, aliud
specificatum habet inferioris perfectionis,
ac est motum specificatum contritionis
perfecte: tunc sic; sed motum huius con-
tritionis imperfecte, siue attritionis est, quod
ibi concilium assignat, videlicet, vel turpi-
tudo peccati, vel gehenne timor: ergo contri-
tionis perfecte aliud excellentioris ordinis
debet esse motum.

136

+ Lem

Respondes distinguendo antecedens:
ibi distinguit concilium contritionem perfectam
ab imperfecta gradualiter, concedo; quoad speci-
em, nego: et nego consequentiam. Et ad eius
probationem distinguo antecedens: illi actus,
qui ab eodem obiecto specificatio formali speci-
ficantur, necessario debent esse eius perfectio-
nis specificae, omitto antecedens: eiusdem per-
fectionis gradualis, nego. Unde sicut actus
charitatis intensus, et remissus eiusdem sunt
specificae

specificę perfectionis; et tamen ob imperfectio-
nem gradualē, quam habet remissius com-
paratiue ad intensum, non meretur augmentum
in Diui Thomę ~~in~~ sententia, quod intensus meretur;
ita attritio, quę est dolor imperfectus comparatiue
ad contritionem, qui dolor perfectus, poterit non
esse sufficiens dispositio ad gratiam extra sa-
cramentum; et contritio poterit esse congrua ad
illam dispositio sine sacramento, licet non sine
sacramenti voto, ut docet concilium. Alia minori-
notę argumenta omitto apud auctores videnda.

232

Hic etiam solet ab aliquibus queri,
utrum sicut hæc propositio est vera, homo disponit
se ad gratiam (non naturę viribus, sed ex Dei
dono, et auxilio) ita sit ista admitenda, homo
iustificat se? Respondes, quod si intelligatur,
iustificat se dispositiue, et non causatiue, quasi
homo ipse causaret in se suam iustificationem,
quod propositio predicta est vera, et ut talis admit-
tenda: nam Ezechielis cap. 18. de poenitentiam
fructuosam agente dicitur: ipse animam suam
uiuificabit. Et s. Ioannis cap. 3. omnis, qui habet
hanc spem, in eo, sanctificat se.

Questio 2. utrum predictae dispositiones
ad gratiam sanctificantem ab ipsa gratia
sanctificante, vel ab alia gratia habituali
procedant?

Egimus hucusque de actibus per modum dis-
positionis in peccatore adulto requisitis de le-
ge communi ex Dei institutione ad gratiam
iustificationis consequendam; et tales actus
necessario debere esse ex gratia, et Dei super-
naturali adiutorio hactenus docuimus. Nunc
vero investigandum venit, à qua gratia debe-
ant tales actus procedere, ut hominem ad gra-
tiam sanctificantem debite disponant. Qua-
propter sit.

Articulus vnicus in quo ad questum
aliquibus praemissis fit Satis.

238

Praemissis ergo pro responsione questui dis-
positiones praerequisitas in peccatore adulto ad
gratiam iustificationis obtinendam, alias esse
proximas,

proximas, alias vero remotas. Proximę sunt illę,
 quibus positis, statim infunditur gratia, ut est di-
 lectio Dei super omnia & toto corde elicta
 medio auxilio supernaturalis actus contritionis
 perfectę & Remotę, quę tempore antecedunt gra-
 tię infusionem, et ad proximas aliquo modo de-
 seuiunt; ut sancta cogitatio, illustratio intellec-
 tus, et inspiratio voluntatis &c. et de istis ques-
 tio non procedit: certum enim est, quod a Dei
 auxilio actuali eliciuntur. De proximis vero
 inquiritur, utrum actus charitatis, scilicet siue Dei
 dilectionis super omnia procedat effectiue ab
 habitu ipso charitatis, ad quem disponit, vel
 ab auxilio supernaturali antecedenti, et pręuius
 ad habitum charitatis? Et idem queritur de ac-
 tu fidei, et spei; utrum tales actus procedant
 a suis habitibus, vel ab auxilio Dei per mo-
 dum actus secundi considerato, et habitu fi-
 dei, et spei priori?

139

Prima igitur sententia affirmat,
 omnes dispositiones proximas ad gratiam iustifi-
 cationis obtinendam ab ipsis habitibus, ad
 quos disponunt, physice in genere efficientis
 provenire;

provenire; ita ut Dei dilectio super omnia, et
actus contritionis perfectę ab ipsa charitate,
et gratia sanctificante procedant; et actus
fidei ab habitu fidei; et spei actus ab habitu
spei, et non ab auxilio. Hanc sententiam se-
quitur Divus Thomas prima secundę quest.
113. artic. 6. et 8. et quest. 28. de veritate, artic.
8. in corpore. Et in 4. dist. 14. quest. 1. artic. 4.
quæstioncula 2. et ibidem ~~Conradus~~ Conradus, Conradus, et
Medina. Major in 4. dist. 14. quest. 1. Marsi-
lius in 4. dist. 12. art. 2. part. 3. Henricus quod-
libetal. 5. quest. 23. Sotus lib. 2. de natura, et
gratia, cap. 18. Vasquez 12. disput. 211. cap. 3. Al-
varez lib. 2. de auxilijs disput. 66. et ferē omnes
Thomiste.

740

Secunda sententia affirmat, neque ac-
tum dilectionis Dei super omnia, nec actum per-
fectę contritionis, quo homo ultimāe disponitur
ad iustificationis gratiam consequendam non pro-
cedere physicē ab ipsa gratia sanctificante, si-
ne a charitate, immo necessario tales actus esse
gratia ipsa sanctificante priores. Et idem do-
cet de actu fidei, et spei, qui priores necessario sunt
in

in peccatore adulto ipso habitu, si talis peccator infidelis supponatur; omnesque tales actus impium ad gratiam iustificationis disponentes esse a peccatore sicut medio Dei supernaturali auxilio, et non medio habitu.

241

Hanc sententiam docet expressè Doctor noster Subtilis in 4. dist. 14. quest. 2. §. de secundo principali. §. secundum probō. et §. de tertio dico. sub num 13. fol. 42. quem sequuntur omnes Scotistę; et precipue Scoti commentator ibidem, et Alij non pauci: Quibus Bonaventura noster Patronus Seraphicus in 4. dist. 12. Durandus eadem dist. quest. 1. et in 2. dist. 28. quest. 5. Suarez tom 4. in tertiam partem. disput. 4. sect. 1. et lib. 8. de gratia cap. 12. Capreolus in 4. dist. 14. quest. 2. art. 3. ad primum. Avanzo in 12. quest. 113. art. 8. dub. 2. num. 27. Soces in 12. disput. 38. et alij quàm plures ex Thomistis.

242

Dico ergo primam conclusionem pro responsione quesiti: actus dilectionis Dei super omnia, et actus contritionis perfectę, (de his enim potissime questio procedit) qui sunt proximę, et ultimę dispositiones peccatorem adultum ad gratiam

gratiam sanctificantem obtinendam ultimam
etiam sacramentum disponentes, non proce-
dunt ab habitu gratie sanctificantis, ad quem
hominem disponunt, sed ab auxilio gratie au-
xiliantis, procedunt què ordine naturæ ipsam
gratiam sanctificantem, et illa prioritate na-
turæ sunt priores.

143

Probatur primò conclusio ex Tridentino: nam postquam cap. 6. sessionis 6. egit de actu dilectionis, et contritionis, quibus peccator adultus disponitur ad gratiam iustificationis obtinendam, statim cap. 7. subiungit: hanc dispositionem, seu preparationem iustificatio ipsa consequitur; quæ non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam suscep- tionem gratie, et donorum: Ergo gratia sanc- tificans, quæ homo interior sanctificatur, et renovatur, consequitur actum contritionis, siue dilectionis Dei super omnia, siue ad tales actus subsequitur: ergo tales actus non a gratia sanctificante physice proveniunt. Con- sequentia probatur; nam quod est prius, nequit physice

physicè ab illo, quod est posterius et ad ipsum
subsecutum physicè provenire; sed actus contri-
tionis, et dilectionis Dei super omnia sunt prio-
res ipsa gratia sanctificante, et hæc quid ad il-
los subsequutum: ergo à gratia sanctificante
nequeunt tales actus provenire.

744 Secundo probatur ex eodem Triden-
tino cap. 2. definitum de fide, ^{quod} gratia sanctifi-
cans non omnibus in equali gradu, et mensura
infunditur à Deo uni minor, alteri maior se-
cundum quod magis, minusve est homo per
gratiam auxiliantem dispositus: hæc sunt con-
ciliij verba: iustitiam in nobis recipientes unus-
quisque suam secundum mensuram, quam Spi-
ritus Sanctus partitur singulis, prout vult, et
secundum propriam uniuscuiusque dispositionem,
et cooperationem: ergo ex mente Tridentini
hæc est vera causalis: ideo tali homini datur,
sive à Deo infunditur tanta gratia sanctifi-
cans, et non amplius, minusve, quia talis
homo in tanto gradu est contritus, et disposi-
tus per contritionem, sive per Dei dilectionem:
ergo talis tanta contritio, sive Dei dilectio presu-
posita

per supponitur per modum dispositionis in tali
homine ad tantam gratiam sanctificantem re-
cipiendam: ergo tales actus nequeunt ab ista
gratia provenire: patet; nam quod prius essen-
tialiter est, nequit habere esse ab illo, quod pos-
teriorius est.

245

Et probatur: nam ~~ideo~~ non ideo da-
tur gratia sanctificans peccatori adulto, ut
conteratur; sed quia contritus sicut oportet, est,
ideo ei datur a Deo gratia sanctificans: et
per prius saltem prioritate nature presuppo-
nitur in tali homine contritio, quam ei gra-
tia infunditur. Probatur consequentia; a
paritate rationis: nam ex eo inferunt Hiero-
nimus super caput 1. ad Ephesios, et August.
lib. 1. de predestinatione Sanctorum cap. 12.
quod Deus non elegit predestinatos, seu San-
tos, quia Sancti erant, sed quia a Deo elec-
ti sunt, ideo sunt Sancti, qui Paulus cap. 1.
ad Ephesios docet, quod Deus elegit nos in
ipso ante mundi constitutionem, ut essemus
Sancti; sed homo contritus, ut gratiam
sanctificantem consequatur, et sit Deogra-
tus

Index 14.
De gratia

gratus: ergo non prius quod habeat gratiam,
quam quod conteturatur: ergo prius conteturatur,
quam quod gratiam assequatur.

746

Confirmatur hec ratio ex Trident. sess.
14. cap. 4. ubi agens de contritione, qua homo

tam extra, quam intra sacramentum dispo-
nitur ad impetrandam veniam peccatorum, et

gratiam sanctificantem consequendam, sic ait:

fuit autem quovis tempore ad impetrandam

veniam hic contritionis motus necessarius &c.

ergo ex mente Tridentini homo peccator adul-

tus disponitur ad impetrandam peccatorum

veniam per actum contritionis, tanquam per

meritum de congruo, vel tanquam impetra-

tionem remissionis peccatorum: ergo actus

contritionis nequit gratiam sanctificantem

supponere in adulto peccatore; immo ipsa

gratia sanctificans necessario supponit actum

contritionis.

242

Ista consequentia probatur: nam

in eodem instanti, quo gratia sanctificans

infunditur, peccata remittuntur, et expelluntur:

ergo actus contritionis a gratia sanctificante

procedens

procedens nequit peccata expellere ab anima
iam gratia sanctificata. Probatur consequen-
tia: nam effectus physicè procedens à gratia
nequit expellere ab anima neque per modum
meriti, neque per modum impetrationis, quod
in anima non est; sed quando elicitur physi-
cè à gratia actus contritionis iam in ani-
ma peccata non sunt, sed ab ipsa gratia
seclusa ab anima peccata intelliguntur:
ergo actus, qui physicè à gratia sanctifi-
cante procedit, nequit ab anima peccata
expellere, neque per modum meriti, ne-
que per modum impetrationis; cum de
ratione meriti, et impetrationis sit, quod
precedat illud, quod meretur, et impetret.
Antecedens primum patet, maxime in
opinionem Thomistarum asserentium quod
expulsio peccati est effectus formalis, sal-
tem secundarius gratiæ sanctificantis,
qui ab ipsa gratia absque aliquo favore
Dei extrinseco necessario provenit; sed
effectus formalis etiam secundarius for-
mæ necessariò est prior effectui, qui in genere
efficientis

efficientis ab illa procedit: ergo expulsio pec-
cati, quæ est effectus formalis gratiæ, necessa-
ria est prior actu contritionis, qui ab eadem gra-
tia physicè procedit, quod est contra concilium.

748

Ergo hæc est vera causalis; quia homo
conteritur, ideo assequitur peccatorum remissio-
nem: Et eius opposita falsa: quia homo asse-
quitur remissionem, ideo conteritur.

Probatur consequentia quoad primam partem:
ad impetrandam, et consequendam remissio-
nem peccatorum actus contritionis quovis tem-
pore est hominibus necessarius: ergo per prius ha-
bet homo actum contritionis, quo impetrat pec-
catorum remissionem, quam quod ipsam pec-
catorum remissionem obtineat, et assequatur:

ergo hæc est vera causalis: ideo homo impe-
trat peccatorum remissionem; quia conteri-
tur: ergo eius opposita est falsa, videlicet,
ideo homo conteritur, quia remissionem pecca-
torum est assequutus. Patet consequentia;
nam in veris causalibus nequit committi circuli-
lus, nisi fingendo quod effectus potest causare
suam causam, quod omnis philosophia abhorret:

ordo
5

ergo si causa saltem meritoria, siue impetra-
toria, cui homo remissionem peccatorum asse-
quitur, est, quia contritio; contritionis cau-
sa nequit esse remissio peccati, immo econ-
tra remissionis peccati causa necessario
debet esse contritio.

49

Tunc sic; actus contritionis neces-
sario supponitur in peccatore ad remissio-
nem peccati: ergo ad gratiam sanctifi-
cantem. Probatur consequentia; nam
actus, qui precedit necessario effectum for-
malis cuiuscunque forme, necessario
precedit ipsam formam, a qua talis effec-
tus formalis procedit; sed actus contritionis
necessario precedit remissionem peccatorum,
quæ est effectus formalis gratiæ sanctifi-
cantis: ergo et ipsam gratiam supponit: ergo
nequit ab ipsa gratia procedere: nam quod
prius est, ab illo, quod est posterius, nequit
procedere.

50

Secundo probatur: nam ex opposi-
ta sententia sequeretur, quod peccator adul-
ter extra sacramentum iustificaretur de
facto

24
facto absque aliqua dispositione propria proxi-
ma, qua proximè esset dispositus ad recipi-
endam iustificationem, et gratiam, quod est
expresse contra concilium. Probatur sequela;
nam in eorum sententia contritio (idem dico
de Dei super omnia dilectione) supponit gra-
tiam, à qua physice procedit; sed gratia reced-
dit formaliter hominem iustificatum: ergo
contritio supponit hominem iustificatum: sed
præter contritionem, siue Dei dilectionem
nullus aliam dispositionem proximam agno-
uit: ergo absque dispositione proxima homo
extra sacramentum iustificaretur.

Si harum nostrarum rationum Tho-
mæ oppressi, in varias declinauerunt evasio-
nes; nem. Vazquez ad auctoritates sibi ex
sacro concilio Tridentino obiectas, respondet
concilium in prefatis verbis, non loqui de con-
tritione perfecta, sed de imperfecta, quæ sem-
per gratiæ infusionem antecedit, et ad grati-
am sanctificantem licet non ultimate disponit;
et de hac evidens est, quod à gratia sanc-
tificante ad quam hominem disponit, non pro-
cedet

procedet; non vero de contritione perfecta,
quæ ut gratiam sanctificantem supponit,
et ab illa in genere efficientis procedit.

252 Sed hoc V. A. quod effugium esse omni-
no falsum, et mentis. Sacri concilij contrari-
um patet meo videri evidentissime ex ipso
cap. 4. sess. 14. num. 246. relato; nam ibi agit
concilium de contritione, quæ aliquando ex-
tra sacramentum hominem Deo reconcili-
at: ergo agit de contritione perfecta, vel de
contritione prout abstracta à perfecta et im-
perfecta, ut supra num. 226. dixi. Patet;
nam contritio imperfecta nunquam ante sus-
ceptionem sacramenti hominem peccatorem
Deo reconciliat. Antecedens probatur ex e-
iusdem concilij verbis, quæ talia sunt: et si
contritionem hanc (de qua ibidem dixerat:
fuit autem quovis tempore ad impetrandam
veniam peccatorum hic contritionis motus
necessarius) aliquando perfectam esse contin-
gat, hominem quæ Deo reconciliare, priusquam
hoc sacramentum actu suscipiatur. Ex-
p. agit ibi de contritione, quæ aliquando ho-
minem

753 hominem Deo extra sacramentum recon-
 ciliat; hoc non facit imperfecta: ergo &
 Quod patet ex verbis post predicta
 subreptis: illam vero contritionem imper-
fectam, que attritio dicitur, declaratur (supple-
conciliam) non solum non facere hominem
hypocritam, et magis peccatorem, verum eti-
am Dei donum esse, et Spiritus Sancti
impulsu, non adhuc quidem inhabitantis,
sed tantum mouentis, quo poenitens adiutus
viam sibi ad iustitiam parat. Et quamuis,
sine sacramento poenitentis per se ad iusti-
ficationem perducere peccatorem nequeat & ex-
po si docet conciliam, quod ad impetrandam
veniam peccatorum extra sacramentum est
motus contritionis necessarius, ut dispositio,
que hominem peccatorem ad acquirendam
gratiam disponit, loquitur ibi de contritione
perfecta, non de imperfecta, de qua docet, quod
nequit perducere hominem peccatorem ad
iustificationem.

754 Secundo respondet Valquez, quod
 contritio perfecta non est dispositio proxima
 ad

ad gratiam iustificationis; sed si ita est, non
est nobis cum illo questio, nec controuersia: nam
nos disputamus, utrum dispositiones proximæ
ad gratiam sanctificantem ab illa physicè pro-
cedant? Et ipse ait, quod nec contactio perfec-
ta, nec actus Dei dilectionis super omnia, est
dispositio ad gratiam sanctificantem, non est
nobis cum illo de istis actibus questio; sed de
illis, qui verè sunt dispositiones ad gratiam
reconciliationis acquirendam; et sic dicat no-
bis Vafquez, quinam sint actus, per quos
homo ultimate extra sacramentum disponitur
ad gratiam reconciliationis acquirendam, et
de illis inquiram, utrum à gratia sanctifican-
te, ad quam disponunt, procedant, nec ne? Si
negatiuè responderet, nobiscum sentit; si affir-
matiue, soluat rationes nostras, et argumenta.

255
Rursus de fide est, quod peccator
aliquando ante receptionem sacramenti gratiam
reconciliationis, seu sanctificationis assequitur.
Interrogo, vel tunc homo iustificatus, et reconci-
liatus Deo absque aliqua dispositione præuia
proxima, quæ proximè ipsum disponat ad grati-
am

gratiam sanctificantem recipiendam, vel non?
Non primum, quia absque proxima dispositio-
ne nunquam est subiectum, siue receptivum
proximè dispositum, neque forme proximè
capax: si secundum assignat. Vaquez qui-
nam sint actus præter actum actum con-
ditionis perfectæ, et Dei super omnia dilectio-
nis, qui proximè extra sacramentum pecca-
tozem ad gratiam sanctificantem disponunt,
et de illis erit nobis questio, utrum à gratia
sanctificante nec ne procedant?

156

Insuper hoc esse omnino falsum
facile potest probari ex quàm plurimis Scrip-
turae locis, et præcipue ex illis verbis Christi
Domini Lucæ cap. 7. remittuntur ei peccata mul-
ta, quoniam dilexit multum. Ex quibus ma-
nifestè deducitur, quod hæc causalis est vera:
ideo Deus multa peccata Maddalene remisit;
quia multum illa Deum dilexit. Quod August.
in psalm. 144. clauissime fatetur, dum ait:
remittuntur ei peccata multa; quare? quia con-
fessa est; quia fleuit; quia dilexit &c. Et ex
alijs verbis eiusdem cap. 7. qui poenitentiam
egit,

egerit, aut conuersus fuerit, uiuificabit a-
nimam suam: ex eo poenitentia, contritio
vera uidelicet, siue Dei dilectio necessariò
presupponitur in peccatore adulto tanquam
proxima dispositio ad gratiæ sanctificantis
infusionem: ergo ab illa nequit in genere effi-
cientis precedere.

157

Textus respondet Vazquez prima se-
cundæ disput. 2. 11. cap. 3. num. 3. quod in gra-
tia sanctificante duplex conceptus inaequa-
tus reperitur: vnus genuinus, in quo gra-
tia sanctificans cum alijs habitibus, seu
formis ordinis supernaturalis conuenit;
Alter vero specificus, per quem gratia sanc-
tificans ab alijs habitibus supernaturalibus
se ~~re~~cernitur, et distinguitur: gratia (ait Vazquez
et ex ipso alij ex modernis quàm plurimi)
secundum rationem priorem, scilicet, se-
cundum rationem genericam presupponi-
tur infusa à Deo in anima peccatoris adulti
in aliquo priori naturæ ante actum con-
tritionis, utpote huiusmodi actus causa, quæ
physicè influat in talem actum. At vero gra-
tia

gratia secundum conceptum specificum proprium et differentiale ipsius postponitur ad actum operationis: et actus contritionis est causa dispositiva gratiae secundum differentiale gratiae, et actus effectus gratiae secundum rationem genericam et communem gratiae.

258. Sed hanc distinctionem esse proarsu-
 chineam, fictitiam, et obsequia illi veritatis fun-
 damento facta videtur: nam in sententia
 Thomistarum gradus genericus et specificus cu-
 uscumque rei solum per ^{rationem} negationem distinguuntur,
 cum in ^{re} sint formaliter idem: ergo si gratia
 sanctificans supponitur infusa. Sed in anima
 secundum gradum genericum ad actum contri-
 tionis, sive Dei super omnia dilectionis; etiam
 supponitur secundum gradum specificum. Et
 confirmatur, nam ~~infusa~~ quae forma sit recep-
 ta in subiecto, sive infusa secundum rationem
 genericam, et non secundum rationem specifi-
 cam, et maxime quando subiectum est utri-
 usque gradus ~~formae~~ capax; sed anima est
 capax gratiae sanctificantis, non solum secun-
 dum rationem genericam gratiae, sed etiam
 secundum

secundum rationem propriam, et specificam:

ergo:

259.

Rursus inter causam et effectum neces-
sario debet verari realis distinctio; sed
gradus genericus gratie est causa actus
contritionis, et hic est causa physica et rea-
lis gradus specifici gratie: ergo inter gra-
dum specificum gratie, et gradum generi-
cum eiusdem debet verari realis, et vi-
gorosa distinctio. Patet consequentia; nam
causa causq est causa causati; sed gradus
genericus gratie est causa actus contritio-
nis, et hic est causa gradus specifici gra-
tie: ergo inter gradum specificum gratie,
et gradum genericum ipsius datur vera et
vigorosa realis distinctio: hoc non admit-
tunt adversarij, immo dicunt, quod sunt
idem instinctum in se solum ratione
distincti: ergo neque illud, ex quo sequi-
tur, debent admittere.

260

Secundo impugnatur specialiter
de actu Dei dilectionis super omnia: nam
talis actus, ut ipsi adversarij fatentur, ta-
liter

... taliter est effectus proprius, et peculiaris gratie
sanctificantis, quod a nulla alia forma potest
provenire; sed si gratia secundum rationem
genericam habitus supernaturalis esset causa
physica, et propria actus dilectionis Dei super
omnia, et non secundum rationem propriam et
specificam gratie; iam talis actus non esset ef-
fectus proprius gratie sanctificantis, prout talis, se-
posset indifferentia a quocumque habitu super-
naturali naturali existeret. Talis est doctrina, et pa-
rum sibi dubitandum. Certe probatur; nam
in eorum sententia actus dilectionis Dei su-
per omnia non causatur a gratia per rationem
propriam et specificam gratie, sed per rationem
genericam habitus supernaturalis: ergo a quo-
cumque habitu, in quo reperitur ratio habitus su-
pernaturalis, potest causari. Patet consequen-
tia; nam effectus potest causari a quolibet, in quo
eius virtus causalis reperitur; sed virtus causa-
lis actus dilectionis Dei super omnia est ratio
genericam habitus supernaturalis: ergo a quo-
cumque habitu, in quo ratio supernaturalis re-
peritur, potest talis actus Dei dilectionis cau-
sari;

ingit

causari; hoc adversarij non admittunt: ergo &
107 Tercio impugnatur: gratia secundum gradum genericum est causa physice influens in actum contritionis, et Dei dilectionis: ergo supponitur secundum talem gradum in anima existens ante contritionis, et Dei dilectionis. Latet: nam causa, que physice, vere, et realiter non existit, nequit habere influxum verum, et realiter in aliud: tunc sic; actus contritionis, et Dei dilectionis supponitur utramque ut existens ante gradum specificum gratie, ut causa saltem dispositiva illius: etiam gradus genericus gratie supponitur existens ante actum contritionis, et ante specificum gradum gratie. Latet; nam quod est prius priori, est prius et posteriori; sed gradus genericus gratie est prius actu contritionis, qui est prior gradu gratie specifico: ergo priori ille est prior isto: ergo cum gradus genericus forme supponitur in ea existens ante gradum specificum eiusdem forme, quod est chimeri medicum, et ridiculum.

Aliqui

Aliqui ex Thomistis respondent, quod licet contritio sit causa dispositiva gratiæ sanctificantis, non tamen inde inferatur, quod contritio presupponatur existens, antequam recipiatur gratia sanctificans in anima; cum optimè possit animam disponere ad gratiæ receptionem, antequam existat, ut patet de materia prima, quæ non existit ante receptionem formæ, cum per existentiam formæ existat; et tamen est vera causa et formæ et compositi.

263.

Sed quidquid sit de materia prima, adhuc contra illos insurgo: nam etiam dato, quamvis nullo modo concesso, quod materia prima absque propria existentia esset causa formæ et compositi, hoc ideo esset (ut ipsi adversarij fatentur) quia est causa purè materialis omni carens actu: Ceterum nullus est philosophorum, qui asserat, quod causa formalis potest tribuere suum effectum formalem, antequam existat; sed disponere animam ad gratiæ receptionem est effectus formalis actus contritionis: ergo implicat, quod contritio, antequam in re existat, possit disponere formaliter animam ad gratiæ receptionem.

Alij

Alij asserunt, quod inter gratiam
 sanctificantem, et actum contritionis, qui ad
 gratie susceptionem animam disponit, datur
 natura causalitas, et dependentia in diver-
 so genere: nam gratia in genere efficien-
 tis causat actum contritionis; Et sic est con-
 tritione prior: et contritio in genere cause ma-
 terialis est prior gratia, et causa dispositi-
 va illius, eo modo, quo cause dicuntur inui-
 cem cause licet in diverso genere; nam ma-
 teria in genere cause materialis est pri-
 or forma, et causa materialis illius; et
 forma in genere forme est prior materia, et
 causa existentia materie.

Sed hoc esse falsum facile potest
 demonstrari: nam gratia in genere effi-
 cientis, ut ipsi aiunt, est causa vera, et phy-
 sica actus contritionis; (idem dico de actu
 dilectionis Dei super omnia) ergo gratia
 presupponitur existens ante actum contritionis.
 Patet; nam causa, que non existit, nequit in
 genere efficientis influere in effectum, qui
 ab illa essentialiter inesse existenti-
 ali de-
 pendet.

dependet. Tunc sic; vel gratia est causa
 efficiens actus contritionis ut separata, et
 extra animam existens, vel ut inherens a
 nima et in illa existens: non primum; nam
 forma accidentalis nihil valet causare in ge-
 nere efficienti (neque in aliquo alio genere
 cause) nisi prius sit in subiecto; et maxime
 in Thomistarum sententia, quod asserit, quod
 accidentia individuantiur a subiectis: ergo gra-
 tia per prius est in anima, tanquam in sub-
 iecto, quam causet actum contritionis: ergo
 actus contritionis non est dispositio, ad hoc ut
 gratia in anima recipiatur. Pater; nam ante
 actum contritionis supponitur gratia exi-
 tens in anima, et illi inherens.

Respondens aliqui ex Thomistis, quod
 bene verum est, quod gratia supponitur in ani-
 ma existens ante actum contritionis utpote
 illius causa effectiva: ceterum non supponitur
 gratia in anima recepta, sed solum a Deo
 infusa: et sic gratia in anima a Deo infusa
 est causa actus contritionis; et actus contritio-
 nis causa ut gratia in anima recipiatur; quod

donec

donec actus contritionis animam disponat
ad receptionem gratiae, gratia non recipitur in
anima, licet a Deo iam sit in anima infusa.

261

Sed hanc doctrinam esse omnino chi-
mericam sic ostendo: nam vel gratia ut a Deo
in anima peccatoris infusa est in anima re-
cepta, vel non? Si primum, tenet argumentum
factum, quod actus contritionis ab illa in ge-
nere efficientis procedens nequit esse causa
dispositiva ut in anima recipiatur. Si secun-
dum: ergo accidens non receptum in subiec-
to potest esse causa efficiens alicuius effectus,
quod nulla philosophia admittit.

268

Primum, intelligibile est, quod
forma accidentalis sit existens, et non recep-
ta in subiecto: ergo si gratia sanctificans,
quae est forma accidentalis, est existens in
anima, intelligibile est, quod in ipsa non
sit recepta: Antecedens probatur: nam for-
mam accidentalem esse in aliquo subiecto exis-
tentem, nisi est alia, quam eidem subiecto
esse inherentem; sed formam esse subiecto in-
herentem, et non esse in illo receptam est in in-
telligibile:

intelligibile: ergo intelligibile est, quod gra-
tia sanctificans sit existens in anima, et quod
in illa non sit recepta.

69

Et impugnatur ulterius: nam habitus,
qui non est receptus in potentia, nequit ipsam
facilitare, neque elevari ad producendum actum,
qui est extra sphaeram, et actiuitatem potenti;
sed actus contritionis (idem dico de actu dilec-
tionis Dei super omnia) est extra sphaeram, et
actiuitatem naturalem potentie, voluntatis vi-
delicet, a qua elicitur: ergo si gratia, siue Cha-
ritas non est recepta in voluntate hominis pecca-
toris, nequit ipsam elevari ad eliciendum ac-
tum contritionis: ergo actus contritionis nequit es-
se dispositio ad gratiam receptionem, cum iam
supponat ipsam gratiam, a qua eliciatur.

70

Alij vt Sotus in 4. dist. 14. quest.
2. art. 6. et Aluarez loci supra num. 739. rela-
tijs asserant, quod actus contritionis (et idem
dicunt de actu dilectionis Dei super omnia)
dupliciter potest considerari; entitatiue, et mate-
rialiter, quatenus talis actus est; et formaliter,
quatenus dispositio ad gratiam sanctificantem
extra

extra sacramentum ultimatè est. Si actus
contritionis consideretur ut dispositio ad gra-
tiam, est prior illa, siquidem ut talis ad gra-
tiæ receptionem animam disponat; et sic
sub ista ratione nequit à gratia procedere;
nam quod prius est, nequit ut tale ab illo,
quod posterius est, procedere, sine causari. At
vero si consideretur contritio, ut actus est in
sua physica entitate, gratia sanctificante est
posterius, et ab illa in genere efficientis proce-
dens. Unde contritio ^{ut} entitas actus est
effectus gratiæ; et ut dispositio est, est gratiæ
causa.

Sed hoc esse omnino falsum, et chi-
mericum, sic ostendo: nam vel actus contri-
tionis, antequam entitatiuè talis actus sit,
disponit ad gratiam, vel non? Si primum:
ergo forma accidentalis, antequam entitati-
uè sit, potest prestare suum effectum phy-
sicum et realem, ut calor ^{id est} antequam en-
titatiuè calor sit, potest suum effectum for-
matum physicum et realem subiecto pres-
tare, id est physice disponendo ad formam
ignis.

ignis receptionem; sed hoc est omnino falsum:
nulla enim causa physica, et realis, antequam
habeat veram, et perfectam entitatem, potest
physice, et realiter causare: ergo impossibile est,
quod actus contritionis entitas antequam sit,
possit animam disponere physice, et realiter,
ut ipsi assensum, ad gratie receptionem.

¶

Si secundum: hoc actus contritionis,
neque ut entitas talis est, neque ut dispositio
ad gratiam sanctificantem, potest procedere phy-
sico ab ipsa gratia sanctificante, ad quam a-
nimam disponit. Probatur consequentia: cate-
nata contritio, ut dispositio est, requirit a gratia
sanctificante procedere, siue causari; quia ut
dispositio est, necessario est gratia sanctifican-
te prior; sed etiam ut entitas talis est, neces-
sario est prior ipsa gratia sanctificante: ergo
neque ut entitas talis est, potest a gratia
sanctificante procedere, siue causari. Minor
probatur: nam impossibile est, quod actus
contritionis sit dispositio ad gratiam, quin
entitative sit; sicut impossibile est, quod ca-
lor disponat subiectum ad formam ignis receptio-
nem

receptionem, quin etiam in entitate cau-
sae sit: ergo sicut dispositio nequit actus
contritionis à gratia procedere, neque ut
entitas talis actus ab illa valet procedere.

113

Et roboratur: nam eatenus actus con-
tritionis animam disponit ad gratiam,
quatenus actus contritionis: Et maxime
in eorum sententia, qui asserunt quod
actus contritionis ex natura sua, et se-
cundo Dei pacto, et voluntate, ad gratiam
disponit: ergo sicut dispositio est, nequit
à gratia procedere, quia ex eo quod ta-
lis gratiam precedit; etiam ut entitas
physica talis actus est, nequit ob eandem
rationem à gratia sanctificante procedere.

Rursum ex dispositionem ad
gratiam, nil physicum et reale addit su-
pra entitatem physicam actus contritio-
nis. Patet; quia neque intentionem, ne-
que speciem ipsius actus, quoniam in es-
se contritionis extrinsece supponitur: ex-
tra secundum nullam rationem physicam,
Et intrinsecam causatur actus contritio

Contritionis à gratia: ergo vel dicendum est
quod illa entitas actus contritionis, quæ ad
gratiam disponit, physice procedit à gratia;
vel quod secundum rationem dispositionis in
nullo causatur à gratia, neque ad illam sub il-
lo respectu precise disponit. Alias quàm plu-
res prædicte sententiæ in oppositiones omittit
apud auctores videri.

335 Dico secundam conclusionem: ac-
tus contritionis (et idem dico de actu dilectionis
Dei super omnia) qui est ultima dispositio
in peccatore adulto extra sacramentum ad
gratiam sanctificantem obtinendam, neces-
sario ut sit talis, debet à gratia Dei auxi-
liatrice procedere. Conclusio est de fide, et
ut talis definita in Trident. sess. 6. cap. 5.
ubi necessitatem gratiæ ad omnes actus,
qui hominem ad salutem disponunt, tra-
ditur, et docetur. Et cap. 6. sic modus ius-
tificandi se ipsum, sive peccatorem descri-
bitur: disponuntur autem ad ipsam iusti-
tiam (id est ad gratiam iustificantem) dum
excitari divina gratia, et adiuti, fidem es-
auditu

226

ex auditu concipientes, libere moventur in Deum.
 Ex quibus sic conficitur ratio: impius,
 sine peccato adultus disponitur per actum
 contritionis extra sacramentum ad iustifi-
 cationis gratiam obtinendam diuine gratie
 adiutorio excitatum, non adiutorio ipsius gratie
 sanctificantis, ad quam disponitur suscipi-
 endam, ut patet ex dictis pro nostra prima
 conclusione a num. 42. Hucusque ergo
 adiutorio gratie Dei auxiliatricis gratie vi-
 delicet excitantis, et coadiuvantis.

227

Et roboratur: nam ut late diximus
 supra a num. 45. usque ad 58. omnis
 actus peccatorem adultum disponens tam
 intra, quam extra sacramentum, tam
 proxime, quam remote ad gratiam iusti-
 ficationis obtinendam necessario debet
 esse supernaturalis a Dei gratia proce-
 dens; sed nequit procedere a gratia ius-
 tificante, ad quam habendam hominem
 disponit: ergo a gratia Dei auxiliatri-
 ce debet necessario procedere.

228

Dico tertiam conditionem: actus
 fidei

fidei, quo homo peccator aditus ad gratiam
iustificationis obtinendam disponitur tam
infra, quam extra sacramentum, ut supra
num. 582 et infra docuimus; et actus spei,
quo etiam ex dictis num. 594. et 615. neces-
sario procedunt ab auxilio supernaturali gra-
tie, quo homo adiungitur ad credendum, et spe-
randum, sicut oportet; et non ab habitu fi-
dei, neque spei, nisi tales habitus in pecca-
tore fidei supponantur.

779

Probatum: nam ut docet Trident.

sess. 6. cap. 7. in iustificatione cum remissio-
ne peccatorum hec omnia simul infusa acci-

pit homo fidem, spem, et charitatem: ex
actibus fidei, et spei, qui hominem disponunt

ad recipiendam charitatem, seu gratiam,
precedunt ipsam charitatem, fidem, et

spem, que simul a Deo infunduntur cum
gratia: ab habitibus fidei, et spei non proce-

+ ergo

dunt. Patet; nam actus, qui precedit habi-
tum, a illo non procedit; sed actus fidei, et

spei precedunt ipsum habitum spei, et fidei:
ergo &c.

Dixi

Dixi consulto, nisi tales habitus fi-
dei, et spei in peccatore supponantur; nam
peccator adultus fidelis, qui per peccatum
mortale gratiam sanctificantem ami-
sit, non tamen fidem, neque spem habi-
tualem; optime poterit per actus fidei, et
spei, medijs ~~quibus~~ habitibus supernatura-
libus infusus fidei, et spei quos habet, eli-
cere tales actus, quibus ad gratiam iusti-
ficationis obtinendam disponatur.

Et confirmatur vniuersali ratione:
non est de ratione actus, quod procedat ab
habitu eiusdem ordinis, et rationis: ergo
optime poterit actus fidei, quin à fide ha-
bituali supernaturali procedat, hominem
disponere ad obtinendam iustificationis
gratiam: Et idem dico, proportionem serua-
ta de actu spei. Antecedens patet; nam
primus actus scientiæ philosophiæ &c. non
procedit ab habitu talis scientiæ: ergo pri-
mus actus fidei non petit procedere ab ha-
bitu fidei; neque actus spei ab habitu spei:
ergo non est de ratione actus, quod ab habitu
eiusdem

eiusdem ordinis procedat: ergo &

Argumenta contradictoria.

782

Primo arguunt contra nos appositę senten-
tię authores ex aliquibus Scripturę locis, ut
est illud Iohannis 1. canonica cap. 4. v. 10. ubi
ait: in hoc est charitas, non quasi nos dilexe-
rimus Deum; sed quoniam ipse prior dile-
xit nos. Ex quibus sic conficiunt argumen-
tum: etenim nos diligimus fructuosę Deum,
quatenus ipse prius dilexit nos; sed Deus di-
ligit nos, gratiam sanctificantem in anima
infundendo: ergo per prius Deus nobis talem
gratiam infundit, quam nos ipsum fructuosę
diligamus: ergo Dei super omnia dilectio
supponit in nobis gratiam sanctificantem, ra-
tione cuius est fructuosa dilectio, et à qua
veluti à principio omnis meriti procedit: et
idem dicunt de actu contritionis.

783

Respondet, quod Apostolus in præ-
fatis verbis, ut clara ex eius sacro contextu
apparet, non loquitur de dilectione amica-
bili,

amicabili, qua Deus nos diligit, infun-
dendo nobis gratiam; sed de illa eximia
charitate, qua filium suum unigenitum mi-
sit in mundum, ut nos a peccatis liberaret;
de qua similiter dixit Paulus ad Rom. cap.
5. num 8. commendat autem charitatem su-
am Deus in nobis, quoniam cum adhuc pec-
catores essemus, Christus pro nobis mortu-
us est. Et ipse Ioannes cap. 3. num. 16. sic
Deus dilexit mundum, ut filium suum uni-
genitum daret.

284

Et quod hec sit vera mens, et genui-
nus verborum sensus patet evidentissime
ex verbis sacri contextus, quæ integre trans-
cripta talia sunt: in hoc apparuit cha-
ritas Dei in nobis, quoniam filium suum
unigenitum misit Deus in mundum, ut vi-
uamus per eum; in hoc est charitas, non qua-
si nos dilexerimus Deum, sed quoniam
ipse prior dilexit nos, et misit filium su-
um propitiationem pro peccatis nostris: ex
quo loquitur ibi Ioannes de dilectione, qua De-
us mittens filium suum unigenitum in mun-
dum

in mundum, dilexit nos, cum adhuc inimi-
ci, et peccatores essemus, ut per ipsum vitam
haberemus; Et non de dilectione gratuita, qua
nos diligit, quando nobis suam largitur gra-
tiam.

185

Solet etiam, et non incongrue predic-
tus locus Ioannis explicari de dilectione, qua
nos Deus predestinando dilexit, antequam
ipsum diligereamus, immo et antequam esse-
mus; iuxta illud Pauli ad Ephesios cap. 1.
¶ 4. Elegit nos in ipso ante mundi constitutio-
nem, ut essemus sancti. Vel tertio potest
explicari de dilectione, qua nos Deus prius
diligit, congrue vocando per auxilia gratie,
quatenus ipsum amabiliter, et meritorie diliga-
mus; iuxta illud Apocalypsis 3. num. 20. Ecce
ecce sto ad ostium, et pulso. Et ad Ephesios
cap. 5. ¶ 14. Surge, qui dormis, et illuminabit
te Christus. Sed prima expositio est literalis,
et ut talis alij preferenda.

186

Secundo obijciunt nobis illa verba
Pauli ad Galatas cap. 5. ¶ 6. in Christo Je-
su neque circumcisio aliquid valet, neque prepu-
tium

preputium; sed fides, quæ per charitatem
operatur; sed dilectio Dei super omnia, et
actus contritionis perfectæ, per quos homo dis-
ponitur ad gratiam, multum valent: ergo
tales actus operatur fides per charitatem
habitualement: ergo tales actus ut valorem ha-
beant ad disponendum hominem ad grati-
am sanctificantem, necessario debent pro-
cedere ab ipsa, siue charitate.

287

Et confirmatur ex illis verbis Ch-
risti Domini Ioannis 15. §. 6. siquis in me
non manserit, mittetur foras sicut palme,
et arescet; sed non aliter manet homo in Ch-
risto, nisi habendo charitatem, siue gra-
tiam habitualement, iuxta illud eiusdem
Ioannis in sua 1 canonica cap. 4. §. 16. qui
manet in charitate, in Deo manet, et Deus
in eo: ergo nisi homo habeat charitatem ha-
bitualement, seu gratiam, nullum opus valet
efficere, per quod disponatur ad gratiam.
Patet; non omnia, quæ sine charitate fa-
cit homo, mittentur foras, et arescent.

288

Respondeo, quod bene verum est,
quod,

quod sola fides, quæ per charitatem operatur,
est, quæ prodest, et valet ad gratiam iustifica-
tionis obtinendam: sed non est intelligendum,
quod operetur fides per charitatem habitua-
lem, ad quam suscipiendam animam dispo-
nit; nam implicatorium est, ut satis manet pro-
batum, quod charitas, seu gratia operetur ac-
tum contritionis, sine diuina dilectionis, ante-
quam sit in anima, sed quod per charitatem ac-
tualem, hoc est, per auxilia gratiæ, et charita-
tis operetur actum, quo homo ad gratiæ iustifi-
cationis receptionem disponatur. Et hæc, et non
alia est genuina mens prædictorum verborum.

289

Unde fateor, quod contritio, sicut et
Dei super omnia dilectio multum valet ad gra-
tiam iustificationis obtinendam: ceterum nego,
quod ex eo inferatur, quod ab ipsa gratia sancti-
ficante habituali ad quam suscipiendam dis-
ponit, procedat; cum satis sit, quod à Dei au-
xilio gratiæ omnem ducat, ut hominem possit iu-
uare, et disponere ad gratiam reconciliationis
acquirendam.

290

Ad confirmationem autem ex verbis
Christi

Christi Domini respondeo, quod in prefatis
verbis loquitur Christus Dominus de illo, qui fi-
naliter in ipso non manserit, siue permanserit
in charitate perfecta; qui quidem infallibiter e-
ijcietur foras, et in ignem mittetur; ~~non~~ de illo,
qui ad gratiam medio actu vere contritionis
se disponit, de quo per Ezechielem cap. 18. v.
21. si autem impius egerit penitentiam, vita
vivet, et non morietur. Quod si ad hunc etiam
verba Christi Domini velint extendere; sic
in sano et catholico sensu debent intelligi, qui
non manet in me, vel per dilectionem actua-
lem actualiter me diligendo, et propter me sic
dilectum de peccatis dolendo; vel habitualiter
charitatem ipsam habituales, et gratiam in se
habendo, eijcietur foras, et in ignem mittetur.
Et sic nil contra nos.

794 Tercio obijciunt plura loca ex concilii
sacris, et precipue ex Arauxicano, in cu-
ius canon. 4. 6. et 11. dicitur, quod dilectio Dei
est donum Dei, quod fit in nobis per Spiritus
Sancti infusionem; sed infusio Spiritus Sanc-
ti in anima idem formalissime est, ac infusio
gratie

gratiae sanctificantis: ergo si Dei super omnia di-
lectio fit in nobis per Spiritum Sanctum infusum,
fit per gratiam sanctificantem infusam; sed non
fit per gratiam, nisi in genere efficientis, ut ly
per manifeste denotat: ergo dilectio Dei super
omnia fit in nobis per gratiam sanctificantem in
genere efficientis: ergo talis gratiae est effectus.
Et confirmatur ex canon. 2. ubi dicitur: quia ip-
se (Deus videlicet) dedit nobis, ut eum dili-
gamus, qui charitatem diffudit in cordibus nos-
tris: ergo eatenus dedit nobis Deus donum sue
dilectionis, siue quo possimus eum diligere, qua-
terius charitatem seu gratiam in cordibus nostris
diffudit; qua possimus eum super omnia diligere.

792 Et confirmatur ex eodem concilio ca-
non. 18 ubi dicitur: Sebetna merces bonis o-
peribus, si fiant; sed gratia praecedat, ut fiant:
ergo necessario debet gratia praecedere, ut bona
opera fiant: ergo ab illa in genere efficientis
procedunt. Sed contrario, siue Dei super om-
nia dilectio sunt bona opera: ergo ut fiant,
debet gratia, a qua procedunt, praecedere. Et con-
firmatur ex Augustino, qui tract. 15 in Ioan-
nem

Ioannem sic ait: quomodo diligimus, ut S-
piritum Sanctum accipiamus, quem nisi ca-
piamus, diligere non valeamus: ergo prius est,
quod Spiritum Sanctum habeamus per
gratiam, quam quod ipsum, ut oportet dili-
gere valeamus. Quod clarius docet Divus
Gregorius homil. 30. in euangelia, dum ait:
qui mente integra Deum desiderat, profec-
to iam habet, quem amat: neque enim quis-
quam posset Deum diligere, si eum, quem
diligit, non haberet; sed non habemus De-
um nisi per gratiam: ergo prius est, quod gra-
tiam habeamus, quam quod Deum diligamus.

193

Ad has et similes auctoritates ex
sacris conciliis et Patribus desumptas, res-
pondes, verissimum quidem esse, dilectio-
nem Dei super omnia esse donum Dei, (hoc
est, ex Dei dono, gratia, siue auxilio ortam)
atque ex gratia procedere, (ut sicut oportet,
frat) Ceterum nego, quod exinde inferunt
adversarij, quod a gratia sanctificante, ad
quam suscipiendam disponit, debeat pro-
cedere, cum necessario ipsam precedat,
et

et sit illa prior; sed à gratia auxiliante me-
diu qua homo ad gratiam sanctificantem dis-
ponitur.

194

Seque obstat, quod dicatur, quod talis
Dei dilectio fiat per Spiritum Sanctum in a-
nima diffusum, sive per Deum, quem iam ha-
bet homo, cum ipsum ex toto corde diligit. Nam
debet intelligi, quod sit per Spiritum Sanctum
in anima diffusum per auxilia; non per
formam animam sanctificantem; et per De-
um, quem iam habet auxiliatorem, et adiuto-
rem, non sanctificantem, quia in illo prior,
quo Deum diligere fructuore, et sicut oportet,
habet, tantum habet ipsum ut auxiliatorem,
medio cuius auxilio se disponit ad habendum
ipsum sanctificantem per gratiam iustificationis.

195

Et quod hec explicatio sit maxime con-
formis sacrorum conciliorum doctrinae, patet
evidentissime ex Trident. sess. 14. cap. 4. ubi
agitur de attritione, qua homo ad gratiam ius-
tificationis disponitur, sic ait: illam vero con-
tritionem imperfectam, quae attritio dicitur,
declarat, (supple sancta Synodus) non so-
lum

solum non facere hominem hypocritam, et
magis peccatorem (ut falso docuit Lutherus)
verum etiam donum Dei esse, et Spiritus
Sancti impulsum, non adhuc quidem inha-
bitantis, sed tantum mouentis, quo poenitens
adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Ecce
quomodo sacrum concilium contritionem
vocat donum Dei, et Spiritus Sancti im-
pulsus: non quia Spiritus Sanctus iam sit
in anima per gratiam sanctificantem, ad
quam disponit; sed quia ad ipsam obtinen-
dam viam parat, et adiuvat per sua auxi-
lia gratis.

196

Quarto arguitur à ratione: in omni
agente actus secundus necessariò supponit
actum primum eiusdem ordinis, et rationis,
ac ipse actus secundus; sed dilectio Dei
super omnia (et idem dico de actu contritionis)
qua homo disponitur ad iustificationis gra-
tiam, est actus secundus ordinis supernatu-
ralis: ergo supponit in eodem homine ac-
tum primum eiusdem ordinis supernatu-
ralis, quo homo possit in talem actum
secundum.

secundum. Maior est per se nota: in omni enim agente posse necessario presupponitur ad operandum; sed actus primus est facultas seu potentia, qua potest: ergo necessario supponitur ad actum secundum, qui est operandum. Tunc sic; sed actus primus, quo homo efficitur potens. Sed super omnia amorem elicere, est habitus charitatis, seu gratia: ergo habitus charitatis, seu gratia presupponitur necessario ad actum secundum dilectionis Dei super omnia tamquam huius viatus effectiva, sive principium: ergo dilectio Dei super omnia physice procedit a charitate, seu gratia.

192

Respondet concedendo totum primum syllogismum; et negando minorem eius confirmationis, videlicet, quod actus primus, quo homo efficitur potens dilectionem Dei elicere ad disponendum se ad gratiam, sit ipsa gratia, seu charitas, ad quam habendam per talem Dei dilectionem disponitur: nam si per talem Dei dilectionem disponitur homo ad acquirendam charitatem et gratiam, quomodo charitas ipsa, seu gratia valet esse principium

principium ipsius actus secundi, qui
necessario est prior utpote ad illam dis-
positio. Actus igitur primus contritionis,
scilicet Dei super omnia dilectionis, quo homo
disponitur ad gratiam, est auxilium super-
naturale Dei, quo homo adiutus viam sibi
ad salutem parat; ut docet Trident. sess.
14. cap. 4. allegato, et nullo modo ipsa ha-
bitualis gratia.

198.

Sed contra dices: actus secun-
dus necessario supponit actum primum
eiusdem ordinis, et rationis, ac est ipse
actus secundus; sed dilectio Dei super
omnia est actus secundus intrinsecus or-
dinis supernaturalis: ergo necessario sup-
ponit actum primum intrinsecum eius-
dem ordinis supernaturalis: sed actus
primus intrinsecus ordinis supernatua-
lis nequit constitui per auxilium Dei ex-
trinsecum ipsi potentie operanti: ergo ne-
cessario debet constitui per habitum intrin-
secum, non per alium, nisi per habitum cha-
ritatis, seu gratie: ergo per talem habitum
constituitur

constituitur actus primus, qui est participi-
um Dei super omnia dilectionis: ergo Dei
super omnia dilectio necessario supponit chari-
tatem, et gratiam, à qua procedit.

799

Respondes primo, quod si argumen-
tum aliquid probat, solum est, quod per auxili-
um Dei, quod sit extrinsecum potentis operanti,
nequit constitui potentia hominis, voluntas vide-
licet, in actu primo potens ad Dei dilectionem;
Quo dato, quamvis nullo modo concesso, nil con-
tra nos, qui negamus, quod solum per habitum
charitatis, seu gratiae possit constitui voluntas
proxime potens in actu primo in Dei super
omnia dilectionem; cum possit optime constitui
talis per auxilium habituale voluntati inhe-
rens, et ipsam elevans ad Dei super omnia
dilectionem, seu contritionem, qua se dispo-
nat ad gratiam sanctificantem recipiendam;
cum nos usque modo non dixerimus, nisi quod
talis Dei dilectio proveniat à gratia auxiliatri-
ce Dei, vel talis gratia sit auxilium intrinse-
cum potentis, siue extrinsecum, et non à gratia
habituali, ad quam disponit.

Secundò

Secundò respondes distinguendo
 maiorem: actus secundus necessario suppo-
 nit actum primum eiusdem ordinis, et ratio-
 nis, ac est ipse actus secundus quoad esse
 naturale, vel supernaturale, concedo: nam
 si actus secundus est supernaturalis, suppo-
 nit actum primum supernaturalem; et si
 naturalis, actum primum naturalem pre-
 requirit: quoad esse intrinsecum potentie, siue
 operanti, nego: vel iterum subdistinguo: neces-
 sario supponit actum primum, qui sit intrin-
 secus adæquate, et totaliter operanti, nego:
 qui sit inadæquate intrinsecus, concedo: nam
 actus secundus semper ex natura talis
 petit esse intrinsecum potentie operanti; ali-
 æ per ipsum non operaretur: et actus pri-
 mus licet partialiter saltem petat esse in-
 trinsecus, non tamen totaliter; ita ut omne
 illud, quod est principium actus secundi, ne-
 cessario debet esse intrinsecum operanti, siue
 potentie.

Do 1

Que doctrina quam proximis instantiis
 valet confirmari: nam obiectum simul cum
 intellectu

Intellectu efficiunt primum principium adqua-
tum intellectus; ab obiecto enim et potentia
paritur noticia; et tamen obiectum non est
intra in se cum potentia intellectus per ipsam vi-
sionem operanti; ut patet in Deo respectu vi-
sionis beate, et in alijs obiectis: similiter De-
us et creatura sunt actus primus adequatus
cuiuslibet operationis create; et tamen Deus
non est intra in se cum, neque per inherentionem, ne-
que per unionem ipsi potentia operanti. Et simi-
liter patet de lumine glorie, quod licet regulari-
ter sit potentia beate intra in se cum, tamen per
Dei auxilium extrinsecum potest suppleri,
et visio beata haberi sine illo: ergo a simili
etiam si Dei auxilium non sit intra in se cum
voluntati, et ipsi inherens, poterit cum illa ef-
ficere actum primum adequatum contritio-
nis, siue Dei dilectionis.

802 Sed contra dices: actus secundus
supernaturalis et si possit elici a potentia au-
xilio extrinseco Dei supernaturali adiu-
ta, tamen contraturaliter modo elicitur a
potentia habitu supernaturali adiuta, siue
elevata:

elevata: ergo etiam si dilectio Dei super omnia possit elici à voluntate hominis Dei auxilio supernaturali adiuta, connaturaliori modo efficitur à potentia habitu supernaturali caritatis elevata. (et idem dico de actu contritionis) ergo sic de facto elicitur. Patet consequentia; nam Deus in quolibet causarum ordine eas sinit suo connaturaliori modo operari. Et confirmatur: nam etiam si visio beata possit elici ab intellectu beati medio Dei auxilio supernaturali adiuto, tamen de facto non efficitur, nisi ab intellectu habitu luminis gloriæ elevato: ergo idem dicendum est de actu dilectionis Dei super omnia, et de contritionis actu.

803

Respondes distinguendo antecedens: actus secundus supernaturalis, qui est dispositio ad habitum connaturaliori modo elicitum à potentia adiuta, et elevata tali habitu, quam à potentia auxilio extrinseco Dei auxiliata; nego antecedens: nam cum de natura actus disponentis sit, quod precedat formam, ad quam habendam disponit, non

non connaturaliori modo, immo modo sue na-
ture, (dispositionis videlicet) opposito elice-
retur, sic à forma, ad quam habendam dispo-
nit, produceretur. Actus, qui est effectus habi-
tus, connaturaliori modo elicitur à potentia
habituata, quam ab auxilio extrinseco sup-
plente talem habitum, concedo.

804

Vnde cum Dei super omnia di-
lectio, et actus caritatis sint actus, qui
ut tales ad gratiam sanctificantem hominem
disponunt, et non effectus, qui ab habitu pe-
tunt procedere; hinc fit, quod modo sue nature
connaturaliori eliciantur à potentia Dei su-
pernaturali auxilio auxiliata; quod non eve-
nit in exemplo allato de visione beata, que
ut talis, non est dispositio ad lumen gloriæ ha-
bendum, sed ipsum iam habitum, et possessum
supponit, ut causam, et principium à quo pro-
cedit.

805

Sed contra dices: actus dilectionis
Dei super omnia ab habitu charitatis infusus eli-
citur, et actus eiusdem dilectionis Dei medio
auxilio supernaturali extrinseco productus
eiusdem

eiusdem entitatis perfectionis sunt, et
ordinis; sed actus, qui à charitate superna-
turali habituali procedit, connaturaliori modo
elicitur à potentia media tali habitu ele-
uata, quam à Dei auxilio extrinseco au-
xiliata potentia elicetur: Ergo idem fateri-
dum est de actu charitatis, et contritionis,
qui ad gratiam disponunt.

806

Respondes omitendo maiorem,
licet optimè posset, et maxime ~~omitti~~ in sen-
tentia Thomistica negari: nam actus dilec-
tionis Dei super omnia ab habitu charitatis
infusus elicitus meritorius est de condigno vi-
tę gręę; et actus, quo homo per dilectionem
disponitur ad gratiam sanctificantem, so-
lum est eiusdem vitę meritorius de congruo.
Et sic licet conveniant in esse dilectionis, non
tamen sub eadem specifica ratione: ceterum
omitto, ut dixi, maiorem, et minorem, et neeo
consequentiam: et disparitas desumitur
ex ipsis rerum naturis; nam actus dilec-
tionis, et contritionis, qui disponunt animam
peccatoris adulti ad obtinendam gratiam ius-
tificationis

iustificationis, ab ipsa iustificationis gratia
nequeunt procedere propter rationes iam tac-
tas, nam in illo ordine sunt priores. At
vero actus dilectionis Dei, qui supponit gra-
tiam in anima, ab illa petit procedere, ut mo-
do connaturali producatur.

807

Quod patet manifestissima instantia:

+ petit

Actus enim primus scientiæ, à quo generatur sal-
tem dispositiue ipsius scientiæ habitus, et actus
secundus eiusdem scientiæ, qui iam supponit
aliqualem scientiæ habitum, eiusdem ordinis, et
perfectionis sunt, et tamen primus non ~~potest~~
produci ab habitu, ad quem habendum dispo-
nit; et secundus eo quod iam talem habitum
supponat, ab illo petit produci. Idem philoso-
phandum est in nostro casu: nam licet actus dilec-
tionis Dei super omnia, quando habitum cha-
ritatis, seu gratiæ supponit, petat ab illo cau-
sari; quando tamen talem habitum non sup-
ponit, sed ad illum habendum hominem dis-
ponit, minime à tali habitu petit, nec valet cau-
sari.

808

Quinto arguitur: actus contritionis, quo
homo

homo adustus disponitur ad gratiam sanc-
tificantem, est meritorius de condigno glorie;
sed actus, qui est meritorius de condigno, ne-
cessario oritur à gratia sanctificante: ergo ac-
tus contritionis, quo homo disponitur ad grati-
am sanctificantem, necessario oritur ab ipsa
sanctificante gratia. Maior est apud omnes
Theologos indubitata; minor est certissima in
omni Schola: nam actus, qui à non habente
charitatem, et gratiam procedit, nullatenus
valet esse de condigno meritorius: ergo &c.

809

Respondeo cum Scoto in 4. dist. 14. quæ-
st. 2. §. ad huius intellectum. N. ibi. num. 15 fol.
45. distinguendo maiorem: actus contritionis,
quo homo disponitur ad gratiam, est merito-
rius de condigno glorie, si talis actus perse-
uerat, quando infunditur à Deo gratia, vel
postquam iam gratia est in anima infusa, con-
cedo maiorem: actus contritionis est merito-
rius de condigno glorie pro illo signo pro quo gra-
tiam sanctificantem procedit, et ad illam ha-
bendam animam disponit, nego maiorem: nam
sicut in illo priori neque est actus contritionis
meritorius

meritorius de condigno primę gratię, ita
nec primę glorię: et nego minorem. Ad hoc
enim ut aliquis actus sit meritorius de con-
digno, non est necesse, quod effectivè procedat à
gratia sanctificante; sed quod vel ab illa pro-
cedat, vel cum illa coniungatur, et quod confor-
mis ~~in~~ inclinationi charitatis sit elicitus;
ut latius Deo dante, cum de merito agemus.
Et sic nego similiter consequentiam.

810

Vnde Scotus loco nuper citato; et
q. et si manet, docet, quod idemmet numero
actus constitutionis, qui peccatorem ad ultimum
ad gratiam iustificationis disponit absque ul-
la ex parte sui mutatione reali, et est informis;
quatenus gratiam sanctificantem præcedit, et
meritorius solum de congruo pro illo signo; et
est formatus, quando talis actus persequatur
in homine, et reperitur simul cum gratia; et
tunc est meritorius de condigno glorię, quia iam
formatus est à gratia iustificante; et sic tran-
sit absque aliqua sui physica mutatione de
esse meritorio de congruo, ad esse meritorium
de condigno. Alia minoris note argumenta
omitto

omittit apud auctores videnda.

Quaestio 3. utrum Deus saltem
de potentia absoluta possit peccatum
remittere, et gratiam infundere abs-
que aliqua dispositione ex dictis ex
parte peccatoris?

De facto esse aliquas dispositiones
ex parte peccatoris adulti necessarias, ad hoc
ut Deus peccata remittat, et infundat gratiam,
diximus supra à num. 458. Et infra: tales
dispositiones ex parte peccatoris adulti ad gra-
tiam iustificationis obtinendam necessariò
esse ordinatè supernaturales à num. 415.
usque ad 581. manet extensum. Quenam
tales dispositiones sint à num. 588. usque
ad 735. enodavimus. A qua gratia predictæ
dispositiones ortum ducant à num. 736. huc
usque docuimus. Nunc vero investigandum
venit, utrum tales actus, qui hominem dis-
ponunt

disponunt ad consequendam Dei gratiam, sint
necessarii simpliciter ad ipsam gratiam consequen-
dam, quod absque talibus dispositionibus Deus nu-
de potentia ~~absoluta~~ passus hominem iustificare.
Quapropter sit.

Articulus vnicus in quo aliquibus
premissis ad quesitum fit satis.

811

Premittit, quia questio non procedit de
Angelis, primis parentibus, infantibus macu-
la originalis peccati infectis, vel de amentibus;
qui licet gratiam viabilem habeant, ad usum ta-
men rationis non peruenerunt; nam de his om-
nibus non est dubium, quin absque proprio ac-
tu possint iustificari, et a peccato originali
mundari, ut supra num. 456. docuimus: sed
solum procedit de adultis tam baptizatis, quam
non baptizatis, qui peccato aliquo mortali perso-
nali (hoc à se commisso) maculantur; vtrum vi-
delicet tales possit Deus saltem de potentia ab-
soluta iustificare, eis suam gratiam infunden-
do, et eorum peccata dimittendo pro suo solo libito,

et

et voluntate.

812

Secundo praepono, quod de istis de quibus
questio procedit, adhuc dupliciter potest inquiri;
vtrum videlicet ille, qui peccato aliquo proprio
habituali (hoc est iam commisso) maculatus, pos-
sit Deus infundere gratiam, et eius peccatum
dimittere de potentia absoluta absque aliquo ac-
tu, siue dispositione ex parte sui; vel vtrum ac-
tualiter peccanti possit Deus, et peccatum tale
actuale dimittere, et ei suam gratiam sanctifi-
cantem infundere, non solum absque proprio ac-
tu, quo se disponat ad gratiae receptionem, im-
mo ponendo actualiter obicem peccati mortalis:
Et in utroque sensu erit questio exagitanda.

813

Prima igitur circa presentem difficul-
tatem sententia affirmat, quod peccator adul-
tus, qui aliquo peccato mortali proprio personali
maculatus habitualiter, nequit nec de absoluta
Dei potentia a Deo iustificari, nec Deus potest
ei tale peccatum remittere absque aliquo actu pro-
prio, quo se ad eadem iustificationem disponat.
Hanc sententiam docet expresse Sotus in 4.
dist. 15. quest. 1. artic. 2. N. sed quid de omni
potentia.

271
potentia fol. 658. et plures discipuli. Quia Tho-
me, qui autumant sanctum Doctorem in ea
esse sententia, prima secunde. quest. 413. artic.
2. et 3. part. quest. 86. artic. 2 in corpore. Et
alii.

814

Secunda vero sententia affirmat, quod
Deus de potentia absoluta potest quemlibet
peccatorem ad ultimum peccato mortali proprio ha-
bituali maculatum iustificare absque aliquo ac-
tu ipsius disponente, ei suam gratiam iusti-
ficantem infundendo; et peccata omnia, que com-
misit, misericorditer condonando. Hanc sen-
tentiam docet expresse noster Doct. Subtilis
in 4. dist. 14. quest. 1. ex hoc ad solutionem. 7.
intelligitur etiam conclusio. sub num. 43. fol. 25.
Vbi eius commentator a num. 56. fol. 26. et in-
fra, Secum sequuntur omnes eius discipuli; et
alii non pauci. Quare in 3. part. tom. 4.
disput. 9. sect. 2. et lib. 2. de gratia, cap. 21. et
22. Ocham, in 4. quest. 8. dab. 1. Gabriel in 4.
dist. 14. quest. 1. artic. 1. et 2. Medina cap. de
penitentia, tract. 1. quest. 5. et 12. Granados
contrauersia, 8. de gratia, tract. 9. disput. 1. num.
4.

1. et 2. fol. 511. et alij quàm plures.

815

Dico ergo primam conclusionem pro
responsione quesiti: Deus de potentia absolu-
ta potest remittere peccatum commissum pec-
catori adulto, et ei infundere gratiam sanc-
tificantem, qua intrinsece renouetur, et ius-
tificetur absque vllō actu poenitentiae attritio-
nis, vel contritionis, vel quocumque alio ipsi-
us peccatoris: ita Scotus loco nuper citato,
cuius haec sunt verba: intelligitur etiam con-
clusio de requirit non simpliciter necessario, cu-
ius oppositum includat contradictionem; quia
posset Deus remittere (supple peccatum)
sine omni actu illius, cui remittitur &c.

816

Probatur primò conclusio; nam
actus, qui ut dispositio de lege ordinaria
requiritur ex parte peccatoris adulti ad de-
tentionem peccati, et infusionem gratiae ius-
tificantis, non est ex natura rei, nec ab ex-
trinseco petitur, neque ex parte susceptivi
gratiae, neque ex parte ipsius gratiae iustifi-
cantis, sed solum ex Dei beneplacito, et
eius divina ordinatione; sedque solum
sunt

sunt petita ex Dei ordinatione, et non ex
 natura rei, potest Deus ex alia ordinatione
 absoluta supplere, sive dispensare, ut sine
 illis fiat: Ergo potest Deus remittere pecca-
 tum, et suam gratiam infundere peccatori
 aucto absque aliquo proprio actu ipsius pec-
 catoris.

819

Maiores ex dictis supra num. 453 et
 630. et infra habetur, et expresse docetur
 a Trident. sess. 14. cap. 3. cuius hæc sunt
 verba: sunt autem quasi materia huius sa-
 cramenti (poenitentis videlicet, de quo ibi agit)
 ipsius poenitentis actus, nempe contritio, con-
 fessio, et satisfactio, qui quatenus in poeni-
 tente ad integritatem sacramenti, ad plenam
 que et perfectam peccatorum remissionem ex
 Dei institutione requiruntur: Ergo omnis con-
 fessio, cordis contritio, et operis satisfac-
 tio, et alius quilibet actus regulariter de
 facto requisitus ad plenam et perfectam pec-
 catorum remissionem, et gratie infusionem
 solum est ex Dei ordinatione, et non ex
 natura rei, et ab extrinseco petitus.

in

Et

Et confirmatur: nam si aliqua dispositio ex parte hominis esset necessaria, et ex natura rei petita, et simpliciter necessaria ad remissionem peccati, et gratie infusionem, nulli unquam Deus remitteret peccatum, nec gratiam infunderet absque tali dispositione; sed de facto Deus parvulis, et amentibus remittit peccatum originale, quo sunt infecti, et gratiam justificationis infundit absque ullo ex parte ipsorum actu, ut fides docet, et supra num. 45). Docuimus ergo signum evidens quod talis actus, siue dispositio non exigitur ad hunc effectum ex natura rei, et ~~itaque~~ nec recipiendi gratia, siue susceptivi; sed solum ex Dei beneplacito, et ordinatione divina.

Ratio est manifesta: nam illa, quae sunt dispositiones, siue media, ad aliquem finem consequendum non ex natura rei, quia nullam physicam connexionem habent necessariam cum tali fine, sed solum ex beneplacito, et libera voluntate alterius, in cuius potestate est finis, possunt pro eodem voluntariis libito dispensari, ut finis assequatur sine illis; sed actus quilibet

quolibet ex parte peccatoris: solum est medium
ad consequendam remissionem peccatorum,
et gratiam ex beneplacito, et libito diuine
voluntatis, in cuius potestate est gratie collatio
et peccati remissio: erga potest Deus de po-
tentia absoluta sine aliquo actu et peccatum
peccatori remittere, et gratiam infundere.

820

Et roboratur: nam de facto abque ac-
tu contritionis Deus remittit peccatori adul-
to peccata, et gratiam confert medio sacramen-
to, quod ex beneplacito suo ad conferendam
gratiam instituit: ergo sicut ^{et} ~~disponit~~ pro suo
libito gratiam conferre, et peccata remittere
medio sacramento absque talis contritionis
actu; ita potuit disponere, et potest hoc idem
facere absque sacramento, et absque omni ac-
tu. Patet consequentia; nam utrumque in
eius libera est potestate.

821

Secundo probatur: nam iustifi-
catio impij est translatio ab eo statu, in quo
homo nascitur filius iuz in statum gratie,
et adoptionis filiorum Dei; ut docet Trident.
sess. 6. cap. 4. seu est renouatio interioris homi-
nis

homini, iuncta cum remissione peccatorum;
ut docet idem Trident. sess. eadem cap. 1. Sed
nihil horum consistit in actu aliquo ipsius pec-
catoris, seu totum actum includit: ergo absque
illo potest Deus, et peccata remittere, et gra-
tiam iustificantem infundere. Minor probatur:
nam peccata remittere, et gratiam infundere,
solum est opus ipsius Dei, qui solus est cau-
sa efficiens nostrae iustificationis, qui gratui-
to abluit, et sanctificat nos; ut ibidem docet
Tridentinum: ergo absque opere, siue actu
ipsius peccatoris tota integra, et adaequata ra-
tio impij iustificationis: ergo nulla est contra-
dictio, quod Deus absque actu peccatoris possit
ipsum iustificare, et de facto iustificet de
absoluto posse.

822

Tertio probatur: nam iustificatio
impij est omnino opus Dei diuinae miserationis,
et liberale nullatenus a peccatore promeritum:
ergo Deus liberaliter, et misericorditer potest
impium peccatorem iustificare absque illo
ex parte eius actu. Antecedens expresse
habetur à Trident. sess. 6. cap. 1. Consequentia
probatur:

274
Consequentia probatur: nam si aliqua ratione
esset aliquis actus ex parte peccatoris necessa-
rius ad consequendam Dei gratiam, maxime
quia talis actus esset gratiæ meritorius, vel
peccati satisfactorius; sed nullus actus neque
per modum meriti gratiam iustificantem pro-
meretur: ut diffinitum est de fide in Trident.
Sess. 6. cap. 8. neque per modum satisfactionis
pro offensa Dei est necessario prerequisite.
Patet; nam potest Deus remittere satisfactio-
nem, siue gratis condonare offensam, ut po-
test quilibet homo offensus absque satisfac-
tione aliqua offensoris: ergo potest Deus li-
beraliter, et misericorditer peccata dimittere, et
gratiam infundere absque actu peccatoris.

823

Quarto probatur: Deus saltem de poten-
tia absoluta potest introducere formam in sub-
iecto pro quocumque instanti, quo est capax ta-
lis formæ tale subiectum; Sed anima pecca-
toris impij culpa letali propria maculata, et
omni actu eius recluso, est capax gratiæ sanc-
tificantis: ergo potest Deus in tali anima in-
fundere talem gratiam omni actu eius recluso.

Maior

+ cumque

Maiores est per se nota: minor probatur: nam
in adversariorum opinione gratia ex sua
natura, et recluso Dei pacto hominem iusti-
ficat, et peccatum ut quid sibi contrarium et
incompossibile expellit; sed pro quo cum signo,
siue instanti receptivum est capax unius con-
trarii, est etiam capax alterius: ergo anima
pro illo instanti, quo maculatur peccato, est ca-
pax gratie iustificantis: ergo potest Deus il-
lam absque actu proprio ipsius anime infun-
dere.

824

+ absoluta

Quinto probatur: nam etiamsi regulari-
ter, et de lege communi nullus ex Adg propaga-
tive conceptus possit expiari à culpa origina-
li, nisi medio regenerationis lauacro, vel ali-
quo equivalente; tamen in aliquo casu sal-
tem de potentia potest homo filius Adg à pec-
cato originali mundari, et à gratia iustifi-
cante iustificari; ut patet de Ioane Baptis-
ta, et Ieremia, qui in utero matris sunt sancti-
ficati: ergo à simili, etiam si aliquis actus ex
parte peccatoris adulti requiratur ad deletio-
nem peccati, et gratie ademptionem, poterit Deus
de

de potentia absoluta, et peccata remittere,
et gratiam iustificantem dare absque tali
actu. Patet, quia hoc, sicut et illud nil derogat
divine largitati, et clementie, immo maxime
eius misericordiam infinitam superexaltat.

825

Sexto probatur: quia de facto Deus
dat peccatoribus absque ullo ex parte ipsorum me-
rito nec de congruo, nec de condigno primam
gratiam suę divine vocationis, a qua sumit
initium impij iustificatio. Ut docet Trident.
sess. 6. cap. 5. ergo etiam potest dare Deus pri-
mam gratiam iustificationis saltē de posse
absoluto absque aliquo actu ex parte peccatoris.
Patet, quia actus, qui ex parte peccatoris adul-
ti de facto requiruntur ad gratiam iustificatio-
nis obtinendam, solum sunt meritorij talis gra-
tię non de condigno, sed de congruo, tanquam
quedam precise congruentie ut Deus suam gra-
tiam conferat, sed quia solum est congruen-
tia, ut aliquid fiat, non est simpliciter necessa-
rium, taliter quid sine illorum posuit fieri ergo.

826

Dico secundam conclusionem: impij
actualiter peccanti mortaliter nequit Deus nec
de

de absoluta potentia tale peccatum actuale
remittere, nec gratiam iustificantem infun-
dere, cum iustificando pro illo eodem instan-
ti, quo primo actualiter peccat, mentaliter non
propter aliquam impossibilitatem, quam
habeat ex sua natura cum tali peccato etiam
respectu absolute potentie Dei; ut falso autho-
res pro prima sententia velati, et omnes Tho-
misticæ docent; sed quia peccatum dum actu fit,
necessario est: nam omnis res quando est, ne-
cesse est esse: ergo implicat contradictionem,
quod pro illo primo signo à Deo possit peccatum
tollī, siue destrui per eius condonationem, si-
ue remissionem.

82)

Et confirmatur: nam vera, et pro-
pria peccati mortalis remissio supponit ne-
cessario ipsum peccatum, quod remittit; si-
cut destructio domus ipsam domum suppo-
nit, alias si non esset domus, non esset,
quod destrueretur: ergo licet Deus possit
remittere peccatum iam factum, et plenè
peractum; non tamen potest remittere, siue
destruere peccatum, dum primo actuali-

ter

226

aliter fit; licet possit impedire ne fiat; si-
cut nec potest domum suam actu fit, destruere,
quamvis ne fiat, impedire valeat.

828

Dico tertiam conclusionem: peccatum
actuale nondum primo ab homine patratum
sed quia iam semel patratum est, etiam
si homo actualiter in tali actione peccami-
nosa persistat, potest de absoluto posse à Deo,
remitti, et gratia sic in peccato perseveranti
à Deo infundi absque aliqua contradictione.
Probatum: nam peccator pro illo etiam signo
est. capax remissionis talis peccati, et gratie
infusionis: ergo utrumque potest facere Deus
saltem de absoluto posse. Probatum quoad pri-
mam partem: nam posset Deus pro illo ins-
tanti non se habere offensum pro tali conti-
nuatione actionis peccaminosae, quod Hispa-
nie clarius explicatur: puede Dios no dar-
se por ofendido. Patet, nam id potest homo,
cum sibi aliqua iniuria irrogatur: et alias po-
test Deus tale peccatum non ordinare ad pœ-
nam, ut de facto facit cum dampnatis non im-
putando eis ad maiorem pœnam, odia, et blas-
phemias,

blasphemias, quas contra Deum facient. *exord.*

Quoad secundam partem probatur:

nam gratia non habet maiorem oppositionem cum peccato habituali, quod homo commisit, et non retractavit; quam cum peccato actuali, quod actualiter perseverat in homine; sed Deus de potentia absoluta potest infundere gratiam homini, qui mortaliter peccavit, et in tali peccato habitualiter perseverat, ut dixi in nostra prima conclusione: id ipsum potest Deus de eadem potentia facere homini actualiter in peccato actuali perseveranti. Maior est per se nota, et maxime in nostra schola, in qua solum concedimus oppositionem inter peccatum, et gratiam iustificantem, non ex natura rei, sed ex dispositione divina: ergo sicut potest Deus ex sua absoluta dispositione, et voluntate conferre gratiam habenti peccatum habituale, ita potest ex eadem dispositione gratiam conferre habenti peccatum actuale.

Argumenta contradiecta

Primo

Primo arguitur contra nostram primam

conclusionem

nam 815. positam, in qua asserimus, quod De-
us de potentia absoluta potest peccatorem a-
dultum iustificare, eius propria peccata remit-
tendo, et gratiam iustificationis infundendo
absque aliquo ex parte peccatoris actu; impli-
cat contradictionem, hominem iustificari abs-
que ratione formalis iustificationis: ergo impli-
cat impium iustificari absque aliquo actu
ex parte eius. Antecedens est per se notum:
consequentia probatur; Ratio formalis nostrae
iustificationis non est sola peccatorum re-
missio, sed et sanctificatio, et renovatio in-
terioris hominis per voluntariam suscep-
tionem gratiae, et donorum; teste Trident.
sess. 6. cap. 7. sed homo peccator, qui nullum
actum circa suam iustificationem haberet,
non haberet voluntariam suspensionem gratiae,
et donorum: ergo nullatenus potest talis homo
absque ulla actu iustificari. Minor patet; nam
ubi nullus est actus, nullum potest intelligi
voluntarium; sed voluntaria gratiae susceptio
est forma nostrae iustificationis: ergo ubi nullus

Est

est actus, nulla valet esse iustificatio.

831

Respondes primo, quod argumen-
tum quod probat de peccatore proprio ma-
culato peccato, ac de infante solum peccati
originalis labe infecto, et de amente, qui
ad usum rationis non pervenit, quia si homo
proprio peccato infectus ideo non posset ius-
tificari à Deo de absoluto eius posse, quia
nullum (ut supponitur) habet actum libe-
rum, quo voluntariè recipiat gratiam et
dona, etiam infans, et amentis nullum habet
actum liberum, quo voluntariè gratiam et
dona recipiat, et sic non poterit, nec de ab-
soluto posse iustificari, cuius contrarium
fides, et Ecclesia docent. Unde sicut defac-
to infantibus, et amentibus, absque ullo eo-
rum actu Deus confert misericorditer gra-
tiam, ita poterit eam conferre adultis pro-
prio peccato maculatis.

832

Secundò respondes concedendo
antecedens, et negando consequentiam; et
ad eius probationem ex verbis Tridentini res-
pondeo, quod ibi concilium non assignat prae-
cisam

precisam causam formalem nostrae iustificatio-
nis; sed causam formalem, connotando subiec-
tum cui iustificatio regulariter conceditur, qui
est homo per actus voluntarios dispositus, et su-
pra num. 623. et infra docuimus; et quod regu-
lariter tales homines solum sic dispositi gratiam
consequantur, non tollit quominus de potentia ab-
soluta homini nullo actu dispositio possit Deus
gratiam conferre, et peccata dimittere, maxime
cum actus hominem ad gratiam disponant so-
lum ex Dei meritis, et voluntate, qui voluit
tales actus dispositivos esse ad gratiam conse-
quendam, et non ex natura rei habeant esse dis-
positiones ad illam; ut supra num. 816. et 817. ex
eodem Tardentino docuimus.

833. Inde concedo, quod talis homo licet
haberet susceptionem gratiae, et donorum, in ca-
su, quo Deus illi absque ullo eius actu suam gra-
tiam infunderet; talis gratiae, et donorum suscep-
tio non esset illi voluntaria; et nego, quod ex eo
quod voluntaria non esset, non posset ipsa ius-
tificare: nam quantum de facto voluntaria suscep-
tio gratiae, et dispositio requiratur, non tamen de
Absoluto

absoluto posse propter rationes iam tactas.

834

Secundò arguitur: peccatum habituale formalissime consistit in aversione libera à Deo, et libera conversione ad creaturam moraliter in homine, qui peccavit, perseverante: ergo nequit tolli ab anima per infusionem gratiæ. Probatur consequentia: nulla privatio potest tolli à subiecto nisi per introductionem positivæ, cui opponitur, et quo privat; sed positivum, quo peccatum habituale privat, et cui immediate contradictorie opponitur, non est gratia. Peccatum enim non ^{est} gratiæ privatio, sicut docet Scotus in 2. dist. 33. §. ex hoc videtur. Et eadem argumenta num. 5. fol. 981. sed conversio libera in Deum, quæ actui debet inesse, et aversio à creatura: ergo nisi ex parte peccatoris libera conversio in Deum ponatur, et aversio à creatura, nequit tolli peccatum, etiam si ei gratia iustificationis à Deo infundatur.

835

Et confirmatur: ea est oppositorum natura, ut eorum unum insit necessario, et quasi ab eius opposito destrui, sine expelli non valeat;

tu

valeat; unde datum dixit illud communiter re-
ceptum axioma; oppositiorum eadem est ratio:

quod patet evidenter in materia prima, que
necessario est sub forma, vel sub forme priva-
tione, et nec privatio etiam de absoluto posse
potest tolli nisi per formam; nec forma auelli
potest a materia nisi per privationem; sed

ad hoc ut peccatum anime peccatoris adulti
inici, necessario requiritur libera aversio talis
peccatoris a Deo: ergo ad hoc ut a tali peccatore

peccatum tollatur, necessario requiritur libera e-

ius in Deum conversio: Vel libera aversio crea-

turae a Deo nequit esse nisi per actum liberum ipsi-

us creaturae: ergo nisi per eum actum liberum

nequit poni eius in Deum conversio.

836

Pro huius argumenti solutione premitto,

quod universaliter loquendo plus semper re-

quiritur ad edificationem, siue reedificationem,

quam ad destructionem: nam ut Divus Dionysius

ait cap. 4. de divinis nominibus; bonum ex integra

causa, malum autem ex quocumque defectu. Quo

supposito faciendum necessario est, quod absolute

liberum, Et in manu peccatoris est, peccatum com-

mittere;

committere; ceterum in eius manu, et absolu-
ta potestate non est peccatum, iam quod liberè
commisit, à se abijcere, siue ab ipso mundari,
sed in potestate Dei; nam ut dicit August. lib.
2. de bono peccatorum cap. 2. fol. 410. colum-
na 4. posteaquam hominis non nisi ad grati-
am suam Deus voluit pertinere, ut homo acce-
dat ad eum. Quod clarissime Scotus docuit in
2. dist. 29. quest. 1. Et ad questionem. num. 1.
fol. 915. et dist. 32. quest. 2. à num. 22. usque
in finem fol. 1004.

83) Quod instantis, quibus Divus Grego-
rius, Augustinus, et alij Sancti Patres vnu-
tur, Scotus confirmat: liberum enim est homini,
et in eius plena potestate positum se proijcere in
puteum, at postquam semel est proiectus, et
catus, non est in eius libera potestate, nisi ad-
iuvetur ex puteo illum exire: Liberum est
etiam homini Regem, siue allicem offendere;
at postquam semel hoc turpe, et rationi diso-
nium commisit, non est in eius potestate ab cri-
mine, et iniuria alteri facta liberari, nisi ei
offensa velit remittere.

Hac

838

Hac doctrina in materia supposita

ta, in forma ad argumentum respondens concedendo antecedens, et negando, vel dicens: distinguendo: ergo peccatum habituale negatur tolli ab anima, quae peccavit, per gratiam sanctificantem nuda sumptam, concedo consequentiam: negatur tolli per gratiam, simul et condonationem talem peccati, quae semper est gratiae coniuncta, nego consequentiam. Nam ut infra latius dicemus, licet gratia sanctificans non habeat ex se nuda sumpta, expellere peccatum ab anima, tamen condonatio est in secula culpa, quae de lege in anima veniens per gratiam adiunctam expellit peccatum.

839

Ad eius autem probationem respondeo

distinguendo maiorem: nulla privatio formae physicae, siue physica potest tolli a subiecto, nisi per introductionem formae physicae, cui immediate opponitur, et qua pariat, concedo maiorem: nulla privatio mentalis, siue formae moralis potest tolli, a subiecto nisi per introductionem formae moralis, cui immediate opponitur, et qua pariat, nego maiorem: vel iterum subdistinguo; si talis forma

forma moralis sit naturalis, et in eius
potestate, prout patet, prout patet, prout patet: si sit super-
et non in sola naturalis, nego maiorem: et concedo mino-
rius potestate po-tem, et nego consequentiam; et non in se-
ita, nego. ~~ta eius potestate nego. &~~

840

Privatio enim rectitudinis moralis,
que actu libero deberet inesse, potest tolli,
vel per rectitudinem liberam, cui opponi-
tur, vel ab alia causa extrinseca ex cuius
libera potestate dependet, ut si privatio
rectitudinis solutionis debiti, vel tollitur
per ipsius debiti solutionem, cui immediate
opponitur; vel per debiti remissionem a cre-
ditore liberam factam. Obligatio enim solven-
di debitum, vel adimplendi promissum, et
extinguenda per solutionem debiti, siue dan-
tis promissum; et per remissionem debiti, si-
ue manumittentis promissum.

841

Et cum homo per peccatum, quod
contra Deum committit, debitor constituitur
vel satisfactionis reddendae, vel poenae pro
culpa laendi, et solvere ex se non possit, nec
Deo sufficientem satisfactionem reddere,
indiget

indiget Dei miseratione et gratia, ut ei debi-
tum remittat, et gratiam eius reconciliationis
laetetur. Quia pater etiam exemplo in huma-
no. Illi enim, qui alteri iniuriam facit, non
tollet eius offensam per satisfactionem recon-
ciliatorem, nisi persona offensa velit remittere
offensam, vel satisfactionem offensoris ac-
ceptare pro iniuria sibi illata. Idem dicite

ad Deum per contritionem, vel amorem, do-
que. Quia talis amor acceptet, et contri-
tionem, et iniuriam sibi illatam pro pecca-
to remittat, semper manet peccator, sine
in peccata, quae commisit, perseverat.

Ad confirmationem autem argumen-
ti. Si non est contritio, et ex hoc arguendo distin-
guendo maiorem: ea est oppositio, ut
eorum unum tantum necessario, et nisi ab eius
oppositio expelli non valeat, talia opposita
sunt necessaria, et ex necessitate sine debi-
to rationis subiecti convenientia, concedo ma-
iorem. Si sunt talia opposita libera, et ex
libera potestate subiecti illi convenientia,
nego

nego maiorem: nam tunc sicut unum
oppositum libere inest subiecto, ita et
alterum, vel neutrum. Voluntas enim
et libere potest esse sub odio, vel sub a-
more. Subiecti, vel neque amore, neque o-
dio, et sic sub neutro inest esse. Un-
de concedo minorem, et nego consequen-
tiam, vel illam distinguo, de lege commu-
ni et ordinaria, concedo: de lege extra-
ordinaria, siue absoluta, nego. Unde quam-
vis homo non possit esse sub privatione rec-
titudinis recte per actum liberum, quo prae-
stitum velit, siue quo libere amittat; ta-
men ut talis privatio ab illo tollatur
siue eius actus libero, potest fieri
per determinatam. De culpa remissio-
nem.

843

Sed contra dices: ergo homo po-
test esse sine actu libero, et sine priva-
tione talis actus. Patet consequentia:
nam quando opposita sunt libera po-
test esse homo, siue subiectum siue eorum
mentis esse, ex oppositis dictis; sed
huius

huius modi sunt actus voluntatis; et eius prima-
tio: ergo sine actu voluntatis, et sine eius prima-
tio potest voluntas esse, quod nullus dixit.

84

Respondens distinguendo consequens: et
quod homo potest esse sine actu voluntatis, et sine
privatione libertatis actus, concedo consequen-
tiam: nam cum dormit, vel in alij. preoccupatus,
neque libere amat Deum, Vg. neque libere omni-
talem actum: potest esse sine actu, et sine
privatione eius, quae est necessaria subsequuta ex
eo praesens, quod in illo non sit talis actus, et
non perdet ab eius voluntate libera, ut in sit,
nego consequentiam.

84

Tertio arguitur: peccator tandiu per-
severat in peccato, quamdiu ipsum a se commis-
sum non retractat: ergo absque peccati retracta-
tione, poenitentia, siue contritione nequit ab
homine peccatum, quod commisit, auerari, siue
tollere. Antecedens probatur: voluntas eodem mo-
do affecta eandem habet denominationem;
sed quando peccavit, et peccatum non retrac-
tat, eodem modo est affecta ergo eandem
denominationem peccatoris habet. Et confirma-
tur:

confirmatur: nam eatenus homo, qui voluit ma-
trimonium contrahere, v.g. siue sacrum conficere,
intelligitur in tali voluntate perseverans, et ve-
rum matrimonium contrahit, siue vere conse-
crat, etiam quando actualiter contrahit, siue
consecrat, non habet velle actuale contrahendi,
siue consecrandi, quatenus virtute actus prioris,
quo voluit libere contrahere, siue consecrare, in-
telligitur eius voluntas eodem modo affecta,
et ille in eadem voluntate permanere mora-
liter: ergo si homo per peccatum libere est aver-
sus a Deo, semper intelligetur in eadem
aversione perseverans, donec ipsam retractet.

846. Respondens negando antecedens: homo e-
nim, ut supra num. 836. non expiatur à crimi-
ne, siue peccato, quod libere commisit, per ac-
tum eius voluntatis, sed per Dei liberalem,
et gratuitam peccati remissionem. Unde pec-
cati retractatio, siue contritio, et poenitentia
non expellit ab anima peccatum formaliter, sed
solum dispositivè tanquam dispositiones ve-
quirit de lege ordinaria, ad hoc ut Deus per
eius remissionem auferat peccatum. Unde quam-
vis

quanti in voluntate hominis sit, peccatum
committitur, non tamen est in eius voluntate
a peccato liberari, sed in voluntate Dei, cui
solum competit auferre, vel condonare.

84)

Unde sicut posset Deus de potentia
absoluta peccatum, nec condonare, nec re-
mittere, etiam si homo recte intenderet illud
retractare, et se de peccato retractaret, et tunc homo
eodem modo retractaret. ita potest Deus
de potentia absoluta, absque aliqua retractatione,
sine illius peccato retractatione, peccata remittere,
et tunc minime peccatum retractare. Nam cum
talis retractatio peccati, sicut et omnes alij ac-
tus ex parte peccatoris requiruntur, solum sint
ad obtinendam gratiam iustificationis ex
Dei lege et dispositione, ut supra num. 83 di-
ximus, et potest Deus de potentia absoluta
sine illius peccato remittere, et gratiam
largiri, et potest etiam cum illius dispositio-
nibus nec gratiam dare, nec peccatum remit-
tere: cum unum, et alterum sit in se gratio-
sum, et eius sola libera pendens voluntate:
teste Trident. sess. 14. cap. 8. et sess. 6. cap. 8.

Ad

848. Ad eius autem probationem respon-
dendo deo concedendo maiorem, et negando mi-
nores: quid videlicet quando voluntas pec-
cavit, et peccatum non retractavit, eodem
modo est affecta: vel illam distinguendo;
+ de facto. Eodem modo est affecta, concedo minorem:
in casu quo Deus ei remit-
tit peccatum, ne-
go minorem. Et ad eius confirmationem res-
pondendo concedendo, siue omittendo antec-
cedens. Et ratio est, quia contrahere matrimoni-
um, in hominis potestate est, et sic
quando semel voluit, dum illud velle non
retractat, in eadem intelligentia voluntate
contrahendi perseverans; Et vero esse in
peccato, quod commisit, vel sine illo, siue ab
illo liberat, non in hominis potestate est, sed
in Dei voluntate, et sic poterit Deus pro suo
libito peccatum dimittere, et tunc non mane-
bit homo in peccato.

849. Sed contra dices: in contrac-
tibus humanis semper intelligitur homo
Sub.

sub obligatione nata ex tali contractu, et
 moraliter in illo perseverans, donec ipsum
 factum non retractat: ergo idem di-
 cendum est de illo, qui peccat, qui semper
 debet intelligi sub obligatione nata luendi poe-
 nam pro tali peccato, et in illo moraliter
 perseverans, donec ipsum retractet. Hoc
 fieri non potest nisi per actum voluntatis:
 ergo aliquis tali actu negavit se a peccato li-
 berari.

850

Respondes distinguendo antecedens:
 in contrahentibus humanis, qui solum pendunt
 ex voluntate contrahentis quoad esse, et non
 esse semper intelligitur homo sub obligatione
 nata ex contractu à se facto, et in illo morali-
 ter perseverans, concedo antecedens: in con-
 trahentibus humanis, qui solum, et precise non
 dependunt ex voluntate sui contrahentis, sed
 ex alienius voluntate, nego antecedens. Nam
 licet homo tenetur matrimonium, quod promi-
 sit, contrahere. Re. tamen si illa, cui talem
 promissionem fecit, illam non acceptet; vel
 si acceptavit, illam obligationem nubendi remi-
 tat

85
remittat, iam non tenetur. Et idem dico de
quolibet alio promisso in alterius fauorem fac-
to. Et nego similem consequentiam, vel il-
lam distinguo: si Deus tale peccatum non
remittat, concedo: si remiserit, ut potest, ne-
go. Valde enim dissonum rationi est fateri
necessario, quod homo offensus possit remit-
tere offensam absque aliquo actu
ex parte offensae, vel absque aliqua of-
fense retractatione, et negare, quod id Deus
non possit facere.

86
Quarto arguitur: Deus nec de poten-
tia absoluta potest remittere peccatori pecca-
tum, nisi ei suam gratiam iustificationis
et reconciliationis infundendo, et eum ad
suam gratiam et amicitiam recipiendo;
Sed nequit ad suam gratiam reconcilia-
tionis, vel amicitiam recipere nisi dignum,
Et aliquo modo ipsam amicitiam prome-
tentem: ergo nequit Deus peccatum re-
mittere, neque gratiam infundere peccato-
ri, qui nullam habuit displicentiam pecca-
ti. Probatur consequentia; nam peccator,
qui

qui nullam habet peccati displicentiam, est odio Dei dignus, et obiectum suae reprobationis: ergo implicat, quod Deus talem accipiat ad suam gratiam reconciliationis, et amicitiam. Et confirmatur: nam obiectum eodem modo se habens absque aliqua ex parte sui variatione, eadem etiam modo respicitur a divina voluntate; sed peccator, qui peccavit, est obiectum divini odij, detestationis, et reprobationis: ergo absque aliqua mutatione ex parte peccatoris requirit Deus gratiam ei infundere, et peccatum remittere, cum admitendo in suam gratiam, amicitiam, et reconciliationem.

852

Respondes dando maiorem, quamvis illud nullo modo concedendo. Optime enim posset Deus de potentia absoluta peccatum homini remittere, et ei gratiam non infundere, neque illum ad suam amicitiam recipere, et neque illum amare amore amicitiae, neque odire odio inimicitiae, ut clarissime docet Scotus in 4. dist. 16. quest. 2. **R. respondes.**
R. item secundo. Subnum. 4. fol. 252. et dist. 1. causam 1. quest. 6. **R. contra istam conclusionem.**

conclusionem. *N* item. num. 5. fol. 117. *N* con-
cedo ~~ego~~. sub num. 6. fol. 118. et infra latius
videbimus. Ceterum argumenti gratia con-
cedo maiorem, et nego minorem, vel illam
distinguo: nequit Deus ad suam gratiam
reconciliationis et amicitiam recipere nisi
dignum antecedenter ad ipsam gratie infu-
sionem, nego: ^{minorem} concomitantem cum per suam
gratiam dignum faciendo, concedo mino-
rem. De facto enim Deus dat gratiam
peccatori ~~illam~~ digno, siue non digno, et
illam enim promerenti, nisi de congruo:
ut docet Trident. sess. 6. cap. 8. quæ congrui-
tas potest à Deo suppleri, siue ~~ex~~ eius
dispensatione prætermitti. Unde nego con-
sequentiam.

853

Ad eius autem probationem res-
pondeo distinguendo antecedens: pecca-
tor, qui nullam habet peccati displicentiam,
est odio Dei dignus, et obitum sup repro-
bationis, dum eius peccatum non est à Deo
remissum, concedo: si ei à Deo, ut po-
test, remittatur peccatum, nego: et simili-
ter

853 ~~similiter nego consequentiam, vel illam eadem~~
 distinctione distinguo. Ad eius autem confi-
 mationem respondeo distinguendo maiorem:
 obitum eodem modo se habens absque aliqua
 variatione ex parte sui, eodem modo respi-
 citur à divina voluntate regulariter, et de
 facto secundum leges universales à Deo san-
 ctas, concedo maiorem: semper et necessario
 ita ut Deus aliter, de absoluto posse, non
 valeat facere, nego maiorem: et distinguo mi-
 norem: dum ei à Deo non remittitur peccatum,
 concedo, si ei remittatur, nego. Et sic vult ar-
 gumentum.

854

Quinto arguitur contra nostram secun-
 dam conclusionem num. 826. positam, in qua
 asserimus, quod Deus nec de potentia absolu-
 ta potest peccatum remittere impio actuali-
 ter peccanti in illo primo signo, quo peccat: im-
 pius dum primo actualiter peccat, est capax
 gratiæ, et remissionis peccati: ergo Deus po-
 test saltem de potentia absoluta remittere
 peccatum, et infundere gratiam impio actua-
 liter peccanti. Antecedens probatur ex dictis
 pro

pro quarta nostra probatione num. 823.
pro quocumque signo receptivum contrario-
rum est capax unius, etiam est capax
alterius contrarii, sine oppositi; sed ani-
ma impij actualiter peccantis pro illo sig-
no quo peccat, est capax peccati: ergo pro eo-
dem signo etiam est capax gratie, et pecca-
ti remissionis: ergo potest Deus pro illo et
eodem signo, et ei peccatum remittere, et gra-
tiam dare. Patet consequentia; nam ut
ibidem diximus, Deus potest dare grati-
am pro quocumque signo, quo est capax sub-
iectum; sed pro illo signo est capax actua-
liter peccans: ergo ~~et~~

855

Respondes distinguendo antecedens:
impius, dum primo peccat actualiter, est ca-
pax gratie, et remissionis peccati in sensu
diviso, concedo antecedens: in sensu compo-
sito, et prout actualiter peccat, nego antece-
dens: et similiter nego consequentiam. Ad
eius probationem respondes distinguendo
maiores: pro eodem signo, quo receptivum
contrariorum est capax unius contrarii, et
Am

etiam est capax alterius copulatiue, sive in
sensu composito, nego maiorem: disiunctiue,
sive in sensu diuiso, concedo maiorem, et
minorem, et nego consequentiam.

856

Nam ut optime notauit Scotus in
I. dist. 39. § quantum ad primum. ¶ de se-
cundo dico. num. 14. et 15. et ad intelligendum.
sub num. 12. fol. 1302. et 15. exemplum huius.
sub num. 20. fol. 1303. licet susceptiuum con-
trariorum pro quocumque signo, quo est capax
vnius contrarij, sit etiam capax alterius; non
tamen pro illo signo, quo est sub vno, potest es-
se simul sub alio: nam licet sit potentia
simul ad opposita; non tamen ad opposita si-
mul, ita ut simul possit esse sub vno, et alte-
ro, sed successiue. Quod patet in materia pri-
ma, que licet esse se sit capax forme ignis,
¶ et priuationis forme ignis pro quocum-
que signo; non tamen si pro signo A est
sub priuatione forme ignis, valet esse pro
eodem signo; ~~At sub forma~~ sub forma ig-
nis. Vide, que diximus tractat. nostro de scien-
tia dist. I. a num. 116. et infra.

¶ Unde

Vnde cum homo, cum actualiter peccat supponamus, quod est sub peccato nequit pro eodem signo esse sine peccato; aliter de illo duo contradictoria pro eodem signo verificarentur: nec potest Deus pro illo eodem signo peccatum remittere; nam remissio culpe supponit necessario ipsam culpam, quae remittitur, et quotiescumque unum contradictorium supponitur ad aliud necessario nec de potentia absoluta possunt pro eodem signo simul inueniri.

Sed contra dices: eatenus potest Deus peccatum remittere, et gratiam infundere impio in actuali peccato: perseueranti, quatenus potest non se habere offensum (non datur pro offendendo) pro tali continuatione actionis peccaminosae; ut in nostra tertia conclusione num. 828. positam docuimus; sed etiam potest Deus non se habere offensum pro offensa et iniuria, quam sibi irrogat impius, dum actualiter peccat primo: ergo vel Deus potest peccatum remittere, et gratiam infundere impio actualiter primo

primo peccanti; vel requirit hoc ipsum facere
 impio in actuali peccato perseveranti: Hoc
 requirit dici a vobis, qui oppositum dicta conclu-
 sione tertia docuimus: ergo primum est di-
 cendum, quod est contra nostram secundam
 conclusionem.

859

Respondeo concedendo maiorem; et
 distinguendo minorem: potest Deus non se ha-
 bere offensum pro iniuria, quam sibi irrogat im-
 pius, dum primo actualiter peccat, ex supposi-
 tione quod tunc peccet, et Deus irroget iniuriam,
 nego minorem: nam si supponimus, quod peccat,
 et Deus offensionem infert; quomodo non potest
 Deus esse offensus; potest Deus non se habe-
 re offensum pro tali actione, quae esset alias
 peccaminosa, et Dei offensiva, si ipse Deus
 (et potest) non velle impio talem actionem
 ad culpam et poenam non imputare, conce-
 do minorem: ceterum nego, quod talis esset
 propria peccati remissio, quae essentialiter re-
 quirit peccatum, quod remittat, sed solum
 non imputatio peccati: quod longe diversum est.
 Unde nego consequentiam.

Sed

Sed contra dices: ergo etiam peccato-
 ri in peccato perseveranti actuali nequit Deus
 peccatum dimittere. Patet; qui talis ablatio
 peccati solum est non imputatio culpe, sine
 ad culpam et poenam, quæ aliâ correspon-
 deret tali actioni peccaminosæ continuatæ.
 Respondes distinguendo consequens: ne-
 quit Deus peccatori in actuali peccato perse-
 veranti tale peccatum remittere quoad pri-
 mum esse peccati, in quo supponitur, quod
 peccavit, nego consequentiam: quoad continua-
 tionem eiusdem actionis peccaminosæ, con-
 cedo consequentiam: nam tunc non exit ve-
 ra, et rigorosa peccati remissio, sed non im-
 putatio.

Itaque de perseverante in actuali
 peccato philosophandum est eodem modo
 proportionè servata, ac de illo, qui peccavit, et
 a peccato cessavit: et sicut huic potest Deus
 peccatum dimittere, ita et illi potest dimitte-
 re peccatum quoad primum esse, quod pecca-
 tum habuit; et postea quoad continuationem
 peccatum non illi imputare; ut No. qui carnes
 die

288
die veneris absque necessitate, sed solum
pro suo libro edit, peccat mortaliter: et po-
test Deus illam primam carnium comestio-
nem, quæ fuit peccaminosa, remittere; et
postea carnium comestioni continuationem
non ei ad culpam neque ad poenam imputa-
re, non se habendo offensum pro talium car-
nium comestioni continuatione. Et dicta pro
hac celebri difficultate sint satis, ut ad ter-
tiam distinctionem Deo auspice transeamus.

Distinctio 3. de gratia iustificante
secundum se de que eius effectibus
formalibus.

Epimus hucusque de necessitate gratiæ, de
dispositionib^{us} ~~que necessitatibus~~ in peccatore adulto requisitis
ad gratiam iustificationis obtinendam, nunc iux-
ta a nobis in huius operis præfatione promissa
restat apendum de ipsa gratia iustificante se-
cundum se, deque eius effectibus formalibus.
Quapropter sit.

Questo

Quaestio 1. quidnam, et qualis gratia ius-
tificans sit.

Supponimus inpraesentiarum gratiam esse
qua iustificatur, et qua peccatorum maculae
deleantur; quod fidei dogma est. Nunc inquiri-
mus, quid sit talis gratia, et qualis, an creata,
vel increata. Quapropter sit.

Articulus 1. in quo ad quesitum fit satis.

862

Sanctus

Dico primam conclusionem pro respon-
sione quesiti: gratia sanctificans, qua tam ho-
mines adulti, quam parvuli iustificantur forma-
liter, non est ipse Spiritus, vel Deus; sed quid-
creatum, et anime, quae iustificatur inherens.
Conclusio quoad primam partem est contra Ma-
gistrum Sententiarum, qui in 1. dist. 11. docuit,
homines per ipsummet Spiritum Sanctum ius-
tificari. Quoad secundam vero est contra here-
ticos Lutherum, Calvinum, qui docuerunt, ho-
mines iustificari per extrinsecam imputationem
iustitiae

iustitię Dei, et Christi. et quoad utramque
partem est conclusio communis, et de fide.

863

Probatur ergo conclusio quoad pri-
mam partem ex verbis. Pauli cap. 5. ad Ro-
man. num. 5. ubi agens de iustificatis, reddit
rationem, per quidnam iustificentur, dicens:
quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris
per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis;
sed quod in cordibus nostris diffunditur, siue
infunditur per Spiritum Sanctum, non est ip-
se Spiritus Sanctus, per quem diffunditur, si-
ue infunditur: ergo gratia, siue charitas, per
quam homines iustificantur, non est ipse Deus,
siue ipse Spiritus Sanctus. Et confirmatur
ex verbis Petri in sua 2. cap. 1. N. 4. ubi de
Christo Domino sic ait: per quem maxima,
et pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc
efficiamini diuine consortes nature. Et Ioan-
nis 1. cap. 3: videte, qualem charitatem de-
dit nobis Pater, ut filij Dei nominemur, et
simus; sed qui dat quid, distinctum est
ab illo, quod dat, et ab illo per quem, siue
propter quem dat: ergo charitas, siue gratia
filij

filijs Dei efficiamur, et iustificamur, quid
distinctum est à Deo, et à Christo, siue ab
Spiritu Sancto.

864

+ demum

Probatum quoad secundam partem
ex auctoritatibus dictis ex Trident. sess.
6. cap. 2. ubi sic ait: Unica formalis causa
nostrae iustificationis est iustitia Dei, non
qua ipse iustus est, (ut falsò dicebant here-
tici) sed qua nos iustos facit, quia videlicet
à Deo donati, veniamus spiritu mentis
nostrae, et non modo reputamur, sed vere
iusti nominamur, et sumus, iustitiam
in nobis recipientes unusquisque suam
secundum suam mensuram, quam Spiritus
Sanctus partitur singulis, prout vult,
et secundum propriam uniuscuiusque dis-
positionem. Et paulò post: id tamen in
in hac impij iustificatione fit, dum per
Spiritum Sanctum charitas Dei diffun-
ditur in cordibus eorum, qui iustificantur, at-
que ipsis inhaeret: ergo gratia, qua homi-
nes à Deo per Christum iustificantur, non
est iustitia, qua Deus iustus formaliter est,
sed

sed qua nos iustos facit per formam, quam
 quilibet, qui iustificatur, propriam et distinc-
 tam accipit, atque ei inheret, utpote accidens
 creatum.

865

Dico secundam conclusionem: gra-
 tia sanctificans non est actus, sed qualitas
 habitualis in anima permanens. Conclusio
 quoad primam partem, quod videlicet non
 sit actus, est contra *Thomam*, qui prima
 secundae disput. 203. docet non esse certum,
 quod per actum contritionis, siue diuine di-
 sectionis homo non iustificetur de facto, et
 negatiue sententiae magis adheret. Et idem
 docet in 3. part. disput. 2. cap. 2. Probatur;
 nam forma iustificationis eadem est in par-
 uulis, ac in adultis; sed in paruulis non est
 aliquis proprius actus ipsorum: ergo neque in
 adultis. Maior est certa: nullibi enim neque
 concilia, neque Scripturae, neque Patres ali-
 am formam iustificationis adultis, et ali-
 am paruulis adscribunt: licet dispositio-
 nem requirant ex parte adulti, quam non
 esse necessariam ex parte paruulorum fatean-
 tur.

fateantur.

866

Minor probatur: nam parvuli non sunt capaces habendi actus ob defectum usus rationis, neque fingi potest quod Deus tales actus creet, et illos parvulis infundat, qui ratione nulla potest fundari; tum quia pro illa etate incapaces sunt operandi medijs talibus actibus; tum quia etiam capaces forent. In ipsius Valquez sententia implicat, quod potentie vitales, quales sunt intellectus, et voluntas creata, operentur operationibus, siue actibus à se non productis: ergo etiam si Deus infunderet tales actus infantibus, non possent per illos operari, et sic nec iustificari: quod est hereticum.

867

Probatur conclusio de adultis, qui sola attritione, siue contritione ^{im} perfecta medio sacramento iustificantur; nam tales actus iustificantur, et non media attritione: ergo media alia forma iustificante: sed tunc ut supponitur, solum actum attritionis habent: ergo tales non iustificantur medio aliquo actu. Maior quoad secundam partem probatur
ex

ex Trident. sess. 14. cap. 4. dicente: contritionem imperfectam, quae attritio dicitur, esse donum Dei, et Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat; sed hoc non posset dicere concilium, si ipsa attritio esset gratia sanctificans; qui mediante forma iustificante Spiritus Sanctus inhabitat; neque esset media, qua viam sibi ad iustitiam parat, sed ipsa iustitia, qua esset iustus formaliter: ergo tales adulti non per actum attritionis, sine contritionis imperfectae, sed per aliam formam iustificantur.

868

Probaturs conclusio de adultis, qui medio actu contritionis perfectae, antequam ad sacramentum accedant, iustificantur;
 de quibus potissime est controversia cum Valquez: nam actus, qui est dispositio ad formam iustificationis obtinendam, non est ipsa forma iustificans; sed actus contritionis est dispositio ad formam iustificationis obtinendam: ergo non est forma iustificans.

Minor

Minor patet ex Tridentino, qui postquam
sess. 6. cap. 6. dispositiones necessarias ad
formam iustificationis obtinendam enume-
rat, et inter ipsam contritionem enumerat,
cap. 3. subiungit: hanc dispositionem ius-
tificatio ipsa consequitur: ergo sentit conci-
lium, quod contritio non est nisi dispositio
ad iustificationem.

869

Et confirmatur: nam quod est im-
petratorium forme iustificationis, non est
ipsa forma iustificans; sed contritio perfec-
ta est impetrativa forme iustificationis: ex
quo non est ipsa forma iustificans. Maior est
per se nota: minor probatur ex Trident. sess.
14. cap. 4. dicente: contritio, que primum in-
ter praedictos poenitentis actus habet, animi
dolor, ac detestatio est de peccato commisso,
cum proposito non peccandi deinceps. Fuit
autem quovis tempore ad impetrandam ve-
niam peccatorum hic contritionis motus ne-
cessarius: ergo contritio est impetrativa gra-
tie iustificantis, et remissionis peccatorum.

870

Nec valet dicere cum Valquez, quod

ibi agit concilium de contritione ut sic, quatenus a perfecta et imperfecta abstrahit, et indiffinitè pro vna, vel altera supponit; nam licet ~~hæc~~ quoad hoc sit vera intelligentia ~~verum~~ tamen non sibi subsistit: quod sic ostendo: contritio ut sic, quatenus a perfecta et imperfecta abstrahit, est impetratoria gratiæ, et remissionis peccatorum: ergo quælibet contritio, siue perfecta sit, siue imperfecta, est gratiæ impetratoria: ergo nulla ipsorum est ipsa gratia sanctificans. Prima consequentia probatur: nam quotiescumque aliquid predicatur indeterminate de aliquo, illud idem debet predicari de quolibet sub illo contento in defectu, siue absentia alterius; sed de contritione ut sic predicatur, quod sit impetratoria gratiæ, et dispositio ad illam: ergo de contritione tam perfecta, quam imperfecta hoc idem debet verificari: ergo &c.

811

Et roboratur amplius: nam ex eodem cap. 4. sess. 14. constat, quod quando peccator adultus antequam actu sacramen-

tum

sacramentum suscipiat, medio actu contritionis
Deo reconciliatur: ipsam tamen iustificationem
ipsi contritioni, sine sacramenti voto, quod in illa
includitur, non esse adscribendam; sed votum,
sive propositum sacramentum suscipiendi
in omnium sententia, quam etiam Vasquez
fatetur, solum est dispositio gratie iustificatio-
nis impetratoria: ergo et contritio. Latet; nam
eatenus contritio impetrat gratiam, quate-
nus sacramenti votum, seu propositum in-
cludit: ergo quod tribuitur contritioni, potio-
ri iure debet tribui sacramenti voto: hoc so-
lum est dispositio: ergo et illa.

812

Probatum conclusio quoad secundam
partem, quod videlicet gratia sanctificans
est quid permanens habitualiter in anima,
tanquam habitus, sive ut vere habitus. Proba-
tur: nam est vera qualitas, et non est actus: er-
go est habitus. Antecedens probatur: nam est
accidens, et non quantitas, utpote quae subiec-
tatur in anima spirituali; neque relatio, quia
nullum est assignabile fundamentum, nec termi-
nus talis relationis: ergo est qualitas habitualis.

Dico

Dico tertiam conclusionem: licet
gratia iustificans non possit à priori per e-
ius quidditativam predicata, utpote nobis igno-
ta, diffiniri; tamen à posteriori, et per eius
effectus potest sic aliquo modo describi: est
habitus, siue qualitas supernaturalis per
se à Deo infusa, et anime inherens; qua
tam homines, quam Angeli habent esse
filij adoptivi, Christi coheredes, et esse
sanctificati, et iusti iustitia, et sanctifica-
tione excludente omne peccatum mortale
tam originale, quam personale actuale,
vel habituale; et qua homines efficiuntur
obiecti diuinae dilectionis, et amicitiae.

814

Dixi consultò habitus, siue qualitas;
quod licet sine timentatis nota, ut omnes autho-
res fatentur, non possit defendi, quod sit ac-
tus, ut male autumavit Valquez; tamen non
est hucusque de fide diffinitum, quod per
actum contritionis, siue diuinae dilectionis
non iustificentur homines de facto; ne-
que ex sacra Scriptura, seu concilijs potest
oppositum demonstrari; ut bene notavit nos-
ter

noter Pontius in suo cursu Theologico di-
put. 24. de gratia, quest. 1. conclus. 3. num.
3. fol. 411. usque 116.

815

Dixi supernaturalis à Deo per se
infusa, ad distinctionem habituum, qui
etsi supernaturales sint, tamen à Deo non
infunduntur, sed ex repetitione actuum
supernaturalium in nobis generantur; ut
dixi latè tract. de charitate dist. 1. à num.
40. Qui habitus licet possent à Deo nobis
infundi, tamen hoc non exigitur à natura
taliū, sed forent infusi per accidens, si-
cut si scientia, quæ acquisitione et labore ac-
quisita, à Deo infunderetur alicui: nam gra-
tia iustificans eo quod talis à Deo solo petit
immediate infundi; nam gratiam, et gloriam
dabit Dominus. Et sic dicitur per se infusa,
id est, quæ per se petit à Deo infundi. Aliæ
particulæ ex infra dicendis patebunt.

Argumenta contraria

816

Argumenta, quæ contra nostram primam
conclusionem

+ inu

conclusionem possunt efformari, utpote nulli-
us ponderis à fere omnibus omittuntur, sed
nihil ~~omittitur~~ unum vel alterum ponatur. Pri-
mo igitur contra illam arguo: homines forma-
liter charitate iustificantur; sed Deus for-
maliter est charitas, ut docet Ioannes 1. cap.
4. v. 16. dum ait: Deus charitas est; et qui
manet in charitate, in Deo manet, et Deus in
eo: ergo homines Deo formaliter, siue formati-
ter ipso Spiritu Sancto iustificantur. Maior
expresse habetur in Trident. sess. 6. cap. 1. et
est indubitabilis, maxime in nostra doctrina,
in qua charitatem et gratiam esse idem non
est dubitandum. Minor ex loco Ioannis habe-
tur: consequentia est legitima: ergo &c.

8))

Nec valet dici quod Deus dica-
tur elicitive, siue effective, quia videlicet
charitatem efficit solus Deus: sicut dici-
tur Deus patientia mea, spes mea; quia spes
mea, et patientia à Deo est: quia contra Au-
gustinum esset clarissima evasio: non enim
minus proprie dicitur formaliter charitas de
Deo, quam spiritus, teste August. 5. de Trini-
tate

Trinitate, cap. 11. Hec sunt eius verba: neque
enim dictum sumus, non propterea Deum es-
se dictum charitatem, quod ipsa charitas sit
ulla substantia, quae Dei digna sit nomi-
ne, sed quod donum sit Dei, sicut dictum
est Deo: quoniam tu es patientia mea; non
utique propterea dictum est, quia Dei sub-
stantia est nostra patientia; hunc quippe sen-
sum refellit scripturae ipsa locutio; tale
enim est: tu es patientia mea, quale est do-
num spes mea, et Deus meus, misericordia
mea; et multa similia: non est autem dic-
tum, Domine, charitas mea, aut tu es chari-
tas mea; sed ita dictum est: Deus charitas
est; sicut dictum est, Deus Spiritus est.

878

Et roboratur: nam teste eodem Au-
gustino 15. de Trinitate cap. 18. nullum est
isto Dei dono excellentius, id est, quod sit cha-
ritate prestantius; sed si charitas esset quid
creatum, et non ipse Spiritus Sanctus, seu
Deus, hoc esset aperte falsum: ergo nec hoc
dicatur, dicendum est, quod charitas nostra,
qua iustificamur, est ipse Spiritus Sanctus.

Minor

29
Minor probatur: nam donum Dei antonomas-
tice, siue alij omnibus excellentius ipse Spi-
ritus Sanctus est, de quo canit Ecclesia do-
num Dei altissimi: ergo absolute esset
falsum, quod nullum donum esset excellen-
tius dono charitatis, si charitas esset quid
creatum.

879

Respondes cum Scoto in 1. dist.

11. quest. 3. §. quantum ad tertium. §. de
secundo. sub num. 31. fol. 920. distinguen-
do maiorem: homines formaliter iustifican-
tur charitate inherente, que utpote accidens
intrinsece anime inheret, ut docet Trident.
eodem cap. 7. citato, concedo maiorem: cha-
ritate essentiali, siue per essentiam solum anime
~~in~~ assistente, qualis est ipse Deus, nego
maiorem: et concedo minorem, et nego con-
sequentiam. Nec ideo dicitur Deus chari-
tas, quia charitas nostra sit ab ipso, bene
probat ratio Augustini; sed quia ut ait
Scotus in primo nuper citato; omnis per-
fectio in creaturis repleta, que propter talis
nullam affert, vel dicit limitationem, siue
imperfectionem,

imperfectionem, predicanda est formaliter
de Deo: et cum charitas quatenus princi-
pium Dei super omnia dilectionis sit huius
modi; hinc fit, quod de Deo cum omni pro-
prietate, quod fit charitas, predicetur.

880

Ad confirmationem autem ex Au-
gustino respondeo, quod in predicto loco non a-
git Augustinus de dono charitatis create,
sed de ipso Spiritu Sancto, qui donum Dei
autonomastice dicitur, quo nil prestantius:
quod si de charitate, qua homines iustificantur,
formaliter contendat locutum esse sanctum, in-
telligendus in sano sensu respectu omnium
donorum creatorum, inter quos charitas est pre-
stantior; non vero absolute etiam comparata ad
ipsum donum per essentiam, qualis est Spi-
ritus Sanctus. Et sic nil contra nos.

881

Sed contra: nam ex eo probat Au-
gustinus, quod diligens proximum, precipue
ipsum Deum, seu Spiritum Sanctum diligit,
quia sic proximum diligens, ipsam dilectio-
nem, qua proximum diligit, amat: ergo sen-
tit Augustinus, quod dilectio, siue charitas, qua
proximum

270

proximum diligimus, et iustificamur, est ipse
Deus, siue ipse Spiritus Sanctus. Antecedens
expresse habetur ab Augustino 8. de Trinitate
cap. 2. hec sunt eius verba: qui diligit proximum,
consequens est, ut ipsam praeicipue dilectionem di-
ligat.

882

Respondes negando antecedens, et simi-
liter consequentiam: et ad eius probationem ex
verbis Sancti Doctoris, respondes, quod ibi loqui-
tur Sanctus non de dilectione formali, qua proxi-
mum formaliter ex charitate diligimus; sed de
dilectione per essentiam, siue obiectiuam, quae
est Deus; ita ut sit sensus: qui diligit proximum,
consequens est, ut ipsam dilectionem, quae Deus est,
diligat; nam cum proximum diligat propter De-
um; propter quod vnumquodque tale, et illud magis.

883

Secundo arguitur contra nostram
secundam conclusionem num. 835. positam,
in qua contra Vasquez asserimus, quod for-
ma qua iustificamur, non est actus, sed ha-
bitus. auctoritatibus Scripturae sacrae, quae in-
sinuare videntur quod homines actibus a se
efficiti, et non habitibus iustificantur. Nam

Luce

~~propterea~~ Luc. cap. 7. Christus Dominus
de Magdalena ait: remittuntur ei peccata
multa, quoniam dilexit multum: ergo dilec-
tio Dei multa est deletiva peccati, et per con-
sequens forma iustificans. Et Ioann. cap. 4.
siquis diligit me, mandata mea servabit, et
Pater meus diliget eum, et mansionem apud
eum faciemus; sed mansio ~~per~~ quam facit
Deus in anima, est per gratiam: ergo dilectio
Christi est gratia, siue forma iustificans. —
Insuper Tobie cap. 4. Eleemosyna ab omni pec-
cato, et morte liberat. Et cap. 14. ipsa est, que
purgat peccata, et facit invenire misericordi-
am, et vitam eternam: sed nil liberat ab
omni peccato nisi forma iustificans: ergo &c.

884

Et confirmatur ex Trident. sess. 6.
can. 1. ubi sic dicitur: Siquis dixerit, hominem
suis operibus, que vel per humanę naturę, vel
per legis doctrinam fiant, absque diuina per
Iesum Christum gratia posse iustificari co-
ram Deo, anathema sit. Ergo sentit concili-
um, quod licet homo non possit coram Deo
iustificari operibus per naturę vires factis;
tamen

19
tamen id potest fieri per opera, quae Dei gra-
tia fiunt: ergo forma iustificans non habitus,
sed actus est in adultis.

885

Ad haec, et similia sacrae Scripturae loca
respondes, quod in his locis solum insinuat ne-
cessitas actuum propriorum, ad hoc ut homo
adultus se disponat ad gratiam reconciliatio-
nis acquirendam; non vero quod per huius
modi actus homo formaliter iustificetur. Et idem
dico de authoritatibus concilij. Et quod haec sit
eius genuina mens, patet evidentissime meo
videat ex ipso ibidem canone 3. ubi sic dicitur:
si quis dixerit, sine praesente Spiritu Sanc-
ti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem
credere, sperare, diligere, aut poenitere posse,
sicut oportet, ut ei iustificationis gratia confere-
tur, anathema sit. Ergo sentit concilium, quod
actus fidei, spei, Dei super omnia dilectionis,
et poenitentiae, sine perfectae contritionis solum
sunt dispositiones, si ex Dei inspiratione,
et adiutorio fiant, ad hoc ut Deus gratiam ius-
tificationis tribuat: ergo nullus eorum actus, ne-
que aliquis alius est forma iustificans, sed solum
ad

ad illam dispositio, quantumcunque intensus,
et supernaturalis sit.

886

Tertio arguitur à ratione pro eadem.
Vatque sententia: omne, quod reperitur in pec-
cato, per actum dilectionis Dei super omnia
destruitur: ergo per talem actum homo for-
maliter iustificatur. Pater consequentia; nam
nam per id homo iustificatur, per quod forma-
liter eius peccatum deletur, sine destruitur.
Antecedens probatur: nam totum, quod repe-
ritur in peccato, solum est aversio libera à
Deo, et libera conversio ad creaturam; hoc
totum destruitur per actum dilectionis Dei:
ergo &c. Minor probatur: nam sicut per actum
liberum homo aversatur à Deo, et convertitur
ad creaturam, ita per actum liberum aversi-
tur à creatura, et convertitur in Deum, ip-
sum super omnia diligendo: ergo totum, quod
reperitur in peccato, destruitur, et aufer-
tur per actum dilectionis Dei.

887

Respondes primo, quod si argu-
mentum aliquod probaret, equè ostenderet
iustificari hominem per actum dilectionis
Dei

Dei super omnia naturalē, ac per ac-
tum supernaturalē. Latet; nam si homo
abtulit conversionem in Deum per aversio-
nem ab ipso, et naturalē conversionem
ad creaturam; et hoc tollit libera conver-
sio ad Deum per actum dilectionis natura-
lis, equē posset homo iustificari per hunc ac-
tum, ac per illam; hoc Vaquez non admi-
tit, neque potest admittere: ergo neque sua
doctrina in hac parte est admitenda.

888

Respondet secundo negando ante-
cedens; et ad eius probationem nego ma-
iorem quod videlicet totum, quod reperitur
in peccato, solum sit libera aversio a Deo,
et conversio ad creaturam, licet hoc tan-
quam fundamentum requiratur: nam prop-
ter aversionem a Deo et conversionem ad
creaturam reperitur in peccato moralis perse-
verantia, et imputatio ad penam, quę au-
ferri non possunt nisi per Dei gratiam, et
misericordiam remittentem. Unde homo qui
sic diligeret Deum, licet esset proxime dis-
positus, ut ei iustificationis gratia a Deo
conferatur,

conferatur, et à peccato liberetur; non
tamen per talem actum formaliter mun-
datur à peccato, nec iustus nisi dispositi-
one constituitur, ut supra num. 841. et 836.
docuimus.

889

Sed contra dices: talis homo Deum
super omnia diligens esset per talem ac-
tum conuersus ad Deum: ergo non esset
à Deo auersus. Antecedens ex ipsis ter-
minis patet; nulla enim conuersio ad De-
um melior potest excogitari, quam per eius
super omnia dilectionem. Consequentia pro-
batur: nam intelligibile est, quod sit homo
à Deo auersus, et ad Deum conuersus; sed
talis homo est conuersus ad Deum per di-
lectionem, ut supponitur: ergo non est à Deo
auersus: ergo non manet ex vi dilectionis
in peccato. Patet; nam impossibile est,
quod non maneat à Deo auersus, et quod
maneat in peccato: ergo &c.

890

Respondes concedendo antecedens;
et distinguendo consequens: ergo non esset
à Deo auersus actualiter, concedo consequen-
tiam:

consequentiam: nam per talem actum nul-
lam Deo offensionem affert: habitualiter,
nego consequentiam. Nam licet talis homo
actualiter ~~actus~~ non auerteretur à Deo, im-
mo ad ipsum conuerteretur per dilectionem;
tamen per peccatum, quod iam commisit, et ha-
bitualiter in illo perreuerat, quod formaliter per
talem actum dilectionis Dei non deletur
nisi dispositiue, auersus à Deo habitualiter
maneret, sic Deum diligens, donec Dei gra-
tia, et remissione culpe accedente à peccato
liberaretur. Ad eius autem probationem
eadem distinctione respondes; in intelligibi-
le est, quod homo sit conuersus ad Deum
actualiter, et ab ipso auersus habitualiter, ne-
go maiorem: quod sit conuersus, et auer-
sus actualiter, concedo.

891

Sed contra dicitur: impossibile est,
quod homo sit auersus à Deo actualiter,
et quod habitualiter sit ad ipsum conuersus:
ergo ab opposito impossibile est, quod homo sit
actualiter ad Deum conuersus, et habituali-
ter sit ab illo auersus. Patet consequentia:
nam

nam oppositorum eadem est ratio; sed
diligens actualiter Deum, est ad illum
conuersus actualiter: ergo impossibile est,
quod talis homo sit a Deo auersus habi-
tualiter.

892

Respondeo concedendo antecedens,
et negando consequentiam: et ratio dispari-
tatis, stat in hoc, quod per auersionem ac-
tualem à Deo destruitur gratia, quæ habi-
tualiter hominem ad Deum conuertebat; at
verò per conuersionem ad Deum, per amo-
rem, siue per contritionem non destruitur
peccatum, quod hominem habitualiter facit
à Deo auersum, nisi remissio talis peccati
à Deo accedat: nam vt dixi num. 836.
in manu hominis est, se auertere à Deo
per peccatum; ceterum in potestate eius non
est exire à tali auersione, siue peccato, ni-
si solum dispositiue, sed in potestate solius
Dei, qui liberat à peccato, et confert gratiam.

893

Ad eius autem confirmationem res-
pondeo distinguendo maiorem: oppositorum
eadem est ratio, quando talia opposita ab
eadem

500

eadem causa, siue à causa eiusdem ordi-
nis provenit, concedo: quando vnum ex
illis provenit à causa naturali, et aliud à
causa supernaturali, concedo nego maiorem.
Et cum aversio à Deo solum proveniat à
causa naturali, qualis est libera voluntas
hominis se libere avertentis à Deo; Et
conversio ad Deum amicabile solum à
causa supernaturali, qualis est Dei volun-
tas, oritur; hinc fit, quod non recte infera-
tur, homo potest se avertere à Deo per pro-
prium actum: ergo etiam per proprium ac-
tum potest se ad Deum convertere, nisi so-
lum dispositive.

894 Hæc doctrina facile ex sanctis
Patribus demonstratur. Augustinus enim
lib. 50. homiliarum, homilia 34. cap. 4. ex-
plicans illa verba Zacharie cap. 1. convertere mihi ad me, et ego converterar ad vos: sic ait:
non enim Deus convertitur, et avertitur:
manens corripit; incommutabilis corripit, a-
versus est, quia tu te avertisti; tu ab eo quis-
ti causa, non ipse à te fecit occasionem: audi
dicentem,

dicentem, conuertimini ad me, et ego conuer-
tar ad vos; hoc est enim, conuertar ad vos,
quia vos conuertimini ad me: Ergo conuer-
sio Dei ad nos per gratiam est à Deo promis-
sa conuersioni nostrae ad ipsum: Ergo solum
nostra in Deum conuersio se habet ut dis-
positio, ut à peccato mundemur, et à Deo
per suam gratiam iustificemur.

895 Quod ulterius idem Sanctus Doc-
tor confirmat in psalm. 144. misericores et
miserator Dominus: larganimis, et multum
misericos: Dum sic ait: conuersioni tuae in-
dulgentiam promisit; sed delectationi tuae di-
em caastinum non promisit: Ergo Dei indul-
gentia, et gratia promissa est à Deo nostrae
conuersioni. Et Beatus Fulgentius epistola
7. cap. 8. sicut per iustitiam damnat auersum;
ita per misericordiam sanat conuersum: Er-
go non sanatur homo ab infirmitate peccati,
quantumcumque conuersus sit ad Deum,
nisi Dei misericordia accedat, et gratia.

896 Quod ulterius Augustinus declarat
lib. 83. quest. 63. his verbis: licet peccator mag-
no

501
magno gemitu, et dolore poenitendi miseri-
cordia Dei dignus fuerit; non ipsius est, qui
si relinqueretur interiret; sed miserantis
Dei, qui eius precibus, doloribus que subue-
nit. Parum enim est velle, nisi Deus mise-
reatur; sed Deus non misereatur, qui ad pa-
cem vocat, nisi voluntas precesserit, quia inter-
ra pax hominibus bonę voluntatis: Ergo ex men-
te Augustini parum est, quod homo conuectatur
ad Deum per amorem, vel poenitentiam, nisi
Deus misereatur, et gratiam tribuat.

89)

Quæstio arguitur: forma, quę est ex-

posita peccati, et cum illo incompatibilis, est
forma iustificans; huius modi est actus dilec-
tionis Dei super omnia: ergo huius modi actus
est forma iustificans. Et confirmatur: nam il-
la ponenda est ut forma iustificans, quę ma-
iorem impossibilitatem habet cum peccato;
sed maiorem impossibilitatem habet cum
peccato actus dilectionis Dei super omnia,
quàm quicumque habitus: ergo talis actus, et
non quicumque alius habitus exponendus ut
gratia iustificans.

Respondet

Respondeo distinguendo maiorem:
 forma, quæ est expulsiva peccati tam ac-
 tualis, quam habitualis, et cum illo incom-
 patibilis, est forma iustificans, concedo ma-
 iorem: quæ est expulsiva peccati solum
 actualis, et cum illo incompatibilis, est for-
 ma iustificans, nego maiorem: Et distin-
 guo minorem: actus dilectionis Dei super
 omnia est incompatibilis cum peccato ac-
 tuali, concedo minorem: cum omni pecca-
 to tam actuali, quam habituali, nego mi-
 norem: et similitera consequentiam. Nam
 licet dilectio Dei super omnia sit incom-
 patibilis cum peccato actuali, (non enim
 compatitur, quod homo super omnia Deum
 diligat, et quod eum actualiter offenda.) non
 tamen est expulsiva peccati habitualis, ni-
 si solum impetratorie, et dispositivè.

Ad eius autem confirmationem res-
 pondeo distinguendo maiorem: illa ponen-
 da est ut forma iustificans, quæ maiorem in-
 compatibilitatem habet cum peccato tam ac-
 tuali, quam habituali, concedo: vel iterum
 Subdistinguo:

subdistinguo: ex natura rei, nego; ex divina institutione, concedo: sed actus dilectionis Dei super omnia est huiusmodi, magis quam quicumque habitus respectu peccati actualis, imo; respectu omnis peccati tam actualis, quam habitualis, nego: et similiter nego consequentiam.

900 Sed pro pleniori intelligentia petes, cur Deus voluit iustificare homines per formam habituales, et non per actuales, per actum videlicet ipsiusmet hominis, cum equè posset per unum, vel per aliud iustificare, sed ex Dei institutione libera, qui potuit facere, quod alia quicumque forma hunc effectum iustificandi præstaret.

901 Respondeo quod cum rebus, quæ solum ex Dei libera ordinatione dependent, nulla est reddenda a priori ratio, nisi ipsa Dei libera voluntas; ~~est~~ aliqua congruentia possit ex parte ipsarum rerum assignari. Quam prima est, ut una, et eadem esset forma iustificationis tam in parvulis, quam in adultis: quod posset fieri ponendo formam sanctificantem

sanctificantem esse habitum, non vero si es-
set actus, quia paruuli actus sunt incapaces.
Secunda ut homo permanentiter esset iustus
intrinsece, et non transiente; nam cum ius-
tus sit templum Dei, congruum est, ut Deus
per gratiam iustificantem in suo templo as-
sistat, et non cito transeat, ut cito transit
actus. Tertia, quia in humanis non dicitur
quis iustus, sine virtuosus, quia unum vel
alterum iustitie, sine virtutis facit actum;
sed quia permanentiter bene dispositus est
ad recte operandum. Et qui plura deside-
rauerit Authores consulat.

Articulus 2. utrum gratia iustifi-
cans sit forma vere creata, vel po-
tius sit educta de potentia subiecti?

902

Primum in precedenti articulo gra-
tiam sanctificantem esse creaturam, et
non ipsum Deum creatorem, esseque ac-
ciden, quod anime, que per ipsam forma-
liter iustificatur, inheret: nunc inquirimus
utrum

30
vtrum talis gratia habeat esse à Deo per
veram creationem, an potius per educationem,
scilicet quod gratia non creata, sed potius de
potentia subiecti educata sit.

903 Prima igitur circa presentem dif-
ficultatem sententia affirmat, gratiam, per
quam tam homines, quam Angeli iustifican-
tur, nullatenus à Deo creari, nec posse; sed
esse adductam de potentia materiali, sive recep-
turi: Hanc sententiam fere omnes Thomiste
sequuntur: et precipue Suarez lib. 8. de gratia
cap. 2. Vasquez 1. part. disput. 134. cap. 2. Lor-
rea disput. 124. de gratia. Et alij quam plures
pro se Angelicum Doctrinam afferentes.

904 Secunda sententia affirmat, grati-
am per creationem rigorosam Dei habere esse,
ita ut sit forma vere creata, et nullo modo
educta de potentia subiecti. Hanc senten-
tiam omnes Scotiste sequuntur; ut Faber
in 4. disput. 2. et in 2. disput. 6. Tribarne
in 4. tom. 1. disput. 1. art. 3. et 5. Seraphicus
noster Paternus Divus Bonaventura in 2.
dist. 26. art. 1. quest. 2. et alij quam plures
ex

ex neotericis Scotiste, pro se Doctorem nos-
trum Subtilem afferentes; quorum non pau-
ci ita acriter huic sententiæ adhaerent; ut as-
serant, quod nec gratia est educta, nec educi-
bilis, Etiam de absoluto posse de potentia
sui receptivæ. Et hanc esse Scoti mentem
autumant.

225

Dico ergo primam conclusionem
pro responsione quesiti: gratia iustificans
non educitur de potentia receptivæ, cui inest,
sed à solo Deo creatur per veram actionem
creativam. Hanc sententiam clarissime do-
cet Scotus, et illam quam plurimis locis
sue doctrinae supponit; ut videre licet in 4.
dist. 16. quest. 2. S. respondes. N. tertio sic.
num. 5. fol. 252. et dist. 1. eiusdem 4. quest.
4. S. contra istam opinionem. num. 4. fol.
81. et in 1. dist. 12. quest. 6. S. hic dicit unus
Magister. N. ad tertium. num. 5. fol. 990
et quest. 3. S. ad argumenta. N. ad tertium
dico. num. 34. fol. 912. et in 2. dist. 31.
quest. 1. S. ex hoc ulterius. N. secundum.
sub num. 5. fol. 981. gratia est à solo
Deo

Deo per creationem, et ab eo solo conserva-
tur, et quando destruitur, annihilatur, quia
cuius productio est creatio, eius destructio est
annihilatio. Et alibi pariter.

986

Et licet hec conclusio nullibi ab Sco-
to probetur, neque aliqua ratio pro illa defen-
sanda adducatur, sed solum supponatur; et
ut bene ostendit Scoti commentator in 4. dist.

1. quest. 4. §. quantum autem num. 63. fol. 99.

Et noster Pontius in suo cursu Theologico
disput. 26. de virtutibus supernaturalibus quest.

3. fol. 30. notat, que Liborius disput. 28. de gra-
tia artic. 1. §. dicimus num. 4 fol. 24. nec pos-
sit ratione demonstrari, neque efficaciter

ex Scriptura, aut Patribus probari, nihilo-
minus in gratiam tantorum Theologorum, et
precipue Scoti, qui illam defendunt, sic ali-
qualiter potest suaderi.

90)

Primo ex Scriptura sacra; psal-
mo enim 50. Deo sic David legitur: cor mun-
dum crea in me Deus: id est, crea in me gra-
tiam que mundet cor meum. Et ad Ephesios cap.
4. induite novum hominem, qui secundum Deum

creatus

creatus est; quatenus Deus creat gratiam
et virtutes, quibus homo novus redditur: ergo
gratia (et idem dico de alijs Theologicis vir-
tutibus) per veram creationem habet esse à
Deo. Latet consequentia: nam sacre scrip-
turae loca in sensu literali riguroso, quom-
modo praeseferunt, non intelligenda;
ubi nulla ex tali intelligentia innotuitur
implicatio; sed nulla implicatio innotuitur
in hoc, quod de rigurosa creatione prae-
dic-
ta intelligantur: ergo &c.

loci

908

Secundò si potest ratione sua-
deri: primum principium vitaliter natu-
raliter operandi in homine est per rigo-
rosam creationem à Deo: ergo primum
principium supernaturaliter operandi ne-
cessariò debet esse à Deo per veram crea-
tionem. Antecedens est evidens: anima
enim rationalis, quae est primum princi-
pium operandi vitaliter naturaliter in homi-
ne per veram creationem, fit à Deo. Conse-
quentia probatur: nam sicut anima rationa-
lis est primum principium vitaliter operandi
operationes

operationes naturales, si gratia iustificans
est primum principium operandi operationes
supernaturales; Sed ut dicatur cum proprie-
tate, quod Deus author est vite naturalis, a-
nima fit ab ipso per veram creationem: ex-
co ut dicatur cum eadem proprietate, quod
Deus author est vite spiritualis anime, eius
principium, quod est gratia, debet esse a Deo
per veram creationem.

909

Et roboratur: nam naturalia non
sufficiunt ad attingendam ultimam, et po-
tissimam perfectionem hominis, que est ani-
ma rationalis: ergo neque ad attingendam
ultimam, et potissimam hominis perfec-
tionem ordinis supernaturalis, que est
gratia: ergo ad hanc nullus datus ex par-
te nature influxus, neque ex parte suscep-
tivi aliquis concursus, sicut neque ad illam.
Prima consequentia probatur: non enim
potentior, immo imbecillior est natura ad
perfectionem supernaturalem, quam ad
naturalem; sed ad nullum prestat in-
fluxum, siue causalitatem etiam mate-
rialem.

materialem, ut patet de anima: ergo ne-
que ad illam, quæ altioris ordinis, et ex-
cellentior est.

910
+ haberet

Tertio probatur: nam si gratia
iustificans non ~~habet~~ ^{est} esse à Deo per crea-
tionem, sed ex potentia passiva animæ, cui
inheret, educeretur; iam gratia aliquo modo
esset ex nobis; hoc est aperte falsum, et
contra. Apostolum cap. 2. ad Ephesios, num.
8. dicente: gratia enim estis salvati per fi-
dem, et hoc non ex vobis: Dei enim do-
num est, non ex operibus ipsius enim sumus,
factura, creati in Christo Jesu in operibus
bonis; id est cum facultate, quam pre-
stat gratia, ut opera bona, et vitæ digna
exercere valeamus: ergo etiam illud
ex quo sequitur, falsum est, et ut tale
rejiciendum.

911

Quarto solet probari sic: gratia est
participatio formalis diuinæ naturæ:
ergo, a nulla natura creata valet conti-
neri, effici, sine adduci. Antecedens
patet ex verbis Petri 2. cap. 1. v. 4
Inextinguibilis,

maxima, et pretiosa nobis promissa dona-
uit: ut per hoc efficiamini diuine consortes
naturae. Unde ab Scoto quest. 41. §. de secun-
do dico. N. potest. sub num. 5. fol. 462. voca-
tur gratia, forma Deiformis: hoc est, partici-
pans formam, siue naturam Dei. Consequen-
tia probatur: nam ita diuina natura excedit
captum, et capacitatem omnis virtutis crea-
te, ut a solo Deo immediate possit communi-
cari per actionem, que sit propria Dei; sed
actio, que est propria Dei, et nulli creaturæ
communicabilis, sola est creatio: ergo &c.

912 Sed hęc probatio quamuis contra
Thomistas aliquid habeat roboris, in Scoti
tamen principijs parum, aut nihil probat:
nam ut bene notauit noster Philosus disput.
23. de gratia artic. 1. num. 2. fol. 246. (as-
tuto tractatu de charitate disput. 3. quest. 4.
num. 10. fol. 59). Continuo in suo cursu Theo-
logico disput. 24. de gratia quest. 3. in fine, fol.
415. et conclus. 11. fol. 416. esse participatio-
nem formalem diuine naturæ, non conuenit
gratiæ iustificanti in esse physico conside-
rare,

considerare, sed solum moraliter; quatenus ex pacto, et lege divina confert ius haberi ipsam ad fruendum divina natura, et ipsam per fruitionem habendam. Sed de hoc latius infra.

913.

Quinto probatur ratione philosophica: nam illa forma non educitur, neque potest educi de potentia receptiva subiecti, quae in tali subiecto nullo modo continetur; sed gratia iustificans nullo modo continetur in potentia receptiva animae, in qua est: ergo nullo modo adducitur, neque est educibilis de tali potentia. Maior est per se nota; nam formam educi de potentia subiecti, nil aliud est, quam ab illo fieri dependenter, cum illo aliquo modo contineatur: ergo illa forma, quae nullo modo in subiecto continetur, neque ab illo educitur, neque educibilis est. Minor probatur: nam forma supernaturalis nullo modo valet contineri in potentia naturali. Patet; nam quod superioris ordinis, et perfectionis, nequit in illo, quod inferioris ordinis.

ordinis, et perfectionis contineri; sed gratia
est ordinis supernaturalis, et anima ordinis
naturalis: ergo &.

914

Hec valet dici, quod licet gratia
in potentia passiva naturali anime non conti-
neatur, continetur tamen in potentia eius pas-
siva obedientiali: ut respondet Cuius, Sua-
roz, et alij: nam vel hec potentia passiva obe-
dientialis est aliquid distinctum ab entitate
naturali anime, vel non. Si primum: ergo
iam est verum, quod gratia ab entitate na-
turali anime non educitur, neque in illa
continetur. Si secundum: ergo neque a po-
tentia passiva obedientiali valet gratia conti-
neri, neque ab illa educi. Patet; nam gra-
tia altioris ordinis est, ac est illa poten-
tia. Probatur: nam altioris ordinis est, ac
est ipsa entitas naturalis anime; sed po-
tentia passiva obedientialis anime, quam
adversarij fingunt, et Scotus non admittit,
non est aliquid distinctum ab ipsa entitate
naturali anime: ergo sicut gratia est ista
prestantior, ita et illa: ergo &.

Sexto:

Sexto: nam si aliqua ratione obsta-
 ret, quominus gratia haberet esse per veram
 creationem, maxime quia est accidens; sed
 hec ratio est nulla: ergo & Minor probatur:
 nam etiam species, quam habuit Angelus
 à principio sue creationis ad cognoscen-
 dam abstractivè divinam essentiam, est
 accidens; ut fatetur Scotus in 2. dist. 3.
quest. 9. §. ad questionem. V. quod autem.
 num. 8. fol. 454. Et similis alias species, quas
 habuit Angelus concretas ad omnium
 rerum quidditates cognoscendas; ut docet
 Scotus eadem distinctione quest. 10. §. ad
 questionem. num. 15. fol. 458. Et Dicitur
 Thomas 1. part. quest. 55. ~~ante~~ vnam spe-
 ciem saltem admittit concretam fuisse
 Angelis ad cognoscenda obiecta creata:
 ergo non implicat esse formam accidenta-
 lem, et esse à Deo creatam: ut patet
 in exemplis allatis.

Septimo probatur: quia si ha-
 bitus supernaturalis gratiæ (idem dico
 de alijs habitibus per se infusis fidei,
 spei

300
spei, et charitatis) ~~conceditur~~ dependen-
ter à subiecto, et non à Deo, per creatio-
nem haberet esse; etiam actus supernatu-
rales à tali habitu procedentes possent ip-
sum augere causando physicè in illis habi-
tus augmentum; hoc nullus Theologorum
admittit, sed omnes cum Scoto fatentur, quod
actus charitatis v. solum moraliter, et me-
ritorie augent habitum charitatis: ergo sig-
num evidens est, quod talis habitus à so-
lo Deo petit creari, et à nulla creatura in
sua productione attingi. Probatur sequela:
nam maiorem proportionem habent actus
charitatis cum ipsius charitatis habitu, quam
subiectum, cui ~~charitas~~ habitus inest: sed
hoc non obstante nil efficiunt actus physicè
entitatis ipsius habitus: ergo potentiori iure
subiectum nil efficit, neque aliquem influxum
etiam de linea materiali prestat ad en-
titatem talis habitus.

Argumenta contradiCTORIA.

911

Primo arguitur contra nos authorita-
tibus

authoritatibus sacrae Scripturae, quae sonare
videntur, gratiam non per creationem, sed
per generationem habere esse in nobis. Ioan-
nis enim cap. 3. num. 3. Christus Dominus
Nicodemo ait: Amen dico tibi, nisi quis re-
natus fuerit denuo, non potest videre reg-
num Dei. Et ibidem num. 5. Amen dico ti-
bi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spi-
ritu Sancto non potest intrare regnum Dei;
sed qui renascitur, sine ita natus nascitur non
per creationem, sed per generationem ha-
bet esse: ergo si homines regenerantur, si-
ne renascuntur per gratiam, gratia non
per creationem, sed per generationem, si-
ne educationem ~~et~~ habet esse. Rursus 1.
Corinth. cap. 4. num. 15. nam in Christo
Iesu per euangelium ego vos genui. Et Ia-
cobi cap. 1. num. 18. voluntarie enim genuit
nos verbo veritatis; sed Christus generat
nos, sine regenerat per gratiam: ergo gra-
tia non quid creatum, sed quid genitum, si-
ne regeneratum est.

~~revera~~

~~revera~~ vera homines nisi ex semine Adæ
propagati, nascerentur, non nascerentur
iusti; ita, nisi in Christo renascerentur,
nunquam iustificarentur, cum ea renasce-
tia per meritum passionis eius gratia, qua
iusti fiunt, illis tribuatur. Ergo ex mente Tri-
 dentini gratia, per quam homines in Christo
 renascuntur, non quid creatum, sed quid ge-
 nitum a Christo est; eodem proorsus modo ac
 natura ab Adamo genita, proportionem hinc in-
 de servata. Et ibidem cap. 4. vocat concilium
 Baptismum regenerationis lavacrum: sed non
 regenerantur homines per Baptismum, nisi
 accipiendo gratiam: ergo hæc non creata, sed
 regenerata est.

919

Ad hæc, et similes auctoritates, quæ con-
 tra nostram sententiam nobis obijciunt, respon-
 deo, quod verba prædicta, ut omnes exposito-
 res fatentur, non in sensu literali, et rigoro,
 ut sonant, sunt intelligenda; sed metaphorice:
 ut patet ex metaphora, et simili ex ipsis ver-
 bis adductis: quod si adhuc contendas, quod
 de regeneratione, siue spirituali hominis ge-
 neratione

generatione, prout à creatione distinguitur,
sint predicta verba intelligenda; nego, quod
ex illis verbis inferatur, quod gratia, per
quam homines in Christo regenerantur, sit
genita. Optime enim stat, quod forma, per
quam homo accipit esse, sit verè creata, et
quod homo non creatus in illo esse, sed ge-
neratus sit. Ut patet euidenter in anima
rationali, quæ verè creata est, ut ipsi aduer-
sarij fatentur; et tamen homo per ipsam
constitutus, non creatus, sed genitus est.
Unde sicut in naturalibus forma, per quam
homo habet esse, est creata, et tamen homo di-
citur, ^{et} generatus; ita in spiritualibus forma,
per quam homo regeneratus est, quæ est gratia,
verè creata est; et tamen homo non dicitur,
neque est creatus, sed generatus, siue ge-
nitus.

920

Secundo arguitur à ratione: gratia
iustificans est accidens, quod dependet a
subiecto, cui inest in fieri, et in conservari:
Ergo ab illo educitur, et non creatur. Ante-
cedens probatur quoad primam partem:
nam

nam illud dependet in fieri à subiecto,
 quod nisi per miraculum fieri non valet
 nisi in subiecto; sed gratia nisi per mira-
 culum fieri à Deo non valet, nisi in subiec-
 to, cui inest: ergo ab illo in fieri dependet.
 Eadem ratione probatur antecedens quoad
 secundam partem: nam si Deus destitue-
 ret, sine ⁱⁿhiberet animam, non posset gra-
 tiam illi inherentem conservare sine no-
 vo miraculo, adhibendo maiorem concu-
 sum ad gratiæ conservationem, quam ex-
 hibebat, cum gratia erat inherens animæ;
 sed hic maior concursus non est nisi ad
 supplendam conservationem, quam subiec-
 tum prestat animæ: ergo gratia à subiec-
 to dependet in conservari. Prima conse-
 quentia probatur: nam illa forma, quæ in
 fieri, et conservari, dependet à subiecto,
 ab illo ~~educitur~~ educitur, et non creatur; huius mo-
 di est gratia iustificans: ergo. Maior pa-
 tet; nam non ex alio capite scimus ani-
 mam rationalem creatam esse, et non
 educam.

educat de potentia corporis, nisi quia sine
illo valet naturaliter. Absque miraculo con-
servari; sed gratia nequit absque mira-
culo sine subiecto conservari: ex eo &c.

921

Omissis responsionibus aliquorum
Scotistarum, qui potius visum, et confusio-
nem generant, quam veritatem, et Scotice doc-
trinam viam aperiant: respondes ad argu-
mentum negando antecedens quoad utram-
que partem, videlicet, quod gratia depen-
deat à subiecto, cui inest, neque in fieri, ne-
que in conservari: nam ut Scotus docet ex-
presse in 2. dist. 3. quest. 1. §. ex hoc ulte-
rius. R. secundum. num. 5. fol. 981. gratia est
à solo Deo, per creationem; et ab ipso so-
lo conservatur: (hec verba considerentur,
et ab ipso solo conservatur) Et quando des-
truitur, annihilatur; quia eius productio est
creatio, eius destructio est annihilatio. Un-
de falso et contra Scoti mentem asserunt
aliqui Scotice, qui negantes gratiam fie-
ri dependentem à subiecto, cui inest, ab illo
conservari.

conservari concedunt. Et bene, et iuxta
 Sententiam noster Piborus disput. 23.
 de gratia art. 1. num. 2. fol. 246. Pontius
 in suo cursu Theologico disput. 26. quest. 3.
 conclus. 1. §. ad confirmationem. sub num. 22.

Fol. 302. Baizanius contrauenit 2. dist. 1. sub
 art. 2. art. 1. num. 13. et 14. fol. 442. defen-
 dunt, gratiam ^{nec} fieri dependentes à subiecto,
 neque dependentes ab illo conservari.

922. Si ad eius probationem respondes
 negando maiorem; quod videlicet, illud fit
 dependentes à subiecto, quod nisi per mi-
 raculum fieri non potest nisi in subiecto:
 Nam anima rationalis fieri non potest ni-
 si miraculose, nisi in corpore; et tamen ut
 ipsi aduersarii fatentur, non educitur è cor-
 pore, sed per veram creationem habet esse.
 Unde oportebat addi, quod sine dependentia
 à subiecto, sine sine eius influxu non nisi per
 miraculum fieri potest, quod neque in ani-
 ma, neque in gratia reperitur, sicut in
 nulla alia forma habituali supernatura-
 li, que per creationem habet esse. Que
 doctrina

doctrina est contra nostrum Felix, qui
tractatu de gratia. cap. 6. difficult. 4. num.
9. in fine. fol. 942 quod gratia in illo
priori, quo creatur à Deo, neque est in sub-
iecto, neque extra subiectum; sicut in prio-
ri, in quo producit^{ur} essentia hominis, ne-
que est rationalis, neque non rationalis:
quod chimæricum, et fictitium esse quis
non videat? quomodo enim valet essentia
hominis esse sine seipset essentia, quæ
est esse rationalem?

923

Aliud est enim, gratiam creari
in subiecto, et aliud, gratiam fieri depen-
denter à subiecto: primum enim concedi-
mus, et secundum negamus. Ad confir-
mationem autem secunde partis ante-
cedentis, respondes negando maiorem
quoad secundam partem: videt enim ve-
rum sit, quod si Deus annihilaret subiec-
tum, cui gratia inest, non conservaret
gratiam sine subiecto, sine miraculo;
miraculum enim in eo staret, quod De-
us maiorem exhiberet concursum ad
conservandam

conseruandam gratiam sine subiecto, ac mo-
do exhibet conseruando illam in subiecto,
à quo nullo modo conseruatur, sed à solo
Deo: sed in eo consisteret miraculum, quod
Deus extra legem ordinariam tunc faceret; nam
cum per illas decreuerit, non conseruare gra-
tiam sine subiecto, si extra illud illam con-
seruaret, miraculum faceret: sicut si Deus
conseruaret materiam primam sine forma,
miraculose ageret, non quia maiorem con-
euium exhiberet ad conseruationem mate-
rie absque forma, sed quia contra legem or-
dinariam, sine forma illam, eam sine forma
conseruaret.

924

Sed contra dices: accidens è
quid tale ab intrinseco petit in subiecto inhe-
rentiam; sed gratia iustificans est accidens:
ergo petit ab intrinseco subiecto inherere. Tunc
sic; sed accidens petit inherentiā ad sui
connaturalē conseruationem: ergo à sub-
iecto, cui inheret, conseruatur. Preceden-
ter probatum: illud, quod naturaliter appetit a
liud, illud tale appetit ad sub connaturalē
conseruationem;

conservationem; sed accidens appetit sub-
iecto inherere: ergo quia ab illo conservatur.
Patet maior; nam omnis appetitus na-
turalis est ad bonum ipsius appetentis;
sed subiectum non est accidenti bonum,
nisi quia ab illo conservatur: ergo &.

925

Respondes distinguendo maiorem:
accidens eo quod tale petit ab intinse-
co subiecto inherere, ad hoc ut illi tribuat
suum effectum formalem, concedo maio-
rem: ad hoc ut ab illo sustentetur, si-
ue conservetur, iterum subdistinguo: si
tale accidens sit per se creatum, nego:
si sit eductum, et subiecto connaturale
quoad educationem, concedo: et conce-
do minorem; et nego consequentiam.
Ad eius autem confirmationem, respon-
des negando maiorem; videlicet, quod
illud quod naturaliter appetit aliud, il-
lud sic appetat ad sui connaturalem
conservationem: nam ut bene notavit
noster Sicherus in 1. dist. 12. quest. 6.
¶ Obijcies secundo num. 19. fol. 99. anima
rationalis

rationabilis inclinatur naturaliter ad corpus,
sicut et corpus ad animam, et tamen neque
conservatur a corpore, neque ab eius educi-
tur potentia.

226.

Ad secundam autem confirmatio-
nem, quod omnis appetitus naturalis est
ad bonum appetibile ipsius appetentis, dis-
tinguo: ad bonum conservativum ipsius appe-
tentis, nego: ad bonum, siue conservativum,
siue proprię perfectionis diffusivum, siue com-
municativum, concedo: nam causa inclina-
tur naturaliter ad producendos suos con-
naturales effectus; et tamen effectus non
est causę conservativus: similiter natura
divina inclinatur naturaliter ad sui com-
municationem, eo quod ut summum bo-
num est diffusivum sui; et tamen non con-
servatur ab huiusmodi communicatione;
ut de se est manifestum. Unde ideo gratia
appetit subiectum, non quia ab illo conservetur,
sed quia ut forma appetit prestare suum
effectum formalem, quem prestare non va-
let, si absit subiectum.

Quod

Quod si in principiis Thomisticis veli-
tis respondere, dicite, quod nec gratia in-
clinatur naturaliter ad subiectum, neque
subiectum naturaliter propenditur ad
gratiam; nam ad sola accidentia, seu for-
mas, quae in potentia naturali subiecto
recipiuntur, quales sunt naturales, conce-
di potest huius modi inclinatio: et cum gra-
tia eo quod forma supernaturalis solum
in potentia obedientiali subiecti subiecte-
tur; inde fit, quod solum ex Dei obedien-
tia subiectum illam recipiat, et illa cum
ipso unatur, et non quia unum exigit
connaturaliter aliud: ut bene notavit nos-
ter Biceñus controuers. 9. dist. 1. subdis-
tinct. 2. artic. 1. Q. quod et fateri debent. sub-
num. 13. fol. 449. et infra. Mirum valde est,
quod ipsi doceant, quod neque gratia, neque
alia quaecumque forma supernaturalis sit
connaturalis subiecto, cui inest, cum ipsi
solum inhereat ex mera obedientia, quam
habet ad Deum; et quod velint, quod
sit illi connaturalis quoad educi, et quoad
conseruari.

conservari.

928

Unde ut bene videtur nostro Liche-
 sus in 1. citato dist. 12. quest. 6. §. probatur.
 sub num. 16. fol. 224. si Deus, et potuit, decre-
 visset non conservare animam rationalem nisi
 in corpore, neque illam nisi in corpore pro-
 ducere, eodem modo esset creata, ac modo
 est: ergo quod gratia non conservetur à Deo
 nisi in subiecto, non infert, quod non creetur,
 sed à subiecto dependenter educatur, sine pro-
 ducatur = Neque obstat, quod anima extra
 subiectum possit habere operationes sue naturæ
 proportionatas; et gratia extra subiectum
 nullam operationem possit habere: nam
 licet hæc sit ratio, ad hoc ut anima extra cor-
 pus conservetur à Deo, non tamen gratia:
 non est ratio, ad hoc ut gratia educatur, vel
 non educatur: nam quantitas eucharistica
 calore affecta extra subiectum calefacit;
 et tamen non exinde infertur, quod talis
 quantitas sit creata, et noneducta: er-
 go quod possit extra subiectum operatio-
 nes exercere, vel non possit, non infert
 creationem,

creationem, neque educationem.

929

Sed contra dices: ideo dicimus, quod forma naturales educuntur de potentia subiecti, quia ab illis dependent in fieri, et conservari: et ideo scimus a subiecto dependere in fieri, et conservari, quia extra subiectum nec fieri, nec conservari valent, nisi per Dei miraculum; sed gratia iustificans extra subiectum nec fieri, nec conservari valet nisi per Dei miraculum: ergo educitur, et non creatur.

930

Respondes negando maiorem quoad secundam partem: non enim eo precise cognoscimus formas naturales fieri, et conservari dependenter a subiecto, quia extra illud nec fieri, nec conservari valent, nisi medio Dei miraculo; sed quia nec fieri, nec conservari valent extra subiectum, et alia nulla est ratio, cur a subiecto non educantur, cum eiusdem ordinis naturales sint; immo est ratio convincens, ut educantur, cum fiant, et causentur.

931

causentur actione naturalis agentis; quod
extra subiectum nil potest agere: ut bene
notavit Sichelus in 1. citato, §. ad confir-
mationem. sub num. 18. fol. 995. quæ ratio non
~~enim~~ reperitur in gratia; nam extra totum
ordinem subiecti naturalis, cui inest, eo quod
supernaturalis est; et aliàs à Deo cause-
tur, qui nullo eget subiecto ad causandum.

+ Quinque

Negari enim non potest, quod De-
us possit quamcumque formam absolutam,
etiam materiale creare: quod si faceret, et
postea talem formam subiecto uniret eadem
actione, qua illam primo creavit, conserva-
re posset; sine eo quod subiectum aliquam
conservationem prestaret circa illam; nam
per actionem creativam, siue conservati-
vam subiecti conservationem suppleret, ut
facit de facto cum quantitate eucharisti-
ca. Cum ergo gratia sit quid creatum, ut om-
nes Theologi fatentur, et rationes supra
dictæ ostendant; non est necesse recu-
rere ad subiectum, ad hoc ut conservetur,
cum actio sola creativa Dei id possit prestare.

Tertio

Tertio arguitur auctoritate Docto-
 ris Subtilis. Ipse enim in 4. dist. 17. quaest.
 3. §. ad argumenta. N. ad textum dico.
 sub num. 34, fol. 932. docet, quod actus
 supernaturalis amoris Dei non creatur,
 quia supponit receptivum ipsius actus:
 haec sunt eius verba: dico, quod actus
 iste non creatur loquendo proprie de crea-
 tione; tum quia respectu eius concurrebat
 aliqua causa secunda activa; creatio enim
 est solius agentis primi sine secunda
 causa; tum quia hic presupponitur ali-
 quod receptivum ipsius actus, puta volun-
 tas; in creatione autem nihil suscep-
 tivum presupponitur. Ex quibus sic con-
 ficio argumentum: ideo actus superna-
 tualis voluntatis, quo Deum amamus,
 non creatur, quia presupponit recepti-
 vum, in quo recipitur; sed etiam gra-
 tia supponit receptivum, in quo re-
 cipitur: ergo de eadem rationem
 non creatur, vel si creatur, claudicat
 Scoti fundamentum, et ratio.

Respondes

933

Respondeo, quod mens genuina men-
 tis Scoti est, quod actus charitatis non
 creatur, non quia supponit receptivum,
 in quo recipiatur, quasi hęc ratio sola es-
 set sufficiens; sed quia supponit recepti-
 vum, ex quo educatur: nam anima ratio-
 nalis supponit receptivum in quo, et tamen
 quia illud ut ex quo non preëxistit, verè iux-
 ta Scoti mentem, et omnium Theologorum
 creatur. Et quod hęc sit mens Scoti pa-
 tet ex verbis eius, quibus docet, quod ac-
 tus charitatis non creatur, quia supponit
 causam effectivam creatam, à qua pro-
 cedit; sed de ratione causę effectivę crea-
 tę est, quod supponat necessariò subiectum,
 ex quo formam educat; ut docet ibidem
 Scotus in 4. dist. 1. quest. 1. §. ideo dici po-
 test. §. secunda conclusio est. sub num.
 28. fol. 50. ergo ex prima Scoti ratio-
 ne deducitur manifestè sensus secundę
 rationis, cui actus non creatur, scilicet, ex
 eo quod fiat à causa secunda activa, suppo-
 nit necessariò subiectum, ex quo educatur.

quod

Quod non evenit in gratia, quæ licet suppo-
nat subiectum in quo, illud tamen non suppo-
nit, ut ex quo educatur.

234

Quarto arguitur: gratia per quam tam
homines, quam Angeli iustificantur, ipsis
intrinsece inheret: ergo a subiecto inherentiis
in fieri, et conservari dependet: ergo non
creatur. Antecedens est de fide; ut ha-
betur in Fident. sess. 6. cap. 1. Consequen-
tia probatur: nam non alia ratione acci-
dens inheret subiecto, nisi ut ab illo sus-
tentetur, et conservetur. Probatur: nam
inherentia accidentis ad subiectum est
unio ad terminum sue dependentie; sed
gratia anime inheret: ergo ad illam uni-
tur tanquam ad terminum sue depen-
dentie; ex Scot. in 3. dist. 4. quest. 1. §.
de primo dico. ¶ Et licet. sub num. 3. fol.
6. et §. tertius articulus. ¶ secunda ra-
tio. sub num. 5. fol. 10. et quodlibet. 12. §.
de secundo. num. 11. fol. 502. Et roboratur:
nam ita est proprium accidenti esse
in alio, siue sustentari ab alio, sicut est
proprium

521
proprium substantię esse per se, et ab alio in-
dependenter; sed hoc nequit à substantia
separari: ergo esse per se, et ab alio inde-
pendenter nequit convenire accidenti: ergo
gratia eo quod accidens necessariò est in
subiecto inhesionis, tanquam in subiecto sup-
sustentationis, siue conservationis: ergo &

939

Respondes concedendo antecedens,
et negando consequentiam: nam ut bene no-
tauit Scoti commentator in 4. dist. 1. quest.
4. Q. ad secundum. sub num. 65. fol. 100. non
omnis inherencia accidentis ad subiectum
est unio, ut ad terminum sup dependentię
a quo sustentatur: Ut docet Scotus quest. 12.
quodlibet. Q. ad ista. Q. ad primum. num. 8.
fol. 492. ubi hanc propositionem explicat:
substantia petit aliquam dependentiam
alicuius accidentis terminare, puta illius,
quod natum est sibi convenire. Unde subs-
tantia terminat dependentiam acciden-
tis naturalis, quod potest sibi naturali-
ter convenire non supernaturalis, quod non
est natum sibi convenire nisi ex Dei libera-
litate

liberalitate. Nam accidens, quod à Deo
creatur, ut est gratia, non ideo subiecto
inheret, ut ab illo sustentetur, et conserve-
tur; cum à solo Deo petat sustentari, et
conseruari; sed ut subiecto tribuat suum
effectum formalem. Unde licet omne ali-
ud accidens, quod per creationem habet
esse, petat inherere; ad hoc ut conserve-
tur; non tamen accidens, quod à solo
Deo petit et creari, et conseruari. Solum
ego intendit ibi concilium, quod gratia qua
homo iustificatur, non est forma extrinse-
ca, ut heretici docebant, sed intrinseca,
et intrinsece inherens; non autem inten-
dit, quod gratia inheret in sensu philoso-
phico, scilicet, cum dependentia gratiæ à
subiecto inherenti. Unde proprium est acci-
denti esse in alio, vel in subiecto, à quo sus-
tentetur, si est accidens, quod educitur;
vel ut in subiecto, cui tribuat suum forma-
lem effectum, si est accidens, quod per
creationem solam potest habere esse. Quo
notato ruit argumentum.

Quinto

Quinto arguitur: si propter aliquam
 rationem gratia non educeretur de potentia
 sui receptivi, maxime quia ex eo quod for-
 ma supernaturalis est, in potentia natura-
 li receptivi non posset aliquo modo contineri;
 sed hoc est aperte falsum: ergo & Maior ex
 dictis pro nostra quinta probatione num. 913.
 habetur. Minor probatur: nam actus Visio-
 nis beatificae accidens supernaturale est, et
 tamen non creatur, sed ab intellectu creato
 lumine glorie illustrato producit, et ab illo
 educitur: ergo illa ratio nulla est.

Respondes concedendo maiorem,
 et negando minorem: et ad eius probationem
 respondes concedendo maiorem, et distin-
 guendo minorem: actus visionis beatę pro-
 ducitur ab intellectu, secundum quod
 supernaturalis actus est, nego: secundum
 quod vitalis est, concedo. In actu enim vi-
 sionis beatę et reperitur ratio supernaturali-
 tatis, et ratio vitalitatis; et licet secundum
 quod supernaturalis est, non possit ab intel-
 lectu creato naturali produci, tamen secun-
 dum

secundum quod vitalis est, petit ab illo
produci, et conservari: quod non evenit
in habitu charitatis, seu gratie; nam cum
nil habeat, quod supernaturale non sit, nil
habet, secundum quod possit a subiecto eti-
am in genere cause materialis causari.

938

Sed contra dices: etiam gratia
sanctificans habet aliquid, quod possit cor-
respondere potentie receptivae, et ab illa cau-
sari: ergo ruit solutio. Antecedens proba-
tur: nam gratia sanctificans habet esse
qualitatem habituales; sed qualitas ha-
bitualis eo quod talis non repugnat in sub-
iecto contineri, et ab illo educi, et causari:
ergo habet aliquid, quod possit correspondere
subiecto receptivo, et ab illo causari. Maior
est certa; minor probatur: nam ideo gra-
tia nequit educi de potentia de potentia
subiecti, quia qualitas habitualis est precise;
nam si ita esset, nulla qualitas habitualis pos-
set educi de potentia subiecti, sed omnis habe-
ret esse per creationem, quod nullus admittit;
sed secundum quod supernaturalis precise est:
ergo

517

ergo licet gratia non possit educi, secundum
quod supernaturalis est, tamen secundum
quod qualitas, potest educi: ergo educitur.
Patet; quia etiam si visio beata, secundum
quod supernaturalis est, non valeat ab in-
tellectu creato causari, tamen quia secundum
quod actus vitalis intellectualis est, non ex-
cedit vires intellectus, ab illo potest causa-
ri, et de facto causatur: ergo licet gratia,
secundum quod supernaturalis est, non pos-
sit à subiecto contineri, et ab illo causari,
tamen secundum quod habitus est, et potest
causari, et de facto causatur.

939

Respondetur negando maiorem quo-
ad secundam partem: non enim eo precise cog-
noscimus formas naturales fieri, et conservari
dependentem in subiecto, quia natura illud nec fi-
ri nec conservari valent nisi in materia. Pericula-
ntur sed quia nec fieri nec conservari valent
extra subiectum, et alia nulla est ratio, cur à
subiecto non educantur, cum eisdem adin-
naturalis sunt, immo ut ratio convincens,
ut educantur, cum fieri, et conservari ratione
naturalis

naturalis agentis, quod extra subiectum
potest agere. Vt bene notavit Liberius in cit.
to. Sed confirmationem sub num. 18. feb.
195. Cuius ratio enim reperitur in gratia, nam
extra totum ordinem subiecti naturalis, cui inest,
aliquid supernaturale est, et aliud a Deo cause-
tur, qui nullo eget subiecto ad causandum.

939

Respondes negando antecedens: et
ad eius probationem respondes concedendo ma-
iorem, et minorem; Et negando consequentiam,
vel illam distinguendo: ergo gratia habitualis
habet aliquid, ratione cuius non sibi repugnet
a subiecto contineri, et ab illo dependenter cau-
sari, concedo consequentiam: habet aliquid,
ratione cuius petat positivè a subiecto contineri,
et ab illo causari, nego consequentiam. Aliud est
enim, quod gratie non repugnet educi, eo quod
qualitas habitualis sit; et aliud, quod petat
educi, secundum quod qualitas habitualis est.
Primum enim admittimus: secundum vero
negamus: nam homo secundum quod substantia
corporea est passiva, non repugnat effectivè cau-
sari

causari ab equo, et tamen quia ab illo posi-
tione non petit causari; Et alias ex eo quod
talis substantia corporea sit, homo, repugnat
ei, quod ab alio, quam ab homine cauatur, ne-
quit produci ab equo, neque partialiter, sed
quod substantia corporea est; similiter Deus
sub ratione precisa entis non repugnat, quod
ab alio ente cauatur; Et tamen quia secun-
dum quod tale ens est, repugnat ei ab alio
causari, nec partialiter potest ab alio ente
causari. Idem dicite in nostro casu.

940

Ad confirmationem autem ex
actu visionis beatę, respondes verum esse, quod
visio secundum quod vitalis est, valet ab intel-
lectu produci, et de facto producitur: ceterum
nego, quod gratia est quod secundum rationem
genericam habitus, siue qualitatis non exce-
dat capacitatem receptiuam subiecti, ab
illo valeat fieri dependenter, siue educi.
Et ratio dispariteris ex ipsis rerum naturalis
est desumenda: quando enim due concause
partiales effectiue subordinantur ad produc-
tionem alicuius effectus, prestat una, quod
alia

alia non potest prestare: ut patet in cognitio-
ne, quæ ab objecto tanquam à causa particu-
li subordinata accipit representationem,
et ab intellectu vitalitatem. At vero causa
materialis receptiva cum sit in sua linea,
et ordine totalis, et totaliter continetur for-
mam, ad hoc ut ex eius potentia educatur,
vel nullo modo illam continet, et sic ab illa
nequit forma educi. Nam cum forma, et ma-
ximè accidentalis non solum inhereat sub-
iecto secundum rationem genericam, sed
etiam secundum rationem specificam, si
secundum hanc repugnat tali formæ fieri à ma-
teria, siue subiecto dependenter, absolute ei
repugnat.

941

Quod patet evidenter instantia:
nam Angelus. Et ex eo quod capax quali-
tatis sit, nequit informari ab albedine, ne-
que secundum quod albedo est, neque
secundum quod qualitas est. Unde quoties
subiecto repugnat accipere effectum forma-
lem alicuius forme, secundum quod talis
forma est; etiam ei repugnat, quod accipiat
effectum

Codex B. effectum formalem eius secundum rationem
 de pravia communem, et genericam forme; ut docet Sco-
 tus in 3. dist. 13. quest. 4. §. ad argumenta. 8.
 Similiter secundo sub num. 14. fol. 210. Et idem
 dico de educatione forme à subiecto; nam si ei
 repugnat educi, secundum quod talis, absolute
 ei repugnat aliquo modo educi: quod in causis
 efficientibus maxime subordinatis, et partiali-
 bus non repetitur, immo potest effectus causa-
 ri ab una causa secundum unam rationem, et
 et secundum alteram ab alia; ut patet in
 exemplo de cognitione respectu obiecti, et in-
 tellectus, qui sunt eius cause partiales, et
 subordinate.

942

Sextio arguitur: creatio est solius subs-
 istentis, sine quod per se valet existere in-
 dependenter à quocumque alio; sed gratia
 iustificans nequit per se subsistere absque
 informatione, et inherencia subiecti: ergo
 nequit creari. Maior probatur: nam ut do-
 cet Scotus in 4. dist. 1. quest. 1. §. ideo, 8.
 secunda conclusio sub num. 28. fol. 50. ideo
 agens naturale nequit creare, quia nequit
 dare

dare esse formę, conservando illam in
aliqua duratione sine subiecto; sed gratia
nequit habere esse in aliqua duratione si-
ne subiecto ut per se existens: ergo nequit
a Deo creari.

239 43

Respondes negando maiorem: crea-
tio enim non est solius subsistentis, sed
cuiuslibet entis; quod potest a Deo absque
dependentia subiecti causari; et cum gratia
sit huius modi ex dictis; hinc fit, quod a
Deo possit creari. Ad eius autem probatio-
nem ex Scoto, respondes, quod Scotus op-
time probat, quod agens naturale nequit a-
liquam formam naturalem creare, ex eo
quod non possit illam formam in aliqua
duratione conservare absque subiecto: quod
in Deo minime evenit respectu cuiuscunque
formę absolute, quam potest sine dubio con-
servare pro quacunque duratione, sine eo
quod subiectum infamet, neque ipsi inhere-
at: ut patet in accidentibus eucharisticis,
vel saltem in eius quantitate.

244

Pro pleniori autem totius queriti
intelligentia

intelligentia nota ex Scotto in 1. dist. 12. quest. 6.

S. hic dicit. q. ad tertium. num. 5. fol. 990. quod

licet charitas, seu gratia in eodem instanti tem-
poris, in quo à Deo per creationem producitur,
anime infundatur, et inhæreat; tamen prius natu-
ra gratia habet esse per creationem; et in se-
cundo naturæ instanti anime unitur, et ei inhæ-
ret. Verba accipit Scoti, quæ talia ut sequuntur,
sunt.

945

Pico, quod in eodem instanti temporis, in
quo charitas, vel gratia creatur, infunditur anime,
sed in alio, et alio instanti naturæ; quia prius na-
tura, gratia, vel charitas creatur, quam anime
infundatur, licet totum sit in eodem instanti tem-
poris. Unde duplex est ibi mutatio; ~~et non est mu-~~
~~tatio proprie dicta~~ una à non esse charitatis, vel
gratiæ ad esse gratiæ, et hæc est verè mutatio,
quæ est creatio; et non est mutatio proprie dic-
ta, quia nihil presupponit, nec naturam, nec
subiectum eius susceptivum (ex quo educatur)
alia est mutatio à subiecto non charo ad es-
se charum, et sic mutatur anima à non
esse chara ad esse charam; et ista mutatio

non

non est simpliciter creatio, quia presupponit
susceptum; Et ideo hec mutatio secundum
quid potest dici generatio, et totum compo-
situm secundum quid generatur tali, et
non simpliciter, quia substantia, quæ est
terminus generationis, præfuit, vel præ-
supponitur infusioni gratiæ, generatur se-
cundum esse gratum, et accidentale. Quo
notato alia argumenta facile apud autho-
res videnda soluetis. Vide ibi commentum
Lichei, & ex his sequitur num. 20. fol. 995.

Quæstio 2. utrum gratia iustifi-
cans Dei pacto, et institutione se-
clusa ex sua natura iustificet a-
micum, heredem constituat, et pec-
catum expellat?

Cum ex dictis num. 813. gratia ius-
tificans sit forma intrinseca Dei amicum,
heredem, et filium adoptivum constituens,
ac iustum reddens, iustitia omne peccatum
mortale

mortale tam actuale, quam habituale, per-
 sonale, vel originale excludent⁺. Nunc ve-
 nit investigandum, utrum gratia ex natura
 rei habeat ~~esse~~ hos omnes vel aliquos effectus
 prestare ~~omnes~~, vel potius id competat ex
 divina institutione, et pacto? At quia plura
 petit titulus, questionem in articulos divi-
 dam, ut clarius quæsit respondeamus. Qua-
 propter sit.

Articulus 1. Utrum gratia ex sua
 physica natura iustum, heredem, et
 Dei amicum constituat, vel ex Dei
 pacto?

946. Prima circa præsentem difficultatem
 sententia affirmat gratiam iustificantem ex
 sua physica natura, Dei pacto, et lege se-
 clusa, habere reddere animam, cui inest,
 formositer iustam, sanctam, Dei amicum,
 et fidem cum iuxta beatitudinem ad beatitudi-
 nem pervenire, participem quæ divine nature; et esse
 peccati

peccati mortalis expulsiuam. Hanc sen-
tentiam communiter defendunt Thomis-
te, pro ipsa Angelicum Doctorem affe-
rentes: ut Vafque prima secunde dis-
put. 204. cap. 2. Montesquos disput. 33.
quest. 4. Sorea disput. 36. Suarez lib. 1.
de gratia, cap. 1. et 2. quamuis cap. 4. videa-
tur aliquantulum in sententiam oppositam
inclinare: et alij quam plures.

94)

Secunda vero sententia affir-
mat nullum. horum effectum posse gra-
tiam iustificantem ex sua physica
natura subiecto; cui inest, prestare;
sed solum ex Dei pacto, lege, et bene-
placito; siue institutione hos effectus pos-
se dare, non physice, sed moraliter. Ita
noster Doctor subtilis in 2. dist. 27.
quest. unica. Q. ideo. A. respondes. num.
4. fol. 907. et dist. 28. quest. unica. Q.
ad questionem. R. sed si queratur. sub-
num. 2. fol. 915. et in 1. dist. 12. quest. 3.
Q. ad questionem. R. dico. num. 22. fol.
963. et Q. de secundo articulo num.

29. fol. 968. et 1. Report. dist. 12. quest. 2.
hic sunt. N. dico ergo. num. 5. fol. 96. et infra.

et in 4. dist. 16. quest. 2. per totam, et alibi
passim: quem sequuntur omnes veri Scoti.

te quo, vel altera ~~et~~ dempto; et precipue
Scoti commentator super 4. dist. 16. quest. 2.
sub speciali titulo à num. 34. fol. 261. et infra.

948

Premisso ergo pro maiori dicendo
non intelligentia ex Scoto in prologo, quest. 1.

S. contra istam N. sed hec tria. sub num. 8.

fol. 2. et S. contra istas duas rationes. N. ad

secundum. num. 12. fol. 10. et N. ad argumen-

tum. sub num. 13. fol. 11. et alijs in Locis:

quod licet Deus hominem ad imaginem, et
similitudinem suam condiderit, et cum ca-

pacem supernę beatitudinis fecerit, ad quam

naturali propensione inclinatur, licet eam na-

turę viribus absque Dei elevatione, et auxilio

non possit attingere; tamen merè gratiosum,

sive gratiam fuit velle quod homo Deo

beatifici fruatur, ipsum ad beatitudinem or-

dinando; cum posset absolute, absque vlla ho-

mini initia, illum ad finem supernatu-

ralem

ralem attingendum per merita non or-
dinare.

949

Vnde Paulus ad Roman. cap. 6.
in fine ait: gratia autem Dei vita eter-
na; quia gratiosum fuit homini, à Deo ad
vitam eternam ordinari. Et Ioannis cap. 1. num.
16. et de plenitudine eius omnes accepi-
mus gratiam pro gratia. Et Tridentin.
sess. 6. cap. 16. ideo bene operantibus, et
usque in finem perseverantibus proponenda
est vita eterna: et tanquam gratia filij
Dei misericorditer promissa &c. quia
eam hominibus promittere etiam iustifi-
catis, et filijs, nisi à Deo esset promi-
ssa misericorditer, et eam vellet gra-
tuito dare, illam non haberent.

950

Ex qua doctrina ab omni
Theologo catholico admessa, infer, et
bene Scotus locis in prologo nuper ci-
tatis; quod licet sicut Deus gratiosè
hominem ad beatitudinem supernam
ralem ordinavit, ita gratiosè dedit
ei, et dat media sufficientia, quibus
talem

quibus eadem beatitudinem posset assequi;
 non quia talia media, si creata sint, aliquam
 habent connexionem ex natura rei cum
 finis necessaria, consecutione; sed quia ipse
 vult acceptare aliquos actus ab homine
 media rei supernaturali auxilio factos,
 tanquam merita, utique merita, quos pos-
 set etiam libere, absque hominis iniuria
 non acceptare. sed de hoc latius dis-
 tinctione. Ultima cum de merito agamus.
 Secundo premittitur, quod Deus ac-
 ceptat habentem charitatem, seu gratiam,
 tanquam filium, et amicum ad vitam eter-
 nam, non acceptance generali et communi,
 que dicitur complacentia, qua Deus de om-
 ni factura, siue creatura sua complacet:
 de qua dicitur Genesis. i. v. 31. vidit quod De-
us cuncta que fecerat: et erant valde bona:
 sed acceptance amicabili, qua confert eis
 ad vitam eternam, et vult illum, quem sic
 acceptat, secum habere consortem: que
 à Theologis vocatur complacentia bene-
 ficientie, eo quod benefaciat amico ad
 hereditatem

hereditatem gloriæ accipiendo, et coordi-
nando. Quo supposito.

952

Dico primam conclusionem pro
responsione quaeriti: gratia ex sua phy-
sica natura, et quatenus habitus, seu
qualitas supernaturalis talis est, non ha-
bet formaliter constituere hominem, si-
ue Angelum iustum et sanctum, si-
ue amicum Dei, et dignum vitae eter-
nae, secluso Dei pacto, et ordinatione.
Probatum: nil creatum positum a se
potest Deum obligare, ad hoc ut habea-
tem ipsum, diligat amore amicali,
et conferentem ad hereditatem: ergo
gratia ex sua natura seclusa Dei vo-
luntate, et pacto, neque iustum for-
maliter constituit, neque dignum vi-
tae eternae, neque Dei amicum, dilec-
tum, et sanctum.

953

Antecedens probatur: nam
nil creatum potest obligare Deum,
aut necessitatem ei imponere ad su-
am specialem amicitiam, et ipsum ad
hereditatem

hereditatem acceptare: nam Deus ultio-
 num liberè edit: psalm. 93. Et I. corinth. cap.
 12. §. 11. hæc autem omnia operatur unus
 # Atque idem Spiritus, diuidens singulis
prout vult: ergo &c. Probatur antecedens:
 nam si Dei amicitia, et hereditas esset gra-
 tia, neque ex Dei liberalitate, ex sua natura debita dependere; sed
 misericordie pro hoc est falsum, teste Trident. sess. 6. cap. 16.
 ubi ait: quod iustificatis proponenda est vi-
ta eterna, tanquam gratia filijs Dei mi-
sericorditer promissa: ergo seclusa hac Dei
gratiosa promissione, et pacto, gratia iusti-
ficans nullum habet ius ad hereditatem;
et consequenter nec filium, & nec Dei a-
micum constituit, nec sanctum.

954

& roboratur: nam maiorem pro-
 portionem dicit amor Dei supernaturalis,
 ad hoc ut Deus necessitaretur ad se aman-
 tem diligere amore amicabili, quam gra-
 tia, quæ solum dat facultatem, seu poten-
 tiam homini, ut Deum possit supernatu-
 raliter diligere (supponimus gratiam esse
 a charitate, quæ est principium dilectionis
 Dei

Dei indistinctam) sed hoc non obstante
non admittunt adversarij, quod actus di-
lectionis Dei supernaturalis amicum,
iustum, et Dei heredem ex sua na-
tura formaliter constituat: ergo potio-
ri iure hoc ipsum debent negare chari-
tati, seu gratiæ habituali. Maior patet;
nam in humanis maiorem proportionem
habet, ut diligatur tanquam amicus,
qui alterum diligit, quam ille, qui solum
habet, posse eum diligere: neque ideo
aliquis alium ut amicum acceptat, et
in filium adoptat, ei dando ius ad su-
am hereditatem, quia precise sic adop-
tatus potest eum diligere, sed quia ac-
tualiter eum diligit: ergo si amor Dei
super omnia non constituit formaliter
Dei amicum, iustum, et heredem;
neque forma, quæ solum ex sua physi-
ca natura dat homini posse super om-
nia diligere, valet hoc ipsum prestare.

955

Secundò probatur: si gratia ex
sua natura, Dei pacto secuso, ius ad vi-
tam

vitam, et eternam hereditatem confer-
 ret, Deo quæ necessitatem imponeret ad
 amandum amore amicitie ipsam gratiam
 habentem, sequeretur, quod creata gra-
 tia, et in anima infusa, necessario eam
 conservaret; sed hoc est falsum; alias
 homines, si ^{melius} iustificati, gratiam a-
 mittere non possent: ergo et illud, ex quo
 sequitur. Maior probatur. nam quod Deus
 necessario amat amore efficaci, necessa-
 rio conservat ^{et} in eo, necessario producit;
 cum eius voluntas nec defectibilis sit, ne-
 que impedibilis; sed amor, quo Deus amat ha-
 bentem gratiam, necessarius est, et efficax,
 supposita gratia. ergo Deus necessario illam
 conservat.

956

Et roboratur: ea est lex perfectæ ami-
 citie, ut efficaciter intendat amici conservatio-
 nem et cum effectu procuret, si est in potestate
 Amantis; sed in potestate solius Dei est, confir-
 mare in gratia, et in illa usque in finem con-
 servare: ergo si Deus necessario amat amore
 amicitie habentem gratiam, etiam necessa-
 rio

+
 ista minor
 hinc maior
 a meo forma

necessario conservat in tali gratia; hoc
est falsum: ergo de

95)

Tertio probatur: non magis tribui-
tur gratie ius ad gloriam secundum sa-
cram Scripturam, quam operibus iusti
ex gratia factis; sed opera iusti facta
in gratia solum habent ius morale ex pac-
to, et promissione divina, teste Trident.
sess. 6. cap. 16. iuxta illud Mathei cap. 20.
¶ 8. voca operarios, et redde eis mercedem.
Nonne ex denario convenisti mecum? Tol-
le, quod ~~est~~ tuum est, et vade. Unde Au-
gust. serm. 16. de verbis Domini: illo ex-
go modo possumus exigere Dominum nos-
trum, ut dicamus: redde quod promis-
isti; quia fecimus quod iussisti. Et serm.
16. de verbis Apostoli: debitor factus est,
(supple Deus) non aliquid à nobis accipi-
endo, sed aliquid, quod ei placuit, pro-
mittendo: aliter enim dicimus homini:
redde mihi, quod dedi tibi: et aliter pe-
tere debitum à Deo, redde mihi, quia pro-
misisti: erga ius, quod habet gratia ad Dei
amicitiam

amicitiam, et hereditatem, solum inni-
bitur divina promissione.

958

Quarto probatur: si Deus gratui-
to, et omnino libere non elegeret homines
vel generaliter, vel particulariter ad glo-
riam, gratia nullum ius haberet ipsam;
sed Deus posuit non eligere homines ad
gloriam, etiam ei gratiam conferendo:
ergo, si tunc daretur gratia, nullum ius ad
gloriam conferret: ergo signum eviden-
s est, quod gratia ex sua physica natura non
conferat ius ad gloriam. Maior patet; nam
capacitas proxima moralis, quae est in homine
ad gloriam, pendet ex illa Dei libera vo-
luntate, qua eum ad gloriam predestina-
vit, quae capacitas reducitur ad actum per
gratiam, et alia media.

959

Minore proba: quia Deus potest crea-
re hominem, et Angelum, et eis et eis con-
ferre gratiam in ordine ad finem super-
naturalum, prout illa esset capax in via me-
diante fide sola, seu cognitione enigmatica,
et tunc esset illa Dei super omnia dilectio,
sive

sive enigmatica visio beatitudo ultima
supernaturalis hominis, et Angeli: ex
quo gratia in illa hypotesi nullum ius con-
ferret ad gloriam: ergo neque de facto.
Patet; nam si de facto illud ius confer-
ret ex sua natura independenter ab
extrinseca ordinatione Dei, etiam in il-
la hypotesi si daretur tale ius conferret.
Antecedens patet; quia in tali Dei pro-
videntia, et ordinatione nulla invol-
uitur implicatio: et alia: Deus nil iniu-
rie faceret homini, neque Angelo, ip-
sum ad gloriam non ordinando, sive
predestinando; alia: Deus non posset
iniuria homines, et angelos non pre-
destinare: et consequenter non esset
predestinatio omnino libera Deo.

+ abque in

960

Quinto probatur: non magis
habere gratia ius conferre ad heredi-
tatem, et gloriam, quam unire perfec-
te, et inserere cum Christo, et eius
vivum membrum efficere; sed inserere
perfecte, sive unire cum Christo,
et

et eius vivum membrum efficere, est effectus eius moralis, et non physicus: ergo ius conferre ad hereditatem, est effectus moralis à Dei voluntate pendens, et non effectus eius physicus ex sua physica natura proveniens. Maior patet ex Trident. sess. 6. cap. 1. ubi eatenus negat fidem, et spem iustificare, quia perfecte non uniantur cum Christo, neque vivum eius membrum efficiunt, ut charitas, seu gratia facit.

961

Minor probatur: nam si Christus in carne non venisset nullus effectus, qui gratiæ ex sua natura competit, gratiæ defuisset; alius ab intrinseco non haberet dare eandem effectum; sed tunc non uniret cum Christo, neque eius membrum vivum efficeret, ut est per se notum: ergo talis effectus non competit gratiæ ex sua physica natura, sed est moralis ab extrinseca ordinatione Dei dependens.

962

Dico secundam conclusionem: gratia iustificans non habet pro effectu formali physico reddere hominem divinæ nature

naturę participem, sed solum mora-
liter, quatenus dat ius ex diuina ins-
titutione ad participandam in patria
diuinam naturam; vt supra num. 912
docui. Hęc est contra aliquos ex nostris,
qui asserentes cum Scoto, quod gratia
ex natura rei non iustificat; concedunt,
quod ex natura rei facit formaliter ho-
minem diuinę naturę participem. Pro-
batur: nam gratia non est formaliter
formalis participatio diuinę naturę: ex-
go non facit hominem diuinę naturę par-
ticipem. Antecedens probatur: nam
gratia eo valet dici diuinę naturę for-
malis participatio, quia habet aliquod
predicatum participatum, in quo conue-
nit cum diuina natura, vel tale predi-
catum sit commune, vel particulare
Dei, vel propter aliquam similitudi-
nem, et proportionem, quam habet
cum natura diuina; sed nullo modo
potest dici gratia formalis, et peculiaris
diuinę naturę participatio: ergo &c.

Minor

983

Minor probatur: nam si gratia eò diceretur participatio formalis diuine nature, quia habet aliquod predicatum, in quo conuenit cum diuina natura, hoc idem posset dici de quolibet ente creato, immò et de subiecto peccati, quia nullum est, quod non habeat aliquod predicatum, in quo cum Deo non conueniat saltem in ratione entis: rursum illud posset dici perfectior participatio nature diuine, quod cum illa in perfectioribus predicatis magis conueniret; et sic Angelus, qui conuenit cum illa in ratione entis subiecti spiritus viuentis, intellectualis esset diuine nature perfectior participatio, quàm gratia, quæ solum cum Deo conuenit in ratione entis supernaturalis; sed hoc nolunt contrarij admittere: ergo neque debet admitti, quod gratia est participatio formalis diuine nature.

984

Nec valet dici, quod gratia eò est participatio diuine nature, quia cum ipsa uniuocatur adæquate, et specificè, ut dicunt Thomam; nam ut bene notauit noster Philosophus

loco

Loco supra num. 912. relatus; valde notan-
dum est, quod Thomistae totis viribus ne-
gent univocationem Dei cum creaturis
etiam in ratione entis, et quod postea
illum faciant univocè adguatè in na-
tura specifica cum gratia convenire:
et si ita est: ergo gratia eandem perfec-
tionem specificam habet univocam, ac
habet Deus; et consequenter erit Deus.
Et etiam mirandum est, quod Scotistae
cum Scotto in 2. dist. 2. quest. unica §.
ideo. N. respondes. num. 4. asserant, quod
gratia non est formaliter in Deo, et quod
velint gratiam esse formalem partici-
pationem divinae naturae.

9650 Sed quidquid sit de hoc, sic talem
dicendi modum, impugno: illud predica-
tum differentiale, quod divinam natu-
ram in esse talis constituit, et eam facit
differe ab omni alio, quod formaliter
non est, ^{ipsa} est imparticipabile à crea-
tura: ergo gratia negat illud partici-
pare. Antecedens probatur: nam per illud
per

per quod convenit Deus cum aliqua crea-
 tura, non constituitur in esse distincto à crea-
 tura: ergo implicat, quod predicatum diffe-
 rentiale ultimum, per quod Deus differt
 ab omni alio, quod formalissime non est
 ipse, participari possit à creatura: ergo
 etiam implicat, quod creatura aliqua possit
 in illo predicato differentiali cum illo for-
 maliter, univacue, et adæquate convenire;
 sed si gratia non participat tale predica-
 tum, non participat formaliter divinam
 naturam: Patet, nam non intellecto tali
 predicato divinæ naturæ constituto non intelli-
 gitur constituta divina natura: ergo.

986

Probatur conclusio quoad Secun-
 dam partem: nam de fide est, quod per
 gratiam efficiamur naturæ divinæ participes,
 iuxta illud Petri 2. cap. 4. num. 911. rela-
 tum; sed nequit intelligi, quod physicè
 divinam naturam participemus per gra-
 tiam de ratione super dictas: ergo so-
 lum debet intelligi, quod moraliter per
 gratiam efficiamur divinæ naturæ consortes;
 quatenus

quatenus gratia moraliter, et non phy-
sice confert ius ad hereditatem, et
habendam per beatitudinem divi-
nam naturam obiectivè.

962

Dico tertiam conclusionem: non
est effectus formalis physicus, nec pri-
marius, nec secundarius, expulsio pec-
cati, neque aliquam incompatibilitatem
ex sua natura gratia cum peccato ha-
bet, sed ex divina institutione, et be-
neplacito solum. Quod non sit effectus
eius formalis physicus primarius, pa-
tet; nam forma nequit esse in subiecto
sine suo effectui formali primario;
sed gratia inventa est de facto sine
expulsione peccati: ergo expulsio pecca-
ti non est gratie effectus physicus pri-
marius. Minor patet in primo paren-
te, et in Angelis, in quibus fuit gratia
iustificans, et nulla fuit peccati expul-
sio. Quod non sit effectus eius secunda-
rius, patet; nam aliàs posset à Deo
impediri, et sic esse cum peccato sine

eius

eius expulsiōe; quod aduersarij non ad-
mittunt. Quod nullam impossibilitatem
habet cum illo, ex infra dicendis latius pa-
tebit: ergo solum restat, quod habeat cum
illo impossibilitatem ~~naturalem~~^{mo} ex Dei
lege, et institutione.

968 Dico quartam conclusionem: effectus
formalis physicus, qui gratiæ competit ex
sua physica natura. De pacto, et institu-
tione seclusa, solum est physice decorare,
et pulchrificare animam, siue subiectum,
in quo est, et ei conferre congruentiam
maiores, quam aliæ formæ supernatu-
rales conferunt, ad hoc ut Deus diligat
amicabiliter, si velit, habentem grati-
am, et constituere in actu primo poten-
tem Deum actu supernaturali super
omnia diligere: ita Scotus expresse in 1.
dist. 12. quest. 3. ad solutionem. Q. dicitur
gitur. num. 22. et y. sed dubium est. num. 23.
fol. 63. Probat: nam omni formæ phy-
sicæ necesse est assignare effectum forma-
lem proprium physicum, quem ex se possit
prestare

prestare subiecto apto independen-
ter ab extrinseca Dei ordinatione; sed
gratia est forma physica: ergo aliquem
effectum physicum debemus ei assigna-
re: non alium præter dictum: ergo.
Probatur minor: nam non ei assigna-
mus pro effectu physico eius iustifica-
re, facere hominem diuinę naturę par-
ticipem, dare ius ad hereditatem, siue
vitam eternam, neque expellere peccatum,
ut patet ex dictis: ergo solum restat ei
assignare pro effectu formali, pulchri-
facere animam, et eam reddere con-
gruam, ut à Deo amicabiliter accepte-
tur ea congruentia, quam alię formę su-
pernaturales non prestant, ut fides, et spes,
quę de facto in peccatore, et Deo odi-
bili inveniuntur. Et dicta pro hac ce-
lebris difficultate sint satis. Qui plura
desiderauerit, auctores consulat, et præci-
pue Scoti commentatorem, in 4. dist. 16. quest.
2. à num. 34. et infra. fol. 261.

Argumenta

Argumenta contradictoria

969 Omissis quàm plurimis sacæ Scripturæ locis, à Suario lib. 1 de gratia, cap. 1. et 2 relatis, quæ docent, gratiam, qua homines iustificantur, esse nobis intrinsecam: sic ex eodem medio arguo contra nostram primam conclusionem num. 952. positam: iustitia, siue gratia (gratia enim communiter in Tridentino, et Patribus appellatur iustitia, quæ iustum, sanctum, et Deo amabilem subiectum, cui inest, reddit) qua homo iustificatur, est forma intrinseca, intrinsecè hominem iustificans, et sanctum reddens: eroo hos effectus prestat ex sua natura gratia, et non ex Dei extrinseca ordinatione, siue acceptatione.

970 Antecedens habetur expressè ex Trident. sess. 6. cap. 1. et ex dictis num. 864. Consequentia probatur: si fauor Dei extrinsecus, siue extrinseca ordinatio esset necessaria, ut gratia iustificaret formaliter, iam gratia

gratia medio illo extrinseco Dei favore
iustificaret; sed forma, quæ medio alio ex-
trinseco constituit tale, intrinsecè, et forma-
liter tale ~~non~~ reddit: ergo necessarium est
fatendum, vel quod gratia ex sua intrinse-
ca natura iustum, et Deo gratum, et ami-
cum formaliter constituit, vel quod homo
non iustificatur intrinsecè media gratia;
hoc est dogma damnatum: ergo dici ne-
quit. Probatur consequentia: nam gratia
non iustificat, nisi quatenus ipsam com-
peditur extrinsecus Dei favor, sine or-
dinatio: ergo potius talis favor extrinse-
cus Dei dicendum est, quod iustificat: sed
talis Dei favor extrinsecus ^{est} tam gratiæ,
quàm homini gratiam habenti: ergo vel
gratia non iustificat formaliter intrinse-
cè, vel si intrinsecè iustum constituit,
hoc facit ex sua physica natura indepen-
denter ab extrinseca Dei ordinatione.

94 Respondes concedendo antecedens,
videlicet, quod gratia in nobis est forma
intrinseca; Et negando consequentiam:
et

et ad eius probationem respondens concedendo
maiozem: si enim gratia iustificat, et non
ex natura sua, sed ex Dei extrinseca accep-
tione, necesse fateri est, quod gratia media
illa acceptatione, siue ordinatione Dei ius-
tificat: et distinguo minorem: forma, que me-
dio aliquo extrinseco constituit tale intrinse-
cè, et formaliter, tale non reddit physicè,
concedo minorem: moraliter nego minorem:
et similiter nego consequentiam quoad utram-
que partem: et ad eius probationem respon-
deo concedendo antecedens; et omittendo
consequens; quod videlicet, potius extrinsecus
favor dicendus quod iustificat, quam ipsa qua-
litas physica gratiæ, quamvis utrumque re-
quiratur: et distinguo minorem: sed talis Dei
favor extrinsecus est tam gratiæ, quam ha-
benti illam physicè, concedo: moraliter, ne-
go: moraliter enim talis favor, seu accepta-
tio gratiæ est intrinsecus, et illam habenti
licet physicè intrinsecus. ~~Dei~~ non valeat dici.

912

Pro cuius intelligentia nota, quod in
gratia duo sunt consideranda: entitas phy-
sica,

physica talis qualitatis, et institutio diuina
passiva, siue Dei passiva acceptatio, quæ qua-
litatem physicam eleuat, ad hoc vt præstet
iustificare iustum, reddere Dei amicum et
filium: quod non faceret illa physica enti-
tas, nisi Dei institutio ex libera Dei
voluntate ei moraliter inesset. Entitas phy-
sica gratiæ intrinsecæ physicæ animæ inhe-
ret; acceptatio passiva vero, cum non quid
physicum, sed morale sit, solum mora-
liter est animæ intrinseca. Et cum ani-
ma iustificetur non per illam qualitatem
physicam præcisè, sed per illam quali-
tatem diuina institutione affectam, verè
iustificatur homo per formam intrinsecam
physicè quoad qualitatem, et moraliter in-
trinsecam quoad acceptationem, siue insti-
tutionem Dei.

923

rationem, sed
Exemplum aptum est in mo-
neta: nummus enim q. ex eo quod
talis materiæ sit, non habet nummi-
tati tali materiæ institutio regis addita,
iam est vera moneta, et verè nummus:
Vnde

unde nummi valor ex duplici coalescit capi-
te, et ex materia, qua fit, et ex regia insti-
tutione, quae illam materiam ad talem deter-
minatum valorem eleuat pro suo libito: cum
posset non illam materiam ad esse tanti, vel
tanti valori. Et licet iste valor nummi extrin-
secus physice ei dicatur, eo quod ab extrinseca
Regis voluntate ei proveniat; tamen morali-
ter intrinsecus tali monete est, et illam in esse
monete intrinsece moraliter constituens.

924

Idem proportionem servata dicite
in nostro casu: illa enim physica entitas
gratie non habet ex se, et ex sua physica
natura facere hominem iustum, amicum
Dei, et filium: ceterum divina institutio-
ne illam physicam entitatem gratie eleuat,
ad hoc ut possit prestare tales effectus. Et li-
cet Dei institutio sit tali physice entitati ex-
trinseca, quatenus ab extrinseca Dei vo-
luntate libera proveniens, quae posset pro suo
libito non illam qualitatem physicam gratie,
sed aliam quamvis acceptare, eleuare, et
instituere ad tales effectus prestandos; ta-
men

tamen moraliter intrinseca est talis institutio
gratię, et ei moraliter inherens.

915

Sed contra dices: ergo iam gratia ius-
tificans est quoddam concretum ex entita-
te illa physica gratię tanquam ex materia-
li; et ex divina institutione ei superaddi-
ta tanquam ex formali: sicut nummus
est quoddam concretum ex materia me-
talli, et ex regia institutione tanquam ex
formali coalescens: ergo in iustificando
hominem, utrumque intrat, et physica en-
titas gratię tanquam de materiali; et
Dei institutio superaddita, quę valorem
complet ad iustificare tanquam ex forma-
li: ergo iam illa physica entitas gratię, ut ta-
lis, physice hominem iustificat saltem in-
completę, sine partialiter; sicut materia
metalli, ex quo moneta conficitur, intrat
monetę valorem, saltem ut quid mate-
riale, eius valorem constituens.

926

Respondeo concedendo primam,
et secundam consequentiam; et terti-
am negando: nam cum iustificare, et
ius

ius ad hereditatem, seu vitam dare, sit inte-
 grè, et adequatè effectus moralis gratiæ, et non
 physicus, illa physica gratiæ entitas nil physi-
 cè causet in hominis iustificatione: unde
 nec partialiter est concedendum, quòd illa
 physica gratiæ entitas iustificet, nisi cum is-
 to addito moraliter; sicut nec materia num-
 mi intrat physicè monetæ valorem, sed solum
 moraliter, eo quòd subiiciatur Regi institutioni,
 quæ in illo materiali moraliter inheret. In concre-
 tis enim moralibus licet aliqua entitas physi-
 ca reperiantur, tamen ut physica est, illud tale
 concretum non intrat physicè, illud consti-
 tuendo, neque effectum eius physicè causando,
 sed solum moraliter; ut patet manifestè
 in aqua baptismali, quæ ex divina insti-
 tutione causet gratiam non physicè, sed mo-
 raliter: ut omnes Scotistæ cum Scoto fatentur.

97

Sed contrae dices: gratia iustifi-
 cans est quoddam concretum ex entitate phy-
 sica gratiæ tanquam ex materiali, et ex
 divina institutione tanquam ex formali coa-
 lescentis: ergo iam non erit unica causa for-
 malis

iusio: facit;

formalis nostrae iustificationis: hoc est dog-
ma in Tridentino damnatum sec. 6. cap.
1. ubi dicitur: unica formalis causa nostrae
iustificationis est gratia iustitia Dei, non
qua ipse iustus est, sed qua nos iustificat.

Proo falsa est doctrina. Consequentia
probat: nam quod ex pluribus conflatur,
nequit esse unica formalis causa; sed gra-
tia ex dictis ex pluribus conflatur: **ergo**

998

Respondes concedendo antecedens,
et negando consequentiam: et ad eius
probationem nego maiorem: compositum
enim ex pluribus conflatur, et tamen est
unicum et formale compositum: et simi-
liter plures ex adversariis asserunt, quod
forma nostrae iustificationis non est illa
precisa entitas gratiae, sed collectio omni-
um habituum supernaturalium, quos De-
us in institutione impij infundit, scilicet vi-
delicet, fidei, et charitatis; et tamen cum
hoc saluant, quod unica formalis est cau-
sa nostrae iustificationis, videlicet, tota il-
la habituum collectio.

Sed

919

Sed contra dices: causa formalis, ut
 talis, nil materiale vult habere, ex quo in
 esse causae formalis constituitur; sed gratia
 ex causa formalis nostrae iustificationis: ergo
 ut talis sit, nequit habere aliquid materiale,
 ex quo in esse causae formalis iustificandi cons-
 tituitur: Ergo periculum est, quod gratia iustifi-
 cans sit quoddam concretum ex entitate phy-
 sica gratiae, tanquam ex materiali, et ex divi-
 na institutione, tanquam ex formali coalescit.

920

Respondetur distinguendo maiorem: cau-
 sa formalis moralis physica nequit habere aliquid
 materiale, ex quo in esse causae formalis consti-
 tuatur, concedo: causa formalis moralis, ne-
 go maiorem. Compositum enim morale, quod
 ex materiali et formali necessario consurgit,
 potest esse causa formalis, ut patet in actu me-
 ritorio, qui ex entitate physica actus, et ex con-
 ventione, pacto, et acceptance conflatur ex
 actu, tanquam ex materiali, et ex acceptatio-
 ne, et pacto, tanquam ex formali; et tamen
 causa formalis meritoria dicitur, ut plures
 ex adversariis fateantur. Unde in moralibus
 unum

unum concretum valet esse forma respec-
tu alterius, ut patet etiam in promissio-
ne, et acceptance promissi: quod est quod-
dam concretum ex promissione, tanquam
ex materiali; et ex acceptance alterius;
tanquam ex formali; et tamen tale con-
cretum est forma obligans promitten-
tem ad contractum matrimonialem,
sive alium.

981

Secundo arguitur ex eodem medio:
homo dicitur a parte rei verè, & realiter
iustus à iustitia sibi intrinseca, et inhæ-
rente: ex quo iustitia, quæ hominem sic
iustificat, hoc præstat ex sua physica na-
tura à pacto Dei, sive eius accepta-
tione independenter; sed talis iustitia
est gratia: ex quo gratia iustificat ex sua
physica natura independenter à Dei
institutione, sive acceptance. Antecedens
est certum. Melius enim omni operatio-
ne intellectus homo à parte rei verè, et
realiter est iustus, sanctus, et Dei ami-
cus. Consequentia probatur: denominatio
intrinseca

550
intrinseca, et realis nequit esse nisi à for-
ma reali intrinseca ipsi denominato; sed
denominatio iusti est intrinseca, et realis
à parte rei: ergo nequit esse nisi à for-
ma ipsi denominato intrinseca: sed nil
reale est intrinsecum homini à parte rei,
nisi entitas physica gratia (acceptatio
enim Dei passiva non est nisi quid ratio-
nis, quod nequit dare denominationem
realiter talem) ergo gratia entitas physica
seclusa Dei acceptatione, sine pacto ius-
tum verè, et realiter ex sua natura & cons-
tituit à parte rei.

282

Respondeo distinguendo antece-
dens: homo dicitur à parte rei verè, et reali-
ter iustus, hoc est, absque fictione, et inde-
pendenter ab intellectus consideratione, con-
cedo antecedens: verè, et realiter physi-
cè, et à iustitia reali physica sibi inheren-
te, nego antecedens: et similiter nego conse-
quentiam. Et ad eius probationem respondeo
distinguendo maiorem: denominatio intrin-
seca, et realis physica nequit esse nisi forma
physica

physica, et reali intrinseca denominato,
concedo maiorem: denominatio intrin-
seca, et realis moralis, nequit esse ni-
si à forma intrinseca, et reali physica,
nego maiorem: à forma reali morali, con-
cedo maiorem, et minorem, et nego con-
sequentiam.

983

Denominatio enim intrinseca
realiter talis, et potest esse physica, et ma-
ralis: si est physica, necessariò debet
esse à forma physica, et reali realiter
physicè constituyente in esse talis, calidi
v.g. frigidi, albi &c. Denominatio vero rea-
liter intrinsecè talis, moraliter non à for-
ma physica physicè intrinseca denomina-
to petit provenire, sed à forma morali
moraliter illi intrinseca; ut patet in pec-
catore, qui à parte rei verè, et realiter di-
citur peccator, et tamen postquam cessa-
vit ab actu peccaminoso, non habet form-
mam physicam realiter intrinsecam, à
qua peccator verè, et realiter denominetur,
sed solum moraliter, quatenus sub actu
preterito

præterito moraliter perseverante censetur,
ideo talis verè, et realiter moraliter de-
nominatur. Patet etiam in obligatione orta
ex promisso, siue contractu; nam verè, et
realiter homo dicitur à parte rei obliga-
tus non physice, sed moraliter ex actu
quo se obligavit moraliter, in illo perseve-
rante.

284

Et cum denominatio iusti, amici
Dei, et eius filij adoptivi sit denomina-
tio moralis, et non physica; hinc fit, quod
non à forma physica physice talem consti-
tuente talis denominatio proveniat, sed so-
lum à forma, quæ moraliter constituat ta-
lem: quod exemplo in humanis: homo e-
nim à parte rei verè, et realiter dicitur
aterius amicus, filius adoptivus, si alter
eum adoptavit, et eius hereditatis heres;
et tamen nullam formam nullam formam
intrinsecam physice constituentem talem
habet sic adoptatus, siue amicus; sed so-
lum habet formam moralem, à qua talis
moraliter denominatur.

Sed

Sed contra dices: ergo homo non
constituitur iustus ab entitate gratiæ sibi
intrinsecè physice inherente, sed ab accep-
tatione Dei sic habentem physicam gra-
tiæ acceptante: ergo illa entitas physica
gratiæ nūc confert ad iustificationem. Quæ-
ritur nam sine illa paret Deus hominem am-
icum, iustum, et heredem constituere, sicut
possunt homines, et patet in exco[m]muni-
cationis; sed hoc est falsum, et contra
concilium asserens, quod forma nostræ ius-
tificationis physice inheret, et est forma,
per quam non modo reputamur, sed verè ius-
ti nominamur, et sumus: ergo &c.

Respondeo distinguendo consequens:
ergo homo non constituitur formatiter
iustus physice ab entitate physica gratiæ
sibi inherente, concedo consequentiam: ho-
mo enim non physice, sed moraliter est
iustus per gratiam non constituitur ius-
tus moraliter ab illa physica gratiæ enti-
tate, iterum subdistinguo ab illa entitate
physice gratiæ nudè sumpta, concedo conse-
quentiam

consequentiam: ab illa entitate acceptatione Dei induta, nego consequentiam. Unde neque illa entitas ~~physice~~ ^{physica} gratie seorsim sumpta, neque illa Dei acceptatio solitarie accepta hominem iustum constituit, sed utrumque; nam ex utroque una integra ratio forme iustificationis conflatur. Et sic nego, quod à sola Dei acceptatione, siue institutione homo iustus formaliter constituitur: et similiter nego alteram consequentiam, videlicet, quod illa entitas physica gratie nil conferat ad iustificationem, cum formam iustificantem adintegret.

98)

Ad eius autem probationem ex eo quod sine illa physica gratie entitate Deus posset amicum, et heredem constituere, respondes distinguendo antecedens: Deus potest hominem formaliter amicum, iustum, et heredem constituere formaliter per solam extrinsecam Dei acceptationem absque illo habitu gratie iustificantis absolute, concedo: eodem modo ac de facto iustificat, nego antecedens. Nam licet Deus potuerit acceptare naturam nudè sumptam absque illo, vel alio habitu ad hereditatem, et

et amicitiam: ut notavit Scotus in 1. dist. 12.
quest. 3. § de secundo articulo. num. 29. fol.
968. tamen de facto non creditur, quod De-
us disponeret acceptare naturam nisi me-
diu habitu gratie, qui eam pulchrefaciat: et
sic tam habitus, quam acceptatio formam
iustificationis adintegrat.

988

Sed contra dices: si Deus accepta-
ret ad suam amicitiam hominem absque
habitu gratie, talis homo diceretur solum
extrinsecè Dei amicus; sicut in humanis
unus dicitur amicus alterius solum extrin-
secè, sine eo quod ponatur aliquid intrin-
secum ex parte amici: ergo eodem modo
de facto homo dicitur Dei amicus solum
extrinsecè, etiam posita in illo physica qua-
litate gratie. Antecedens habetur ex dictis.
Consequentia probatur: etiam posito in homi-
ne habitu gratie non per ipsum formaliter
constituitur homo Dei amicus, sed per ex-
trinsecam Dei acceptationem: ergo sicut si-
ne habitu acceptatio Dei extrinseca homi-
nem constituit extrinsecè amicum, ita
eodem

eodem modo habitu gratie supposito illum
amicum extrinsece constituit; hoc est con-
tra concilium: ergo &c.

989

Respondes concedendo antecedens,
et negando consequentiam: et ad eius proba-
tionem respondes distinguendo antecedens:
etiam supposito habitu gratie homo non ius-
tificatur physice per illum, concedo: iustifi-
catio enim cum non sit effectus physicus, sed
moralis, nequit esse à forma physice iustifi-
cante: non iustificatur homo, siue non fit Dei
amicus per illum habitum gratie morali-
ter, nego antecedens. Sicut enim nec regia
institutio, siue materia, nec materia sine
regia institutione valet constituere nummum;
ita de facto nec regia Dei acceptatio sine
habitu gratie, nec habitus physicus gratie
sine Dei institutione valet constituere
Dei amicum, et iustum.

990

Sed contra: etiam de facto ha-
bitu gratie supposito sola Dei extrinseca
acceptatione homo fit Dei amicus, et nullo
modo per talem habitum gratie in illo sup-
posito.

suppositum: ergo ruit solutio. Antecedens
probatum: nam illa precisa est ratio for-
malis iusti, et Dei amici constitutiva,
qua posita, et omni alio per possibile, vel
impossibile sublato ponitur homo Dei
amicus, et iustus constitutus; et quo abla-
to etiam si cetera omnia ponantur, ne-
quit homo constitui Dei amicus, et ius-
tus; sed posita sola extrinseca Dei ac-
ceptione in homine, et habitu gratie,
sive quocumque alio secluso intelligitur, et
est homo Dei amicus, et iustus; et ablata
Dei institutione etiam habitu gratie, si-
ve quocumque alio posito non est homo,
nec Dei amicus, nec iustus: ergo sola
extrinseca Dei acceptatio est, quae de-
facto hominem iustum, et Dei amicum
constituit.

291

Respondes negando antecedens:
et ad eius probationem concedo maio-
rem; et distinguo minorem: posita
extrinseca Dei acceptatione, et habitu
gratie secluso, homo est Dei amicus, et
iustus

ius extrinsecè, concedo minorem: in-
trinsecè ut modo constituitur Amicus, et
iustus per gratiam media Dei institu-
tione, nego minorem: et similiter nego
consequentiam. Concedo enim, quod Dei
acceptatio sola sine habitu posset Dei a-
micum hominem constituere, quod habitus
gratiæ sine Dei extrinseca acceptatione neu-
tiguam faceret: sed tunc solum esset ho-
mo iustus, et amicus extrinsecè, non
però intrinsecè, ut de facto homo cons-
tituitur iustus mediò habitu gratiæ non
nude sumpto, sed Dei induto acceptatione.

992

Tertio arguitur contra eandem
conclusionem: ides negamus gratiam ex
sua physica natura hominem posse cons-
tituere Dei amicum, iustum, et virg he-
redem; quia Deus nullo creato potest o-
bligari, ut ipsum habentem acceptet ad
suam specialem amicitiam, et heredita-
tem; sed hoc est aperte falsum: ergo
&c. Maior ex dictis num. 952. et 953.
pro probatione nostræ conclusionis habetur.
Minor

Minor probatur: nam de facto gratia
acceptatione, siue institutione passi-
ua induta Deo necessitatem im-
ponit, ut habentem gratiam sic mo-
raliter indutam, siue vestitam, ut
amicum acceptet, et heredem; sed
gratia cum illa acceptatione passi-
ua induta etiam est quid creatum
tam pro materiali, quam pro for-
mali: ergo &c.

993

Minor probatur: maior
enim ex dictis habetur: nam im-
primis entitas physica gratie quid
creatum est; ut habetur ex dictis
num. 862. et infra: et etiam illa ac-
ceptatio, siue Dei institutio passiva
est quid creatum: est enim quedam
moralitas gratie, et anime ipsam ha-
benti moraliter intrinseca, et eis in-
herens; ex dictis num. 921. et infra:
immo talis Dei passiva institutio, siue
acceptatio ex ibi dictis, non quid reale,
sed quid morale rationis est: ergo da-
tur

datur aliquod creatum, quod Deum possit obligare: ergo &c.

994 Respondes concedendo maiorem, et negando minorem: et ad eius probationem respondes distinguendo maiorem: gratia acceptatione passiva induta, siue passiva institutione Deo necessitatem imponit, ut habentem gratiam sic indutam acceptet ut amicum, et vite eterne heredem, ex suppositione quod Deus habentem gratiam velit acceptare: concedo, siue omitto minorem: antecedenter ad voluntatem Dei, ita ut gratia media illa institutione sit ratio alliciativa diuine voluntatis, ad hoc, ut Deus habentem gratiam, ut amicum diligat, et vite eterne heredem, nego maiorem: et concedo minorem, et nego consequentiam.

995 Acceptatio enim passiva, que gratia moraliter inest, non est causa, ut Deus active acceptet, quasi Deum alliciens obiectiue ad complacendum amabilius in gratia, et in ipsam habente; immo est

est effectus talis Dei actus acceptatio-
nis; quia enim Deus actus acceptat
gratiam, et illam habentem, ideo gra-
tia, et habens illam est passivè acceptus
à Deo, et non converso: neque illa pas-
siva Dei acceptatio obiectivè obligat Deum
ad sic acceptare, nisi ex suppositione
quod Deus velit acceptare; et tunc Deus
necessitate sue immutabilitatis ex suppo-
sitione quod semel voluit gratiam, et habentem
gratiam amicitivè acceptare, cum
non possit mutari, necessariò habentem
gratiam diligit, non necessitate absoluta, sed
ex suppositione ea necessitate, qua Deus
est immutabilis.

996 Exemplo res clarè fiet: moneta
enim nummus Reg. supposita regia institu-
tione quod habeat valorem quatuor teruntio-
rum, valet ipsum Regem obligare, ut ipsum
nummum acceptet pro quatuor teruntijs in so-
lutione cuiuscunque debiti, quod Regi ipsi
solvatur. dicemus ne, quod nummus ex se
etiam illa regia institutione indutus habet
vim

vim obligandi Regem, quasi ipsa insti-
tutio passiva ~~nummi~~ in tali valore sit
ratio allictrina voluntatis Regis, et ei
necessitatem imponens, ad hoc ut nummum
pro valore quatuor teruntiorum accipiat?

Minimè quidem, quia è durat valor præ-
dictorum quatuor teruntiorum in nummo, quò
durat Regis institutio activa, qua determi-
nat in nummo talem valorem: et si Rex,
ut posset, diceret, nolo, quòd nummus habeat
talem valorem, tunc per talem nummum non
possit Regi fieri solutio.

99

Idem proportionem servata dicite
in nostro casu: gratia secundum esse phy-
sicum, quod habet, non fungitur vi iustifi-
candi amicum Dei, nec heredem consti-
tuendi: at supposito quòd Deo placuit, ei
conferre ius ad suam amicitiam, et here-
ditatem, iam Deus tenetur acceptare ad
suam amicitiam et hereditatem gratiam
habentem; non quia illa passiva gratia
instituta Deo antecedenter ad suam vo-
luntatem obliget, sed quia supposita Dei
voluntate

voluntate, cum Deus non possit mutari,
infalibiliter acceptavit ut amicum, et
heredem habentem gratiam: et ista
erit necessitas non absoluta, sed ex
suppositione, quæ optime compatitur cum
Dei libertate; nam ex suppositione quod
Deus aliquem amet, nequit talis non es-
se à Deo amatus, et non valet, talis ne-
cessario est amatus à Deo: ergo Deus
necessario eum amat. Quia enim est a-
matus talis nisi ex suppositione, quod
Deus amet eum, et sicut libere Deum
amat, ita pro Dei libito potest esse non
esse amatus; licet ex suppositione quod
ametur, nequeat non esse amatus.

998

Alio exemplo valet res amplius
explicari, supponendo, quod Deus ac-
ceptet ad suam amicitiam, et heredita-
tem hominem, non infundendo ei ali-
quem habitum neque gratiæ, neque fidei,
vel alterius virtutis; tunc homo sic accep-
tatur à Deo haberet ius ad
hereditatem, et Dei amicitiam: di-
ceremus

diceremus ne in tali hypotesi, quod illa ac-
 ceptatio Dei passiva, quae esset moraliter in
 homine sic acceptato à Deo, Deo necessi-
 tatem imponeret, ut Deus talem hominem
 acceptaret. Minime quidem; nam illa accep-
 tatio passiva hominis esset effectus accepta-
 tionis activae Dei, et non ratio obiectiva
 movens hominem Deum ad sic hominem ac-
 ceptandum: unde solum illa acceptatio passi-
 va Deum obligaret ex suppositione, quod De-
 us valet sic obligari, et non aliter. Idem
 philosophandum est de facto: Deus enim de-
 terminavit non diligere ut amicum nisi ha-
 bentem gratiam; et hac determinatio-
 ne Dei supposita, necessario diligit haben-
 tem gratiam, non quia ipsa gratia Deo ne-
 cessitatem imponat antecederet ad suam
 liberam determinationem, sed quia suppo-
 sita eius libera determinatione iam Deus
 tenetur habentem gratiam diligere non
 absolute, sed ex suppositione, et necessita-
 te suae immutabilitatis.

Sed contra dices: illa moralitas accep-
 tionis

acceptationis passive; sine diuine institutio-
nis, quæ est in gratia. Quia actiua ordina-
tione supposita est creatura; et tamen
Deo necessitatem imponit, saltem ex sup-
positione ut habentem gratiam amica-
biliter diligat: ergo implicat, creaturam
Deo necessitatem imponere, saltem ex
suppositione: Erga hoc idem potest affir-
mari de gratia secundum esse physicum
considerata. Probo consequentiam: non
implicat, quod creatura aliqua ex suppo-
sitione Deum obliget ad amicabilem
diligendum subiectum, in quo est: Ergo
non implicat, quod gratia ex suppositio-
ne quod sit in anima, Deum obliget
ad diligendam amicabilem talem ani-
mam. Patet consequentia; nulla enim
creatura ordinis supernaturalis est gra-
tia perfectior, quæ est plenitudo anime;
ut diximus ex Scotum num. 96). et do-
cet August. 8. de Trinitate cap. 10. dum
ait: iustitia est quedam plenitudo animi,
qua pulchri sunt homines: sed quod crea-
turæ

creaturę minis perfecte ~~con~~ conceditur,
maximę perfecte eius ordinis non est de-
negandum: ergo &c.

1000.

Et roboratur: si enim Deus ne-
cessitaretur ad creandam gratiam in
subiecto, quę ipsum Deum necessitaret
ad amandum amabiliter subiectum
gratificatum, videretur, quod esse pa-
rum consonum, suę magnitudini, obliga-
ri sic; sed cum penaeat ex libera Dei
voluntate, gratiam conferre, vel non;
nulla Deo irrogatur iniuria, quod ex sup-
positione quod ponat gratiam in aliquo
subiecto, quam libere pro suo libito po-
nit, teneatur ipsum subiectum sic accepta-
re, et amabiliter sic diligere: ergo si con-
cedimus, quod moralitas illa passive accep-
tationis Dei, siue eius institutionis Deum,
ex suppositione quod talis moralitas sit,
obligat, et necessitatem Deo imponit ad
diligendum amabiliter sic gratiam ha-
bentem; cur id negamus gratię? ergo sine
fundamento id facimus.

Respondeo

Respondens premitendo ex Sco-
to in 1. Report. dist. 15. quest. 2. §. hic sunt.
¶ Ad propositum igitur dico. num. 4. fol.
96. quod in Deo duplex est adstruen-
da libertas: una ad dandum esse cui-
libet creature: nulla enim creatura est,
quæ Deo necessitatem imponat, ut ip-
sam creet, vel ei det esse; cum omni om-
nino libere à Deo causetur. Altera quoad
amorem, et maxime amicabilem ip-
sius creature, etiam supposito creature
esse: sicut enim nulla creatura, quæ De-
um obliget ad dandum ei esse natura-
le; ita nulla est creatura, quæ Deum
obliget, vel obligare possit, ut det ei es-
se naturale supernaturale gratiæ amicitie
supernaturalis, vel beatitudinis, in quo con-
sistit perfectissimum esse supernaturale
creature intellectualis.

Quo supposito, in forma ad ar-
gumentum respondens concedendo ma-
iorem, et minorem in sensu explica-
to; et distinguendo consequens: Ergo
non

Codex 18. non implicat, creaturam Deo necessaria-
 de gratia tam imponere, ex suppositione quod talis
 creatura sit, sine exitu à parte rei, nego
 consequentiam: ex suppositione quod ante-
 cedenter ad ipsam existentiam talis crea-
 turæ Deus pro suo libito velit se obligare,
 et ~~pro~~ pro sua libertate necessitatem ^{ibi} re im-
 ponere, concedo consequentiam. Ipsa enim
 acceptatio passiva, seu passiva ordinatio non
 antecedit æternam ordinationem Dei, ~~in eo~~
 subsequitur, sicut effectus subsequitur causam:
 et sic non est ratio motiva, ut Deus accep-
 tet, quasi ipsa sit prior acceptatione Dei, et
 eius amoris allicitiva; immo quia Deus a-
 mat, et acceptat, ideo gratia est acceptata.
 Quod non eveniret in physica qua-
 litate gratiæ; nam si ex suppositione quod
 a Deo crearetur, et existeret in aliquo sub-
 iecto, Deo necessitatem imposeret ad ami-
 cabiliter postea diligendum hominem ha-
 bentem gratiam, iam absolute antecedenter
 ad talem dilectionem, Deus diceretur ne-
 cessitatus ab aliquo creato: implicat, et suę
 libertati

libertati infinite iniuriam affert. At ve-
ro ex suppositione quod Deus habentem
gratiam acceptet pro suo libito; non impli-
cat, quod ipsa Dei acceptatio passiva, que
etiam est creatura, Deo necessitatem infe-
rat non absolute secundum quid, ex sup-
positione quod Deus sic acceptet; nam ne-
cessario est amatum, quod Deus amat,
ex suppositione quod amet; licet absolu-
te sicut liberum est in Deo amare; sic
liberum, et contingens est esse ab illo ama-
tum.

1004

Ad eius confirmationem omitto,
quod gratia sit entitas perfectissima, vel
non ordinis supernaturalis. Et distinguo
minorem; quod creature minus perfecte
conceditur ratione sue perfectionis, non
est denegandum perfectiori creature eius-
dem ordinis, concedo minorem: quod crea-
ture minus perfecte conceditur ob alteri-
us libitum, et beneplacitum, non est de-
negandum creature magis perfecte, nego
minorem: et similiter nego consequentiam.
Ratio

Ratio maioris, vel minoris perfectionis in
 creaturis nil facit, cum Deus non à ma-
 iori, vel minori perfectione entitativa crea-
 turae moveatur ad amabilius amandum,
 sed pro suo libito, quo potest Angelum per-
 fectissimum non predestinare ad gloriam,
 ut fecit de Luciferò; et hominem minus
 perfectum in ~~se~~ filium adoptivum, immò
 et naturalem adoptare; et patet de hu-
 manitate a verbo assumpta.

1005

Dei voluntas

Ad confirmationem autem argu-
 menti num. 1000. posita⁺, quòd maxima
 Deo irrogaretur iniuria, quòd posita crea-
 tura extra causas, etiam si à sua volun-
 tate dependeret, quòd talis creatura exis-
 teret, siue non existeret, ipsa creatura
 haberet vim ex se obligandi Deum ad
 sui specialem amicitiam, et amorem;
 nam tunc licet Deus esset liber in produ-
 cendo, non tamen esset liber in amando;
 et à Deo haberet plenum suò libertatis do-
 minium, quòd tam in causando, quam in
 sperando

operando, à nullo alio propter suam
bonitatem essentialem valet necessitari:
alias Deus dependeret in suo amore
necessario ab illo obiecto creato, quod ne-
cessario diligeret: quod est absurdum,
et Deo indignum.

1006

Sed contra dices: illa moralitas
diuinae institutionis, quae est in gratia obiec-
tuae, Deum allicit, et ei necessitatem
imponit, ut habentem gratiam Deus
amicabiliter diligit: ergo non implicat
creatura, quae Deum obliget, et per mo-
dum obiecti alliciat ad amorem amica-
bilem: et sic ruit praefata doctrina: cum
hoc idem possit non denegari physice
qualitati gratiae. Antecedens probatur:
per primum enim necesse est, quod illa mo-
ralitas diuinae institutionis consistat in gratia, quam
quod Deus amicabiliter habentem grati-
am diligit: ergo illa moralitas diuinae
institutionis non est effectus dilectionis
amicabilis, sed veluti causa obiectiva talis
dilectionis

dilectionis.

100)

Probatum antecedens: nam hæc est vera causalis, quia Deus instituit diligere habentem gratiam, ideo eum diligit: et hæc est falsa, ideo instituit diligere habentem gratiam, ideo quia per prius eum amica-biliter dilexit: ergo institutio passiva gratiæ se habet ut obiectum Deum alliciens, et necessitatem ei imponens, ad hoc ut hominem gratum Deus amica-biliter dili-gat; sed talis Dei institutio passiva est quid morale, et creatura: ergo non im-plicat creatura, quæ eo quod sit afferat necessitatem Deo ad sui amorem: ergo &c.

1008

Respondes concedendo antecedens in sensu explicato, et distinguendo con-sequens: non implicat creatura, quæ Deum obliget, et per modum obiecti alliciat ad sui amica-bilem amorem, ex suppositione quod Deus velit antecederet sic creaturam amare, concedo consequentiam: antece-denter ad hanc Dei voluntatem, ita ut sit causa motiva, et allicitiva, ut Deus id necessario

necessario velit, nego consequentiam: et ad eius
probationem respondeo distinguendo antece-
dens: illa moralitas diuine institutionis passi-
ue necesse est, quod prius insit gratie, quam
quod Deus habentem gratiam amicabilem
diligat in exercitio, concedo antecedens: an-
tequam Deus pro suo libito statuat, et decer-
nat habentem gratiam diligere, nego antece-
dens: et distinguo consequens: ergo illa mo-
ralitas non est effectus voluntatis Dei amica-
bilis, quo antecedenter ad gratiam gratiam,
et actuale dilectionem decreuit amicabi-
liter diligere eum, qui gratiam haberet, ne-
go consequentiam: non est effectus amoris
amicabilis, quo Deus in exercitio haben-
tem gratiam diligit, concedo consequentiam.

1009

Sicut enim, si homo decreuisset non
inire amicitiam nisi cum homine iurisperi-
to v.g. ista determinatio passiva, siue accep-
tabilitas, que in iurisperdente esset, non fo-
ret ratio motiua, nec allicitiua talis hominis,
ad hoc ut ipsum amicabilem diligeret, nisi
supposita eius libera determinatione, qua
decreuit

decrevit pro suo libito, cum tali iurisprudente
amicitiam inire: ita Deus ab eterno decrevit,
amicitiam non inire, neque ut amicum dili-
gere nisi habentem gratiam: et ista ordina-
tio passiva, quæ est in homine grato, non mo-
uet Deum ad amicabilem diligendum, nisi
quia prius ipse voluit libere amicitiam inire,
et ut amicum diligere eum, qui haberet gra-
tiam. Dico si bene perpendantur, quam
plura argumenta, ~~et equivocones~~ videntur.

1010

Quarto arguitur: non implicat De-
um ab aliqua creatura necessitari, ut ip-
sam necessario amet: ergo non implicat,
quod gratia in esse physico Deo necessi-
tatem imponat, ut illam, et habentem illam
diligat. Antecedens probatur: nam de fac-
to passibilia Deus necessario amat, ita ut
illa non possit non amare: ergo non impli-
cat creatura & Antecedens expresse habe-
tur ab Scoto in 1. Reportat. dist. 11. quest. 2.
S. ad propositum. num. 4. fol. 96. eius hæc
sunt verba: dico, quod acceptatio respectu
secundi obiecti potest intelligi tripliciter: vno
modo

modo simplici complacentia, et hec est ne-
cessaria respectu cuiuslibet possibili esse;
sicut enim intellectus diuinus necessa-
rio videt omnem entitatem possibilem,
ita vult eam. &c.

1011

Respondes negando antecedens, et
similiter consequentiam: et ad eius pro-
bationem respondes concedendo, siue omit-
tendo antecedens. (Licet enim aliqui Sco-
tistae, qui docent de facto ~~deum~~ creatu-
ras posibles liberè quoad exercitiū
amare, etsi necessario quoad specifica-
tionem: ut videre licet in Felix tracta-
tu de voluntate cap. 3. difficult. 4. num. 3.
fol. 240. à qua controuersia modo abstraho.)
Et negando consequentiam: aliud enim est,
quod Deus tales creaturas necessario a-
met; et aliud, quod tales creaturae diuina
voluntati necessitatem imponant, ut eas a-
met necessario. Primum concedo, siue omit-
to: secundum nego. A nullo enim obiec-
to creato diuina voluntas necessitatur, licet
sicut à nullo specificatur, nisi à sua diuina
essentia:

essentia: sed rectitudo ipsiusmet diuinae voluntatis, quae ita inclinat ipsam in bonum, ut in illo non possit non complacere, est, quae diuinae voluntati necessitatem imponit, ut necessario amet possibilia: et hoc est, quod dicit Scotus loco citato, et non aliud per quod ruit argumentum.

1012

At quia sunt alij Scotistae, quibus predicta non placent: aliter respondes distinguendo antecedens: non implicat creatura, quae Deus necessitatem imponat, ad hoc ut ipsam amet amore simplici complacentiae, omisso antecedens: quae Deus imponat necessitatem, ut ipsam amet amore beneficentiae, siue beneficentiae amabili, nego antecedens; et similiter nego consequentiam. Et cum Deus amet iustum non amore simplici complacentiae, quo etiam peccati subtratum diligit; ut ibidem docet expresse Scotus; sed amore beneficentiae et amabili, ad hunc amorem implicat Deum necessitari non autem ad illam.

1013

Et ratio est conspicua: nam complacere

116
complacere in bonitate alterius arguit rec-
titudinem ipsius voluntatis; vitiata enim
videretur voluntas, quæ in bono non compla-
ceret saltem complacentia simplici, et in-
efficaci. At vero diligere, et ordinare diligi-
bile supra id, quod sua natura connaturali-
ter exigit, semper est gratiosum, et illi in-
debitum: et sic primum concedimus Deo
ob rectitudinem suæ voluntatis; secundum
vero negamus, nisi ipsi pro suo libito miseri-
corditer placeat.

1014

Exemplo declaratur: in huma-
nis enim quantumcumque homo aliquis
sit alijs præstantior, formosus, honestus, can-
didus, et rubicundus, sine niger, gratiosus,
aut cum gratia ad summum alliciat volun-
tatem alterius, ut in eius perfectionibus
physicis, sine moralibus complacere sim-
plici complacentia; non vero alteri neces-
sitate imponit, ut illum habeat amicum
amicitia speciali; quod illum adoptet in
filium, et quod sibi conferat ius ad
sua bona, et hereditatem. Idem dicere
de

de qualibet perfectione creata respectu Dei,
 que licet hominem decoret, et ornet, et Deus
 de tali perfectione, siue bono necessario
 complacet, tamen nullam necessitatem
 Deo imponit, ut illum ut amicum accep-
 tet acceptatione amabili speciali; et ei
 conferat ius ad eternam Dei heredi-
 tatem, quod si Deus multoties id faciat,
 est mere gratiose, et misericorditer, et
 propter suam nimiam bonitatem, non au-
 tem quia aliqua perfectio creata id exigit,
 quasi debito connaturalitatis.

1015

Quinto arguitur: non implicat, quod
 creatura aliqua ex natura rei Deum obli-
 get ad eius odium, detestationem, et ini-
 micitiam specialem: ergo non implicat,
 quod aliqua creatura Deo necessitatem im-
 ponat ex natura rei, ad hoc ut Deus illam
 amet amicitia speciali. Patet consequen-
 tia; nam oppositorum eadem est ratio.
 Antecedens probatur: nam odium Dei,
 V. sine irreuerentia, aut inobedientia
 Deo facta Deo necessitatem imponit,
 ad

ad hoc ut odio prosequatur ut inimicum
eum odientem, irreuerentiam ei facien-
tem, aut ei non obtemperantem: ex
ergo antecedens est verum. Consequentia
probat: nam si nullum sequitur in-
conueniens, ex eo quod Deus necessite-
tur à creatura ad eius odium, et ini-
micitiam; cur implicat, quod creatu-
ra aliqua Deum necessitet ad eius a-
morem, et amicitiam? Patet; quia
utrumque est à creatura necessitari: ex
ergo si primum; non implicat neque se-
cundum.

1016

Pro huius argumenti solutio-
ne, quod adeò aliquibus difficultatem in-
gerere ingruit, ut in ~~varia~~ varia, et rationi
dissona deliria labantur; et sic commu-
niter omitentes illud, silentio commen-
dant; premittere libet ex tractatu nostro
de legibus, ~~num.~~ num. 242. et 244. et
infra; et num. 287. quod Dei lege positi-
ua reclusa, quæ ab eius libera voluntate de-
pendet, nullum esset peccatum Theologicè,
quod

quod ex natura sua auerteret hominem
necessario ab ultimo fine consequendo,
et quod esset poena aeternae inductionum:
nam teste Anselmo in suo prologo
cap. II. illud est iustum, quod vis; non ius-
tum, quod non vis Domine. Et Augusti. de
peccatorum generis, et remissione, cap. 16. ne-
que peccatum erit, si quod erit, si non diuinitus
iubeatur, et non sit.

1012 Unde sicut actibus fidei, spei, chari-
tatis, et contritionis si fiant, sicut oportet, Deus
pro suo libito premium vite aeternae promittit et
gratiam, et amicitiam suam, quae si non libera-
liter promittit, nullatenus talibus actibus es-
set debita: ita Deus pro sua libertate ip-
sum edientibus, non obedientibus, proximum
sine causa occidentibus, et his similibus pro-
mittit se habere illos ut inimicos, et eos man-
cipandos esse aeternis suppliciis. Quae lex si non
esset a Deo libera posita, nil horum tali-
bus actibus ex eorum natura deberetur: et
fuit Dei haec ordinatio universalis iusta, tum
quia Dei ex eius propria voluntate omnis res
finis

rectitudo, et iustitia dependet; tum quia
aqualis tam pro premio, quam pro supplicio.
Videte singularem doctrinam, quam pra-
dicto tractatu ex Soto tradidimus, quae
tam ad hoc, quam ad plura alia est val-
de necessaria.

1218

Secundò premitto: quod sicut vo-
luntas divina ob suam infinitam rectitudi-
nem necessario in omni bono creato compla-
cet, ut num. 1011 et 12 docuimus: ita ob
eandem rectitudinem necessario displicet
de malo: ut tractatu nostro de legibus num.
239 et infra docuimus: seclusa enim om-
ni positiva lege divina, vel omni eius de-
terminatione, adhuc foret malum Deo,
odibile, et rationi dissonum. Quam odire,
ei non obtemperare, vel irreuerentiam
ei facere: sed sicut de complacentia in
bono creato, quae Deo necessario inesset, fo-
ret solum simplex, et nullam Deo neces-
sariam afferentem, ad hoc ut talem creatu-
ram bonam ad finem supernaturalem
eleuaret, et eam ut amicum diligeret amo-
re

amore amabili; ita illa Dei displicen-
tia de malo morali nullam Deo necessita-
tem imponeret, ut seclusa eius lege positiva,
inimicabiliter ^{scilicet} odiret creaturam illud malum
perpetrantem, neque ad hoc ut eam eter-
nis suppliciis deputaret.

1019

His scitu dignis ^{mi} aduersis, in for-
ma ad argumentum respondeo distinguendo
antecedens: non implicat creatura, quae
Deum obliget ex sua natura Dei positiva
ordinatione precisa ad eius odium, detesta-
tionem, et inimicitiam specialem, quam
habet Deus respectu illorum, quos damnat,
vel sunt in damnationis statu, nego ante-
cedens: non implicat creatura, quae Deum
obliget ad sui odium, detestationem, et ini-
micitiam, quae sit displicentia simplex de
malo, concedo antecedens: et nego consequen-
tiam. Ad eius autem probationem respon-
deo distinguendo eadem distinctione antece-
dens: odium enim Dei, vel irreuerentia,
quolibet Deo facta, seclusa Dei positiva lege,
et ordinatione, qua ista sub tali poena vetantur,
neque

neque esset digna odio Dei inimicabili, ea ini-
micitia, qua nunc damnatos, vel sui legis po-
sitius transgressores respuit; sed solum esset
in Deo simplex displicentia de tali malo
moralis, quod philosophice solum, non autem
Theologicè esset peccatum.

1020

Sexto arguitur: non implicat, quod
qua creatura Dei pacto, lege, aut institu-
tione seclusa, ex natura talis sanctificet ip-
sam habentem: ergo non implicat, quod
gratia eo quod sit creatura ex natura rei
Dei pacto, lege, et institutione seclusa iustifi-
cet hominem habentem ipsam. Antecedens
probat: De facto fruitio beatifica secluso
Dei pacto, lege, et institutione formaliter bea-
tificat, et sanctum sanctitate consummata
facit habentem illam formaliter: ergo &
Antecedens probatur: nam illa est forma
beatificans formaliter hominem, et illum
sanctum sanctitate consummata constitu-
ens, qua posita, et cum aliis per possi-
bile, vel impossibile seclusa intelligitur et
habens ipsam formaliter beatus: et qua
ab illa.

ablata, etsi omnia ponantur, homo non
est formaliter beatus; sed sic se habet
fruitio beatifica: ergo &c

1021

Prima consequentia probatur:
quando non implicat prestari à creatura
id, quod perfectissimum est in linea, et
ordine supernaturali; Dei pacto, et lege
seclusa, non debet implicari prestari
à creatura, sedulo Dei pacto, et lege id,
quod minoris perfectionis est in eodem or-
dine, et linea; sed perfectissimum in li-
nea, et ordine supernaturali, quod est bea-
tificare, ~~sive sanctificare~~ formaliter homi-
nem, non implicat à fructione ~~Dei~~
creata ex natura rei prestari Dei pac-
to, et lege seclusa: ergo non implicat, à gra-
tia prestari quod minoris perfectionis est
in linea, et ordine supernaturali, quale
est formaliter iustificare ex natura talis
Dei lege, et pacto secluso: ergo de facto
gratia ex sua natura iustificat Dei pac-
to secluso. Probatur: nam de facto gratia
præstat subiecto effectum, quem potest ex
sua

sua natura prestare; sed potest hunc effectum iustificandi prestare: ergo &c.

Respondetur concedendo antecedens; et negando consequentiam: et ratio disparitatis ex ipsis rerum naturis desumenda est: beatificare enim formaliter nil aliud est, quam satiare ultimatè, et completè creaturam rationalem, coniungendo illam cum suo ultimo fine, in quo veluti in centro suæ inclinationis, et propensionis quiescit ultimatè, nil ultra desiderando, seu volendo: et hoc necessario debet præstari à forma, quæ ex sua natura Dei pacto, et lege secunda habeat ultimatè satiare appetitum creature: nam non ideo aliquis inclinatur, siue propensus naturaliter satiatur, quia Deus vult quod satietur; sed quia reuera habet formam sui appetitus, et propensionis satiativa: alias posset Deus dicere damnatis, siue viatoribus; estote satiati; et satiati forent: vel beatis, ne satiarentur; et sic inhiantes manerent; vel lapidi sursum danti: esto ibi quietus, et ne appetas

appetas esse deorsum.

1023

Ad vero iustificare, et concedere ius ad hereditatem, nulli alteri potest competere, nisi illi cuius propria est hereditas, neque amicum amicabilem diligere nullus potest facere, nisi illemet, qui ut talem vult eum accipere: et sic nulla creatura valet ius conferre ad eternam Dei hereditatem, seclusa Dei lege, et pacto; neque ei necessitatem imponere, ut hominem, vel Angelum amicabilem diligat; alias non esset plene liber, et Dominus: et sic implicat a creatura prestari iustificatio, et non implicat prestari beatificatio. Posita enim forma satiativa non est in voluntate, sine potestate Dei, quod satiet, vel non satiet appetitum beati; at vero posita gratia, in eius libera potestate est, gratiam habentem amicabilem diligere, vel non diligere, et ~~eum~~ ad eternam vitam ius conferre, vel non conferre.

1024

Ad probationem autem consequentis respondeo distinguendo maiorem: quando
non

312
non implicat præstari à creatura id, quod
perfectissimum de linea, et ordine super-
naturali Dei pacto recluso; non debet
implicari à creatura præstari id, quod
minoris perfectionis est in eadem linea,
si quod ab una, et altera præstatur est phy-
sicum; transeat maior: si quod ab una
præstatur, est physicus effectus; et effec-
tus, qui præstatur ab alia, est moralis;
nego maiorem. Et cum beatificare sa-
tiando ultimo appetitum nature, sit
effectus physicus, non eget Dei pacto, et
lege, ad hoc ut fruitio valeat hunc effec-
tum præstare: ~~at~~ vero iustum esse, et
habere ius ad hereditatem, cum effectus
moralis sit, necessario dependet à Dei
libera determinatione, et voluntate.

1025

Minus absolute est in Rege, Vg. si-
ue in Prelato habere iurisdictionem,
et dominium respectu suorum inferiorum,
quam esse actu intelligentem; et ta-
men hæc argumentatio non valet: ac-
tus proprius ipsius Regis, siue Prelati
valet

valet constituere eum intelligentem, quod
est maius, et excellentius in linea, et ordine
naturali: ergo etiam actus proprius ipsius
Praelati, siue Regis valet constituere eum
Regem, siue Praelatum, quod est minus:
quia primum est effectus formalis natura-
lis physicus, qui petit à forma propria praes-
tari; ad vero esse Regem, siue Praelatum
est quid morale, quod dependet non à pro-
pria operatione, sed ab aliena voluntate.
Unde ruit argumentum.

1026

Septimo arguitur ex fundamento
Vasquez: nam ex nostra sententia se-
queretur non esse in nobis iustitiam, et sanc-
titatem perfectam, sed tantum incomple-
tam, partialem, et inchoatam; sed hoc idem
docuit Buzerus, et eius sequaces, et canoni-
ci Colonienses in libro, cui titulus est, Anti-
dogma; et in hoc ut heretici sunt damna-
ti: ergo fatendum necessario est, quod gra-
tia omni favore Dei extrinseco secluso ex
sua natura iustificat. Probatur sequela: nam
entitas physica gratis, nisi ei extrinseca Deo
instituitio

institutio accedat, non iustificat: ergo illa
entitas physica gratiæ, quæ est in nobis, et
anima inhæret, solum est imperfecta, et
inchoata iustitia.

102)

Et confirmatur: nam etiam Bu-
zerus fidem, spem, et charitatem fateba-
tur nobis inhæerere, et assererat hos ha-
bitus non iustificari homines; sed esse so-
lum iustitiam inchoatam et imperfectam,
indigere quæ Dei favore extrinseco, ut ho-
mines iustificarentur; ut videre licet in Mal-
fenda Caroli quinti secretarij fol. 31. ver-
ba Buzeri referente, quæ talia sunt: id-
circo possum fateri iustitia inhærente, quam-
vis fide, spe, et charitate constet nos iusti-
ficari, iustos quæ esse; quia imperfecta est,
nec legi Dei satisfacit: sed hoc idem dici-
mus nos de gratia, quæ ex sua physica na-
tura est incompleta, et inchoata iustitia Dei
favore reclusa: ergo &c.

1028

Respondes negando sequelam:
nam si qualitas physica gratiæ nuda ab
omni Dei ordinatione consideretur, neque
est

est iustitia perfecta, neque imperfecta, neque inchoata, neque consummata; sed solum quaedam forma supernaturalis, quae est decor animae: nam sicut praecisa et circumscripta Dei institutio^{ne} a sacramento Baptismi. Vg. non manet sacramentum in omni sententia, sed tantum aqua elementaris, et verba, quae non sunt sacramentum perfecte, neque imperfecte, inchoate, nec consummate; ita Dei institutione à qualitate physica gratiae seclusa, nec est iustitia perfecta, nec sanctitas, neque imperfecta, siue inchoata.

1029

Coeterum nego, quod gratia sic sit in nobis, cum ex Dei institutione ideo infundatur in anima, ut illam iustificet, sanctificet, et faciat Dei amicam, et haeredem: et sic est in nobis plenissima et perfectissima iustitia, et nullo modo imperfecta, siue inchoata: non quia hoc effectus possit ex natura sua physica prestare; sed quia Dei lege, et institutione, ut manet dictum, illi tribuit non physice, sed moraliter.

Ad

Ad confirmationem autem respondens, quod non ideo Buzerus, et alij heretici ipsum sequentes sunt damnati, quia prater habitus predictos fidei, spei, et charitatis favorem Dei extrinsecum necessarium putabant ad hominum iustificationem, nam esse huius modi favorem requisitum expressè Tridentinum supponit, licet asserat favorem solum non sufficere ad iustificare formaliter hominem, seclusa Dei charitate, et gratia; dum canon. II. ait: Siquis dixerit gratiam, qua iustificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit. Ergo sentit concilium, gratiam, qua iustificamur, imbibere favorem Dei, licet plus habeat, quam Dei favorem; sed ideo sunt damnati, quia etiam supposita gratia, et charitate in homine, assererebant omnia opera ipsorum esse peccaminosa, et mala, nisi Deus misericorditer vellet dissimulare, quod aliquando faciebat, aliquando non pro suo

suo libito; neque Deus habentem gratiam diligebat ut amicum, nisi quando volebat; et sic Dei favorem extrinsecum gratie supervenientem pro Dei libito exputabant.

1031

Qua haereticorum deliria longissime à nostra doctrina catholica sunt. Nos enim fatemur, Dei favorem esse necessarium, ad hoc ut gratia iustificet; et hunc favorem ex Dei lege inviolabili esse coeunum gratie; et ab illa ex providentia, quae de facto datur, esse inseparabilem, et quod media ista forma, qua iustificamur ex Dei pacto, lege, et sanctione opera digna vitæ exercemus, quæ nulla macula iustitiæ incompositibili maculantur. Ut infra latius cum de merito agemus. Unde fuit tota machina hæc.

1032

Octavo arguitur: gratia ex sua physica natura constituit habentem ipsam Dei filium: ergo ex sua physica natura confert ius ad hereditatem patris. Antecedens probatur: gratia est ipsa divina natura participata, siue participatio formalis divinae naturae; Sed qui habet naturam ab altero participatam

participatam est eius filius: ergo habens
gratiam est filius Dei formaliter per gra-
tiam: ergo gratia formaliter ex sua na-
tura filium formaliter constituit. Pri-
ma consequentia probatur: nam impossi-
bile est, quod aliquis sit filius alterius, et
quod ius ad eius hereditatem non habeat;
ius enim ad hereditatem patris in ipsa
natura à patre participata fundatur, iuxta
illud Pauli ad Roman. cap. 8 § 17. si au-
tem filij, et heredes: heredes quidem Dei,
coheredes autem Christi. Quæ verba in sen-
su causali ab omnibus Patribus intelligun-
tur, videlicet, quod ides sumus heredes Dei,
quia eius filij sumus; sed gratia non cons-
tituit filium Dei naturalem, quia non habet
eandem naturam substantialem ipsam ha-
bens, ac Deus habet: ergo constituit filium
Dei adoptivum cum iure ad Dei heredita-
tem: ergo &c.

1033

Et confirmatur: nullus fit alteri-
us naturæ consors, nisi quia aliquo modo
participat eandem naturam; sed per gra-
tiam

gratiam. Efficiuntur divina natura con-
 sor-
 tes: ergo per gratiam participamus aliquo
 modo divinam naturam: ergo gratia est
 formalis participatio divina natura. Mi-
 nor probatur ex verbis Petri 2. cap. 1. mag-
 na, et pretiosa nobis promissa donavit: ut
per hac efficiamini divina consortes natura;
 sed illa pretiosa, et magna, quae Deus nobis
 promittit, et donavit, est ipsa gratia iustifi-
 cans: ergo per talem gratiam efficiuntur
 consortes divina natura: ergo et filij; non
 naturales; ergo adoptivi.

1034

Si huius argumenti oppressus nos-
 ter Rada tom. 2. controvers. 19. notabili-
 4. concedit, gratiam ex sua physica natu-
 ra Dei patris secluso constituere Dei filium
 adoptivum; licet non concedat, quod habeat
 sic habens gratiam ius ad hereditatem
 Dei nisi extinctum, egens Dei acceptance,
 ut tale ius reviviscat, et habeat effectum:
 unde ait, quod bene potest esse Franciscus
 s. e. filius Pauli, quin habeat ius ad heredi-
 tatem Pauli; cum tale ius per crimen con-
 tra

contra patrem commissum possit amit-
tere.

1035

Sed salva tanti Magistri pace
facillimè ruit ut falsa præfata ex se ip-
sa eius doctrina; nam si filius ob cri-
men contra patrem commissum amit-
tit ius ad patris hereditatem: ergo ha-
bet ius, quod amittat. Patet evidenter;
nullus enim valet amittere, quod non
habet; sed tale ius non fundatur nisi
in natura participata a patre: ergo
ipsa natura participata, siue ipsa
participatio natura confert ius filio
ad patris hereditatem. Rursum; prius
enim, quod filius habeat naturam a pa-
tre, quam contra patra patrem valeat
committere crimen, per quod amittat
ius, quod ad patris hereditatem ha-
bet: ergo in illo priori, quo habet natu-
ram a patre, et tale crimen non com-
mittit, habet ius non extinctum ad pa-
tris hereditatem: ergo si per gratiam,
quæ secundum ipsam est diuina natu-

naturæ formalis participatio, constitui-
tur homo Dei filius, ius habet in illo prio-
ri, quo habet gratiam ad Dei heredita-
tem, donec per gratiam, siue peccatum
ipsam amittat.

1036

Sed Rada, et aliorum Scotis-
tarum ipsi adhaerentium doctrina omis-
sa, respondeo ad argumentum iuxta su-
pra traditum. § 12. et 261. et infra
negando antecedens; quod videlicet gratia
Dei pacto secluso eius filium constituat:
et ad eius probationem nego maiorem: nem-
pe, quod gratia sit natura divina partici-
pata, siue participatio formalis divina na-
turæ in esse physico; sed solum ex Dei
lege, et divina ordinatione, qua statuit
habentem gratiam participem facere
sue divinae naturæ non formaliter,
sed obiective, ei conferendo ius, ut di-
vina natura obiective fruatur. Mirum
est, quod fateantur cum Scoto in 2. dist.
23. quæst. unica. §. ideo. N. respondeo. nu-
m. 4. fol. 203. quod gratia non est for-
maliter

formaliter in Deo, et quod asserant,
quod gratia est participatio formalis
divinae naturae.

103)

Si enim gratia ex sua na-
tura divina natura esset partici-
patio, et filium Dei aliquo modo cons-
titueret, potius filium naturalem
Dei, quam adoptivum faceret. Patet
nam adoptio est extranea natura,
sive, personae legitima, et gratiosa
ad hereditatem assumptio, sive ac-
ceptatio: ut omnes fatentur: quae ne-
cessario praerequirat acceptatio li-
bera; ius ad hereditatem conferent:
ergo si gratia haec libera acceptatio-
ne seclusa, filium constitueret non
adoptivum, sed naturalem, Dei fi-
lium saltem per participationem
faceret; quod nullus admittit: ergo
nec debet admitti, quod sit ex sua
intrinseca ratione divina natura
formalis participatio, nec filiorum
Dei constitutiva.

Ad

Ad eius autem confirmationem
respondes omittendo maiorem; et distin-
guendo minorem: per gratiam efficiamur
divinae naturae consortes formaliter, nego
minorem: obiective, quatenus supposita
Dei libera institutione, et pacto confortius
ad frui divina natura in consortio filio-
rum Dei, concedo minorem: et nego con-
sequentiam. Ad minoris autem probatio-
nem ex verbis Petri, respondes, quod
ibi non agit Divus Petrus de gratia nu-
de sumpta, et divisiim ab alijs Dei do-
nis considerata; nam loquitur in plurali,
magna, et pretiosa &c, sed de omni dono,
in quo intrant sacramenta, et alias su-
pernaturales virtutes, per quae ex Dei
lege, et sanctione ad consortium divi-
nae naturae fruendo ipsa in patria, mise-
ricorditer subleuamur. Argumenta au-
tem, quae contra alias nostras conclusio-
nes efformari possunt, facile ex dictis
et infra dicendis solvetis.

Articulus

Articulus 2. Vtrum gratia
iustificans ex sua physica natura
expellet peccatum, vel ex favore
Dei gratia superaddito: Et quomodo
inter se gratia, et peccatum opponantur?

1039 Supponimus impræsentiarum, per
gratiam vere expelli ab anima, cui in-
funditur, peccatum omne mortale, siue
personale, siue originale; et non tantum
non imputari, tegi, aut radi, ut de fide
constat ex Trident. sess. 5. canon. 5. contra
Lutherum, Novatianum, Montanum, et
alios hereticos asserentes peccata non
vere, et proprie remitti; sed tantum te-
gi per gratiam, siue dissimulari, aut ra-
di, taliter quod ex illis aliqua remane-
at macula: nam teste Apostolo ad Rom.
cap. 8. in condemnationis est is, qui sunt
in Christo Iesu: sed per gratiam, que
vivum membrum efficit, sumus in Chri-
sto

Christo Iesu: nil peccati remanet in anima per gratiam. Quo supposito, nunc venit examinandum, utrum gratia ex sua physica natura expellat peccatum ab anima, cui infunditur, vel potius ex divina institutione decernente condonare peccata eis, qui habent gratiam, sine cuius condonatione peccatum non expelleretur a gratia.

1040

Secundo praemitto, quod licet ab aliquibus quid diversum videatur, idem formalissime est querere, utrum gratia ex natura rei Dei pacis excluso expellat peccatum ab anima? ac inquirere, utrum gratia physice cum peccato opposatur, taliter quod inter peccatum, et gratiam sit physica oppositio, ratione cuius unum alterum expellat? vel potius moralis ex Dei institutione decernente, expellere peccatum ab anima, cui gratiam infundit, et destruere gratiam ab anima, quae peccatum mortale commisit. De hoc enim quaestio procedit, nam de

de veniali certum est, quod est compa-
tibile cum gratia, et de facto quando-
que cum illa reperiatur) nam si gra-
tia peccatum ex natura rei expellit,
solum erit propter physicam opposi-
tionem cum illa ex qua oritur incompo-
sibilitas utriusque in eodem subiecto: A-
sic non est necesse, multiplicare ques-
tiones coincidentes in vnam, multipli-
cando verba absque necessitate, so-
lum quia placuit Aulario, ex quo trans-
cripserunt.

1041

Prima igitur circa pre-
sentem difficultatem sententia af-
firmat, quod gratia ex sua physica
natura, omni favore Dei extrinseco,
pacto, siue lege secluse, ex natura ta-
lis expellit peccatum ab anima, cui
infunditur propter physicam incom-
possibilitatem, et oppositionem, quam
habet illa qualitas physica gratiae,
cum peccato mortali. Hanc sententi-
am defendunt communiter Thomista
Supra

supra num. 946. relati: Cajetanus pri-
ma secunda, quest. 23. artic. 2. Et om-
nes asserentes, quod gratia ex na-
tura rei Dei pacto secluso iustificat.
Quamvis Suarez lib. 2. cap. 12. num. 3.
doceat, quod remissio peccati a Deo est
necessaria, ut ⁺gratiam expellat: sed quod
talis Dei remissio est debita debito con-
naturalitatis ipsi entitati physice gra-
tia. Unde ait: gratiam physice expel-
lere peccatum, licet moraliter solum,
et non physice cum illo opponatur. Quae
doctrina aliquibus Scotistis non displic-
uit, de quibus non est curandum.

1042

Secunda sententia affirmat,
quod nec gratia ex sua physica natura
peccatum expellit, neque cum illo ali-
quam ex natura rei oppositionem, siue
incompatibilitatem existendi in eodem
subiecto habeat; sed solum moraliter
ex Dei institutione, qua decrevit, non
conferre alicui peccatori gratiam, nisi
ei peccata remittendo, neque conservare
gratiam

gratiam in eo, qui mortaliter peccat;
et sic solum demeritorie gratiam ex-
pellere peccatum, et peccatum grati-
am excludere; nam peccans deme-
retur conservationem gratiae in ipso;
et se disponens ad gratiam per tales
actus meretur, ut Deus ei remittat,
et expellat peccatum.

1043

Hanc sententiam docet ex-
presse noster Doctor Subtilis in. 2.
dist. 23. quest. unica. & ad questio-
nem. & sed si queratur. sub num. 7.
fol. 915. et in 2. Report. eadem dist. et
quest. & dico, num. 2. fol. 375. et in 4.
dist. 1. quest. 1. & ad argumenta. &
ad probationem primam. sub num. 33.
fol. 54. cuius haec sunt verba: ad illam
probationem de virtutibus respondens
quod nulla virtus infusa potest corrup-
pi in nobis per aliquem actum nos-
trum, quasi per naturam repugnans
tive; sed solum per causam deme-
ritariam: anima enim peccans deme-
retur;

demeretur, quod gratia non conservetur in
ea; et sic in secundo instanti natura prop-
ter tale demeritum quasi procedens. **¶ De-**
us non conservat gratiam, et sic annihilatur.

¶ Ad probationes, qui est immediatus ad
præfata verba, dico, quod per peccatum non
est aliquis formaliter inimicus, sed tantummo-
do demeritorie. Et subdit: dico, quod fides, et
spes infusa non corrumpuntur per actum infi-
delitatis, et desperationis, nisi demeritorie.

Idem docet, dist. 16. eundem 4. quart. 2. **¶**
respondet. **¶** textus sic. num. 5. fol. 252. Sec-
tum sequuntur omnes eius discipuli, et præ-
cipue commentator in 4. super citato, a num.
68. fol. 269. et infra.

1044

Dico ergo primam conclusionem
pro responsione quesiti: expulsio peccati non
est effectus physicus formalis gratiæ secundum
se, et in esse physico considerata; sed so-
lum est effectus eius moralis, quatenus
gratia ex divina institutione habet sibi
connexam remissionem peccati, quæ à so-
lo Deo valet fieri. Probatum ratione:
iustificatio

iustificatio impij ex sua adequata et
formali ratione non solum fit per re-
novationem interioris hominis, sed per
remissionem peccatorum; teste Trident.
sess. 6. cap. 1. dicente: iustificatio non est
solum peccatorum remissio, sed et sanc-
tificatio, et renovatio interioris hominis.
Sed ex dictis à num. 952. et infra, sanc-
tificare, iustificare, et Dei amicum, et hære-
dem efficere, non est effectus physicus gra-
tia, sed moralis: ergo expulsio peccati ne-
quit ab illa physice provenire, sed solum
moraliter ex Dei sanctione, pacto, et lege.
Probatur consequentia: nam eius est pro-
prium excludere offensam, cuius et fa-
cere amicum perfecte, siue inimicum,
imperfectam amicitiam reconciliare;
hoc est effectus proprius moralis, et non
physicus gratia: ergo et illud.

1045

Secundo probatur: de ratione
intrinseca offensa est, quod ^{non} auferatur
ab offensore nisi per remissionem gra-
tuam ~~persona~~ offensa; sed pecca-
tum

peccatum mortale quodlibet est offensa Dei:
ergo nequit tolli ab offendente, siue pec-
cante, nisi per remissionem gratiosam
Dei offensæ. Tunc sic; sed nūc crea-
tum potest Deum obligare, ut suam of-
fensam remittat: ergo gratia secundum
esse physicum, neque valet expellere pec-
catum ab anima, quatenus Dei offen-
sa est; neque Deum obligare, ad hoc
ut propriam remittat offensam. Latet;
quia nequit ex dictis Deum obligare ad
diligendum amicabilem subiectum, in quo
est: ergo neque ad hoc ut ei eius condonet
peccatum, et remittat offensam.

1046

Minor probatur: nam nimis indecorum,
et diuinæ Maiestati indecens esset ab aliqua
creatura, voluntate eius reclusa, necessitari
ad remissionem propriæ iniuriæ, et offensæ;
sicut esset regiæ dignitatis derogatorium
ab aliquo sibi subdito obliari ad remitten-
dam iniuriam læsæ maiestatis alicui sibi
offendenti, siue offensori: ergo si hoc non
conceditur subdito respectu Regis, minus
debet

1042

debet concedi creatura respectu creatoris.

Et roboratur: nam ideo negat Scotus, quod aliquid creatum possit diuinum intellectum mouere ad sui cognitionem, quia vilesceret diuinus intellectus, si ab alio, quam ab essentia diuina determinaretur, siue dependeret in eius operatione; sed non minus vilesceret eius diuina voluntas, si ab aliquo obiecto creato determinaretur, et necessitaretur, maxime ad condonandam, siue remittendam iniuriam sibi factam: ergo implicat, quod gratia ex sua natura physica, Dei facto, et voluntate seclusa, possit Deum obligare, et necessitatem imponere, ad hoc, vt remittat peccatori peccatum: nam exinde sequeretur, Deum non esse omnino liberum ad extra, neque esse in eius libera potestate remittere, vel non, peccata: ergo solum restat, quod gratia solum moraliter ex Dei institutione, et lege remissionem peccati sibi habens annexam, remittat peccatum.

1048.

Tertio probatur: nam si propter aliquam

~~Alquam~~ gratia ex sua physica natura esset
expulsiua peccati, maxime propter incom-
possibilitatem, siue physicam oppositionem,
quam haberet cum illo; sed nulla talis
physica oppositio, siue incompatibilitas
est inter gratiam, physicam, qualitatem,
et peccatum, ut iam diximus: ergo gratia
non physice, sed solum moraliter expellit
peccatum. Maior patet, nulla enim forma
physice expellit aliam, nisi quia ex sua
natura habet cum illa oppositionem, et sic
non est compatibilis cum illa naturaliter.

1049

Dico secundam conclusionem: gra-
tia ex sua physica natura nullam opposi-
tionem physicam, siue incompatibilitatem
ex natura rei habet cum peccato mortali,
originali, seu personali, actuali, siue ha-
bituali. Probatur primo conclusio de pecca-
to actuali: nam imprimis inter peccatum
actuale, et gratiam non datur oppositio
contradictoria, siue privatiua. Proba-
tur nam ut recte docet Scotus in 2. dist.
37. quest. 1. I. ex hoc. Et eadem argumen-
ta

argumenta. sub num. 5. fol. 281. neque peccatum est formaliter privatio gratiae, neque gratia est formaliter privatio peccati, quidquid sit an ad esse unius sequatur non esse alterius, ut in formis contrariis evenit: ergo inter peccatum actuale, et gratiam non datur ex natura rei oppositio contradictoria, siue privativa.

1050

Probatur antecedens: nam privatio gratiae potest esse sine peccato, et privatio peccati sine gratia: ergo non opponuntur privativè. Nam in statu pura naturae esset privatio peccati, et non esset gratia, et similiter esset privatio gratiae, et non esset peccatum: ergo neque gratia est privatio peccati ex natura talis, neque peccatum privatio gratiae. Patet: nam illa, quae ex natura eorum privativè opponuntur, in nullo statu, siue providentia valent privativè non opponi: ut patet de luce, et eius privatione, quae ita se habent, ut unum eorum necessario sit in subiecto capaci; et nec divinitus potest

potest subiectum sine altero eorum esse.

Rursum si Deus, ut potest, gratiam aⁿimi
laret in aliquo, tunc esset in illo privatio
gratia, et non esset peccatum: et si Deus,
ut valet, remitteret peccatum, et gratiam non
infunderet, non esset peccatum, nec gratia in
tali subiecto: ergo signum evidens quod v-
rum non est privatio alterius.

105A

Et roboratur nam si gratia esset
privatio peccati, vel e converso peccatum
esset privatio gratia, sequeretur, quod il-
lud esset maius peccatum, quod maiori pri-
uaret gratia, et illa esset maior gratia, quae
maiori priuaret peccato, sed hoc est aperte
falsum. ergo & Maior patet; nam cum pri-
uatio non sit maior, vel minor, nisi maiori
ratione positius quo priuat; maior privatio
necessario est, quia maiori positius, et e con-
uerso Minor; nam potest quis privari gratia
ut decem v.g. quam habet, v.g. per praecise
non audire sacrum die Dominico: Et simi-
liter potest quis privari gratia ut duo per
peccatum infidelitatis, sine odij Dei: et tamen
nullus

805
nullus valet dicere, quod maius peccatum
est omittere tali die auditionem sacri, quan-
des fidem non prestare, siue ipsum
adire: ergo absurdum esset dicere, quod
privatio maioris gratiae est maius pec-
catum.

1052

Similiter ex aduerso potest quis,
media gratia ut duo ab innumerabi-
libus, et grauissimis peccatis liberari,
et privari; et a gratia ut viginti non
nisi ab ^{uno} ~~omni~~ peccato, et in linea morta-
lis minimo emundari: ergo neque est ma-
ior gratia, quae maiori priuat peccato, nec
maius peccatum, quod maiori priuat gra-
tia: ergo gratia, et peccatum non oppo-
nuntur ex sua physica natura oppositio-
ne naturali priuatiua; neque vnum est
alterius priuatio, quod est intentum.

1053

Probatum de oppositione con-
traria: nam peccatum actuale nec opponi-
tur physice contrarie qualitati gratiae, nec
gratia peccato actuali; quia talis oppo-
sitiō non est nisi inter formas eiusdem or-
dinis.

ordinis, et generis, quæ ab eodem subiec-
to ~~mutuo~~ ~~mutuo~~ se expellunt: nam ex com-
muni philosophorum placito, contraria sunt,
quæ ab eodem subiecto mutuo sub eodem
genere maxime distant, et ab eodem
subiecto mutuo se expellunt; sed peccatum
actuale non est eiusdem ordinis, aut generis,
ac est gratia, nec e converso: ergo peccatum
actuale nullam oppositionem habet physicam
cum gratia, nec e converso. Minor patet;
nam gratia est habitus; peccatum actuale
est actus, et de linea dispositionis. Insuper
peccatum actuale est ordinis naturalis; gra-
tia vero ordinis supernaturalis: peccatum
actuale est quid merale in omnium sen-
tentia: gratia vero in esse naturæ quid
physicum. Rursum peccatum saltem omis-
sionis est quid privativum; gratia vero quid
positivum: ergo nequeunt physicè contra-
rie opponi. Peccatum in voluntate, gra-
tia vero in anima subieciatur secundum
illos.

1054 Et confirmatur: nullo enim alio
modo

modo una forma physice contrariatur cum
alia, et est incompatibilis cum illa in eodem
subiecto, nisi quia effectus formalis unus
impedit effectum formalem alterius, quem
illa altera forma nata erat subiecto ei-
dem prestare; sed peccatum actuale non
impedit effectum formalem, quem potest
gratia suo subiecto prestare: ergo non ei
physice contrariatur. Minor probatur:
nam ad summum peccatum actuale im-
pedit actum dilectionis Dei super om-
nia, sive actum contritionis, quem pos-
set gratia, seu charitas causare; sed ex
eo quod impedit hunc effectum, non se-
quitur, quod sit incompatibilis cum habi-
tu, qui est huius effectus principium et
causa. Patet; nam ex eo quod actus in-
temperantiae sit impedimentum actus
temperantiae, non sequitur, quod sit in-
compatibilis cum habitu temperantiae;
alias per unum actum intemperantiae ha-
bitus temperantiae destrueretur; quod
nullus admittit: ergo &c. Et

Et roboratur: nam maiorem opposi-
tionem habere videtur actus desperationis
cum spe Theologica habituali, quam pecca-
tum mortale. V.g. simplicis fornicationis
cum habitu charitatis, seu gratiae; sed
his non obstantibus, actus desperationis
solum demeritorie, et non physice corrup-
pit habitum spei; et idem dico de actu
infidelitatis respectu habitus fidei infusae,
ut docet Scotus expresse num. 1043. rela-
tus: ergo tale peccatum non physice, sed
moraliter demeritorie solum expellit gra-
tiam, quatenus meretur sic peccans, quod
Deus auferat ab illo gratiam: ergo idem
dicendum est de omni peccato, etiam de
odio. Patet; non enim magis opponitur
actus odij Dei charitati, quam actus in-
fidelitatis fidei, sine desperationis ac-
tus spei; sed tales actus solum deme-
ritorie, et non physice opponuntur habi-
tibus fidei, et spei: ergo idem dicendum
est de actu odij Dei respectu charitatis.

Et urgeo ulterius rationem;
quia

quia non magis opponitur odium Dei
v. habitui charitatis, neque actus des-
perationis habitui spei; quam actus
intemperantiae ipsi temperantiae habi-
tui; sed huius modi actus non destruit,
neque expellit habitum temperantiae, ni-
si pluries repetatur (nam ut docet Sco-
tus in 4. dist. 14. quest. 1. § dico ergo.
num. 6. fol. 9. habitus vitiosi manent in
iustis, et habitus virtuosus in peccatoribus)
quam illam per actus temperantiae exor-
cui, vel saltem aequaliter: ergo idem di-
cendum est de actu odij Dei respectu cha-
ritatis, suis naturis attentis: sed per
vnum peccatum tota gratia euacuatur: er-
go signum est, quod tale peccatum non phy-
sice, sed moraliter demeritorie oppo-
nitur charitati, et gratia.

1057

Probatur conclusio de peccato ha-
bituali: nam actuale peccatum solum mo-
raliter ex Dei lege, et voluntate oppo-
nitur cum gratia, et ab illa expellitur
non physice, sed demeritorie, ut ex dic-
tis

dictis constat: ergo idem dicendum est de peccato habituali. Probatum consequentia: nam peccatum habituale est idemmet ac actuale moraliter perseverans: ergo si illud nullam oppositionem physicam habet cum gratia ex natura rei, neque istud. Et roboratur: nam si peccatum habituale maiorem aliquam oppositionem haberet cum gratia ex sua natura, quam actuale ~~est~~ esset propter aliquam maiorem deformitatem, malitiam, siue Dei offensam, quam actuale peccatum non haberet; sed hoc est falsum, alias peccatum habituale maiori poena puniretur, quam actuale, quod nullus audebit dicere: ergo &c.

1058

Secundo probatur de omni peccato tam actuali, quam habituali: gratia ex sua physica natura nullam oppositionem dicit, neque in composibilitatem cum peccato veniali actuali, vel habituali: ergo neque cum peccato mortali actuali, vel habituali. Antecedens est de fide: consequentia probatur: nam intelligibile est, quod

quod gratia habeat oppositionem ex natura sua cum peccato mortali, et illam non habeat cum veniali; sicut intelligibile est, quod calor v.g. habeat oppositionem cum frigore ut octo, et illam non habeat cum frigiditate ut duo, vel ut unum: et sicut bene inferitur, calor A potest expellere frigiditatem ut octo: ergo potiori iure valebit expellere frigiditatem ut unum: ita bene valeret inferre gratia ex sua natura valet expellere peccatum mortale, quod est gravius: ergo et veniale, quod est lenius: sed hoc non inferitur: ergo signum est, quod gratia solum ex Dei lege, et pacto habet oppositionem cum peccato mortali, et non cum veniali.

1059

Tertio probatur: nam de facto ut fides docet, minimum peccatum mortale valet expellere summam gratiam; et e converso, minima gratia valet expellere gravissimum excogitabile peccatum mortale, immo et infinita si forent: ergo signum evidens, Quod gratia, et peccatum

peccatum non se opponuntur ex natura rei,
neque ut physice impossibilia se expellunt,
sed ex divina et gratiosa Dei institutione. Pro-
bo consequentiam; nam inter formas, quae se op-
ponuntur ex natura rei, semper (vel ut implu-
rimus, quod est satis) fortior, et intentior for-
ma expellit minus fortem, et magis remissam:
ergo adveniente gratia V.g. ut duo, subiecto ha-
bente peccatum ut decem, nec posset illud expelle-
re, neque in anima introducere: et vice versa ad-
veniente peccato ut duo, non posset expellere gra-
tiam ut decem: hoc est falsum: ergo signum
evidens est, quod ex suis naturis non se expel-
lunt, siue excludunt, sed ex Dei lege, qua sta-
tuat destruere peccatum gratia adveniente; et
annihilare gratiam sic perveniente peccato.

1060

Ex hucusque dictis habemus, quod nec
gratia ex sua physica natura Dei lege, et pac-
to secuso expellit peccatum; neque peccatum
gratiam expellit; quia nulla physica oppositio
inter peccatum et formam physicam gratiae ve-
peditur, sed solum ex Dei placito, et lege. In-
super quod gratia non exigit ex sua natura quasi
debito

debito connaturalitatis remissionem peccati; sed
quod merè gratiorè adhuc posita gratia Deus
peccatum remittit, taliter quod posset illud non
remittere; unde sicut posset Deus peccatum
remittere, et gratiam non infundere; ita posset
gratiam infundere, et peccatum non remitte-
re; quia utrumque est Deo liberum, neque
unum exigit necessario aliud ex sua physica
natura, sed solum ex Dei placito, sanctio-
ne, et lege. Et dicta sint satis &c.

Argumenta contradiſta

1061

Omissis auctoritatibus sacrae Scriptu-
rae, et conciliorum asserentibus, quod nil
damnationis remanet in ijs, qui sepulti sunt
cum Christo in gratia; et quod gratia exuit
veterem hominem cum actibus suis, et
induit eum, qui secundum Deum creatus
est in iustitia plena et perfecta; ut videre
licet in Trident. sess. 5. can. 5. Quae omnia ex
dictis facile habent solutionem, dicendo,
verum esse, quod per gratiam non in
esse

esse physicos, sed prout indutam Dei institu-
tione, lege, et pacto hæc omnia præstantur:
ut late supra à num. 952. usque ad 1038.
manet ostensum. Quidquid Suarius, et Vat-
que proclamant, dicentes, quod multum dig-
nitatis gratia derogamus; asserendo, quod
nullum horum effectuum valet ipsa ex se præ-
stare: quod faciliter diluitur, respondendo, quod
plus auctoritatis ipsi Deo derogant, et subtra-
hunt, asserentes quod à pura creatura sine
ipsius Dei voluntate possunt ista præstari.
Ratione arguitur.

1062

Primo contra nostram primam
conclusionem num. 1044., in qua asserimus,
quod expulsio peccati non est effectus physicus
gratia, sed moralis: vita ex sua formali et
intrinsicâ ratione non solum habet ex se
vivificare, sine vium, formaliter constitue-
re subiectum, quod informat, sed etiam
mortem, quæ inest, vel quæ ineret, expelle-
re; sed gratia iustificans est vita spiritualis
animæ: ergo non solum habet ex sua in-
trinseca ratione animam vivificare, sine
viam

viuam formaliter constituere, sed etiam
mortem peccati ab illa excludere. Maior
est certa; ut patet in anima, quae non so-
lum animat corpus, sed etiam ab illo
mortem excludit, vel quae inest, ut in re-
surrectione eueniet; vel quae inesset, si a-
nima ipsum non praeueniret. Minor non est
dubitanda: consequentia est legitima: ergo de-

1063

Respondes concedendo maiorem, et
distinguendo minorem: in gratia secun-
dum esse physicum est vita spiritualis
animae, nego minorem: secundum esse mo-
rale ex Dei institutione, et pacto, concedo
minorem. Et eadem distinctione distin-
guo consequens: ergo non solum habet
ex sua intrinseca ratione forma moralis
moraliter viuificare animam, sed etiam
mortem peccati ab illa excludere, conce-
do consequentiam: physicè, et secundum
se considerata in esse naturali, nego con-
sequentiam.

1064

Sed contra dices: vita est quod
taliter necessario ~~esset~~ est intrinseca
subiecto

subiecto viuo, siue quod viuum formaliter red-
dit. ergo si gratia est anima vita, neces-
sario est anima intrinseca: sed si me-
dia Dei institutione, et non ex sua physi-
ca natura esset vita anima, solum esset
anima extrinseca: Latet; nam media
illa Dei institutione, quae est gratia extrin-
seca, viuificaret animam: ergo non intrin-
sece formaliter illam viuam constitueret;
hoc est falsum: ergo &

4065

Respondeo distinguendo antecedens:
vita, eo quod talis, necessario est intrinseca sub-
iecto, quod viuum formaliter reddit vel phy-
sice, vel moraliter, concedo: necessario est
intrinseca physice, si solum est vita moralis,
nego antecedens: et distinguo consequens:
ergo si gratia est vita moralis anima, ne-
cessario est ei intrinseca physice, secundum
physicum quod dicit gratia, ^{nego} concedo con-
sequentiam: secundum morale, quod di-
cit, ^{concedo} nego consequentiam. Et per hoc patet
ad reliquum argumenti. Gratia enim solum
est vita moralis, et non physica anima: quod
patet

patet evidenter ex Trident. sess. 6 cap. 2.
ubi dicitur, quod vinum membrum corporis
Christi efficit. Quod nullo modo valet intelli-
gi, quod gratia vinum membrum corporis Chri-
sti physice efficiat; sed moraliter faciat vinum
membrum corporis Christi mystici, quod est
Ecclesia.

1066

Secundo arguitur: si gratia egeret novo
Dei favore, et condonatione ad remissio-
nem peccati; ut illud excluderet; sequeretur
tur, quod in illo priori, in quo gratia est
in anima, et ille Dei novus favor extrin-
sece condonationis non accedit, homo es-
set vivus vita spirituali gratia, et mortuus
morte peccati; sed hoc est intelligibile:
ergo dicendum est, quod gratia ex sua
physica natura Dei favore extrinseco non
expectato peccatum expellit. Sequela probatur
nam homo est vere mortuus morte peccati,
dum ipsum à Deo non est remissum: ergo in
illo priori, in quo est gratia in anima, et non-
dum ~~peccatum~~ peccatum; est homo vere vivus vita spi-
rituali per gratiam, et vere mortuus morte spi-
rituali per peccatum.

+ est expulsum

Respondet

1067

Codex 19.
de gratia

quod

Respondes primos quod argumentum
æquè militat contra nos, ac contra ipsos,
immo magis contra illos ponentes expulsio-
nem peccati pro effectu formali gratia se-
cundario: nam ab eis inquiram in illo priori
signo, quo gratia dat suum effectum forma-
lem primarium, et nondum præstat suum
effectum secundarium, homo ne est vere vi-
uus per gratiam, et mortuus per peccatum,
quod nondum gratia expellit? Et mihi dixe-
rint, dicam et ego illis = Secundo respon-
des, quod argumentum in falsa imaginatio-
ne fundatur; supponit enim, quod ~~per~~quam
gratia est in anima recepta, advenit extrin-
secus favor condonationis extrinseca, per
quam peccatum excluditur. Quod falsum est:
nam ut infra videbimus, prius est in execu-
tione, quod Deus remittat peccatum, quam
quod conferat gratia suum effectum formalem
iustificandi, licet utrumque sit in eodem tem-
poris instanti.

1068

Nam sicut in physicis per prius est
ordine natura expulsio forma contraria, quam
effectus

effectus formalis primarius formæ; sic in
moralibus per prius gratia expellit peccatum
ordine naturæ, quàm quòd subiectum cons-
tituat vinum et gratum. Nunc in forma
respondes negando suppositum sequela, in
qua supponit, quòd iam gratia existente in
anima in alio signo durationis Deus remit-
ti peccatum; quòd est falsum: nam in eodem
et instanti, in quo Deus confert gratiam,
remittit peccatum ex pacto et lege non no-
ua, quam faciat tunc, sed antiqua, et ipsi
gratiæ ~~coæna~~ coæna, siue quasi congenerita:
nam in eodem signo, quo ab æterno decre-
vit, gratiam ~~sc.~~ Petro conferre pro instanti
A, decrevit simul eius peccata dimittere pro
eodem instanti A; et sic remissio peccati licet
sit favor gratiæ superadditus, non tamen est ip-
sa gratia posterior, sed ipsi coæna, et ab illa
ex diuina institutione inseparabilis, ut si esset
propria passio eius.

1069

Tertio à Vafguio: si gratia non ex
sua physica natura, sed ex Dei favore, qui
pro Dei libito posset abesse à gratia, peccatum
expelleret;

expelleret; sequeretur, quod merita Christi Domini dupliciter, seu bis, et non semel iusto applicarentur; primo ad eius iustificationem, et interiorem renovationem: secundo ad expulsionem peccatorum; sed hoc est aperte falsum, et contra Trident. sess. 6. cap. 7. quod merita passionis Christi solum applicantur ad impij iustificationem; dum eiusdem sanctissime passionis merito, per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, atque ipsis inhæret: ergo dicendum est, quod charitas, seu gratia, quæ ob Christi merita datur, ex se peccatum expellit.

1050

Respondes, quod si Vazquez intendit, quod remissio peccati, quæ ex meritis Christi datur, sit posterior tempore, vel duratione, gratia infusione, quasi gratia iam infusa ei superaddatur de nouo, ille nouus fauor remissionis peccatorum; fallitur Vazquez. ut dixi in solutione præcedentis argumenti; nam ut docet concilium immediate post verba relata, simul infunditur gratia, et peccata a Deo remittuntur: sic enim ait Tridentinum: unde in ipsa

ipsa iustificatione cum remissione pecca-
torum, hæc omnia simul accipit homo
per Iesum Christum, cui inseritur fidem,
spem, et charitatem. Notentur illa verba,
simul cum remissione peccatorum: quia pec-
catorum remissio ita ex Dei lege, et pacto
inviolabili connectitur cum gratia, ut nunquam
Deus infundat^{iat} gratiam, quin simul peccata,
si quæ sunt, dimittat; quasi effectus gratiæ
inseparabilis non ex natura rei, sed ex Dei
lege, et pacto.

1051

Si vero intendit Vafquez, quod me-
rita Christi Domini non solum applicentur
ad gratiæ infusionem, sed etiam ad pecca-
torum remissionem, tanquam ad duos effec-
tus inter se ex natura sua non connexos, sed
separabiles, quos Deus præstat ob Christi
merita; et propter hoc dicit, quod merita
Christi Domini non semel, sed bis appli-
cantur; id est, ad duos hos effectus, quos no-
bis Christus promeruit, et ex Dei voluntate,
et lege connectuntur, concedo libenter: sed
nego, quod hoc sit absurdum, nec contra con-
cilium

concilium, immo maxime ei conforme, cum
~~expressè~~ doceat, quod tam infusio fidei, spei,
 et charitatis, quam peccatorum remissio datur
 à nobis per Christum, et sic ad unum et alie-
 rum merita Christi nobis applicantur.

1012

Quarto arguitur: si gratia ex Dei insti-
 tutione, et pacto, et non ex sua physica natu-
 ra expelleret peccatum, sequeretur, quod hæc
 esset falsa propositio, gratia formaliter expellit
 peccatum; sed hoc est contra Patres, concilia,
 et Ecclesiam asserentem per gratiam interi-
 us hominem renouari, et à seamento malitia
 expoliari; ut videre licet in Trident. sess. 5. can.
 5. et sess. 6. cap. 2. ergo falsa est nostra doctrina.
 Probatur sequela: nam si Deus V. ad presen-
 tiam soli, vel ad motionem digiti Petri decre-
 uisset peccata Pauli dimittere, motus digiti Pe-
 tri, nec soli presentia non esset vera causa
 formalis remissionis peccatorum Pauli, sed
 solum signum ad cuius presentiam Deus
 peccata dimitteret dicto Paulo; sed gratia exi-
 tens nil facit physice ad peccatorum expulsio-
 nem, sed solum ad gratiae presentiam in
 anima

anima. Deus peccata dimittit: ergo gra-
tia potius dicenda est signum peccatorum
remissionis, quam causa formalis eorum
expulsiuum nec physica, nec moralis.

1033

Respondes distinguendo sequelam
maiozem: sequeretur, quod esset falsa
propositio: gratia formaliter physice expel-
lit peccatum, concedo maiozem: gratia for-
maliter moraliter ex Dei institutione et pacto
expellit peccatum, nego maiozem; et mino-
rem similiter: et ad eam probationem res-
pondes distinguendo maiozem: si Deus de-
creuisset peccata Paulo dimittere, vel ad So-
lis presentiam, vel ad motionem digiti Pe-
tri, motio talis digiti non esset vera causa
physica remissionis peccatorum Pauli, con-
cedo: non esset vera causa moralis: ite-
rum subdistinguo: vera causa moralis
formalis, concedo: nam nec presentia so-
lis, nec motus digiti Petri forma esset res-
pectu Pauli, ut de se patet: non esset cau-
sa moralis vera tanquam signum efficax
ex Dei institutione, nego maiozem: et mi-
nozem,

minorem, quod videbatur solum ad gratia praesentiam, sicut ad praesentiam Solis peccata Deus dimittat, ita et nil moraliter faciat ad peccatorum remissionem: Et similiter nego consequentiam.

1014

Verum enim fateor, quod non plus facit gratia physica ad peccati expulsiorem, (et idem dico de alijs effectibus moralibus gratiae, ut facere Dei amicum, heredem, tutum &c) quam faceret motio digiti Petri ad Pauli remissionem peccatorum in casu argumenti: quia tam motio digiti tunc, quam nunc gratia esset solum causa moralis, et non physica remissionis peccatorum: et disparitas solum staret in hoc; quod motio digiti non esset forma Pauli ei intrinsece, et per modum formae inherens: gratia vero vera forma est, quae formaliter hominem decorat, et pulchrificat physice, et alias ex Dei pacto ab illa Deus muneretur ad peccata remittenda: et sicut consulens in omni sententia adiuvans, seu praecipiens est vera causa moralis effectus, licet a nullo physice talis effectus procedat, eo solum quod voluntati alterius aliquid faciendum proponat,

proponat, vel omittendum; sic gratia est
quod ex Dei pacto divinam voluntatem
allicit ad peccata remittenda, etsi nil fa-
ciat physice in talium peccatorum remissio-
ne, dicitur, et est vera causa moralis remi-
ssionis peccati, et formalis, quia ipsa est for-
ma, et per modum forme ex Dei pacto pec-
cata moraliter expellit.

1075

Et sicut sacramenta saltem ali-
quando (ut ab opinionibus abrahamus) ve-
re sunt causa gratiae, non physica, sed
moralis; ut patet in Baptismo cum fictio-
ne rectae dispositionis suscepto, quod quan-
do confertur, gratiam non causat, postea fic-
tione recedente, illam causat; et non phy-
sice, (nulla enim causa, quae physice non
est, et existit physice, valet causare) sed mo-
raliter: et si nullam causalitatem physicam,
vel physicum influxum habeat respectu gra-
tiae; ita gratia verè dicitur causa remissio-
nis peccatorum non physica, sed moralis:
et haec est doctrina non contraria, immo val-
de conformis doctrinae Sanctorum Patrum
Ecclesiae

Ecclēsia, et conciliorum; ut ipse Vazquez, et
 alij quam plures ex opposita sententia, fatentur.

1026

Quibus potest insuper addere;
 quod gratia ex sua physica natura eo quod
 decor, et pulchritudo aximae formalis sit; ut
 diximus supra, num. 96. habet maiorem con-
 gruentiam ratione maiori perfectionis intrin-
 seca, à qua allicitur Deus, ut pactum cum
 illa ineat de ~~remittendo~~ peccata gratiam ha-
 bent; quam congruentiam nulla alia for-
 ma supernaturalis habet; et multo minus
 illam haberet Solis praesentia, sine motu
 digiti ad peccatum expellendum; et sicut pul-
 chritudo corporalis est causa allicitiva ali-
 quando, ut homo velit cum tali muliere sic
 pulchra matrimonio coniungi; etsi non sit
 causa physica talis pulchritudo talis volun-
 tatis, sed solum moralis; ita gratia obiec-
 tum pulchritudinem Dei voluntatem allicit,
 et est vera causa moralis, et Deus pactum
 ineat de expulsiōe peccati propter gratiam
 à qua allicitur: et per gratiam media qua
 moraliter peccatum expellitur.

Quinto

1057

Quinto arguitur contra nostram
secundam conclusionem num. 149.

positam, in qua querimus, quod in-
ter gratiam, et peccatum nulla oppo-
silio physica datur: gratia ex dic-
tis reddit animam formaliter deco-
ram, et pulchram ex sua physica na-
tura, peccatum ex se reddit animam
subditam, et foedam; foeditas, et pulchri-
tudo physice opponuntur: ergo gratia, et
peccatum inter se physicam oppositionem,
et non solum moralem habent.

1058

Respondes concedendo maio-
rem quoad primam partem, et distin-
guendo illam quoad secundam: pec-
catum reddit animam sordidam, et
foedam moraliter Dei lege positiva
supposita, concedo maiorem: ~~ex~~ Dei
lege ~~seculi~~ ^{seculi}, nego maiorem. Si enim
Dei libere non statisset, quod peccans
sive actionem turpem, et rationi diso-
nam efficiens, vita spirituali animae,
privaretur, et sufficiens aeternis mani-
paretur

t ex se

+
odio

maniparetur, et ab ipso tanquam offensore,
et inimicus. ⁺ a Deo prosequendus esset; nec
ex se illa actio peccaminosa animam sor-
didam macularet, nec Dei inimicum cons-
titueret, nec gratia, quae est vita spirita-
lis anima privaret. et sicut peccatum haec
omnia praestat non physice, sed moraliter
ex Dei institutione, et lege; ita ab opposi-
to, gratia ex Dei pacto, et lege, et iustum
facit, et amicum, et viam aeternae hereditatis
non physice, sed moraliter. Vide supra dic-
ta. a num. tota pro simili argumenti solu-
tione. Ad minorem distinguo: foeditas phy-
sica, et pulchritudo physica physice opponun-
tur, concedo minorem: foeditas moralis, et
pulchritudo physica opponuntur, nego minorem.
Angelus enim physice ex se valde pulcher
est, et tamen ratione peccati valde deformis,
et foedus. Unde nego consequentiam. Alia
minoris nota argumenta, omitto, ex dictis
enim facilem solutionem habebunt.

Articulus 3. Utrum gratia, et pecca-
tum

peccatum possint simul compati
in eodem subiecto saltem de poten-
tia Dei absoluta?

1029

Cum ex hucusque dictis à num.
943. usque ad 1038. gratia non habe-
at ex se sua natura attempta, Dei pac-
to, ex lege reclusa continere hominem
iustum, Dei filium, hæredem, et ami-
cum, sed solum ex diuina institutione,
effectusque, quem non valet physicè ex
se præstare, est solum reddere animam
pulchram, et congruè a Deo diligibilem;
ex dictis num. 962. et à num. 1039. us-
que ad 1048. gratia ex sua physica na-
tura peccatum non expellat, neque aliquam
oppositionem physicam habeat cum pec-
cato, sed solum moralem, seu legalem
ex Dei lege, et pacto; ut num. 1049. hui-
usque manet ostensum: oportet huius præ-
notatis sensum queriti adaperire, ne
laboremus in æquiuoco, et frustra.

1080

Questio igitur sic exagitationem
scilicet

videlicet illa qualitas physica gratiae, quae
 de facto ex Dei providentia ordinaria,
 quam modo habet, confert ius ad haeredi-
 tatem, Dei filium, et amicum constituit:
 Insuper et expellit peccatum, hos omnes
 effectus praestando non physicè, sed mora-
 liter, ut manet ostensum, sit compati-
 bilis cum peccato mortali tam actuali, quam
 habituali Dei omnipotentia inspecta? Et
 potest similiter ventilari, verum forma il-
 la physica gratia secundum se considera-
 ta, et ab omni moralitate, quam de facto
 habet, nuda, Dei pacto, et lege seclusa, quae
 decrevit ut amicum, iustum, filium, et ha-
 redem diligere habentem gratiam, possit
 de potentia absoluta à Deo conservari in
 anima peccato mortali affecta, vel actuali
 vel habituali; ita ut homo habens gratiam
 licet peccet mortaliter, non tamen priuetur
 à Deo illa physica qualitate gratiae, vel in ho-
 mine non habente, et peccato infecto possit
 Deus infundere illam physicam qualitatem
 gratiae?

Præmittere

Præmittere etiam oportet, quod lex
 dictis num. 1018, et 12. si ab actione
 qualibet peccaminosa etiam odij Dei lex
 divina positiva secludatur, quæ sub pœ-
 na mortis æternæ, siue æternæ damna-
 tionis talis actio est à Deo prohibita; nec
 talis actio peccaminosa foret, seu rema-
 neret peccatum. Theologicè, nec hominem
 impediret ab ingressu beatitudinis, nec
 foret Dei inimicus, nec dignus supplicij
 æterni, nisi solum materialiter, quate-
 nus ex se faceret talem actionem, prop-
 ter quam Deus iure posset illum, vel si
 vellet, punire. Unde tale peccatum potest
 dupliciter considerari et philosophicè, qua-
 tenus ex se, et lege Dei positiva seclusa
 foret malum moraliter, et rationi disso-
 num; et Theologicè quatenus supposita
 Dei lege positiva est impeditiuum præmij,
 et æterni supplicij inductivum, amicitia
 quæ Dei deperditivum; quæ omnia habet
 peccatum non ex natura rei, sed ex Dei
 lege positiva: ut latè tractatu de legibus

à num. 239. et infra docuimus.

1082

Ex quo oritur alia diversitas exa-
gitandi. queritum: Nam potest inquiri,
utrum gratia habitualis, vel nuda ab omni
moralitate, vel cum illis vestita possit à
Deo infundi homini V.g. Deum odienti,
secundum legem positivam Dei, qua de facto ta-
le odium sub poena mortis aeternae pro-
hibuit, ita ut gratia in tali casu reperia-
tur simul cum illo Dei odio, quod esset
tunc peccatum philosophice solum, quatenus
quid malum morale, et rationi dissonum
vel utrum gratia ut modo est de facto cum
omni sua moralitate annexa, quam ex Dei
placito habet, possit à Deo conservari, sine
infundi in homine cum peccato mortali exis-
tente, odiente Deum V.g. stante lege Dei po-
sitiva, qua tale peccatum est prohibitum? Et
quia plura nequeunt unica conclusione sua par-
te amplecti, sic per conclusiones faciam sa-
tis.

1083

Dico ergo primam conclusionem pro respon-
sione quesiti: gratia in esse physico considerata
et

et secundum quod qualitas physica est, potest
de potentia Dei absoluta conservari cum pec-
cato mortali; et eam potest Deus infundere
peccatori actualiter peccanti etiam supposita
lege positiva Dei prohibente sub poena mor-
tis, et damnationis aeternae tale peccatum.
Hec conclusio est contra Vasquez disput. 204.
Capitulum in 1. dist. 11. quest. 3. artic. 2.
Durantium ibidem: Richardum in 4. dist. 11
artic. 1. quest. 1. Montesinum disput. 33.
quest. 1. I. secundo, et alios Thomistas: il-
lamque docet Scotus locis supra num. 945.
quem omnes veri Scotisti sequuntur, et
alii: Suarez lib. 1. de gratia cap. 19. num.
14. fol. 159. Ocham in 4. dist. 1. quest. 3. litera
E. Gabriel in 4. dist. 4. quest. 1. artic.
1. notabili 3. et dist. 14. quest. 1. artic. 2. Gi-
dus De charitate disput. 22. dubio 10, et
alii.

1084

Probatur: nam ex dictis, gratia in es-
se physico considerata, neque constituit
Dei amicum, filium, aut heredem,
iustum, neque animam à peccato mun-
data

mundat, ut latè manet ostensum articulo
huius questionis à num. 945. et infra: er-
go gratia sic considerata potest de potentia
absoluta à Deo infundi homini actualiter
peccanti mortaliter, et in illo conservari, sicut
de facto in tali homine conservatur fides,
et spes, quæ sunt habitus supernaturales, dum
peccatum desperationis, vel infidelitatis non
committit. Patet consequentia: nam eatenus
Deus non posset infundere, siue conservare
habitum gratiæ in homine peccante mortaliter,
quatenus tale peccatum impediret effectum
formalem iustificandi, et alios effectus, quos
poterat dare gratia; sed gratia hunc effec-
tum, neque aliquem alium ex dictis filij
Dei, amici, et vitæ æternæ heredem, siue
à peccato mundari, non confert, ut qualitas
physica est, Dei lege et institutione seclusa,
siue dispensata: ergo ex nullo capite repug-
nat, quod Dei absoluta potentia attenda gra-
tia infundatur homini actualiter peccanti, et
in illo conservetur.

num 1039. et infra: gratia ex sua phy-
sica natura Dei pacto recluso, neque ex-
pellit peccatum, neque cum illo aliquam
physicam oppositionem offert; sed for-
ma, quæ alteram ex se non expellit, ne-
que cum illa aliquam ex sua natura oppo-
sitionem habet, potest saltem diuinitus
cum illa altera forma conservari, vel
simul introduci cum illa: ergo & quibus
addo; quod etiam si tale peccatum esset
odium Dei, posset gratia, seu charitas
cum illo conservari; nam odium Dei
ex sua natura non dicit maiorem op-
positionem cum habitu charitatis, qui in-
actum oppositum amoris Dei videlicet,
inclinat, quam dicit grave cum ubi sur-
sum, eò quod propendatur, et inclinetur
ad deorsum; sed hac inclinatione non
obstante, potest grave esse sursum ab agen-
te, eius inclinationem vincente: ergo et-
iam poterit gratia, seu charitas a Deo
infinita virtutis agente diuinitus conser-
uari in homine actualiter peccante peccato
odij

odij Dei.

1086

Dico secundam conclusionem:
Deus de potentia absoluta potest conser-
uare gratiam in esse physico considera-
tam, vel illam denuò introducere in ho-
mine peccato habituali foedato. Conclusio
est contra authores supra num. 1083. rela-
tos, et contra Sorcam prima secunda
disput. 40. conclus. 6. qui licet asserat, quod
Deus de potentia absoluta possit conserva-
re gratiam cum peccato actuali, non ta-
men cum habituali peccato est compati-
bilis, saltem de posse absoluto; ut nuper
diximus. Probat: nam tota incompatibili-
tas peccati habitualis cum gratia habet ex
eo, quod fuit actuale; sed cum actuali
peccato est compatibilis, saltem de posse
absoluto, ut nuper diximus: ergo et cum ha-
bituali. Et confirmatur: nam nulla est ratio
assignabilis, cur gratia maiorem oppositio-
nem habeat cum actu, qui precessit, quam
cum eodem actu, dum actualiter existit, et
est; sed peccatum habituale est peccatum, quod
fuit

fuit, et moraliter manet, et actuale peccatum,
quod est, et actualiter existit: ergo si gra-
tia in esse physico potest cum isto conser-
uari, etiam potest conservari ex eadem
potentia cum peccato habituali.

108.)

+ quamvis dato ~~gratia~~ non concesso, quod qualitas
physica gratiae iure connaturalitatis exi-
geret, ut Deus peccatum remitteret, ut a-
micum diligeret, et ut filium ad heredi-
tatem acceptaret habentem gratiam;
posset Deus de potentia absoluta gra-
tiam conservare in peccante mortaliter,
vel illam de novo infundere homini
maculato peccato. Probatur: nam etiam
corpus organicum iure connaturalitatis
exigit, ut Deus animam infundat, et
natura rationalis in se subsisteret inde-
pendenter ab alieno supposito; Et tamen
de facto natura humana Christi Domi-
ni personata est subsistentia propria, quam
ex se exigit; et potest Deus corpori or-
ganico proxime disposito non infundere
animam

animam: ergo etiam si gratia iure con-
naturalitatis peteret expulsiorem pecca-
ti, adhuc posset Deus peccatum de poten-
tia absoluta non condonare habenti gra-
tiam, et illam cum peccato tam actuali,
quam habituali conservare.

1088 Et confirmatur: non maiori exi-
gentia petit gratia expulsiorem peccati,
quam positionem beatitudinis in illo, qui
finaliter moritur in gratia, sed potest De-
us de potentia absoluta non conferre
beatitudinem morienti in gratia, ut om-
nes adversarii faterentur: ergo etiam po-
test eadem potentia non condonare pecca-
tum habenti gratiam, et sic gratiam cum
peccato conservare.

1089 Probatur: nam etiam calor phy-
sicè frigiditatem à subiecto in genere
forma expellit, et tamen potest Deus
de potentia absoluta suspendere expul-
sionem frigiditatis non cooperando calori
ad illam abiiciendam, vel non subtrahen-
do concursum, quo calorem conservat, quæ

Subtractio

substractio est simpliciter necessaria, ut ca-
lor frigiditatem expellat, et sic conserva-
re calorem in eodem subiecto simul cum
frigiditate, ut igni aduersarij latentur;
(Et idem dico de alia quacumque forma,
quae ex natura sua petit aliam contrari-
am expellere) sed non maiorem opposi-
tionem habet gratia cum peccato, quam ca-
lor cum frigiditate: ergo sicut potest Deus
calorem infundere, et frigiditatem non ex-
pelli ab eodem subiecto, conservando
simul calorem et frigiditatem; ita potest
ex eadem potentia gratiam cum peccato
conservare.

1090

Dico quartam conclusionem: si pec-
catum philosophice consideretur, ut est
quid rationi discrepans, et naturae rationali
disconueniens, optime est compatibile cum
gratia iustificante tam in esse physico, quam
in esse morali, gratia accepta. Probatur:
nam peccatum sub tali ratione praecise nul-
lam oppositionem nec physicam, nec mo-
ralem, cum gratia habet: ergo est com-
patible

compatibilis cum illa. Probatur antecedens
quoad secundam partem; de prima enim
satis in superioribus manet ostensum: nam
peccatum Dei lege positum secunda neque facit
hominem Dei inimicum, neque odio inimicabili
odibilem, neque indignum vita aeterna, seu gra-
tia, neque impedit hominem ab ingressu hae-
reditatis aeternae, neque poena aeterna dignum
et materialiter nisi transitorie, et remote de conoruo: ergo nullam
oppositionem moralem habet cum gratia: ergo de
Antecedens ex dictis tractatu nostro de legibus
satis est ostensum, illuc vos remitto.

1091

Dico quintam conclusionem: si gratia consi-
deretur non praecise, ut habitus supernaturalis
est, sed cum omni moralitate sibi ex Dei lege,
pacta, et voluntate, quam de facto habet, ratione
cuius facit Dei amicum, sanctum, vita aeternae
haeredem, et filium adoptivum; et pec-
catum etiam consideretur non philosophice so-
lum, quatenus actio dissona rationi est, et natu-
rae rationali disconviciens, sed etiam theo-
logice, quatenus Dei lege positum supposita fa-
cit hominem inimicum, odibilem, vita spirituali
indignum

indignum, et aeternis suppliciis mancipatum;
nec de potentia absoluta. Dei potest gratia
simul cum peccato à Deo conservari; nec
peccatum cum gratia, vel peccatum sit ac-
male, vel habituale.

1092 -

Probatur: nam gratia est forma
iustificans ex divina institutione, ut manet
exteriorum; sed iustificatio teste Trident. sess.
6. cap. 5. non est sola peccatorum remissio,
sed et sanctificatio, et renovatio interioris
hominis: unde homo ex iniusto fit iustus,
et ex inimico amicus: ergo gratia, quae
ex divina institutione hominem iustificat
faciendo ex iniusto iustum, et inimico ami-
cum: ut talis nec de potentia absoluta
est compatibilis cum peccato. Probatur con-
sequentia: nam gratia non facit ex inimi-
co amicum, et ex iniusto iustum, nisi qua-
tenus homines per illam veterem hominem
exuentes, et novum, qui secundum Deum
creatus, induentes, innocentes immaculati,
puri innoxij, ac Deo dilecti effecti sunt,
haeredes quidem Dei, cohæredes autem
Christi

Primum, ita ut nihil prius ~~et~~ ab ingressu
 coeli ~~non~~ remotetur. Verba sunt Triden-
 t. sess. 5. can. 8. sed si gratia esset simul
 cum peccato, talis homo non esset exutus
 veteri homine, nec immaculatus, nec purus,
 neque innoxius, et magnum quid haberet,
 quod eum ab ingressu coeli non solum retarda-
 ret, sed omnino impediret, videlicet peccatum.
 Ergo implicat contradictionem, quod gratia
 ut de facto à Deo datur, cum omni sua mo-
 ralitate ex Dei institutione sibi competente in-
 veniatur simul cum peccato.

1093

Et confirmatur: nam fieri hominem
 ex inimico amicum, et ex iniusto iustum,
 intelligibile est, si in eadem iniustitia, et
 inimicitia maneat; sed hanc iniustitiam et in-
 micitiam habet homo per peccatum: ergo in-
 intelligibile est, quod homo maneat in gratia,
 ut de facto datur, et quod maneat, et sit in
 peccato. Robatur maior: nam fieri hominem
 ex frigido calidum formalissime⁺ acquisitione
 caloris tanquam termini ad quem, et amissionem
 frigiditatis tanquam termini a quo:
 ergo

1093
ergo sicut est ⁱⁿ intelligibile, quod homo ex
frigido fiat calidus sine amissione frigiditatis,
ita impossibile est, quod homo fiat
per gratiam ex iniusto iustus sine amissione
iniustitiae, quae est peccatum: ergo &

1094

Et roboratur: nam impossibile est, quod
homo sit formaliter dignus vita aeterna, et
formaliter eadem vita aeterna indignus;
dignus aeterno supplicio, et eadem supplicio
aeterno indignus; sed per gratiam fit homo
vita aeterna dignus, et per peccatum fit
eiusdem vitae indignus, per peccatum fit
dignus aeterno supplicio, et per gratiam
indignus tali supplicio: ergo impossibile
est, quod sit in gratia homo, ut de facto
datur cum omni sua moralitate, et quod
sit simul in peccato.

1095

Dicta breviter recapitando, adver-
tite, quod gratia, in esse physico, siue in
esse qualitativo nullam habet incompa-
tibilitatem cum peccato, etiam in esse phy-
sico accepto, Dei lege positiva seclusa,
non solum respectu potentiae Dei abso-
lute

absoluta, sed etiam respectu potentiae ordi-
 nariae; nam si gratia sic solum in esse phy-
 sico foret, et peccatum non esset à Deo
 positivè prohibitum, sine aliquo miraculo
 simul posset in eodem subiecto reperiri,
 non minus ac albedo, et frigiditas in eo-
 dem reperiantur. Et quod gratia in esse
 physico, cum peccato in esse physico, et mo-
 rali accepto, vel peccatum in esse physico,
 et gratia in esse physico, et morali assumpta
 eodem modo posset simul reperiri. Unde
 si Deus gratiam in esse physico in homine
 mortaliter peccante à Deo conservaretur,
 solum staret miraculum in hoc, quod Deus
 in lege ab ipso sancita utpote supremus
 legislator dispensaret, non annihilando gra-
 tiam, quam ex lege tenetur annihilare
 in eo, qui peccat.

4096

Quod Deus ob suos altissimos fines
 poterit facere, et potissime in remedium ipsi-
 us peccati, ut videlicet facilius posset homo
 ab illo revigescere, habendo in se gratiam, et cha-
 ritatem, quae est principium amoris superna-
 lis

supernaturalis. Dei, et proximi, et ad
utrumque amorem propendit, et inclinat:
multo enim maius est divina mis-
ericordiae opus velle pro peccato mori,
quam velle gratiam praehabitam non
annihilare, vel in homine peccatis infec-
to illam de novo infundere: et si pri-
mum de facto tenentur omnes concede-
re, cur secundum saltem de possibili
divina omnipotentia, est denegandum?

(109)

Idem dicendum est de peccan-
te infidelitatis peccato, in quo posset Deus
habitum fidei conservare, ut facilius posset
ad fidem reduci, habendo in se habitum
inclinantem ad actus fidei supernatura-
lis, et de illa, qui ~~per se~~ desperat, in quo
posset Deus misericorditer habitum fidei
conservare, ut maiori facilitate cum illo
habitu inclinante ad actus spei super-
naturalis efficiendo, posset homo, si vel-
let, sperare, cum talis actus ex se Dei
lege secunda non magis opponatur habi-
tui spei, quam actus intemperantiae cum
ipso

ipso temperantiae habitu, qui non destruitur per unicum actum oppositum. Et dicta, si bene perpendantur, facillimè poteritis ad quam plures obiectiones respondere.

Argumenta Contradicta.

1098

Primo arguitur contra nostram primam conclusionem num. 1083. positam, in qua asserimus, quid gratia secundum physicum quoad habet, potest simul inveniri cum peccato actuali modo ibi explicato: implicat contradictionem hominem esse simul Deo gratum et Deo ingratum, amicum, et inimicum; sed habens gratiam, necessario est Deo gratus, et amicus; habens peccatum actuale necessario est Deo ingratus, et inimicus: ergo implicat gratiam esse in homine actualiter peccante, et in illo conservari. Minor probatur: requirit forma in subiecto capaci existenti etiam de se ipso absolute a suo effectu formali separari; sed effectus formalis gratiae est gratificare, siue gratum Deo formaliter constituere

constituere: ergo habens gratiam, necessario
est Deo gratus.

1099

Respondendo concedendo maiorem,
et distinguendo minorem: habens gratiam
necessario est Deo gratus, et amicus,
supponit Dei institutione, et Lege, qua li-
bere voluit amicitiam inire cum habente
gratiam, concedo minorem: habens gra-
tiam, necessario est Deo gratus, et amicus,
Dei pacto, et Lege reclusa, nego minorem.
Eos enim effectus non prestat gratia
ex sua physica natura, ut diximus à num.
942, et infra; sed ex divina institutione,
et Lege, sicut nec peccatum, siue actio pecca-
minosa facit Deo ingratum, et inimicum,
nisi sua lege positiva supposita; ut num.
1016. et infra docuimus. Et ad eius pro-
bationem concedo maiorem, et distinguo
minorem: effectus formalis gratie est gra-
tificare ex Dei pacto, et Lege, concedo mini-
orem ex sua natura, nego minorem. In-
de sic habens gratiam divina accepta-
tione reclusa, et peccatum committens eo-
dem

eodem modo esset Deo ingratus, et inimicus,
ac si talem physicam qualitatem gratiae
non haberet.

1100

Sed contrae dices: adhuc quoli-
bet pacto, et lege Dei positiva seclusa gratia
in esse physico, et secundum sua praedicata
essentialia, considerata esset gratia: ergo gra-
tia sic acceptat, gratificat, sive gratum Deo
constituit. Antecedens est per se notum: non
enim esset fides, neque spes, neque, aliquis
alius habitus, nisi idemmet, qui in Deo est.
Consequentia probatur: non est minus effec-
tus connaturalis gratiae gratificare, quam est
affectus connaturalis caloris calefacere for-
maliter, et albedinis dealbare; sed istae
forma Dei lege, et pacto secluso hos effec-
tus praestant subiecto capaci, et gratia praes-
tabit gratificare: ergo &c.

1101

Et confirmatur: nam ex dictis
num. 968. aliquem effectum formalem
debemus gratiae assignare, quem praestare
possit subiecto capaci ex se Dei pacto, et lege
seclusa; sed nullum alium effectum primum
possunt.

• primum ipsi assignare, nisi gratificare. Pro-
batur: nam omnis forma sumit nomen
ab effectu primario, quem valere causare, ut
albedo a~~ut~~ dealbare; calor a~~ut~~ calefacere;
intellectio ab intelligente: ergo nomen gratia
ei est impositum ab effectu gratificandi, quem
per se praeat primario: ergo etiam Dei pac-
to, et lege seclusa nequit a gratia reparari
hoc, quod est gratificare subiectum, in quo est,
et talis effectus est capax: ergo &c.

1102

Respondes distinguendo antece-
dens: adhuc Dei lege, et pacto secluso gra-
tia esset gratia, hoc est, esset donum na-
tura indebitum, et a Deo liberaliter elar-
gitum naturam eleuans ad id, quod ex se
nullo modo possit, scilicet, ad amorem
Dei supernaturalem, concedo antecedens:
esset gratia, id est, gratum faciens, neque
antecedens. Non ad hoc ut nomen gratia
sortiatur, sufficit, quod sit donum gratiose
naturae concessum; ut dixi num. 6. sed
non est satis, quod sit gratia, id est, donum
gratiose concessum, et naturae eleuationem
ad

Nam

ad id, quod ex se non valet, ut sit gratia
iustificans: alia gratia non divideretur
in actuale, et habituale, gratia datam,
et gratificantem, seu iustificantem; ut nu-
m. 12. 13. et 24. docuimus. Unde, in nulla
Theologorum sententia valet hæc argumen-
tatio: est gratia: ergo gratificat: Cum omnes
teneantur concedere plura, quæ verè sunt
gratiosa, quæ non gratificant.

1103

Ad eius autem probationem res-
pondeo distinguendo maiorem: non est mi-
nus connaturalis effectus gratiæ iustificare,
sive gratificare, quàm calori calefacere,
Dei facto, et lege supposita, quod per illam
physicam gratiæ qualitatem velit gratum
sibi constituere, omnino maiorem: Ex se, et
sua physica natura attenta, nego maiorem:
immo, nego suppositum; quod gratum redde-
re sit effectus aliquo modo tali qualitati phy-
sicæ connaturalis. Unde concedo minorem;
et nego consequentiam.

1104

Ad eius autem confirmationem con-
cedo maiorem; et nego minorem: et ad eius
probationem

186
probatorem respondeo distinguendo an-
tecedens: omnis forma sumit nomen
ab effectu, quem valet causare, vel ex
se, vel ex Dei institutione, transeat. (omnino
enim si effectus sumat nomen, siue de
nominationem à causa, quod verius credo,
vel causa ab effectu) sumit denomina-
tionem ab effectu præcisè, quod ex se Dei
lege seclusa valet causare, nego antece-
dens. Sacramenta enim talia denomi-
nantur à re sacra, quam causant, videli-
cet gratiam, licet hanc non ex sua physi-
ca natura, sed ex Dei institutione causant.
Et cum potissimum, et primarius effectus,
quem valet illa qualitas physica causa-
re non ex natura rei, sed ex Dei ins-
titutione sit gratum reddere hominem,
hinc fit, quid qualitas illa, quia à Deo
libenter exhibita, et nullatenus debita,
vocatur gratia; et quia talem effectum
gratificandi ex Dei instituto reddit, vocatur
gratia gratificans, siue iustificans.

1105

Secundò arguitur contra nostram
secundam

secundam conclusionem, in qua, asserimus
 posse Deum de potentia absoluta infundere
 physicam qualitatem gratiae homini peccato ha-
 bituali infecto: implicat hominem esse in eadem
 linea, et ordine à Deo averrum, et ad Deum con-
 versum; sed homo per peccatum habituale est
 habitualiter à Deo aversus, et per gratiam ha-
 bitualem habitualiter ad ipsum conversus: er-
 go implicat, gratiam infundi à Deo homini pec-
 cato habituali ~~in~~maculato. Patet consequentia:
 non esset in eadem linea, et ordine habituali
 ab ipso aversus, et conversus.

1106

Respondes concedendo maiorem, et
 distinguendo minorem quoad secundam par-
 tem: homo per gratiam habitualem supposito
 Dei pacto, et lege, est habitualiter ad Deum con-
 versus, concedo minorem: recluso Dei pacto
 et institutione, nego minorem: et similiter con-
 sequentiam; vel aliter: homo per peccatum
 est habitualiter à Deo aversus moraliter, con-
 cedo minorem: physicè, nego minorem: et per
 gratiam est ad Deum conversus moraliter, ne-
 go; physicè, concedo: ceterum nego, quod
 Inversio

aversio moralis, et conversio physica oppo-
nantur; nam actualiter diligens Deum est
ad illum conversus physice, et moraliter ab
illo aversus, si est in peccato. Quelibet solu-
tio est sufficiens.

1107

Sed contra dices: gratia ex sua
physica natura pulchrificat animam ex
dictis num. 96). Et peccatum illam foe-
dat, et deturpat; sed foeditas, et pulchri-
tudo nequeunt in eodem reperiri: ergo im-
plicat, quod Deus gratiam infundat in
anima sordibus peccatorum maculata.
Minor probatur: non enim magis oppo-
nuntur aversio, et conversio animae res-
pectu Dei, quam foeditas, et pulchritu-
do spiritalis; illa non possunt nec divi-
nitus coniungi in anima: ergo neque ista.

1108

Respondes concedendo maiorem, et
distinguendo minorem: foeditas, et pul-
chritudo eiusdem ordinis nequeunt
in eodem reperiri, transeat: foeditas
moralis, et pulchritudo physica nequeunt
in eodem reperiri, nego. Valde enim
physice

physicè in naturalibus pulcher est Lucifer,
 et valdè turpis, et foedatus moraliter. Un-
 de bene passer anima cum gratia pulchri-
 tudine physica esse valdè foedata morali-
 ter: falsus enim est gratia, et vana pul-
chritudo, quæ Deo non placet, nec facit ipsi
 gratum: et eius autem probationem distin-
 guo eadem distinctione maioris, et concedo
 minorem, et nego consequentiam.

1109

Tertio arguitur contra tertiam con-
 clusionem num. 1087. positam, in qua asse-
 rimus, quod etiam si gratia iure connatu-
 rali peteret expulsionem peccati, posset
 Deus illam in esse physico cum peccato conser-
 vare: si gratia ex sua natura physica iure con-
 naturalitatis postularet expulsionem peccati;
 foret, quia peteret Dei amorem, et amicitiam
 cum qua esset incompatible peccatum; sed im-
 plicat, quod gratia ex sua physica natura
 petat Dei amorem, et amicitiam, et quod
 ipsam Dei amicitiam, et amorem non ha-
 beat: ergo implicat, quod gratia ex sua natu-
 ra petat expulsionem peccati, et cum illo ve-
 periatur.

reperiatur.

1110

Maiores est certa; et minor probatur: ideo ex dictis num. 1010. et 1012. Deus nequit non amare possibilia, quia illa petunt a Deo necessario amari ex sua natura: ergo si gratia petit amari amabiliter a Deo ipsam habentem; implicat, quod habens gratiam non ametur à Deo amabiliter. Patet consequentia: nam in illa linea et ordine, quo res sunt amabiles, ex se amantur à Deo; sed gratiam habens est amabilis ex se amabiliter: ergo necessario amatur amabiliter à Deo.

1111

Nec valet dici, quod eo creaturae possibiles necessario amantur à Deo, quia sunt necessario; et cum gratia non sit necessario, sed contingenter, (dependet enim in suo esse à divina voluntate, quae poterat gratia non dare esse) inde fit, quod sicut contingenter est, quod gratia sit, ita est contingens, quod sit amabilis, et quod ametur; nam licet gratia contingenter sit, tamen postquam est, ex suppositione

suppositione quod sit, petit amari; sicut
licet Angelus contingenter existat, ex sup-
positione quod existat, necessario intelli-
gitur à Deo: ergo &c.

1112

Respondes concedendo maiorem,
et negando minorem, et similiter conse-
quentiam: et ad eius probationem respondes
primò negando suppositum; quod videlicet,
Deus creaturas posibles necessario amet;
nam ut dixi num. 1011. licet Deus necessario
amet possiblea quoad specificationem, ita ut
ex suppositione quod circa ea tendat, de-
beat esse per amorem simplicis compla-
centia, et non per odium, tamen quoad
exercitium liberè ea amat, et in illis com-
placet, taliter quod potest in eis non compla-
cere. Qua supposita doctrina fuit argu-
mentum.

1113

Secundò respondes ex dictis num.
1012. dando antecedens; et negando conse-
quentiam: nunquam enim concedenda est tan-
ta exigentia ex parte creature, quod Deus
necessitatem imponat ad suam amicitiam,
et

et amorem amicabilem etiam respectu
divina omnipotentia; licet concedatur, quod
rerum naturis pensatis, de potentia or-
dinaria non possit non amabiliter
amare: nam si possible Deo necessi-
tatem imponatur et in ipsis complacet,
est quia ob rectitudinem sue divine
voluntatis nequit in bono non compla-
re; at vere diligere amabiliter in ordi-
ne ad hereditatem, semper est gratio-
sum, ut num. 1013. manet dictum.

1114

Nam ut ipsemet adversarij fa-
tentur, moriens in gratia iure connatu-
ralitatis exigit gloria ^m potiori in patria;
et tamen de potentia absoluta potest
Deus illi gloriam denegare, immo et
mancipare supplicij eternis: et simi-
liter clare videtur Deum petiti iure con-
naturalitatis ipsum diligere, et potest
Deus de potentia absoluta ei denegare
concursum ad talem amorem, et tunc
non eum amaret. Unde bene admitti-
mus in predicta nostra conclusione ter-
tia

tertia disputandi quæritur gratia, quod
gratia ex se petat, ut à Deo excluda-
tur, siue remittatur peccatum taliter quod
de lege ordinaria aliter non possit fieri;
non verò admittimus, quod taliter gratia id
exigat, quod de potentia absoluta Dei
non possit aliter evenire; alia, nil ex tali
conclusionem probavimus, immò oppositum,
quod in illa intendimus, ex eius probatio-
nibus, demonstravimus.

1415

Ad eius autem probationem respon-
des distinguendo maiorem in ea linea, et
ordine, quæ res sunt ex se amabiles, aman-
tur à Deo regulariter, concedo maiorem;
semper, et necessario, etiam divina omni-
potentia attenda, nego maiorem. Alias
Deus non esset absolute liber in sic, vel sic
amandis; nam habens peccatum non est a-
mabilis amabiliter à Deo, immò ini-
micabiliter ut ^{liber} ~~adversarius~~; et tamen ut ad-
versarius latentur, potest Deus eum am-
abiliter de potentia absoluta amare, et ei
peccatum dimittere absque aliqua ex parte
sui

sui dispositione; ut supra manet ostensum. Et eadem distinctione distinguo minorem: gratia est amicitabiliter ex se à Deo diligibilis (in suppositione nostra conclusionis) regulariter, et de lege ordinaria, amitto minorem: necessario respectu Dei absolute potentia, nego minorem: et similiter nego consequentiam.

1116.

Sed contra dices: si gratia iure connaturalitatis exigeret expulsionem peccati, et Deus illud non expelleret, iniuriam faceret gratia; sed implicat, quod Deus, qui iustissimus, et rectissimus est, iniuriam faciat alicui creatura: ergo implicat, quod ex tali suppositione Deus non expellat peccatum a habente gratiam. Maior probatur: nam ille facit alteri iniuriam, qui sua iura non servat; sed Deus in tali hypothesis iura gratia non servaret, immo violaret: ergo &c.

1117.

Respondes negando maiorem: nam cum Deus sit omnium creatura-
rum

creaturarum supremus Dominus habens
 plenissimum et absolutissimum supra om-
 nes dominium, nulli facit iniuriam, ex eo
 quod illi deneget ob suos altissimos fines
 aliquid, quod ex suis naturis exigebant iure
 connaturalitatis; sicut iniuriam non facit
 accidentibus eucharisticis, illa extra subiec-
 tum conservans, quod ex se postulabant;
 nec iniuriam facit igni fornacis Babiloniae
 subtrahendo concursum, neque viros crema-
 ret; et ad eius probationem respondeo di-
 stinguendo maiorem: ille facit alteri iniu-
 riam, qui sua iura non servat, si habet ple-
 num dominium supra se, et supra sua iu-
 ra ut Deus respectu omnis creaturae, nego: si
 non habet tale dominium, concedo: et nego conse-
 quentiam.

1118 Secundo respondeo omittendo ma-
 iorem: nil enim mirum est, quod qui sic
 diligit hominem, ut propter illius noluerit
 sua iura immortalitatis, et impassibilitatis
 servare, ut nec sua morte redimeret; iura
 gratiae non servet, ut maiorem erga homi-
 nes.

homines dilectionem exhibeat; nam
cum posset, et quodam modo deberet
gratiam destruere, rursus annihilare in
homine peccante mortaliter, tamen ob
suam benignitatem, et misericordiam
piissimam, non vult (in casu conclusionis
de possibili) illam annihilare, sed si-
mul cum peccato conservare, ut homo
facilius posset a peccato resurgere. Pri-
ma solutio est verior, secunda magis pia.

4119

Sed contra dicitur: Deus nequit
sine hominis iniuria introducere fœdita-
tem peccati in homine in gratia existen-
te: ergo neque potest introducere pulchri-
tudinem gratiae in homine in peccato exis-
tente. Patet; nam eadem est ratio
hinc, et inde. Respondetur concedendo
antecedens, et negando consequentiam;
et ratio disparitatis est, quia Deus solus
nequit esse auctor peccati, immo neque
ad illud pro formali adiuvare, sine concu-
rere: et sic nequit Deus peccatum infun-
dere, neque in habente gratiam, neque
in

in gratia carente: ac verò Deus solus est
gratia author, et sic potest pro suo libito
illam in quolibet subiecto capaci infunde-
re, et illuc eam conservare.

4120 Quarto arguitur contra nostram quin-
tam conclusionem num. 1291. positam, in qua
asserimus, quod gratia ut ex divina institu-
tione et forma iustificans nequit simul cum
peccato mortali theologicè sumpto nec de po-
tentia absoluta conservari: non implicat, ho-
minem esse Dei amicum per gratiam, et
inimicum per peccatum; esse dignum vita
aeterna per gratiam, et esse per peccatum
tali vita indignum: ergo non implicat, quod
homo sit in gratia, ut de facto est gratia, et
in peccato. Antecedens probatur: non im-
plicat, immo et de facto evenit, quod De-
us diligat naturam secundum se, et quod il-
lam odiet, ut est sub peccato; neque impli-
cat, quod aliquis sit donus regno, eo quod
filius Regis; et quod sit ille indignus prop-
ter scelera, et crimina: ergo optime po-
terit Deus, ut amicum diligere hominem,
quatenus

adire

quatenus gratum; et illum odire, quate-
nus peccatorem: ergo &. Et confirmatur.
nam uterque implicatio contradictionem
involvens, deberet esse affirmatio, et
negatio eiusdem, et sub eadem ratione de
eodem; sed esse hominem dignum vita
aeterna per gratiam, non est esse indig-
num illa propter peccatum, sed sub alia
ratione: ergo &.

1121

Respondes negando antecedens: et
ad eius probationem respondes conceden-
do antecedens, vel illud omitendo; et
negando consequentiam: nam dignitas,
vel indignitas in homine respectu amicitiae
Dei, et eius hereditatis est per modum
meriti, vel demeriti: et implicat, quod
homo respectu eiusdem praemij sit me-
rens, et demerens, etiam sub diversis
rationibus; nam ita rationes inter se com-
paratae, vel efficient eum promerentem
tale praemium, vel demerentem, vel
neque unum, neque alterum: et cum
non sit maior ratio, cur gratia faciat
illum

illum dignum vita aeterna, et peccatum
non faciat illa indignum, implicat, quod
gratia, quae dignum facit hominem vitae
cum peccato, quod illum faciat eiusdem
vitae indignum, reperiatur. Quod non eve-
nit in complacentia simplici, quam ha-
bet Deus de bono naturae, cum qua optimè
stat, quod illam eandem naturam de eius
bonitate Deus complacet, velit ob peccati
demeritum à vita aeterna privare, et a-
eterni supplicij mancipare.

4122 Regis exemplum de filio Regis
facit, nam dignitas regni, quam tribuit ip-
si genitum esse à Rege non ~~merito~~ in eius
merito fundatur, sed in natura; indignitas
verò, quam subest et regnum propter sce-
ra, et crimina, eum absolute facit indig-
num, et aliquando regno, et hereditate
paterna filium privat. Unde licet creatu-
ra ea quod intellectualis, et elevata ad fi-
nem supernaturalem beatificè attingen-
dum sit quodam modo digna tali præmio,
tamen per peccatum fit simpliciter talis
hereditatis

hereditatis indigna: et sic ista indig-
nitas totam illam dignitatem quasi
extinguit, vel ad minus totum eius
fundatum in illa.

1123

Ad eius confirmationem
respondes, quod licet esse dignum, et
indignum sub diuersis rationibus, non sit
contradictio formalis, eo quod non sit af-
firmatio et negatio eius de eodem; ta-
men est contradictio illata, qua suffi-
cit: Amare enim, et odire ^{se} respectu
eiusdem non est conditio formalis;
et tamen quia ex illis inferitur contra-
dictio, nequit de eodem verificari, quod
odio habet. Ametur, et ⁺odiatur amore, et odio eius-
dem lineæ, nam si amor est solum
simplicis complacentia, et odium sit
inimicabile, non se opponunt, ut pa-
tet de amore simplicis complacentia,
quo Deus amat Angelum damnatum,
et odio inimicabili, quo eum prosequi-
tur propter peccatum. Alia minoris no-
te argumenta omitto, apud authores
videnda

videndas.

1124

Ad omnem autem ambiguitatem tollendam advertite, quod si Deus conservaret gratiam in esse physico cum peccato, talis homo nullatenus diceretur nec partialiter iustus, nec sanctus, nec Dei amicus, sed simpliciter et absolute peccator Dei inimicus, et odiosus: quia cum gratia ex dictis non faciat iustum, et amicum, nisi ex Dei institutione; ita ut hoc complexum gratia instituta, et a Deo accepta iustificat, si ab hoc complexo aliquid tollas, iam non manet complexum, et sic nequit denominationem, quae provenit à toto, nec partialiter dare; sicut corpus anima ablata, neque parti abe principium valet dici operationis realis.

Articulus 4. utrum infusio gratiae, et expulsio peccati sint duae mutationes, vel illas inferant, vel una tantum.

1125

Omissa sententia asserente
tantum

inter

tantum esse unicam mutationem, quam
amplectitur Vasquez prima secunda
disput. 204. cap. 3. 4. et 5. Et alij apud
ipsum videndi ex eis, qui sustinent gra-
tiam, et peccatum ex natura rei se op-
ponere, et mutuo se expellere. Dico
primam conclusionem pro responsione
quasiti: infusio gratiae, et remissio pec-
cati sunt duae mutationes, vel illas infe-
runt, quarum una est ab alia separabi-
lis, et de facto separatur: unde realiter
esse distinctas non est ambigendum: ita
Scotus expresse in 4. dist. 1. quest. 6. §. con-
tra istam conclusionem. Ad secundum.
sub num. 8. fol. 120. et dist. 16. eiusdem
4. quest. 2. §. respondeo. num. 4. fol. 252.

1126

Probatum à Scoto sic primo: idem
non potest plurificari, et non plurifi-
cari simul; sed remissio, siue expulsio
culpa est multiplex, et plurificabilis; in-
fusio vero gratiae est unica: ergo infusio
gratiae non est realiter remissio, siue ex-
pulsio culpa. Maior est certa: nam esse
unum

unum, et non unum est contradictio, sicut
esse idem, et non idem. Minor probatur:
nam de facto multae remissiones peccatorum
inveniuntur in homine, qui multa peccata
commisit cum unica gratiae infusione, quarum
qualibet remissio est ab alia separabilis,
et de facto separaretur, si tantum unicum
peccatum haberet, quod ei remitteretur: ergo
diversa, siue diversa mutationes reperiuntur
in peccatorum remissione, ac inveniuntur in in-
fusione gratiae.

112)

Secundo probatur sic ab Scoto: i-
dem nequit separari ab eodem, siue sine se
ipso inueniri; sed infusio gratiae inuenitur de
facto sine peccati remissione: ergo infusio
gratiae alia mutatio⁽⁺⁾ realiter, et separabiliter
distincta à peccati remissione, siue expul-
sione. Maior est evidens. Minor probatur:
nam de facto reperta est gratiae infusio in
Angelis, primis parentibus, Christo Domino,
et eius gloriosissima Matre, in quibus nulla
remissio peccati, et fuit gratiae infusio: ergo remis-
sio peccati est mutatio⁽⁺⁾ realiter, et separabiliter
distincta

+
est

distincta à gratia infusione. Rursus; remissio peccati potest fieri à Deo sine gratia infusione, ut infra latius docebimus: Ergo diversa mutatio est ista ab illa.

1128

Tertio probatur ex Trident. sess. 6. cap. 1. ubi agens de iustificatione impij; ait: quæ non est sola peccatorum remissio, sed et renovatio interioris hominis per voluntariam gratia receptionem: ergo sentit concilium, remissionem peccatorum distinctam esse à gratia susceptione. Idem docet can. 11. si quis dixerit, homines iustificari, sola peccatorum remissione, exclusa gratia, et charitate, anathema sit: ergo ex mente Tridentini distinctum est beneficium, peccata remittere, ac est, gratiam infundere. Unde Augustinus libro de vera, et falsa pœnitentia cap. 2. ait: dolendum est peccatori, non solum quod peccavit; sed quia se virtute privavit: Ergo peccator quando peccat, mutatur de non esse peccatore, ad esse peccatorem, et de esse iusto, ad non esse iustum per privationem gratia, qua se privavit.

Quarto

Codex 20.
de gratia

Quarto probatur ex Patribus; Iudorus
enim, Petitiore epistola 195. sic ait: quoniam
magnificencia per literas ex me quasiuit, quid
sit causa, cur infantes cum peccatis careant, bap-
tizentur: necessario tibi rescribendum putavi:
quidam igitur nimis tenuiter, et ieiune aiunt,
eos spurcitiā eam, quā ob Adami trans-
gressionem ad humanam naturam transfusa
est, eluere, ego vero hec idem etiam fieri
persuasum habes; at non solum (neque
enim id tam magnum esset) verum alia
quoque multa naturam nostram longē super-
antia beneficia nobis concessa esse: ergo ex
mente Sancti Doctoris si Baptismus so-
lum ab originali labe mundaret, et gratiam
iustificantem non conferret; (ut putavit Ma-
gister Sententiarum in 4. dist. 1. quest. 6. teste
Scoto, et Baro in 1. dist. 41. quest. 2. de circum-
cisione, in qua peccatum originale dēbatur, et
non conferebatur gratia) nil magnum, seu mi-
rum faceret: ergo sentit, quod aliud est bene-
ficiū, peccata dimittere, et multo ampliū
gratiam conferre. Idem docet Chrysostomus
homil.

homil. 20. in ~~Genesim~~. Clemens Alexandri-
nus *Paedagogi* cap. 6. Theodoretus lib. 5. de bap-
tismate. Augustinus lib. de gratia Christi
cap. 2. et alij.

1130

+
mutationes

Dico secundam conclusionem:
ista ~~duae privationes~~ non sunt physicae, et
reales ~~ambae~~, sed una est physica, et realis,
et altera tantum moralis: prima est à non es-
se grato ad esse gratum, et haec est positiva, et
realis; altera est de esse peccatore, ad non
esse peccatorem; et haec est mutatio privativa,
et moralis; ita Scotus expressè in eadem di-
tinctione 16. et quest. 2. num. 6. §. secunda con-

+ ad

clusio. num. 6. fol. 211. de prima per se patet.
Probat de secunda: opposita praevisè mora-
lia non datur nisi mutatio praevisè moralis; sed
peccatum, quod à Deo remittitur, est quid
morale praevisè: ergo de illo ad eius decisio-
nem, siue expulsiōem, aut remissionem
sola est mutatio privativa moralis maculae,
videlicet peccati, per quam homo fit de pecca-
tore non peccator.

1131

Notate tamen, quod licet praedictae
mutationes

mutationes non habeant necessariam connexionem cum ipsis rerum naturis, immo possint qualibet ab alia separari de absoluta Dei potentia; nam cum utrumque sit Dei liberale beneficium, quod pro suo libito ex Christi Domini meritis partitur singulis, prout vult, tamen de facto, et de lege à Deo praefixa, impossibile est, quod peccata remittantur alicui, et quod ei gratia non infundatur, vel quod gratia infundatur, et quod peccata, si qua sint, (mortalia videlicet) non ei remittantur.

Argumenta contraria

1132

Primo arguitur contra nostram priorem conclusionem num. 1125. positam; in-
ustificatio teste Trident. sess. 6. cap. 4. est trans-
latio ab eo statu, in quo nascitur homo
filius Adae in statum gratiae: per quam gra-
tiam ex eodem Trident. sess. 6. cap. 2. ho-
mo ex iniusto fit iustus, et ex inimico ami-
cus, sed in praefatis verbis solum insinuat

Vna

una mutatio de esse peccatore ad esse iustum:
ergo non est distincta mutatio infusio gratiae
à peccatorum expulsionem, siue remissio-
ne. Minor probatur: nam in praedictis
verbis solum insinuat^{ur} unus terminus
à quo, qui est filius Iudae iniustus, seu
inimicus; et alius terminus ad quem, qui est
filius Dei adoptivus, iustus, et amicus: ergo
solum ibi est unica mutatio. Latet; nam
impossibile est inter duos terminos alterum
à quo, et alterum ad quem, duas muta-
tiones reperiri: ergo &c.

1133

t denotat

Respondes, quod ex praefatis
verbis potius roboratur nostra conclusio, ut
bene notavit Scoti commentator super
4. dist. 16. quest. 2. §. respondes. num. 24.
fol. 258. ~~Ubi notat~~ illud verbum trans-
latio ab uno statu in alium, non contradic-
torie oppositum, sed contrarie: non enim
dixit concilium, est translatio à non esse
filij ad esse filij, neque per gratiam fit
homo ex non amico amicus, et ex non
iusto iustus; sed ex inimico fit amicus,
et

et ex iniusto fit iustus. Unde necessarium est
fateri, aliam mutationem esse de esse iniusto
ad non esse iniustum, et aliam de non esse iusto
ad esse iustum per gratiam: sicut alia mutatio
est, quando ex frigido fit calidum, de esse fri-
gido ad non esse frigidum, quae dicitur priva-
tiva; et alia de non esse calido ad esse cali-
dum, quae est vera actio positiva. Quae actio-
nes eo quod naturaliter connexas aliquan-
do pro una accipiuntur, licet sint diversae, et
distinctae. Actio enim, qua panis convertitur
in corpus Christi, dicitur una actio transsub-
stantiativa; et tamen omnes admittunt, esse
ibi duas actiones, altera, qua panis desinit
esse, et altera, qua Christus incipit esse sub
speciebus panis.

1134

Universaliter enim est tenendum,
ut bene notavit Scotus in quaestione praefata
ex 4. A. 4. sic. sub num. 5. quotiescumque
mutatio non est a privatione formae ad ipsam
formam, vel a forma ad eius privationem, non
est unica mutatio. Unde mutatio albi ad nigre-
dinem est duplex; alia, albedinis deperditiva,
et

et alia nigredinis inductiva. Mutatio loci
est duplex necessariò: alia deperditiva,
loci, à quo mobile movetur; et alia acquisi-
tiva alterius loci ad quem movetur.

1135

Secundo arguitur: peccatum for-
malissimè est privatio gratiæ; sed de priva-
tione ad formam solum est unica mutatio:
ergo inter infusionem gratiæ, et expulsionem
peccati solum est unica mutatio. = Respon-
des negando maiorem: nam ut optimè nota-
vit Scotus in 4. super citato: in unico subiecto
non est nisi unica forma positiva privatio; et
in unica anima multa sunt peccata: ergo non
quodlibet est formalissimè gratiæ privatio: er-
go neutrum. Alia argumenta à Valquez
et alijs, quæ ~~facile~~ efformata verècundè, non
refero, quia ~~ad~~ indiana sunt homini docto;
et alias ex dictis facillimam solutionem habent.

1136

Tertio arguitur contra nostram secun-
dam conclusionem num. 1130. positam, in qua
asserimus, quod est vera mutatio de esse pec-
catore^m ad non esse peccatorem non realis,
sed moralis: ista mutatio debet esse necessa-
rio

+
muchas partes
repite de
intore, y havi
en peccatorem

necessario vel positiva, vel privativa in li-
nea moralis; sed nequit esse nec positiva, nec
privativa: ergo nulla est ibi mutatio de esse pec-
catore ad non esse peccatorem; quod non valeat
esse positiva, patet; nam mutatio positiva non
est nisi de privatione ad habetum; inter ter-
minum videlicet a quo privativum, et ter-
minum ad quem positivum; sed non esse pec-
catorem, quod est terminus ad quem talis
mutationis, non est quid positivum, immo est
quid privativum, ut de se patet: ergo illa mu-
tatio de esse peccatore ad non esse peccatorem
nequit esse mutatio positiva.

1137

Quod autem talis mutatio non sit pri-
vativa, seu deperditiva probatur: nam actio,
sive mutatio privativa non est nisi de termino
positivo a quo ad terminum negativum ad
quem; ut patet in decisione caloris, per quam sub-
iectum mutatur de esse calido, quod est termi-
nus a quo positivus ad non esse calidum, quod
est terminus ad quem privativus; sed mutatio
de esse peccatore ad non esse peccatorem non
est de termino a quo positivo ad terminum
ad

ad quem negativum: ergo non est muta-
tio illa privativa: ergo nulla est ibi muta-
tio. Patet; nam inter privativum, et posi-
tivum non datur medium; sed illa mutatio
non est positiva, nec privativa: ergo nulla est.
Minorem primi discursus probō: nam pecca-
tum non est aliquid positivum, sed privativum;
est enim privatio rectitudinis debite, quæ
moraliter perseverat, donec remittatur: ergo
solum erit ibi privatio privationis; sed priva-
tio privationis nulla est mutatio, nec positiva,
nec privativa: ergo &c.

1138

Pro huius argumenti solutione
præmitto, quod peccatum est privatio recti-
tudinis non utcumque, sed debitæ: nam non
velle audire sacrum est actus, qui rectitudi-
ne, audiendi sacrum privatur; et tamen
si homo non debet, nec tenetur illa die sa-
crum audire, minime erit peccatum. Unde,
in peccati prædicta diffinitione duo reperi-
untur; quorum unum se habet, vel ut de ma-
teriali, et aliud ut quid de formali, quam-
vis ex utroque integra peccati ratio & co-
lexat

coalescat. De materiali est ipsa rectitudi-
nis privatio, quia ipsa posita adhuc non
intelligitur peccatum, sed est quasi indiffe-
rens ad esse peccatum, vel non esse pecca-
tum, et de formali ponitur ly debita, per
quod denotatur debitum ponendi talem rec-
titudinem in actu: quod debitum non est de-
bitum congruitatis, seu debitum honeste, et
rationi conformiter operandi, quia solum es-
set hoc debitum, ~~foris solum~~ peccatum phy-
losophice, non theologicè, sed de debito le-
gali, Dei enim lege positiva supposita de-
bet, et tenetur homo rectitudinem ponere
in tali, vel tali actu circa talem vel talem
materiam, quæ sub Dei præcepto cadit.

1139

Hoc igitur debitum seu ligamen-
tum quod hominem debitorem constituit ex lege
Dei positiva, ~~foris~~ enim alligando, sine obli-
gando dicitur, teste Scotto in 4. dist. 15. quest. 2.
P. tertia conclusio. Q. sit ergo. num. 6. fol. 156.
et iure debitum legale denominatur: est quid
positivum non physicum, sed morale, in ho-
mine intrinsecè moraliter permanens, quia
est

est obligatio moralis ponendi rectitudinem
positivam in actibus, qui cadunt sub legis
praecepto, et luendi poenas à Legislatore
prae fixas pro legis transgressionem, neque po-
test hoc debitum à homine, qui mortaliter
peccavit, tolli, nisi per remissionem talis
debiti factam à creditore, sive Legislatore,
qui est Deus; ut supra num. 840. et 41. do-
cuimus. Quo debito à Deo misericorditer
remisso, iam illa privatio debita rectitu-
dinis ab homine auferatur, in qua consistit
peccatum; quia licet demus, quod privatio.
rectitudinis moraliter perseverans maneat,
dum ab homine non retractatur; tamen
si rationem debiti ab illa privatione
rectitudinis tollatur, non manet sub ratione
peccati Theologicè, sed sub ratione praecisa
privationis moralis rectitudinis philosophi-
ce, in qua non consistit peccatum, sed
solum est quasi peccati materiale.

1140

His praediactis in forma ad ar-
gumentum ~~quodam~~ respondes concedendo maiorem
et negando minorem: videlicet quod
mutatio

mutatio, qua homo transit de esse peccatore
ad non esse peccatorem non sit nec privati-
ua, nec positiva: est enim vera mutatio
non realis, sed moralis privativa, et pecca-
ti deperditiva. Et ad eius probationem res-
pondeo concedendo maiorem, et negando
minorem: quod videlicet ista mutatio non
sit de termino positivo à quo ad terminum
negativum ad quem. Et ad eius probatio-
nem distinguo maiorem: peccatum non est
nisi privatio rectitudinis praevis, nego: recti-
tudinis debita, concedo: ergo non positivum,
sed privativum est quasi de materiali, con-
cedo; pro formali, nego. Nam debitum
ponendi rectitudinem non quid privativum,
sed quid positivum est à lege positiva Dei
active, qua hominem ligat, et obligat; et
in ipso homine operante difformiter
ad legem subiectivae ratione cuius homo
dicitur debitor, donec à Deo tale debitum
remittatur.

1141

Sicut exprimitur in Thomistarum
sententia peccati macula, quae in anima
à

à peccato, quod commisit, derelinquitur, est
non quid physicum, sed morale positivum
intrinsecè moraliter animam afficiens, et
maculam denominans, et constituens;
est à qua exiit homo, et liberatur per
Dei misericordiam peccati remissionem:
Unde admittunt veram mutationem mora-
lem talis macula deperditionem in eo, cui
Dei remittit peccatum: ita et nos utrum-
que asserimus, et quod hac peccati macula,
qua est effectus peccati, per Dei remissio-
nem expellitur, et quod debitum mora-
le, quod habet homo ex lege, quod etiam
est quid positivum morale, auferatur per
Dei remissionem, et sic desinit esse pec-
catum, quod pro formali dicit tale debi-
tum; alias non esset peccatum Theologi-
cè, sed solum physicè, et moraliter.

1142

Sed contra dices: illud debitum,
quo homo debitor constituitur ponendi
rectitudinem in actu, est à lege illum
obligans, et ligans; sed lex illum obligans
et ligans est quid extrinsecum homini
operanti

operanti: patet; est enim ~~actus~~ actus diu-
ina voluntatis: ergo solum dicitur extrin-
sece obligatus, et non intrinsece ab aliquo
sibi intrinseco inexistenti, siue ipsum in-
trinsece efficienti. Consequentia pro-
batur: nam sicut est forma, talis est de-
nominatio, quam tribuit; sed forma, a qua
denominatur homo obligatus, est lex sibi
extrinseca: ergo denominatio obligati, siue
debiti non est quid hominem intrinsece
efficientem, sed solum extrinsece; et sic vult
tota doctrina tradita.

1143

Respondes concedendo maiorem, et
minorem, et distinguendo consequens: ergo
homo solum dicitur extrinsece obligatus,
seu debitor a lege, et non intrinsece physi-
ce, concedo consequentiam: lex enim Dei homi-
nem obligans nil intrinsecum physice ponit
in homine: et non intrinsece moraliter, nego
consequentiam: nam illa, lex Dei positiva ex-
trinseca intrinsecam rationem debiti causat
in homine non physice, sed moraliter; ut pa-
tet in exemplo supra dato de moneta
num.

num. 296. institutio enim Legis, siue lex deter-
minans valorem monete nil physice intrinse-
cum ponit in metallo, siue materia, talis mo-
neta, et tamen aliquid morale ei quasi impri-
mit, ratione, cuius est tanti, vel tanti valoris:
et similiter votum nil intrinsecum physice
permanens ponit in votente, ratione, cuius
dicatur transacto voto obligatus; et tamen
moralem obligationem ei inducit, qua di-
citur intrinsece moraliter obligatus.

1144. Secundo respondeo concedendo, quod
talis mutatio de esse peccatore, ^{ad} et non esse pec-
catores est de termino a quo privatio, quod
est peccatum in precisa privatione, consistens
cum debito non habendi illam: et cum infero ergo
non erit mutatio negativa, quia non est in-
ter terminum a quo privatio, et terminum ad
quem privatio. Respondeo distinguen-
do consequens: non erit mutatio privativa
physica, concedo consequentiam: non erit
privativa moralis, nego consequentiam:
nam licet actio, siue mutatio physica
privativa necessario debeat esse inter
formam

formam positivam tanquam terminum
 à quo, et eius privationem, tanquam ter-
 minum ad quem, non tamen in moralibus,
 in quibus sicut docet Scotus in 4. dist. 1.
 quest. 6. §. contra istam. N. et si obijciatur.
 num. 6. fol. 118. peccatum non esse potest
 esse amabile; ut patet in virginibus, cuius
 aureola est gaudium de non cecidisse in
 carnes illecebras, sicut cecidisse est o-
 dibile, ita et non cecidisse est amabile,
 et gaudij materia: et ita illa exclusio pri-
 vationis rectitudinis, siue privatio privatio-
 nis potest à Deo misericorditer infundi
 peccatum remittendo, et tunc transit
 homo de esse sub privatione rectitudinis
 debite moraliter in illo perseverante ad
 esse sine tali privatione per mutationem
 privativam moralem, et peccati deper-
 sitivam. Utraque solutio potest in Scoti
 principiis sustineri.

1145

Sed petes pro pleniori quasi
 intelligentia, quomodo ita due mutatio-
 nes se habeant in impij iustificatione,
 et

et quæ earum sit prior? Respondes cum
Scoto in 4. dist. 4. quest. 6. §. de potentia
verò ordinata. §. addo etiam. sub num. 2.
fol. 124 et dist. 16. eiusdem 4. quest. 2.
§. ad rationes. §. si quæras. sub num. 19.
fol. 288. quod ordine intentionis prior
est infusio gratiæ, quàm peccati remissio,
siue expulsio: quia agens secundum rec-
tam rationem principalius intendit per-
fectionem, quàm carentiam defectus,
siue imperfectionis, quia non intendit il-
lam carentiam nisi propter perfectionem.
(verba sunt Scoti ex 4. primo citato) at
verò ordine executionis prior est expulsio,
siue remissio culpæ, quàm infusio gratiæ;
licet utrumque sit in eodem instanti du-
rationis: sicut Medicus prius in intentione
vult inducere sanitatem, licet in executio-
ne prius oporteat expellere infirmitatem:
nam priora generatione sunt imperfec-
tiora, posterioribus. Qui plura desiderave-
rit, Authores consulat.

Quæstio

Quaestio 3. Vtrum Deus de potentia
absoluta possit prestare effectus om-
nes morales positivos, quos nunc tri-
buit per gratiam sine illa, vel alias
forma inherente?

Diximus supra à num. 952. et infra,
gratiam non ex natura sua, sed ex Dei
lege, pacto, et sanctione hominem consti-
tuere Dei amicum, sanctum, iustum, vi-
tae aeternae heredem, ac esse peccati ex-
pulsionem ex dictis à num. 144. et infra;
nunc quaerimus impraesentiarum, vtrum
absque gratia habituali, vel aliquo ac-
tu seu habitu possit Deus de potentia
absoluta haec omnia prestare, nunc. Qua-
propter sit.

Articulus 1. in quo ad quaesitum
de mente Scoti fit satis.

1146. Diximus supra à num. 815. et infra
posse

posse Deum de potentia absoluta, gratiam conferre hominem iustificantem, et peccata remittere absque aliqua dispositione, vel actu retinente ex parte peccatoris. Nunc inquirimus, utrum Deus possit de eadem potentia, hominem iustificare, ut amicum diligere, et filium, ac heredem facere sine ipsa gratia, vel sine aliquo actu, vel habitu retinente ex parte peccatoris? Et loquimur de effectibus moralibus gratiae positivis; (nam de expulsiōe peccati, quae est effectus privativus, postea dicemus) supra à num. 952. assignatis, non verò de effectu physico, quem praestat, ex dictis num. 967. quale est reddere hominem formaliter pulchrum &c, quia certum est, quod effectus formalis physicus formae nequit nisi à forma praestari.

(114)

Negativam sententiam amplectuntur omnes, nemine dempto, qui autumant, gratiam ex natura rei iustificare, facere amicum, Dei filium, et heredem, quod supra, num. 946. memoravimus: nam
licet

licet aliqui ~~et~~ eorum concedant, quod Deus
potest impium per acceptationem extrin-
secam adoptare ut filium, et Deum ami-
cabiliter diligere ut iustum extrinsecè,
tunc homo non esset iustus, nec filius, nec
haeres propriè, sed impropriè, ut est de fac-
to per gratiam, à qua physicè habent es-
se tales; Durando excepto, qui in 1. dist. 11.
quasi 1. It. 3. art. 2. et Cajetano, qui 12.
cap. 3. art. 2. docet non posse Deum peccatum
remittere absque gratiae infusione, nec minus
ipsum iustificare. Vasquez vero disput. 203.
adumbrat, gratiam esse simpliciter necessari-
am ad impij iustificationem, vel actum
dilectionis Dei, seu contritionis, ita ut sine
vno, vel altero implicet iustificari hominem.

1148

Affirmativam vero amplectitur
noster Doctor Subtilis in 1. dist. 11. quæ-
3. q. de secundo articulo. num. 29. fol.
968. cuius hæc sunt verba: dico, quod De-
us de potentia absoluta bene potuisse ac-
ceptare naturam beatificabilem acceptatio-
ne spiritali prædicta, (amicabili videlicet
ius

iis conferente ad gloriam, de qua loqu-
tur) existentem in puris naturalibus (abs-
que aliquo videlicet habitu, vel actu) et si-
militer actum eius, ad quem esset incli-
natio eius mere naturalis, potuisset accepta-
re ut meritum: et in alijs pluribus lo-
cis sue doctrine, quos longum esset recen-
sere. Pro qua sententia est aduerren-
dum, quod in casu, quo Deus acceptaret
ut amicum, filium, et heredem, et eius-
dem hominem absque aliquo actu eius,
vel habitu, solum diceretur talis homo
extrinsece iustus, amicus, heres, et liber
a peccatis extrinsece, non autem intrin-
sece, ut sit iustificatio de facto per for-
mam inhaerentem, ut supra manet os-
tensum.

1149

Dico ergo hanc unicam conclu-
sionem pro responsione, quasci: omnes
effectus morales positivos, quas gratia de
facto homini in eius iustificatione tribu-
it, quales sunt, facere amicum, iustum,
Dei filium, et heredem, potes Deus de
potentia

potentia, absoluta homini tribuere per solam
eius extrinsecam acceptionem et volun-
tatem absque aliquo dono intrinseco ac-
tualis, vel habituali. Probatum eodem fun-
damento, quo supra num. 816. probavimus,
Deum posse remittere peccata, et infundere
gratiam absque aliquo actu ex parte pecca-
toris: nam de facto solum requiritur gratia
ad hos effectus morales prestandos non ex
sua natura, sed ex Dei institutione: ergo
sicut posset^t eisdem effectus media aliqua
forma, ita potest illos prestare sine gratia,
et sine alia quacunque forma. Conse-
quentia probatur: nam eatenus Deus non
posset predictos effectus causare, quatenus
ex sua physica natura haberent dependen-
tiam essentialem à tali forma; sed nun-
quam dependentiam talem habent, immo
ex mera liberali, et gratuita Dei volunta-
te potest illos effectus dare gratia: ergo et
eisdem Dei voluntate possunt sine illa
fieri in nobis: et idem dico de quacunque
alia.

Et

Et confirmatur: nam posita ratione
formali, quia aliquid est tale, necessario
ponitur esse tale; sed ratio formalis ami-
ci Dei, filij, et heredis constitutiva,
et peccatorum expulsiua, non est gratia
ex natura talis, sed Dei voluntas, et
constitutio libera gratia adiuncta: er-
go dum eadem Dei voluntas ponatur,
gratia seclusa, eodem effectus prestabit,
licet extrinsece, et non intrinsece, ut illos
tribuit de facto: ut supra num. 991. di-
ximus. Et roboratur: nam etiamsi de fac-
to Deus tribuat gratiam, et peccatum
originale, remittat parvulis, medio sacra-
mento Baptismi, per quod regenerantur,
nullus negat, quin possit Deus illam gra-
tiam causare, et peccatum remittere sine
tali sacramento, vel alio, et maxime in
sententia asserente, quod solum est
instrumentum non physicum, sed morale
respectu gratia; sed etiam gratia for-
ma iustificans est non physice, sed morali-
ter ex Dei institutione: ergo sine illa po-
test

1151
potest Deus de potentia absoluta hominem
iustificare, ut amicum diligere, et filium,
ac heredem.

Secundò probatur à simili: nam
homines de facto alios ut amicos diligunt,
et alteri conferunt ius ad sua bona, et ha-
reditatem, ~~et~~ in filium adoptando sine eo
quod sic amicus, vel adoptatus aliquid
ex parte sui faciat; et sine eo quod in sic
adoptato ponat adoptans aliquid intrin-
secum: ergo idem potest facere eodem
modo Deus de potentia absoluta absque
aliqua implicatione sine gratia, et sine
aliquo alio.

Argumenta contradiçta

1152
Primo arguitur: Deus de facto non
iustificat nisi media gratia, neque ut a-
micum acceptat, siue ad hereditatem
dat ius: ergo nec de possibili potest ali-
ter quam per gratiam hec omnia con-
ferre. Antecedens est certum: conse-
quentia

consequentia probatur: nam si Deus
posset hos effectus sine gratia presta-
re, et illa ex se nil efficere circa illos;
superflue et frustra Deus uteretur gra-
tia ad huiusmodi effectus prestan-
dos; sed Deus nil facit superflue nec
frustra: ergo ^{est} signum quod non potest
hos effectus homini prestare. Sequela
probatur: nam frustra fit per plura, quod
fieri potest per pauciora: ergo si Deus sine
gratia posset huiusmodi effectus causare,
superflue et frustra gratia uteretur.

1153.

Respondes, vel quod si argumentum
aliquid concluderet, omnia sacramenta
a Christo Domino instituta ad salutem
hominum excluderet, cum Deus posset
sine illis eundem effectum gratia cau-
sare, et etiam omnem rationem me-
riti destrueret, cum posset Deus sine
illis gloriam dare, omnem que dispositio-
nem ad gratiam, cum sine illa gratiam
posset conferre; et similiter omnem cau-
salitatem efficientem a creaturis adi-
meret

adimeret; cum possit Deus de absoluto
parte tales omnes effectus sine creaturis
causare; quod ridiculum esse, nullus igno-
rat.

1154

Unde in forma ad argutum respon-
deo concedendo antecedens; et negando
consequentiam: et ad eius probationem res-
pondeo negando maiorem, vel illam distin-
guendo: si Deus posset effectus gratia si-
ne gratia præstare æquè congruè, et æquè
+ se ~~se~~ rerum naturis accommodando, omit-
to: si non ita, nego maiorem. Magis enim
congruum est, ut Deus non acceptet ut De-
us non acceptet ut amicum, nisi illum, qui
in se aliquam congruentiam intrinsecam
habet, ut sic acceptetur; quam quod ac-
ceptet illum, qui in se nullam talem con-
gruentiam habet: et cum gratia ex se
talem congruentiam tribuat subiecto, ex
dictis num. 261. et alias magis se accom-
dat rerum naturis per causas secundas
efficiendo etiam illa, quæ per se solum
valet efficere; hinc fit, quod de facto homines
per

per gratiam iustificet, et si de absoluto
posse possit sine illa iustificari.

1155

Secundò arguitur: Deus nequit
ut amicum diligere nisi illum qui vel
antecedenter ad ipsam Dei dilectio-
nem amicabilem, est eius amicus, vel
concomitanter Dei amicus fit per ta-
lem Dei dilectionem; sed si Deus
non infundat gratiam homini peccatori,
sed solum per extrinsecam acceptatio-
nem eum diligeret, homo non esset ami-
cus Dei antecedenter ad talem Dei
amicabilem dilectionem, nec concomitan-
ter per talem Dei dilectionem fieret
Dei amicus; Ergo implicat, quòd Deus
ut amicum diligit, et acceptet homi-
nem non habentem gratiam. Maior
est certa: amor enim amicabile
Dei erga hominem, vel eum suppo-
nit amicum, vel facit ~~intimam~~ ~~amicabilem~~
Theologorum sententia.

1156

Minor est evidens quoad pri-
mam partem: nam Dei gratia sedu-
sa

seclusa, antequam homo amicabilem à
Deo diligatur, non habet, per quod ami-
cus constituitur. Quoad secundam par-
tem probatur: nam licet per Dei dilectionem
amicabilem Deus amicus hominis efficiatur,
tamen homo non fit, nec potest fieri Dei a-
micus, donec ipsum Deum diligat, vel actua-
liter per eius dilectionem actualem, vel ha-
bitualiter per formam, seu habitum homi-
nem ad Dei amorem inclinantem: ergo
si homo non habeat charitatem habitua-
lem, et gratiam, per quam ad Dei di-
lectionem inclinatur, vel dilectionem ac-
tualem, qua actualiter Deum diligat, quan-
tumcumque à Deo diligatur, non erit Dei
amicus.

155) Antecedens probatur: nam quantum-
cumque Petrus v.g. diligat Paulum, si Pau-
lus Petrum non condiligit, neque actuali-
ter, neque habitualiter per inclinationem
in eius amorem, Paulus minime dicetur
Petri amicus; ut est per se notum. Adde
quod nec Petrus posset dici amicus Pauli,
nisi

nisi cum isto addito diminuyente quan-
tum est ex parte sui: nam amicitia
essentialiter est amor mutuus, ut trac-
tatu nostro de charitate dist. 1. a num.
492. et infra docuimus. Amicus enim
est amico amicus: unde dicit essentiali-
ter amorem ex parte amanti, et redem-
ptionem ex parte amati: ergo licet De-
us valeat dici homini amicus ex parte
sui, cum illum ut amicum diligit, et ac-
ceptat; tamen donec homo Deum redem-
met vel actualiter, vel habitualiter, ne-
quit constitui amicus Dei per extrinse-
cam Dei dilectionem: ergo &c.

1158

Pro huius argumenti solutione
præmitto, quod licet amicitia necessa-
rio dicat, vel petat mutuum amorem,
non tamen illum petit actuale; ut
patet in hominibus, qui verè sunt a-
mici, ita ut unus pro altero ~~pro~~ mori sit
paratus, si oporteat; et tamen aliquando
non se diligunt, cum dormiunt, &c. vel
in alijs sunt distracti, sine præoccupati;
Et

et etiam patet in homine iusto, qui Dei est
verus amicus; et tamen ob eandem ratio-
nem aliquando Deum actualiter non di-
ligit; eo quod sit paratus eum diligere,
et in talem dilectionem propensus. Solus
enim Deus adeo est suorum amicorum
amicus, ut nunquam ab eorum dilectio-
ne cesseret; sed semper est in eorum dilectio-
ne actuali, eorum convenientiam proce-
rando, et ideo ipse solus est verus homi-
num amicus.

1159. Secundo præmitto, quod cum ami-
citia non sit sterilis, sed secum necessari-
afferat bonorum communicationem, (ami-
ci enim omnia debent esse communia,
ut tractatu de charitate præfato docuimus,
talis Dei amor amicitialis, quo hominem nu-
dum ~~et~~ habuit charitatis, et gratiæ, siue
quocumque alio, Deus amicitabiliter amare
necessario haberet secum remissionem pec-
cati; non enim solum ad verum amicum
expectat bona conferre amico, sed etiam
eius mala, et nociva auferre, si potest, et

pitare; et etiam ~~per~~ preparationem
divinorum auxiliorum in occasione congru-
enti, ut talis homo medijs illis Dei
auxilijs, paret, quando vellet, Deum
amicabiliter diligere, et omnia, quae
ad talem amorem possent allicere,
et invitare; ei daret ~~et~~ heredi-
tatem, ad quam eum acceptat, conse-
qui sine difficultate, seu obstaculo
adificatur.

1160

His praediactis, in forma ad
argumentum respondens concedendo ma-
iorem, et negando minorem: et ad eius
probationem respondens distinguendo an-
tecedens: homo non fit Dei amicus,
donec ipsum diligit, vel actualiter, vel
habitualmente de facto, concedens: de pos-
sibili, nego ~~per~~ antecedens. Optime e-
nim talis homo a Deo amicabiliter di-
lectus foret Dei amicus sine habitu
charitatis ad Dei amicitiam inclinante
per extrinseca Dei auxilia, quae habi-
tum charitatis supplerent, quibus homo
pover

1160
posset in Dei dilectionem, et ad illam alii-
ceretur, et inclinaretur.

1161 Quid confirmationem respondes distin-
guendo antecedens: amicitia essentialiter
est amor mutuus ex utraque parte actualis,
nego: est amor mutuus ex una parte saltem
actualis, et ex altera preparatus, siue cum
animi preparatione, ut diligit occasione
accidente, concedo. Et cum talis homo
a Deo extrinsecè amicitabiliter dilectus
haberet animam preparatam per Dei
auxilia, quibus posset in Dei dilectionem
et ad illam aliam alliceretur; hinc fit, quod
verus Dei amicus per talem dilectionem
Dei extrinsecam secum talia auxilia af-
ferente^m constitueretur.

1162 Sed contra dices: ille non habet
animum preparatum ad dilectionem ami-
cabilem Dei, qui nullum habuit actum, nec
habet, quo velit ipsum amare: ergo si in ta-
li homine nullum actum praecessit amoris De-
i, si praecessit, iam illum per peccatum Ve-
lodij Dei illum retractavit, quantumcumque
Deus

Deus illi conferat extrinseca auxilia, et
cum extrinsecè diligit, neguit talis ho-
mo dici amicus Dei per sui animi præ-
parationem: ergo si hanc non habet, nec
actualem dilectionem, non efficitur va-
leat amicus Dei per extrinsecam
Dei acceptationem. Patet antecedens:
nam si Paulus nullum actum habeat,
neque antea habuerit amoris amicitia-
lis erga Petrum, quantumcumque a Petro
diligatur, non censetur amicus Petri:
ergo idem dicendum est de homine res-
pectu Dei.

1163

Respondens negando antecedens:
nam paruulus nullum habet, nec habuit ac-
tum, quo diligit Deum ante gratia infu-
sionem, nec simul cum ipsa, quando ei
infunditur in Baptismo, et tamen ve-
rus Dei amicus per gratiam efficitur, eo
quod ut amicus a Deo diligatur, et ei
tribuatur facultas, qua possit cum ad
vsum rationis pervenire, Deum, sicut
oportet, diligere. Unde cum tali homini
a

à Deo extrinsecè dilecto tribueretur facultas medijs divinis auxilijs, quibus posset Deum, sicut oportet, diligere, Deo suppletè habitum charitatis et gratia; optimè intelligeretur talis homo cum animi præparatione ad Dei amorem.

1164

Ad confirmationem ex humanis de exemplo Petri et Pauli respondes concedendo antecedens, et negando consequentiam: et ratio disparitatis stat in hoc, quod Paulus in exemplo dato plenam potestatem habet in amorem Petri, et non accipit à Petro aliquid, quo possit eum amare amicebilitè, vel quoad eius amorem, neque inclinetur, neque disponatur: et sic pro suo precioso libito eum non amat, et sic eius libito recluso non est unde possumus inferre, quod sit Petri amicus; at verò homo à Deo accipit, quo possit Deum amicebilitè diligere et auxilia, quibus ad talem amorem disponatur, et eius animus preparatur, et acciatur; et sic ista preparatio ex parte eius à Deo exhibita, et actualis dilectio amicebilitè

amicabilis ex parte Dei sufficientissima
sunt, ut verus Dei amicus in casu con-
clusionis dicatur, ut patet de infante,
qui eo quod à Deo amicabiliter diliga-
tur, et preparationem à Deo accipi-
at per gratiam, qua possit Deum a-
micabiliter diligere, antequam actu vlt.
suo Deum diligit, verus eius amicus est,
et reputatur.

⁺
possit
Articulus 2. Vtrum Deus de ab-
soluta potentia effectum privati-
um gratia^{est} qualis peccati expul-
sio, homini conferre absque gratia,
vel aliquo alio intrinseco, vel ex-
trinseco ex parte peccatoris, seu Dei.

1165 Diximus in precedenti articulo De-
um de sua absoluta potentia posse ho-
minem iustificare, amicum, filium,
et heredem constituere per suam
Extrinsecam.

extrinsecam acceptationem ad amicitiam, et hereditatem sine gratia, et sine aliqua forma intrinseca in homine recepta: nunc idem quaerimus de expulsiōe peccati, et insuper addimus, utrum Deus possit homini peccata remittere absque aliqua gratia extrinseca, ex parte Dei, qua talem hominem acceptat in amicum, et ei conferat ius ad hereditatem, nulla mutatione intrinseca, vel extrinseca facta ex parte peccatoris, nisi illa, qua transiret de esse peccatore, ad non esse peccatorem, per hoc praecise quod Deus ei peccata remitteret, in qua suppositione, homo non maneret inimicus, quia careret peccato; neque amicus, quia Deus illum ad suam amicitiam non acceptaret, neque intrinsece per formam, neque extrinsece per actum, quo Deus ut amicum diligeret?

1186

Pro cuius enodatione praemissis, quod non est idem quaerere, utrum Deus absque aliqua gratia intrinseca, vel extrinseca facta peccatori, cui peccata dimittit, possit remittere
re

remittere eius peccata; ac querere, utrum
id possit facere Deus absque aliquo fauore
tali peccatori concesso: nam in casu, quo
Deus homini peccata remitteret, et illum
non ut amicum acceptaret, neque intrin-
secè per gratiam, neque extrinsecè per
acceptationem extrinsecam, favorem
ei sine dubio faceret, eius peccata con-
donando, et ei gratiam non faceret
ab illo favore condonationis distinctam,
cum eum ad suam gratiam, et amici-
tiam non ordinaret.

116)

Secundò præmitto ex Scotto in 4.
dist. 14. quart. 1. §. de secundo articulo.
§. et licet culpa. sub num. 9. fol. 18. quod
aliud est, remittere poenam culpæ debi-
tam, et aliud est, remittere ipsam cul-
pam: nam licet ablata culpa auferre-
tur et poena saltem in parte regulari-
ter, non tamen ablata poena, auferretur
et culpa; et sic non est dubium, quin pos-
set Deus condonare peccatori poenam,
quam pro culpa merebatur, non remit-
tendo

remittendo ei culpam, quamvis regulariter
 unum sine altero non remittat, vel in totum,
 vel in partem: nam per sacramentum
 poenitentiae remittitur tota culpa, et non to-
 ta poena peccato correspondens. Unde
 impraesentiarum non quaerimus, utrum De-
 us possit remittere peccatori poenam per
 peccatum promeritam, sed utrum ip-
 sum peccatum, quod poenam promeretur,
 possit Deus peccatori remittere abque gra-
 tia, vel acceptatione extrinseca Dei,
 qua hominem illum a peccato nudatum
 in amicum acceptet.

1168

Negativam sentententiam plures
 diverſi modi amplectuntur: nam alij do-
 cent, quod abque gratia iustificante, quae
 quando nobis inharet, nequit Deus, nec homi-
 nem iustificare, nec peccata dimittere, ut Ca-
 setanus prima secunda quest. 113. art. 2. Ca-
 preolus in 4. dist. 2. quest. 2. art. 3. Valen-
 tia tom. 2. disput. 8. quest. 5. praemittit 5. Alij
 quod sine forma iustificante, vel aliquo actu
 ex parte peccatoris, Deus non potest peccata
 dimittere.

dimittere, neque iustificare; ut Sotus
que prima secunda disput. 206. num.
10. et disput. 207. cap. 1. alij, quod si-
ne forma intrinseca gratiae, vel actu,
vel aliqua gratia extrinseca, qua Deus
ut amicum acceptet, illum, cui peccata
dimittit, nequit ei peccata condonare,
ut Sotus in 4. dist. 15. quest. 1. art. 5.
quem plures ex Thomistis sequuntur.

1169

Sententiam vero affirmati-
vam sustententem posse Deum de ab-
soluta potentia peccata dimittere, non in-
fundendo gratiam, et peccata ei dimitte-
re, non illum acceptando ut amicum, fi-
lium, aut heredem: in quo casu nec erit
homo amicus, neque inimicus; docet Sotus
in 4. dist. 1. quest. 6. & contra istam.
& item. num. 5. fol. 117. et 8. ad quar-
tum. sub num. 7. fol. 119. et dist. 16. eius-
dem 4. quest. 2. & respondet & item se-
cundo sub num. 4. fol. 252. quem se-
quuntur omnes veri Scritae, et ex alijs
Conradus prima secunda, quest. 113 art.
in

in corpore. Ferrariensis tertio contra-
gentes cap. 151. Alembic 4. quart. 12. mem-
bro 4. §. primo. Quintus Bonaventura in 4.
dist. 12. part. 1. art. 1. quart. 1. Argenti-
nus in 4. dist. 1. quart. 3. art. 3. Suarez lib. 2.
de gratia cap. 22. et 23. et alij quam plu-
res.

1470

Dico ergo hanc conclusionem pro res-
pensione quaeriti: Deus potest de potentia ab-
soluta homini remittere peccatum absque in-
fusione gratiae seu actu aliquo, vel habi-
tu ex parte peccatoris, et absque acceptatio-
ne extrinseca ex parte Dei, qua illum in fi-
lium, heredem, et amicum acceptet, sed
illum in puris naturalibus derelinqueret,
hoc est, non ut amicum amando, neque ut
inimicum odiendo; ita Scotus dist. 16. ex
4. nuper citat, ubi sic ait: similiter potest
culpa remitti absque hoc, quod gratia in-
fundatur; potest enim Deus de potentia
absoluta hominem creare in puris natura-
libus sine culpa, et sine gratia: ergo et pec-
catum talem reparare.

Probatum

Probatur ergo conclusio ratione Scoti
 ex 4. dist. 1. quest. 6. §. contra. & item. num.
 5. fol. 112. qualemcumque secundum for-
mam absolutam potest Deus hominem
creare. Idem, et precise potest reparare
post culpam secundum formam absolutam;
 sed Deus potest hominem creare in pura
 natura nudum ab omni forma tam natu-
 rali, quam supernaturali, cum non ac-
 ceptando amicitia speciali, neque ipsum ini-
 micabiliter odiendo: ergo potest Deus post
 culpam hominis illum in eodem statu re-
 parare, condonando ei peccata, et relin-
 quendo eum in pura natura nudum ab
 omni forma, et ab omni acceptance. Ma-
 ior patet, nam culpa, quia culpa, non fa-
 cit naturam esse aliam in se: ergo neque
 facit culpa, quod non sit capax essendi,
 ut antequam peccaret, erat; sed antea
 erat nec Deo amica, per gratiam intrinse-
 cam, vel extrinsecam Dei acceptance:
 ergo potest Deus reparare naturam, quin sit
 sancta, nec iusta, nec Deo amica, neque inimi-
 ca

inimica.

1112

Hæc ratio Scoti aced mihi evidens est, quod nulla alia egebat conclusio probatione: si enim Deus potuit (et omnes fateri tenentur) hominem creare in puris naturalibus, hoc est, absque aliquo dono sibi superaddito, sed in natura nuda ab omni illo, quod non est ipsa natura, in quo casu non homo esset speciali amicitia Dei amicus, nec Dei inimicus, cum post hominis lapsum non poterit illum sic reparare, ei peccata condonando, et eum neque ut amicum, neque ut inimicum habendo? maxime cum ex parte Dei eadem sit potentia, et ex parte hominis eadem capacitas intrinseca, et eadem natura.

1113

Secundo probatur alia ratione Scoti ex eadem quest. 8. ad quartum subnum. 1. fol. 119. exemplo in nobis: possum enim, (verba sunt Scoti) alicui, qui offendit me, placari, ut non sim sibi inimicus, neque ve- lim vindicare commissum, absque, hoc, quod recipiam eum ad amicitiam specialem, secur- um

secundum quam ordinetur ad aliquod bo-
num speciale: ergo hoc idem potest Deus
condonando iniuriam sibi factam pecca-
tori, et cum manendo placatus, ita ut non
sit eius inimicus, neque velit vindicare
iniuriam sibi factam; et tamen non
recipiendo illum ut amicum, neque ordi-
nando illum ut filium ad hereditatem.

1174

Probatur consequentia: nam ita est
Deo liberum, condonare iniuriam sibi fac-
tam, sicut acceptare ut filium, heredem,
et amicum; sed homo potest iniuriam sibi
factam remittere, et ut amicum non ac-
ceptare, neque ut filium, aut heredem il-
lum, cui peccata remisit, quia unum et al-
terum est homini liberum: ergo et Deo.
Et confirmatur: nam si Deus non posset
iniuriam sibi factam dimittere, sine eo
quod talem acceptet ut amicum, filium, et
heredem, maxime quia amicitia, hereditas,
et filiaris necessariam connexionem habe-
rent cum offensae remissione; sed nullam
talem necessariam connexionem habent,
immo

immo sunt beneficia absolute homini (et
maxime Dei offensori) indebita à remis-
sione offensa ex se separabilia: Ergo potest
Deus primum beneficium remissionis pec-
cati homini concedere; quin alia ei benefi-
cia tribuat.

1125

Tertio probatur: nam si Deus ab
homine in gratia existente, gratiam pro suo
libito auferret, ut potest, et omnes aduer-
sarij fatentur; evidens est, quod non mane-
ret talis homo iustus, Dei amicus, nec filius;
et maxime in sententia Thomistarum, asse-
rente quod haec omnia taliter fiunt ex na-
tura sua à gratia, quod sine illa, nec de
potentia absoluta possunt fieri: et simili-
ter evidens est, quod talis homo non ma-
neret in peccato mortali, nam supponitur,
quod non ex sua culpa, gratiam amitte-
ret, et quod gratiam haberet, antequam
illam Deus auferret: ergo in tali hypotesi
maneret homo nec inimicus Dei, è quod
caderet peccato; neque amicus, è quod gratia
caderet: ergo rigum evidens est, quod non
reponatur

repugnat hominem esse sine gratia, et sine peccato: ergo potest Deus unum ab altero separare, condonando peccatum, et non dando gratiam, vel dando gratiam in esse physico, et non condonando peccatum.

1136

Quarto probatur: nam si ob aliquam rationem Deus non posset condonare peccatum sine infusione gratiae, maxime quia peccatum esset gratiae privatio, vel aliquam oppositionem physicam inter se haberent; vel quia effectus formalis gratiae ex sua natura foret peccati expulsio; sed neque est effectus formalis physicus gratiae expulsio peccati ex dictis num. 952. neque aliquam physicam oppositionem habet ex sua natura gratia cum peccato ex dictis num. 1049. neque peccatum est privatio gratiae ex dictis num. 1051. immo ex dictis num. 1083. possunt comparari in eodem subiecto peccatum, et gratia, et alia actio. Anterioris est Dei infusio gratiae, ac est remissio peccati ex dictis num. 1125. ergo ex nullo capite implicat, quod Deus separet remissionem

remissionem peccati ab infusione gratiae, vel
ab alia gratia acceptationis filiali, et am-
cabili, seu ab alio favore.

Argumenta contradicta

111) Primo arguitur: si Deus posset remittere
peccatori peccatum personale absque gratiae
infusione, posset etiam remittere originale
absque tali gratia; sed originale nequit De-
us remittere sine infusione gratiae: ergo ne-
que personale. Minor probatur: nam pecca-
tum originale in nobis nil est aliud, quam ca-
rentia gratiae, siue iustitiae originalis, cum de-
bito habendi eam, quod omnis ab Adamo
propagatus accepit; sed nulla privatio potest
tollī a subiecto nisiposito positus, quo pri-
uat: ergo peccatum originale nequit expelli
ab anima nisi per gratiam, siue per origi-
nalem iustitiam. Maior patet; nam eatenus
homo ab Adamo propagatus censetur filius ius-
ti, et peccator, quatenus caret iustitia originali
et gratia, quam ex Adam debebat habere,
et

et ex ~~Ida~~ voluntate, qua illam perdidit,
pro se, et ~~pro~~ suis filiis amisit: ergo peccatum
originale in nobis non est aliud, quam carencia
iustitiae originalis, et gratiae cum debito ex
Adam contracto habendi illam.

1178

Respondes cum Scoto in 4. dist. 1.
quest. 6. §. ad argumenta. §. primum argu-
mentum. num. 8. fol. 120. concedendo
maiolem; et negando minorem: et ad eius
probationem respondes negando maiolem:
peccatum enim originale in nobis non est ni-
si privatio rectitudinis debita, quae actu
Dei deberet inesse, in eius filiis ex Dei le-
ge, et pacto derivata, et in nobis moraliter
perseuerans; quae licet secum afferat pri-
vationem gratiae et iustitiae originalis, quae
nobis deberet inesse, si Adam non peccaret,
ut debuit non peccare; tamen in ista priva-
tione gratiae cum debito illam habendi ex
Adam ex Dei lege contractum non con-
sistit formaliter peccatum originale in nobis,
sed est talis privatio gratiae quasi effectus
ipsius originalis peccati. Et cum Deus possit
remittendo

remittendo nobis tale peccatum, extinguere
 tale debitum per ipsum debiti remissionem;
 hinc fit, quod tunc talis privatio gratiae fo-
 ret sine debito, quia iam a Deo remissa;
 Et sic non foret peccatum.

1129

Et dato quod peccatum originale in
 nobis non esset aliud, quam ~~nam~~ carentia
 gratiae cum debito habendi illam ex
 Adam contracto, ut non pauci Scoti-
 ti placet: respondes cum Scoto loco
 nuper citato, quod tale debitum non ha-
 bet filius Adae, id est praecise quod ab Adam
 sit propagatum; sed quia Deus ex sua le-
 ge universalis voluit hominem ex Adae
 propagatum teneri ad habendam illam in-
 herentiam, seu gratiam, quam dedit Adae
 pro se et suis filijs; et cum Deus possit
 dispensare in lege sua positiva, et maxi-
 me quando ex sola eius voluntate est
 posita, potest optime dispensare in hoc
 quod filius Adae non contrahat tale de-
 bitum, siue peccatum originale, ut de
 virgine gloriosa creditur, et potest iam illud
 peccatum

peccatum contractum remittere, et debi-
tum habendi iustitiam, seu gratiam
per eius remissionem extinguere sine
infusione gratiae, vel alterius doni.

1180

Quod patet manifestè; si enim
Deus, ut petuit, decrevisset, quod ab
Adamo propagati eius originali peccato
essent infecti non in perpetuum, sed
usque ad praesentem annum 1652..
nulli est dubium, quod non solum qui
ex hinc inde sunt nascituri ex Adam
peccatum originale non contraherent,
neque gratiam ab illo haberent, sed
in mera, et pura natura nascerentur.
Et similiter qui iam forent nati, et illo
peccato infecti hoc anno accedente, qui
est terminus praefixus durationis talis
peccati, tali peccato carerent, et gratiam
non haberent, sed in puris naturalibus
reliquerentur. ergo evidens est, quod tan-
tum durat debium habendi gra-
tiam in filijs Adæ, quantum durat
divina voluntas, a qua sola habet obli-
gatio

Obligatio talis debiti permanentia: ex
eo poterit Deus de potentia absoluta
in tali lege dispensare, homini condonan-
do peccatum, et remittendi debitum
habendi gratiam, gratiam non conferendo.

1181

Unde in forma respondes dis-
tinguendo maiorem: peccatum originale,
nil aliud est, quam carentia gratiae cum debito
habendi illam ex propagatione. Adde gratiae
contracto, nego maiorem: ex Dei lege et vo-
luntate, qua voluit filios. Adde obligari ad ha-
bendam gratiam sub poena peccati, concedo
maiorem: et de minore: et distinguo conse-
quens: ergo peccatum originale nequit tolli
ab anima, nisi ponatur gratia, qua privatur
quod est esse privationis gratiae praecise, concedo
consequentiam: nam nisi ponatur gratia in
anima, semper erit in illa gratia privatio:
quoad esse privationem gratiae debite, in quo
formalissime consistit peccatum, nego consequen-
tiam: nam a Deo tale debitum remissum, li-
cet maneret gratia privatio, non manet pri-
vatio gratiae debite; et sic non maneret
illa

illa privatio gratiae peccaminosa, sine ut pecca-
tum, sicut ablato debito non comedendi
carnes. Si venerit, etsi actus come-
dendi carnes, qui antea erat peccaminosus,
perseveret, talis actus non maneret
peccaminosus, quia iam debitum non come-
dendi carnes illa die, fuit extinctum, et
ablatum per dispensationem talis precepti.

1182

Secundo arguitur ex communi fun-
damento Thomistarum: nequit remitte-
re peccatori peccatum, nisi actu, quo ef-
ficaciter velit talem peccati remissio-
nem; sed actus efficax Dei nequit esse
sine mutatione reali obiecti: ergo nequit
Deus remittere aliam peccatum, quin illi
tribuat aliquid reale, per quod mutetur, hoc
est, gratia, vel aliquid aliud aliud
homini intrinsecum: ergo sine gratia, vel
aliquo intrinseco nequit Deus remittere
peccatum. Maior est certa: si enim De-
us inefficaciter vellet peccatum remittere,
illud non remitteret, sicut quia, inefficaciter
vult homines omnes salvos fieri, ideo non
omnes

omnes cum effectu saluarentur. Minor pro-
 batur: nam si solum mutatione extrinse-
 ca, siue morali obiectum actus efficacis Dei
 mutaretur, nulla esset distinctio inter ac-
 tum Dei efficacem, et inefficacem ex parte
 obiecti, cum etiam obiectum actus ineffica-
 cis extrinsece mutatum denominetur, siue mo-
 raliter mutatum: ergo actus efficax Dei
 aliquid præter mutationem moralem, siue
 extrinsecam denominationem facit in
 obiecto, quod mutetur physicè: ergo &

1183

Respondens concedendo maiorem
 et negando minorem: actus enim efficax
 Dei non ideo dicitur talis, quia aliquid
 efficiat reale, sed quia contingitur semper
 cum effectu à Deo intento, vel talis ef-
 fectus sit realis, vel moralis, positivus, vel
 privativus, seu negativus: actus enim,
 quo Deus destrueret, siue ~~annihilaret~~
 Angelum, verè efficax esset, et tamen nul-
 lum physicum efficiat, immò totum esse phy-
 sicum Angeli destrueret; unde verè esset
 efficax actus, quo Deus destruere valet pec-
 catum

peccatum, sine ipso ab anima auferre
ipsum remittendo, et nihil physicum fa-
ceret in anima, sed solum maculam pecca-
ti destrueret, et sic haberet pro termino
non aliquid à Deo effectum, sed ali-
quid destructum; ut in Angeli annihila-
tione eveniret, cuius terminus esset non esse
Angeli.

1284

Ad minoris autem probationem
respondes negando antecedens: actus
nimis efficax Dei non distinguitur ab
inefficaci, quia per hunc solum extrinse-
ce mutatur obiectum eius; per illum enim
vero physicè, et intrinsecè mutatur, sed
per hoc quod inefficax non coniungitur cum
effectu à Deo intento; efficax vero sem-
per eo quod talis cum effectum coniungitur,
qui à Deo efficaciter est intentus. Et cum
amotio, sine non esse peccati esset à Deo
effectum intentum, in casu quo efficaciter
vellet remittere peccatum, et non vellet
gratiam infundere, neque valem, ut am-
icum acceptare; hinc fit, quod talis actus
non

41)

non esset efficax, eo quod cum non esse pec-
cati iungeretur, qui esset effectus à Deo ef-
ficaciter intentus; sicut si vellet annihili-
lare gratiam in subiecto non peccante, ve-
rè non esse gratia esset effectus à Deo
efficaciter intentus; et tamen non odiret
tale subiectum, in quo gratiam pro suo merito
brevi annihilaret.

1185

Tertio arguitur: nequit Admitti pecca-
tum, nisi Dei Offensa remittatur; sed ne-
quit Dei Offensa remitti, sine à peccante
auferri, nisi peccator Deo reconcilietur: ex
quo nequit Deus remittere peccatum, nisi ad
suam amicitiam, et reconciliationem pecca-
torem admittere; sed qui sic Deo recon-
ciliatur, est Dei amicus: ergo nequit Deus
homini peccatum remittere, nisi facièdo eum
amicum, et eum amicabilem diligendo: ergo
impossibile est, quod homini remittatur à Deo
peccatum, et quod in puris naturalibus dere-
linquatur, neque eum amicabilem amando, ne-
que odiendo.

1186

Respondes ex Scoto in 4. dist. 1. quart.

6.

6. *S.* ad argumenta. *S.* ad quartum. sub
num. 1. fol. 119. concedendo maiorem, et
distinguendo minorem: requirit Deus re-
mittere peccatori ~~offensam~~, nisi peccator
Deo reconcilietur reconciliatione inimicitia-
rum, et odium excludente, concedo mino-
rem: reconciliatione amabili, qua pro-
pter exclusionem inimicitiae, et odij, Deo fiat
amicus positivè, nego minorem. In tali
enim casu licet homo non maneret Deo
inimicus, vel odiosus; tamen non mane-
ret amicus: nam inter amicum et inimi-
cum licet de facto respectu Dei non sit
medium, de possibili autem non repugnat,
scilicet non amicus, et non inimicus: Unde
nego consequentiam.

118)

Quarto arguitur contra primam Sco-
ti rationem, et fundamentum num. 111.
positam; ex eo quod Deus posset creare
hominem in puris naturalibus sine pec-
cato, et sine gratia, non sequitur, quod
illum iam lapsum possit reparare, peccatis
parcendo, et gratiam ei non infundendo, sed
in

120

in puris naturalibus cum relinquendo: ex-
co. ruit Scoti fundamentum, et ratio.

1188 Probatur antecedens: nam etiam
si Deus possit a principio creare virgi-
nem, tamen ex non virgine non valet
virginem facere: ergo neque ex peccato
se valet non peccatorem facere: ergo non
qualemcumque potest Deus creare hominem,
talem valet post lapsum reparare: ergo &c.

1189 Respondens negando antecedens; et
ad eius probationem respondeo ex Scoto in 4.
dist. 1. quest. 6. §. contra istam conclusio-
nem. §. instetur. sub num. 5. fol. 17. di-
stinguendo antecedens: Deus non potest ex
non virgine virginem facere quoad totam in-
tegritatem absolutam tam mentis, quam
corporis, quae virginitatem constituit, nec an-
tecedens: quoad non cecidisse, nec lap-
sam fuisse, concedo antecedens: et ideo
posuit Scotus: qualemcumque potest Deus
hominem creare quoad formam absolutam,
talem quoad formam absolutam potest re-
parare.

Virginitas

Virginitas enim, cui auresa debe-
 tur, quo dicit; et integritatem corporis
 seu illorum membrorum, per quae virgi-
 nitas amittitur; et integritatem men-
 tis, per hoc quod non habet consensum
 in peccatum carnis: et omnia ista
 ut poterit reparare, si sunt deperditum
 ut in resurrectione generali faciet cum
 beatis; Et insuper addit supra ista
 cecidisse, nec lapsum fuisse in peccatum
 carnis, et hoc cum sit iam prateri-
 tum, et ad prateritum non sit potentia
 neguit Deus facere, quod si cecidit,
 non ~~ceci~~ cecidit deus: unde bene stat
 ratio et fundamentum Scoti; nam
 si non possit facere, quod qui peccavit
 non peccaverit; tamen potest facere
 quod qui peccavit, sit sine peccato, vel
 ei gratiam infundendo, vel non; sed il-
 lum in puris naturalibus relinqueredo.
 Alia minori nota argumenta omittit
 apud autores videnda.

Articulus

Codex 21
de gratia Articulus 3. Utrum gratia ius-
tificans sit subiective in essen-
tia anima, sive in eius poten-
tijs?

1191 Præmitto pro responsione quesiti,
quid subiectum formæ maxime acciden-
talis valet esse duplex, et subiectum quod,
et subiectum quo: subiectum quod est illud,
quod non per se nudè sumptum immediate
formam recipit, sed mediatè, medio videlicet
subiecto quo. Subiectum vero quo est illud,
quod est immediate formæ receptivum, ab illa
per se, et immediate perficitur. Exemplum
primi, Anima respectu intellectus, aut voli-
tionis, quæ in anima non recipitur imme-
diatè, nisi medio intellectu, et voluntate. Exem-
plum secundi, ipse intellectus, qui immediate
intellectionem recipit, et ab illa perficitur, et
voluntas respectu volitionis, quæ immediate
in ipsa voluntate recipitur, et mediante voluntate

in anima, quae est subiectum quod ~~est~~ in
de volitionis. Latet etiam in substantia, quae
est subiectum quod respectu albedinis. V.g.
Et quantitas est subiectum quo, media qua albe-
do parietem perficit, et afficit. Quaestio ergo
non ~~procedit~~ ~~procedit~~ inquit de subiecto quod
gratia: non enim est dubium, quin sit ani-
ma, siue Angelus, sed de subiecto quo; utrum
sit anima prout intellectui, et voluntati praein-
tellecta; an vero aliqua ex his potentijs, vel
intellectus, vel voluntas, vel alia, quae est
talis?

1192

Secundum praemissum ex dictis tracta-
tu nostro de charitate dist. 1. a num. 275.

Et infra, quod gratia non distinguitur rea-
^{activitate} liter, sed esse unum, et indistinctum habi-
tum, ut docet Scotus in 2. dist. 26. quest.

Unica per totam, et ne iterum quae semel
ad longum exagitata relinquimus, repe-
ramus; hic ibi dicta supponimus. Utrum
autem saltem formaliter ex natura rei
gratia a charitate distinguatur, licet ibi
docuerimus a num. 325. quod formaliter ex
natura

natura vel distinguuntur gratia in esse phy-
 sico a charitate etiam in esse physico con-
 siderata; tamen cum alijs. Scotis proba-
 bilissimum iudicio, non formaliter gratiam
 a charitate distingui, quod etiam hic sup-
 ponimus. Unde idem erit querere in quo
 subiecto gratia iustificans subiectetur, ac
 inquirere, quod sit subiectum immediatum
 habitus charitatis infusa. Videre Scoti com-
 mentatorem in 4. dist. 16. quest. 2. §. secun-
 da conclusio. a num. 59. usque ad 63. inclu-
 sive. fol. 265. ubi omnimodam^{id} entitatem
 inter gratiam et charitatem latere et eru-
 ditè probat, ex eo quod ex Patribus, concilijs,
 et Ecclesia nil conveniat charitati, quod
 gratia non conveniat; et e converso.

1193

Prima igitur circa præsentem diffi-
 cultatem sententia affirmat, quod subiectum
 immediatum, in quo recipitur gratia, est nu-
 da essentia animæ prout eius potentij præ-
 intellecta. Hanc sententiam sequitur Divus
 Thomas prima secunda quest. 110. artic. 4.
 Et cum eo omnes Thomistæ, uno vel altero
 tempore.

dampno. Secunda vero sententia est
 nostri Doctoris Subtilis, qui docet in
 2. dist. 26. quæst. unica per totam;
 quod gratia non subiectatur immediate
 tanquam in subiecto quo in essentia
 nuda Angeli, vel anime, sed in
 eius voluntate; quem sequuntur om-
 nes Scoti, & alij non pauci, qui
 cum Scoti sustinent gratiam reali-
 ter esse idem cum charitate, ut Qu-
 yandus in 2. dist. 26. quæst. 1. Alensis
 3. part. quæst. 61. memb. 2. art. 4. Ri-
 cardus in 2. dist. 26. artic. 1. quæst. 4.
 Quinus Bonaventura, in 2. dist. 26. art.
 1. quæst. 5. et alij quam plures.

1194

Dico ergo hanc unicam conclusio-
 nem pro responsione quæsitæ: gratia non
 in essentia, siue substantia anime e-
 ius potentij præintellecta, sed in volun-
 tate immediate, tanquam in subiecto quo
 subiectatur; ita Scoti expresse loco nu-
 per citato: et probatur ratione eiuſdem
 ibidem §. contra. §. præterea secundo.
 mm.

+ discipuli
 et

num. 6. fol. 892. forma determinati-
 ua principij alicuius determinata ope-
 rationis non subiectatur immediate tan-
 quam in subiecto quo, nisi in principio
 immediato talis operationis; sed gra-
 tia est forma habitualis determinati-
 ua anima ad determinatam operatio-
 nem meritoriam: ergo non subiectatur
 in anima tanquam in subiecto quo, nisi
 in principio talis determinate opera-
 tionis meritoria: sed principium imme-
 diatum quo talis operationis meritoria
 est voluntas, et non nuda substantia
 anima voluntati, et intellectui praein-
 tellecta: ergo non in nuda substantia
 anima, vel Angeli potentis praeintel-
 lecta, sed in voluntate eius gratia tan-
 quam in principio quo immediate subie-
 ctatur.

1195 Maior probatur nam eatenus habitus
 scientiae immediate in intellectu, tanquam
 in subiecto quo, et non in substantia nu-
 da anima potentia intellectiva praein-
 tellecta

~~primum~~ ~~lata~~ subiectatur imme-
diatè, quatenus habitus scientie
est forma determinativa intell-
ectus ad determinatam scientie
operationem, quæ anima mediis
intellectu, et non aliter competit: Er-
go forma, quæ est determinativa prin-
cipij determinate operationis, non
subiectatur, nec perficit immediate
nisi illud principium talis determina-
te operationis. Minor est manifesta:
nam ut ait Thomæ de conceptu
originali, cap. 3. omnis iustitia, et inius-
titia est formaliter in voluntate. Et
roboratur: nam ideo secundum ad-
versarios charitas infusa immedia-
tè subiectatur in voluntate, et non
in essentia nuda anime; quia cha-
ritas determinat voluntatem ad deter-
minatam operationem actus amo-
ris, cuius principium immediatum
est voluntas, et non substantia nuda
anime; sed charitas est idem realiter,
Et

et formatum cum gratia: ergo in eadem
 subiecto debet necessario immediate subiec-
 tari.

1196 Et confirmatur ibidem a^o Scoti; quia
 si gratia iustificans immediate in substantia
 anime potenti preintellecta subiectaretur,
 omnis operatio anime aequè esset meritoria,
 immò operatio intellectus, quæ primo nascitur
 ab anima, esset primo meritoria, quam amor,
 qui operationem intellectus supponit; sed hoc
 est falsum. nulla enim operatio est meritoria
 nisi voluntatis, vel elicta ab ipsa voluntate,
 vel imperata, ut ipsi faterentur: ergo &c. Proba-
 tur maior: nam omnis operatio procedens a
 principio grato est meritoria; sed omnis ope-
 ratio anime tam intellectualis, quam voli-
 tiva exit ab anima: ergo si hæc secundum quod
 potenti preintellecta est grata, omnis talis
 operatio foret aequè meritoria, et primo quia
 prima ab anima exit, qualis est operatio intel-
 lectualis.

1197

Secundo probatur a^o Scoti: nam
 gratia est forma disponens ad beatitudinem.
 Ergo

ut dicitur
ergo in eodem subiecto quo immediate sub-
iectatur, in quo est subiectivè ipsa formalis
beatitudo; sed formalis beatitudo est in
voluntate immediate; patet; est enim
operatio voluntatis, quae dicitur fruitio.
Ergo in eadem voluntate gratia petit
subiiciari. Antecedens est certum. Con-
sequentia probatur: nam dispositio ad
formam in eodem subiecto, ac forma ad
quam disponit, debet subiiciari, et maxi-
mè in Thomistarum sententia.

1128

Terchio probatur à Scoto: gratia et
peccatum, et maxime in eorum sententia
sunt opposita, quae mutuo se excludunt: er-
go in eodem subiecto, in quo subiectatur
peccatum, petit gratia subiiciari: sed
subiectum peccati immediatum est volun-
tas: ergo in voluntate tanquam in subiec-
to immediato quo debet gratia subiecta-
ri. Antecedens est verum, et maxime
in Thomistarum sententia. Consequen-
tia probatur: nam opposita petunt neces-
sario in eodem subiecto subiiciari; aliàs non
se

se mutuo excluderent. Alias rationes
sunt; nam dicta sufficiunt.

Argumenta contradictoria

1199

Primo arguitur: essentia prius
exit a Deo, quam potentia: ergo essentia
anima prius reducitur in Deum, quam po-
tentia: sed non reducitur ad Deum nisi me-
dia gratia: ergo gratia subiectatur in essen-
tia, et non in potentia anima. Antecedens
est per se notum: quod enim est prius saltem
prioritate a quo, prius exit a Deo per crea-
tionem: ergo prius reducitur in Deum per
recreationem, quae fit per gratiam. Prima
consequencia probatur: quia secundum Dionisium
Dionysium de celesti hierarchia cap. 4. res
reducuntur in Deum, eo modo, quo exierunt
a Deo: ergo quod prius exit a Deo, prius
reducitur in Deum: sed essentia anima non
reducitur ad Deum nisi per gratiam: ergo
haec prius est in essentia anima quam sit in ali-
qua eius potentia.

Respondeo

Respondes concedendo antee-
 dens; et distinguendo consequens: ex eo
 essentia prius reducitur in Deum per volun-
 tatem Dei omnia ad se ipsum ordinante,
 tanquam ad ultimum, propter quem omnia
 operatur ad extra; iuxta illud Prover-
 bium 16. V. 4. omnia propter semetipsum
 operatur est Deus: concedo consequentiam:
 et sic quod prius exit a Deo, prius ad ipsum
 Deum, tanquam ad finem propter quem, re-
 ducitur: prius reducitur ad Deum per grati-
 am, quasi id sit, quod prius Deus accep-
 tat, nego consequentiam. Nam licet sicut
 prius creatura aueritur a Deo, et non
 per essentiam; ita prius convertitur in De-
 um per voluntatem media gratia, quam
 per essentiam. Ad eius autem probationem
 ex Dno Dionisio respondes, quod loquitur
 Sanctus de reductione non gratuita, quod
 sit media gratia, sed de reductione, qua
 eo quod propter seipsum, tanquam propter
 ultimum finem, habent omnes creaturae,
 quae eo ordine, quo creantur, et exeunt a Deo,
 ad

ad ipsum tanquam ad suum finem ultimum
per Dei voluntatem ordinantur; id est vult
Deus illas creare, et conservare propter se-
ipsum, et non propter aliud: sed ex hoc
nil contra nos.

1201

Secundo arguitur: regeneratio cor-
respondet generationi, sed generatio ter-
minatur ad essentiam, priusquam ad poten-
tias: ergo regeneratio prius debet terminari
ad essentiam animae, quam ad eius potentias:
ergo gratia, per quam homo regeneratur, pri-
us est in essentia, quam in potentia. Res-
pondet quidam **Doctus** Scotista, quod ex
hoc non inferitur, nisi quod regeneratio prius
terminetur ad gratiam quasi gratia produc-
tiva, quam ad potentias, gratiam ipsam po-
tentis infundendo. Sed contra est; quia ~~non~~
est gratia non est forma regenerata, sed anima,
media gratia: ergo actio regenerativa prius
terminatur ad essentiam animae, quam termi-
natur ad eius potentias, gratiam illis infunden-
do; sed essentia animae non dicitur regene-
rata nisi quia habet formam gratiae ab actione
regenerativa

regenerativa producta per quam gratia ani-
ma regeneratur: ergo prius produciunt per
actionem regenerativam gratia in anima,
quam in eius potentijs: ergo primum recep-
tium gratia anima est, et non aliqua eius
potentia

1202

Respondes concedendo maiorem,
et minorem, et negando consequentiam: im-
mo quia regeneratio hominis supponit necessa-
rio ipsam hominis naturam cum omnibus suis
potentijs, quae ad esse naturale ipsius expec-
tant, nequit regeneratio cum terminum pri-
mum habere, ac habet generatio, sed
aliud, cum videlicet, qui sit voluntarius;
nam nullo nisi voluntarie regeneratur;
sicut nisi voluntarie regenerationem amit-
tit, siue deperdit: Et sicut voluntas sola est,
quae proximè primo est libera, et voluntaria;
ita per prius debet regenerari voluntas me-
dia gratia, quam anima; quia ipsa iustifica-
ta, et regenerata per gratiam tota anima
ut quod dicitur regenerata, et non è conuerso;
sicut voluntate peccante totus homo dicitur peccator.

Vnde

+ una,

Unde eo dicitur, quod regeneratio
 correspondet generationi, quia ~~habet~~ illa
 presupponit, et alias aliquam similitudinem
 cum illa observat, nempe quod sicut homo
 generatur media forma, quam Deus in
 illo creat, scilicet anima; ita regeneratur
 media forma, quam etiam Deus in homi-
 ne creat; quarum et altera a solo Deo
 valet causari: ceterum differunt, quia
 generatio est naturalis, et non libera,
 et sic eius terminus primarius est natu-
 ra, et non principium liberum; regenera-
 tio vero semper est libera tam respectu
 Dei, qui libere hominem regenerat per
 gratiam; quam ex parte hominis rege-
 nerati; nam si ipse non vult, nequit rege-
 nerari, et sic subiectum immediatum eius
 regenerationis est voluntas, quae etiam est
 immediatum subiectum eius deperditio-
 nis. Neque obstat ad hoc, quod parvuli
 absque actu proprio libero regenerentur;
 nam pro illorum voluntate stat voluntas
 parentum, siue Christi, quae eorum est
 verus

verus Pater. Unde erit argumentum.

264

Tertio arguitur: eo ordine quo res
sunt acceptabiles, et gratificabiles, accep-
tantur, et gratificantur à Deo; sed
essentia anime est prius acceptabilis,
et gratificabilis, quam eius potentia. Er-
go prius Deus gratificat, et acceptat
essentiam anime, quam eius poten-
tias. Maior est certa: minor vero proba-
tur: nam ita se habet essentia anime
ad eius potentias, sicut se habet potentia
ad suas operationes; sed potentia est prius
acceptabilis, et gratificabilis, quam eius
operatio. ergo essentia anime est prius ac-
ceptabilis, et gratificabilis, quam eius po-
tentia. Maior est certa; minor probatur:
nam ideo est Deus grata et accepta ope-
ratio voluntatis, quia voluntas, à qua
procedit, est Deus grata et accepta, et
non è converso; quia operatio est Deo ac-
cepta, ideo acceptat potentiam: ergo à si-
mili; ideo potentia est Deo grata et ac-
cepta, quia radix à qua dimanat, est Deus
grata

grata et accepta; et non e contra: ergo
 gratia per quam Deus acceptat, et gratifi-
 cat hominem, prius est in essentia anima,
 et exinde refunditur in suas potentias.

1205

Respondens concedendo maiorem,
 et negando minorem: et ad eius proba-
 tionem respondens distinguendo maiorem:
 ita se habet essentia anima ad eius po-
 tentias, sicut se habent potentia anima
 ad suas operationes quoad esse entitativum,
 concedo maiorem: nam sicut potentia est
 operatione prior, ita anima prior est, ut pote
 radix suarum potentiarum, quam ipsa po-
 tentia: quoad esse gratificabile, sine accep-
 tabile a Deo, nego maiorem. Verum
 enim est, quod quia potentia est a Deo ac-
 cepta per gratiam, ideo accepta est eius ope-
 ratio; et non e contra: ceterum falsum
 est, quod ideo sit accepta potentia, quia ani-
 ma per prius est Deo accepta, immo e contra
 nam primum acceptabile non est essentia, sed
 libera potentia, sicut primum Deo odibile non
 est essentia, sed libera potentia, ratione cuius
 acceptatur

acceptatur, siue reprobatum essentia. Unde
concedo antecedens; et nego ultimam con-
sequentiam.

1206 Sed contra dices: acceptatio essen-
tia est prior, quam acceptatio potentia:
ergo ruit solutio. Probatur antecedens ex
illis verbis Genesis cap. 4. respexit Deus
ad Abel, et ad munera eius: ubi Glossa
prius ad Abel, quam ad eius munera De-
us respexit; sed munera Abelis pertinent
ad eius voluntatem: ergo prius Deus res-
pexit ad Abel in ipso complacendo, et Re-
um acceptando, quam eius acceptaret
voluntatem: sed non acceptat Deus, nisi
quod est acceptabile per gratiam: ergo gra-
tia prius est in essentia anime, quam
sit in eius potentijs; et sic ruit solutio.

1207 Respondes cum Scoto negando
antecedens: et ad eius probationem res-
pondes, quod prius Deus respexit vo-
luntatem Abelis, quam eius munera
exteriora, quae ei Abel offerebat: nam
ideo talia munera fuerunt à Deo accepta,
quia

gratia

gratia

gratia

quia à bona voluntate. Abeli. Deo placita
procedebant, hoc est, quod dicit textus,
quod respexit Deus ad Abel, id est, ad
simplicem, rectam, et Deo placitam vo-
luntatem, qua ei offerebat munera; sicut
ipsum in humanis non respicit homo ad ami-
cabilis obsequium diligendum ad eius na-
turam nudam, sed ad bonam voluntatem,
sive amorem, quo alter eum diligit; sic
Deus ad acceptandum aliquem ad suam
amicitiam non respicit nudam naturam,
sed eius bonam et sibi placitam voluntatem,
et ex hac naturam acceptat.

1208

Quarto arguitur ex Quin. Thomae
fundamento: gratia, qua homo iustifica-
tur, est vera vita spiritualis animae: ergo
per prius afficit animam, et in illa subie-
tatur, quam eius potentia. Antecedens
est certum. Consequentia probatur: nam
vita spiritualis debet proportionem servare
cum vita naturali; sed haec prius convenit
essentiae, sive naturae, et ideo ex illa
communicatur potentij: ergo vita spiritua-
lis

spiritualis supernaturalis gratia pri-
us debet convenire essentia animae, et
postea ex illa redundabit potentius: ergo
et.

1209. Respondens concedens antecedens,
et negans consequentiam: et ad eius
probationem respondens distinguendo ma-
iorem: vita spiritualis debet serua-
re proportionem cum vita naturali, in
hoc, quod utraque vita ad omnem ope-
rationem vitalem supponatur, conce-
do maiorem: sicut enim operatio
vitalis naturalis supponit vitam ra-
dicalem in principio vitaliter operanti;
sic operatio vitalis spiritualis (meritoria
videlicet) supponit vitam spirituales in
principio vitaliter spiritualiter operan-
ti: debet servare proportionem in hoc,
quod sicut vita naturalis prius est in es-
sentia, quam in potentia; ita vita spi-
ritualis prius debet esse in essentia, quam
in potentia, nego maiorem: nam non minus pro-
prie peccatum dicitur, et est mors spiritualis
animae

200

anima, quam gratia eius vita spiritualis
faciatur: et tamen mors peccati non prius conue-
nit essentiae animae, quam eius potentij, vo-
luntati videlicet, immo quia voluntati compe-
tit peccati mors, ideo convenit anima. Unde
sicut mori spiritualiter convenit anima per
eius voluntatem, ita vivere spiritualiter
per eius voluntatem, petit necessario anima
competere.

12 10 Quinto arguitur: per gratiam reparatur
in nobis Trinitatis imago, quam peccatum abo-
luit, et deturpavit: sed imago Trinitatis con-
sistit potissime in unitate essentiae cum Tri-
nitate potentiarum: ergo gratia per quam hu-
iusmodi imago reparatur, prius est essentia,
et tandem diffunditur in Trinitatem poten-
tiarum intellectus videlicet memoria, et vo-
luntati.

12 11 Respondes concedendo maiorem, et
minorem, et negando consequentiam: nam
cum mors peccati, per quod illa Trinitatis ima-
go aboleretur, et deturparetur in nobis, primo
est voluntati, et tandem essentiae: ita
vita

vita gratia per quam talis imago restaura-
tur, prius inest voluntati, et tandem essen-
tia, ut unde mors oriebatur, inde et vita
resurgeret; et quod mortis est origo, vita sit
prima radix, et initium: et cum voluntas
sit huius modi, et non nuda natura, sine es-
sentia; inde fit, quod gratia, quae est vita
animae spiritualis prius inest voluntati tan-
quam subiecto quo, et tandem anima ut
subiecto quod communicetur. Quia argumen-
ta omitto apud auctores videnda.

Articulus 4. Vtrum gratia ius-
tificans sit unus simplex, vel
potius multiplex habitus?

12 12 Formam nostrae iustificationis esse col-
lectionem trium Theologicarum virtutum
fidei, spei, et charitatis. Docet nos rex Ve-
ga in Tridentinum. lib. 1. cap. 3. autumans
sic definitum esse in Tridentino has tres
Theologicas virtutes: insuper et habitum gra-
tiae ab illis realiter distinctum esse for-
mam

formam nostrae iustificationis defendit
Sotus lib. 2. de natura, et gratia cap. 18.
Et in hoc à Vega distinguitur, quod ille te-
net cum Soto gratiam esse realiter indis-
tinctam à charitate, et sic tantum illos tres
habitus fidei, spei, et charitatis, qui idem
est cum gratia, esse formam nostrae iusti-
ficationis defendit: Sotus vero cum gratiam
esse realiter à charitate distinctam, etiam
habitu gratiae à tribus predictis formam
nostrae iustificationis intrare defendit. Indi-
cat hanc sententiam ^{et} probabilem Belar-
minus lib. 1. de gratia, et libero arbitrio
cap. 6. quamvis lib. 2. de iustificatione cap. 16.
doceat, quod sola charitas est forma iusti-
ficans; gratiam simul cum charitate à gra-
tia realiter distincta esse formam iusti-
ficationis sustinet Lorca de gratia disput.
16. et probabilem reputat Suarez lib. 3. de
gratia cap. 9. §. nullo ergo modo. num. 12.
fol. 104. quem alij subscribunt.

1213.

Dico ergo hanc unicam conclusionem
pro responsione quaeriti: forma nostrae ius-
tificationis

iustificacionis est unus habitus simplex à charitate habituali indistinctus, et non multiplex habitus, seu habituum Theologicarum virtutum collectio; ut Scotus expresse in 2. dist. 21. quest. unica. ¶ opinio fuit. V. et si dicitur, in fine. sub num. 2. fol. 906. et ¶ ideo alia est. num. 3. fol. 901. et in 2. Reportat. eadem dist. et quest. ¶ ideo dicit. num. 3. fol. 311. quem sequuntur omnes eius discipuli, et omnes fere Theologi, Aemulius supra relatis numero precedenti: licet Thomistae communiter asserant, quod quamvis forma iustificans sit unus indivisibilis habitus; tamen est realiter à habitu charitatis distinctus, (de quo modo non disputo) et quod charitas sicut nec fides, neque spes formam iustificacionis non adintegrant.

1214

Probatur ergo conclusio ratione, quam insinuat Scotus in 2. primo citatus: forma nostre iustificacionis integre et adequate manet in patria, et tamen illic non manet fides, neque spes: ergo fides, neque spes non adintegrant formam nostre iustificacionis. Maior probatur:

probatum: nam in patria erit homo integrè
perfectè, et adequatè iustus: ergo ibi erit for-
ma adequata, et integra, qua in esse
iusti formaliter constituitur. Et roboratur:
nam forma nostra iustificationis non est per-
fecta ex parte; alias in patria euacuaretur,
ut docet Paulus 1. Corinth. cap. 13. v.
10: cum autem venerit, quod perfectum
est, euacuabitur quod ex parte est. Et cum
dixerit ibidem Apostolus: charitas num-
quam excidit. Docet Scotus cum communi Theo-
logorum consensu in 3. dist. 31. quest. unica. S.
respondes. num. 2. fol. 678. et S. vii. de fide,
et spe. num. 7. fol. 682. quod licet fides, et
spe euacuentur, et non maneant in patria, cha-
ritas tamen eadem, qua praesuit in via, in pa-
tria praesueat, ut tractatu nostro de charita-
te dist. 1. num. 601. docuimus: ergo perseue-
rat in patria.

1215. Et confirmatur: nam in Christo Domi-
no fuit perfectissima forma iustificationis, et
tamen in illo non fuit fides, quia semper fuit
comprehensor (id est, clarè et intuituè videns
Deum)

Deum) neque spes; quia semper fuit in
perfectissima possessione summi boni, ut po-
te perfectissime beatus: ergo forma ius-
tificationis non est complexio illorum trium
habituum fidei, spei, et charitatis. Nec
vales dicere, quod in Christo fuit alia for-
ma iustificationis, ac est in nobis; nam se-
queretur, quod Christus Dominus non es-
set nobis per omnia similis absque peccato: ut
ait Apostolus ad Rom. cap. 8. et quod alia
vita spiritualis esset in capite, et alia in mem-
bris.

1216

Secundo probatur: nam de fide constat
ex Trident. sess. 6. can. 28. quod per quod-
libet peccatum mortale amittit homo ~~omnem~~ gra-
tiam, et iustitiam, qua iustificabatur, et non
semper amittit fidem, et spem: ergo signum
est, quod isti habitus non adintegrant formam
iustificationis. Probatur consequentia: nam ali-
as fides, et spes, qua remanent, saltem par-
tialiter, incomplete, et inadequately hominem
iustificarent, reclusa gratia; sed hoc est fal-
sum: amissa enim gratia, et charitate, nec
partialiter

partialiter homo potest dici iustus, aut Deo
gratus per fidem et spem, quae in illo rema-
nent: ~~ergo &c.~~ Probatum sequela: nam sub-
iectum habens formam, a qua saltem par-
tialiter constituitur talis, potest denominari
saltem partialiter talis.

1217

Tertio probatur ex Trident. sess. 6.
cap. 1. asserente, quod unica formalis causa
nostrae iustificationis ~~est~~ intra Dei, non qua
ipse iustus est, sed qua nos iustus facit &c. sed
si plures essent habitus, qui hominem iustifica-
rent, non unica, immo multiplex esset nostra
iustificationis causa formalis: ergo forma ius-
tificans non multiplex, sed unus est habitus,
qui est gratia, seu charitas. Patet ex eodem
Tridentino ibidem, dum ait, quod impius iusti-
ficatur, dum per Spiritum Sanctum charitas
Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustifican-
tur, ~~atque~~ ipsi inhaeret: ergo sentit concilium,
quod sola charitas, seu gratia est, quae iustificat
impium, dum ipse a Deo refunditur, ~~et~~ ei
inhaeret.

1218

Et roboratur ex eodem Trident. sess.

5. can. 5. dicente: signis per Iesu Christi Do-
mini nostri gratiam, qua in baptismo con-
feretur, reatum originalis peccati remitti ne-
gat, anathema sit. Ergo per solam gratiam
et homo iustificatur, et a peccatis mundatur.
Et sess. 6. cap. 4. sic impij iustificationem des-
cribit: est translatio ab eo statu, in quo
homo nascitur filius primi. Adde in statum
gratie et adoptionis filiorum Dei. Et ad
Roman. cap. 3. iustificati gratis per grati-
am ipsius. Et idem docet cap. 5. Et ad Ti-
m. cap. 3. iustificati gratia ipsius heredes,
simul secundum spem vite eterne: sed
gratia est unicus, et indivisibilis habitus
realiter distinctus a fide, et spe, et ab eis
separabilis: ergo si gratia secundum Iusto-
tum, et Tridentinum est forma nostra ius-
tificationis, haec unus est simplex, et non
multiplex habitus.

Argumenta contraria

1219 Primo nominatur iustificatio impij
non

non est sola peccatorum remissio, sed et sancti-
ficatio, et renovatio interioris hominis, per volun-
tariam susceptionem gratiae, et donorum: Ex

Trident. sess. 6. cap. 7. ego per gratiam, et
ceteras virtutes theologicas homo iustificatur.

Et roboratur ex eodem Tridentino ibidem,
ubi ait: unde in ipsa iustificatione cum remissio-

ne peccatorum, haec omnia simul infusa accipit
homo per Iesum Christum, cui inseruitur fidei,

spem, et charitatem: ergo istae tres virtutes theo-
logice iustificant hominem tanquam causa

partiales, ex quibus una totalis, et integra coales-
cit. Patet, nam illas accipit in ipsa sui iustifica-

Deo, cum tione, sed per illa, quae accipit homo ~~ad eam~~ ius-
tificatur, iustus efficitur: ergo &c.

Respondes concedendo antecedens,
Et negando consequentiam: non ponit praeciam

causam formatam, per quam homo iustificatur,
sed hanc, et omnes alias perfectiones infusas, quae

etiam ad naturam hominis iusti pertinent; Deus
cum iustificat impium per gratiam, simul cum illa

infundit et alia etiam Spiritus Sancti dona, quae
in sententia probabili, et in aliorum opinione de
fide,

1220

Nam Tri.

quod

fide; Scotus in 3. dist. 36. §. quod si dicatur.
nam 28. fol. 836. id negat. Deus parvulis,
cum baptizantur, infundit, etiam ad ipsius
iustificationem pertinentem; quod nullus
admittit; etiam dicat concilium, quod iustifi-
catio fit per suscceptionem gratiae, et dono-
rum. Unde si per susceptionem gratiae debet
intelligi tanquam per formam, per quam
præcisè iustificatur homo; et si et dono-
rum debet intelligi non tanquam ipsa dona,
et aliae theologicae virtutes hominem forma-
liter iustificent, sed tanquam perfectiones
subsecutae, quae ad statum hominis iustifi-
cati pertinent; et idem dico ad secundam
authoritatem: nam licet homo adultus
primò accipiat fidem, et spem, tanquam
dispositiones, non tamen per illas forma-
liter constituitur nisi per charitatem, seu
gratiam.

iustus

1221

Sed contra dices: homo, qui non
habet fidem, non iustificatur perfectè,
nec integrè valet dici iustificatus; et idem
dico de illo, qui spem non haberet: ergo
fides

fides, et spes adintheorant hominis iustificatio-
nem. Latet, nam alius sine fide, et sine spe
posset iustificari. Respondes negando antece-
dens. nam beati in patria, et Christus Do-
minus non habent fidem, neque spem, et ta-
men sunt vere plenissime, et perfectissime
iustificati: quod si de peccatore impii fiat ser-
mo, respondes, quod in casu quo talis nec
fidem, nec spem habituales infusam non
haberet, adhuc posset iustificari; nam fides,
et spes, quae illam ad iustificationem dispo-
nunt, non sunt fides, et spes habituales infu-
sa, quia haec sunt acceptae ex gratia, sed
actus fidei, et spei, quae in illo medio Dei
auxilio sunt, et eam ad gratiam disponunt
non tanquam forma iustificantes, sed ut con-
ditiones.

1222

Quod si argumentum procedat de ho-
mine iustificato, respondes, quod licet fi-
des, et spes ad statum hominis iustificati
pertineant, nam ut docet Scotus in 3. dist. 23.
quest. unica. §. ad questionem. num. 14. fol.
469. cum Deus restituat imaginem Trinitatis
in

in anima, quae deo corporata erat per peccatum,
omnibus animae potentijs confert robur, et
habitus infundit, quibus possint supernatura-
liter, et sicut oportet operari, ut vitam pro-
mereatur eternam; et sic dat voluntati
speciem et charitatem, et intellectui fidem:
coeterum sola charitas, seu oratio est, quae
iustificat in tantum, ut si Deus solum
charitatem infunderet, et non fidem, neque
speciem plenissime, et perfectissime homo esset
iustificatus, quamvis in tali hypotesi non
haberet talia perfectiones, quae ex
Dei lege statui debentur, non quia
ita virtutes ex se sint connexae, sed quia
Deus neque in corpore, neque in anima
sancti nisi perfecte, et integre quoad om-
nes potentias; Ut scilicet docet in 3. dist.
36. Quantum ad quantum. V. Sed per quod.
num 30. fol. 84.

1223

Hic etiam solet controuerti, utrum
actus contritionis saltem de potentia ab-
soluta possit hominem iustificare oratione
secula? Negant fere omnes Thomistae,
auctores

111
autumantes iustificationem esse effectum for-
malem physicum gratiae. Et cum implicet effec-
tum formalem alicuius forma sine ipsa repe-
riri; hinc fit, quod implicet, quod contritio,
quae est forma essentialiter diversa à gratia,
valeat hunc effectum iustificandi prestare; at
cum in nostra sententia gratia non iustificet
ex natura rei, sed ex Dei institutione, ex
dictis num. 952. et aliis ex dictis num.

1149. et infra, possit Deus sine gratia effec-
tum formalem iustificandi prestare sine ali-
qua forma intrinseca: à fortiori concedere de-
bemus, quod per actum contritionis, siue per
alium quemcumque actum solum bonum in
genere moris possit Deus de potentia abso-
luta hominem iustificare non physicè, sed mo-
raliter. Et dicta pro hac celebri distinctione,
sint satis, ut ad ultimam deveniamus.

Distinctio 4. de effectu gratiae in
genere efficientis, quod est meritum.

Iuxta à nobis promissa in hac ultima dis-
tinctione.

distinctione de effectu potissimo gratiae iustifi-
cantis in genere efficientis, quod est meri-
tum, est apendendum. At quia non omne meri-
tum est effectus proprius gratiae iustifican-
tis, prius de merito ut sic sermonem insti-
tuemus; et tandem de merito proprio gratiae
sanctificantis effectu. Quapropter sit.

Quaestio 1. de merito ut sic, de
que eius divisione

Articulus 1. quid sit meritum
ut sic, ut à Theologis accipitur?

1224

Quamvis in Scripturis sacris passim
peccatum ipsum meritum appelletur, eo quod
per illud homo Dei iram, indignationem, et
poenam mereatur; iuxta illud fratrum Io-
seph, dum in afflictione positi dicebant, Se-
neris 42. V. 21. merito haec patimur, quia
peccavimus in fratrem nostrum: tamen com-
muniter apud Theologos meritum pro actio-
ne laudabili, et premio digne viurpatur;
si

si vero actio sit turpis, et rationi dissona,
 et supplicio digna demeritum communiter
 appellatur. Impresentiarum ergo non agimus
 de merito ut actio digna supplicio, sed ut
 est ~~et~~ laude, et premio digna; et inquiri-
 mus, quod sit meritum ut sit, prout abs-
 trahit tam à persona merente, quam ab
 illo, apud quem meretur, ut eius cognita,
 natura facilius quid sit meritum theo-
 logicum, per quod à Deo meremur remu-
 nationem, et premium, cognoscatur.

1225

Meritum ergo ut sic potest sic ma-
 gis describi: est actus bonus moralis fac-
tus in obsequium alterius, à quo est accep-
tatus, vel acceptandus, ut dignus premio red-
dendo pro eo, vel illi, vel alteri. Hæc meriti
 ut sic descriptio manifestissime colligitur
 ex Scoto in 3. dist. 18. quest. unica. §. in ista
 questione. V. videtur sub num. 4. fol. 386. et
 quest. 17. Quolibet in fine. fol. 412. cum
 que licet sub alijs verbis tradit noster Pon-
 tius in suo cursu Theologico disput. 36. quest.
 1. fol. 426. et infra.

Quid sit

Dicitur actus bonus moralis, per quam
 particularem actus malus in genere moris
 à ratione meriti excluditur, eum potius
 demeritum, quam meritum, eo quod ra-
 tioni dissonus debeat appellari. Et de-
 notatur, quod actus ut sit meritorius, neces-
 sario debet habere integram convenien-
 tiam eorum, quae recta ratio operantis
 dicitur, quod debet convenire tali actui in
 tali agente, sive operante. Nam ut Sco-
 tus docet quæst. 18. quodlibet. 8. de pri-
 mo num. 3. fol. 425. bonitas moralis ac-
tus est integritas eorum omnium, quae
recta ratio operantis dicitur, debere ipsi
actui convenire, vel ipsi agenti in suo ac-
tu. Nam quid talis actus sit, circa tale ob-
 jectum bonum, nam quod actus sit bonus,
 habet primo ex objecto, ut docet Scotus
 in eadem questione. 8. ulterius. num. 6.
 fol. 439. quod sit in talem finem re-
 latum, hoc est, propter talem finem eli-
 citus in tali tempore, in tali loco, et cum
 tali modo &c.

122)

Ex praedicta particula inferitur eviden-
ter, quod actus meritorius necessario debet
esse actus liber, saltem quoad exercitium:
nam laudabile, vel vituperabile, quae ut me-
ritum et demeritum opponuntur, connem-
unt tanquam in ratione. Vtrique communis
in hoc quod est esse imputabile, siue ad
laudem, siue ad vituperium, quod habet
actus à voluntate, quatenus ab illa libe-
re praedicatur; ut Scotus docet ibidem §.
de secundo principali. num. 2. fol. 481. si-
cut enim nullus valet demereri, neque vitu-
perari per hoc, quod eliciat actum, qui non sit
liber ei; ita nullus valet mereri, neque meretur
laudari per actum, qui liber ei non sit; nam
per ea, quae nobis à natura insunt, neque lau-
damur, neque vituperamur, et non alia ratione,
nisi quia nobis libera non sunt, neque in nos-
tra libera potestate. unde cum ad hoc quod
actus sit meritorius, debeat necessario esse
bonus moralis, et non possit esse bonus morali-
ter, nisi sit liber, necessario requiritur, quod
meritum sit actus liber.

Dicitur

Sicitur, quod sit in alterius obsequium factus, ut denotetur, quod semper meremur subtrahitur, et minoratur respectu illius, apud quem meretur, et a quo premium pro tali merito expectat. **Unde** Sicut Deus plures actus moraliter bonos, et in nostram utilitatem nobis faciat; tamen quia nec premium à nobis valet expectare pro talibus actibus, neque obsequium eis faciat nobis se minorando, non dicitur Deum aliquid pro his mereri, et quia actus quantumcumque laudis sit dignus, et bonus in genere moris, nisi in obsequium alterius fiat, neque talem actum acceptabit, neque aliquod premium pro illo erit daturus, quod ipsa experientia demonstrat. Plures enim virtutes homines exercent, quæ quia in alterius gratiam, et obsequium non fiunt, neque ab illis acceptantur, neque pro eis aliquod premium tribuitur.

Sicitur in obsequium alterius, à quo est talis actus acceptatus, vel acceptandus

III

acceptandus ut dignus premio reddendo
pro illo, ut denotetur, quod ad hoc ut sit
actus meritorius, requiritur necessario, quod
sit acceptatus, vel acceptandus à remun-
eratore meritorum; aliàs nullam remun-
erationem habebit, nec illam merebitur; nam
etiam si actus sit bonus, et in obsequium
alterius factus, si ille in cuius obsequium
fit talem actum obsequiorum, non acceptat
ut dignum premio, nec erit tali premio dig-
nus nisi de materiali, et remote, nec meri-
torius; quod experimento constat: plures
optimi actus virtutis faciunt homines in ob-
sequium et gratiam aliorum, qui eò quod
ab illis non acceptentur, nullius meriti apud
illos sunt.

1230

Ex illa particula acceptatus ut
dignus premij deducitur, quod ad meri-
ti rationem praequiratur paccio, si-
ue convenientia inter merentem, et remun-
eratores talis meriti, tanquam ratio meri-
ti completiva, ad hoc ut meritum possit exi-
gere ab illo ex iustitia premium: nam si
tale

le pactum non precedit, quantumcumque
actus sit bonus moraliter, et in obsequium
factus alterius, licet titulo gratitudinis
remuneracionem exigit, non tamen
ex iustitia, aut ex fidelitate servan-
da in contractibus, seu promissijs onerosis:
cum enim actus debeat esse in alterius ob-
sequium, et gratiam, si homini non constat
de voluntate illius, utrum velit, vel non ve-
lit talem actum, ut premium dignum accep-
tore, vel non; non erit meritorium rigorose;
et sic necesse est, quod pactum precedat, ut
fundet ius ad premium, et ut operanti
certificetur, quod talis actio erit in premium
digna acceptanda: De quo latius infra.

1231.

Quid sit vel acceptandus. Veram ac-
meritum in latiori acceptione significat
non requiritur pactio, siue convenientia ex-
plicita, inter merentem, et illum apud quem
meretur; sed satis est implicita, siue
interpretativa rationaliter facta; rationi
valde dissonum esset, quod Petrus Vg. se
exponeret mortis evidenti periculo ob libe-
randum

liberandum à morte filium Pauli; et
quod quia non precessit pactio explicita
de premio reddendo pro tali opere, noluit
Paulus talem actum ut meritum pra-
mij acceptare, et sic pactio interpretata
prudentialis sufficit ad meriti rationem
licet non rigorose, sed late; nam si Pau-
lus in tali hypotesi nollet ut dignum ali-
quo premio talem actum recipi acceptare,
non diceretur iniustus, sed ingratus; quia
in iustitia solum in pacto opere presu-
posito valet fundari; ut latius infra docebi-
mus.

1232

Dicitur ut dignus premio reddendo
illi merenti videlicet, vel alteri, ut denotetur,
quod non est de ratione meriti, quod premi-
um reddatur merenti, cum possit non pro
se, sed pro altero mereri; Christus etiam
Dominus nobis gratiam, et gloriam prome-
ruit, et non sibi: et in politica humana mul-
toties pater pro filijs meretur.

1233

Prænotare tamen oportet, quod licet
in humanis multoties mereantur homines
apud

apud alios turpis, et rationi dissonis actio-
nibus, ut patet de assassino, de muliere
fornicaria &c. tamen huius modi me-
riti denominatio, cum sit in malum,
potius dicenda est demeritum, licet
vulgariter meritum appelletur; et quia
non est nostri instituti qualitatem pre-
dictorum meritorum, seu potius deme-
ritorum investigare, illud omittimus.

1234

Probatur ergo predicta meriti des-
criptio: nam illa est apta meriti diffi-
nitio, quae omni merito, tam apud homi-
nes, quam apud Deum optime adaptatur,
et alijs ab ipso non; sed huiusmodi est
predicta meriti ut sic descriptio: ergo est
apta, et bona. Minor probatur: nam ut
infra videbimus, apud Deum non da-
tur aliud meritum in nobis (de hoc enim
potissime quaestio procedit) nisi meritum
de condigno, aut de condigno: et idem di-
co proportionem servata apud homines, sed
tam uni, quam alteri merito predicta
descriptio adaptatur, et alijs a merito non
ut

ut iam iam dicemus: exo. &c. Ex dicta
pro isto quaesito sint satis, ut ad alia tran-
seamus.

Argumenta contradictoria

1235

Primo arguitur: non est de ratio-
ne actus meritorij, quod sit bonus mora-
liter: ergo male diffinitur meritum per
hoc, quod sit actus bonus moralis. Antece-
dens probatur: nam homines possunt mere-
ri, et de facto merentur tam apud Deum,
quam apud homines actu malo in genere mo-
ris: ergo non est de ratione meriti, quod sit
actus bonus in genere moris. Probatur an-
tecedens: nam Exodi cap. 1. v. 20. dicitur: be-
ne ergo fecit Deus obstetricibus: mendaci-
um artificiosum, quo Pharaonem decepe-
re et Rahab meretrix, quae explorato-
res abscondit domi in Iericho, et mentita
est illis querentibus. Iosue cap. 2. dicitur:
et Iosue Cap. 6. v. 12. sola Rahab meretrix
vivat: et omnes alios dispendidit. Et Iudae
cap.

106

cap. 16. V. 8. Laudavit Dominus villi-
cum iniquitatis: ergo actio moraliter mala
valet esse a Deo laudabilis, et merito-
ria, et multo magis apud homines.

1236

Respondens negando antecedens:
Et ad eius probationem respondens, quod non
fecit Deus bene obstetricibus Aegypti
ob mendacium artificiosum, quo Pharaonem
deceperunt; sed quia, ut sacer tex-
tus ait, timuerunt Deum, et ideo nolue-
runt obtemperare Pharaonis praecepto,
pueros Hebræorum ^{conseru} ~~audendo~~: nec si-
militer Rahab meretrix dictum est,
ut vivat, quia mentita est, et decepit Re-
gis Iericho ministros exploratores qua-
rentes, sed quia illos, qui Iericho ex Dei
praecepto fuerant ingredi, recepit, et a per-
sequentibus liberavit: nec Deus villicum
iniquitatis de iniquitate laudavit, ut ait
Augustinus, sed de prudentia in sua li-
nea, et ordine; quae expositio patet
ex ipso contextu, dum ait: nam filij hu-
ius saeculi prudentiores filijs lucis sunt.
Sed

1237

Sed contra dices: acceptatio operis
ex parte remunerantis est completiva
meriti; sed potest remunerari, seu præ-
mian actum turpem, et rationi dissonum
acceptare, et dignum præmio, illud pro tali
opere promittendo: ergo potest actus ma-
lus, et rationi dissonus induere præmij ra-
tionem. Minor probatur: nam acceptatio
talis operis, et promissio de præmio red-
dendo pro illo, est quid omnino liberum res-
pectu promittentis, nulla necessitate connexum
cum opere bono morali: ergo potest pro suo
libito acceptare, et promittere præmium pro
actione turpi, et rationi dissona: ergo in tali
hypotesi esset talis actio meritoria, et non
bona moralis.

1238

Respondetur ~~ante~~ concedendo
maiores, et distinguendo minores: po-
test aliquis pactum inire de præmio red-
dendo pro actione turpi, et rationi disso-
na, et talem actionem, et meritoriam ac-
ceptare, operando ut ratio naturalis, et
rationi conformiter, neque minorem: male
Acceptando

+ dicitur

acceptando, et male promittendo, et actio-
ni peccaminosa alterius cooperando, con-
cedo minorem: Sed nego suppositum, quia
tunc esset talis actio sic accepta meri-
tum, cum potius foret demeritum, sicut
ipsa remunerantis promissio, et talis
operis acceptatio demeritoria, et pecca-
minosa; quod si instetur, quod talis ac-
tio esset talis promissij meritoria; dico,
quod esset meritoria male, quia male
promittens; et de hoc merito peccaminoso
non agimus.

1239

Sed contra dices: Deus pro
suo libito potest acceptare ut meritoriam
actionem malam, et rationi dissonam:
ergo idem possunt homines. Probatur
antecegens: Deus potest precipere
actionem malam, et rationi dissonam:
ergo etiam potest illam acceptare. Pa-
tet; nam Deus potest complacere
de obedientia hominis impetratione talis
actionis: ergo & Probatur: nam de
facto Abrahamo precepit, ut occideret
filium

filium suum unigenitum Isaac, et postea
 tali actione intenta Abrahamum lauda-
 bitur. Genesi 22. et Exodi 11. præ-
 cepit Israelitis, ut peterent vasa argen-
 tea, et aurea ab Egyptijs, et inuitis Do-
 minis illa raperent, et furarentur. Et
 Osee cap. 1. Deus præcepit prophetae di-
 cens, vade, rume tibi uxorem fornicationum,
et fac tibi filios fornicationum: sed occisio
 innocentis est mala in genere moris, et
 ablatio rei aliena, iniurio Domino est fur-
 rum; et similiter facere filios fornicatio-
 nis est turpe, et malum, et tamen Deus
 hæc fieri præcepit: ergo potest Deus actus
 malos præcipere: ergo et ea ut meritorie
 acceptare.

1240

Respondes cum Scotto in 3. dist.
3. quest. unica. §. contra. V. tertio. num.
11. fol. 90. et ad argumenta. V. ad
 aliud. num. 15. fol. 91. et ex dictis trac-
 tatu nostro de legibus a num. 4. et infra,
 negando antecedens, et similiter conse-
 quentiam: et ad eius probationem res-
 pondes

respondes distinguendo antecedens: De-
us potest precipere actionem dissonam ra-
tioni; id est, quæ secundo Dei præcepto,
vel dispensatione, foret rationi dissona,
concedo antecedens: quæ cum sit à Deo
iussa, adhuc maneat rationi dissona, ne-
go antecedens: nam ^{et} si tales actiones,
si à Deo, qui ut supremus omnium
creaturarum Dominus, et legislator,
supra omnem legem non preciperen-
tur, vel non dispensarentur, ut licitè
fierent, forent malæ, et rationi dissonæ;
tamen ex suppositione, quod à Deo sint
iussæ, et ab eo dispensatum, ut licitè
fieri valeant, iam non erunt rationi dis-
sonæ, sed maxime rationi conformes,
laudabiles, et meritorie; et ex hoc
nil contra nos; nam saltem prioritate
naturæ tales actiones fuerunt licitæ
ex Dei dispensatione in lege illas
prohibente; et in secundo instanti na-
turæ potuerunt à Deo ut meritorie
acceptari: nam prius est, quod actio

licet, quod sit accepta, etiam
in illo actu irregulari, et ~~propter~~ ordinem,
et leges communes à Deo sancitas.

1241

Secundo arguitur: non est de ratio-
ne meriti, quod sit actus liber. ergo ma-
le diffinitur meritum per esse actum li-
berum. Antecedens probatur: nam Christus
Dominus meruit etiam actum beatifico tes-
te Scot. in 3. dist. 18. §. contra. V. ad secun-
dum. num. 9. fol. 390. sed talis actus non
fuit in Christo Domino liber, alias posset
ab illo cessare, et consequenter peccare: ergo
non est de ratione actus meritorij, quod
sit liber.

1242

Respondes negando antecedens: et
ad eius probationem respondes ex eodem
Scoto ibidem §. hoc visum. num. 12. fol.
391. et §. sed nunquam. V. sed si teneatur.
num. 12. fol. 402. distinguendo maiorem:
Christus Dominus meruit per actum beati-
ficum, quatenus beatificum, et propter a
essentiam divinam, quod frui terminatum,
nego maiorem: per actum beatificum, quate-
nus

114
quatenus ad obiecta secundaria in ver-
bo, siue divina essentia relicentia ter-
minatum, omittit maiorem: licet posset
negari: ut docet Scotus. Et distingo me-
ritum: sed talis actus non fuit liber, pro-
ut ad essentiam diuinam terminatus, o-
mittit minorem: prout terminatus ad
obiecta secundaria, nego minorem. Vel
iterum subdistingo: non fuit liber
libertate contingente, siue quoad specifi-
cationem, concedo: quoad exercitium, nego:
Et similiter nego consequentiam. Et cum
hoc sit speciale meritum ad tractatum
de incarnatione, vos remitto videndum; sa-
tis enim sit pronunc scire, quod liberus
in illo saltem quoad exercitium reperiebatur
respectu obiectorum secundariorum, quod
ex charitate diligebat, quod satis est ad ra-
tionem meriti.

1273

Tertio arguitur: potest dari meri-
tum rigorosum, quin pactum de premio
pro illo reddendo precedat: ergo non est
de ratione meriti rigorosi, quod convenien-
tia

convenientia, siue contractus precedat, ut
 dicitur num. 1230. Probatur antece-
 dens: nam quis laboraret in vinea aliena
 in obsequium sui Domini, etiam si id face-
 ret sine pacto, premium tali labori condi-
 tum mereretur: ergo de. Probatur antece-
 dens: nam sic laborans iuste exigeret remu-
 nationem tali labori, et iniuste Dominus
 vinea illam denegaret: ergo talis mereretur:
 ergo de.

- 1244 Respondeo. negando antecedens: et ad
 eius probationem respondeo primo negando an-
 tecedens cum eius probatione: nam licet
 aliquam gratitudinem exigeret pro illo labo-
 re, non tamen premium iustum: quod ex
 inde patet, quod ex iustitia non tenere-
 tur dare illi premium, neque ad id iusti-
 tia compelleret. Sicut etiam qui in agro alie-
 no vineam plantaret, vel domum adifica-
 ret; perderet, sine ulla actionem habe-
 re ex iustitia ad talis vinea, vel domus
 positionem; sic qui in agro alieno laboraret,
 non est mercede dignus, seu premio, nisi
 pactum

pactum precedat, immo paret Dominus
vineae de illa iure conquiri, quod sine
suo beneplacito, vel iure, seu permisso-
ne ad ^{ibi} ~~illam~~ laborandum intraverit.

RAS

Secundo respondes distin-
guendo antecedens: qui in vinea aliena
laboraret absque pacto, sine acceptatio-
ne sui Domini mereretur proprie merito
mercenariorum, sine conductorum, omitto:
merito reconciliationis, sine amicabili, ne-
que antecedens. Merces enim mercenario-
rum solum attenditur penes valorem labo-
ris, et pretij sibi correspondenti, tanquam
inter venditorem, et mercatorem, inter quos
solum exigitur proportio rei datae, et acceptae,
sive rei venditae, et pretij soluti, sive sol-
vendi; Et non requiritur neque amicitia, ne-
que benevolentia inter sic contractantes.
At vero ad quoniam, de quo loquimur, quod
est reconciliarium, magis attenditur af-
fectus merenti, et acceptatio illius, apud
quem meretur, quam quantitas rei, quae ei
offertur: unde quamvis solutio talis laboris
proprie

EYL

proprie esset merces, siue pretium, ~~non~~
tamen esset proprie praemium, de quo loqui-
mur.

Articulus 2. quid sit meritum Theologicum ut sic?

1246 Porro articulo praecedenti de na-
tura, et quidditate meriti ut sic egimus, nunc
de merito Theologico, quod est effectus
gratiae, vel auxiliantis, vel iustificantis, est
agendum. Meritum ergo theologicum est il-
lud, per quod aliquid apud Deum meremur,
vel tale quod meremur, sit beatitudo ipsa,
quae vocatur apud theologos praemium essentiale,
vel sit aliquid aliud ad consequutionem talis
praemij essentialis conducens, seu deserviens.

1247 Supponimus ergo ex communi Eccle-
siae consensu contra Lutherum, et Calvium
in homine veram rationem meriti reperiri,
per quod apud Deum meremur tam beatitu-
dinem, quam gratia iustificantis augmen-
tum, necnon et alia dona ad iustificationem
et

et gratiam pertinentia (omittimus tamen
propterea, utrum etiam homines apud
Deum mereantur dona ad ordinem na-
tura expectantia, ut sunt salus, diuitiae
&c.) constat haec veritas ex Scriptura
sacra Ecclesiastici 16. v. 15. misericordia
faciet unicuique locum. Et ad Hebraeos
cap. 13. v. 16. beneficentia, et commu-
nionis nolite obliuisci: talibus enim hostijs
promeretur Deus. Et ad Timotheum
cap. 4. v. 7. bonum certamen certavi,
cursum consummavi, fidem seruavi. In
religuo, reposita est mihi corona iustitiae,
quam reddet mihi Dominus in illa die,
iustus iudex: non solum autem mihi,
sed et ijs, qui diligunt aduentum eius. Et
1. Petri cap. 1. v. 17. sine acceptione perso-
narum iudicat secundum vniuersaeque
opus.

1248

Dico ergo hanc unicam conclusionem
pro responsione quaesiti: meritum theo-
logicum est actus bonus moralis homi-
nis viatoris regulatus regulis fidei,
media

455

media oratio, sive auxilio supernaturali
Dei elicitus; factus in obsequium Dei
a quo talis actus medio suo decreto, aut
lege est acceptus, ut dignus premio à divi-
na voluntate prefixo pro illo reddendo, vel
sibi, vel alteri, pro quo acceptatur. = dicitur
actus bonus moralis, per quod denotatur,
quod talis actus debet esse liber; alias
enim nec bonus, nec malus moraliter va-
leret esse. = dicitur regulatus regulis fi-
dei; nam sine fide impossibile est Deo
placere talem actum, ut supra diximus.
599. et infra latè docuimus = et dicitur
elicitus medio auxilio, seu gratia; nam si
vincitur natura, et non ex Dei gratia, et
auxilio talis actus eliciatur, neque meri-
torius gratia, neque gloria esset, neque ad
illam posset disponere, ut supra diximus.

455 Latè docuimus.

1249 Dicitur hominis viatoris; non ut homo,
qui est in termino beatitudinis ab omni ratione
meriti secludatur, potest enim et ibi mereri,
ut infra latius dicemus: licet ad aliquod spe-
ciat,

speciale meritum necessario prerequisite
quod homo non sit in termino, ut illud pro-
mereri valeat, sed ut debeat, quod homo
ut sit merens, requiritur, quod non sit in pos-
sessione illius premij, quod meretur, sed
sit in via ad illud. = dicitur in obsequium
Dei factus, ut debeat, quod talis actus
debet fieri in Deum reatus, et propter ip-
sum operatus, vel explicite propter De-
um dilectum, vel implicite, et interpreta-
tive, de quo infra latius.

1250

Dicitur à Deo specialiter acceptus
ex lege universalis, ut est illud, si vis ad vi-
tam ingredi, serva mandata: Math. 19. V.
12 vel decreto particulari, nam Dei lege,
pacto, et voluntate. reclusa nullum est
apud Deum meritum nec de conorno, nec
de condigno, ut iam iam videbimus, et Scotus
docet quart. 12. Quolibet. 2. de secundo dico.
num. 3. fol. 461. = dicitur ut donum
premio à divina voluntate prefixo; nam
sicut actus in esse meriti à divina volunta-
te dependet illum acceptante, ita quod tantum
vel

430

vel tanti precepti dignus sit, et non amplius
minus ve a divina voluntate est, prefixum
iuxta regulas divina sapientie, et a sua
voluntate prefixas. = dicitur reddendo si-
bi vel alteri, pro quo acceptatur, ut denotetur,
quod potest mereri vel sibi, vel alij prome-
reri, ut diximus supra num. 1232.

1251

Ex predicta meriti definitione,
que expresse fore traditur a Scoto in ques-
t. 17. Quodlibet. eam nuper citata: eam
que tradit Petrus digne. 25. articulo vlti-
mo fol. 312. concludit Scotus in eadem ques-
tione. S. ad argumentum principale. V. recta
hic. sub num. 15. fol. 412. quod actus meri-
torius supra bonitatem actus in genere mo-
ris, quam necessario presupponit, habet du-
plicem respectum, que in eum meritorij for-
maliter constituitur, primus est ad volunta-
tem Dei auxilio adjuvantem, et dictam
refidei operantem, tanquam ad principi-
um adequatum tali actus meritorij; et
secundus est ad voluntatem divinam ta-
lem actum specialiter acceptantem
in

in ordine ad prae~~miu~~m, quod pro suo li-
to tali actui voluit praefigere, et reddere.
Et hic respectus est veluti ultimum compo-
mentum meriti constitutum.

1252

Probat^{ur}: nam illa est meriti theol-
gici respectu Dei exacta definitio, in qua
superflue ponitur, nec deficit diminute; se-
sic se habet à nobis tradita definitio me-
riti: ergo est bona, et exacta. Probat^{ur} mo-
nor: nam in praedicta meriti definitione
ponitur, quod sit actus bonus moralis pro
genere quasi remote, seu pro fundamen-
to remote, per quod convenit meritum cum
alijs actibus bonis in genere moris, qui me-
ritori non sunt, ut elemosyna &c. indigen-
ti facta, non ex Dei speciali inspiratione
nec propter ipsum facta medio eius auxi-
lio, et genus proximum, quod est talis
actus esse elicited medio supernaturali
auxilio Dei dictamini fidei conformem,
per quod differt meriti^{ab} actibus virtu-
tum naturalibus, qui viribus naturae elici-
untur, et non fidei, sed rationis, sine prae-
sentia

118

Codex 22. prudentia dictamini conformantur; et
de gratia. habet intrinsecam congruentiam, ut à
Deo acceptetur, ex eo quod à Deo auxi-
liatore sumat initium, et exordium; et in-
super additur ut differentia, quod talis
actus sit à Deo specialiter acceptatus ex
sua lege, vel pacto, ut ei inducat obligationem
aliquam reddendi pro illo premium ab ipso
Deo pro tali actu sic circumstantionato præ-
fixum: ergo est optima et exacta diffinitio.
1253 Et confirmatur: nam illa est bona

diffinitio meriti Theologici, quæ omni me-
rito theologico hominis, vel Angeli, apud
Deum convenit, et alijs ab ipso non; sed
predicta diffinitio sic adæquatè sumpta
ita se habet: ergo. Minor probatur: nam
si alicui merito theologico predicta diffini-
tio non posset adaptari, maxime merito
de congruo, cui non debetur premium
ex Dei acceptance, lege, sine pacto,
sed ex mera liberalitate Dei, ut aliqui
Scotista volunt; sed etiam huic merito
optime predicta diffinitio adaptatur; ut
cum

cum de ~~de~~ merito de congruo, clarè patebit.
ergo prædicta meriti definitio omni merito
theologico optimè adaptatur: et quod alijs
non est evidens. nulli enim actui, qui
theologice non sit meritorius, valet prædic-
ta definitio adequatè competere. Argu-
menta autem, quæ contra hanc nostram
meriti definitionem valent efformari, ne-
queunt adequatè solui, nisi præmittendo
quid sit meritum theologicum de condigno,
et in quo à merito de congruo distingua-
tur. Et sic illa postea videnda præter-
mitto. Utrum autem omnes prædictæ
meriti conditiones sint merito essen-
tialiter requiritæ, ita ut nec de potentia
absoluta Deus in illis non valeat dispen-
sare, postea singulatim de qualibet diuisionem
agemus.

Quæstio 2. quid sit meritum
theologicum de condigno, et in
quo à merito de congruo distingua-
tur? Præmissa,

Praemissa definitione meriti ut sic prout à
 morali, siue philosophico, et à theologico respec-
 tu Dei praescindit, et abstrahit; et insuper
 explicata quidditate meriti theologici prout à
 morali, seu philosophico distincti: quæstio sup-
 ponit unum, et alterum, et alterutrumque. Sup-
 ponit in homine dari meritum de congruo, et de
 condigno unum, et alterum theologicum respec-
 tu Dei. Quod omnes Theologi, et Patres sa-
 rentur; et quærit per quod meritum de condig-
 no constituantur in esse distincto à merito de
 congruo. Cuius propter sit.

Articulus. I. per quid constituantur
 meritum de condigno respectu Dei, et in
 quo à merito de congruo distinguatur?

Hoc opus hic labor est. Ideo enim diffici-
 lem difficultatem agendam aggredimur, ut
 fere omnes Theologi illam prætermittant,
 Et si aliquis aliquid sentit, terga facillime
 vertit, et in aliud decedat, nulla videri
 assignare primariam differentiam inter
 unum

unum et alterum meritum, sed ad sum-
mum secundarium, et non omni merito
convenientem illic trepidantes timore, ubi
nullus est timor, in tantum, ut rarissime
inveniantur ~~duo~~ Scotista in huius
ta. enodatione conformes, cum uni displicet,
quod alteri placet, in quo, et in eorum hu-
ius quæsi enodatione omnes fere, vel
totaliter, vel partialiter mihi displicent
(saltem ^{is} ego etiam non placebo) ~~et~~ Monte
Libro Decimo. Articulum igitur in par-
tes diuidam, in quarum prima quid sense-
rint Scotista, et Thomista aliqui, refe-
ram, et rejiciam. In secundo vero na-
trum placitum circa præsentem difficul-
tatem aperiam.

Part. I. ubi aliquæ circa præsen-
tem difficultatem sententiae referun-
tur, et simul refelluntur.

1254 Et imprimis noster Lycherus in t. dist.
12. quæst. 3. §. dico sub num. 4. fol. 205.
docet

155
docet, quod meritum de congruo est ac-
ceptum a Deo acceptum in ordine ad premi-
um, quem Deus pro sua lege, et volun-
tate acceptat, et proinde dicens sibi quod
sic parva lege, et facto de acceptando ac-
tum contritionis pro dispositione ad grati-
am, iam talis actus contritionis esset
meritorium de condigno gratiae, sic ait:
Sic, quod non habes pro inconuenienti
ipsam displicentiam, ut sic acceptam
a Deo in ordine ad gratiam esse merito-
riam de condigno respectu illius, gratiam
delicti: Vbi ex eo concedit absque inconueni-
enti displicentiam de peccato meritori-
am esse de condigno gratiae, quia a
Deo est accepta in ordine ad illam; et con-
sequenter omnem actum a Deo accep-
tum in ordine ad aliquod premium illius
esse meritorium de condigno.

1255

Sed non omnem actum a Deo
acceptum, vel universaliter per legem
communem Dei, vel particulariter pro
decreto Dei speciali, et in ordine ad gra-
mum.

præmium infallibiliter à Deo pro illo red-
dum meritorium esse de conditione, pos-
tea huc clarius de mente Scoti demons-
trabimus. Nunc autem satis sit notare,
quod illud, quod Lychetus non habet
pro inconuenienti est dogma hæreticum,
et vti tale, in Trident. sess. 6. cap. 8. dam-
natum; cuius hæc sunt verba: gratis au-
tem iustificari ideo dicimur, quia nihil
eorum, quæ iustificationem præcedunt, si-
ue fides, siue opera, ipsam iustificationis
gratiam promeretur: si enim gratia est,
iam non est operibus: alioquin, ut Apосто-
lus dicit, gratia iam non esset gratia:
ergo concedere, quod aliquis potest de con-
digno primam gratiam iustificationis de
condigno promereri, hæreticum est, et sic à
nullo theologo catholico conceditur, nec con-
cedi potest.

1256

Noster vero Felix tractatu de gratia
cap. 2. difficult. 8. à num. 3. fol. 1028. et in
gra. latè probat, meritorium de condigno ines-
se talis constitui ex Dei pacto de præmio
reddendo

reddendo, ratione cuius obligatur Deus
ex iustitia tale meritum à se acceptum
tali premio remunerare; et postea num. 2.
fol. 1104. concedit, quod contritio, quæ est me-
ritoria solum de congruo gratia iustifican-
tis, ~~accepta~~ habet pactum, ex quo Deus
tenetur illam, ut gratia meritoriam accep-
tare, in quo ergo obone Felix meritum de
congruo a merito de condigno distinguit? Si
ratio constitutiva meriti de condigno est
pactus^m, et ~~hæc~~^{hoc} merito de congruo conce-
dit, in quo unum ab altero distinguit merito.

125)

Noter Faber in 3. dist. 18. disput. 42.
cap. 2. docet, meritum de condigno ideo tale
esse respectu Dei, quia habet æqualitatem, et
proportionem cum premio, quam non habet
meritum de congruo, quod solum ob operis
paritatem tantum habet quandam congruen-
tiam, ut à Deo non ex iustitia, sed ex mi-
sericordia, et liberalitate acceptetur: et ideo
meritum de condigno habere æqualitatem, et
proportionem fundantem iustitiam, ait: quia
à Deo est tali merito premium promissum,
quod

quod meritum de congruo non habet,
et haec est, ait; omnium Scrittorum
sententia; sed quam falso infra pate-
bit.

1258

Auster Vargius in l. dist. 13. quest. 1.
Vigerius, et Tarrareus asserunt, opera
iusti compleri in ratione meriti à Divina
acceptatione; ita tamen ut haec Divina ac-
ceptatio semper subsequatur talia opera,
qua Dei acceptatione, seclusa, opera ius-
ti solum haberent esse acceptabilia pro-
xime, et proxime meritoria: non tamen
formaliter ex se meritoria esse, hanc dif-
ferentiam solum constituentem inter
opera iusti, et peccatoris ex auxilio gra-
tiae sic ut, quod haec solum sunt meri-
toria remote: opera vero iusti meritoria
esse proxime, quia proxime acceptabilia.

1259

Sed hanc doctrinam esse aper-
te falsam, et contra Tridentinum sess. 6.
can. 32. ex ipso concilio constat; cuius haec
sunt verba: Siquis dixerit, hominis iusti-
ficati bona opera ita esse dona Dei, ut
non

102
non sint etiam bona ipsius iustificatione
vita & non vere mereri augmentum gra-
tiae, vitam eternam, et ipsius vitae eter-
nae executionem, anathema sit: ergo asse-
rere, quod opera bona iusti ex se, eo quod ta-
lia, iusti videlicet, et in gratia facta non sunt
sint vere meritoria, sed solum dispositi-
va, falsum et contra Tridentinum expre-
sse est.

1260

Communis Thomistarum sententia
docet, meritum de condigno esse opus, quod
ex se, Dei lege positum, reclusa, seu pacto
de premio reddendo pro illo est dignum ta-
lii premij, respectu cuius habet condignum
valorem: meritum vero de congruo esse
opus, quod ob suam parvitatem non habet
aequalem valorem cum premio; et sic non
habet necessariam connexionem cum illo:
ita Cajetanus in prima secunda. quest.
114. art. 3. Sotus lib. 3. de natura, et gra-
tia cap. 7. Valquez prima secunda, disput.
214. cap. 2. et 3. et 8. et alij quam plures.

Las

*Pars 2. in qua ad quæ-
stum per conclusionem fit satis.*

1261

Sico ergo primam conclusionem
pro responsione quæsti: meritum de con-
digno non distinguitur à merito de con-
gruo per hoc, quod meritum de con-
digno supponat ex parte Dei legem
positivam, seu pactum de præmio red-
dendo pro tali actione. Hanc conclusio-
nem docet Liborius ex Scotto disput.
25. de merito art. 5. §. dicimus. num.
3 fol. 308. est quæ contra omnes se-
rè Scotistas supra relatos, et alios,
antumantes nullam legem, aut pactum
Dei esse de præmio reddendo pro me-
rito de congruo, sed ex mera Dei
liberalitate, premiari à Deo, et in hoc
meritum de congruo à merito de condig-
no respectu Dei distingu.

1262

Probatur meo videri evidenti-
simè ratione: illud requit esse constitu-
tium

constitutivum distinctivum meriti de con-
digno, per quod convenit cum merito de
congruo; sed per hoc quod ei debetur prae-
mium ex lege Dei positiva, et pacto, conve-
nit meriti de congruo cum merito de
condigno, cum utrumque compleatur in ra-
tione meriti apud Deum per eius posi-
tiam legem, et voluntatem, qua anteceden-
ter ad tale opus statuit, et decrevit tale
prae^{pro}miu^m tali opere esse ab ipso redden-
dum: ergo meritum de condigno requirit
a merito de congruo distingui per hanc
legem, seu pactum.

1263

Maiores est per se nota: minor proba-
tur primo ex Scoto in 3. dist. 18. quaest vni-
ca. §. in ira quaestione. V. viderenda num. 4.
fol. 386. ubi postquam diffiniit meritum
ut sic, dicens: est aliquid acceptum, vel ac-
ceptandum pro quo ab acceptante est ali-
quid retribuendum. Postea meritum apud
Deum diffiniens, docet, quod tale opus
est Deo acceptum, quia in Deo nihil est ac-
ceptandum, non acceptatum (ab aeterno) et
ideo

ideo in descriptione meriti non oportet addere acceptandum in ordine ad Deum: ergo ex mente Scoti nullum est opus meritorium ~~aut~~ in nobis apud Deum, quod non sit à Deo acceptum per suam legem universalem, vel particularem, qua decrevit tale opus esse ab ipso acceptandum, vel pro illo reddendum tale premium.

1264

Pursus dist. 19. eiusdem tertij quest. unica. Q. quantum ad sufficientiam. V. quantum ergo. sub num. 2. Sol. 415. sic ait: dico, quod sicut omne aliud à Deo ideo est bonum (bonitate videlicet meritoria, et gratuita) quia à Deo valitum, et non e converso: sic meritum illud tantum bonum erat, pro quanto acceptabatur, et ideo meritum, quia acceptatum, non autem e converso: ergo ex mente Scoti nullum opus est bonum bonitate meritoria, nisi à Deo sit acceptatum, et ideo est sic meritum, quia sic est Deo acceptatum.

Probat

~~Revelatio~~ Ezechiel cap. 18. v. 21. impio
poenitentiam agenti promittitur gratia,
et vita, his verbis: si autem impius
egerit poenitentiam, et custodierit omnia
praecepta mea, vita viuet, et non morietur.
Et Zacharia cap. 1. et Iosue 2. conuer-
mini ad me de vijs vestris malis, et ego
conuertar ad vos. cap. 11. v. 28. Math. veni-
te ad me omnes, qui laboratis, et onerati es-
tis, et ego reficiam vos: id est, qui peccatorum
onere grauamini, et ego reficiam vos per gra-
tiam, sive auxilia, quibus a praedicto one-
re liberemini. Et Marci cap. 11. v. 24. di-
co vobis, omnia quaecumque orantes petitis,
credite quia accipietis, et veniet vobis. Et
Lucae cap. 11. v. 9. petite, et dabitur vobis:
querite, et inuenietis: pulsate, et aperie-
tur vobis. Et Ioannis 16. v. 23. siquid petie-
ritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vs-
que modo non petistis quidquam in nomine
meo. Petite, et accipietis. Et Ecclesiast. cap.
1. v. 2. timor Domini expellit peccatum.

Rursus

Rursus Tobia cap. 4. V. 11. elemosyna ab omni peccato, et a morte liberat, et non parietur animam ire in tenebras.

Et Danielis cap. 4. V. 24. peccata tua elemosynis redime: sed omnes isti actus sunt meritorij solum de congruo, si extra charitatem medio supernaturali auxilio fiant: ergo cum constet his actibus premium aliquod esse a Deo promissum, promissio Dei non solum competit merito de condigno, sed etiam de congruo.

Ver.

Rursus ex Trident. 6. can. 3. constat, hominem sine praeveniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio non posse credere, sperare, diligere, aut poenitere, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur: ergo de fide infallibiliter est verum, quod homo media Dei inspiratione, et auxilio credens, diligens, sperans, ac poenitens disponitur, ut oportet, ut infallibiliter gratiam iustificationis consequatur, sed eatenus illam infallibiliter consequitur, quatenus a Deo gratia sic.

sic poenitenti, diligenti, et speranti est pro-
missa, ut patet ex locis nuper, et num. 588.
et infra relatis: ergo actibus, quibus alium
sunt meritorij de congruo, ut sunt huius mo-
di, etiam Dei promissio ex sua voluntate,
et lege de premio pro illis reddendo est exi-
bita.

1268

Pico secundam conclusionem: meritum
de condigno apud Deum non distinguitur
à merito de congruo per hoc quod ex se
sit opus exigens à Deo ex iustitia pre-
mium Dei pacto, et lege de tali opere pre-
miando seclusis; immo ad hoc ut Deo
obligationem inducat premiandi tale o-
pus, et ipsum sit de condigno meritorium,
necessarium est, quod Deus antecederet
ad tale opus velit ipsum misericorditer ac-
ceptare, et promittat premiare. Conclusio
est contra Vasquez, et alios, est quæ ex
pressa Doctoris Subtilis locis nuper citatis.

1269

Probatur ex locis Scripturæ nuper
relatis, insuper ex Math. cap. 19. si quis
ad vitam ingredi, serva mandata: et 700
Observationi

1210
glorificatio?
observacioni mandatorum Dei promi-
sa est vita aeterna. Et Lucae cap. 10.
cuidam Christo Domino interroganti quid
faciendo vitam aeternam. ^{propterea} Chri-
tus Dominus respondit: in lege quid
scriptum est? Hoc fac, et viues. Et con-
firmatur: nam teste Apostolo ad Ro-
man. cap. 8. non sunt condignae passio-
nes huius temporis ad futuram glori-
am, quae revelabitur in nobis: ergo ut
condignae fiant, necessario requiritur Dei
promissio, et pactum de danda gloria pro
illis operibus.

1220
+ ponatur
Nec valet dici, quod ex eo quod
observatio mandatorum Dei à homine
iustificato ~~fieri~~ ex se talia opera, Dei
lege, et pacto secluso, habent condignita-
tem ad primum, et illud exigunt ex
iustitia; nam Trident. sess. 6. cap. 16. de
hominibus iam iustificatis agens, sic ait:
ideo bene operantibus, et usque in finem
perseverantibus proponenda est vita aeter-
na: et tanquam gratia filijs Dei misericorditer

40
misericorditer promissa, et tanquam merces
ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum ope-
ribus, et meritis fideliter reddenda. Hæc
est enim illa corona iustitiæ, quam post
suum certamen, et cursum repositam sibi
esse, aiebat Apostolus ad Timoth. cap.
4. v. 8. ergo operibus in gratia factis vi-
ta æterna, et merces, et præmium debe-
tur, non ex natura ipsorum operum, sed
ex Dei promissione, sine qua merces, et
præmium illis non deberetur.

1221

Et confirmatur ex concilio Senonensi:
si titulo de iustificatione, ubi sic dicitur:
neque veretur scriptura vitam æternam
bonorum operum mercedem appellare: non
ut pusemus, benefacta nostra digna esse vi-
ta æterna, siue deberi illis vitam æter-
nam propter operum suorum dignitatem:
quis enim tam stupidus est, qui ita sen-
tiat? Sed magis quod Deus fidei nostre
quam per huius modi opera in nobis exercet
vitam æternam gratuitè sit pollicitus. Et
ex Senonensi concilio cap. 16. faciet quæ
tandem

tandem misericordia locum unicuique
iuxta meritum operum suorum non ab-
soluta condignitate quidem, neque enim
condigna sunt passionis huius temporis
ad futuram gloriam, quae reuelabi-
tur in nobis, sed gratuita magis
à liberali promissione: ergo hac Dei
liberali, et gratuita promissione secu-
sa, non habent opera ex se vitae eter-
nae condignitatem, neque illam de con-
digno promerentur.

1222

Secundò probatur ex dictis num.
95. ubi ex Augustino et parabola
Christi Domini Math. 20. de condu-
cente operarios in vineam probauimus
mercedem laborum illis esse debitam
ex conuentione, et pacto: non ne scit
Paterfamilias) ex denario diurno
conuenisti mecum, tolle quod tuum
est, et vade: et conuentione facta
ergo hac conuentione, et pacto nobis ex
sacra scriptura manifesto, neque De-
um debitorem nostrum habemus, ne-
que

460

neque exigere valeamus ab eo premium
tāquam mercedem, et debitum.

1213 Et roboratur ex dictis à num.

952. et infra: nam ideo gratia non
iustificat ex natura Dei Dei pacto, le-
ge, et acceptatione seclusa, quia nil
creatum potest Deum obligare ad spe-
cialiter acceptandum, sine complacendum
in eo; hoc enim maxime derogaret Dei
authoritatem seclusa eiusdem Dei volun-
tate; sed meritum de condigno Deum
obligat ad ipsum remunerandum ex Arau-
dicano can. 18. debetur merces bonis ope-
ribus: ergo signum est, quod tale meritum
habet in debitum, Dei legem, voluntatem, et
pactum, quo voluit se sic obligari. Patet
consequentia ex Augustino in psalm.
109. Deus fecit se nobis debitorem, non
aliquid a nobis accipiendo, sed tanta no-
bi promittendo: ergo etenim potest Deus
esse nobis debitor, quatenus nobis promittit.

1214 Tertiò probatur: nam meritum de
condigno nil aliud est ex communi acceptione
quasi

nisi opus, quod est dignum premio, et cum
illo habet aequalitatem, premium quæ exi-
git secundum iustitiam præmiatiam, si-
ue distributivam, maius, aut minus, prop-
rium operis qualitate, sed Dei lege posi-
tina seclusa, qua corona promittitur le-
gitime certanti, et vita æterna eius præ-
cepta observanti. Nullum opus etiam per-
fectissimum charitatis est dignum æ-
terna vita, neque cum illa habet equali-
tatem, neque illam ut quid sibi debi-
tum exigit: ergo neque est meritum de
condigno. Minor probatur: nam perfec-
tissimus charitatis, siue Dei super om-
nia dilectionis ^{actus}, etiam ex gratia ortus,
non est æqualis cum beatitudine, neque
intensivè, quia beatitudo multò intensior
est etiam in perfectione graduati, et spe-
cifica, quocumque actu charitatis viæ;
neque extensivè, quia talis actus
viæ, utpote momentaneus citò transit, et
vita æterna æternaliter durat. Unde,
2. Corinth. cap. 4. v. 17. id enim quod
in

in presenti est momentaneum, et ~~leve~~
 tribulationis nostre, supra modum in subli-
 mitate eternum gloria ~~perducit~~ operatur
 in nobis.

1215

Dico tertiam conclusionem: meritum
 de condigno apud Deum non constituitur in
 esse talis per hoc, quod a gratia, sine cha-
 ritate in genere qualitatis ad illud influen-
 tes physice procedat. Ita Scotus expressè
 quart. 13. Qualibet in fine. V. nota hic per
 ordinem. fol. 422. et ex ipso noster Philosophus
 disput. 28. de merito. art. 4. I. dicimus primo.
 quod. 4. fol. 303. Probatur nam ex dictis
 supra. a. non. 952. nec charitas, nec gra-
 tia ex sua physica natura Deo gratum,
 iustum, amicum, aut heredem constituit
 Per lege, et pacto secluso: ergo neque consti-
 tuit opus, ad quod inclinatur, et influit (fac-
 tum amoris V. g.) in esse meriti de condigno,
 immo nec de congruo. Per pacto, et lege
 seclusa. Patet, quoniam quod non constituit Deo
 gratum, neque Deo taliter acceptum; sed gra-
 tia ex sua physica natura non constituit
 Deo

Deo gratum: ergo neque constituit eius o-
pus acceptum: ergo neque meritorium.

1226 Dico quartam conclusionem: meri-
tum de condigno est actus bonus mora-
lis elicitus à homine viatore, sine sub-
iecto Deo grato secundum inclinationem
charitatis. Deo specialiter acceptus, eo
quod actus filij iusti et amici, ut dig-
nus præmiis à divina voluntate tali ac-
tui præfixo. Unde actus constituitur
in esse meritorij de condigno, eius bonita-
te morali supposita per duplicem res-
pectum; primum ad gratiam iustifican-
tem, seu charitatem, à qua elicitivè,
sive imperativè procedit. Secundum
ad voluntatem divinam talem actum
sic elicium acceptantem in ordine ad
præmium à Deo tali actui præfixum,
et per hunc ultimum respectum com-
pletur actus in ratione meritorij. Ita
sciamus expresse quærit 1. quodlibet.
citata. Et in 1. dicit 1. quæst. 3. Sed
nunc est. V. hic potest dici. Et V. contra.
Sub

sub num. 28. fol. 965. Noster Liber dis-
put. 28. de merito art. 4. num. 6. fol. 304.
Et art. 6. num. 4. fol. 312. loquimur au-
tem hic de merito, qui homo sibi ipsi, et
non aliis meretur.

1211

Probatum: nam in praedicta defini-
tione (alibi etiam particulis supra num.
1248. suppositis) complexivus quidquid
~~quod~~ ad rationem meriti de condigno a tan-
tis Patribus, et conciliis exigitur; et nil
est in illa superfluum, aut diminutivum:
ergo est optima meriti de condigno definitio.
Constat autem in praedicta definitione, quod
sit actus elicitus a subiecto grato iuxta in-
clinationem charitatis factus, quia actus ho-
minis, qui Deo ~~non~~ est gratus, nequit esse Deo
acceptus de condigno secundum legem a Deo
praefixam, iuxta illud Genes. 4. respexit
Deus ad Abel, et ad munera eius: nam
eius munera grata sibi non forent, si ipse
Abel Deo non esset gratus: et ideo in mune-
ribus Cain non complacuit, quia de illo displi-
cebat.

Dicitur

1218

Sicitur autem Deo specialiter ac-
 ceptus in ordine ad primum: quod intelli-
 gendum est, (ait Scotus in l. nuper citato
 I ad illud. sub num. 26. fol. 965.) de ac-
 ceptione eterna, qua Deus ab eter-
 no providens hunc actum ex talibus prin-
 cipiis eliciendum, voluit ipsum ordinare ad
 primum. Et ita actu voluntatis sue ordi-
 nando ipsum ad primum, voluit ipsum
 esse meritum, qui secundum se conside-
 ratus absque tali acceptatione divina secun-
 dum strictam iustitiam non fuisset dig-
 nus tali premio ex intrinseca bonitate,
 quam haberet ex suis principiis. Ideo
 ipsum Deus acceptat ut dignum ex ius-
 titia premio talem actum, quia ab eter-
 no decrevit, talem actum à talibus prin-
 cipiis elicendum sic acceptare.

1219

Ex quibus deducitur, quod licet ista
 acceptatio actus hominis iusti videatur qua-
 si quid subrequitur ad ipsum actum, et
 quasi nova gratia, seu favor; tamen non
 est nisi quasi effectus gratie iustificantis non
 physicus,

physicus, seu moralis, et ipsi gratia iusti-
ficanti ex vi pacti, quo Deus voluit talem
formam iustificare illi debitum, quod actus
ab illa procedens, et meritorium de condigno
acceptetur: gratia enim ut docet Scotus
eadem dist. 17 ex 1. quest. 3. §. ad
solutionem 1. dico. num. 22. non ponitur
in anima praeiudice, ut iustificetur, sed etiam
ut opus eius sit Deo ut meritorium acceptum.
haec sunt verba Scoti. propter hanc ac-
ceptionem naturae beatificabilis habitualem
etiam quando non operatur, et propter ac-
ceptionem actualem actus eliciti à tali na-
tura, oportet ponere unum habitum super-
naturalem, quo habens formaliter accepte-
tur a Deo, et quo actus elicitus eius accepte-
tur tanquam meritorium.

1280

Dico quintam conclusionem: meritum
de condigno distinguitur à merito de congruo
principiativè in hoc, quod ⁱⁿ meritum de condig-
no principium in homine est Deo gratum praeiudice
positivè ad tale meritum. ⁱⁿ meritum vero de con-
gruo principium non est Deo gratum, immò sup-
ponitur

supponitur ut indignum, eo quod mortali pec-
cato affectum, et completive ex Dei ac-
ceptione: nam quamvis utrumque sit
opus Deo acceptum, diversimode tamen;
nam acceptatio operis hominis iusti
in obsequium Dei facti ex suppositione
gratie in ipso, qua illum ex Dei insti-
tutione iustificat, est debita talij Dei
acceptatio ad tale premium. At vero
acceptatio operis a homine facti in
peccato existente est omnino gratuita,
et liberalis, et solum ex Fidelitate
promissionis Dei tali operi debita, et
non ex iustitia: ita noster Scotus
locis nuper citatis, et ipso noster Pilo-
sus loco supra num. 1226. relato.

1281

Unde merium de conorno 10. actus
contritionis hominis in peccato mortali
existentis duplicem dicit respectum;
primum ex materiali ad voluntatem li-
beram Dei supernaturali auxilio au-
gumentam, medio quo Dei supernatura-
li auxilio voluntas hominis efficiatur
potens

quens, sicut oportet, in talem actum:

Alterum vero pro formali ad divinam voluntatem merè gratiosè talem actum acceptantem in ordine ad præmium ab ipsa voluntate præfixum pro suo libito tali actui. Probatum: nam per id constituitur in esse distincto meritorium de condigno à merito de congruo, quod huic nequit convenire, sed per hoc quod sit actus elic- tus ab homine grato & nequit meritorium de congruo cum de condigno convenire: ergo.

1282

Notare tamen oportet, quod inter me- ritum de condigno, et præmium à Deo tali merito præfixum, talis proportio debet reperi- ri, quod supposito Dei pacto de tali præmio pro tali opere reddendo, iam de iustitia præ- mium ei debeat, (si Deus sit capax obli- gandi se creaturis, ex iustitia) quod in me- rito de congruo non reperitur: nam etiam pacto supposito, Deus non tenetur ex iusti- tia, sed solum ex fidelitate servanda in suis promissis, cum nec persona sic merens, peccator videlicet, sit divina, imò totaliter indigna.

indigna tali premio vite, et actus, quo
gratia exempli gratia meretur, actus
contritionis. Vnde longe inferioris ordinis
sit, ac est ipsa gratia iustificans. Unde
solum tale meritum solet dici legale,
eo quod solam proportionem habet cum
premio ex lege liberali Dei: unde non
fundat iustitiam.

1283

Insuper est advertendum, quod hic
loquimur de differentia inter utrumque
meritum de congruo, et de condigno, quae
versatur de facto, et nobis constat ex
Patribus, et Scriptura sacra, non verò
de possibili; nam cum unum, et alterum
meritum eadem sit tale, quatenus à
Deo sic, vel sic acceptatum, et Deus ali-
ter, et aliter pro suo libito possit opus ho-
minis grati, vel non grati acceptare; po-
test similiter differentia à nobis assignata
variari.

1284

Tandem est notandum, quod dif-
ferentia assignata inter unum, et alte-
rum meritum, debet intelligi in hominibus
iustioribus

viatoribus, de quibus potissime procedit quæ-
tio, quando tibi ipsis, et non alijs prome-
rentur: nam abstrahimus modò, utrum
beatus possit viatoribus de condigno, vel
de congruo aliquid nobis mereri; de quo non
est dubium, quin sit in gratia; et quòd ex
eius merito semper operetur, quia de hoc me-
rito beatorum infra suo loco agemus.

Argumenta contradicta

1285

Primo arguitur contra nostram primam
conclusionem num. 1261. positam, in qua as-
serimus, quòd meritum de condigno non dis-
tinguitur à merito de congruo in hoc, quòd
ex Dei lege, et pacto illi sit promissum præ-
mium, isti vero non ~~de~~ si meritum de con-
gruo esset à Deo promissum præmium,
esset illi debitum ex iustitia; sed me-
ritum, cui præmium ex iustitia debetur,
est de condigno, et non de congruo: ergo
si meritum de congruo est promissum à
Deo præmium, non de congruo, sed de
condigno

condigno erit tale meritum: ergo confun-
ditur meritum de congruo cum merito
de condigno. Maior est certa: omne enim
promissum est debitum: ergo si merito de
congruo est promissum premium, est illi debi-
tum.

1286

Respondes negando maiorem, vel illam
cum Scotto in 4. dist. 46. quest. 1. § ad pro-
positum. V. Secunda iustitia. num. 5. fol.
241. distinguendo: esset illi debitum tale pra-
mium promissum ex iustitia, eo quod ex tali
promissione aliquod verum us acquirat crea-
tura, quo exigit à Deo tale premium, ut si-
bi debitum, nego maiorem: esset illi debitum
ex iustitia, qua Deus sibi ipsi debet, ut quid
conducens sua bonitati, et fidelitati, ad im-
plere promissum, concedo maiorem. Deus
enim licet peccatoribus contritis veniam
promittat, tamen illis parcat, non quia pecca-
torum remissio sit illis debita ex iustitia,
sed quia Deus sibi debet adimplere
quod promittit. Unde Anselmus prologij
cap. 10. ait Deo: cum parcas malis, iustum
est

iustum est, non quia illorum meritis,
sed quia tua voluntati, et bonitati con-
ducens est. Et August. de verbis Apo-
li, Serm. 16. bona enim eius, qui pro-
mittit, dabit, ne in malitiam fides con-
vertatur; qui enim facit, malus est. Mi-
nor eodem modo est distinguenda; et conse-
quentia neganda.

1287

Ad probationem autem maiori di-
stinctione antecedens: omne promissum
est debitum, vel ex iustitia, vel ex fi-
delitate, prout: ex iustitia, nego antec-
dens. Nam promissio magni premij pro
opere exiguo, quae ex mera liberalitate,
promittitur, si non servata mediocrita-
te proportionali inter opus, et promissum, li-
cet ex fidelitate promittentis aliquo modo
debeat, non tamen ex iustitia: et sic
neque ex iustitia exigere valet promissum;
nec sic promittens tenetur ex iustitia illi
promissum dare; ut docent omnes iuricon-
sulti: nam ad executionem ex iustitia non
satis est pactum, sed ultra requiritur iudex
critique

mediocritas, et proportio inter datum, et
acceptum, sive inter opus, et premium,
ut patet in iustitia commutativa, quae
multoties res scindit contractas, ex eo
quod in illis mediocritas non servetur.

1288

Cum igitur largitio gratiae, et pec-
catorum remissio peccatori, eo quod iniuncto
sit indebita, immo poena ei ex iustitia
debeatur; et aliam multum excedat
actum contritionis a peccatore factum,
etiam si ei sit à Deo misericorditer
promissa, et ex hoc fideliter à Deo
reddenda; non tamen ex iustitia, sed
ex Dei liberalitate, et bonitate, qua libe-
raliter, et misericorditer promittit. Bonitas
enim, qui promittit, debit, (ut Augusti-
nus ait) ne in malitiam fides conuertatur.
Vnde Divus Bonaventura serm. 1. de an-
nuntiat: neque talia sunt hominum meri-
ta, ut propter ea vita aeterna debeatur ex
iure, ut Deus aliquam iniuriam faceret,
quoniam eam donaret. Et Divus Gregorius lib.
9. moralium: si opus virtutis exerceat ad
vitam

vitam non ex meritis, sed ex venia conua-
lesco.

1289

ab

Sed contra dices: operibus in gratia
factis ^{at} homine iusto debetur premium,
non ex mera liberalitate Dei; sed ex iusti-
tia; sed ius, quod talia opera fundant ad
premium exigendum ~~meritum~~ ex iustitia, divina pro-
missioni innititur; ex dictis pro 2. conclu-
sione, num. 1268. ergo Dei promissio confert
ius, ut à Deo exigatur premium promissum
ex iustitia. Tunc sic; Sed actibus fidei, spei,
charitatis, et penitentiae ^{at} homine pecca-
tore medio Dei auxilio supernaturali factis
promissa est à Deo gratia, et peccatorum re-
missio: ergo est illis gratia, et remissio pec-
catorum debita ex iustitia Dei promissione
supposita: ergo erunt merita de condigno. Pa-
tet; nam meritum de condigno est, cui præ-
mium debetur ex iustitia.

1290

Respondes concedendo maiorem,
et minorem; et distinguendo consequens:
ergo Dei promissio liberalis confert ius, ut
à Deo exigatur premium ex iustitia, neque
consequentiam

consequentiam: Dei promissio presupponi-
tue debita, qualis est qua iustis, quibus vita
Aeterna debetur, eis promittitur ut corona
seu premium, concedo consequentiam. Ali-
ter enim promittitur premium iustis, et ali-
ter iniustis, seu peccatoribus: his enim ex
mera Dei liberali, et gratuita misericordia
promittitur; et sic nunquam illis debetur
ex iustitia. Illis vero ut quid debitum ra-
tione filiationis, et gratiae, ratione cuius iam
acquisierunt eis ad hereditatem; et sic
illis promissa debetur ex iustitia. Unde con-
cedo minorem; et nego primam, et secundam
consequentiam, obtinget dictam rationem.

1291

Sed contra dices: etiam ius, quod
habet iustus ad gloriam, innititur divinae
promissione ex dictis num. 957. et infra:
ergo vel iustus non debetur premium pro
merito ex iustitia, vel ex iustitia debe-
tur, quod a Deo promittitur actu contri-
tionis a peccatore facto. Latet; quia ne-
que unus, neque alter habet ius aliquod ad
gloriam, nisi ex Dei liberali promissione:
ergo

ergo vel utraque promissio fundat ius ex
iustitia ad exigendum promissum, vel neu-
tra: et sic vult solutio.

1292

Respondes cum nostro Philoso disput.
25. de merito, art. 6. num. 4. et 5. fol. 312.
concedendo antecedens, et negando consequenti-
am quoad utramque partem: licet enim verum
sit, quod gratia ex sua physica natura non
conferat ius ad hereditatem, sed ex divina in-
stitutione, et promissione; tamen iam homo
per gratiam ex divina institutione iustificatus,
et eius operibus vita aeterna promissa ius habet
ex iustitia ad illam exigendam, eo quod illa
dignus, quodam modo proportionatus cum premio.
At vero peccator cum non solum non sit dig-
nus nec gratia, nec gloria, immo utraque sit
indignus, quamvis ei promittatur gratia, et pec-
catorum remissio, si poeniteat, ut patet; tamen
quia ratione, sua indignitatis liberaliter, et
misericorditer solum promittatur venia, et
gratia, nunquam valet exigere ex iustitia
premium liberaliter promissum, cuius est indig-
nus, et improporcionatus, sed solum ex fide-
litate

fidelitate Dei promittentis.

Exemplum res clarè fit: Omnes enim
adversarij docentes gratiam ex sua natura
iustificare, ius què ad vitam æternam,
seu hereditatem conferre; fatentur ne-
cessariò, quòd nullus actus peccatoris est
meritorius de condigno, seu ex iustitia vi-
tae æternæ seu gratia iustificantis: ut
docet de fide Trident. sess. 6. cap. 8. At
verò actus, quos facit homo iustificatus, me-
ritorij sunt de condigno, et gratiæ, et gloriæ;
ut docet Trident. sess. 6. can. 20. et 32. Et
cum illis obijcimus, quòd gratia iustificans,
quæ est radix meriti de condigno, gratiæ
datur à Deo, et merè liberaliter: ergo
nequit fundare ius ex iustitia ad exigen-
dum à Deo premium. Negant consequen-
tiam: nam optimè potest fundari iustitia
in gratia antecedenti. Unde licet gratiarum
sit dare gratiam, iam tamen data, po-
test homo ex illa gratia habere ius ex
iustitia ad gloriam, et ad gratiæ augmen-
tum.

Idem

1294

at hac

Idem proportione servata dicite in
 nostro casu: gratia non fundat ius ad ha-
 reditatem nisi ex divina, et liberali, ac gra-
 tiosa promissione sibi ex Dei institutione
 annexa: ~~Adhuc~~ gratia, et promissione sup-
 posita in homine, valet homo exigere ex ius-
 titia coronam, seu premium operibus in gra-
 tia factis promissum, quod non valet exigere,
 qui conteritur, antequam sit in gratia, quia
 nullo modo est dignus, immo indignus per
 peccatum talis promissus, et sic semper da-
 tus ei, ut ~~per~~ indignus mere gratiose ex
 superabundanti Dei miseratione ~~et gratia~~
~~per se promissus~~

1295

Secundo arguitur contra nostram
 secundam conclusionem num. 1268. positam;
 in qua accessimus Dei acceptationem, et pro-
 missionem premij necessariam esse actibus
 ex gratia, et charitate factis, ut de condigno
 mereantur ipsum premium: ante accepta-
 tionem aliquis actus iusti est dignus accep-
 tati, et aliquis non est dignus Dei accepta-
 tione: ergo ante acceptationem Dei aliquis est
 actus

114
actus hominis iusti, qui sit de condig-
no meritorio: ergo acceptatio Dei, et
premiis premiis supponit meritum ex
parte hominis iusti, et consequenter non
est ratio completa actus in esse meri-
torij.

1296

Antecedens probatur: ante Dei
acceptationem actus perfectissimus chari-
tatis elicivus ab homine iusto est dignus
acceptari a Deo in ordine ad premium,
et actus indifferens non est dignus accep-
tari, etiam si ab homine iusto fiat: ergo
aliquis actus iusti est dignus, et meretur
acceptari a Deo in ordine ad premium,
et aliquis non: ergo quod actus iusti sit
meritorius, non procedit a Dei accepta-
tione, sed ab intrinsicis predicatis ipsi-
us actus.

1297

Respondes Distinguens ante-
cedens ante acceptationem actualem,
que fit in tempore aliquis actus iusti est
dignus acceptari, et aliquis non, concedo
antecedens: ante acceptationem, sine
determinatione

Esta carta
muchas veces
corrada y no
se ha de borrar

ta

470

determinationem eternam, quia Deus ab
aeterno decrevit talem actum acceptare,
et talem tm ~~non~~ tm aliquis actus iusti est dig-
nus Dei acceptatione, iterum subdistin-
guo: habet aliquam congruentiam, ut
acceptetur, quam alter actus ipsius ho-
minis non habet, concedo: est dignus
acceptari, ita ut Deus necessitatem im-
ponat, ut talem actum acceptet, nego
antecedens; et similiter nego consequen-
tiam.

1298

Et ad eius probationem respondes:
ante acceptationem actus charitatis eli-
citus ab homine iusto est dignus accepta-
ri, distinguo: ante acceptationem actua-
lem, concedo: antequam Deus decrevis-
set ab aeterno talem actum acceptare, ne-
go: et similiter nego consequentiam. Licet
omnis actus charitatis, siue Dei dilectionis
habeat ex intrinsicis viceribus aliquam
congruentiam, ut Deus decernat, talem ac-
tum acceptare in ordine ad premium, qu-
am non habet actus indifferens ab eodem
homine

homine factus, tamen hac congruentia
sola Dei lege, et determinatione de tali
actu acceptando reclusa, non sufficit, ut
talis actus sit verè meritorius de condigno
vitæ æternæ; et sic eget Dei ins-
titutione, et lege, qua in esse meritorij
ultimatè compleatur, et constituatur.

129

Sed contra dicitur: vel ante ac-
ceptionem tam actualem, quàm æter-
nam, qua decrevit Deus actum per-
fectissimum dilectionis Dei acceptare, ut
dignum premio ab ipso tali actu præ-
fixo, talis actus habet talem congruenti-
am, ut à Deo acceptetur in ordine ad
præmiū, quod Deus necessitatem impo-
nat, ut talem actum ut meritorium ac-
ceptet, taliter quod Deus non possit il-
lum non acceptare, vel non? Si primum:
ergo talis actus est de condigno meritori-
us vitæ æternæ, Dei acceptatione reclusa.
Patet; nam ille actus, qui non potest à
Deo non acceptari in ordine ad premi-
um, est meritorius de condigno ex iusti-
tia.

411

iustitia talis pramij; sed huius modi
est actus charitatis perfectissimus elicitus
ab homine iusto, Dei acceptatione
seclusa: ergo talis actus ex se seclusa
Dei acceptatione est meritorius de condicio-
ne vite eterne: ergo. &

1300.

Si secundum: ergo gravior, et
omnino libere talem actum perfectissi-
mum charitatis Deus acceptat, ut meri-
torium: ergo potest Deus abque hominis
iusti iniuria talem actum non acceptare, ut
meritorium: ergo poterit etiam Deus ali-
um actum quocumque, ut meritorium
vite eterne acceptare. Et tunc talis
actus a Deo sic acceptatus esset me-
ritorius de condicio vite eterne, ut modo
actus perfectissimus charitatis eo, quod
a Deo acceptus, et non quia talis est ac-
tus, est meritorius: ergo potuit Deus ab
eterno decernere non acceptare, ut merito-
rium actum perfectissimum charitatis
ab homine iusto elicitum, et actum indif-
ferentem acceptare, immo et actum odij
Dei

Dei, et tunc actus odij Dei foret me-
ritorius de condigno vite aeternae, et ac-
tus perfectissimus charitatis meritorius
non foret, quod est ridiculum et rationi
dissonum: ergo ne hoc dicatur, dicendum
est necessario, quod actus charitatis ho-
minis iusti ex se habet esse dignum ac-
ceptari in ordine ad premium, et illius es-
se de condigno meritum.

1301

Hoc argumentum proponi
propter aliquos Scotistas non paucos,
qui autumant a Deo totam rationem
meriti a Dei acceptance, siue promissio-
ne haberi, quod si Deus promitteret
vitam aeternam ob actum indifferen-
tem naturalem, immo propter menda-
cium artificium, siue iocum, talis ac-
tus verò esset vite aeternae de condig-
no meritorius, et idem dicere tenentur
de odio Dei. Quod mens Scoti omnino
esse contrarium, et minime eius princi-
pijs conforme luce meridiana claram de-
monstrarem, si per tempus liceret.
Nam

1302

Nam Scotus in 1. dist. 12. quart.

3. §. Sed tunc est. V. hic potest. Sub num. 24.

fol. 964. docet, quod ad hoc ut actus sit
meritorius, necessario debet esse bonus, seu
rectus moralis. Et V. ulterius. num. 27. fol.265. sic ait: magis enim acceptatur actus,
ut dignus premio, quia est elicitus a charita-
te, quam quia est a voluntate libere elicitus,
quamvis utrumque necessario requiratur: et
eo ex mente Scoti ita necessario requiritur in
actu meritorio, quod sit elicitus a charitate,
sive imperatus, immo et magis quam quod sit
talis actus liber, et bonus in genere moris.

1303

Et quart. 15. Quodlibet in fine, fol.

472. nota hic per ordinem, quis sit actus
improvisabilis ad laudem, vel vituperium:
actus nudus: actus virtutis secundum
virtutem moralem: actus charitativus:
et actus meritorius. Primus dicit respec-
tum ad potentiam libere elicientem ac-
tum. Secundus adhi respectum ad vir-
tutem inclinantem, vel verius ad regulam
virtutis, scilicet rationem rectam, ut
dictamen

dictamen: tertius dicit respectum ad
charitatem inclinantem: quartus ad vo-
luntatem divinam specialiter acceptan-
tem: tertius dicit bonitatem aliquam
ultra secundam, et præexactam ad
quartam, non ex natura rei, sed ex
dispositione voluntatis acceptantis: ergo
bonitas moralis, et charitativa est præ-
requirita in actu, ad hoc ut sit meritori-
us.

1304

Unde in forma ad argumentum
respondeo concedendo, quod requiritur Dei
promissio, et acceptatio, ad hoc ut actus
charitatis hominis iusti &c. sit meritori-
us de condigno vite æternæ, sine qua
acceptatione, siue promissione Dei nulla
tenus talis actus esset vite meritorius: et
cum infer: ergo potuit Deus libere non
acceptare talem actum ut vite æternæ
meritorium, concedo consequentiam: Et
distinguo aliud consequens: ergo potuit De-
us alium actum quemcumque supernaturalem
valentem, et virtuosum in obsequium Dei fa-
tum

factum acceptare, ut vita aeterna meritorium, concedo consequentiam: alium actum indifferentem, siue rationi diuonum, qualis est odium Dei, mendacium &c, nego consequentiam.

1305

Nam ut diximus supra num. 1248. ut actus sit meritorius, necessario debet esse bonus moraliter media gratia, siue Dei auxilio habitus, et in obsequium Dei factus. Et cum actus odij Dei, siue mendacij non possit esse bonus moraliter, negatur Dei obsequium, siue sequitium factus, hinc fit, quod non possit esse actus meritorius, nec Deus potest talem actum ut meritorium acceptare: nullus enim rationabiliter sperare potest acceptare, ut meritorium, actum, qui contra ipsum, et in eius odium fit.

1306

Sed contra dices: Deus potest acceptare ut meritorium actum ex se indifferentem, qui ex suppositione quod ab ipso precipiatur, bonus sit, et dignus premio: ergo non est de ratione actus meritorij, quod presupponitur ad Dei acceptationem sit

171
sit actus bonus in genere moris: ergo idem
poterit dici de actu odij Dei, vel mendacij,
qui ex suppositione, quod ab ipso iubeatur,
poterit esse actus bonus, meritorius. Prece-
cedens probatur. nam Deus se facto
Dei vetavit Adamo esum ligni vetiti,
de quo si non comederet, sine dubio me-
reretur; sed abstinencia à tali fructu
ex se, Dei præcepto secluso, actus indif-
ferens esset, sicut et eiusdem fructus co-
mestus. **Probo &**

(30)

Respondens concedens antecedens,
et similiter consequentiam: actus enim, qui
ex se esset indifferens, si à Deo iubeatur,
sive prohibeatur, erit bonus, vel malus in
genere moris, ut patet in exemplo dato
de esu ab arbore vetite: et neco consequen-
tiam alteram, immo et suppositam con-
sequentis: quia Deus possit iubere, ut al-
quis mentiatur, vel ut ipsum Deum odia-
tur, neque possit esse pater mendacij, ne-
que precipere actum ex suo genere ma-
lum; alia esset auctor mali, quale est
Dei

Dei odium.

1308

Tertio acquiritur contra eandem conclu-
sionem: de fide, est ex Trident. sess. 6. cap.
10. et 16. quod non omnia opera iustorum ex
charitate facta sunt equaliter vita eterna,
et gratia augmenti meritoria; sed omnibus
equaliter promissum est premium vite: ergo
promissio Dei non intrat rationem constitui-
nam meriti et condigno. Probatur conse-
quentia: nam si ex promissione sola Dei
premium predictis operibus et condigno
deberetur, non esset unum opus iusti magis
meritorium predicti premij, quam aliud; sed
omnia eius opera equaliter essent meritoria.
Patet; nam equaliter haberet promissionem
Dei: ergo signum evidens est, quod talis Dei
promissio non prerequisiteur adhuc, ut sint
meritoria.

1309

Respondes concedendo maiorem;
et distinguendo minorem: equaliter omni-
bus iusti ex charitate factis promissum est
equale premium, nego minorem: equaliter
promissum est premium, vel maius, vel minus.
Attenta,

attenta qualitate maiori, vel minori ipsius
operis, concedo minorem: et nego conse-
quentiam: et ad eius probationem nego
antecedens: nam licet omnia merita, siue
opera meritoria iusti ex Dei promissione
et pacto exigant premium, tamen quia
ista Dei promissio ^{est} proportionata cum
est maiori, vel minori intentione, et cum alijs
circumstantijs, ita ut ex eadem Dei in-
tentione maius premium debeatur actu
magis intenso, et minus minori intentione
gaudenti; hinc fit, quod promissio Dei ad
esse meritorium in quolibet actu requiratur
et quod ex eadem Dei diuersa acceptatio-
ne, siue promissione unus actus possit esse
magis meritorius, quam alius.

1310

Sed contra dicit: promissio maioris
premijs requirit efficere actum unum ma-
gis meritorium, quam alium: ergo vult
solutio. Probatur antecedens: nam i-
deo promittitur a Deo pro uno actu ma-
ius premium, quam pro altero, quia ta-
lis actus esse est dignus maiori premijs, quam
alius: ergo

Codex 23. *Abiit ergo promissio maioris premij non fa-*
cit unum actum magis meritorium, quam
alterum; sed illum ut magis meritorium
supponit. Probatur antecedens: nam si De-
us pro dilectione ut duo V.g. promitteret pre-
mium V.g. ut octo, et pro dilectione ut octo pro-
mitteret premium ut duo, nullus sana men-
tis potest concedere, quod actus dilectionis
Dei ut duo esset magis meritorius, quam ac-
tus dilectionis Dei ut octo: ergo necessario
dicendum est, quod promissio maioris pre-
mij non facit actum esse magis meritori-
um: ergo neque meritorium facit. Patet con-
sequentia: nam quo magis posito non facit
magis, vel minus, nec posito facit tale; sed,
promissio maioris premij non facit actum ma-
gis meritorium: ergo neque meritorium illum fa-
cit.

1311. *Respondetur negando antecedens: et ad eius*
probationem nega etiam antecedens: premi-
um enim non promittitur actui, quia ex se
talis actus est talis premij meritorius; nam
Dei promissione secunda nullum vite eterna
meritum

meritum, sed ut sit meritorium. Et ad eius
probationem respondeo, quod casus est
impossibilis, si utraque dilectio ut duo, et
ut octo ab homine iusto, et in aequalibus
circumstantiis positus oriatur, cum nulla
esset assignabilis ratio, ad hoc ut actum
minus intensum Deus ut magis merito-
rium ad maius premium acceptaret, sed
hoc impossibili dato, neco, quod esset ac-
tus magis intensus, eo quod talis magis
meritorium, immo ille actus ut duo abso-
lute magis meritorium esset, eo precise quod
a Deo ordinatus ad maius premium.

1312

Nam licet premium a Deo promit-
tatur legitime certantibus, et semper pro-
portionetur cum labore, ut corona, et stipen-
dium, ita ut maiori labori ex Dei lege, et
pacto debeatur de facto maius premium;
tamen cum hoc premium, etsi sub con-
ditione operis laboriosi promissum, nullo
modo ablata Dei promissione, ipsis operi-
bus quantumvis laboriosis debeatur, in ca-
su, quo Deus premium maius promittet
operi

operi magis facili et minus laborioso, et
 alteri operi ex se magis difficili minus
 premium promitteret, sine dubio hoc opus es-
 set minus meritorium, quam illud.

1313

Sed contra dices: demeritum non
 est maius, quia maior poena illi ex lege
 etiam Dei promittitur, sed quia ex se est
 maioris, vel minoris malitiae, vel maiori,
 vel minori virtuti oppositum: ergo actus non
 est magis meritorius apud Deum, quia ma-
 ius premium illi ex lege debetur, siue pro-
 mittitur, sed quia ex se est dignus maiori
 premio. Probatur antecedens: nam odi-
 um Dei Vg. est maius peccatum, quam here-
 sis, et nihilominus ex lege ecclesiastica ius-
 ta maior poena debetur pro heresi, (poena,
 videlicet combustionis) quam pro odio Dei:
 et similiter maius peccatum faceret Adam,
 si Deum ~~odiret~~, quam fecit comedendo de
 ligno vetito, et nihilominus si Deum odiret,
 et praeceptum de non comendo de ligno ve-
 titio non violaret, licet gratiam ~~gratiam~~
 iustificantem amitteret, non tamen pro
 se

odiret

se, et pro nobis iustitiam originalem a-
miseret: ergo quod maior, vel minor pena,
vni peccato debeatur ex lege Dei, quam
alteri; non facit, quod sit maius meri-
tum, nec magis peccatum: ergo quod ac-
tui vni maius debeatur ex Dei prom-
issione premium, non facit, quod vnus
actus magis sit meritorius, quam alius.

Latet, nam in utroque par militat ratio.

1314

Respondet negando antecedens:
sicut enim ille est actus magis meritori-
us, cui premium est a Deo magis de
premiumo essentiali; ita maius est pecca-
tum, cui ex iustitia Dei lege positiva ma-
gis debetur de damno essentiali, siue
pena; ita tamen, ut semper Deus maio-
rem penam essentialem statuatur pro
maiori peccato, siue pro actu, cui prius-
tis maioris rectitudinis, quae illi inesse de-
beret, est annexa. Et ad eius probatio-
nem respondet, quod lex de combustionem
est imposita haereticis ab Ecclesia, et non
Deum edicentibus; non quia maius pecca-
tum

peccatum sit haerere, sed quia magis Ec-
 clasia Dei nocuum, cum multos valeat
 inficere, et seducere: Et sic ad terra
 pendos homines ab isto documento talem
 poenam imponit. Unde omitto, quod in hu-
 manis legibus, siue ~~et~~ civilibus, siue ec-
 clesiasticis aliquando minus peccatum
 maiori poena plectatur, siue puniatur,
 quod in Deo non evenit: Nam cum nulli
 actioni poena debeatur aeterna, nisi ex
 Dei lege, ita tamen, ut proportio seruetur
 in poena, et opere, sicut servatur inter
 opus, quod acceptat, et praeium; sicut
 actus ideo est maior meritorius, quia Deo
 promissum maius praeium, ita e conuerso,
 ille est maior demeritorius, cui maius
 est adscribendum supplicium.

1315

Concedo etiam, quod si Adam
 non comederet de ligno vetito, iustitiam
 originalem non amitteret, etiam si Deum
 videt argumenti gratia, de quo modo
 non disputo; et consequenter, quod pecca-
 tum Ada in comedendo de ligno vetito
 gravissimum

gravissimum fuit ex circumstantia capi-
tis, et ex amissione originalis iustitiae;
(supponitur enim hic, quod iustitia ori-
ginalis fuit donum distinctum a gratia
iustificante) Ceterum nego, quod tunc
esset minus peccatum adium Dei, quam
fuit de facto comestio ligni vetiti; nam,
si tunc esset Adam puniendus in in-
ferno, gravius sine dubio torqueretur
pro Deo odiendo, quam pro comestione
arboris vetitis; sed quia gravitas, vel ma-
ioritas peccati non desumitur nisi ex
maiore virtute, cui opponitur, vel ex ma-
iori poena essentiali sibi correspondente,
non autem ex poena maiori, vel minori
accidentali: ut docet Scotus expresse in
2. dist. 21. quest. 2. §. de tertio. V. ad recu-
dum. sub num. 5. fol. 83. et in 2. Report.
eadem dist. quest. unica. §. ad questio-
nem. V. ad primum. sub num. 4. fol. 361.

1316

Vnde si uni actioni Adam debetur
ex Dei lege privatio gratiae iustificantis, non
autem iustitiae originalis; et alteri deberetur
privatio

privatio iustitiae originalis, et non gratia
iustificantis; maius sine dubio foret pri-
mum peccatum, quam secundum: quod
autem Adae peccatum pluribus fuerit
⁺quam fuisse nocivum, ⁺quod non fuerat, si solum esset
peccatum personale, et non capitale, so-
lum infert maiorem gravitatem ex cir-
cunstancia, non autem ex se: nam ut
docet Scotus loco nuper citato; multi de
facto gravius peccant, quam peccavit
Adam, ita ut si ille esset poena aeter-
na pro illo peccato puniendus, minus mul-
tum puniretur, quam qui Deum ⁺odiret;
et sic maius, vel minus peccatum solum
Attenditur pene, maiorem, vel minorem
penam ex lege infligendam; non autem
ex maiori, vel minori circumstantia.

⁺odiret

131

Sed contra dices: si peccato veniali
No. mendacio artificioso, vel iocoso Deus de-
terminaret ex lege poenam aeternam, non
cresceret in ratione malitiae, nec deveniret in
ratione culpe ad gravitatem peccati mortalis
No. occisioni hominis; absque causa: ergo quod
Deus

Deus decernat maiorem, vel minorem
poenam infligere pro aliqua actione rationi
divina, non facit, quod talis actio crescat
in ratione demeriti. Patet antecedens: nam
in tali hypotesi illud mendacium iocosum
eiusdem specificae malitiae foret, ac modo
est: ergo non foret maiori demeriti.

1318

Respondes negando antecedens: nam
si Deus sub poena mortis aeternae actionem
quamlibet etiam ex se indifferentem pro-
hiberet, absque dubio talis actio sic à Deo
sub ista poena prohibita foret peccatum mor-
tale, ut patet de ~~comestione~~ comestione
ligni venti, quae eo quod à Deo prohibita
sub poena mortis aeternae, peccatum mortale
fuit; et sic in ratione offensae, et malitiae
non maneret intra eandem speciem, ac modo
habet. Quod patet etiam in humanis: si enim
aliquis furaretur in regno, ubi fures non poena
capitali puniuntur, absque dubio minorem cul-
pam apud Deum, quam apud homines com-
mitteret, quam furando in regno, ubi poena ca-
pitalis pro tali scelere est imposita, apud homi-
nes

405

hominis est evidens; apud Deum, quia ju-
rando ibi, non se exponit periculo vitæ, quod
facere sine dubio est peccatum mortale.

Articulus 2. quæ sint conditio- nes requiritæ ex parte merentis apud Deum?

1319 Pro clariori responsione quæsit præ-
mittere oportet, quod hic solum inquirimus,
quænam sint conditiones requiritæ ex parte
hominis viatoris in hac vita mortali regula-
riter viventis, ad hoc ut possit, et valeat
de facto apud Deum de condigno, vel de con-
digno tam sibi, quam alijs aliquid promereri
ordinis gratiæ, vel gloriæ; nam etiam si ali-
quis non viator mereri possit; ut patet de bea-
tis, et de animabus in purgatorio existentibus, qui
in opinione probabili pro suis ~~parentibus~~ et ami-
cis à Deo exaudiuntur: et de Christo Do-
mino, qui licet fuerit viator quoad conditio-
nes corporis, tamen quoad animam ab instan-
ti sua conditioni fuit in plenitudine gratiæ,
Et

+ devoti;

~~Et gloria in termino~~: tamen de isto
merito Christi, beatorum, et anima-
rum purgatorii hic non agimus; et sicut
lud omittimus apud autores videndum.

1320

Secundo praemittitur, quod cum ex
dictis num. 1250. 1248. et 1232. unus
pro altero possit promereri apud Deum:
inquirimus modo, quanam sint conditiones
ex parte illius, cui premium pro merito
est retribuendum; licet de his aliquid
transcunter⁺ dicemus, sed solum inquiri-
mus, quae conditiones sint necessariae ex
parte merentis, siue pro se, siue pro ali-
p mereatur apud Deum; Et clarius quae-
rio respondeamus, sic per subsequentes con-
clusiones faciam satis.

⁺
dictum sit

1321

Dico ergo primam conclusionem pro res-
poncione quaeriti: status viae, hoc est, quod
sit ille, qui mereatur in hac vita mortali,
et nondum pervenerit ad patriam, non re-
quiritur necessario, ut homo possit aliquid
apud Deum mereri. Conclusio patet ex
dictis: nam beati in patria multa nobis
promerentur

480

promerentur ordini gratia, ex gloria, et
anima in purgatorio existentes, plura si-
militer nobis suis intercessionibus à Deo im-
petrant: ergo non est de ratione merenti,
quod sit viator in hac vita mortali.

1322

Dico secundam conclusionem: ad
hoc ut homo valeat sibi mereri gratiam, vel
gloriam, siue gratiae et gloriae augmentum,
necessario requiritur, quod sit viator in hac
vita mortali. Conclusio est communis omni-
um Theologorum: et probatur ex Ecclesi-
astico cap. 14. num. 13. dicente: ante mor-
tem benefacite. Et cap. 16. v. 15. omni mi-
sericordia faciet locum unicuique secundum
meritum operum suorum, et secundum in-
tellectum peregrinationis ipsius. Et 2. corin-
th. cap. 5. v. 6. dum sumus in corpore, pere-
grinamur à Domino. Et v. 10. omnes enim
nos manifestari oportet ante tribunal Christi
ut referat unusquisque propria corporis
prout gessit, siue bonum, siue malum.

1323

Probatur: de ratione tendenti, siue
viam facientis ad terminum est, quod illuc
non

non peruenierit; sed merens per me-
ritum viam sibi facit ad terminum:
ergo necessario requiritur, quod talis
ad terminum non peruenierit: ergo sta-
tus viae, id est, status illius, qui non-
dum peruenit ad terminum, necesa-
rio requiritur ex parte merentis.

1324.

+ torio

Dico tertiam conclusionem: hac
conditio, videlicet, quod merens sit via-
tor, non est ~~essenti~~ essentialiter requirita,
ad rationem meriti, cum possit Deus de
potentia absoluta actus non viatoris,
sed beati ut meritis acceptare: ita Scotus
expressè in 3. dist. 18, quest. unica. §. con-
tra. I. ad secundum. num. 9. fol. 390.
cuius ratio est, quia omnis actus acceptatus
a Deo tanquam bonus et laudabilis, pro
quo Deus velit aliquid retribuere illi, cuius
actum acceptat, vel alteri pro quo fit,
est meritorium. Huius modi potest esse ac-
tus etiam beatificus.

1325

Dico quartam conclusionem: in illo,
qui tam sibi, quam alijs de congruo soluit,
Et

Et non de condigno aliquid apud Deum
meretur ordinis gratia, vel gloria, non
requiritur status gratia, et filiationis
Dei. Patet, nam peccator in peccato mor-
tali existens sibi de congruo medijs Dei
auxiliariis gratia adiutorij gratiam
iustificantiem meretur, ut omnes Theolo-
gi fatentur: et eadem est ratio ad hoc
ut pro alijs mereatur. Ergo &

1326

Dico quintam conclusionem: ad hoc ut
homo tam sibi, quam alijs de condigno merea-
tur gratia iustificanti augmentum, vel glo-
riam, necessario ex Dei institutione requiri-
tur, quod sic merens sit Deo gratus, vel
per formam iustificantiem intrinsecam, quae
de facto datur, quae est charitas, seu gra-
tia habitualis, vel per acceptionem ex-
trinsecam, ut posset hominem iustificari: Su-
pra à num. 110. et infra docuimus. Conclu-
sio est communis et probatur ratione Scoti:
nam operatio non dilecti, sine amici
Deo non placet, sed operatio, quae Deo non
est placita, nequit esse ipsi Deo accepta:

Ergo

ergo neque meritoria, de condigno. Ar-
gumenta autem, quae contra has nostras
conclusiones, valent efformari, ex dictis,
et hic infra dicendis facile soluentur.

QUESTIO 3. quid homo
valeat apud Deum tam sibi,
quam alijs, tam de congruo, quam
de condigno promereri.

Articulus 1. in quo ad quæ-
stum per conclusiones fit Satis.

132) Dico primam conclusionem: homo in
peccato impenitenti neque sibi, neque
alijs valet mereri de condigno, nec de con-
gruo primam gratiam. Conclusio est de
fide, et ut falsis a nullo catholico potest ne-
gari: Et probatur: nam prima gratia ne-
quit cadere sub merito ^{meriti} recipientis, etiam
et necessario supponit gratiam in illam
merente: ergo ab homine peccatore nequis
mereri

mereri neque sibi, neque alii. Latet;
nam meritum siue de congruo, siue de
conditio supponit gratiam primam ex
parte merentis: ut docet Trident. sess.
6. cap. 5: ergo implicat dari meritum nec
de congruo, nec de conditio ad primam
gratiam; alias iam illa gratia non esset
prima, sed secunda respectu merentis.

1328

Dico secundam conclusionem: Homo
in peccato mortali existens potest de con-
gruo mereri alteri peccatori primam gra-
tiam medio supernaturali auxilio, in quo
casu illa gratia sic promerita, licet fo-
ret prima respectu illius, pro quo meretur,
non tamen respectu merentis illam. Nec
conclusio magis explicat precedentem; nam
prima gratia potest dici prima respectu
merentis, vel respectu recipientis, et res-
pectu merentis, qui illam sibi meretur,
diximus in prima conclusione, quod im-
plicat, quod prima gratia sit ei, Et quod
sub merito cadat. alias sine gratia nam
de viribus meritum valeret esse: At vero
respectu

respectu recipientis illam, licet nullum
meritum supponat, potest tamen ab alio
ei promereri.

1329

Probatur: nam homo in pec-
cato mortali existens medio supernatura-
li auxilio meretur sibi de congruo gratiam
primam iustificantem: ergo potest de con-
gruo alteri promereri primam gratiam
auxiliantem. Patet; quia non est de ra-
tione primae gratiae, quod non cadat sub
merito ^{um} personae extrinsecae, licet sit con-
tra eius rationem, quod cadat sub me-
rito illam recipientis: alia nec Chris-
tus Dominus posset primam gratiam pec-
catoribus promereri; et alia meritum
peccatoris habet proportionem cum tali
gratia. Patet; nam habet proportio-
nem congruitatis cum gratia prima sanc-
tificante sibi conferenda: ergo et cum
prima gratia auxiliante alteri, pro quo
illam meretur dando: ergo &c.

1330

Dico tertiam conclusionem: potest si-
bi de condigno mereri gloriam per bona
opera.

opera in gratia facta, et gratia sanctifican-
 tis augmentum. Conclusio etiam est de fide.
 Et probatur: nam bonis operibus in gratia
 factis promissa est à Deo tanquam corona
 iustitiæ vita æterna, et gratia iustificantis
 augmentum ex Trident. sess. 6. cap. 16. ex
 quo utrumque homo iustus valet de condig-
 no per talia opera à Deo promereri.

1331

Dico quartam conclusionem: homo ius-
 tus valet sibi ipsi promereri de congruo
 primam gratiam, siue primum gratiæ au-
 xilium, ut si ceciderit à gratia iustifican-
 te per peccatum, iterum ad Deum resur-
 gat: ita Scotus expressè in 4. dist. 12. quest.
 unica. §. contra hoc. V. secundum corollari-
 um. num. 13. fol. 461. nam diuinæ bonitati
 et misericordie congruit, ut merita huius
 iusti à Deo acceptentur, taliter quod non
 sint omnino in oblivione Dei, si à gratia
 per peccatum ceciderit: ergo aliquo modo
 Deus talia opera ut meritoria de congruo
 acceptat, ut ei propter illa tribuat auxilium pri-
 mæ gratiæ, quod à peccato resurgat.

Sed

1332

Sed contra hanc conclusionem ob-
 jectis: de ratione prima gratiae est, quod
 non cadat sub merito nec de congruo, nec de
 condono recipientis, ex dictis pro prima con-
 clusione, ex Trident. sess. 6. cap. 5. ut docet
 Scotus expresse in 4. dist. 2. quest. 1. in fi-
 ne; sed si homo iustus posset sibi ipsi mere-
 ri primam gratiam ad resurgendum, si ca-
 deret, iam prima gratia caderet sub me-
 rito de congruo recipientis: ergo vel prima
 conclusio est falsa, vel ista quarta, et sic
 non est sustinenda.

1333

Respondes, quod prima gratia non ca-
 dit sub merito illam recipientis pro illo signo,
 quo illam recipit, taliter, quod illam tunc quan-
 do recipit homo, illam mereatur; coeterum non
 implicat, quod cadat sub merito recipientis,
 si illam antea, quando erat Deo gratus, si-
 bi promeruit: et sic intelligenda sunt illa
 verba Tridentini, in illis existentibus
meritis vocantur; id est, quod nulla pro illo
 tunc merita existunt, vel sunt a homini-
 bus, quando à Deo per eius vocationem gra-
 tiam

gratiam vocantur; et sic in nullo est ista conclusio contraria prima, neque Scotus sibi ipsi contrarius. Illa minoris notae argumenta omisso.

Articulus 2. quid possit unus homo pro alio promereri tam de condigno, quam de conditiono?

1334

Multa sunt, quae homines iusti alijque etiam in peccato mortali existentibus valent apud Deum promereri, ut salus, vitae conservatio, à periculis liberatio, auxilia gratiae &c. ut latè apud auctores licet videri: solum hic unum inquiram: an videlicet iusti, viatores, siue beati possint peccatori adulo auxilium gratiae, quo à peccato resurgat, et mitendo alia, quae parum, aut nihil difficultatis habent apud auctores videnda. Quapropter sit.

promereri?

Difficultas ultima. Vtrum homo iustus valeat peccatori adulo primum auxilium gratiae, quo à peccato resurgat, de conditiono promereri?
Prima

1335

Prima, circa praesentem difficultatem sententia, affirmat, quod nul ordinis gratiae sine iustificanti, sine auxiliantis, vel gloria potest homo iustus, sine viator sit, sine beatus de condigno peccatori adulo promereri, cuius fundamenta infra videbimus. Hanc sententiam docent omnes utriusque scholae sectatores pro ipsa D. Thomam, et Scotum nostrum afferentes, Monte Piloro excepto, qui singulariter in hac parte est opinatus.

1336

Secunda vero sententia, quam satis perducere docet noster Pilorus in tom. 1. partis tertiae, disput. 26. art. 5. num. 11. fol. 335. affirmat, hominem iustum viatorem, sine beatus posse de condigno peccatori adulo primum auxilium efficax gratiae promereri, quo a peccatis resurgat. Et hanc esse de mente Scoti sententiam ex varijs suis doctrinae locis conatur ostendere.

1337

Pro cuius enodatione nota ex dictis num. 1232-1248. = et 1250. et ex Scoti in 3. dist. 16. quest. unica. §. in ista questione,

411

quaestione. V. videndum tamen est. num. 4.
fol. 386. et in Reportativ eadem dist.
quaest. 1. §. in ista quaestione. V. sed tamen.
sub num. 4. fol. 486. et ex commento
Cheti num. 1. §. hic doctor. fol. 385. quod
non est de ratione meriti, quod sit in illo,
cui premium confertur, nisi quando aliquis
sibi ipsi, et non alijs promeretur; nam quan-
do unus meretur pro alio, meritum est in
merente, et premium in illo, pro quo tale
meritum acceptatur.

1338

Verba Scoti sunt haec: videndum
tamen est primo, quid sit meritum; et di-
co, quod meritum est aliquid acceptum,
vel acceptandum in alio, pro quo ab accep-
tante est aliquid retribuendum illi; in quo
est, quasi debitum illi pro illo merito, vel
alteri pro quo meruit. Non enim meritum
dicitur semper actum, qui sit in potestate
eius, cui fit retributio; sed hoc potum est,
quando aliquis meretur sibi ipsi: quando
autem unus meretur alteri per orationes, vel
alias afflictiones à Deo acceptas; quamvis
illa.

illa sint in potestate merentis; non ta-
men sunt in potestate eius, pro quo facit:
Et tunc meritorium formaliter dicit ordinem,
alienius actus laudabilis in merente ad
acceptantem, quem acceptans acceptat,
ut retribuatur ei, pro quo acceptatur; et ex
hoc sequitur, quod unus possit mereri pro
alio.

1339

Quam doctrinam præmittit Scotus,
ut respondeat quaestio, in quo inquit, verum
Christus Dominus potuerit mereri ab ins-
tanti sua conceptionis? Cui affirmativè
respondet, quod licet sibi non valuerit
mereri, nobis tamen potuit mereri; et
ex eo probat Scotus, quod Christus Do-
minus potuit nobis ab instanti sua con-
ceptionis aliquid mereri, quia non est
de ratione meriti, quid sit in iho, cui
praemium confertur, cum possit unus
pro altero mereri, et alias habuit om-
nes condiciones requisitas ex parte me-
rentis ad meritum de condigno: ut docet
ibidem, S. est igitur videndum num. 11 fol. 394.

Inde

1340

Vnde sic fito discursum: Vel
 Scotus quando docet, quod unus pro alio
 potest mereri, loquitur de merito de
 congruo, vel de condigno? Si de merito de
 congruo: ergo non recte probat Scotus, quod
 Christus Dominus potuit nobis mereri gra-
 tiam tam auxiliantem, quam iustifican-
 tem de condigno; ex eo quod unus pro alio
 possit mereri de congruo. ~~Quia~~ Patet; nam
 unde valet haec argumentatio: Unus homo pro
 alio potest mereri de congruo auxilium gra-
 tiae: ergo Christus potuit mereri de condigno
 tale auxilium peccatoribus? Nam unum me-
 ritum, et porissime minimum in ratione meriti
 non inferre bene aliud maius, quale est me-
 ritum de condigno: ergo a fortiori debemus
 dicere, quod Scotus loquitur ibi de merito de
 condigno; alia nil eius ratio probaret.

1341

Rursus Scotus ait, quod meritum est
 aliquid acceptum in alio, pro quo ab accep-
 tante est aliquid retribuendum illi, in quo
 est, quasi debitum illi pro illo merito, vel
 alteri pro quo meruit: ergo agit ibi de
 merito

merito de condigno. Patet; nam
praemium, quod correspondet merito de
congruo non est illi debitum, sed ex
mera liberalitate reddendum: ergo
si loquitur Scotus de merito, cui pra-
mium debetur, de merito de condig-
no, et non de merito de congruo agit
ibi Scotus.

1342

Quod si dicas, ut aliqui Scotista
asserunt, quod Scotus agit ibi de me-
rito ut sic, prout a merito de congruo,
et de condigno aberrabit, quod ego etiam
non dubito: ergo non est de ratione meriti,
nec de congruo, nec de condigno, quod me-
rens per illum sibi, et non alijs merea-
tur: ergo sicut de congruo potest unus al-
teri mereri, ita et de condigno; et hoc
universaliter, proportionem servata.

1343

Quod si dicas, quod Scotus agit ibi
de merito ut sic, quod si ad meritum de
condigno eius verba applicentur, de me-
rito Christi sunt intelligenda, qui nobis
de condigno primam gratiam promeruit.

si

Si vero de merito & congruo loquamur,
verba Scoti ad nos sunt ~~per~~ ^{per}trahenda;
nam de nobis verum est, quod unus pro
altero valeat de congruo promereri. Contra:
nam nil probaret Scotus, nisi assignaret ra-
tionem communissimam meriti de con-
gruo convenientem tam nobis, quam Chris-
to Domino, et ex illa ratione concluderet,
quod posset talis ratio competere Christo
Domino.

tt

1349

Quod probat ex Scoti commentario Lichei,
cujus haec sunt verba: hic Doctor primo de-
clarat, quid sit meritum; et dicit, quod pro-
prie meritum dicit ordinem fundatum in
aliquo actu laudabili, et terminatum, puta,
ad Deum, ut acceptantem talem actum,
vel ut retribuatur ei, qui sic meretur, vel ali-
cui alteri, pro quo meretur: Sicut enim di-
xit Deus acceptare actum nostrum proce-
ptum a charitate, ut dignum vita eter-
na retribuenda illi, qui sic meretur; ita
determinavit acceptare aliquos actus pro-
ductos a nobis in ordine ad alios, pro quibus
meremur:

meremur; sicut acceptavit passionem
Christi, ut sit tanquam meritoria no-
bis.

1345 Sed Deus determinavit accep-
tare actum nostrum procedentem à cha-
ritate, ut dignum, et meritorium de con-
digno vite æternæ dande illi, qui sic me-
retur, et passionem Christi Domini ut me-
ritum de condigno primæ gratiæ pecca-
tori, cui confert: ergo actus productus à no-
bis ex charitate pro alijs à nobis oblati;
eodem modo ex mente Sycheri ~~Dece-~~
decevit Deus pro illis acceptare ut merito-
rios de condigno talis præmij à nobis in-
tenti.

1346 Secundo nota, quod licet gra-
tia prima vel auxilians, vel iustificans
non habeat meritum de condigno respectu
recipientis talem gratiam; tamen potest
habere causam meritoriam extrinsecam,
ita ut unus alteri mereatur de condigno
talem gratiam, ut patet in Christo Do-
mino, qui nobis de condigno promeruit eam
primam

primam gratiam auxiliarem, quam iusti-
cantem, ut docet Scotus expresse in 3. dist.
19. §. quantum ad sufficientiam. V. sed quid,
et quibus. num. 8. fol. 418. et in 4. dist. 2. quest.
1. §. hic sequitur. V. ad tertium. num. 11. fol.
140. et in 4. Report. distinctione et quest.
eadem. §. sed quantum ad causam. V. ad
tertium dico. num. 11. fol. 512

134)

Hec sunt verba Scoti ex a. primo
citato; nam cum sibi obieciſſet illud Apo-
stoli ad Romanos cap. 11. V. 6. si autem gra-
tia iam non ex operibus, alioquin gratia iam
non esset gratia. sic ait: dico, quod intelle-
tus Apostoli est, quod gratia non habet causam
meritoriam de condigno, in illo, cui confertur;
tamen potest habere causam meritoriam
de congruo in eodem, et causam meritoriam
de condigno extrinsecam, maxime si illa
causa meritoria extrinseca gratuite sit data
illi, pro quo est causa meritoria, ut sit ei talis
causa. Et idem docet in 4. Report. dist. 2.
quest. 1. num. 11. §. ad tertium dico. fol. 518.

1348

Ex quibus bene infert Scotus, quod vnu
potest

potest de condigno mereri pro alio, licet
id ipsum, quod pro alio meretur, sibi me-
reri non valeat; nam fieri potest, quod
tali premio ipse non indigeat; et sic po-
test illud pro alio, et non sibi promereri.

Hæc sunt Scoti verba ex 4. Report. dist.
2. quest. 1. ¶ Sed quantum. num. 2. fol.

56. ubi sic ait: Christus etiam voluit,
obsequium maxime gratum offerre Deo
Patri; quia seipsum hostiam immo-
landam pro nobis: et noluit hoc obse-
quium offerre pro se, qui non indiguit.

Et V. sed. sub num. 11. fol. 55: sed
quomodo potest aliquis mereri alii,
et non sibi ipsi? Dico, quod si ille,
qui meretur alteri, sit in termino gra-
tie, bene potest mereri alteri et non sibi ipsi.

1349

Unde infert Scotus, et bene loco
super citato, quod non fuit merè gratiarum
Deo, quod nobis remittat peccata, et grati-
am iustificationis infundat: quia utrum-
que nobis Christus de condigno promeruit.
Hæc sunt verba Scoti: Et ideo ex ius-
titia

471

iustitia, quodam remittit nobis offensam,
et non fuit mera gratuita iustificatio pec-
catoris, qui non est mera oratio in vni-
uerso, nisi incarnatio, quin aliquibus meri-
tis reddatur, quibus redditur. Et idem do-
cet in 4. dionysii dist. 2. quest. 1. §. hic
sequitur. V. et si obijcias. sub num. 11. fol.
111. et dist. 45. eiusdem 4. quest. 4. §.
de tertio articulo. V. respondes. sub num. 5.
fol. 227. et V. ad tertium. num. 8 fol.
228. quod si aliqui Scritta viderent, a-
lter proculdubio opinarentur.

1350.

Tertio nota ex Scoto in 3. dist. 19. §. quan-
tum ad sufficientiam. V. quantum. sub num.
2. fol. 415. quod actus in tantum est me-
ritorius de condigno, in quantum à Deo est
acceptus et dignus premio reddendo ei, qui
sic meretur, si ea indiget, vel alteri pro quo
acceptatur, si tali premio mereri non coet.
Et docet Scotus in 3. Repert. eadem dist.
15. quest. 1. §. in ista questione. V. sed ta-
men imprimis. sub num. 4. fol. 486. Unde li-
cet actus meritorius Christi Domini ex ratione
sua

sua non esset acceptabilis nisi pro fini-
tis; tamen ex conoruentia persona me-
ritis fuit acceptabilis pro infinitis.

1351

Hac sunt verba Scoti: dico, quod
sicut omne aliud à Deo ideo est bonum,
quia à Deo volitum, et non è conuerso:
sic meritum illud tantum bonum erat, pro
quanto acceptabatur; et ideo meritum,
quia acceptatum, non tamen è conuerso:
Et tantum potuit acceptari passive, quan-
tum tota Trinitas potuit, et voluit accep-
tare active; sed ex formali ratione
sua, quam habuit, non potuit acceptari
in infinitum, et pro infinitis; sed pro
finitis; tamen ex circumstantia suppo-
siti, et de congruo ratione suppositi ha-
beat quantum rationem extrinsecam,
quare Deus potuit acceptare illud in
infinitum, scilicet extensive pro infini-
tis: Si autem illud meritum fuisset
alterius personae, tunc nec ratione o-
peris, nec ratione operantis fuisset con-
gruitas acceptationis illius pro infinitis.

Ergo

1352

Ergo ex mente expressa Scoti
idemmet actus, qui Christo Domino fuit
meritorius de condigno, et à Deo accepta-
bilis pro infinitis ratione dignitatis perso-
nae Christi, si fuisset alterius persona,
pro infinitis esset acceptabilis: ergo actus
alterius persona à Christo Domino ex se
cò quòd talis est acceptabilis, et meritorius
de condigno licet non pro infinitis pro finitis.

1353

Sic ergo primam conclusionem pro
responsione quaeriti: homo iustus, siue via-
tor sit, siue beatus, potest peccatori adulto
iuxta ordinariam providentiam mereri de
condigno auxilium efficax oratione, siue pri-
mam gratiam efficacem, qua à peccato re-
surget se de ~~congruo~~ congruo disponendo
per actum contritionis ad gratiam iustifi-
cantem: ita noster Pilorus disput. 26. de me-
rito, art. 5. num. 11. fol. 335. et illam autem
esse clarissime de mente Scoti ex locis
supra relatis, et alijs suae doctrinae.

1354

Probatior nam Christus Dominus
tale auxilium peccatoribus de condigno me-
ruit

meruit, ut patet ex locis supra relatis.
Soti, et ex 3. dist. 19. q. quantum. v. sed
quid. num. 8. fol. 418. ubi ait: dico, quod
Christus meruit omnibus, qui primam gra-
tiam accipiunt, collationem ipsius: ex hoc
idem potest homo iustus promereri de condio-
no promereri. Patet consequentia: nam ta-
le auxilium prima gratia non excedit meri-
tum hominis iusti: ergo potest de condigno
ab illo promereri. Antecedens probatur: nam
augmentum gratia iustificantis exterius sen-
tent promeritum ab operibus hominis
iusti de condigno, quia tale premium non
excedit ipsius meritum, et alias homo illud
merens supponitur iustus; sed minus excedit
auxilium gratia actum meritorium ab ho-
mine iusto collatum: ergo de

1355

Et confirmatur: nam ad meritum de
condigno nil aliud requiritur, nisi quod merens
sit Deo gratus, et quod actus, per quem mere-
tur, habeat proportionem cum premio, et quod
sit pactum à Deo sancitum de tali pre-
mio pro illo reddendo, vel sibi, vel alteri,
pro

47)

pro quo meretur. Nec omnia reperiuntur
in eodem meritorio hominis iusti respectu au-
xilij efficaci, quid tali merito correspon-
det a Deo reddendo pro illo, pro quo mere-
tur: ergo &c. Minus quid primam, et se-
cundam partem supponitur.

1356

Quoad ~~tertiam partem~~ tertiam
de pacto a Deo prefato de reddendo ta-
li premio illi, pro quo talis homo meretur, et
Deus eum actum acceptat, Probatur
et sacra scriptura. Ieremia enim cap.
33, sic Dominus ait: clama ad me, et
exaudiam te, et annuntiabo tibi grandia,
et firma, quae nescis. Ecce ego obducam eis
cicatricem, et sanitatem, Et curabo, et
reuelabo illis deprecationem pacis, et verita-
tis, Et conuertam conuersionem Iuda,
et conuersionem Ierusalem: Et edificabo
eos, sicut a principio. Et emundabo illos
ab omni iniquitate sua, in qua peccave-
runt michi: Et propitius ero cunctis iniquita-
tibus eorum, in quibus deliquerunt michi,
et spreuerunt me. Vbi Gloria ostendit, quod
per

orationes prophetarum, et Sanctorum,
Dominus placatus sit. Et Lyra: clama
ad me sicut sancti praedictores tui cla-
mauerunt ad me. Ecce ex sacra pa-
gina pactum explicitum de exaudi-
tione iusti si oraverit pro populo, qui
Deum habet offensum.

1351

Imper Job. cap. 33. v. 23. si fue-
rit pro eo Angelus loquens, unus de mil-
libus, ut annuntiet hominis ~~iniquitatem~~:
miserebitur eius, et dicet: libera eum, ut
non descendat in corruptionem: inveni
in quo ei propitius. = Et v. 26. depreca-
bitur Deum, et placabilis ei erit: et vi-
debit faciem eius, in iubilo: ergo datur
Dei promissio expressa in Sacra Scrip-
tura, quod si unus iustus, de mille pro
peccatore intercedat, exaudietur: et De-
us miserebitur ei.

1358

Rursus 4. Regum cap. 19. v. 34.
ait Dominus: protegam quem urbem hanc,
et salvabo eam propter me, et propter
David servum meum. Et Isaia cap. 37.

v.

N. 35. dicit Dominus: protegam civitatem
istam, ut saluem eam propter me, et prop-
ter servum meum. Et Exodi cap. 32. et
psalm. 105. v. 23. propter deprecationem
Moyse peperci Dominus populo: si non Moy-
ses steteret in confractione in conspectu
meo. Vbi Augustinus in Glossa: quantum
valet intercessio Sanctorum. Et alibi pas-
sim constat in Scriptura sacra, multa De-
us fecisse, et facienda promisisse, propter
servos suos: ut videre licet Genes. cap.
26. v. 5. et 24. 3. Regum cap. 11. Ecclesi-
astici cap. 44. v. 24. Et 2. Machabeorum
cap. 15. v. 13. et 14. Et cap. 5. Apocalypsis
Et 8. &c.

1359

Tandem probatur ex oraculo
 Salvatoris Ioann. cap. 16. v. 23: amen
amen dico vobis: siquid petieritis Pa-
trém in nomine meo, dabit Vobis. Et
idem promittit Matth. cap. 7. v. 2. et
infra. Et Mathe. cap. 11. v. 29. propterea
dico vobis, omnia quaecumque orantes
petitis, credite, quia accipietis, et eveni-

erunt

conuenient vobis. Lucae cap. vi; sed pro-
missio de premio reddendo actibus in
gratia factis constituit meritum de con-
digno: ergo actus, quo ~~iustus~~ orat, et petit
pro alio, est meritorius illius, quod petit
de condigno.

1360

Et confirmatur ex Iacobi cap. 5.
v. 16. orate pro invicem, ut saluemini. Mul-
tum enim valet deprecatio iusti assidua;
sed si deprecatio, siue oratio iusti pro pec-
catore solum esset meritoria de condigno,
non multum, immo valde parum vale-
ret: ergo non de congruo, sed de condigno
talis oratio est meritoria. Probatum ex
exemplo, quo confirmat Apostolus va-
lorem orationis iusti: Elias, homo erat
similis nobis passibilis: et oratione ora-
uit, et non plueret super terram, et
non pluit annos tres, et menses sex.
Et rursum orauit: et caelum dedit
pluviam. Si ergo oratio Eliae de con-
digno promeruit subtractionem pluviae,
et iterum ipsius pluviae temporalis elar-
gitionem

de condigno pluviam spiritusalem celestiorum auxiliorum, maxime cum Deus, qui vult omnes homines salvos fieri, ad ipsa praestanda sit ex se paratissimus?

1361

Secundo probatur ex Patribus: nam Augustinus super illa verba Stephani actorum cap. 7. Domine ne statuas illis hoc peccatum: sic ait: si Martyr Stephanus non sic orasset, Ecclesia Paulum non haberet: sed ideo de terra ereptus est Paulus, quia in terram inclinat^{us} exauditus est Stephanus: sed si oratio Stephani solum de congruo, et non de condigno esset meritoria conversionis Pauli; sine illa oratione Paulus converteretur, vel posset converti: ergo si ita necessaria fuit oratio Stephani ad Pauli conversionem, quod haec sine illa ex mente Augustini non foret signum evidens est quod talis oratio non de congruo, sed de condigno fuit meritoria salutis Pauli conversionis.

1362

Similiter Divus Petrus Crisologus Serm.

serm. 50. super illa Quia Marth. 9.
de hominibus paralyticum quemdam Chris-
to Domino offerentibus, ut eum sanaret,
ait sacer textus: et videns Iesus fi-
dem illorum dixit paralytico, confide fili,
remittuntur tibi peccata tua, sic ait Sanc-
tus: quantum valet apud Deum fides
propria, apud quem, sic valet fides alie-
na; ut fidei alienae suffragio paralytica
anima ante curaretur, quam corpus. Et
Quia Cirius Ierosolimitanus Cathe-
chici 5. de sororum Lazari fide, sic a-
uit: tantum potuit illa sororum fides, ut
mortuus a porta inferi revocaretur: ex
eo fides, siue meritum offerentium
Christo Domino paralyticum, meruit
de condigno, ut prius Deus sanaret ani-
mam paralytici, quam corpus: sicut et
meritum Marthe, et Mariæ meruit, ut
fratrem mortuum Dominus ad vitam
revocaret.

1363 Quia Eccleria docet, quod Sanc-
ta Monica fuit dupliciter Augustini
mater

mater, quia eum mundo, et coelo peperit;
sed eum peperit coelo suis orationibus, et
fletibus: ergo tales orationes de condigno
meruerunt Augustini conversionem. Pa-
tet, nam si non simpliciter de condigno
eum coelo peperisset, sicut simpliciter
eum mundo peperit, non diceretur du-
pliciter mater.

1364

Tertio probatur ex simili, quo utitur
Scotus in 4. dist. 45. quart. 3. §. de tertio ar-
ticulo. V. respondeo. num. 5. fol. 22. nam si
in curia Regis potest aliquis gratiam Regis
adeptus de condigno exaudiri pro alio, ut in
reconciliationem, et gratiam Regis valeat,
cur hoc non eveniet in curia Regis supre-
mi, quando Sanctus orat pro illo? Hæc
sunt verba Scoti: Bene potest aliquis per-
fectionem summam (vitam videlicet eter-
nam) adeptus velle, ut per sua merita, per
quæ ad illam perfectionem attingit, aliis per
suam orationem attineat, ita ut sua merita,
non sibi soli sint propria, sed alijs de benefi-
cio Dei acceptanti valeant &c.

Quarto

1365

Quarto probatur: nam unus iustus
 potest de condigno satisfacere pro alio
 pro poena temporalis etiam sacramenta-
 li, ut docet Scoti commentator in 4. dist.
 15. quest. 1. §. quinta conclusio. num. 158.
 fol. 145. et infra. ut docet Prius Bo-
 naventura in 4. dist. 20. art. 1. q. 1. par-
 tis secundo. Alensis 4. part. q. 24.
 memb. 4. art. 4. Et est communis Theo-
 logorum, ut patet de indulgentijs, et iubi-
 leis, quæ pro animabus purgatorij, et alijs
 fidelibus possunt applicari: ergo potest
 etiam de condigno satisfacere pro in-
 iuria Deo illata, et gratiam, qua re-
 concilietur de condigno ei promereri.
 Patet consequentia; quia in utroque
 par militat ratio.

1366

Dico secundam conclusionem:
 Homo iustus potest de condigno pro-
 mereri peccatori adulto gratiam ius-
 tificantem, quam debet illi infalli-
 biliter Deus ex suppositione, quod
 talis peccator se disponat ad illam me-
 ritum

medio supernaturali auxilio, quod ei ius-
tus etiam de condigno ex ~~actis~~ pro pri-
ma conclusionem promeretur. Ita no-
ter Quilanus loco citato num. 14. fol. 336.
Probat: nam etiam si Christus Do-
minus meruerit peccatoribus gratiam iusti-
ficantem, illam tamen Deus non dat
nisi dependenter à propria dispositione
recipientis medio supernaturali auxilio
facta; ut docet Trident. sess. 6. cap. 5. er-
go idem est dicendum de merito hominis
iusti.

136) Dico tertiam conclusionem: homo
iustus non potest peccatori promereri de
condigno gloriam immediatè, sed so-
lum mediatè, quatenus potest illi prome-
veri auxilium gratia, quo se disponat
ad gratiam iustificantem; et hanc sup-
posita eius dispositione media qua gratia
valet exercere operationes vitæ meri-
torias. Probat: nam unusquisque
est premiandus premiis vitæ æternæ se-
cundum merita propria, et non aliena,
iuxta

1368 iuxta illud Pauli 2. corinth. cap. 5. V.
10. Omnes nos manifestari oportet ante
tribunal Christi, ut referat unusquis-
que, propria corporis, prout gessit, siue
bonum, siue malum: ergo licet homo
iustus possit peccatori adhibere primam
gratiam auxiliantem, et iustificantem
in sensu dicto promereri, non tamen
potest ei promereri gloriam.

1368 Dico quartam conclusionem: Etiam
probabilissime potest defendi iuxta Sco-
ti principia, quod homo iustus non va-
let promereri de condigno, sed solum
de congruo peccatori adhibere auxili-
um gratiae, nec ipsam gratiam iusti-
ficantem: etus rationes, et funda-
menta, quia facile apud authores
sententiae contrariae inveniuntur, omi-
to: Et hic solum unam addo, quia vi-
delicet proprium Christi Domini, eo quod
caput, videtur posse de condigno mereri pro
alijs; sed quod est proprium Christi prout
capitis nequit membri adaptari: ergo de
Argu-

Argumenta contraria

1369 Primo arguitur contra nostram primam conclusionem num. 1353. in qua asserimus, quod homo iustus potest peccatori adhibere de condigno mereri auxilium gratia efficacia, quo à peccato re-
stingatur. Prima gratia non cadit sub merito; sed tale auxilium esset prima gratia respectu talis peccatoris: ergo implicat, quod talis gratia, sive tale auxilium à iusto mereatur de condigno tali peccatori. Maior est de fide: minor est evidens: consequentia legitima, ergo &c.

1370 Respondeo cum Scotus in 4. dist. 2. q. 1. §. hic sequitur. V. ad tertium dico. num. 11. fol. 140. distinguendo maiorem: prima gratia non cadit sub merito recipientis illam, concedo maiorem: et sic intellecta illa propositio est de fide: non cadit sub merito alterius personae

persona extrinseca, quasi hac non
possit primam gratiam mereri mere-
ri, nego maiorem: nam de fide
est, quod Christus Dominus meruit
nobis de condigno primam gratiam.
Vnde concedo minorem: et nego consequenti-
am.

1371

Vnde in Trident. sess. 6. cap. 8.
sic praedicta propositio diffinitur: de-
clarat (supple sancta Synodus) pra-
terea ipsius iustificationis Ordinum
in adultis à Deo per Christum Je-
sum (id est, propter Christum Jesum,
et eius merita, quibus omnem grati-
am nobis de condigno promeruit) pra-
ueniente gratia, sumendum esse; hoc
est ab eius institutione, qua nullis eorum
existentibus meritis vocantur. Ecce
ubi clarissime docet, quod nulla meri-
ta praecedunt illis, qui vocantur à Deo,
et quod talem Dei vocationem Deus
nobis dat per Christum, qui illam no-
bis de condigno promeruit.

Sed

1312

Sed contra dices: gratia, quae da-
tur alicui propter aliqua merita, etiam per-
sona extrinseca non est gratia respectu recipi-
entis: ergo implicat, quod prima gratia cadat
sub merito etiam persona extrinseca. An-
tecedens probatur: quod alicui debetur ex
iustitia, non est gratia, quod ei reddatur; sed
si prima gratia posset de condigno à Petro
de mereri Paulo de condigno, iam talis
prima gratia debita Paulo esset: ergo non
esset gratia etiam respectu Pauli illam
recipientis: ergo dicendum est, quod prima gra-
tia non cadit sub merito persona extrinsecae:
Alia iam gratia non esset gratia.

1313

Respondes cum Scot in 4. super
citato. V. ubi obijcias. fol. 141. et in 4. Repor-
eadem dist. 2. q. 2. S. sed quantum. V. sed quo-
modo. sub num. 11. fol. 572. iuxta supra
dicta num. 1349. distinguendo maiorem: gra-
tia, quae datur alicui propter aliqua merita,
etiam persona extrinseca, non est gratia, id est,
non est omnino gratuita, recipienti, taliter quod
nullo modo ei debeatur saltem ratione meritorum
alterius,

Alterius; concedo maiorem: non est omni-
no gratia, quasi supponat aliquod meritum
in recipiente, nego maiorem. Et eodem
modo minor est distinguenda, et consequen-
tia neganda. Et eodem modo maioris pro-
batio est distinguenda.

1314

Concedo enim, quod non taliter est
gratia, quod Deus conferat primum auxi-
lium gratia peccatori, quod aliquo modo tale
auxilium non sit ei debitum propter me-
rita Christi, vel alterius sancti, licet
dicatur gratia, eo quod nullo modo sit
tale auxilium promeritum ex parte re-
cipientis; nam ut ait Scotus loco citato:
Ex iustitia quadam remittit nobis Deus
offensam, et non fuit mera gratia iusti-
ficatio peccatoris, quia non est mera gra-
tia in Universo, nisi incarnatio, quin ali-
quibus meritis reddatur, quibus redditur.
Et docet Augustinus lib. 13. de Trinita-
te cap. 19. in rebus per tempus oris
illa summa gratia est, quod homo in unita-
te personae coniunctus est Deo.

Secundum

1355

Secundo arguitur meritum, quod
est proprium Christi, neguit alijs à Christo
conuenire, sed mereri de condigno alijs re-
missionem peccatorum, et auxilia, quibus
à peccatis resurgant, est proprium Christi:
ergo alijs à Christo neguit hoc meritum
conuenire. Maior patet, nam si tale meri-
tum alijs à Christo competeret, non esset
proprium Christi. Minor probatur ex Au-
gustino, qui lib. 1. de peccatorum meritis
cap. 14. et tract. 4. et 5. in Ioannem, sic ait:
proprium Christi est sanctificare alios, utque
operando illis gratiam, et remissionem pec-
catorum: ergo &c.

1356

Respondes cum Libro disput. 26.
de merito, art. 5. num. 15. fol. 336. conce-
dendo maiorem, et distinguendo minorem:
mereri de condigno alijs auxilia gratie, qui-
bus à peccatis resurgant superexcellenter, et à
meritis alterius persone extrinsecæ inde-
pendenter est proprium Christi, concedo
minorem. mereri de condigno alijs depen-
denter à meritis alterius est proprium Christi
Si

Christi, neco minorem. Et in priori sen-
su intelligenda sunt verba Augustini,
non vero in posteriori. Unde licet homo
iustus possit pro alijs de condigno prome-
reri, non tamen independenter à meri-
tis alterius, Christi Domini videlicet,
a quo omnis actio meritoria iusti tam
pro se, quam pro alijs dependet.

(43)

Sed dices: eo Spiritus Domi-
nus potest mereri pro alijs, quia caput est
totius corporis Ecclesiae, ut docet Paulus
ad Colossenses cap. 1. sed nullus alius
quantumvis iustus est caput Ecclesiae: ex
eo nec potest mereri pro alijs. Maior pro-
batur: nam influere in alios, ita est pro-
prium capitis, quod alijs à capite nequit
convenire, ut patet ex Trident. sess. 6.
cap. 16. ubi ait: cum enim ille ipse Chri-
stus Iesus tanquam caput in membra, et
tanquam vitis in palmites, iuciter virtu-
tem infundat &c. ex eo ceterum Christus
Dominus potest pro alijs mereri, quia
est caput universorum, in quos influit.

Respondes

Respondes negando maiorem;
 vel illam distinguendo: ideo Christus
 potest mereri pro alijs: ut caput influxu
 principali capitis superexcellenter, et à
 meritis alterius independenter, quia est
 caput, concedo maiorem: influxu membri
 quod in suo influxu dependet ab influ-
 xu capitis in ipsum, nego maiorem. Si-
 cut enim in corpore naturali influxus,
 quem habet caput circa alia membra,
 licet sit principalis, et potissimus, non
 impedit, quin minus alia membra influxum
 habeant circa altera, licet minus princi-
 palem; sic in corpore mystico Ecclesiae
 influxus moralis, et meritorius, quem habet
 Christus ut caput, non impedit, quin minus
 Sancti, qui membra principalia sunt
 huiusmodi corporis, possint habere in-
 fluxum in peccatores, qui etiam sunt
 istius corporis membra, iuxta illud Pau-
 li ad Galatas cap. 6. alter alterius
onera portate: et sic adimplebitis le-
gem Christi.

Videte

1379

Videte, obsecro, verba Pauli
 1. ad Corinth. cap. 12. a num. 12. usque
 in finem capituli, ubi postquam dicit,
 quod omnes homines fideles sunt mem-
 bra corporis Ecclesiae, cuius caput est
 Christus, docet influxum, et necessitatem,
 quam habet unum membrum alterius,
 ita ut nullum altero non indigeat: non
potest (inquit Apostolus) oculus dicere
manui, opera tua non indigeo. Aut ite-
rum caput pedibus, non estis mihi ne-
cessarii; et si quid patitur unum mem-
 brum: compatiuntur omnia membra: Si-
 ue gloriatur unum membrum, congaudent
omnia membra. Vos autem estis cor-
 pus Christi, et membra, de membro.
 Quid pulchrius pro nostra sententia?

1380

Sed contra dices: si homo ius-
 tus posset habere influxum moralem in
 alium hominem merendo de condigno
 pro illo, posset habere influxum in om-
 nes, omnibus merendo de condigno; sed
 ex eo quod pro omnibus alijs posset me-
 reri

mereri, esset eorum caput: ex quo sicut
implicat, quod omnium sit caput, ita
implicat, quod pro omnibus mereatur, et
pro uno. Maior patet; nam sicut mere-
tur pro uno, preces Deo faciendo pro il-
lo, ita posset pro omnibus orare, et sic
mereri pro illis. Minor probatur: nam
soli capiti competit, in omnia alia mem-
bra influere; et per hoc constituitur in es-
se capitis.

1381

Respondens primo negando ma-
iorem: nam ad hoc, quod pro omnibus
posset mereri, necessarium erat, quod talis
actus meritorius iusti esset pro omnibus
illis acceptabilis à Deo; et consequen-
ter pro infinitis: et cum talis actus non
sit persona infinita, qualis est actus meritori-
us Christi Domini; immo ex omni parte esset
finitus, non haberet se se unde pro omnibus
posset acceptari; ut expresse docet Scotus lo-
co supra num. 1351. citato. Unde concedo quod
iustus posset pro omnibus, sicut et pro uno Deum
orare: ceterum nego, quod talis oratio pro omni-
bus

pro omnibus esset de condigno meritoria; &
multum enim excederet premium, quod
omnibus esset reddendum pro tali merito;
Et sic non esset meritorius de condigno: ac-
tus autem meritorius Christi Domini,
non quia actus iustus est pro omnibus accepta-
bilis, sed quia actus persona infinita: Unde
cum talis iustus persona infinita non esset, hinc
fit, quod pro omnibus acceptabilis non foret,
nec de condigno meritorius; Licet talis posset
esse pro aliquo, vel pro aliquibus: Et haec est
ratio, quare meritum finitum pro pluribus
applicatum minus valet cuilibet eorum, quam
si pro uno solo offerretur; ut expresse
docet Scotus q. 12. quodlibet. 1. habet ergo.
V. quod ostendi sub num. 4. Et infra fol. 51.

1382

Secundo respondeo concedendo ma-
iorem, et negando minorem: sicut enim
in corpore naturali quodlibet membrum
habet influxum in omnia alia mem-
bra, ita ut unum non possit dicere al-
teri, opera tua non indiges; Et si ~~omne mem-~~
bra unum membrum gloriatur, congaudent
Omnia

Omnia membra; ut docet Paulus num. 132.
citatus: ita in corpore mystico Ecclesie om-
nia membra influxum habent ad invicem
in altera membra omnia, cum sit fidei
articulus, quod datum communio, siue commu-
nicatio sanctorum, siue fidelium, quorum
una participat de merito, et bono opere al-
terius. Ex quo minorem, videlicet, quod ex
eo quod influxum habeat in omnes, sit eorum
universum caput: caput enim non constituitur
in esse talis, nec physice, nec moraliter, per
hoc quod influxum habeat in omnia alia
commemora, quia hoc commune est omni
membra; sed per hoc quod eius generalis
influxus sit primus et superexcellenter
ab influxu alterius independentes,
et quod omnia alia dependent a suo influxu.

1383

Tertio respondes concedendo ma-
iorem, et distinguendo minorem: si posset
iustus mereri pro omnibus, esset eorum ca-
put primum, quod: secundarium, et quasi
vicecapitis, seu vice caput, concedo: nam quod
Christus taliter habeat influxum moralem
meritorium

meritorium in omnes, quod omnes depen-
deant a merito ipsius, ipse vero a nul-
lo merito alterius dependeat, est, quod com-
petit ei ex eo quod caput primum: **At**
vero quod. Tenentur sint quasi vice christi,
et dependentes ab illo, quasi capita secun-
dum aliam constitutionem, nil debeat
Christo, sicut nil debeat Regi, quod sub
illo, et ab illo dependentes sint multi
v. Reges et capita

1384

Et hoc arbitror innuere Propo-
sitionem in his verbis cap. 5. 2. **Quintus.**
prope finem. pro Christo ero Legatione
fungimur, tanquam Deo exhortante,
per nos. Obsecramus pro Christo, reconci-
limini Deo: nam tunc Legationis debe-
tur legato, fides, et reverentia, quae Re-
gi, cuius Legatione fungitur, debetur; ita,
ut quicquid contractat, sive promittit, ea-
dem firmitate potestur, ac si à Rege fuis-
set tractatum, sive promissum: idem dici-
tur de Regis plenipotentario. Quam ma-
lueritis, eligit, sed prima solutio est Scoti
doctrinae

doctrinae conformis.

1385

Tertio arguitur: si unus iustus peccatori a-
dulto de condigno mereretur auxilium efficax, quo
se disponderet ad gratiam, infallibiliter consequere-
tur talis peccator tale auxilium efficax; sed
hoc est falsum: ergo &c. Maior probatur: nam
de ratione meriti de condigno est, quod infalli-
biliter premium consequatur. Patet; est enim
tale premium debitum ex iustitia tali meri-
to, et infallibiliter Deus datur, quod ex iusti-
tia debet; alia esset iniustus solutor. Mi-
nor probatur ex August. tract. 33. et 102. in
Iohannem, ubi ait: nemo potest pro alio orando
infallibiliter impetrare.

1386

Respondetur distinguendo maiorem:
infallibiliter consequeretur talis peccator tale au-
xilium ei a iusto de condigno promeritum ex sup-
positione quod Deo placeat tale auxilium sic pro-
meritum dare, concedo maiorem: semper et in
omni eventu, nego maiorem. Hec enim diffe-
rentia inter meritum pro se, et meritum pro alio
versatur; quod quando merens subipso de con-
digno aliquid promeretur, infallibiliter consequitur
tale

811
tale premium pro illa differentia temporis,
qua Deus disposuit tale meritum remun-
vari, nisi ex parte sua impedimentum po-
natur: at vero quando unus meretur pro
alio non infallibiliter datur illi tale premi-
um, nisi ex suppositione quod Deo placeat,
illud dare.

1387 Et ratio est, quia sic sancti Deum exo-
rant petendo pro peccatoribus, qui illos inuo-
cant, si Deo placeat dare id, quod petunt;
Atque Sanctarum oratio, hinc postulatio Deo
non esset grata; Ut Scotus docet expressè
in 3. dist. 28. q. unica. §. quantum ad terti-
um. num. 5. fol. 663. Et in 4. dist. 45. q. 4.
§. de tertio articulo. V. cum igitur arguit.
sub num. 5. fol. 228. unde semper petitio
instituta ad Deum est conditionata, si tibi o Domi-
ne placeat.

1388 Unde sicut Christus Dominus
nobis operuit de condigno remissionem peccato-
rum; collationem gratiae, et divinum auxi-
lium; et nihilominus non semper tale me-
ritum Christi Domini infallibiliter in omni-
bus

omnibus coniungitur cum isto premio. Unde ave-
runt Heidegger, quod Christus quoad sufficientiam,
omnibus meruit gratiam, et gloriam: quoad effi-
canciam vero, id est, quod cum effectu omnibus gra-
tia, et gloria tribuatur, minime; sed solum illi
pro quibus, et quantum Deo placet merita Christi
efficaciter acceptare, et hoc absque iniuria meri-
torum Christi Domini, cum ipsemet Patri dix-
erit; non mea voluntas, sed tua fiat: sic simili-
ter potest iustus de condigno promereri peccatori
auxilium gratia efficaci, quia tale auxilium pec-
catori conferatur; quia tale meritum semper est
conditionatum, si Deo placet, illud premium da-
re. Et hoc est, quod dicit Augustinus; quod non
est contra nos.

1389

Quarto adjuvas, et est sacramentum
potissimum Thomae lib. 12. de merito cap. 16. num.
2. ex quo notetur Felix transcripsit cap. 10. de
gratia, dif. 8. num. 2. eisdem advertendis: ne-
quit mereri premium suo merito, siue ^{premio} ~~premio~~ suo
merito correspondente; sed si unus poterit me-
reri pro altero, poterit premium suo merito
correspondente: ergo requirit pro alio iustus mereri.
Maior

Maior probatur: nullus tua conscientia,
potest transgredere ordinem charitatis; sed
quilibet tenetur sequi plus ex charitate
diligere, quam alium: ergo tenetur potius
pro se, quam pro alio mereri. Minor pro-
batur: nam cum meritum sit finitum, et
utrique non potest ex aequo applicari, si al-
teri applicatur, ut illi gratia, privatur merens
tali merito, et sic &c.

1390

+ vae

Sed si hoc ratio valeret
Animabus Purgatorii, pro quibus non liceret
nec orare, nec sacrificia offerre; neque
iustus pro peccatoribus valeret Deum orare;
neque unus pro alio satisfacere pro poena sibi in
sacramento poenitentiae imposita; quorum op-
portum constat ex praxi universalis Eccle-
siae, et ex communi Theologorum consensu,
sed est ratio Felix à Mario emendicata,
quod satis est, ut tanti sit roboris.

+
Vide la propo-
sition 25me entre les
propositions de
Alex^o 7°

1391

Pro cuius ratione nota,
quod in ratione h. triplex meritum inve-
nitur: unum, quod correspondet personae oran-
ti, et vocatur meritum specialissimum: ~~et~~
aliud

aliud, quod correspondet personae, pro qua
oratur, et vocatur speciale; et alterum,
quod Ceteris universali correspondet. Pri-
mum non est pro altero applicabile, quia
nequit orans suo merito proprio privari; et
sic Quintus Bonaventura in 4. dist. 20. q. 1.
art. 2. secunda pars. Ait: qui pro alio orat,
pro seipso laborat; quia pro alio orando pro seip-
so meretur. De alijs vero non est dubium,
quin pro alijs possint officari; nam hoc do-
cet Ceteris consuetudo.

1392

Ita Scotus. Expresse in q. 20. qua-
libet. 2. de primo. num. 3. fol. 516. cuius haec sunt
verba: de primo est sciendum, quod inter opera
meritoria, oratio habet magis rationem meri-
ti applicabilem alteri, quia ipsa ratione sui est
placativa Dei, et reconciliativa rei Deo, et
hoc illius pro quo per ipsum orantem speciali-
ter offertur. Potest autem meritum, vel spe-
cialiter oratio in triplici gradu intelligi valere
alicui, scilicet pro aliquo, uno modo specialissi-
me. Et sic semper valet oranti, quando est
in oratione; igitur non habet motum animi bonum,
et

et alius opus bonum: ut notus est illud
ipsum opus non sic sibi alterius pro quo ora-
ritur orantis, nec potest esse ordinata voluntate
te sic illud alteri dare, quod non sit suum
meritum, quia magis tenetur ex charita-
te diligere seipsum, quam alium: immo si
non posset dare alteri sic, quin istud esset
peccatum.

1393

Alio modo generalissime, et sic valet
toti Ecclesie, neque enim debet orare
aliquem de Ecclesia, excludere, sed ex
intentione habituali omnes includere. Ter-
tio modo, scilicet modo medio, qui per oran-
tem specialiter applicatur; non enim
valet ei specialissime, ut patet ex primo
membro, sed nec precipue valet sibi gene-
ralissime, sicut cuiusque; tunc enim frustra
in Ecclesia essent speciales orationes assignatae.
Et Unde meritum pro alijs quando iustus pro aliquo
orat, neque est specialissimum, quia hoc est proprium
ipsius orantis; nec universalissimum, quia hoc toti
Ecclesiae correspondet, sed medio, quod dicitur pa-
ticulare pro illo videlicet pro quo determinate ora-

1394

Hic praedictum

Hic praeiacti in forma ad argumentum
respondens distinguendo maiorem: nequit
mereri praeiacti suo merito, siue praeiactis

suo merito correspondente, si tale meri-
tum sit specialissimum, quod correspondet
operanti ut tali; concedo maiorem: si sit
meritum medium, siue particulare, quod

correspondet personae particulari, pro qua illa

actio meritoria Deo offertur, nego maiorem:

Alia nec Sacerdos potest Missam pro alijs

applicare, neque sanctus et iustus pro pecca-

toribus in generali, et particulari orare; quod

est falsum, et contra praxim Ecclesiae.

Sed contra dicitur: si orans s. g. pro

Petro peccatore pro seipso oraret, et non pro

Petro, vel haberet idem meritum, et prae-

mium, ac habet quando pro Petro orat, vel

non? Si primum, contra: quia tale meritum

si orantis applicatur illi, pro quo orat; et sic

illi, et non oranti convenit: Si secundum:

erga iam privatus illo merito, quod pro se pos-

set habere, sed hoc est contra ordinem charita-

ris, quia plus tenetur sibi, quam alteri: ergo de-

Respondens

1396

Respondes, quod quando homo iustus
orat pro peccatore, et ei applicat meritum
medium talis orationis, privatur tali meri-
to, licet non in totum, siue totaliter; nam
ex eo quod ex charitate velit privari fruc-
tu illius meriti ob salutem spirituales
proximi, proque illam orationem offert,
tali eius oratio extenditur, siue exten-
ditur in maiori meritoria; et ex hac
extensione aliquid premij sic oranti
correspondet.

1397

Ceterum nego, quod hoc sit
contra ordinem charitatis, quam sibi
ipri debet; nam sicut in naturalibus
licite, et laudabiliter cum nocimento,
siue incommodo proprio vite, et salutis,
potest quis subvenire proximo extreme
indigenti; ut patet in ijs, qui tempo-
re pestis ministrant infirmis; ita in
spiritualibus cum aliquo detrimento,
quale est cadere maiori premio, po-
test quis licite, et laudabiliter per suas ora-
tiones subvenire extreme indigenti, qualis
est

est peccator.

1398

Certum est enim, quod pro salute spiri-
tuali aliorum licite et laudabiliter potest
quis velle privari ad tempus vita beata;
ut patet. De beato Martino, qui sic Deum
orabat: si adhuc populo tuo sum necessarius,
non recuso laborem. Et late tractatu nostro
de charitate dist. 4. concl. 4. et 5. a num.
416. et infra docuimus: si ergo ex chari-
tate licet privari vita beata ad tempus pro
vita spirituali proximi, cur non licebit iusto,
qui vita spirituali gratia potitur, velle pri-
uari aliquantulum aliquo merito, ut proximus,
quem ex eadem charitate, ut seipsum tenetur
diligere, eius orationibus et meritis a morte
spirituali peccati subleuetur?

1399

Et ratio est evidens, quia tale meritum
modicum, quod correspondet personae, pro qua ora-
tur, est liberum oranti; ita ut pro sua vo-
luntate possit isti, vel illi applicari, vel potius
sibi. Patet; nullum enim est praeceptum non
orandi pro alijs, immo praeceptum Ecclesiae contra-
rium docet; orate pro invicem, ut salveamini:

Jacob

Jacob cap. 5. in his enim, quae libera sunt,
et non sub praeepto charitatis cadunt, nul-
lo praeepto adstringitur homo, ut potius
pro isto, quam pro illo, vel pro se il-
la faciat, et sic non est contra ordi-
nem charitatis, immo maxime ad
illam conforme pro alijs orare.

1400

Quinto arguitur ex sacra scrip-
tura: Terencia enim cap. 15. sic Do-
minus ait: si steterint Samuel, et Moy-
ses coram me, non est anima mea ad
populum: sed isti viri fuerunt maxi-
mi meriti apud Deum: ergo meri-
tum unius nequit alijs ut de condigno
valere, sine proficere.

1401

Respondes, quod ibi loquitur sa-
cer textus, ut ex ipso contextu patet
de malo subtractionis pluviae, quo De-
us voluit affligere populum, ne per mul-
tos annos pueret super terram ad
emolendam divitiarum eorum; non
vero loquitur de gratia spiritualium
auxiliorum, quam Deus semper
paratus

paratus est praestare, et maxime cum illam
Sancti, et Deo amici expectant.

1402

Sed contra: nam Ezechielis cap. 14.
ait Dominus: si fuerint tres viri iusti in
medio eius, Noe, Daniel, et Iob: ~~pro~~
nec filii liberabunt, sed ipsi soli iustitia sua,
liberabunt animas suas: ergo nullum alteri
valet gratiam mereri de condigno. Res-
pondeo, quod ut patet ex contextu, loquitur
Dominus de malo pestis, famis, et mortis;
quod minatur in populum impientem
ita ut nullus vitam corporalem alterius
valeat liberare; nam anima in sacra scrip-
tura pro vita corporali accipitur; iuxta illud
Iob cap. 2. pellem pro pelle, et cuncta, quae
habet homo, dabit pro anima sua. Non vero
loquitur de auxilio gratiae, quod semper pa-
ratus est dare.

1403

Sed contra: nam ut ait Genes.
Hieronymus ~~signat~~ in Math. cap. 25. neque in die iudicij
aliorum virtutes posunt aliorum vitia
molestare. Et Chrysostom. homil. 13. in
Math. unus non meretur alij, sed unus-
quisque

Vnusquisque sibi: quia de factis
suis vnusquisque est iudicandus. Iux-
ta illud Pauli 2 Corinth. cap. 5. om-
nes nos manifestari oportet ante tri-
bunal Christi, vt referat vnusquis-
que propria corporis, prout gessit, siue
bonum, siue malum.

1404

Respondes verissimum esse, quod
vnusquisque finaliter est iudicandus
secundum ea, quae in corpore gessit,
ita vt nullus in finali iudicio valeat
suis meritis alium adiuvare: non
enim coronabitur, nisi qui legitime
certauerit; Et hoc est de fide: ce-
terum falsum est, quod peccator dum
est in via meritis alienius non possit
de condigno adiuvari. Des ita mi-
sericorditer disponente, vt exeat
a morte peccati, vt patet de Augusti-
no, qui ob merita matris Monica
ad Ecclesiam reddidit, ita vt posset
dicere ei illud Pauli 1 Corinth. cap.
q. in Christo Iesu per euangelium eo te
genui.

genui.

1405

Sed contra: nam ut August. super
illa verba Iannis 16. si quid petieritis Pa-
trem in nomine meo, dabit vobis, tract.
102. in Iannem: Exaudiuntur quippe

omnes sancti pro seipsis, non autem
pro omnibus exaudiuntur vel amicis, vel
inimicis suis, vel quolibet alijs, quia
non utcumque dictum est, dabit, sed dabit
vobis: ergo non merentur de condigno pro
illis pro quibus orant. Patet; nam si me-
rentur, exaudirentur: ergo &c.

1406

Respondes cum Scotus in 4. dist. 45.
q. 4. §. de tertio articulo. V. cum igitur. num.
6. fol. 228. quod licet Sancti cum orant
pro nobis, non semper exaudiantur à Deo
quoad impetrationem illius, quod petunt;
tamen semper exaudiuntur, vel quoad con-
cedere petita, vel saltem quoad hoc, quod
Deus vellelet non esse placitum suae volun-
tati postulata concedere, et hoc ipsum est,
quod docet Iuperianus in prefatis verbis.

1407

Vnde neco consequentiam, quod
videlicet

videlicet ex eo quod non semper sancti
exaudiantur quoad postulata obtinere,
de condigno non mereantur: nam etiam
Christus Dominus omnibus meruit de
condigno auxilium efficax gratiae pro
hora mortis; et tamen non omnibus da-
tur tale auxilium pro illa hora; quia
cum meritum alterius semper sit con-
ditionatum, si Deo placet, potest Deo
non placere tale auxilium dare; quod
non derogat merito. Vide supra dicta
à num. 1386. et infra.

1408

Sexto arguitur: unus non
potest alteri de condigno mereri gloriam:
ergo neque gratiam auxiliantem, seu ius-
tificantem. Latet; quia non est maior
ratio unius, quam alterius. Antecedens
ex dictis pro nostra tertia conclusione,
num. 1363. posita. Consequentia à parita-
te rationis tenet: ergo &c.

1409

Respondetur concedendo antece-
dens, et negando consequentiam: et
ratio disparitatis est in hoc, quod
cum

cum gloria non tribuatur aucto, nisi ut corona
supponit necessaria ex Dei ordinatione in
scriptura sacra revelata meritum pro-
prium in illam recipiente. non enim
coronabuntur, nisi qui legitime certaverit:

Est vero prima gratia nullum supponit
meritum ex parte recipientis; alia, in-
signis nostre iustificationis sumeretur a no-
bis; et sic optime poterit quilibet accipere
primam gratiam de qua ei promeritam,
sine merito proprio, merito. Et cum de meri-
to, non aucto primam gloriam, quia hac
supponit necessaria meritum ex parte recipi-
entis.

1410

Septimo arguitur: non potest homo
iustus dum est in gratia mereri sibi de
condigno auxilium efficax gratia, quo
si ceciderit, valeat a peccato resurgere:
ergo neque potest alter tale auxilium
mereri, ut a peccato resurgat. Patet
consequentia: antecedens enim est de
fide: nam illud, quod iustus nequit mere-
ri de condigno sibi, neque alij, vult mereri:
ergo

1411

Vbo &c.

Respondens concedendo anteceden-
 tens, et negando consequentiam: et
 ratio disparitatis est, quia homo per
 peccatum habet omnia sua merita
 mortificata, et sine tunc exigendi
 ex iustitia premium, quod illi debe-
 tur: et de ratione meriti de condigno
 est, quod sit vivum, et non impeditum
 pro illo signo, pro quo premium est
 ei reddendum: unde cum si iustus ce-
 ciderit, nulla habet merita viva, et non
 impedia; hinc fit, quod sibi tale auxi-
 lium ut post lapsum resurgat, non possit
 de condigno mereri, quod non evenit
 respectu alterius; nam cum merens sit
 in gratia, pro illo signo, quo datur alte-
 ri auxilium efficax, ut a peccato re-
 surgat, potest illud alteri mereri, et si non sibi.

1412

Sed contra dicitur: etiamsi homo
 habeat omnia sua merita mortificata per
 peccatum lethale, quod perquam meruit
 de condigno, commisit; nihilominus
 talia

talia merita vere sunt talia. Et vere ho-
mo per illa meretur de condigno pro illo
signo, pro quo illa exequit. Ergo homo po-
terit vere mereri de condigno auxilium

gratiae, quod resurgat post lapsum, si cecide-
rit, etiam per subsequens peccatum letitia.
Se in tali auxilio ad resurgen-
dum si impediatur, et manifestatum. La-
tet consequentia: nam in utroque par mili-
tatur ratio, quia peccatum subsequens non tol-
lit quod sit meritum de condigno. precedens
verum meritum, et si tollat, etiam impedit eis
proximum, quod in illis fundatur ad premium
tali meritis correspondens.

1413. Respondens concedendo antecedens;

Et negando consequentiam. Et ratio dispari-
tatis in ipso ratione fundatur: me-
ritum enim de condigno quidem V. g. non impli-
cat, quod vivat talis meriti. Nam, ut premium
consequatur, et illud valeat mereri de con-
digno; et tunc qui meretur auxilium, quod
a peccato resurgat, et, implicaret, quod virtute
tali meriti posset assequi tale auxilium; cum
tali

tale auxilium necessario supponat
peccatum, à quo resurgat, et per
tale peccatum iam esset meritum
ad illud auxilium mortificatum: et
implicat dari meritum de condigno ad
aliquid premium, quod virtute talis me-
riti vult et non ~~implicat~~ mortificati
manentis non possit acquiri.

1414

Unde non est inconueniens, quod ho-
mo iustus dum talis est, possit pecca-
re. Fori adulto mereri de condigno au-
xilium gratiae, quo à peccato resur-
gat; Etiam hoc auxilium si-
bi ipse mereri non possit, ut si ceci-
derit, postea à peccato resurgat.

Spiritus enim Dominus, de facto
meruit nobis gratiam et gloriam;
Et tamen hoc nobis mereri non potuit:
Et similiter beati plura nobis meren-
tur, quae sibi mereri non valent. In-
de hac consequentia: Petrus igitur non
potest sibi hoc mereri: ergo neque
alij? est nulla; et adeo puerilis
ut

ut nulla eadeat responsione.

Argumenta autem, quae contra
alia nostra conclusionem valent efformari
ex dictis facili solutionem habebunt. Et
dicta pro hac celebri difficultate sunt sa-
tis, qui plura desideraverint, auctores con-
sultent. Ceterum sic laborata et dicta in lau-
dem, et gloriam Omnipotentis Dei, Patris,
filij, Et Spiritus Sancti, beatissima Vir-
ginis Mariae scholae labe originalis cul-
pae conceptae, beatissimi Patris nostri
Sergij, ac Patris nostri, Seraphici
Patris Bonaventurae, et illa humiliter
Sanctae Romanae Ecclesiae ~~correctori~~ sub-
mittit. Die 5. Junij. anno 1659.

Index difficultatum et rerum
in hoc contentorum tractatu
De conceptionis gratia
Quarumque sumitur pro bene-
volentia

benivolentia. num. marginali — 1

Gratia sumitur pro venustate, et decore
num. magg. — 2

Sumitur etiam gratia pro gratiarum
actione — 3

Sumitur etiam pro dono indebito
sive creationis, sive naturae super-
additione — 4

Gratiam sumptam pro dono
creationis heretici adhibebant,
et non ad aliam — 5

Gratia magis proprie sumitur pro
dono naturae, cui conferitur sup-
ponens, et illam elevans, seu
adiuvans ad operandum — 6

Aliae gratiae divisiones a num. 1. vs-
que ad 24. enodantur — 7

De divisione statutarum, in quibus
homini gratia eget ad supernaturali-
ter operandum — 26

De statu
Statu est stabilis permanentia le-
gibus divinae sapientiae firmata —
ibidem

ibidem status beatitudinis, siue patrie, vias
toris et naturae purae, num. 25. 28. ~~et~~ 25
infra.

Quae haberet positura homo in statu pu-
rae naturae. 32

Quibus homo in tali statu careret. 33

Status iustitiae originalis, et quibus in illo

homo frueretur 34. Et infra 34

Status naturae lapsae. 35

Defectus, quos habet homo in tali statu. 38

Omnia naturalia integra habet homo in is-

to statu. 41

Distinctio inter hominem in puris natu-

ralibus, et in statu naturae lapsae existentem. 44

Quomodo dicatur homo vulneratus et ex-

positatus per peccatum. 46

Quomodo dicatur inclinatus ad malum, et

comitem habere peccati. 48

Utrum Eva iustitiam originalem, ante

quam Adam peccaret, amiserit. num. 50. et infra 50

De necessitate gratiae ad cognoscendum.

Utrum ad omnes veritates speculativas
cognoscendas

cognoscendas homo ebeat gratia auxilio? 5)
Prima sententia refertur, et simul refe-
llitur ————— 61

Secunda sententia refertur et refellitur. 64

Dependentia intellectus a phantasmatis
bus in isto statu facit ut non nisi sensibili-
lia cognoscamus ————— 66

Huius modi dependentia est poenalis
in peccatum peccati introducens. ————— 69

Non esse hanc dependentiam poenalem,
sed conditionem naturae potest cum Scoto
sustineri ————— 71

Homo in hoc statu naturae laesae abs-
que gratia auxilio valet cognoscere me-
dia fide ~~et doctrina~~
humana, et doctrina omnia vera tam
naturalia quam supernaturalia. ————— 81

De cognitione veri practici.

Utrum homo viribus naturae possit omnia
vera practica, moralia, cognoscere ————— 83

Omnia vera practica, quae naturaliter in
statu naturae purae valet homo cognoscere,
potest

potest etiam sine speciali gratiae auxilio
in hoc statu natura lapsa cognoscere — 87

Omnis veritas practica naturalis est naturali-
ter cognoscibilis ab homine pro quocumque sta-
tu num. 89. Et ratione probatur num. 92. — 89

Etiam vera practica supernaturalia na-
turaliter ab homine proposita vellet homo pro
iusto statu absque gratiae auxilio elevante
cognoscere — 95

Utrum per omnia possit homo non solum divisi-
ve, sed etiam collectivè cognoscere? — 99

Qua et similiter Adam potuit habere ali-
quam ignorantiam, siue nescientiam, antequam
peccaret. — 101

Quomodo sit intelligendum sufficientia nos-
tra à Deo est. — 113

De necessitate gratiae ad vo- lendum bonum.

Quid sit bonitas naturalis moralis? — 136

Utrum homo infidelis, etiam qui Deum igno-
rat, possit naturae viribus aliquod bonum mora-
le velle et facere, — 142

Sententia

Sententia affirmativa defenditur à num.

143. usque ad 154.

143

Argumenta opposita diluuntur à num. 155.

usque ad 158.

155

Homo extra charitatem in peccato exis-
ten. valet velle, et facere bonum morale,
ab.que gratia.

181

Argumenta in contra ponuntur, et sol-
vuntur à num. 183. usque ad 193.

183

Ad velle, et facere opus bonum morale non
eget homo neque fide, neque charitate, ne-
que aliquo auxilio gratie.

200

Omne bonum morale, quod intellectus
valet ab.que gratie auxilio voluntati
proponere, valet voluntas suis viribus velle,
et facere.

211

Argumenta in oppositum ponuntur, et dilu-
untur à num. 218. usque ad 246.

216

Utrum homo in statu naturae lapsae possit
omnia praecepta moralia collectivè adimplere. 24)

Aligua praemittuntur ad enodationem quaeriti
necessaria.

249

Quae hominem viribus naturae aliquod
praeceptum.

praeceptum morale positivum servare, et peccatum,
et oppositum vitare solum cum Dei generali
concurru ordinis natura probatur — 254

Ad observandum praeceptum negativum mo-
rale non eget homo Dei concurre — 260

Omnia praecepta moralia potest homo collecti-
ve servare, et peccata eis opposita vitare absque
aliquo gratiae auxilio circa meritum vitae aeternae 262

Etiam gravissima tentatione occurrente potest
homo licet difficulter omnia praecepta serva-
re natura viribus — 286

Argumenta contra primam, et secundam
conclusionem ponuntur, et dissolvuntur, à num.
295. usque ad 327 — 295

Argumenta alia contra quartam conclusionem,
quae sunt difficiliora ponuntur, à num. 328.
usque ad 358. — 328

Verum omnia venialia affective valent ho-
mo vitare absque auxilio gratiae — 343

Verum homo viribus naturae possit Deum
super omnia diligere, ut auctor naturae est — 359

Verum homo viribus naturae possit Deum
ut auctorem supernaturalem super omnia diligere. 385

Quare affirmativa defenditur à num.

390. et infra

390.

Talis amor Dei super omnia, potest esse ita efficax, quod homo sustineat mortem, ne Deum habeat offensum, quin sit meritorium vite aeternae.

400

Argumenta contraria ponuntur.

404

Etiam si homo pro statu suo non possit naturaliter Deum autorem supernaturalem cognoscere, poterit tamen illum amare.

426

Præcepta moralia possunt impleri vel quoad substantiam, vel ex intentione mandantis.

432

Baptismus sanctorum non ex auxilio supernaturali fit, non liberat à culpa.

439

Non esset vere martyr catholicus, qui ob Amorem pure naturalem Dei mortem subiret.

443. et 444.

444

De dispositionibus ad gratiam

Nulla, eorum dispositione, gratia ex sua natura ex parte physici receptiva.

453

In parvulis, sine amencibus nulla dispositio

Requiritur

requiritur neque ex natura rei, neque ex
libera institutione ad receptionem gratiae
iustificantis. ————— 453

Dispositio ad gratiam in adultis ratione,
mentibus necessaria non requiritur ex na-
tura rei, sed ex Dei libera institutione, et
ordinatione. ————— 458

Verum omnis dispositio requisita ad gra-
tiam sanctificantem habendam neces-
sario debeat esse supernaturalis, vel natu-
ralis sufficiat. ————— 463

Aligua praemissa pro quaestione neces-
saria, ponuntur, à num. 464, usque ad 480. 464

Omnis dispositio positiva tam proxima quam
remota extra sacramentum ad receptio-
nem gratiae necessaria debet esse supernatu-
ralis, et naturalis non sufficit. ————— 475

Ratio communis, qua id probatur, poni-
tur num 485. et 487. et infra impugnatur. 487

Etiam dispositio, quae requiritur in adultis
medio sacramento ad obtinendam grati-
am, debet esse supernaturalis. ————— 493

Dispositio negativa ad gratiam valet esse naturalis. 498

Argumenta contraria ponuntur à num.
500. et infra. ————— 500

Scotus in contrariam sententiam adducitur ab adversariis. ————— 521

Quomodo sit intelligendum Scotus, ubi à calumnia liberatur. ————— 532

Validissimum hæreticorum argumentum ponitur. ————— 544

Ei per lucidam et catholicam doctrinam fit satis à num. 549 usque ad 556. — 549

In adultis medio sacramento se ad gratiam disponente sufficere dispositionem mere naturalem, calumniaretur Scotum docuisse num. 568 et 69. ————— 568

Scotus vindicatur ab ista falsa imputura num. 572. et infra. ————— 572

Faciendi quod est in se Deus non denegat gratiam: Exploditur. ————— 579

Qui sint actus requiriti in peccatore adultis ad gratiam iustificationis obtinendam. — 588

Actum fidei esse simpliciter necessarium in omni casu et eventu ad hoc ut homo adultus iustificationis gratiam consequatur. — 598

In

In aliquo casu posse hominem iustificari si-
ne actu fidei non est improbatum. — 604

Argumenta contraria adduntur, et sol-
vuntur à num. 605. Et infra. — 605

Actum spei esse regulariter necessarium
in peccatore adulto ad suam iustificationem
obtinendam. — 615

In casu peccatorum adultum sine
actu spei iustificari probatur à num. — 615

Argumenta contraria ponuntur et dilu-
untur à num. — 625

Alii actus ad iustificationem in peccato-
re adulti requisiti an sufficiant impliciti,
vel expliciti sint necessarii. — 635

Argumentis in contrarium fit satis. — 640

Primum valorem in casu positi bene solvi-
de iustificari, vel ad gratiam disponi. — 650

Argumenta contraria ponuntur. — 654

Utrum omnes actus, quibus homo dispo-
nitur ad gratiam, necessario debeant esse
liberi. — 669

Argumentis in contrarium fit satis. — 679

Actus contritionis, et dilectionis Dei su-
per

super omnia requirantur in pec-
ccatore adulo expliciti, vel implici-
ti sufficienter — 691

Argumenta si satis — 700

Utrum ad consequendam gratiam me-
dio sacramento aliqua contritione egeat
adulus — 720

Quomodo attritio à contritione distinguatur
per — 722

Attritio, quae est dispositio medio sa-
cramento ad consequendam gratiam
ex eodem motivo debet fieri, ac fit
quando extra sacramentum disponit — 726

Contritio existimata, est sufficienter disposi-
tio ad gratiam medio sacramento — 729

Argumenta in oppositum si satis — 731

Utrum hac propositio homo iustificat
se, saltem dispositione sui vera — 737

Utrum dispositiones ad gratiam ab ipsa
gratia iustificante procedant — 738

Quanto per conclusionem si satis — 742

Dispositio ad gratiam a gratia au-
stante debet necessario procedere — 745

Argumentis

Argumentis in oppositum fit satis. — 782

Argumenta à ratione obijciuntur, et destruntur. 796

Primum Deus de potentia absoluta potest
gratiam infundere absque aliqua dispositione. 811

Actus disponentes ad gratiam non ex na-
tura requiruntur. Sed institutione requiruntur. 817

Deus potest intrudere formam pro illo in-
stanti, quo receptivum est capax talis forme. 823

Actualiter peccanti nequit Deus remittere
offensam, nec gratiam dare. — 826

Argumentis in oppositum fit satis. — 830

Argumentum de peccato habituali fit satis. 834

Non penitus est homo in peccato quando ip-
sum non retractat, sed quando Deus non re-

mittit. — 846

Primum Deus remittere peccatum non ad-
ministrando suam gratiam, et misericordiam pecca-
torum. — 852

De gratia iustificante secundum se.

Quid sit. Etiam ipse ipsa gratia iustificans. 862

Gratia iustificans est habitus. — 865

Diffinitio descriptiva gratiae traditur. — 873

Argumentis

Argumentis in oppositum sit satis 896

Utrum gratia iustificans habeat esse per creationem, vel per reductionem 902

Esse formam vere creatam, et non edoc- tam dectur 905

Quarta ratio, quoad idet probari, reijcitur 912

Argumenta ab auctoritate in contrarium ponuntur, et solvantur 917

Gratia iustificans, etsi sit accidentis, non dependet à subiecto neque in pte- ri, neque in conservatione. St. Scoto 921

Accidentis creatura per se non petit inherere, ut conuenietur à subiecto 925

Non omnis appetitus naturalis est ad sui bene esse, et conservationem: ali- quando enim valet esse ad communi- candam suam perfectionem, ibidem. 934

Quando forma non dependet à sub- iecto secundum quod talis est, nec se- cundum quod forma est dependet 941

Non est satis, quod forma non re- pponet secundum aliquid nisi reduci ad

ad hoc ut educatur ————— 939

Prima natura habet esse gratia per
creationem quam subiectum habet,

et unatur ————— 945

Item gratia iustificat ex natura rei,

vel ex Dei ordinatione, et pacto ————— 946

Gratia non est participatio formalis
diuinae naturae in esse physico, sed solum

moraliter ————— 962

Gratia non ex sua physica natura,
sed ex Dei ordinatione expellit peccatum. 963

Argumenti in oppositum fit satis ————— 969

Et si Deus possit necessitari ad sim-
pliciter complacendum in bonitate creata

ex dictis ab Scot. 1010. non tamen

ad amicitiam diligendum ————— 1013

Necessitetur ne Deus ad odiendum

malum, et amandum bonum? ————— 1015

Cur simpliciter creatura, quae iustificat

ex natura rei, et non quae ex sua natu-

ra sanctificet, siue beatificet? ————— 1022

Gratia ex sua natura non constituit

filium Dei, nec participem suae na-
turae

naturoo ————— 1036

Utrum gratia ex sua physica natura
expellat peccatum? ————— 1039

Nullus actus noster corrumpit phy-
sicè, sed demeritorie duntaxat
virtutem infusam, cui opponitur ————— 1043

Nullam oppositionem physicam habet
gratia cum peccato ————— 1049

Argumenta contradictoria ponuntur, et sol-
vantur ————— 1061

Utrum gratia, et peccatum possint
congiungi in eodem subiecto de poten-
tia absoluta ————— 1079

Argumenta contradictoria ————— 1098

Utrum infusio gratiae, et expulsio
peccati sint duae mutationes, vel una
solum ————— 1125

Argumenta contradictoria ————— 1132

Utrum Deus de potentia abso-
luta possit praestare omnes effectus
morales, quos tantum praestat gratia sine
illa, vel sine alia forma inherente ————— 1146

Argumenta, contradictoria ————— 1152

Utrum Quis possit expellere peccatum
sine gratia, vel sine aliquo alio extrinseco. 1165

Argumenta contradiata. 1175

~~Utrum gratia iustificans sit unus sim-
plex, vel multiplex habitus. 1213~~

Utrum gratia iustificans sit subiective
immediate, in anima, seu in voluntate? 1191

Argumenta contradiata. 1199

Utrum gratia iustificans sit unus sim-
plex, vel multiplex habitus? 1213

Argumenta contradiata. 1219

De merito.

Quid sit meritum ut sic. 1224

Argumenta contradiata. 1235

Quid sit meritum theologicum ut sic. 1246

Quid sit meritum theologicum de con-
ditione, et in quo a merito de congruo dis-
tinguatur. 1253

Varia placita referuntur, et refelluntur. 1254

Quaeritur per conclusiones fit satis. 1285

Quae sint conditiones requisitae ex par-
te merentis apud Deum? 1319

Quae

Qua possit homo mereri apud De-
um tam sibi, quam alij? 1321

Utrum iustus possit peccatori a-
ducto de continuo mereri auxili-
um efficacie gratiae, quo a peccato
resurgat? 1335

Paras affirmativa defenditur cum
socio 1353

Argumenta contraria ponuntur, et
solvantur 1369

Epistola de Beneficiis

Quia pro bono nunc apud De

nam tam ab ipso 132

namque propter quod

namque de antiqua

namque quod propter

namque 133

namque de antiqua

namque 134

namque propter quod

namque 135

namque de antiqua

namque propter quod

namque de antiqua

namque propter quod

namque de antiqua

P. p. Joannes Salazar

Ante de ead. ~~parte~~

Allen

El dia 8 yidro Sabado

